PAPANCA SŪDANĪ

OR

THE COMMENTARY ON THE

MAJJHIMA NIKĀYA.

PART IV

පපඤ්චසූදනී

නාම

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා

චතුත්ථො භාගො.

ToC

Vol. XLIX

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

PAPANCA SŪDANĪ

OR

THE COMMENTARY ON THE

MAJJHIMA NIKĀYA.

PART IV

පපඤ්චසූදනී

නාම

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා

චතුත්ථො භාගො.

සිරිනාථ කුමාරදස මුනසිංහ මහාසයෙන, විමලධම්ම හේවාවිතාරණ
මහාසයෙන චාති
එහි සොගතෙහි තිපිටකමුද්දලයෙ
මුද්දාපිතා.

බු: ව: 2495
ක්‍රි: ව: 1952

ToC

(තිපිටකමුද්දණකතෙ එකූනපඤ්ඤාසතිමං පොත්ථකං)

භදන්තාචරියබුද්ධඝොසමහාථෙරවරවිරචිතා

පපඤ්චසූදනී

නාම

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

චතුත්ථො භාගො

දිවඞ්ගතෙන
විද්‍යාලඞ්කාරපරිවෙණාධිපතිනා
තිපිටකවාගිස්සරාචරියොපජ්ඣායෙන
ධම්මකිත්තිස්සිරිධම්මානන්දාභිධානෙන
පධානසඞ්ඝනායකථෙරෙන
සංසොධිතා.

විද්‍යාලඞ්කාරපරිවෙණාධිපතිනා
තිපිටකවාගිස්සරාචරියොපජ්ඣායෙන
ධම්මකිත්තිස්සිරිපඤ්ඤාසාරාභිධානෙන
පධානසඞ්ඝනායකථෙරවරෙන
පටිසඞ්ඛතා.

සයිමන් හේවාවිතාරණ මහාසයාණත්තියා
සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිංහ මහාසයෙන, විමලධම්ම හේවාවිතාරණ
මහාසයෙන චාති
එහි යොගතෙහි තිපිටකමුද්දාලයෙ
මුද්දාපිතා.

බු: ව: 2495
ක්‍රි: ව: 1952

ToC

Vol. XLIX

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

BHADANTĀCHARIYA BUDDHAGHOSA MAHĀ THERA'S

PAPANCA SŪDANĪ

OR

MAJJHIMA NIKĀYATTHAKATHĀ

PART IV.

REVISED AND EDITED BY

VEN. DHAMMAKITTISSIRI PANNĀSĀRA
NĀYAKA THERA

PRINCIPAL, VIDYALANKARA PIRIVENA, KELANIYA.

PUBLISHED BY THE TRUSTEES:

SIRINATHA KUMARADASA MOONESINGHE ESQ.,

AND

WIMALADHAMMA HEWAVITARNE ESQ.

THE TRIPITAKA PUBLICATION PRESS,

MALIGAKANDA,

COLOMBO. (CEYLON)

B. E. 2495
C. E. 1952

පපඤ්චසූදනී

සඤ්ඤාතානි

සත්ථුසරූපාසිතං පාවචනමිති සම්පටිච්ඡිතං සාසනට්ඨිතිකාමෙහි අනුබුද්ධ මහාකස්සපත්ථෙරවරප්පමුඛෙහිපි පිරමතීහි පඤ්චහි ඛීණාසව වසිසතෙහි, “යො වො ආනන්ද මයා ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤත්තො සො වො මමච්චයෙන සත්ථා” ති පරිනිබ්බානසමයස්මිං යෙවාමහාකං සත්ථුනා වුත්තවචනතො.

තදෙතමනතීතසත්ථුකං පාවචනං ලොකනිත්ථරණත්ථිකානං කල්‍යාණජ්ඣාසයානං කල්‍යාණසහායකානං කල්‍යාණසම්පවඞ්කානං ච වෙනෙය්‍යානං ලොකියලොකුත්තරහිතසුඛනිප්ඵාදනවසෙන සත්ථුකිච්චං සාධයමානං යාව සාසනන්තරධානාපි සම්මා වත්තතෙව.

සාසනම්පනෙතං පරියායතො තිවිධං පරියත්ති පටිපත්ති පටිවෙධවසෙන, නිප්පරියායතො පන සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මා. තත්ථ නවඞ්ගසත්ථුසාසනප්පභෙදං පිටකත්තයසඞ්ගහිතං බුද්ධවචනං පරියත්තීති වුච්චති, පටිපත්ති නාම විරතිත්තයවසෙන සංවරාදිවසෙන ච උප්පන්නා සම්මාපටිපදා, පටිවෙධො නාම ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලානුක්කමෙන සච්චාවබොධො. එත්ථ “පරියත්තීති තීණි පිටකානි, පටිපත්තීති පටිපදා, පටිවෙධොති සච්චපටිවෙධො” ඉච්චයමෙවත්ථො දීපිතො අට්ඨකථාචරියෙහිපි.

තීසුපි එතෙසු පරියත්තියෙව පධානං, “පරියත්තියා ඨිතාය සාසනං ඨිතං හොතී” ති වුත්තවචනතො. පංසුකූලිකධම්මකථිකථෙරානමන්තරෙ පටිපත්ති සාසනස්ස මූලං උදාහු පරියත්තී?ති උප්පන්න පරියත්තිවාදකථාය පි හි එසෙවත්ථො සම්පටිච්ඡිතො.

“එකස්මිං හි කාලෙ පටිවෙධධරා භික්ඛූ බහූ හොන්ති, එස භික්ඛු පුථුජ්ජනොති අඞ්ගුලිං පසාරෙත්වා දස්සෙතබ්බො හොති. ඉමස්මිඤ්ඤෙව දීපෙ එකවාරෙ පුථුජ්ජනභික්ඛු නාම නාහොසි. පටිපත්තිපූරකා හි කදාචි බහූ හොන්ති කදාචි අප්පා. ඉති පටිපත්ති ච පටිවෙධො ච හොතිපි න හොතිපි සාසනට්ඨිතියා පරියත්තියෙව පමාණං. එවමෙවං පඤ්ඤවා භික්ඛු පරියත්තිං සුත්වා ද්වෙපි පූරෙති. තස්මා පරියත්තියා ඨිතාය සාසනං ඨිතං හොතී” ති මජ්ඣිමනිකායස්ස උපරිපණ්ණාසකෙ බහුධාතුකසුත්තවණ්ණනායම්පි වුත්තමෙව.

සා පනෙසා සාට්ඨකථා තිපිටකපරියත්ති බුද්ධස්ස භගවතො වංසානුරක්ඛණං ධම්මස්ස චිරට්ඨිතිඤ්ච පත්ථෙන්තා පරියාපුණන්තානං භික්ඛූනං සුතෙනුප්පන්නබහුස්සුතත්තං තෙනෙව ච සුතබුද්ධත්තම්පි සාධෙති, තෙනාහ: “බහුස්සුතො භික්ඛු සුතබුද්ධො” ති.

සකලම්පි හි බුද්ධවචනං පිටකත්තයපරියාපන්නං අභිසම්බොධිතො පට්ඨාය යාව පරිනිබ්බානා එත්ථන්තරෙ පඤ්චචත්තාලීස වස්සානි භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන චතුරාසීතිසහස්සධම්මක්ඛන්ධවසෙන විත්ථාරතො පරිපුණ්ණං සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලන්ති එවං නවඞ්ගසත්ථුසාසනොගධං හොතෙව.

තත්ථ ච උභතොවිභඞ්ගනිද්දෙසඛන්ධකපරිවාරසහිතං සකලම්පි විනයපිටකං සමන්තං අභිධම්මපිටකඤ්ච සුත්තඞ්ගවෙය්‍යාකරණඞ්ගෙසු සඞ්ගහීතං. පඤ්චනිකායා පන නවඞ්ගසත්ථුසාසනොගාළ්හායෙව. සබ්බාපි හි අට්ඨකථා නවඞ්ගස්සෙව සාසනස්ස අත්ථපරියෙසනාත්ථවිචරණවසෙන සම්මාසම්බුද්ධෙනෙව වණ්ණිතා විත්ථාරකථාති වෙදිතබ්බා. යථාහ **සාරත්ථදීපනියං** :—

“න හි භගවතො අබ්‍යාකතං නාම තන්තිපදං අත්ථි, සබ්බෙසංයෙව අත්ථො කථිතො. තස්මා සම්මාසම්බුද්ධෙනෙව තිණ්ණං පිටකානං අත්ථවණ්ණනාක්කමොපි භාසිතොති දට්ඨබ්බං. තත්ථ තත්ථ භගවතා පවත්තිතා පකිණ්ණකදෙසනායෙව හි **අට්ඨකථා**”ති.

තෙසු ච නවඞ්ගෙසු ගාථා ඉතිවුත්තක උදානඞ්ගානි ඨපෙත්වා සෙසානි සබ්බානඞ්ගානි මජ්ඣිමනිකායන්තොගධානි සන්තීති දට්ඨබ්බානි. “සගාථකං සුත්තං ගෙය්‍ය”න්ති අට්ඨකථාවචනතො අරියපරියෙසන සුත්ත, චූළගොපාලක, බ්‍රහ්මනිමන්තණික, මාරතජ්ජනිය, උපාලි, මාගන්දිය, රට්ඨපාල, අඞ්ගුලිමාල, සෙල, වාසෙට්ඨ, බ්‍රහ්මායු, ඉසිගිලි, උපක්කිලෙස, බාලපණ්ඩිත, දෙවදූත, භද්දෙකරත්ත, මහාකච්චාන භද්දෙකරත්ත, ලොමසකඞ්ගිය භද්දෙකරත්ත, ආනන්දභද්දෙකරත්ත, දක්ඛිණාවිභඞ්ග, අනාථපිණ්ඩිකොවාදසුත්තාදීනි **ගෙය්‍යඞ්ග** සඞ්ගහීතානි.

“නිග්ගාථකං සුත්තං වෙය්‍යාකරණ”න්ති වචනතො පි ‘ඉමස්මිං ඛො පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ’ති සුත්තෙසෙව ච දස්සිතත්තා ච මහාපුණ්ණමාසුත්තං, චූළරාහුලොවාදසුත්තං, ඡඡක්ක සුත්තං ච **වෙය්‍යාකරණඞ්ගසඞ්ගහීතානි**.

“ජාතං භූතං පුරාවුත්තං භගවතො පුබ්බචරිතං කායති කථෙති පකාසෙතීති ජාතක”න්ති වචනතො “භූතපුබ්බං ආනන්ද ඉමස්මිං පදෙසෙ වෙහලිඞ්ගං නාම ගාමනිගමො අහොසි -පෙ- සියා ඛො පන තෙ ආනන්ද එවමස්ස: අඤ්ඤො නූන තෙන සමයෙන ජොතිපාලො මාණවො අහොසීති. න ඛො පනෙතං ආනන්ද එවං දට්ඨබ්බං. අහං තෙන සමයෙන ජොතිපාලො මාණවො අහොසි”න්ති දෙසිතත්තා මජ්ඣිමපණ්ණාසකෙ ඝටීකාරසුත්තං, “භූතපුබ්බං ආනන්ද ඉමිස්සංයෙව මිථිලායං රාජා අහොසි මඛාදෙවො නාම ධම්මිකො ධම්මරාජා. -පෙ- සියා ඛො පන තෙ ආනන්ද එවමස්ස: අඤ්ඤො නූන තෙන

සමයෙන රාජා මඛාදෙවො අහොසි, යො තං කල්‍යාණවට්ටං නිහිනීති. න ඛො පනෙතං ආනන්ද එවං දට්ඨබ්බං අහං තෙන සමයෙන රාජා මඛාදෙවො අහොසිං, අහං තං කල්‍යාණං වට්ටං නිහිනි" ඉච්චෙවං භගවතා පුබ්බචරිතප්පකාසනවසෙන දෙසිතං මඛාදෙවසුත්තඤ්ච ජාතකඞ්ගපරියාපන්නන්ති දට්ඨබ්බං.

"අච්ඡරියං ආවුසො අබ්භුතං ආවුසො තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා"ති එවමාදිනා අච්ඡරියබ්භුතධම්මදීපනෙන අච්ඡරියධම්මසුත්තනාමෙන වා අච්ඡරියබ්භුතසුත්තනාමෙන වා යං දෙසිතං තං **අබ්භුතධම්මඞ්ගෙ** සඞ්ගීතං.

මහාකොට්ඨිතත්ථෙරෙන පුච්ඡිතෙන ආයස්මතා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන භාසිතං මහාවෙදල්ලසුත්තං, විසාඛොපාසකෙන පුච්ඡිතපඤ්හබ්‍යාකරණවසෙන ධම්මදින්නාය භික්ඛුණියා භාසිතං චූළවෙදල්ලසුත්තං, භික්ඛූහි පුට්ඨෙන තෙනෙවායස්මතා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන භාසිතං සම්මාදිට්ඨිසුත්තඤ්ච **වෙදල්ලඞ්ගෙ** සඞ්ගීතං. තදඤ්ඤානි යානි සුත්තානෙත්ථ සඞ්ගීතානි තානි **සුත්තඞ්ග**පරියාපන්නානීති වෙදිතබ්බානි.

අපිචෙත්ථ වත්තබ්බම්පි අඤ්ඤම්පි :—

"අථ ඛො රාජා පසෙනදිකොසලො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිම්පනාමෙත්වා තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙසි :— නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා"ති මජ්ඣිමපණ්ණාසකෙ පියජාතිකසුත්තෙ :—

"එවං වුත්තෙ ජානුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො සබ්බසෙතා වළභීරථා ඔරොහිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිම්පනාමෙත්වා උදානං උදානෙසී" තස්මිඤ්ඤෙව සුභසුත්තෙති එසු සුත්තෙසු උදානවාක්‍යානි දිස්සන්ති මජ්ඣිමනිකායන්තොගධානි. ඉමානි පන උදානානි වාක්‍යවසෙන ආගතානි සඞ්ගීතිත්තයාරූළ්හානි සන්ති යථා සක්කසොණදණ්ඩබ්‍රාහ්මණධානඤ්ජානිබ්‍රාහ්මණ්‍යාදීහි භාසිතානි උදානවාක්‍යානි, තථාපි තානි ධම්මසඞ්ගාහකෙහි උදානපාළියං අසඞ්ගීතානි.

යානි සම්මාසම්බුද්ධෙන සාමඤ්ඤෙව දෙසිතානි ජිනවචනභූතානි තානෙව ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි උදානන්ති සම්පටිච්ඡිත්වා උදානපාළියං ආරොපිතානි, යදා අත්තනො හදයුග්ගතං පීතිසොමනස්සවෙගං සන්ධාරෙතුමසක්කොන්තො භගවා ගාථාවසෙන වා වාක්‍යවසෙන වා වචීඝොසවසෙනුග්ගිරති තමෙව උදානන්ති වුත්තත්තා.

සො ඛො පන මජ්ඣිමනිකායො මජ්ඣිමප්පමාණසුත්තඞ්කිතො මජ්ඣිමාගම මජ්ඣිමසඞ්ගීති සමඤ්ඤාහි ච සඤ්ඤිතො, පණ්ණාසතො මූලපණ්ණාසා මජ්ඣිමපණ්ණාසා උපරිපණ්ණාසාති පණ්ණාසත්තයසඞ්ගහො, මූලපරියායාදිපණ්ණරසවග්ගසමායොගො, මූලපරියායසුත්තප්පමුඛ ද්වාධික දියඩ්ඪසුත්තසතොපලක්ඛිතො, තෙවීසුත්තරපඤ්චසතාධික අසීතිපදසහස්සපතිමණ්ඩිතොති ඉමිස්සාට්ඨකථාය ආදිම්හියෙව දස්සිතො.

“යො වායං සබ්බධම්මමූලපරියායං වො භික්ඛවෙ දෙසෙස්සාමීති ආරද්ධත්තා ආදිකල්‍යාණො, මජ්ඣෙ සුත්තං -පෙ- වෙදල්ලන්ති වචනතො මජ්ඣෙකල්‍යාණො, සන්නිට්ඨානෙ අරියො භාවිතින්ද්‍රියොති වචනතො පරියොසානකල්‍යාණොති තිවිධකල්‍යාණො **මජ්ඣිමනිකායො** මහාවිපස්සනා නාමායං වුත්තො” ති අට්ඨකථා පරියොසානෙ යෙව දීපිතො.

ධරමානෙයෙව භගවා අනාගතෙ මම සාසනං රක්ඛිතුං කො නාම සමත්ථොති අත්තනො අනාගතංසඤාණෙන ඔලොකෙන්තො මයි පරිනිබ්බුතෙ මමාධිප්පායඤ්ඤූහි ධම්මස්ස චිරට්ඨිතිමිච්ඡන්තෙහි මහාකස්සපත්ථෙරපමුඛෙහි පඤ්චසතෙහි මහාඛීණාසවෙහි රාජගහෙ වෙභාරපබ්බතපස්සෙ සත්තපණ්ණිගුහාද්වාරෙ අජාතසත්තුරඤ්ඤා කාරාපිතෙ ධම්මමණ්ඩපෙ ධම්මවිනයමහාසඞ්ගීති කාරියිස්සතීති දිස්වා **මහාකස්සපත්ථෙරං** අත්තනො සමසමං ඨපෙන්තො ගාරවමකාසි.

පරිනිබ්බුතෙ පන භගවති කුසිනාරායං සරීරපූජං ධාතුපූජඤ්ච කත්වා, සුභද්දෙන වුද්ධපබ්බජිතෙන පුබ්බෙ වුත්තං දුබ්භාසිතං ච සමනුරස්සන්තො ආයස්මා මහාකස්සපො පඤ්චසතෙ ඛීණාසවෙ රාජගහං සන්නිපාතාපෙත්වා, සබ්බෙව එකතො වුත්ථවස්සා වස්සානස්ස දුතියෙ මාසෙ ආයස්මන්තෙ උපාලානන්දත්ථෙරවරෙ පමුඛෙ කත්වා පඨමං විනයපිටකං සඞ්ගායිත්වා තදනන්තරං සුත්තන්තපිටකඤ්ච සඞ්ගායිංසු. එවං “තෙ පන මහාථෙරා පටිපාටියා සුත්තන්තපිටකං සඞ්ගීතිමාරොපෙන්තා අසීතිභාණවාරප්පමාණං **මජ්ඣිමනිකායං** සඞ්ගායිත්වා ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස නිස්සිතකෙ සම්පටිච්ඡාපෙසුං ඉමං තුම්හෙ පරිහරථා” ති.

සො ඛො පන මජ්ඣිමනිකායො එවමනුක්කමෙන යාව තතිය සඞ්ගීතිපරියොසානා ජම්බුදීපෙ ථෙරියනිකායිකෙහි තෙහි වසීහි සම්මාසම්බුද්ධෙන භාසිතනියාමෙනෙව උග්ගහෙත්වා මුඛපාඨවසෙන ධාරිතො මහාමහින්දත්ථෙරාදීහි සීහළදීපමානීතො අහොසි. අට්ඨකථා පනස්ස දීපවාසීනං ථෙරානං ධම්මකථිකානං විචිත්තපටිභාණජනනත්ථං මනොරමාය සීහළභාසාය අභිසඞ්ඛතා, පච්ඡා මහීතලෙ විස්සුතකිත්තිමතා බුද්ධස්ස විය ගම්භීරඝොසත්තා **බුද්ධඝොසො**ති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන පරියත්තිසද්ධම්මස්ස චිරට්ඨිතිං දීපන්තරවාසීනමත්ථඤ්ච ඉච්ඡන්තෙන මහාසාමිනා ථෙරවංසප්පදීපානං මහාවිහාරියානං සමයං සගාරවසප්පතිස්සමුපනෙත්වා අසෙඤ්ඤසමාචරියානං ජෙතවන අභයගිරිනිකායිකානඤ්ච විසදිසමතාන්‍යපනෙත්වා පුනරපි තන්තිනයානුච්ඡවිකමාරොපිතා.

තං යථා:- “අනිම්මිතානි ඉද්ධියාපි න නිම්මිතා, අනිම්මාතානි අනිම්මාපිතා. කෙචි අනිම්මිතබ්බානි පදං වදන්ති, තං නෙව පාළියං න අට්ඨකථායං සන්දිස්සති.” **සන්දකසුත්තවණ්ණනා.**

"තත්ථ එකච්චෙ ථෙරා නිරයපාලා නාම නත්ථි, යන්තරූපමිව කම්මමෙව කාරණං කාරෙතීති වදන්ති. තං අත්ථි නිරයෙ නිරයපාලාති? ආමන්තා, අත්ථි ච කාරණිකාති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ පටිසෙධිතමෙව. යථාහි මනුස්සලොකෙ කම්මකාරණකාරකා අත්ථි, එවමෙව නිරයෙ නිරයපාලා අත්ථීති." **දෙවදූතසුත්තවණ්ණනා.**

"කස්මා පන භගවා අත්තනො දීයමානං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දාපෙතීති? මාතරි අනුකම්පාය. එවං කිරස්ස අහොසි: ඉමිස්සා මං ආරබ්භ පුබ්බචෙතනා මුඤ්චනචෙතනා අපරචෙතනාති තිස්සො චෙතනා උප්පන්නා භික්ඛුසඞ්ඝම්පිස්සා ආරබ්භ උප්පජ්ජන්තු එවමස්සා ඡ චෙතනා එකතො හුත්වා දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තිස්සන්තී"ති.

"විතණ්ඩවාදී පනාහ:- සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵලන්ති තස්මා එවං වුත්තන්ති. සො වත්තබ්බො:- කිං ත්වං සත්ථුදින්නතො සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵලතරං වදසීති? ආම වදාමීති. සුත්තං ආහරාති, "සඞ්ඝෙ ගොතමි දෙහි සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චා"ති. කිම්පනස්ස සුත්තස්ස අයමෙවත්ථොති? ආම අයමෙවාති. යදි එවං තෙනහානන්ද විඝාසාදානං පූවං දෙහීති ච, තෙනහි කච්චාන විඝාසාදානං ගුළං දෙහීති ච වචනතො විඝාසාදානං දින්නං මහප්ඵලතරඤ්ච භවෙය්‍ය, එවම්පි හි සත්ථා අත්තනො දීයමානං දාපෙසීති. රාජරාජමහාමත්තා දයොපි ච අත්තනො ආභතං පණ්ණාකාරං හත්ථිගොපකාදීනං දාපෙන්ති, තෙ රාජාදීහි මහන්තතරා භවෙය්‍යුං; තස්මා මා එවං ගණ්හ" **දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තවණ්ණනා.**

යෙසම්පි (අභයගිරිනිකායිකානං) කුසලත්තිකවිනිමුත්තං ධුතඞ්ගං, තෙසං අභයගිරිකානං) අත්ථතො ධුතඞ්ගමෙව නත්ථි. අසන්තං කස්ස ධුනනතො ධුතඞ්ගං නාම භවිස්සති ධුතගුණෙ සමාදාය වත්තතීති, වචනවිරොධොපි ච නෙසං (අභයගිරිකානං) ආපජ්ජති, තස්මා තං න ගහෙතබ්බන්ති." **විසුද්ධිමග්ග ධුතඞ්ගනිද්දෙසො**

සා එසා පන පපඤ්චසූදනී **මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා** ඉතො චතුත්තිංසතිවස්සානං පුබ්බෙ අතීතවිජ්ජාලඞ්කාරපරිවෙණාධිපතිනා මහාවිහාරවංසාලඞ්කාරෙන පණ්ඩිතාවතංසෙන ත්‍රිපිටකවාගීස්සරුපජ්ඣායෙන රත්නමාලාරඤ්ඤනාමගාමෙ පුරාණවිහාරායතනිකෙන **ධම්මකිත්තිස්සිරිධම්මාරාමාභිධානෙන** පච්ඡිමදිසානුදිසාසු පධානසඞ්ඝනායකථෙරවරෙන සිරිමතොතිගරුනො **රොබට් චාමර්ස්** නාමධෙය්‍යස්ස අතීත ලඞ්කිස්සරස්ස සමාරාධනං පටිච්ච සංසොධිතා යථාධම්මං යථාසත්ථං යථාමාගධනිරුත්තිං. තස්මිං සමයෙ ඉමස්මිං මහාවිජ්ජාලයෙ උපපධානාචරියධුරන්ධරො ලුණුපොකුණෙ **ධම්මකිත්තිස්සිරිධම්මානන්දාභිධානො** නායකථෙරවරො ච තදත්ථුපත්ථම්භො අහොසි ආචරියමහාසාමිනො ගෙලඤ්ඤාභිභූතත්තා.

තස්ස ච මහාසාමිනො අච්චයෙන මජ්ඣිමොපරිපණ්ණාසාසමුල්ල ඝිතො තස්සා දුතියභාගො තං ධුරං දධානෙනාමහාකම්මාචරියෙන තිපිටකවාචිස්සරෙපඤ්ඤායෙන **ධම්මකිත්තිශ්‍රීධම්මානන්දාභිධානෙන** අතීතවිජ්ජාලඞ්කාර පරිවෙණාධිපතිනා පධානසංඝනායකත්ථෙරවරෙන තාලූපදෙසමුපගම්ම යථාධම්මං සංසොධිතො අහොසි. තස්මිං සංසොධනෙ දිවඞ්ගතා තෙ මුනිපුඞ්ගවායෙව පුබ්බඞ්ගමා අහෙසුං.

තතො පච්ඡා තිපිටකමුද්දාපනසමිතියාජ්ඣක්ඛකෙනාපිචෙත්ථ විජ්ජාලඞ්කාරමහාවිජ්ජාලයාධිපතිනා **ධම්මකිත්තිශ්‍රීධම්මානන්දාභිධානෙන** පධාන සඞ්ඝනායකත්ථෙරවරෙන පපඤ්චසූදනියා මූලපණ්ණාසපඨමදුතියභාගද්වයවසෙන පුනරපි සොධෙත්වා පටිසඞ්ඛතා අහොසි මහතා පරිස්සමෙන. පරන්තු තතියභාගසංසොධනසමාරම්භෙයෙව සොයමාචරියපාදොපි සඞ්ගපරායනො අහොසි සඞ්ඛාරානං පලොකධම්මත්තමාවීකරොන්තො.

සිරි සක්‍යමුනිනොමහාසං පරියත්තිසද්ධම්මං මුද්දනද්වාරෙන ලොකෙ සබ්බත්ථ පත්ථටකරණමෙතං පන සබ්බුත්තමං උළාරං ධම්මප්පවාරකම්මත්‍යඞ්ගීකරිය සඞ්ගගතෙනාතීතෙන සද්ධාදයාදිගුණපතිමණ්ඩිතෙන **සයිමන් හේවාවිතාරණ** මහාසයෙන අත්තනො ධනභාගං විතරණං කත්වා පතිට්ඨාපිතා **තිපිටකසමුද්දකාසංඝා** තස්සුච්චතරමූලා රක්ඛාසයං මත්ථකං පාපෙතාති යාවජ්ජතනාපි පරියත්තිසාසනසොභන මකාසියෙව. එතරහි තිපිටකමුද්දාපනාජ්ඣක්ඛකෙහි විමලවිසුද්ධමත්තිකාරුණිකෙහි **සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිංහ, විමලධම්ම හේවාවිතාරණ** නාමිකෙහි මහාසයෙහජ්ඣිට්ඨෙන මයා සාචෙරපද්ධතිමනතික්කම්ම සාසනකිච්චවසෙනෙව ඉමිස්සා තතියො භාගො පටිසඞ්ඛතො අහොසි, සඞ්ඛරණෙස්මිං විජ්ජාලඞ්කාරවිජ්ජාලයෙ උපාචෙරධුරන්ධරො **කොස්ගොඩ සිරි ධම්මවංසත්ථෙරො** මහතා පරිස්සමෙනාකාසි මහන්තමුපකාරං; ඉමිස්සාට්ඨකථාය චතුත්ථභාගසංසොධනෙයම්පි පරිවෙණෙ තිපිටකාචෙරපදප්පත්තෙනා උපප්පධානාචරිය ධුරන්ධරො **හෑඬිපන්නල පඤ්ඤාලොකත්ථෙරො** ච සහායො අහොසීති.

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං තිවිධං **සත්ථුසාසනං,**
භවදුක්ඛපරෙතානං භවතො පරිමුත්තියා.

පුඤ්ඤෙනානෙන පප්පොන්තු මමාචෙරවරා සිවං,
ලොකො චෙව සුඛී හොතු ධඤ්ඤපුඤ්ඤසමිද්ධියා.

කිරිවත්තුඩුවෙ-සිරි පඤ්ඤාසාර නායකත්ථෙරො

ශ්‍රී: බු: ව: 2495.
ක්‍රි: ව: 1951. 11. 12.
පැලියගොඩ විද්‍යාලඞ්කාර පිරිවෙන.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

සුත්තසඞ්ඛ්‍යා. පිට්ඨඞ්කා.

චතුත්ථවග්ග :—

පඤ්චමවග්ග :—

ToC

PREFATORY NOTE

It is with great pleasure that we place before the public the Majjhima Nikayatthakatha or Papanca Sudani Part IV, which is the final commentary published according to the wish of the late Mr. Simon Hewavitarne. This volume was edited by the Ven'ble Pandit Kiriwattuduwe Siri Pannasara Nayaka Maha Thero, the present principal of Vidyalankara Pirivena, Peliyagoda, Kelaniya assisted by Rev. Tripitakacharya Hedipannala Pannaloka Thero and Rev. Pandit Kosgoda Dhammawansa Thero of the tutorial staff of the same Pirivena to whom we offer our sincere thanks for having very kindly edited this part of the Papanca Sudani.

We are deeply indebted to the above Ven. Theras for the great pains they have taken in the compilation of this volume.

The first and second parts of the Majjhima Nikayatthakatha were edited by the late Ven. Lunupokune Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero, the then principal of Vidyalankara Pirivena whose venerable name we wish to revere with gratitude for the continued assistence and guidence extended during his life time for the production of the publication of the Simon Hewavitarne Bequest Series of the Tiripitaka from the very inception.

We have now commenced the publication of the Pali Text out of which Cariya Pitaka Pali and Parajika Pali have already been published,

On the 17th January 1952 falls the 39th anniversary of the death of our dear uncle, the late Mr. Simon Hewavitarne, the founder of this Bequest. May he attain Nibbana by the great merit gained by his noble work

S. K. MOONASINGHE
W. D. HEWAVITARNE

Tripitaka Publication Office,
130, Maligakanda Road,
Maradana,
Colombo,
(Ceylon.)

5th January 2495/1952

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS.

අa ආá ඉi ඊī උu ඌū එé ඔó

CONSONANTS.

කka ඛkha ගga ඝgha ඞṅa

චca ඡcha ජja ඣjha ඤña

ටṭa ඨṭha ඩḍa ඪḍha ණṇa

තta ථtha දda ධdha නna

පpa ඵpha බba භbha මma

යya රra ලla වva සsa හha ළḷa අංaṃ

VOWELS IN COMBINATION

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kú	කෙ ké	කො kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khú	ඛෙ khé	ඛො khó
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

CONJUNCT-CONSONANTS

කක kka	ඤඤ ñña	ත්ව tva, ත්‍ර tra	මඵ mpha
කඛ kkha	ඤහ ñha	දද dda	මබ, ඹ mba
ක්‍ය kya	ඤච, ඦ ñca	දධ, ද්ධ ddha	මභ mbha
ක්‍රි kri	ඡ, ඤඡ ñcha	ද්‍ර dra	මම mma
ක්ව kva	ජ, ඤජ ñja	ද, ද්ව dva	මහ mha
ඛ්‍ය khya	ඤඣ ñjha	ධ්ව dhva	යය, ය්‍ය yya
ඛ්ව khva	ටට ṭṭa	නත nta	යහ yha
ගග gga	ටඨ, ඨ ṭṭha	නථ ntha	ලල lla
ගඝ ggha	ඩඩ ḍḍa	නද nda	ල්‍ය lya
ග්‍ර gra, ඞක ṇka	ඩඪ ḍḍha	නධ ndha	ලහ lha
ඞඛ ṅkha	ණණ ṇṇa	නන nna, න්හ nha	වහ vha
ඞග ṅga	ණට ṇṭa	පප ppa	සස ssa
ඞඝ ṅgha	ණඨ ṇṭha	පඵ ppha	සම sma
චච cca	ණඩ, ඬ ṇḍa	බබ bba	ස්ව swa
චඡ ccha	ණහ ṇha	බභ bbha	හම hma
ජජ jja	තත tta	බ්‍ර bra	හව hva
ජඣ jjha	තථ ttha	මප mpa	ළහ ḷha

ා=á, ි=i, ී=ī, ු=u, ූ=ú, ෙ=é, ො=ó.

LIST OF ABBREVIATIONS.

A. Asgiri Vihāra Mahā Nāyaka Library.
B. Book in Burmese Characters.
D^1 Dīgha Nikāya Aṭṭha Kathā, Vidyālankāra College, Kelaniya
D^2 Dīgha Nikāya Aṭṭha Kathā, Siamese Manuscript.
E. P. T. S. Edition Vol. II.
L. Lankā Potthaka (Ceylon Books).
M^1 Mīripänne Vihāra, Galle.
M^2 Malwatta Vihāra, Sangharāja Library, Kandy.
P^1 Paranātala Nilame's Library, Kandy.
P^2 Late Pilimatalawwa Maha Nilame's.
R. Ratmalāna Purāna Vihāra, Mount Lavinia.
S. Book in Siamese Characters.
T^1 Täonmpata Vihāra, Dickvella, Matara.
T^2 Tikā, Dharmaprasāda Vihāra Colombo.
V. Vijayārama Vihāra, Kumbalwella, Galle.
W^1 Waskaduwa Abhinawārāma Library, Kalutara.
W^2 Wattegama Vidyādarsana Pirivena, Matale.

ToC

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Nanda Amerasinghe
Tissa Ratnatunge

Somawati Hewavitarane Trust Office,
130, Maligakanda Road, Colombo-10,
SRI LANKA.

- විඤ්ඤාපනං -

සම්මාසම්බුද්ධස්ස පරිනිබ්බාණසමයතො චතුපඤ්ඤාසාධිකෙ නවසත-සංවච්ඡරෙ මහානාම රඤ්ඤො සමයෙ ජම්බුදීපා ලඞ්කාදීපමාගතෙන පරම විසුද්ධ සද්ධාබුද්ධිපතිමණ්ඩිතෙන අතුලබුද්ධිබුද්ධඝොසත්ථෙරවරෙන ච ධම්ම-පාලත්ථෙරෙන ච උපසෙනත්ථෙරෙන ච මහානාමත්ථෙරෙන ච බුද්ධදත්ත-ත්ථෙරෙනචා'ති බුද්ධිමන්තෙහි එතෙහි ථෙරවරෙහි තිණ්ණං පිටකාන මත්ථවණ්ණනාවසෙනාට්ඨකථායො ලිඛිතාති වදන්ති. තා පනෙතා අට්ඨකථා නෙවමුද්දපිතා. තස්මා ගච්ඡති කාලෙ තා අට්ඨකථායො'ති දුල්ලභා අහෙසුං. තස්මා දිවඞ්ගතස්ස ධඤ්ඤපුඤ්ඤපරිපුණ්ණස්ස සයිමන් හේවාවිතාරණ මහාසයස්සජ්ඣාසයවසෙන තස්ස ධනබ්බයෙන තෙනාණත්තෙන ආඞ්ගලවෙ-ජ්ජාචරියෙන සිරිමතා සී ඒ. හේවාවිතාරණ මහාසයෙන ච සිරිනාථමුණසිංහ මහාසයෙන ච ඩබ්ලිව්. ඩී හේවාවිතාරණ මහාසයෙන ච, පාලට්ඨකථායො මුද්දපිතා ච පාකටීකතා ච. තථාපි මුද්දපිතා තා අට්ඨකථායොපි ඉදානි සුදුල්ලභා භවන්ති. තස්මා තාසමට්ඨකථානං සුලභභාවමපෙක්ඛමානෙන සද්ධාබුද්ධිසම්පන්නෙන සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන සිරිලඞ්කාරජ්ජෙ ලඤ්ච පරික්ඛකාධිකාරිනා නීතිවෙදිනා නොයෙල් විජේනායක මහාසයෙන ච තිසරත්නතුඞ්ග මහාසයෙනචා'ති එතෙහි ද්වීහි මහාසයෙහි නන්ද අමරසිංහ මහාසයස්ස සංවිධායකත්තෙන සම්බුද්ධසාසන චිරට්ඨිතිකාමාය සද්ධාබුද්ධි සම්පන්නාය මහොපාසිකාය දිවඞ්ගතාය සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මහාතිනියා, ධනබ්බයෙන සම්බුද්ධපරිනිබ්බාණා ද්විසහස්ස පඤ්චසතාධිකෙ අට්ඨවීසති-මෙවස්සෙ එසාපනට්ඨකථා තිලකමුද්දණාලයෙ මුද්දපිතා ච පාකටීකතා ච, භවති.

ලිඛිතමිදම්පන දෙහියන්දර වැවලපියද්දේ සුවිසුද්ධාරාමාධිපතිනා විජ්ජාකිත්ති පරිවෙණජ්ඣක්ඛෙන විජ්ජොදය පරිවෙණෙ උපපධානා-චරියෙන රාජකීයපණ්ඩිත සත්පති උපාධිධාරිනා පවීනාචරියෙන පල්ලාවෙල සිරිසද්ධාතිස්සාභිධානෙන නායකත්ථෙරෙනාති.

2529

1987 - 5 - 25

ToC

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

පපඤ්චසූදනී උපරිපණ්ණාසා

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

1. 4. 1.

එවම්මෙ සුතන්ති දෙවදහසුත්තං. තත්ථ **දෙවදහං නාමා**ති දෙවා වුච්චන්ති රාජානො තත්ථ ච සක්‍යරාජූනං[1] මඞ්ගලපොක්ඛරණී අහොසි පාසාදිකා ආරක්ඛසම්පන්නා, සා දෙවානං දහත්තා දෙවදහන්ති පඤ්ඤායිත්ථ. තදුපාදාය සොපි නිගමො දෙවදහන්තෙව[2] සඞ්ඛං ගතො [3] භගවා තං නිගමං නිස්සාය ලුම්බිනීවනෙ[4] විහරති. **සබ්බං තං පුබ්බෙ කතහෙතූ**ති පුබ්බෙ කතකම්මපච්චයා. ඉමිනා කම්මවෙදනඤ්ච කිරියවෙදනඤ්ච[5] පටික්ඛිපිත්වා එකං විපාකවෙදනමෙව සම්පටිච්ඡන්තීති දස්සෙති. **එවං වාදී[6] භික්ඛවෙ නිගණ්ඨා**ති ඉමිනා පුබ්බෙ අනියමෙත්වා වුත්තං නියමෙත්වා දස්සෙති. **අහුවාමෙව මයන්ති අඝරාමෙව මයන්ති**[7] ඉදං භගවා තෙසං අජානනභාවං ජානන්තොව[8] කෙවලං කාලිසාසනං ආරොපෙතුකාමො[9] පුච්ඡති යෙහි මග්ගං අනුවම්හාතිපි න ජානන්ති තෙ කථං කම්මස්ස කතභාවං වා අකතභාවං වා ජානිස්සන්ති. උත්තරිං[10] පුච්ඡායපි එසෙව නයො. **එවං සන්තෙ**ති චූළදුක්ඛක්ඛන්ධෙ[11] මහානිගණ්ඨස්ස[12] වචනෙ සචෙ[13] සන්තෙති අත්ථො. ඉධ පන එතස්ස ඨානස්ස තුම්හාකං අජානනභාවෙ සන්තෙති අත්ථො. **න කල්ල**න්ති න යුත්තං. **ගාළ්හූපලෙපනෙනා**ති බහලූපලෙපනෙන[14] පුනප්පුන විසරඤ්ජිතෙන. න පන බලියා ලිත්තෙන විය.

---

1. සාක්‍යරාජූනං B.
2. දෙවදහං ත්වෙව S.
3. සඛ්‍යං B. S.
4. ලුම්බිනීවනෙ b. S.
5. ක්‍රියවෙදනඤ්ච B.
6. වාදිනො S. නිගණ්ඨාති S.
7. අහුවම්හෙව මියන්ති B. S.
8. ජානන්තො B.
9. ආරොපෙතුකාමො S.
10. උත්තරී b. S.
11. චූළදුක්ඛ B.
12. මානිගණ්ඨස්ස S.
13. සචෙව B. S.
14. බහලූපලෙපනෙන b. පුනප්පුනං B. S.

එසනිකාති එසති සලාකාය අන්තමසො න්හානකචට්ටියාපි[1] **එසෙය්‍යාති** ගම්භීරං වා උත්තානං වාති වීමංසෙය්‍ය. **අගදඞ්ගාරනති** ඛාම හරිටකස්ස[2] වා ආමලකස්ස වා චුණ්ණං. **ඔදහෙය්‍යාති** පක්ඛිපෙය්‍ය. **අගෙණෙනාති** ආදි මාගන්දියසුත්තෙ[3] වුත්තමෙව. **එවමෙවඛොති** එත්ථ ඉදං ඔපම්ම සංසන්දනං. සල්ලෙන විද්ධස්ස හි විද්ධකාලෙ වෙදනාය පාකටකාලො විය ඉමෙසං මයං පුබ්බෙ අහුම්හා[4] වා නො වා පාපං[5] කම්මං අකරම්හා[6] වා නො වා එවරූපං වා[7] පාප[8] කම්මං කරිම්හාති[9] ජානනකාලො සියා, වණමුඛස්ස පරිකන්තනාදීසු කාලෙසු[10] වෙදනාය පාකටභාවො විය[11] එත්තකං වා නො දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං එත්තකෙ වා[12] නිජ්ජිණ්ණෙ සබ්බමෙව දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සති. සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨිතා නාම භවිස්සාමාති ජානනකාලො සියා, අපරභාගෙ ඵාසුභාව[13] ජානනකාලො විය දිට්ඨෙව ධම්මෙ අකුසලානං[14] පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය පජානන[15] කාලො සියා, එවමෙත්ථ එකාය උපමාය තයො අත්ථා චතූහි උපමාහි එකො අත්ථො පරිදීපිතො. ඉමෙ පන තතො එකම්පි න ජානන්ති විරජ්ජිත්වා[16] ගතෙ සල්ලෙ අවිද්ධොව විද්ධොසි.[17] **මයාති** පච්චත්ථිකස්ස වචනප්පමාණෙනෙව විද්ධොස්මීති සඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා දුක්ඛප්පත්තපුරිසො විය කෙවලං මහානිගණ්ඨස්ස වචනප්පමාණෙන සබ්බමෙතං සද්දහන්තා එවං සල්ලූපමාය[18] භගවතා නිග්ගහිතා පච්චාහරිතුං අසක්කොන්තා යථා නාම දුබ්බලො සුනඛො මිගං උට්ඨාපෙත්වා[19] සාමිකස්ස අභිමුඛං කරිත්වා අත්තනා ඔසක්කති. එවං මහානිගණ්ඨස්ස මත්ථකෙ වාදං පක්ඛිපන්තා නිගණ්ඨො ආවුසොති ආදිමාහංසු

අථ නෙ භගවා සාවරියකෙ නිග්ගණ්හන්තො **පඤ්ච ඛො ඉමෙති** ආදිමාහ: **තත්‍රායස්මන්තානන්ති** තෙසු පඤ්චසු ධම්මෙසු ආයස්මන්තානං **කා අතීතංසෙ සත්ථරි සද්ධාති**[20] අතීතංසවාදිම්හි සත්ථරි කා සද්ධාති යා අතීතං වාදං[21] සද්දහන්තානං තුම්හාකං මහානිගණ්ඨස්ස[22] සද්ධා කතමා[23] කිං භූතත්ථා අභූතවිපාකා අභූතත්ථා භූතවිපාකාති[24] පුච්ඡති; සෙස පදෙසුපි එසෙව නයො.

---

1 අන්තකචත්ථියාපි S.
2. ඛාමහරිතකස්ස b. S.
3. මාගණ්ඩිය සුත්තෙ b. S.
4. අහුවම්හා B.
5. පාප B, S
6. අකරිම්හා b, S.
7. එවරූපං S.
8. පාපං b, S.
9. අකරිම්හාති S.
10. වනුසකාලෙසු b, S.
11. පාකටකාලො විය b S.
12. වා දුක්ඛ b, S.
13. ඵාසුකභාව S.
14. අකුසලානං ධම්මානං b.
15. ච ජානන S. ජනන b
16. විරජ්ඣිත්වා b, S.
17. අවිද්ධොපි විද්ධො b S.
18. එවමාගන්තුකසල්ලූපමාය b S.
19. උට්ඨාපෙත්වා b.
20. සත්ථරි කා සද්ධා b, S.
21. අතීතංසවාදං S. අතීතවාදං b.
22. මහානිගණ්ඨ S.
23. කා කතමා b S.
24. භූතත්ථා අභූතත්ථා භූතවිපාකා අභූතවිපාකාති කිං b. S

සහධම්මිකාති සහෙතුකං සකාරණං; **වාදපටිහාරන්ති** පච්චාගමනකවාදං; එත්තාවතා තෙසං අප්පත්ථං සද්ධං[1] සබ්බදුබ්බලා[2] එසාති සද්ධා ඡෙද්දකවාදං[3] නාම දස්සෙති; **අවිජ්ජා අඤ්ඤාණාති** අවිජ්ජාය අඤ්ඤාණෙන; **සම්මොහාති** සම්මොහෙන; **විපච්චට්ඨාති** විපරීතතො සද්දහං, විපල්ලාසග්ගාහං වා ගණ්හන්තාති අත්ථො; **දිට්ඨධම්මවෙදනී[4]යන්ති** ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ විපාකදායකං; **උපක්කමෙනාති** පයොගෙන; **පධානෙනාති** විරියෙන; **සම්පරායවෙදනීයන්ති** දුතියෙ වා තතියෙ වා අත්තභාවෙ විපාකදායකං, **සුඛවෙදනීයන්ති** ඉට්ඨාරම්මණෙ විපාකදායකං කුසලකම්මං, විපරීතං දුක්ඛවෙදනීයං; **පරිපක්කවෙදනීයන්ති** පරිපක්කෙ නිප්ඵන්නෙ[5] අත්තභාවෙ වෙදනීයං, දිට්ඨධම්මවෙදනීයස්සෙතං[6] අධිවචනං; **අපරිපක්කවෙදනීයන්ති** අපරිපක්කෙ අත්තභාවෙ වෙදනීයං සම්පරායවෙදනීයස්සෙතං[6] අධිවචනං; එවං සන්තෙපි අයමෙත්ථ විසෙසො. යං පඨමවයෙ කතං පඨමවයෙ වා මජ්ඣිමවයෙ වා පච්ඡිමවයෙ වා විපාකං දෙති, මජ්ඣිමවයෙ[7] කතං මජ්ඣිමවයෙ වා පච්ඡිමවයෙ වා විපාකං දෙති, පච්ඡිමවයෙ[7] කතං තත්ථෙව විපාකං දෙති, තං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං නාම; යං පන සත්තදිවසබ්භන්තරෙ විපාකං දෙති තං පරිපක්කවෙදනීයං නාම, තං කුසලම්පි හොති අකුසලම්පි, තත්‍රිමානි වත්ථූනි.

පුණ්ණො නාම කිර[8] දුග්ගතමනුස්සො රාජගහෙ සෙට්ඨිං[9] නිස්සාය වසති, තමෙනං[10] එකදිවසං නගරම්හි නක්ඛත්තෙ සඞ්ඝුට්ඨෙ[11] සෙට්ඨි ආහ: සචෙ අජ්ජ කසිස්සසි ද්වෙ ච ගොණෙ නඞ්ගලඤ්ච[12] ලභිස්සසි කිං නක්ඛත්තං කීළිස්සසි[13] කසිස්සසීති[14] කිම්මෙ නක්ඛත්තෙන කසිස්සාමි සාමීති[15] තෙන හි යෙ ගොණෙ ඉච්ඡසි තෙ ගහෙත්වා කසාහීති[16] සො කසිතුං ගතො, තං දිවසං සාරිපුත්තත්ථෙරො නිරොධා වුට්ඨාය කස්ස සඞ්ගහං කරොමීති ආවජ්ජෙන්තො[17] පුණ්ණං දිස්වා පත්තචීවර මාදාය[18] තස්ස කසනට්ඨානං ගතො, පුණ්ණො කසිං ඨපෙත්වා ථෙරස්ස දන්තකට්ඨං දත්වා මුඛොදකං අදාසි, ථෙරො සරීරං පටිජග්ගිත්වා කම්මන්තස්ස[19] අවිදූරෙ නිසීදි භත්තාභිහාරං ඔලොකෙන්තො, අථස්ස භරියං භත්තං ආහරන්තිං දිස්වා අන්තරාමග්ගෙයෙව අත්තානං

1. අප්පත්ථ L.
2. සබ්බං දුබ්බලා l.
3. ඡෙද්දක වාදං b. S.
4. දිට්ඨධම්ම වෙදනීය්‍යන්ති b. S.
5. නිප්ඵන්නා b
6 වෙදනීයස්සෙවෙතං b S.
7. ඵා S.
8. පච්ඡිමවයො b.
9. සුමනසෙට්ඨිං b S.
10. තමෙව b. S
11. සංඝුට්ඨෙ b. S.
12. නවනඞ්ගලඤ්ච b.
13. කීළිස්සසි b S.
14. කසිස්සසීති b. න කීළිස්සසීති S.
15. කසිස්සාමීති b. S.
16. කසාහීති b.
17. ආවජ්ජෙන්තො S.
18. චීවරං ආදාය b.
19. කම්මන්තස්ස b.

දස්සෙසි, සා සාමිකස්ස ආහට[1] භත්තං ථෙරස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා පුන ගන්ත්වා අඤ්ඤං භත්තං සම්පාදෙත්වා දිවා අගමාසි, පුණ්ණො එකවාරං කසිත්වා නිසීදි, සා[2] භත්තං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තී ආහ.

සාමි පාතොපි[3] තෙ භත්තං ආහරියිත්ථ,[4] අන්තරාමග්ගෙ පන සාරිපුත්තත්ථෙරං දිස්වා තං තස්ස දත්වා අඤ්ඤං පචිත්වා ආහරන්තියා මෙ උස්සූරො[5] ජාතො, මා කුප්පි[6] සාමීති, භද්දකන්තෙ භද්දෙ කතං මයා ථෙරස්ස පාතො[7] දන්තකට්ඨඤ්ච මුඛොදකඤ්ච දින්නං, අම්හාකං යෙවාතෙන පිණ්ඩපාතොපි[8] පරිභුත්තො අජ්ජ ථෙරෙන කතසම්මණ ධම්මස්ස මයම්පි[9] භාගිනො ජාතාති චිත්තං[10] පසාදෙසි,[11] එකවාරං කසිතට්ඨානං[12] සුවණ්ණමෙව අහොසි. සො භුඤ්ජිත්වා කසිතට්ඨානං[13] ඔලොකෙන්තො විජ්ජොතමානං[13] දිස්වා උට්ඨාය යට්ඨියා පහරිත්වා රත්තසුවණ්ණභාවං ජානිත්වා රඤ්ඤො අකථෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න සක්කාති ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා තං සබ්බං සකටෙහි ආහරාපෙත්වා රාජඞ්ගණෙ රාසිං කාරෙත්වා කස්සිමස්මිං නගරෙ එත්තකං සුවණ්ණං අත්ථීති පුච්ඡි, කස්සචි නත්ථීති ච[14] වුත්තෙ සෙට්ඨිට්ඨානමස්ස අදාසි, සො පුණ්ණක[15] සෙට්ඨි නාම ජාතො.

අපරම්පි වත්ථුං[16] තස්මිං යෙව රාජගහෙ කාලවිලඩගිකො[17] නාම දුග්ගතො අත්ථි. තස්ස භරියා පණ්ණම්බිලයාගුං පචි. මහාකස්සපත්ථෙරො නිරොධා වුට්ඨාය කස්ස සඞ්ගහං කරොමීති ආවජ්ජෙන්තො[18] තං දිස්වා ගන්ත්වා ගෙහද්වාරෙ අට්ඨාසි, සා පත්තං ගහෙත්වා සබ්බං තත්ථ පක්ඛිපිත්වා ථෙරස්ස අදාසි, ථෙරො[19] විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු උපනාමෙසි, සත්ථා අත්තනො යාපනමත්තං ගණ්හි, සෙසං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං පහොසි, කාලවිලඩියොපි තං ඨානං පත්තො චූලකං[20] ලභි, මහාකස්සපො සත්ථාරං කාලවිලඩියස්ස විපාකං පුච්ඡි, සත්ථා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ සෙට්ඨිච්ඡත්තං ලභිස්සතීති ආහ. කාලවිලඩියො තං කථං සුත්වා ගන්ත්වා[21] භරියාය ආරොචෙසි, තදා ච රාජා නගරං අනුසඤ්චරන්තො[22] බහිනගරෙ ජීවසූලෙ නිසින්නං පුරිසං අද්දස, මනුස්සො[23] රාජානං දිස්වා උච්චාසද්දං[24] අකාසි, තුම්හාකං මම

---

1 ආහත b. S
2 සාපි b.
3. පාතොව L.
4 ආහරයිත්ථ b. S.
5. උස්සූරො S.
6. කුජ්ඣි b. S.
7. පාතොව b. S.
8. යෙව ථෙරෙන පිණ්ඩපාතො b
යෙව දත්තෙන පිණ්ඩපාතො S
9. මයං b. S.
10. ජාතාචිත්තං b.
11. පසාදෙසි. b.
12. කසනට්ඨානං b. S.
13. විජ්ජොතමානං S.
14. නත්ථීති b.
15. පුණ්ණ b. S.
16. වත්ථු b. S.
17. කාලවලියො b. S.
18. ආවජ්ජෙන්තො b.
19. ථෙරොපි S.
20. චූලකං b.
21. සුත්වා b.
22. නගරමනුසඤ්චරන්තො S.
23. පුරිසො S.
24. උච්චං සද්දං b.

භුඤ්ජනභත්තං[1] පහිණ දෙවාති, රාජා පෙසිස්සාමීති[2] වත්වා සායමාසං[3] භත්තෙ උපනීතෙ සරිත්වා ඉදං හරිතුං සමත්ථං ජානථාති[4] ආහ. නගරෙ සහස්සභණ්ඩිකං චාරෙසුං[5] තතියවාරෙ කාලවිලඩ්ඩියස්ස භරියා අග්ගහෙසි,[6] අථ නං රඤ්ඤො දස්සෙසුං, සා පුරිසවෙසං ගහෙත්වා පඤ්චාවුධසන්නද්ධා භත්තපාතිං ගහෙත්වා නගරා නික්ඛමි, බහිනගරෙ තාලෙ අධිවත්ථො දීඝතාළො[7] නාම යක්ඛො තං රුක්ඛමූලෙන ගච්ඡන්තිං දිස්වා තිට්ඨ[8] භක්ඛොසි මෙති ආහ. නාහං තව භක්ඛො රාජදූතො අහන්ති, කත්ථ ගච්ඡසීති ජීවසූලෙ නිසින්න[9] පුරිසස්ස සන්තිකන්ති මමපි[10] එකං සාසනං හරිතුං සක්ඛිස්සසීති, ආම සක්ඛිස්සාමීති,[11] දීඝතාළස්ස භරියා සුමනදෙවරාජධීතා කාළී පුත්තං විජාතාති ආරොචෙය්‍යාසි. ඉමස්මිං තාලමූලෙ සත්තධනකුම්භියො[12] අත්ථි, තා තුය්හං[13] ගණ්හෙය්‍යාසීති, සා දීඝතාළස්ස භරියා සුමනදෙවරාජධීතා කාළී පුත්තං විජාතාති උග්ඝොසෙන්තී අගමාසි, සුමනදෙවො යක්ඛසමාගමෙ නිසින්නො සුත්වා එකො මනුස්සො අම්හාකං පියපවත්තිං[14] ආහරති, පක්කොසථ නන්ති සාසනං සුත්වා පසන්නො ඉමස්ස රුක්ඛස්ස පරිමණ්ඩලච්ඡායාය ඵරණට්ඨානෙ නිධිකුම්භියො තුය්හං දම්මීති ආහ. ජීවසූලෙ නිසින්නපුරිසො භත්තං[15] භුඤ්ජිත්වා මුඛං පුඤ්ඡනකාලෙ[16] ඉත්ථීති ඤත්වා චූළාය ඩසි,[17] සා අසිනා අත්තනො චූළං ඡින්දිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං යෙව ගතා, රාජා භත්තං[18] භොජිතභාවො කථං ජානිතබ්බොති චූළසඤ්ඤායාති වත්වා රඤ්ඤො ආචික්ඛිත්වා තං ධනං ආහරාපෙසි, රාජා අඤ්ඤස්ස එත්තකං ධනං නාම නත්ථීති[19] තස්මිං නගරෙ ධනසෙට්ඨිං අකාසි; මල්ලිකායපි දෙවියා වත්ථුං[20] කථෙතබ්බං.

ඉමානි තාව කුසලකම්මෙ[21] වත්ථූනි; නන්දමාණවකො පන උප්පලවණ්ණාය ථෙරියා විප්පටිපජ්ජි, තස්ස මඤ්චා[22] වුට්ඨාය නික්ඛමිත්වා ගච්ඡන්තස්ස මහාපඨවී භිජ්ජිත්වා ඔකාසමදාසි, තත්ථෙව මහානරකං පවිට්ඨො

---

1. භුඤ්ජන භත්තං b. පහිණථ b.
2. පෙසෙස්සාමීති b. S. පාහෙස්සාමීති S
3. සායමාස b. S.
4. ජානථාති b.
5. චරිංසු S.
6. තම්ගණ්හෙසි S.
7. දීඝතාළො b. S.
8. තිට්ඨ තිට්ඨ b S
9. නිසින්නකස්ස b. S.
10. මමම්පි b.
11. ආම සක්ඛිස්සාමි b. දීඝතාලස්ස b. S. නිධිකුම්භියො b. S.
13. තං b. S.
14. පියං පවත්තිං b. පියං පවුත්තිං S.
15. පුරිසො S.
16. මුඛපුඤ්ඡනකාලෙ b. S. ඉත්ථිපොසොති. b. S.
17. ඩසි b. S.
18. භත්ත S.
19. නාම අත්ථි නත්ථි දෙවාති රාජා තස්සා සති b S
20. වත්ථු b. S.
21. කුසලකම්ම b.
22. මඤ්චතො b, S. උට්ඨාය b.

තත්‍රාපි ගොඝාතකො පණ්ණාසවස්සානි ගොඝාතකකම්මං කත්වා[1] එකදිවසං භොජනකාලෙ මංසං අලභන්තො එකස්ස ජීවමානක ගොණස්ස[2] ජිව්හං ඡින්දිත්වා අඞ්ගාරෙසු පචාපෙත්වා ඛාදිතුං ආරද්ධො, අථස්ස ජිව්හා මූලෙ ඡිජ්ජිත්වා භත්තපාතියංයෙව පතිතා, සො විරවන්තො[3] කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්ති.

නන්දොපි යක්ඛො අඤ්ඤෙන යක්ඛෙන සද්ධිං ආකාසෙන ගච්ඡන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං නවොරොපිතෙහි කෙසෙහි රත්තිභාගෙ[4] නිසින්නං දිස්වා සීසෙ පහරිතුකාමො ඉතරස්ස යක්ඛස්ස ආරොචෙත්වා තෙන වාරියමානොපි පහාරං දත්වා ඩය්හාමි ඩය්හාමීති[5] විරවන්තො තස්මිංයෙව ඨානෙ භූමියං[6] පවිසිත්වා මහානිරයෙ නිබ්බත්තොති, ඉමානි අකුසලකම්මචතුක්කන්ති[7] යං පන අසන්නමරණො මරණසන්තිකෙව කතං කම්මං භවන්තරං[8] විපාකං දෙති, සබ්බ [9] සම්පරායවෙදනීයං[10] නාම, තත්‍ර යො අපරිහීනස්ස ඣානස්ස විපාකො නිබ්බත්තති.[11] සො ඉධ නිබ්බත්තිතවිපාකොති වුත්තො, තස්ස මූලභූතං කම්මං නෙව දිට්ඨධම්මවෙදනීයං න සම්පරායවෙදනීයන්ති න විචාරිතං කිඤ්චාපි න විචාරිතං සම්පරායවෙදනීයමෙව පනෙතන්ති වෙදිතබ්බං, යො පච්ඡිමභවිකාදීනං භවන්තරෙ ඵලසමාපත්තිවිපාකො, ඉධ[12] නිබ්බත්තිත ගුණොතෙව[13] වුත්තො, කිඤ්චාපි එවං වුත්තො මග්ගකම්මං පන පරිපක්කවෙදනීයන්ති වෙදිතබ්බං, මග්ගචෙතනායෙව හි සබ්බලහුං[14] ඵලදායිකා අනන්තරඵලත්තාති,[15] බහුවෙදනීයන්ති සඤ්ඤාභවූපගං[16] අප්පවෙදනීයන්ති අසඤ්ඤාභවූපගං;[16] සවෙදනීයන්ති සවිපාක කම්මං;[17] අවෙදනීයන්ති[18] අවිපාකකම්මං; එවං සන්තානි ඉමෙසං දිට්ඨධම්මවෙදනීයාදීනං කම්මානං උපක්කමෙන සම්පරායවෙදනීයාදි[19] භාවකාරණස්ස අලාභෙ සති; අඵලොති නිප්ඵලො නිරත්ථකො; එත්තාවතා අභියාතිය[20]නාසනෙන පයොගස්ස අඵලතං[21] දස්සෙත්වා පධාන වෙච්ඡකවාරො[22] නාම දස්සිතොති වෙදිතබ්බො, සහධම්මිකාවාදානු වාදාති පරෙහි[23] වුත්තකාරණෙන සකාරණා හුත්වා නිගණ්ඨානං වාද

1. කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්ති b.
2. ගොණස්ස b. S.
3. විරවන්තො S.
4. භාගෙ අබ්භොකාසෙ b. S.
5. ඩය්හාමි ඩය්හාමීති b
දහාමි දහාමීති S
6. භූමි b. S.
7. අකුසලකම්ම චතුක්කං S.
8. භවන්තරෙ b S.
9. තං සබ්බං b. S.
10. වෙදනීයා 1.
11 නිබ්බත්තතීයෙව b. නිබ්බත්තති 1
12. සො ඉධ S
13 ගුණොතෙව S
14. සබ්බලහු S
15. අනන්තර ඵලත්තා S.
16. සඤ්ඤාභවූපගං l. සඤ්ඤීභවූපගං S.
17. වෙදනීයන්ති b. S සවිපාකං කම්මං b
18. අවිපාකං කම්මං b
19. වෙදනීයා b
20. අභියාතික b. S
21. අඵලතං S
22 පධානවෙච්ඡකවාරෙ b. S
23 අපරෙහි b.

ච අනුවාදා ච, ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡන්තීති[1] විඤ්ඤූහි ගරහිතබ්බං[2] කාරණං ආගච්ඡති; වාදානුපාතා ගාරය්හා ඨානා[3]තිපි පාඨො, තස්ස තෙහි පරෙහි වුත්තෙන කාරණෙන සකාරණං[4] නිගණ්ඨානං වාදං අනුපතන්තා තං[5] වාදං සොසෙන්තා මිලාපෙන්තා;[6] දුක්ඛකක්ඛකම්මකාරිනොති ආදයො දස ගාරය්හකොට්ඨාසා[7] ආගච්ඡන්ති, සඞ්ගතිභාවහෙතූති නියතිභාවකාරණා; අභිජාතිහෙතූති ඡළාභිජාතිහෙතු;[8] පාපසංගතිකාති පාපනියතිනො;[9] එවං නිගණ්ඨානං උපක්කමස්ස අඵලතං[10] දස්සෙත්වා ඉදානි නීය්‍යානිකසාසනෙ උපක්කමස්ස විරියස්ස ච ඵලතං[11] දස්සෙතුං; කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ: තත්ථ අනද්ධභූතන්ති අනධිභූතං, තං[12] දුක්ඛෙන අනභිභූතො නාම මනුස්සත්තභාවො වුච්චති න තං අද්ධභාවෙතීති නාධිභවතීති[13] අත්ථො; තං[14] නානප්පකාරාය දුක්කරකාරිකාය[15] යොජෙන්තො[16] දුක්ඛෙන අද්ධභාවෙති නාම; යෙ පන සාසනෙ පබ්බජිත්වා ආරඤ්ඤකා වා හොන්ති රුක්ඛමූලිකාදයො වා තෙ දුක්ඛෙන අද්ධභාවෙන්ති[17] නාම; නීය්‍යානිය[18] සාසනස්මිං[19] විරියං සම්මාවායාමො නාම හොති, ථෙරො පනාහ

යො[20] ඉස්සරකුලෙ නිබ්බත්තො සත්තවස්සිකො හුත්වා අලඞ්කතපටියත්තො පිතු අඞ්කෙ නිසින්නො ඝරෙ භත්තකිච්චං කත්වා නිසින්නභික්ඛුසඞ්ඝ[21] අනුමොදනාය කාරියමානාය[22] නිසින්නො සම්පත්තියො දස්සෙත්වා සච්චෙසු පකාසිතෙසු අරහත්තං පාපුණාති, මාතාපිතූහි වා පබ්බජිස්සසි තාතාති වුත්තෙ,[23] ආම පබ්බජිස්සාමීති වත්වා නහාපෙත්වා අලඞ්කරිත්වා විහාරං නීතො තචපඤ්චකං උග්ගණ්හිත්වා නිසින්නො කෙසෙසු ඔහාරියමානෙසු[24] ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණාති, නවපබ්බජිතො වා පන මනොසිලාතෙලමක්ඛිතෙන[25] සීසෙන පුනදිවසෙ මාතාපිතූහි පෙසිතං කාජභත්තං භුඤ්ජිත්වා විහාරෙ නිසින්නොව අරහත්තං පාපුණාති, අයං න දුක්ඛෙන අනද්ධභූතං අද්ධ

---

1 ආගච්ඡන්තීති i.
2. ගරහිතබ්බ b S
3. ගාරය්හවට්ඨානා b. S
4 සකාරණානුත්වා b. S.
5 වාද ච අනුවාද ච තං b. වාද අනුපතන්තා. S.
6. සොසෙත්වා මිලාපෙන්තා I.
7. ගාරය්හතා b ගාරය්හවට්ඨානා S
8. අභිජාතහෙතූති ඡළාභිජාති හෙතු එවං b.
9. නියතිභාවකාරණා b.
10. උපක්කමස්ස ඵලතං b.
11. සඵලතා b. S.
12. අනභිභූතං b S.
13. තං අනධිභාවෙති නාධිභවතීති b S.
14. තමපි b. S.
15. දුක්කරකාරියා I.
16. පයොජෙන්තො b, S.
17. න අද්ධභාවෙන්ති b අනද්ධභාවෙන්ති S.
18. නීය්‍යානිකං b. S.
19. සාසනස්මිං සි. b. S.
20. යො පන b.
21. නිසින්නස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස b, S.
22. කාරියමානාය b,
23. වුත්තෙ b, S.
24. ඔහාරියමානෙසු b,
25. පබ්බජිතො වා සමණකො තෙලමක්ඛිතෙන S, මනොසිලාතෙලමක්ඛිතෙන b.

භාවෙති නාම, අයං පන උක්කට්ඨස්සකාරෙ, යො දුසිකුච්ඡියම්පි[1] නිබ්බත්තො අන්තමසො රජතමුද්දිකම්පි පිළන්ධිත්වා චොරකෙ[2] පියඞ්ගුමත්තෙනාපි සරීරං විලිම්පිත්වා[3] පබ්බාජෙථ නත්ථි නීතො ඛුරග්ගෙ වා පුන දිවසෙ වා අරහත්තං පාපුණාති, අයම්පන අබ්භුතං[4] අත්තානං දුක්ඛෙන අද්ධභාවෙති නාම.[5] ධම්මිකසුඛං[6] නාම සඞ්ඝතො වා ගණතො වා උප්පන්න[7] චතුපච්චයසුඛං; **අනධිමුච්ඡිතොති** තණ්හාමුච්ඡනාය අමුච්ඡිතො; **ධම්මිකං හි සුඛං න පරිච්චජාමීති** න තත්ථ ගෙධො කාතබ්බො, සඞ්ඝතො හි උප්පන්නං සලාකභත්තං වා වස්සාවාසිකං[8] වා ඉදමත්ථං එත්තකන්ති පරිච්ඡින්දිත්වා[9] සඞ්ඝමජ්ඣෙ භික්ඛූනං අන්තරෙ පරිභුඤ්ජන්තො පත්තන්තරෙන[10] පදුමං විය සීලසමාධිවිපස්සනාමග්ගඵලෙහි වඩ්ඪති, **ඉමස්සාති** පච්චුප්පන්නානං පඤ්චන්නං ඛන්ධානං මූලභූතස්ස; **දුක්ඛනිදානස්සාති** තණ්හාය, සා හි පඤ්චක්ඛන්ධදුක්ඛස්ස[11] නිදානං; **සඞ්ඛාරං පදහතොති** සප්පයොගං[12] විරියං කරොන්තස්ස; **විරාගො හොතීති** මග්ගෙන විරාගො හොති; ඉදං වුත්තං හොති සඞ්ඛාරපධානෙන මෙ ඉමස්ස දුක්ඛනිදානස්ස විරාගො හොතීති එවං පජානාතීති.

ඉමිනා සුඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා කථිතා, දුතියවාරෙන තස්ස සප්පයොග[12] විරියස්ස මජ්ඣත්තතාකාරො කථිතො, **සො යස්ස[13] ඛ්වස්සාති** එත්ථ අයං සඞ්ඛෙපත්ථො ‑ යො පුග්ගලො යස්ස දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරපධානෙන විරාගො හොති, **සඞ්ඛාරං** තත්ථ පදහති මග්ගපධානෙන පදහති, යස්ස පන දුක්ඛනිදානස්ස **අජ්ඣුපෙක්ඛතො** උපෙක්ඛා[14] භාවෙන්තස්ස විරාගො හොති, **උපෙක්ඛං** තත්ථ භාවෙති මග්ගභාවනාය භාවෙති.

තස්සාති තස්ස පුග්ගලස්ස; **පටිබද්ධචිත්තොති**[15] ඡන්දරාගෙන බද්ධචිත්තො; **තිබ්බච්ඡන්දොති** බහලච්ඡන්දො; **තිබ්බාපෙක්ඛොති**[16] බහලපත්ථනො; **සන්තිට්ඨන්තින්ති** එකතො තිට්ඨන්තිං; **සඤ්ජග්ඝන්තින්ති** මහාහසිතං හසමානං; **සංහසන්තින්ති**[17] සිතං කුරුමානං; **එවමෙව ඛො භික්ඛවෙති** එත්ථ ඉදං ඔපම්මවිභාවනං: එකො[18] පුරිසො එකිස්සා ඉත්ථියා සාරත්තො සාසවජ්ජාදනමාලාලඞ්කාරාදීනි දත්වා ඝරෙ වාසෙති,

---

1. දුසිකුච්ජියං S. දුසිකුච්ජියං b
2. පිළන්ධිත්වා ගොරක b.
3. විලිම්පෙත්වා b. S.
4. අයං න අනබ්භුතං b. අයම්පි න අනබ්භුතං S.
5. දුක්ඛනාඩ්ඪභාවෙති නාම b. දුක්ඛෙන අද්ධභාවෙති නාමාති S.
6. ධම්මිකං සුඛං b
7. උප්පන්නං b.
8. වස්සාවාසිකං S.
9. පරිච්ඡින්දිත්වා S. අපරිච්ඡින්දිත්වා 1.
10. පත්තන්තරෙ b. S.
11. පඤ්චක්ඛන්ධ දුක්ඛ b. S.
12. සම්පයොග b. S.
13. යස්සහි b. S.
14. උපෙක්ඛා b. S.
15. පටිබද්ධ චිත්තොති b S. බද්ධචිත්තොති b. S.
16. තිබ්බාපෙක්ඛොති S.
17. හසන්තින්ති b. S.
18. එකො හි b. S

සා තං අතිචරිත්වා අඤ්ඤං සෙවති. සො පුන අයං[1] අස්සා අනුරූපං සක්කාරං න කරොමීති සක්කාරං වඩ්ඪෙසි, සා භියොසොමත්තාය අතිචරියෙව, සො අයං සක්කරියමානාපි[2] අතිචරතෙව, ඝරෙ[3] වසමානා අත්තනොපි කරෙය්‍ය නීහරාමි නන්ති පරිසමජ්ඣෙ අලං වචනීයං කත්වා මා පුන ගෙහං පාවිසීති[4] විස්සජ්ජෙසි.[5] සා කෙනචි උපායෙන තෙන සද්ධිං සන්ථවං[6] කාතුං අසක්කොන්තී නටනච්චකාදීහි සද්ධිං විචරති, තස්ස පුරිසස්ස තං දිස්වා නෙව උප්පජ්ජති දොමනස්සං, සොමනස්සං පන උප්පජ්ජති, තත්ථ පුරිසස්ස ඉත්ථියා සාරත්තකාලො විය ඉමස්ස භික්ඛුනො අත්තභාවෙ ආලයො, ඝාසච්ඡාදනාදීනි[7] දත්වා ඝරෙ වසනකාලො[8] විය අත්තභාවස්ස පටිජග්ගනකාලො, තස්සා අතිචාර[9] කාලො විය ජග්ගියමානස්සෙව[10] අත්තභාවස්ස පිත්තපකොපාදීනං වසෙන සම්බාධනා,[11] අත්තනො අනුරූපං සක්කාරං අලභන්තී අතිචරතීති සල්ලක්ඛෙත්වා සක්කාරවඩ්ඪනං විය භෙසජ්ජං අලභන්තො එවං හොතීති සල්ලක්ඛෙත්වා භෙසජ්ජකරණකාලො,[12] සක්කාරෙ වඩ්ඪිතෙපි පුන අතිචරණං විය පිත්තාදීසු එකස්ස භෙසජ්ජෙ කරියමානෙ සෙසානං පකොපවසෙන[13] සම්බාධනා,[14] පරිසමජ්ඣෙ අලං වචනීයං කත්වා ගෙහා නික්කඩ්ඪනං විය න දානි තෙ අහං[15] දාසො න කම්මකරො අනමතග්ගෙ සංසාරෙ තංයෙව උපට්ඨහන්තො විචරිං, කො මෙ තයා අත්ථො ජිජ්ජ වා භිජ්ජ වාති තස්මිං අනපෙක්ඛතං ආපජ්ජිත්වා විරියං ථිරං කත්වා මග්ගෙන කිලෙසසමුග්ඝාතනං, නටනච්චකාදීහි[16] නච්චමානං විචරන්තිං දිස්වා යථා තස්ස පුරිසස්ස දොමනස්සං න උප්පජ්ජති සොමනස්සමෙව උප්පජ්ජති, එවමෙව ඉමස්ස භික්ඛුනො අරහත්තං පත්තස්ස පිත්තපකොපාදීනං වසෙන ආබාධිතං අත්තභාවං දිස්වා දොමනස්සං න උප්පජ්ජති, මුච්චිස්සාමි වත ඛන්ධපරිහාර[17] දුක්ඛතොති සොමනස්සමෙව[18] උප්පජ්ජතීති, අයං පන උපමා පටිබද්ධචිත්තස්ස[19] දොමනස්සං උප්පජ්ජති අප්පටිබද්ධචිත්තස්ස[20] තත්ථ

1. මයං 1.
2. සක්කාරිය මානාපි b.
3. ඝරෙ මෙ b. S. අතිචරතියෙ ච b. S.
4. පවිසාහි b. පවිසීති S.
5. විස්සජ්ජෙසි S1
6. සන්ථං b.
7. ඝාසච්ඡාදනාදීනං S.
8. වසාපනකාලො b. S.
9. තස්සා අතිචරණ S. තස්සා අතිචරණ b.
10. රක්ඛියමානස්සෙව S. පටිජග්ගමානස්සෙව b.
11. ආබාධනා b. සම්බාධනා S.
12. භෙසජ්ජකරණං S
13. පකොපනවසෙන b. S.
14. පුන ආබාධනා b.
15. ඉදානි තෙ තාහං b. S.
16. තං නටනච්චකාදීහි b.
17. ඛන්ධපරිදහන b. මුච්චිස්සාමි වධබන්ධපරිහාර දුක්ඛතොති S. මුඤ්චිස්සාමි b.
18. තස්ස සොමනස්සමෙව b. S.
19. පටිබන්ධචිත්තස්ස b. S.
20. අප්පටිබන්ධචිත්තස්ස b. S.

තනති ඤත්වා ඉච්ඡාය ඡන්දරාගං පජහති, එවමයං භික්ඛු[1] සඞ්ඛාරං වා පජහන්තස්ස උපෙක්ඛං[2] භාවෙන්තස්ස දුක්ඛනිදානං පහීයති සො අඤ්ඤස්සාති ඤත්වා තදුභයං සම්පාදෙන්තො දුක්ඛනිදානං පජහති,[3] එතමත්තං විභාවෙතුං ආගතාති වෙදිතබ්බා.

යථාසුඛං ඛො මෙ විහරතොති යෙන සුඛෙන විහරිතුං ඉච්ඡාමි තෙන මෙ[4] විහරතො; පදහන්තස්සාති පෙසෙන්තස්ස; එත්ථ ච[5] යස්ස සුඛාපටිපදා අසප්පායා සුඛුමචීවරානි ධාරෙන්තස්ස සමන්තපාසාදිකෙ[6] සෙනාසනෙ වසන්තස්ස චිත්තං වික්ඛිපති,[7] දුක්ඛාපටිපදා සප්පායා ජිණ්ණභින්නානි ථූලචීවරානි ධාරෙන්තස්ස සුසානරුක්ඛමූලාදිසු වසන්තස්ස චිත්තං එකග්ගං හොති, තං සන්ධායෙතං වුත්තං; එවමෙව ඛොති එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං:- උසුකාරො විය හි ජාතිජරාමරණභීතො[8] යොගී දට්ඨබ්බො, වඞ්කකුටිලජිම්හතෙජනං විය වඞ්කකුටිලජිම්හං[9] චිත්තං, ද්වෙ අලාතා විය කායිකචෙතසිකවිරියං, තෙජනං උජුං කරොන්තස්ස කඤ්ජිකතෙලං විය සද්ධා, නමනදණ්ඩකො විය ලොකුත්තරමග්ගො, උසුකාරස්ස[10] වඞ්කකුටිලජිම්හං[11] තෙජනං කඤ්ජිකතෙලෙන[12] සිනෙහෙත්වා අලාතෙසු තාපෙත්වා නමනදණ්ඩකෙන උජුකරණං[13] විය ඉමස්ස භික්ඛුනො වඞ්කකුටිලජිම්හං[9] චිත්තං සද්ධාය සිනෙහෙත්වා කායිකචෙතසිකවිරියෙන තාපෙත්වා ලොකුත්තරමග්ගෙන උජුකරණං,[14] උසුකාරස්ස එවං උජුකතෙන[15] තෙජනෙන සපත්තං විජ්ඣිත්වා සම්පත්ති අනුභවනං විය යොගිනො[16] තථා උජුකතෙන[15] චිත්තෙන කිලෙසගණං[17] විජ්ඣිත්වා පාසාදිකෙ සෙනාසනෙ නිරොධවරතලගතස්ස[18] ඵලසමාපත්තිසුඛානුභවනං දට්ඨබ්බං.

ඉධ තථාගතො හි[19] සුඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා භික්ඛුනො ච[20] දුක්ඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා[21] භික්ඛුනො ච පටිපත්තියො කථිතා, ඉතරෙසං ද්වින්නං න කථිතං, තා කථෙතුං ඉදං[22] දෙසනං ආරභි; ඉමාසු ද්වීසු[23] කථිතාසු ඉතරාපි කථිතාව හොන්ති, ආගමියපටිපදා

1. එවමස්ස භික්ඛුනො b
2. පදහන්තස්ස උපෙක්ඛං වා b. S
3. පජහතීති b. S
4. තෙන b S.
5. එත්ථපි S.
6. පාසාදිකෙ b. S.
7. පක්ඛිපති I
8. ජාතිජරාමරණාභිභූතො b.
9. ජිම්හං S.
10. උසුකාරස්ස b.
11. ජිම්හ b. S.
12. කඤ්ජක තෙලෙන b, කඤ්ජිකතෙලං b.
13. උජුංකරණං b. S.
14. උජුං කරණං S.
15. උජුකතෙන I. උසුකාරස්සෙව එවං උජුකතෙන b S
16. ඉමස්ස යොගිනො b. S.
17. කිලෙස ගහණං b.
18. නිරොධ පරම බලවන්තස්ස S
19. තථාගතො S තථාගතො I.
20. භික්ඛුනො b S.
21. දන්ධාභිඤ්ඤා b.
22. කථෙතුං ඉමං b. කථෙතුං S.
23. ඉමාසු ච ද්වීසු b.

පන න කථිතා, තං[1] කථෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි. සභාගධම්මනීයාපි වා පටිපදා කථිතා ච[2] අදස්සිතං පන එකං බුද්ධුප්පාදං දස්සෙත්වා එකස්ස කුලපුත්තස්ස නික්ඛමනදෙසනං අරහත්තෙන විනිවට්ටෙස්සාමීති[3] දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

දෙවදහසුත්තං පඨමං.

---

1. 4. 2.

එවමෙකෙති පඤ්චත්තය[4] සුත්තං; තත්ථ **එකෙති** එකච්චෙ; **සමණබ්‍රාහ්මණාති** පරිබ්බාජූපගතභාවෙන[5] සමණා ජාතියා බ්‍රාහ්මණා, ලොකෙන වා සමණාති ච බ්‍රාහ්මණාති ච එවං සම්මතා; අපරන්තං කප්පෙත්වා විකප්පෙත්වා ගණ්හන්තීති අපරන්තකප්පිකා, අපරන්තකප්පො වා එතෙසං අත්ථීතිපි අපරන්තකප්පිකා; එත්ථ ච අන්තාති සක්කායො ඛො ආවුසො එකො අන්තොති ආදීසු විය ඉධ කොට්ඨාසො අධිප්පෙතො; කප්පොති[6] තණ්හාදිට්ඨියො; වුත්තම්පි චෙතං:- කප්පොති උද්දානතො[7] ද්වෙ කප්පා තණ්හාකප්පො ච දිට්ඨිකප්පො චාති, තස්මා තණ්හා දිට්ඨිවසෙන අනාගතං ඛන්ධකොට්ඨාසං කප්පෙත්වා[8] ඨිතා ති අපරන්තකප්පිකා ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; තෙසං එවං අපරන්තං කප්පෙත්වා ඨිතානං පුනප්පුන[9] උප්පජ්ජනවසෙන අපරන්තමෙව අනුගතා දිට්ඨීති අපරන්තානුදිට්ඨියො; තෙ එවං දිට්ඨිනො තං අපරන්තං ආරබ්භ ආගම්ම පටිච්ච අඤ්ඤම්පි ජනං දිට්ඨිගතිකං කරොන්තා[10] අනෙකවිහිතානි අධිවුත්තිපදානි[11] අභිවදන්ති; **අනෙකවිහිතානීති** අනෙකවිධානි; **අධිවුත්තිපදානීති** අධිවචනපදානි; අථවා භූතමත්ථං අභිභවිත්වා යථාසභාවතො අග්ගහෙත්වා[12] වත්තනතො, අධිවුත්තියොති[12] දිට්ඨියො වුච්චන්ති අධිවුත්තීනං පදානි අධිවුත්තිපදානි[11] දිට්ඨිදීපකානි වචනානීති අත්ථො.

සඤ්ඤීති සඤ්ඤාසමඞ්ගී; **අරොගොති** නිච්චො; **ඉත්ථෙකෙති** ඉත්ථං එකෙ එවමෙකෙති, ඉමිනා සොළස සඤ්ඤීවාදා කථිතා; **අසඤ්ඤීති** ඉමිනා අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදා; **නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීති** ඉමිනා අට්ඨ නෙව

---

1. තං b. S.
2. කථිතාව b S
3. විනිවත්තිස්සාමීති b
   විනිවට්ටිස්සාමීති S.
4. පඤ්චායතන B.
5. පරිබ්බාජූපගතභාවෙන b.
6. කප්පාති S.
7. උද්දානතො S.
8. කප්පෙත්වා පකප්පෙත්වා S.
9. පුනප්පුනං b S.
10. කරොන්තා b.
11. අධිවුත්තිපදානි b. S.
12. අධිවුත්තියොති b. S.
    අග්ගහෙත්වා b S.

සඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදා; සතො වා පන සත්තස්සාති ඉමිනා සත්ත උච්ඡෙදවාදා. තත්‍ථ සතොති විජ්ජමානස්ස; උච්ඡෙදන්ති උපච්ඡෙදං; විනාසන්ති අදස්සනං; විභවන්ති භවවිගමං[1] සබ්බානෙතානි අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනානෙව.

දිට්ඨධම්මනිබ්බානං වා පනාති[2] ඉමිනා පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බානවාදා කථිතා, තත්‍ථ දිට්ඨධම්මොති පච්චක්ඛධම්මො වුච්චති, තත්‍ථ තත්‍ථ පටිලද්ධඅත්තභාවස්සෙතං අධිවචනං; දිට්ඨධම්මෙ නිබ්බානං දිට්ඨධම්මනිබ්බානං[3] ඉමස්මිංයෙව[4] අත්තභාවෙ දුක්ඛවූපසමන්ති අත්‍ථො; සන්තං වාති සඤ්ඤී ආදි වසෙන[5] තීහාකාරෙහි සන්තං තීණෙව හොන්තීති සඤ්ඤී අත්තාති ආදීනි සත්තවසෙන[6] එකං ඉතරානි ද්වෙති එවං තීණි; රූපී වාති කරජරූපෙන වා කසිණරූපෙන වා රූපී තත්‍ථ ලාභී කසිණරූපං අත්තාති ගණ්හාති.

තක්කී උභො[7] රූපන්ති ගණ්හාති යෙව; අරූපී අරූපසමාපත්තිං[8] නිමිත්තං වා ඨපෙත්වා සඤ්ඤාක්ඛන්ධං[9] සෙස අරූපධම්මෙ වා අත්තාති පඤ්ඤපෙති[10] ලාභිනො පි තක්කිනො පි එවං පඤ්ඤපෙන්ති තතියදිට්ඨි පන මිස්සකගාහවසෙන පවත්තා, චතුත්‍ථා තක්කගාහෙනෙව, දුතියචතුක්කෙ පඨමදිට්ඨි සමාපන්නකවාරෙන[11] කථිතා, දුතියදිට්ඨි අසමාපන්නකවාරෙන[12], තතියදිට්ඨි සුප්පමත්තං[13] වා සරාවමත්තං[13] වා කසිණපරිකම්මවසෙන, චතුත්‍ථදිට්ඨි විපුලකසිණවසෙන කථිතාති වෙදිතබ්බා; එතං වා පනෙසං[14] උපාතිවත්තතන්ති සඤ්ඤීති පදෙන සඞ්ඛෙපතො වුත්තසඤ්ඤාසත්තකං[15] අතික්කමන්තං තන්ති අත්‍ථො; අපරෙ අට්ඨකන්ති වදන්ති.

තදුභයං පරතො ආවිභවිස්සති,[16] අයං පනෙත්‍ථ සඞ්ඛෙපත්‍ථො:- කෙචි හි එතං[17] සත්ත වා අට්ඨ වා සඤ්ඤා සමතික්කමිතුං සක්කොන්ති කෙචි පන න සක්කොන්ති, තත්‍ථ යෙ සක්කොන්ති තෙව ගහිතා, තෙසං පන එතෙසං උපාතිවත්තන්තං[18] අතික්කමිතුං සක්කොන්තානං, යථා[19] නාම ගඞ්ගං උත්තිණ්ණෙසු[20] මනුස්සෙසු එකො දීඝවාපිං

---

1. භාවවිගමං 1. S.
2. දිට්ඨධම්ම නිබ්බානං වාති b.
   දිට්ඨධම්ම නිබ්බාන වදන්ති S.
3. දිට්ඨධම්මෙ නිබ්බානං 1.
4. තස්මිං යෙව S.
5. සඤ්ඤීති ආදිවසෙන b. S.
   සඤ්ඤීආදිවචනෙන 1.
6. සත්ත අත්තවසෙන b. S.
7. උභොපි b. S.
8. අරූපීති අරූපසමාපත්ති b.
   අරූපීනි අරූපසමාපත්ති S.
9. පඤ්චක්ඛන්ධං S.
10. පඤ්ඤපෙන්තා b S.
    පඤ්ඤපෙන්ති b. S.
11. සමාපන්නක වාදෙන b. S.
12. අසමාපන්නක වාදෙ b S.
13. මත්තන b. S.
14. පනෙතෙසං S.
    එවං වා පනෙතෙසං b.
15. වුත්තං සඤ්ඤාසත්තකං b. S.
16. ආවිභවිස්සති b.
17. එත්‍ථ b. S.
18. එතෙසං උපාතිවත්තානං b S.
19. යථාපි b. S.
20. ඔතිණ්ණෙසු S.

ගන්ත්වා තිට්ඨන්ති එකෙ තතො පරං මහාගාමං, එවමෙවං[1] එකෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනං අප්පමාණං ආනඤ්ජන්ති[2] වත්වා[3] තිට්ඨන්ති එකෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං; තත්ථ විඤ්ඤාණඤ්චායතනං තාව දස්සෙතුං විඤ්ඤාණකසිණමෙකෙති වුත්තං. පරතො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනමෙකෙති වක්ඛති, තයිදන්ති තං ඉදං දිට්ඨිගතඤ්ච දිට්ඨිපච්චයඤ්ච දිට්ඨාරම්මණඤ්ච තථාගතො අභිජානාති[4] ඉමිනා පච්චයෙන ඉමං[5] නාම දස්සනං ගහිතන්ති අභිවිසිට්ඨෙන ඤාණෙන ජානාති; ඉදන්ති තදෙව විත්ථාරෙන්තො යෙ ඛො තෙ භොන්තෙති ආදිමාහ; යා වා පනෙසං[6] සඤ්ඤානන්ති[7] එවං වුත්තසඤ්ඤානං; පරිසුද්ධාති නිරුපක්කිලෙසා; පරමාති උත්තමා; අග්ගාති සෙට්ඨා; අනුත්තරියා අක්ඛායතීති[8] අසදිසා කථීයති,[9] යදි රූපසඤ්ඤානන්ති ඉමිනා චතස්සො රූපාවචරසඤ්ඤා කථිතා; යදි අරූපසඤ්ඤානන්ති ඉමිනා ආකාසානඤ්චායතනවිඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා; ඉතරෙහි පන[10] ද්වීහි පදෙහි සමාපන්නකවාරො[11] ච අසමාපන්නකවාරො[12] ච කථිතොති එවමෙතා කොට්ඨාසතො අට්ඨ අත්ථතො පන සත්තසඤ්ඤා හොන්ති, සමාපන්නක[12] වාරො හි පුරිමාහිජාති[13] සඞ්ගහිතොයෙව.

තයිදං සඞ්ඛතන්ති තං ඉදං සබ්බම්පි සඤ්ඤාගතං සද්ධිං දිට්ඨිගතෙන සඞ්ඛතං පච්චයෙහි සමාගන්ත්වා කතං, ඔළාරිකන්ති සඞ්ඛතත්තා ච[14] ඔළාරිකං; අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධොති එතෙසං පන සඞ්ඛතානන්ති වුත්තානං සඞ්ඛාරානං නිරොධොති සඞ්ඛං ගතං[15] නිබ්බානං නාම අත්ථි; අත්ථෙතන්ති ඉති විදිත්වාති තං ඛො පන නිබ්බානං අත්ථි එතන්ති එවං ජානිත්වා; තස්ස නිස්සරණදස්සාවීති තස්ස සඞ්ඛතස්ස නිස්සරණදස්සී නිබ්බානදස්සී; තථාගතො තදුපාතිවත්තොති තං සඞ්ඛතං අතික්කන්තො[16] සමතික්කන්තොති අත්ථො; තත්‍රාති තෙසු අට්ඨසු අසඤ්ඤීවාදෙසු; රූපිං වාති[17] ආදීනි සඤ්ඤීවාදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි;[18] අයඤ්ච යස්මා අසඤ්ඤීවාදො තස්මා ඉධ දුතිය[19] චතුක්කං න වුත්තං; පටික්කොසන්තීති පටිබාහන්ති පටිසෙධෙන්ති;[20] සඤ්ඤා රොගොති ආදීසු ආබාධට්ඨෙන[21] රොගො; සදොසට්ඨෙන ගණ්ඩො; අනුපවිට්ඨට්ඨෙන[22] සල්ලං.

---

1. එවමෙව b. S.
2. අනෙඤ්ජන්ති b. S.
3. ඨත්වා b. S.
4. අභිජානාතීති b. S.
5. ඉදං B.
6. යාවා පන එතාසං b.
7. සඤ්ඤානන්ති එතාසං යදි රූපසඤ්ඤානන්ති b. සඤ්ඤානන්ති යාවපනායදි රූපසඤ්ඤානන්ති S.
8. අක්ඛාතීති 1.
9. කථීයති b. කථියන්ති S.
10. පන සඞ්. S
11. වාදො b.
12. සමාපන්න b.
13. පුරිමාහිජාතීහි b. S.
14. සඞ්ඛතත්තා ච b.
15. සඞ්ඛතං S. නිරොධ සඞ්ඛතං b.
16. අතික්කමන්තො b.
17. රූපීවාති b අරූපීවාති S, රූපිඤ්චාති L.
18. වෙදිතබ්බා b.
19. ඉදං දුතියං S.
20. පටිසෙධන්ති b. 1.
21. ආබාධනට්ඨෙන b.
22. අනුපවිට්ඨෙන b.

ආගතිං වා ගතිං වාති ආදිසු[1] පටිසන්ධිවසෙන ආගතිං; ගතිවසෙන[2] ගතිං; චවනවසෙන චුතිං; උපපජ්ජනවසෙන උපපත්තිං; පුනප්පුන[3] උපපජ්ජිත්වා[4] අපරාපරං ඝටනවසෙන වුද්ධිං;[5] විරූළ්හිං වෙපුල්ලං; කාමඤ්ච[6] චතුවොකාරභවෙන රූපං විනාපි විඤ්ඤාණස්ස පවත්ති අත්ථි සෙසෙ පන තයො ඛන්ධෙ විනා නත්ථි, අයං පන පඤ්හො පඤ්චවොකාරවසෙන කථිතො, පඤ්චවොකාරෙ හි චත්තාරො[7] ඛන්ධෙ විනා විඤ්ඤාණස්ස පවත්ති නාම නත්ථි; විතණ්ඩවාදී පනෙත්ථ අඤ්ඤත්‍ර රූපාති ආදිවචනතො අරූපභවෙපි රූපං අසඤ්ඤභවෙ ච[8] විඤ්ඤාණං අත්ථි තථා නිරොධසමාපන්නස්සාති වදති, සො වත්තබ්බො:– ව්‍යඤ්ජනච්ඡායාය මා අත්ථං පටිබාහසි ආගතිං වාති ආදිවචනතො නව විඤ්ඤාණං[9] පක්ඛිච්ඡිපදච්ඡුප්පද විය උපපත්තිං වාපි ගච්ඡති[10] පදසාපි ධාවති[11] ගොවිසාණ[12] වල්ලී ආදීනි විය ච වඩ්ඪතීති ආපජ්ජති, යෙන[13] භගවතා අනෙකසතෙසු සුත්තෙසු තයො භවා වුත්තා, තෙ අරූපභවස්ස අභාවා ද්වෙව[14] ආපජ්ජන්ති, තස්මා මා එවං අවච යථා වුත්තමත්ථං සාරෙහීති, **තත්‍රාති** අට්ඨසු නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදෙසු අමමං; ඉධාපි **රූපිං වාති** ආදීනි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි; **අසඤ්ඤ සමෙබ්භාහොති** නිස්සඤ්ඤභාවො[15] නාම[16] සමෙමාගට්ඨානං, යො හි කිඤ්චි න ජානාති තං අසඤ්ඤී[17] එසො ති වදන්ති; **දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතබ්බස්ස[18] සඞ්ඛාරමත්තෙනාති** දිට්ඨවිඤ්ඤාතබ්බමත්තෙන සුතවිඤ්ඤාතබ්බමත්තෙන මුතවිඤ්ඤාතබ්බමත්තෙන; එත්ථ ච[19] විජානාතීති විඤ්ඤාතබ්බං දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතමත්තෙන[20] පඤ්චද්වාරිකසඤ්ඤාපවත්තිමත්තෙනාති අයං හි එත්ථ අත්ථො; **සඞ්ඛාරමත්තෙනාති**[21] ඔළාරිකසඞ්ඛාරප්පවත්තෙනාති[22] අත්ථො; **එතස්සායතනස්සාති** එතස්ස නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනස්ස; **උපසම්පදන්ති** පටිලාභො; **බ්‍යසනං හොතීති** විනාසො හෙස[23] වුට්ඨානං එතන්ති[24] අත්ථො; පඤ්චද්වාරික සඤ්ඤාපවත්තං හි ඔළාරිකසඞ්ඛාරපවත්තං වා අප්පවත්තං කත්වා සමාපජ්ජිතබ්බං තස්ස පන පවත්තෙන තතො වුට්ඨානං හොතීති

---

1 ආගතිං වාති ආදිසු b. S
2 චුතිවසෙන b.
3. පුනප්පුනං b S.
4. උපපජ්ජිත්වා b. S.
5. වඩ්ඪනවසෙන වුඩ්ඪිං b.
උපපජ්ජනවසෙන වුඩ්ඪිං S.
6. කාමං S.
7. චත්තාරො b. S.
8. අසඤ්ඤී භවෙ ච S
අසඤ්ඤ භවෙ ච b.
9. තං විඤ්ඤාණං b. S.
10. උපපත්තිංවාපි ආගච්ඡති b.
11. ගච්ඡති b. S.
12. ගොවිසාල වල්ලිකාදිනි විය ච b.
13. සෙ ච b. යෙච S.
14. ද්වෙ ච. b.
15. නිස්සඤ්ඤී භාවො b.
නිස්සඤ්ඤී භාවො S.
16. නාමෙස b S.
17. අසඤ්ඤො 1.
18. විඤ්ඤාතබ්බ b. S.
19. එත්ථ b.
20. විඤ්ඤාතබ්බමත්තෙන b.
21. සඞ්ඛාරමත්තෙනාති 1.
22. පවත්තිමත්තෙනාති B.
23. සො ච S.
24. වුට්ඨානං හොතීති B. S.

දස්සෙති. **සඞ්ඛාරසමාපත්ති**[1] **පත්තබ්බමක්ඛායතීති** ඔළාරිකසඞ්ඛාර පවත්තියා පත්තබ්බන්ති න[2] අක්ඛායති; **සඞ්ඛාරාවසෙසසමාපත්ති පත්තබ්බ**න්ති සඞ්ඛාරානං යෙ[3] අවසෙසා භාවනාවසෙන සබ්බං[4] සුඛුම භාවං පත්තා සඞ්ඛාරා එතෙසං පවත්තියා එතං පත්තබ්බන්ති අත්ථො; එවරූපෙසු හි සඞ්ඛාරෙසු පවත්තන්තෙසු එතං පත්තබ්බං[5] නාම හොති; **තයිදන්ති** තං ඉදං; එතං සුඛුමම්පි සමානං සඞ්ඛතං සඞ්ඛතත්තා ච ඔළාරිකං.

තත්‍රාති සත්තසු උච්ඡෙදවාදෙසු භුම්මං; **උද්ධං සරන්ති**[6] උද්ධං වුච්චති[7] අනාගතං සංසාරවාදං සංසරන්තීති[8] අත්ථො; **ආසත්තිංයෙව අභිවදන්තීති**[9] ලග්ගනං යෙව[10] වදන්ති; ආපත්තින්තිපි[11] පාඨො, තණ්හං යෙව වදන්තීති අත්ථො; **ඉති පෙච්ච**[12] **භවිස්සාමාති** එවං පෙච්ච[12] භවිස්සාම ඛත්තියා භවිස්සාම බ්‍රාහ්මණා භවිස්සාමාති එවමෙත්ථ නයො වෙදිතබ්බො;[13] **වාණිජූපමා**[14] **මඤ්ඤෙති** වාණිජූපමා විය වාණිජපටිභාගා[15] වාණිජසදිසා මය්හං උපට්ඨහන්ති; **සක්කායභයාති** සක්කායස්ස භයා; තෙ හි යථෙව "චත්තාරො ඛො මහාරාජ අභයස්ස භායන්ති, කතමෙ චත්තාරො ගණ්ඩුප්පාදො ඛො මහාරාජ භයා[16] පථවිං න ඛාදති මා පථවී ඛීයීති[17] කොඤ්චා[18] ඛො මහාරාජ එකපාදෙන තිට්ඨති මා පථවී ඔසීදීති' කිකී ඛො මහාරාජ උත්තානං සෙති මා අබ්භා උද්‍රියීති,[19] බ්‍රාහ්මණධම්මිකො ඛො මහාරාජ බ්‍රහ්මචරියං න චරති මා ලොකො උච්ඡිජ්ජීති, ඉමෙ චත්තාරො අභයස්ස භායන්ති" එවං සක්කායස්ස භායන්ති, **සක්කායං**[20] **පරිජිගුච්ඡාති** තමෙව තෙභූමකධම්මසඞ්ඛාතං[21] සක්කායං පරිජිගුච්ඡමානා; **සා ගද්දුලබද්ධොති**[22] දණ්ඩකෙ රජ්ජුං පවෙසෙත්වා බද්ධසුනඛො;[23] **එවමෙවිමෙති**[24] එත්ථ දළ්හා ථම්භා[25] විය ඛීලා විය ච තෙභූමකධම්මසඞ්ඛාතො සක්කායො දට්ඨබ්බො; සා[26] විය දිට්ඨිගතිකා, දණ්ඩකො විය දිට්ඨි, රජ්ජු විය තණ්හා, ගද්දුලෙන[27] බන්ධිත්වා ථම්භෙ වා

---

1. සඞ්ඛාරසමාපත්ති B S.
2. පත්තබ්බන්ති B. S.
3. යෙව B. S.
4. සබ්බ B. S
5. පත්ත 1.
6 උද්ධං පරන්ති B. උද්ධ පරාමසන්ති S.
7. වුච්චති අනාගත සංසාරවාදෙ B. සඤ්ඤීවාදෙ S.
8 සර ඉති B. පරාමසන්තීති S,
9. ආසත්තිංයෙව අභිවදන්ති B.
10 ලග්ගනං යෙව වදන්තීති B. ලග්ගනකංයෙව B. ලග්ගනංයෙව 1.
11. ආසත්තන්තිපි B. ආසත්තින්තිපි S.
12. පච්ච. B.
13 වෙදිතබ්බො B S. බ්‍රාහ්මණ භවිස්සාම එව [illegible] B.
14. වාණිජූපමාති 1 වාණිජූපමං S.
15. විය S.
16. මහාරාජ S.
17. ඛියතීති 1.
18. කොඤ්චො 1.
19. අබ්භා උද්දීයීති B, උදතීති S.
20. සක්කායස්ස B. S. පරිජිගුච්ඡන්ති B.
21. තෙභූමිකසඞ්ඛාතං B. S.
22 ගද්දුලබද්ධොති S. සද්දූලබන්ධොති B. S.
23. බද්ධසුනඛො B. S.
24. එවමිමෙති B.
25. දළ්හත්ථම්භා B. S. ඛීලාවිය ච B.
26. සානො 1.
27. ගද්දූලෙන S

ඛීලෙ වා[1] උපනිබද්ධ[2] සුනඛස්ස අත්තනො[3] ධම්මතාය ඡින්දිත්වා ගන්තුං අසමත්ථස්ස අනුපරිධාවතො විය දිට්ඨිගතිකස්ස දිට්ඨිදණ්ඩකෙ පවෙසිතාය තණ්හාරජ්ජුයා බන්ධිත්වා සක්කායෙ උපනිබද්ධස්ස[4] අනුපරිධාවනං වෙදිතබ්බං. ඉමානෙව පඤ්චායතනානීති ඉමානෙව පඤ්චකාරණානි; ඉති මාතිකං ඨපෙන්තෙන පි පඤ්චෙව ඨපිතානි, නිගමෙන්තෙන පි[5] පඤ්චෙව නිගමිතානි, භාජෙන්තෙන පන චත්තාරි භාජිතානි, දිට්ඨධම්මනිබ්බානං කුහිං පවිට්ඨන්ති එකත්තනානත්ත වසෙන අඤ්ඤසු පදෙසු[6] පවිට්ඨන්ති වෙදිතබ්බං; එවඤ්ච චතුචත්තාරීස[7] අපරන්තකප්පිකෙ දස්සෙත්වා ඉදානි අට්ඨාරස පුබ්බන්තකප්පිකෙ දස්සෙතුං සන්ති භික්ඛවෙති ආදිමාහ:- තත්ථ අතීත කොට්ඨාසසඞ්ඛාතං පුබ්බන්තං කප්පෙත්වා විකප්පෙත්වා ගණ්හන්තීති පුබ්බන්තකප්පිකා පුබ්බන්තකප්පො වා එතෙසං අත්ථීති පුබ්බන්තකප්පිකා; එවං සෙසම්පි[8] පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං, සස්සතො අත්තා ච ලොකො චාති රූපාදිසු අඤ්ඤතරං අත්තාති ච ගහෙත්වා සස්සතො අමතො[9] නිච්චො ධුවොති අභිවදන්ති; යථාහ:- රූපං අත්තා චෙව[10] ලොකො ච සස්සතො චාති අත්තානඤ්ච ලොකඤ්ච පඤ්ඤපෙන්තීති[11] විත්ථාරො; අසස්සතාදිසුපි එසෙව නයො; එත්ථ ච පඨමවාදෙන[12] චත්තාරො සස්සතවාදා වුත්තා, දුතියවාදෙන සත්ත උච්ඡෙදවාදා, නනු චෙතෙ හෙට්ඨා ආගතාව[13] ඉධ කස්මා පුන ගහිතාති, හෙට්ඨා තත්ථ තත්ථ මතො තත්ථ තත්ථෙව උප්පජ්ජතීති දස්සනත්ථං ආගතා, ඉධ පන පුබ්බෙනිවාසලාභී දිට්ඨිගතිකො අතීතං පස්සති න අනාගතං තස්ස එවං හොති පුබ්බන්තතො ආගතො අත්තා ඉධෙව උප්පජ්ජති ඉතො පරං න ගච්ඡතීති ඉමස්සත්ථස්ස[14] දස්සනත්ථං ගහිතා, තතිය වාදෙන චත්තාරො එකච්ච සස්සතවාදා වුත්තා, චතුත්ථවාදෙන චත්තාරො අමරාවික්ඛෙපිකා වුත්තා, අන්තවාති සපරියන්තො පරිච්ඡින්නො පරිවටුමො; අවඩ්ඪිත කසිණස්ස[15] තං කසිණං අත්තාති ච ලොකොති ච ගහෙත්වා එවං හොති, දුතියවාරො[16] වඩ්ඪිතකසිණස්ස වසෙන වුත්තො; තතියවාරො[17] තිරියං වඩ්ඪෙත්වා උද්ධමධො අවඩ්ඪිතකසිණස්ස; චතුත්ථවාරො[16] තක්කි වසෙන වුත්තො; අනන්තවචතුක්කං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව; එකන්ත සුඛීති නිරන්තරසුඛී; අයං දිට්ඨිලාභී[17] ජාතිස්සරතක්කිකං වණ්ණෙන

---

1. ඛීලෙවා B
2. උපනිබන්ධ B. S.
3. අත්තනොව B.
4. උපනිබන්ධස්ස B. S.
4. නිගමෙන්තෙනාපි B.
6. පඨමි 1.
7. චතුචත්තාලීස B. S.
8. සෙසෙසුපි S.
3. අමරො B. S.
10. ච 1.
11. පඤ්ඤපෙන්ති B. S.
12. පඨමවාරෙන 1.
13. ආගතා B
14. ඉමස්සත්ථ 1.
15. අවඩ්ඪිතකසිණ B. S.
16. වාදෙ B. S.
17. ලාභිනො S. දිට්ඨිලාභි B.

උපපජ්ජති; ලාභිනො හි පුබ්බෙනිවාස[1] ඤාණෙන ඛත්තියාදිකුලෙ එකන්තසුඛමෙව අත්තනො ජාතිං අනුස්සරන්තස්ස එවං දිට්ඨි උපපජ්ජති, තථා ජාතිස්සරස්ස[2] පච්චුප්පන්නං සුඛමනුභවතො අතීතාසු සත්තසු ජාතීසු තාදිසමෙව අත්තභාවං අනුස්සරන්තස්ස තක්කිස්ස පන ඉධ සුඛසමඞ්ගිනො අතීතෙපහං[3] එවමෙව අහොසින්ති තක්කෙන්තෙව උපපජ්ජති; එකන්තදුක්ඛීති අයං දිට්ඨි ලාභිනො නුප්පජ්ජති. සො හි එකන්තෙනෙව ඉධ ඣානසුඛෙන[4] සුඛී[5] හොති. ඉධ දුක්ඛ[6] බහුලස්ස පන ජාතිස්සර[7] තක්කිනො ච සා[8] උපපජ්ජති, තතියා ඉධ වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛානං සබ්බෙසම්පි තෙසං උපපජ්ජති. තථා චතුත්ථ[9] දිට්ඨි ලාභිනො හි ඉදානි චතුත්ථජ්ඣානවසෙන අදුක්ඛම සුඛස්ස පුබ්බෙපි[10] චතුත්ථජ්ඣානිකමෙව බ්‍රහ්මලොකං අනුස්සරන්තස්ස ජාතිස්සරස්සාපි[11] පච්චුප්පන්නෙ මජ්ඣත්තස්ස අනුස්සතියාපි[12] මජ්ඣත්ත භූතට්ඨානමෙව අනුස්සරන්තස්ස තක්කිනො පි පච්චුප්පන්නෙ මජ්ඣ ත්තස්ස අතීතෙ පි එවං භවිස්සතීති තක්කෙන්තෙව ගණ්හන්තස්ස ච සා[13] දිට්ඨි උපපජ්ජති; එත්තාවතා චත්තාරො සස්සතවාද චත්තාරො එකච්චසස්සතවාද[14] චත්තාරො අන්තානන්තිකා චත්තාරො අමරා වික්ඛෙපිකා ද්වෙ[15] අධිච්චසමුප්පන්නිකාති අට්ඨාරස පි පුබ්බන්ත කප්පිකා කථිතා හොන්ති, ඉදානි දිට්ඨුද්ධාරං උද්ධරන්තො තත්‍ර භික්ඛවෙති ආදිමාහ: තත්ථ පච්චත්තඤ්ඤෙව[16] ඤාණන්ති පච්චක්ඛ ඤාණං; පරිසුද්ධන්ති නිරුපක්කිලෙසං; පරියොදාතන්ති පභස්සරං; සබ්බපදෙහි විපස්සනාඤාණංයෙව කථිතං, සද්ධාදයො හි පඤ්ච ධම්මා[17] බාහිරසමයස්මිං[18] හොන්ති විපස්සනාඤාණං සාසනස්මිංයෙව; තත්ථ ඤාණභාගමත්තමෙව පරියොදපෙන්තීති මයමිදං ජානාම මය මිදං ජානාමාති[19] එවං තත්ථ ඤාණකොට්ඨාසං ඔතාරෙන්තියෙව; උපාදානමක්ඛායතීති න තං ඤාණං මිච්ඡාදස්සනං නාම[20] තස්මා තදපි තෙසං භවන්තානං දිට්ඨුපාදානං අක්ඛායතීති අත්ථො; අථාපි තං ජානනමත්තලක්ඛණත්තා ඤාණභාගමත්තමෙව, තථාපි තස්ස දස්සනස්ස[21] අනුපාතිවත්තනතො උපාදානපච්චයතො ච උපාදානමෙව; තදුපාතිවත්තන්තීති තං දිට්ඨිං අතික්කමන්තා; එත්තාවතා චත්තාරො

---

1. නිවාසං B.
2. ජාතිසරන්තස්ස B.
3. පාහං B. S.
4. සුඛ S.
5. සුඛිතො B.
6. දුක්ඛා . S.
7. ජාතිස්සරන්තස්ස B. ජාති සරන්තස්ස තක්කිකස්ස එසා S.
8. එසා S.
9. චතුත්ථා B.
10. පුබ්බෙ B. ජාතිස්සරන්තස්සාපි B. මජ්ඣත්තස්ස මජ්ඣත්තභූතට්ඨාන මෙව S.
11. පච්චුප්පන්න B.
12. අනුස්සරන්තස්සාපි B.
13. එසා B. S.
14. එකච්චසස්සතිකා B. S.
15. මෙව S.
16. පච්චත්තංයෙව B. S.
17. පඤ්ච 1.
18. බාහිරසමයස්මිම්පි B.
19. මයමිදං ජානාමාති B S.
20. දස්සනන්නාමෙතං B. නාමෙති තා S.
21. තස්ස චදස්ස S.

සස්සතවාදා චත්තාරො එකච්චසස්සතිකා චත්තාරො අන්තානන්තිකා චත්තාරො අමරාවික්ඛෙපිකා[1] ද්වෙ[2] අධිච්චසමුප්පන්නිකා සොළස සඤ්ඤීවාදා අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදා අට්ඨ නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදා සත්ත උච්ඡෙදවාදා පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බානවාදා ති බ්‍රහ්මජාලෙ ආගතා ද්වාසට්ඨි[3] දිට්ඨියො කථිතා හොන්ති, බ්‍රහ්මජාලෙ පන කථිතෙ ඉදං සුත්තං අකථිතමෙව හොති, තස්මා ඉධ තතො අතිරෙකාය සක්කායදිට්ඨියා ආගතත්තා ඉමස්මිං පන කථිතෙ බ්‍රහ්මජාලං කථිතමෙව හොති; ඉදානි ඉමා ද්වාසට්ඨි දිට්ඨියො උප්පජ්ජමානා සක්කායදිට්ඨිපමුඛෙනෙව උප්පජ්ජන්තී ති දස්සෙතුං ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො ති ආදිමාහ: තත්ථ පටිනිස්සග්ගා ති පරිච්චාගෙන; කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා ති පඤ්චකාමගුණතණ්හානං තිස්සට්ඨත්තා; පවිවෙකං පීතිං ති සප්පීතිකජ්ඣානද්වයපීතිං; නිරුජ්ඣතී ති ඣානනිරොධෙන නිරුජ්ඣති, සමාපත්තිතො පන වුට්ඨිතස්ස නිරුද්ධා නාම හොති; යථෙව හි[5] අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං නිරාමිසස්ස[6] සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති අදුක්ඛමසුඛාවෙදනා ති එත්ථ න අයමත්ථො හොති චතුත්ථජ්ඣානනිරොධා තතියජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරතී ති අයං පනෙත්ථ අත්ථො; චතුත්ථජ්ඣානා වුට්ඨාය තතියජ්ඣානං සමාපජ්ජති තතියජ්ඣානා වුට්ඨාය චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජතී ති එවං සමපදමිදං වෙදිතබ්බං, උප්පජ්ජති දොමනස්සන්ති[7] තජ්ඣානපරියාදානකදොමනස්සං[8] සමාපත්තිතො වුට්ඨිතචිත්තස්ස පන කම්මනියභාවො[9] කථිතො, පවිවෙකා පීතී ති ඣානද්වයපීති;[10] යං ඡායා ජහතී ති යං ඨානං ඡායා ජහති, කිං වුත්තං හොති; යස්මිං ඨානෙ ඡායා අත්ථි[11] තස්මිං ආතපො නත්ථි, යස්මිං ආතපො නත්ථි[12] තස්මිං ඡායා නත්ථී ති; නිරාමිසං සුඛන්ති තතියජ්ඣානසුඛං; අදුක්ඛමසුඛන්ති චතුත්ථජ්ඣානවෙදනං, අනුපාදානො හමස්මී ති නිග්ගහණො[13] හමස්මිං[14] නිබ්බානසප්පායන්ති නිබ්බානස්ස සප්පායං උපකාරභූතං; තත්‍ර ච මග්ගදස්සනං[15] නාම සබ්බත්ථ නිකන්තියා සුක්ඛාපිතාය සම්පජ්ජති[16] තථමෙතං නිබ්බානස්ස උපකාරපටිපදා නාම ජාතන්ති සබ්බත්ථ අනුපාදියනවසෙන[17] අගණ්හන[18]වසෙන උපකාරපටිපදා නාම ජාතං; අභිවදතී ති අභිමානෙන න උපවදති; පුබ්බන්තානුදිට්ඨින්ති අට්ඨාරසවිධම්පි පුබ්බන්තානුදිට්ඨිං

1. අමරාවික්ඛෙපා I. S.
2. චෙව S.
3. ද්වාසට්ඨි B. S.
4. ඣානද්වයස්ස S. ඣානද්වයං b. පීතිං රුජ්ඣතී ති b.
5. තථෙව හි B.
6. නිරාමිස S.
7. දොමනස්සන්ති B. S.
8. ඣානපරියාදානකදොමනස්සං S. හීනජ්ඣාන පරියාදානක දොමනස්සං B.
9. කම්මනියභාවො B. අකම්මනියභාවො I.
10. සං එවඣානද්වයම්පීති b.
11. ඉදං S.
12. අත්ථි B. S.
13. නිග්ගාහමිනො B.
14. අහමස්මි B හමස්මින්ති I.
15. මග්ගස්ස දස්සනං S
16. උප්පජ්ජති B. S.
17. අනුපාදියවසෙන B.
18. අගණ්හන B.

අපරන්තානුදිට්ඨීනන්ති චතුචත්තාරීසවිධම්පි අපරන්තානුදිට්ඨිං; උපාදාන මක්ඛායතීති අහමස්මීති ගහණත්තා[1] සක්කායදිට්ඨිපරියාපන්නත්තා දිට්ඨුපාදානං අක්ඛායති; සන්තිවරං[2] පදන්ති වූපසන්තකිලෙසත්තා[3] සන්තං උත්තමපදං;[4] ඡන්නං ඵස්සායතනානන්ති භගවතා යත්ථ චක්ඛුඤ්ච[5] නිරුජ්ඣති රූපසඤ්ඤා ච විරජ්ජති[6] සෙ ආයතනෙ[7] වෙදිතබ්බාති[8] එත්ථ ද්වින්නං ආයතනානං පටික්ඛෙපෙන නිබ්බානං දස්සිතං.

යත්ථ ආපො ච පඨවී[9] තෙජො වායො න ගාධති,
අතො[10] සරා නිවත්තන්ති[11] එත්ථ වට්ටං න වට්ටති,
එත්ථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච අසෙසං උපරුජ්ඣතීති.

එත්ථ පදෙස[12] සඞ්ඛාරපටික්ඛෙපෙන[13] නිබ්බානං දස්සිතං:-

කත්ථ[14] ආපො ච පඨවී[9] තෙජො වායො න ගාධති,
කත්ථ[15] දීඝඤ්ච රස්සඤ්ච අණුං ථූලං සුභාසුභං,
කත්ථ[15] නාමඤ්ච රූපඤ්ච අසෙසං උපරුජ්ඣතීති

තත්ථ වෙය්‍යාකරණං භවති විඤ්ඤාණං අනිදස්සනං අනන්තං සබ්බතොපභන්ති එත්ථ සබ්බසඞ්ඛාරපටික්ඛෙපෙන[16] නිබ්බානං දස්සිතං ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ඡ ආයතනපටික්ඛෙපෙන දස්සිතං, අඤ්ඤත්ථ ච අනුපාදාවිමොක්ඛොති නිබ්බානමෙව දස්සිතං, ඉධ පන අරහත්තඵලසමාපත්ති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පඤ්චත්තයසුත්තං[17] දුතියං.

---

1. 4. 3.

එවමෙමසුතන්ති කින්තිසුත්තං; තත්ථ කුසිනාරායන්ති එවං නාමකෙ මණ්ඩලපදෙසෙ[18] බලිහරණෙති[19] තස්මිං වනසණ්ඩෙ භූතානං බලිං ආහරන්ති තස්මා සො බලිහරණන්ති වුත්තො; චීවරහෙතූති චීවරකාරණා; චීවරං පච්චාසිංසමානොති[20] අත්ථො; ඉති භවාභව

---

1. ගහණස්ස b. S
2. සන්ත වරං S.
3. වූපසන්තං කිලෙසත්තත්තා B.
4. උත්තමං පදං S.
5. චක්ඛුචෙ ච B S.
6. නිරුජ්ඣති B
7. සෙසායතනෙන B සෙ ආයතනෙන S.
8. වෙදිතබ්බාති B.
9. පඨවි ච 1. පඨවි ච S.
10. අතෙො B අතොපරානි වත්තන්ති එත්ථවට්ටං නිවත්තන්ති B. ඉතො පරානිවත්තන්ති එත්ථ වජ්ජං නවත්තති S
11. පරානිවත්තන්ති b S.
12. පන b.
13. පටිජෙඣපෙනෙව B.
14. යත්ථ S. කත්ථ B.
15. කත්ථ b, S.
16. එත්ථ සබ්බත්ථ සඞ්ඛාර පටික්ඛෙපෙන S.
17. පඤ්චායතන සුත්තං B.
18. මණ්ඩලපපදෙ ස S.
19. බලිහරණෙන B.
20. පච්චාසිසමානොති B.

හෙතූති එවං ඉමං දෙසනාමයං පුඤ්ඤකිරියවත්ථුං[1] නිස්සාය තස්මිං තස්මිං භවෙ සුඛං භවිස්සාමීති[2] ධම්මං දෙසෙතීති කිං තුම්හාකං එවං හොතීති අත්ථො; චත්තාරො සතිපට්ඨානාති ආදයො සත්තතිං සබොධ[3] පක්ඛියධම්මා ලොකියලොකුත්තරාව කථිතා; තත්ථාති තෙසු සත්තතිංස[4] ධම්මෙසු; සියුන්ති භවෙය්‍යුං;[5] අභිධම්මෙති අභිවිසිට්ඨෙ ධම්මෙ[6] ඉමෙසු සත්තතිංසබොධපක්ඛියධම්මෙසූති අත්ථො; තත්‍ර චෙති ඉදම්පි බොධපක්ඛියධම්මෙස්වෙව භුම්මං; අත්ථතො චෙව නානං ව්‍යඤ්ජනතො වාති එත්ථ කායොච[7] සතිපට්ඨානං වෙදනාච[7] සතිපට්ඨානන්ති වුත්තෙ අත්ථතො නානං හොති; සතිපට්ඨානොති[8] වුත්තෙ පන ව්‍යඤ්ජනතො නානං නාම හොති; තදමිනාපීති[9] තං තුම්හෙ ඉමිනාපි කාරණෙන ජානාථාති[10] අත්ථඤ්ච ව්‍යඤ්ජනඤ්ච සමානෙත්වා[11] අත්ථස්ස ච අඤ්ඤථා ගහිතභාවො ව්‍යඤ්ජනස්ස ච මිච්ඡාරොපිතභාවො දස්සෙතබ්බො; යො ධම්මො යො විනයොති එත්ථ අත්ථඤ්ච[12] ව්‍යඤ්ජනඤ්ච විඤ්ඤාපනකාරණමෙව ධම්මො ච විනයො ච අත්ථතො හි ඛො සමෙතීති සතියෙව සතිපට්ඨානන්ති ගහිතා ව්‍යඤ්ජනතො නානන්ති කෙවලං ව්‍යඤ්ජනමෙව සතිපට්ඨානොති වා සතිපට්ඨානන්ති[13] වා මිච්ඡාරොපෙථ;[14] අප්පමත්තකං ඛොති සුත්තන්තං පත්වා ව්‍යඤ්ජනං අප්පමත්තකං නාම හොති පරිත්තමත්තකං[15] ධනිතං කත්වා රොපිතෙපි ආරොපිතෙපි[16] නිබ්බුතිං පත්තුං සක්කා හොති, තත්‍රිදං වත්ථු: විජයාරාමවිහාරවාසී කිරෙකො ඛීණාසවථෙරො ද්වින්නං භික්ඛූනං සුත්තං ආහරිත්වා කම්මට්ඨානං කථෙන්තො සමුද්ධො සමුද්ධොති භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසතීති ධනිතං කත්වා ආහ: එකො භික්ඛු සමුද්දො[17] නාම භන්තෙති ආහ: ආවුසො සමුද්ධොති වුත්තෙපි[18] සමුද්දොති වුත්තෙපි මයං ලොණසාගරමෙව ජානාම, තුම්හෙ පන නො අත්ථගවෙසකා බ්‍යඤ්ජනගවෙසකා ගච්ඡථ මහාවිහාරෙ පගුණව්‍යඤ්ජනානං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ව්‍යඤ්ජනං සොධාපෙථාති කම්මට්ඨානං අකථෙත්වා[19] උට්ඨාපෙසි, සො අපරභාගෙ මහාවිහාරෙ භෙරිං පහරාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චතූසු මග්ගෙසු පඤ්හං කථෙත්වා[20] පරිනිබ්බුතො, එවං සුත්තන්තං පත්වා ව්‍යඤ්ජනං

---

1. කිරියාවත්ථුං S.
2. භොදිස්සාමීති B.
3. බොධි B. S.
4. තිංසාය B. S.
5. විසිට්ඨධම්මෙ B.
   සියංසූති B. සන්තභවෙය්‍යුං S.
6. විසිට්ඨධම්මෙ B.
7. ච B. S.
8. සතිපට්ඨානාති B.
   සතිපට්ඨානෙති S.
9. තදිමිනාපීති B. S.
10. ජානථාති 1.
11. සමානෙත්වා 1.
12. අත්ථො ච S.
13. සතිපට්ඨානාති B. S.
14. මිච්ඡාරොපිතං S
15. පරිත්තමත්තං B.
16. රොපිතෙ විහි B. ආරොපිතෙපිහි S.
17. සො සමුද්දො S.
18. සමුද්ධොති වුත්තෙපි වියං B.
19. අකථෙත්වා ච B. S.
    උට්ඨහි සො B.
20. කථෙත්වා ච B

අප්පමත්තකං නාම හොති, විනයං පන පත්වා නො අප්පමත්තකං නාම සාමණෙරපබ්බජ්ජාපි හි[1] උභතො සුද්ධියා[2] වට්ටති. උපසම්පදාදිකම්මානිපි සිථිලාදීනං ධනිතාදිකරණමත්තෙනෙව කුප්පන්ති, ඉධ පන සුත්තන්තබ්‍යඤ්ජනං[3] සන්ධායෙතං වුත්තං; අථ චතුත්ථවාරෙ[4] විවාදෙ කස්මා සඤ්ඤාය[5] විවාදෙ අහං සතිමෙව[6] සතිපට්ඨානං වදාමි, අයං කායො සතිපට්ඨානන්ති වදතීති හි තෙසං සඤ්ඤා[7] හොති, බ්‍යඤ්ජනෙපි එසෙව නයො; න චොදනාය තරිතබ්බන්ති[8] න චොදනාය ගන්තබ්බං[9] එකච්චො හි පුග්ගලො නලාටෙ තෙ[10] සාසපමත්තා පිළකාති වුත්තෙ මය්හං නලාටෙ සාසපමත්තං පිළකං පස්සසි අත්තනො නලාටෙ තාලපක්කමත්තං මහාගණ්ඩං න පස්සසීති වදති, තස්මා පුග්ගලො උපපරික්ඛිතබ්බො; අදළ්හදිට්ඨීති[11] අනාදරදිට්ඨී සුංසුමාරහදයෙ[12] පක්ඛිපන්තො විය දළ්හං න ගණ්හාති; උපඝාතොති චණ්ඩභාවෙන වණඝට්ටිතස්ස විය දුක්ඛුප්පත්ති;[13] සුප්පටිනිස්සග්ගීති කිං නාම අහං ආපන්නො කදා ආපන්නොති වා ත්වං ආපන්නො තව උපජ්ඣායො ආපන්නොති වා එකදෙව වාරෙ[14] වත්වාපි අමුකං නාම අමුකදිවසෙ නාම භන්තෙ ආපන්නත්ථ සඤ්ඤිතං අනුස්සරථාති සරිත්වා තාවදෙව විස්සජ්ජෙති;[15] විහෙසාති බහුං අත්ථඤ්ච[16] කාරණඤ්ච ආහරන්තස්ස කායචිත්තකිලමථො; සක්කොමීති එවරූපො හි පුග්ගලො ඔකාසං කාරෙත්වා ආපත්තිං ආපන්නත්ථ භන්තෙති වුත්තො[17] කදා කිස්මිං[18] වත්ථුස්මින්ති වත්වා අමුකදිවසෙ අමුක[19] වත්ථුස්මින්ති වුත්තෙ න සරාමි ආවුසොති වදති තතො සඤ්ඤං භන්තෙ සරථාති බහුං වත්වා සාරිතො සරිත්වා[20] විස්සජ්ජෙති; තෙනාහ සක්කොමීති; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; උපෙක්ඛා නාතිමඤ්ඤිතබ්බාති උපෙක්ඛා න අතික්කමිතබ්බා කාතබ්බා ජනෙතබ්බාති.

සො හි එවරූපං පුග්ගලං සීතකංයෙව පස්සාවං කරොන්තං දිස්වාපි තනු ආවුසො නිසීදිතබ්බන්ති වදති සො උපෙක්ඛං[21] අතිමඤ්ඤති නාම; වචීසඞ්ඛාරොති වචනසඞ්ඛාරො[22] ඉමෙහි කථිතං අමුකං

1. පබ්බජ්ජාපි B. අප්පමත්තකං සාමණෙරපබ්බජ්ජා B.
2. සුද්ධිතො B.
3. සුත්තන්තබ්‍යඤ්ජනං B. S.
4. චතුත්ථවාදෙ B.
5. පඤ්ඤාය B.
6. සතියෙව B. S.
7. වදතීති තෙසං පඤ්ඤා B.
8. චොදිතබ්බන්ති b. S.
9. චොගාහිතබ්බං B. චොදයිතබ්බං S.
10. නලාමෙ B. නලාතෙ S.
11. අදළ්හ දිට්ඨීති B. S. අදළ්හදිට්ඨීති අනාදර දිට්ඨී S.
12. සුංසුමාරං හදයෙ B S. පක්ඛිපෙන්තො B.
13. චණ්ඩභාවෙන ඝට්ටිතස්සවිය දුක්ඛුප්පත්ති 1.
14. එකං වෙවාරෙ b. S.
15. විස්සජ්ජෙති B. S
16. අත්තඤ්ච 1.
17. වුත්තො S.
18. කස්මිං B.
19. අමුකස්මිං B. S.
20. සාරිත්වාව S. සරිත්වාච S.
21. උපෙක්ඛං B. S.
22. වචීසඞ්ඛාරොති වචනසඞ්ඛාරො B. S.

අඤ්ඤතරං පවෙසෙය්‍ය නුමෙන ඉමෙහි ඉදඤ්චිදඤ්ච වුත්තනාති[1] අමුකි කාපිතං ඉමෙසං අඤ්ඤතරං පවෙසෙය්‍යාති අත්‍ථො; දිට්ඨිපලාසොති ආදීහි චිත්තස්ස අනාරාධනියභාවො කථිතො; තං ජානමානො සමානො ගරහෙය්‍යාති තං සත්‍ථා ජානමානො සමානො නින්දෙය්‍ය අමෙහති;[2] එතංපනාවුසො ධම්මන්ති එතං කලහභණ්ඩනධම්මං; නා-වෙති තං සඤ්ඤත්ති කාරකං[3] භික්ඛුං; එවං ව්‍යාකරෙය්‍යාති මයා එතෙන බුද්ධෙන පතිට්ඨාපිතාති අවත්වා යෙන කාරණෙන සඤ්ඤත්ති[4] කතා තදෙව දස්සෙන්තො එවං ව්‍යාකරෙය්‍ය; නාහං[5] ධම්මං සුත්වාති එත්ථ ධම්මොති සාරණීයධම්මො[6] අධිප්පෙතො න චෙවත්තා නනාති[7] ආදිසු බ්‍රහ්මලොකප්පමාණොහෙස අග්ගි උට්ඨාසිකො එතං අඤ්ඤත්‍ර මයා නිබ්බාපෙතුං සමත්ථොති සමත්ථොති හි වදන්තො අත්තානං උක්කංසෙති නාම, එත්තකා ජනා විවරන්ති[8] ඔකාසො ලද්ධුං[9] න සක්කා, එකොපි එත්තකමත්තං නිබ්බාපෙතුං සමත්ථො නාම නත්‍ථීති වදමානො පරං වම්භෙති නාම; තදුභයං පෙස[10] න කරොති; ධම්මො පනෙත්ථ සම්මාසම්බුද්ධස්ස බ්‍යාකරණං, තෙසං භික්ඛූනං සඤ්ඤත්තිකාරණං[11] අනුධම්මො තමෙස[12] ව්‍යාකරොති නාම; න ච කොචි සහධම්මිකොති අඤ්ඤස්ස වසෙන කොචි සහෙතුකො පරෙහි[13] වුත්තො වාදො වා අනුවාදො වා ගරහිතබ්බභාවං ආගච්ඡන්තො නාම නත්‍ථි: සෙසං සබ්බත්‍ථ උත්තානමෙවාති.

කින්තිසුත්තං තතියං.

---

1. 4. 4.

එවමෙම සුතන්ති සාමගාමසුත්තං; තත්‍ථ සාමගාමෙති සාමකානං[14] උස්සන්නත්තා එවං ලද්ධනාමෙ ගාමෙ; අධුනා කාලකතොති[15] සම්පති කාලකතො; ද්වෙධිකජාතාති[16] ද්වෙජ්ඣජාතා ද්වෙභාගජාතා;[17] භණ්ඩනාදිසු භණ්ඩනං පුබ්බභාගකලහො; තං දණ්ඩනාදිවසෙන[18] පණ්ණත්තිවීතික්කමවසෙන ච වඩ්ඪිත[19] කලහො; න ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං අජානාසීති ආදිකං විරුද්ධවචනං විවාදො;

---

1 වුත්තානංති B, S.
2. අමෙහති B.
3. පඤ්ඤත්තකාරකං B.
4. පඤ්ඤත්ති B.
5. නාහාහං S.
6. සාරණීය ධම්මො B.
7. නෙවත්තානනාති B.
8. වදන්ති S.
9. ලද්ධං B.
10 පෙතං B.
11. පඤ්ඤත්තිකාරණං B. සඤ්ඤත්තිකාරණං S.
12. තදෙව B.
13 පදෙහි S
14. සාමාකානං B.
15. කාලංකතොති B. S.
16. දෙවළහනජාතාති b. S.
17. දෙවිළනකජාතාති වෙභාගජාතා b. වෙභාගජා භණ්ඩනං b
18. තං දණ්ඩාදනාදිවසෙන b. කලහො දණ්ඩාදනාදිවසෙන S.
19 වඩ්ඪිතං b

විතුදන්තාති විජ්ඣන්තා[1] සහිතම්මෙති මම වචනං අත්ථසංහිතං; අචිණ්ණන්තෙ[2] විපරාවත්තන්ති යං තව අචිණ්ණං[3] චිරකාලාසෙවනවසෙන[4] පගුණං[5] තං මම වාදං ආගම්ම නිවත්තං; ආරොපිතො තෙ වාදොති තුය්හං[6] උපරි මයා දොසො ආරොපිතො; චර[7] වාදප්පමොක්ඛායාති භත්තපුටං ආදාය තං තං උපසඞ්කමිත්වා වාදප්පමොක්ඛත්ථාය[8] උත්තරං[9] පරියෙසමානො චර නිබ්බෙඨෙහි[10] වා[11] අථවා[12] මයා ආරොපිතවාදතො අත්තානං මොචෙහි;[13] සචෙ පහොසීති සචෙ සක්කොසි; වධොයෙවාති මරණමෙව; නාත[14] පුත්තියෙසූති නාතපුත්තස්ස අන්තෙවාසිකෙසු; නිබ්බින්ද[15] රූපාති උක්කණ්ඨිතසභාවා අභිවාදනාදීනිපි[16] න කරොන්ති; විරත්තරූපාති විගතපෙමා, පටිවානරූපාති තෙසං සක්කච්චකිරියතො[17] නිවත්තනසභාවා; යථාතන්ති යථා[18] දුරක්ඛාතාදිසභාවෙ ධම්මවිනයෙ නිබ්බින්දවිරත්තපටිවානරූපෙහි භවිතබ්බං තථෙව ජාතාති අත්ථො; දුරක්ඛාතෙති දුක්කථිතෙ; දුප්පවෙදිතෙති දුවිඤ්ඤාපිතෙ; අනුපසමසංවත්තනිකෙති රාගාදීනං උපසමං කාතුං අසමත්ථෙ; භින්නථූපෙති[19] භින්නපතිට්ඨෙ; එත්ථ හි නාතපුත්තොව[20] නෙසං පතිට්ඨට්ඨෙන ථූපො. සො පන භින්නො මතො තෙන වුත්තං භින්නථූපෙති; අප්පටිසරණෙති[21] තස්සෙව අභාවෙන[22] පටිසරණවිරහිතෙ; නනු චායං නාතපුත්තො නාලන්දවාසිකො සො කස්මා පාවායං කාලකතොති;[23] සො කිර උපාලිනා ගහපතිනා පටිවිද්ධසච්චෙන දසහි ගාථාහි භාසිතෙ බුද්ධගුණෙ සුත්වා උණ්හං ලොහිතං ඡඩ්ඩෙසි[24] අථ නං අඵාසුකං ගහෙත්වා පාවං අගමංසු, සො තත්ථ කාලමකාසි. කාලං කුරුමානො ච මම ලද්ධිං අනිය්යානිකා සාරවිරහිතා[25] මයං තාව නට්ඨා අවසෙසජනොමා අපායපූරකො අහොසි, සචෙ පනාහං මම සාසනං අනිය්යානිකන්ති වක්ඛාමි න සද්දහිස්සන්ති[26] යන්නූනාහං ද්වෙපි ජනෙ න එකනීහාරෙන[27] උග්ගණ්හාපෙය්‍යං තෙ මමච්චයෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං විව

1. තුජ්ජන්තා b.
2. අධිචිණ්ණන්තෙ B. S.
3. අධිචිණ්ණං b. S.
4. චිරකාලසෙවනවසෙන b, චිරකාලවසෙන S.
5. පගුණං වා b.
6. තුම්හං b. S.
7. පර S.
8. තදප්පමොක්ඛත්ථාය S.
9. උත්තරි b. උත්තරිං S.
10. පරියෙසමානොව නිබ්බෙඨෙහි S.
11. වාති b. S.
12 අථ.b, වාති
13. මොචෙහි S.
14. නාථ b. S.
15. නිබ්බින්නා S.
16. අභිවාදනාදීනි b.
17. නිපච්චක්‍රියතො b. ජ පච්ච කිරියතො S
18. යථා ච b, යථාපි S.
19. භින්නාථූපෙති b. S.
20. නාටපුත්තො ච S. නාථපුත්තො b.
21. අප්පටිසරණෙති S.
22. අභාව b. පටිසරණවිරහිතෙ S.
23. කාලංකතොති b.
24. ඡඩ්ඩෙසි b.
25. සාරරහිතා b
26. සද්ධහිස්සන්ති b
37. එකනීහාරෙන b.

දිස්සන්ති සත්ථා තං විවාදං[1] පටිච්ච එකං ධම්මකථං කථෙස්සති[2] තතො[3] තෙ සාසනස්ස මහන්තභාවං ජානිස්සන්තීති, අථ තං එකො අන්තෙවාසිකො උපසඞ්කමිත්වා ආහ, භන්තෙ තුම්හෙ දුබ්බලා මයං ඉමස්මිං ධම්මෙ සාරං ආචික්ඛථ ආචරියපමාණන්ති[4] ආවුසො ත්වං මම අච්චයෙන සස්සතන්ති ගණ්හෙය්‍යාසීති, අපරෙපි තං උපසඞ්කමි තං[5] උච්ඡෙදං ගණ්හාපෙසි, එවං ද්වෙපි ජනෙ එකලද්ධිකෙ අකත්වා බහුතා[6] නීහාරෙන උග්ගණ්හාපෙත්වා කාලමකාසි, තෙ තස්ස සරීරකිච්චං කත්වා සන්නිපතිතා[7] අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡිංසු, කස්සාවුසො ආචරියො සාරමාචික්ඛීති[8] එකො වුට්ඨහිත්වා මය්හන්ති ආහ, කිං ආචික්ඛීති සස්සතන්ති, අපරො තං පටිබාහෙත්වා[9] මය්හං සාරං ආචික්ඛීති ආහ; එවං සබ්බෙ මය්හං සාරං ආචික්ඛි අහං ජෙට්ඨකොති අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදං වඩ්ඪෙත්වා අක්කොසෙ චෙව පරිභාසෙ ච[10] හත්ථපාදපහාරාදීනි ච පවත්තෙත්වා එකමග්ගෙන ද්වෙ අගච්ඡන්තා[11] නානාදිසාසු පක්කමිංසු, එකච්චෙ ගිහී අහෙසුං, භගවතො පන ධරමානකාලෙපි භික්ඛුසඞ්ඝෙ විවාදො න උප්පජ්ජි,[12] සත්ථා හි තෙසං විවාදකාරණෙ[13] උප්පන්නමත්තෙයෙව සයං වා ගන්ත්වා[14] තෙ වා[15] භික්ඛු පක්කොසාපෙත්වා ඛන්තිමෙත්තා[16] පටිසංඛාඅවිහිංසාසාරණීය ධම්මෙසු[17] එකං කාරණං කථෙත්වා විවාදං වූපසමෙති, එවං ධරමානොපි සඞ්ඝස්ස පතිට්ඨාව[18] අහොසි, පරිනිබ්බායමානො[19] අවිවාදකාරණං කත්වාව පරිනිබ්බායි, භගවතා හි සුත්තෙ දෙසිතා චත්තාරො මහාපදෙසා යාවජ්ජදිවසා භික්ඛූනං පතිට්ඨා ච[20] අවස්සයො ච, තථා ඛන්ධකෙ දෙසිතා චත්තාරො මහාපදෙසා සුත්තන්ත වුත්තානි චත්තාරි පඤ්හව්‍යාකරණානි ච,[21] තෙනෙවාහ: "යො වො මයා ආනන්ද ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤත්තො සො වො මමච්චයෙන සත්ථා"ති අථ ඛො චුන්දො සමණුද්දෙසොති අයං ථෙරො ධම්මසෙනාපතිස්ස කනිට්ඨභාතිකො තං භික්ඛු අනුපසම්පන්නකාලෙ චුන්දො සමණුද්දෙසොති සමුදාචරිත්වා ථෙරකාලෙපි තථෙව සමුදාචරිංසු, තෙන වුත්තං චුන්දො සමණුද්දෙසොති; **උපසඞ්කමීති** කස්මා

---

1 තං වාදං S. විවාදං 1.
2. කථිස්සන්ති B. S.
3. තදා B.
4. ආචරියප්පමාණන්ති B. S.
5. අපරෙපි උපසඞ්කමි තං S.
අපරෙපි උපසඞ්කමිත්වා ආහතං B.
6. බහුතානං නීහාරෙන B.
7. සන්නිපතිත්වා B. 1.
8. සාරමාචික්ඛතීති B.
9. පටිබාහිත්වා B. S.
10. අක්කොසංචෙව පරිභාසංච S.
11. අගච්ඡන්තා S. W2.
12. උප්පජ්ජති B.
13. කාරණෙ S. W2.
14. සයං ආගන්ත්වා B.
සයමාගන්ත්වා S.
15. තෙ b. තෙව B.
16. ඛන්තිමෙත්තා B. S.
17. සාරණීය ධම්මෙසු B.
18. පතිට්ඨාය 1.
19. මානොපි B S.
20. පතිට්ඨාය 1.
21. පඤ්හාබ්‍යාකරණානිච b. B.

උපසඞ්කමි[1] නාතපුත්තෙ කිර කාලඞ්කතෙ ජම්බුදීපෙ[2] මනුස්සා තත්ථ තත්ථ කථං[3] පවත්තයිංසු, නිගණ්ඨො නාතපුත්තො[4] එකො සත්ථාති පඤ්ඤායිත්ථ[5] තස්ස කාලකිරියාය සාවකානං එවරූපො විවාදො[6] ජාතො, සමණො පන ගොතමො ජම්බුදීපෙ චන්දො විය සූරියො විය ච[7] පාකටොයෙව කීදිසො නු ඛො සමණෙ ගොතමෙ පරිනිබ්බුතෙ සාවකානං විවාදො භවිස්සතීති, ථෙරො තං කථං සුත්වා චින්තෙසි: ඉමං කථං ගහෙත්වා දසබලස්ස ආරොචෙස්සාමි[8] සත්ථා එතං අට්ඨුප්පත්තිං[9] කත්වා එකං දෙසනං කථෙස්සතීති[10] සො නික්ඛමිත්වා යෙන සාමගාමො යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි, උජුමෙව භගවතො සන්තිකං අගන්ත්වා යෙනස්ස උපජ්ඣායො ආයස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමීති අත්ථො; එවං කිරස්ස අහොසි උපජ්ඣායො මෙ මහාපඤ්ඤො සො ඉමං සාසනං සත්ථු ආරොචෙස්සති අථ සත්ථා තදනුරූපං[11] ධම්මං දෙසෙස්සතීති; **කථාපාභතන්ති**[12] කථාමූලං[13] මූලං හි පාභතන්ති වුච්චති යථාහ:-

"අප්පකෙනාපි මෙධාවී පාභතෙන[14] විචක්ඛණො,
සමුට්ඨාපෙති අත්තානං අණුං අග්ගිංව[15] සන්ධම"න්ති.

දස්සනායාති දස්සනත්ථාය; කිං පනිමිනා භගවා න දිට්ඨපුබ්බොති නො න දිට්ඨපුබ්බො, අයං හි ආයස්මා දිවා නවවාරෙ රත්තිං නවවාරෙති එකාහං අට්ඨාරසවාරෙ උපට්ඨානමෙව ගච්ඡති, දිවසස්ස පන සතක්ඛත්තුං වා සහස්සක්ඛත්තුං වා ගන්තුකාමො සමානොපි න අකාරණා ගච්ඡති, එකං පඤ්හුද්ධාරං[16] ගහෙත්වාව ගච්ඡති, සො තං දිවසං තෙන ගන්තුකාමො එවමාහ; **අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානන්ති** එකස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝමජ්ඣෙ උප්පන්නො විවාදො කථං දෙවමනුස්සානං අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තති, කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ[17] විය හි ද්වීසු භික්ඛූසු විවාදං ආපන්නෙසු තස්මිං විහාරෙ තෙසං අන්තෙවාසිකා විවදන්ති, තෙසං ඔවාදං ගණ්හන්තො භික්ඛුනීසඞ්ඝො විවදති, තතො තෙසං උපට්ඨාකා විවදන්ති, අථ මනුස්සානං ආරක්ඛදෙවතා ද්වෙ කොට්ඨාසා හොන්ති, තත්ථ ධම්මවාදීනං ආරක්ඛ[18] දෙවතා ධම්මවාදිනියො හොන්ති, අධම්මවාදීනං අධම්මවාදිනියො

---

1. උපසඞ්කාමි භගවා B.
2. ජම්බුදීපෙ S.
3. කථා 1.
4. නිගණ්ඨනාටපුත්තො S.
5. පඤ්ඤායි B.
6. විවාදෙ S.
7. සූරියො ච S.
8. ආරොචිස්සාමි B. සත්ථා (ච) එකං B.
9. අට්ඨුප්පත්තිං B. S.
10. කථෙස්සතීති B.
11. වාදනුරූපං S.
12. කථාපාභටන්ති S.
13. කථා 1.
14. පාභටෙන S.
15. අග්ගිං ච B. S.
16. පඤ්ඤුද්ධාරං S. පඤ්හුද්ධාරං B.
17. කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ B. කොසම්බිකක්ඛන්ධකෙ S.
18. ආරක්ඛා B.

හොන්ති තතො[1] ආරක්ඛදෙවතානං මිත්තා භුම්මා[2] දෙවතා භිජ්ජන්ති එවම්පරම්පරාය යාව බ්‍රහ්මලොකා ඨපෙත්වා අරියසාවකෙ සබ්බෙ දෙවමනුස්සා ද්වෙ කොට්ඨාසා හොන්ති, ධම්මවාදීහි පන අධම්මවාදිනොව[3] බහුතරා හොන්ති, තතො යං බහූහි ගහිතං තං ගණ්හන්ති,[4] ධම්මං විස්සජ්ජෙත්වා[5] බහුතරාව අධම්මං ගණ්හන්ති, තෙ[6] අධම්මං පුරෙක්ඛත්වා විහරන්තා අපායෙ[7] නිබ්බත්තන්ති එවං එකස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝමජ්ඣෙ උප්පන්නො විවාදො බහුජනාහිතාය[8] අහිතාය දුක්ඛාය හොති; අභිඤ්ඤාදෙසිතාති මහාබොධිමූලෙ නිසීදිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා පවෙදිතා; පතිස්සයමානරූපා[9] විහරන්තීති උපනිස්සාය විහරන්ති; භගවතො පච්චයෙනාති එතරහි භගවන්තං ජෙට්ඨකං කත්වා සගාරවා විහරන්තා[10] තුම්හාකං භන්තෙ උග්ගතෙජතාය දුරාසදතාය විවාදං ජනෙතුං න සක්කොන්තීති භගවතො පන අච්චයෙන තං[11] ජනෙය්‍යුන්ති වදති, යස්ස පන තං විවාදං ජනෙය්‍යුං තං දස්සෙන්තො අජ්ඣාජීවෙ වා අධිපාතිමොක්ඛෙ වාති ආහ: තත්ථ අජ්ඣාජීවෙති[12] ආජීවහෙතු[13] ආජීවකාරණා භික්ඛු උත්තරිමනුස්සධම්මං උල්ලපති ආපජ්ජති[14] පාරාජිකස්සාති ආදිනා නයෙන පරිවාරෙ පඤ්ඤත්තානි ඡ සික්ඛාපදානි තානි ඨපෙත්වා සෙසානි සබ්බසික්ඛාපදානි අධිපාතිමොක්ඛං නාම; අප්පමත්තකො සො ආනන්දාති අජ්ඣාජීවං අධිපාතිමොක්ඛඤ්ච ආරබ්භ උප්පන්නවිවාදො නාම යස්මා පරස්ස කථායපි අත්තනො ධම්මතායපි සල්ලක්ඛෙත්වා සුප්පජහො[15] හොති තස්මා අප්පමත්තකො හොති[16] වුත්තො,[17] තත්‍රායං[18] ඉධෙකච්චො න සක්කා උත්තරිමනුස්සධම්මං අනුල්ලපන්තෙන කිඤ්චි ලද්ධුන්ති ආදීනි චින්තෙත්වා ආජීවහෙතු[19] උත්තරිමනුස්සධම්මං වා උල්ලපති සඤ්චරිත්තං වා ආපජ්ජති, යො තෙ විහාරෙ වසති සො භික්ඛු අරහාති ආදිනා නයෙන සාමන්තජප්පනං වා කරොති, අගිලානො වා අත්තනො අත්ථාය පණීතභොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති භික්ඛුනී වා පන තානි විඤ්ඤාපෙත්වා පාටිදෙසනීයං[20] ආපජ්ජති, යො කොචි[21] දුක්කටවත්ථුකං[22] සූපොදනවිඤ්ඤත්තිමෙව වා[23] කරොති, අඤ්ඤතරං වා පන පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොන්තො

---

1. ආරක්ඛදෙවතා අධම්මවාදිනියො තස්මිං තාසං b
2. භුම්මි b
3. අධම්මවාදිනො B
4. ගහිතන්ති ගච්ඡති 1.
5. විසජ්ජෙත්වා B. විස්සජ්ජෙත්වා B
6. බහුතරා B.
7. අපායෙසු S.
8. බහුනං B.
9. පටිස්සයමානරූපා B.
10. විහරන්ති B. B.
11. අච්චයෙන විවාදං B.
12. තත්ථ b.
13. ච B.
14. උල්ලපති B.
15. සුපජහො B.
16. අප්පමත්තකොති b.
17. වුත්තාති 1.
18. තත්‍රායං නයො b. B.
19. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා B
20. පාටිදෙසනීයං B.
21. කොචි භික්ඛු B. B.
22. යං කිඤ්චි b. B.
23. එවම් b.

විහරති, තමෙනං සබ්‍රහ්මචාරී එවං සඤ්ජානන්ති කිං ඉමස්ස ඉමිනා ලාභෙන ලද්ධෙන යො[1] සාසනෙ පබ්බජිත්වා මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොතීති, අත්තනො ධම්මතාය පිස්ස එවං හොති කිං[2] මය්හං ඉමිනා ලාභෙන ය්වාහං[3] එවං ස්වාක්ඛාතෙ ධම්මවිනයෙ පබ්බජිත්වා මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කප්පෙමි පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොමීති සල්ලක්ඛෙත්වා තතො ඔරමති, එවං පරස්ස කථාය පි අත්තනො ධම්මතාය පි සල්ලක්ඛෙත්වා සුප්පජහො හොති තෙන තං භගවා[4] අප්පමත්තකොති ආහ; මග්ගෙ වාපි[5] ආනන්ද පටිපදාය වාති ලොකුත්තරමග්ගෙ පත්වා විවාදො නාම සබ්බසො වූපසම්මති[6] නත්ථි අධිගතමග්ගානං විවාදො, පුබ්බභාගමග්ගං පන පුබ්බභාගපටිපදඤ්ච සන්ධායෙතං වුත්තං; තත්‍රායං නයො: එවං[7] භික්ඛුං මනුස්සා ලොකුත්තරධම්මෙ සම්භාවෙන්ති සො සද්ධිවිහාරිකාදයො ආගන්ත්වා වන්දිත්වා සීතෙ පුච්ඡන්ති කිං ආගතත්ථාති මනසිකාතබ්බං[8] කම්මට්ඨානං පුච්ඡිතුං භන්තෙති, නිසීදථ ඛණෙනෙව අරහත්තං පාපෙතුං සමත්ථං[9] කම්මට්ඨානකථං[10] ආචික්ඛිස්සාමීති වත්වා වදති, ඉධ භික්ඛු අත්තනො වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිසින්නො මූලකම්මට්ඨානං මනසිකරොති තස්ස තං මනසිකරොතො ඔභාසො උප්පජ්ජති අයං පඨමමග්ගො නාම, සො දුතිය[11] ඔභාසඤාණං නිබ්බත්තෙති දුතියමග්ගො අධිගතො හොති, එවං තතියං[12] චතුත්ථඤ්ච එත්තාවතා මග්ගප්පත්තො චෙව ඵලප්පත්තො ච හොතීති, අථවා[13] සො භික්ඛු අඛීණාසවො නාම එවං[14] කම්මට්ඨානං කථෙතුං න සක්කොති අද්ධා අයං[15] ඛීණාසවොති නිට්ඨං ගච්ඡන්ති, සො අපරෙන සමයෙන කාලං කරොති, සමන්තා භික්ඛාචාරගාමෙහි මනුස්සා ආගන්ත්වා පුච්ඡන්ති කොනචි භන්තෙ ථෙරො පඤ්හං පුච්ඡිතොති, උපාසකා පුබ්බෙව[16] ථෙරෙන පඤ්හො කථිතො අම්හාකන්ති, තෙ පුප්ඵමණ්ඩපං පුප්ඵකූටාගාරං සජ්ජෙත්වා සුවණ්ණෙන අක්ඛිපිධානමුඛපිධානානි කාරෙත්වා[17] ගන්ධමාලාදීහි[18] පූජෙන්තා සත්තාහං සාධුකීළං කීළිත්වා[19] ඣාපෙත්වා අට්ඨීනි ආදාය චෙතියං කරොන්ති, අඤ්ඤෙ ආගන්තුකා විහාරං ආගන්ත්වා පාදෙ ධොවිත්වා[20] මහාථෙරං පස්සිස්සාම[20] කහං ආවුසො

---

1. සො b.
2. කිස්ස b.
3. යාහං b. සවාඛාතෙ b.
4. තෙන භගවා b.
5. මග්ගෙවාපි S. b.
6. සම්මති b.
7. එසොකං b. එසං S.
8. කාතබ්බ b.
9. සමත්ථ b.
10. කම්මට්ඨානං කථං S.
11. දුතියං b. S.
12. තතියඤ්ච b.
13. අථ b S.
14. එසං S
15. අද්ධායං B.
16. පුබ්බෙ ච S.
17. මුඛ පිධානාදිං කාරිත්වා B.
18. ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා B. S.
19. සාධුකීළිකං කීළෙත්වා B. සාධුකීළං කත්වා S.
20. ආගතා පාදෙ ධොවෙත්වා B. පස්සිස්සාමාතිගන්ත්වා [illegible] S. පස්සිස්සාමාති b S.

මහාථෙරොති පුච්ඡන්ති, පරිනිබ්බුතො භන්තෙති. දුක්කරං ආවුසො ථෙරෙන කතං මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙන්තෙන පඤ්හං පුච්ඡිත ආවුසොති භික්ඛූනං කම්මට්ඨානං කථෙන්තො ඉමිනා නියාමෙන කථෙසි භන්තෙති, න එසො ආවුසො[1] මග්ගො විපස්සනුපක්කිලෙසො නාමෙස න තුම්හෙ ජානිත්ථ[2] පුථුජ්ජනො ආවුසො ථෙරොති, ඉත කාලඟං කරොන්තා[3] උට්ඨහිත්වා සකලවිහාරෙ භික්ඛූ ච භික්ඛාචාරගාමෙ[4] මනුස්සා ච න ජානන්ති තුම්හෙයෙව ජානාථ කතරමග්ගෙන තුම්හෙ ආගතා කිං වො විහාරද්වාරෙ චෙතියං න දිට්ඨන්ති, එවං වාදීනං පන භික්ඛූනං සතං වා සහස්සං වා යාව තං ලද්ධිං[5] නප්පජහන්ති සඞ්ඝොපි මග්ගොපි වාරිතොයෙව.

අපරො[6] තාදිසොව කම්මට්ඨානං කථෙන්තො[7] එවං කථෙති විනෙතනෙව තීසු උද්ධනෙසු තීණි කපල්ලානි ආරොපෙත්වා හෙට්ඨා අග්ගිං කත්වා විනෙතනෙව අත්තනො ද්වත්තිංසාකාරං උප්පාදෙත්වා[8] කපල්ලෙසු පක්ඛිපිත්වා[9] විනෙතනෙව දණ්ඩකෙන පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා භජ්ජිතබ්බං, යාව ඣාමන්තෙ ඡාරිකා හොති සං ඹුබ වාතෙන පලාපෙතබ්බා[10] එත්තකෙන ධූතපාපො[11] නාමෙස සමණො හොති, සෙසං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං: අපරො එවං කථෙති; විනෙතනෙව මහාචාටිං[12] ඨපෙත්වා මජ්ජං[13] යොජෙත්වා විනෙතනෙව අත්තනො ද්වත්තිංසාකාරං උප්පාදෙත්වා[14] තත්ථ පක්ඛිපිත්වා මජ්ජං ඔතාරෙත්වා මජ්ජිතබ්බං[14] මජ්ජියමානං[15] විලීයන්ති විලීනෙ උපරි ඵෙණො උග්ගච්ඡති සො ඵෙණො පරිභුඤ්ජිතබ්බො එත්තාවතා වො අමතං පරිභුත්තං නාම භවිස්සති, ඉතො පරං අථ තෙ භික්ඛූති ආදි සබ්බං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං, ඉදානි යො එවං විවාදෙ උප්පජ්ජෙය්‍ය තස්ස මූලං දස්සෙන්තො ඡයිමානීති ආදිමාහ: තත්ථ අගාරවොති ගාරවවිරහිතො; අප්පතිස්සොති අප්පතිස්සයො[16] අනීචවුත්ති; එත්ථ පන යො භික්ඛු සත්ථරි ධරමානෙ තීසු කාලෙසු උපට්ඨානං න යාති, සත්ථරි අනුපාහනෙ චඞ්කමන්තෙ ස උපාහනො චඞ්කමති, නීචෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තෙ උච්චෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමති, හෙට්ඨා වසන්තෙ උපරි වසති, සත්ථු දස්සනට්ඨානෙ උභො අංසෙ පාරුපති, ඡත්තං ධාරෙති, උපාහනං ධාරෙති, නහානතිත්ථෙ උච්චාරං වා

---

1. නෙසො ආවුසො S.
   විපස්සනුපක්කිලෙසො b. S
2. තුම්හෙ ජානාථ S.
3. කරොන්තා b.
4. ගාමෙසු b
5. යාවතං තං ලද්ධිං b.
6. අපරොපි b.
7. කථෙන්තො b.
8. උප්පාදෙත්වා b. S.
9. පක්ඛිපෙත්වා b.
   දණ්ඩකෙන පරිවත්තෙත්වා
   භුඤ්ජිතබ්බං b, භුඤ්ජිතබ්බං S.
10. පලාපෙතබ්බා b.
11. ධූතපාපො S.
12. මහාචාටිං B.
13. මජ්ජං B. S.
14. ඔතාරෙත්වා S. මජ්ජිතබ්බං B.
15. පචියමානං B. විලියන්තිවිලීනෙ B.
16. අප්පතිස්සොති අප්පතිස්සයො B. S.

සජ්ඣායං වා කරෙ‍ාති, පරිනිබ්බුතෙ වා පන චෙතියං වන්දිතුං න ගච්ඡති, චෙතියස්ස පඤ්ඤායමානට්ඨානෙ සඤ්ජුද්දස්සනට්ඨානෙ[1] වුත්තං සබ්බං[2] කරෙ‍ාති, අඤ්ඤෙහි ච භික්ඛූහි කස්මා එවං කරෙ‍ාති, න ඉදං වට්ටති, සම්මාසම්බුද්ධස්ස නාම ලජ්ජිතං වට්ටතීති වුත්තෙ තුණ්හී හොති[3] කිං බුද්ධො බුද්ධොති වදසීති භණති, අයං සත්ථරි අගාරවො නාමාති, යො පන ධම්මසවනෙ ඝුට්ඨෙ[4] සක්කච්චං න ගච්ඡති සක්කච්චං ධම්මං න සුණාති නිද්දායති වා[5] සල්ලපන්තො[6] වා නිසීදති සක්කච්චං න ගණ්හාති න ධාරෙති කිං[7] ධම්මෙ අගාරවං කරෙ‍ාසීති වුත්තෙ තුණ්හී හොති[8] ධම්මො ධම්මොති විරවසි[9] කිං ධම්මො නාමාති වදති අයං ධම්මෙ අගාරවො නාම; යො පන ථෙරෙන භික්ඛුනා[10] අනජ්ඣිට්ඨො ධම්මං දෙසෙති නිසීදති[11] පඤ්හං කථෙති බුඩ්ඪෙ[12] භික්ඛූ ඝට්ටෙන්තො[13] ගච්ඡති තිට්ඨති නිසීදති දුස්සපල්ලත්ථිකං වා හත්ථපල්ලත්ථිකං වා කරෙ‍ාති සඞ්ඝමජ්ඣෙ උභො අංසෙ පාරුපති ඡත්තුපාහනං[14] ධාරෙති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ලජ්ජිතුං වට්ටතීති වුත්තෙපි තුණ්හී හොති[8] සඞ්ඝො සඞ්ඝොති විරවසි[15] කිං සඞ්ඝො මිගසඞ්ඝො අජසඞ්ඝොති ආදීනි වදති අයං සඞ්ඝෙ අගාරවො නාම; එකභික්ඛුස්මිම්පි හි අගාරවෙ කතෙ සඞ්ඝෙ[15] කතො යෙව හොති, තිස්සො සික්ඛා පන අපූරයමානො ච[16] සික්ඛාය අගාරවො නාම; අජ්ඣත්තං වාති අත්තනි වා අත්තනො පරිසාය වා: බහිද්ධාති[17] පරස්මිං වා පරස්ස පරිසාය වා; ඉදානි අයං ඡ ඨානානි නිස්සාය උප්පන්නවිවාදො වඩ්ඪන්තො[18] යානි අධිකරණානි පාපුණාති තානි දස්සෙතුං චත්තාරිමානීති ආදිමාහ

තත්ථ වූපසමත්ථාය[19] පවත්තමානෙහි සමථෙහි අධිකාතබ්බානීති අධිකරණානි; විවාදොව අධිකරණං[20] විවාදාධිකරණං; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො, ඉදානි ඉමානි[21] චත්තාරි අධිකරණානි පත්වා උපරි වඩ්ඪන්තො[22] සො[23] විවාදො යෙහි සමථෙහි වූපසම්මති[24] තෙසං දස්ස

---

1. ච S.
2. සබ්බං අගාරවං B.
3. හොසි S. W2.
4. සංඝුට්ඨෙ b. S.
5. නිද්දායති S.
6. සල්ලපන්තො S. නිසීදි b. සක්කච්චං නගණ්හාති න
7. වාචෙති කිං b. S. අගාරවං කරෙ‍ාසීති b. S.
8. තුණ්හී හොසි S. W2.
9. වදසි S.
10. ථෙරෙන භික්ඛු b.
11. දෙසෙති b
12. වුඩ්ඪෙ b. S.
13. ඝට්ටෙන්තො B. S.
14. ඡත්තුපාහනං B.
15. සඞ්ඝො
16. අපරිපූරයමානොව B අපූරයමානොව S.
17. බහිඩාති B.
19. වඩ්ඪෙන්තො B. S.
19. යි S.
10. විවාදෙ ච අධිකරණං ච S. විවාදෙ ච තං අධිකරණංච S.
21. ඉමානිපි B. S.
22. වඩ්ඪන්තො B.
23. සොපි S.
24. වූපසම්මන්ති B. වූපසම්මති S.

තප්පං සන්ත භො පනි මෙති ආදිමාහ: තත්ථ අධිකරණානි සමෙන්ති වූප සමෙන්තීති අධිකරණසමථා; උප්පන්නුප්පන්නානන්ති උප්පන්නානං උප්පන්නානං; අධිකරණානන්ති එතෙසං විවාදාධිකරණාදීනං චතුන්නං; සමථාති වූපසමායාති සමථත්ථං චෙව[1] වූපසමනත්ථඤ්ච; සම්මුඛාවිනයො[2] -පෙ- තිණ[3] වත්ථාරකොති ඉමෙ සත්තසමථා[4] දාතබ්බා.

තත්‍රායං විනිච්ඡයකථා: අධිකරණෙසු තාව ධම්මොති වා අධම්මොති වාති අට්ඨාරසහි වත්ථූහි විවදන්තානං භික්ඛූනං යො විවාදො ඉදං විවාදාධිකරණං නාම; සීලවිපත්තියා වා ආචාරදිට්ඨි ආජීවවිපත්තියා වා අනුවදන්තානං යො[5] අනුවාදො උපවදනා චෙව චොදනා ච ඉදං අනුවාදාධිකරණං නාම, මාතිකාය[6] ආගතා පඤ්ච විභඞ්ගෙ ද්වෙති සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධා ආපත්තාධිකරණං නාම; යං සඞ්ඝස්ස අපලොකනාදීනං චතුන්නං කම්මානං කරණං ඉදං කිච්චාධිකරණං නාම; තත්ථ විවාදාධිකරණං ද්වීහි සමථෙහි සම්මති සම්මුඛාවිනයෙන[7] යෙභුය්‍යසිකාය ච, සම්මුඛාවිනයෙනෙව සම්මමානං[8] යස්මිං විහාරෙ උප්පන්නං තස්මිංයෙව වා අඤ්ඤත්ථ වූපසමෙතුං[9] ගච්ඡන්තානං අන්තරාමග්ගෙ වා යත්ථ ගන්ත්වා සඞ්ඝස්ස නිය්‍යාතිතං[10] තත්ථ සඞ්ඝෙන වා ගණෙන වා[11] වූපසමෙතුං අසක්කොන්තෙ[12] තත්ථෙව උබ්බාහිකාය සම්මත[13] පුග්ගලෙහි වා විනිච්ඡිතං[14] සම්මති, එවං සම්මමානෙ[15] පන තස්මිං යා සඞ්ඝසම්මුඛතා ධම්මසම්මුඛතා විනයසම්මුඛතා පුග්ගලසම්මුඛතා අයං සම්මුඛාවිනයො නාම; තත්ථ ච කාරකසඞ්ඝස්ස සඞ්ඝසාමග්ගිවසෙන[16] සම්මුඛීභාවො සඞ්ඝසම්මුඛතා, සමෙතබ්බ[17] වත්ථුනො භූතතා ධම්මසම්මුඛතා, යථා තං සමෙතබ්බං තථෙව සම්මනං[18] විනයසම්මුඛතා, යො ච විවදති යෙන ච විවදති තෙසං උභින්නං අත්ත[19] පච්චත්ථිකානං සම්මුඛීභාවො පුග්ගලසම්මුඛතා, උබ්බාහිකාය වූපසමනෙ[20] පනෙත්ථ සඞ්ඝසම්මුඛතා පරිහායති, එවන්තාව සම්මුඛාවිනයෙනෙව සම්මති සචෙ පනෙවම්පි න සම්මති අථ නං උබ්බාහිකාය සම්මතා භික්ඛූ න මයං සක්කොම වූපසමෙතුන්ති සඞ්ඝස්සෙව නිය්‍යාතෙන්ති,[21] තතො සඞ්ඝො පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතං

---

1. සමථත්ථං 1. සමථත්ථං චෙව වූපසමත්ථංච
2. දාතබ්බා S.
3. තිණා B.
4. අධිකරණසමථා S.
5. අනුවදන්තානං S.
6. මාතිකායං B.
7. ච b. E. යෙභුය්‍යසිකාය ච b
8. සම්මානං S.
9. වූපසමෙතුං b S.
10. නිය්‍යාදිතං B.
11. සඞ්ඝෙන වා b සඞ්ඝෙන වා සඞ්ඝෙන 1.
12. අසක්කොන්ත b අසක්කොන්තෙන S
13. සම්මති 1. සම්මතං S.
14. විනිච්ඡයං 1.
15. සම්මානෙ S.
16. සඞ්ඝස්ස සාමග්ගිවසෙන b සම්මුඛීභාවො b.
17. සමෙතබ්බස්ස b. S.
18. සමනං b. B.
19. අත්ථ 1. S.
20. වූපසමෙ b.
21. නිය්‍යාදෙන්ති b. S.

ගතං භික්ඛුං සලාකගාහකං සම්මන්නිත්වා[1] තෙන ගුළ්හක විවටක[2] සකණ්ණජප්පකෙසු තීසු සලාකගාහෙසු අඤ්ඤතරවසෙන සලාකං ගාහෙත්වා සන්නිපතිතපරිසාය ධම්මවාදීනං යෙභුය්‍යතාය යථා තෙ ධම්මවාදිනො වදන්ති එවං වූපසන්තං අධිකරණං සම්මුඛාවිනයෙන ච යෙභුය්‍යසිකාය ච වූපසන්තං හොති; තත්ථ සම්මුඛාවිනයො වුත්තනයො එව, යං[3] පන යෙභුය්‍යසිකාය[4] කම්මස්ස කරණං අයං යෙභුය්‍යසිකා නාම; එවං විවාදාධිකරණං ද්වීහි සමථෙහි සම්මති, අනුවාදාධිකරණං චතූහි සමථෙහි සම්මති සම්මුඛාවිනයෙන ච සතිවිනයෙන ච අමූළ්හවිනයෙන ච තස්සපාපියසිකාය[5] ච, සම්මුඛාවිනයෙනෙව සම්මමානං යො ච අනුවදති යඤ්ච අනුවදති තෙසං වචනං සුත්වා සචෙ කාචි ආපත්ති නත්ථි උභො ඛමාපෙත්වා සචෙ අත්ථි අයං නාමෙත්ථ ආපත්තීති එවං විනිච්ඡිතං වූපසම්මති[6] තත්ථ සම්මුඛාවිනය ලක්ඛණං වුත්තනයමෙව. යදා පන ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො අමූලිකාය සීලවිපත්තියා අනුද්ධංසිතස්ස සතිවිනයං යාචමානස්ස සඞ්ඝො ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන සතිවිනයං දෙති, තදා සම්මුඛාවිනයෙන ච සතිවිනයෙන ච වූපසන්තං හොති. දින්නෙ පන සතිවිනයෙ පුන තස්මිං පුග්ගලෙ කස්සචි අනුවාදො න රුහති, යදා උම්මත්තකො භික්ඛු උම්මාදවසෙන කතෙ[7] අස්සාමණකෙ අජ්ඣාචාරෙ සරතායස්මා[8] එවරූපිං ආපත්තින්ති[9] භික්ඛූහි වුච්චමානො උම්මත්තකෙන මෙ ආවුසො එතං කතං නාහං තං සරාමීති භණන්තොපි භික්ඛූහි චොදියමානොව[10] පුන අචොදනත්ථාය[11] අමූළ්හවිනයං යාචති සඞ්ඝො චස්ස[12] ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන අමූළ්හවිනයං දෙති, තදා සම්මුඛාවිනයෙන ච අමූළ්හවිනයෙන ච වූපසන්තං හොති, දින්නෙ පන අමූළ්හවිනයෙ පුන තස්මිං[13] පුග්ගලෙ කස්සචි තප්පච්චයා අනුවාදො න රුහති, යදා පන පාරාජිකෙන වා[14] පාරාජිකසාමන්තෙන වා චොදියමානස්ස අඤ්ඤෙනඤ්ඤං[15] පටිචරතො පාපුස්සන්නතාය පාපියස්ස පුග්ගලස්ස සචායං අච්ඡින්නමූලො භවිස්සති[16] සම්මා වත්තිත්වා ඔසාරණං ලභිස්සති, සචෙ ඡින්නමූලො අයමෙවස්ස නාසනා භවිස්සතීති මඤ්ඤමානො සඞ්ඝො ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන තස්ස පාපියසිකං[17] කරොති, තදා සම්මුඛාවිනයෙන ච[18] තස්සපාපියසිකාය ච වූපසන්තං

---

1. සලාකගාහකං සම්මන්නිත්වා l.
2. විවටක b. S.
3. එවං 1 වුත්තනයොව එවං යං පන S.
4. යෙභුය්‍යසිකා 1.
5. පාපියසිකාය S. පාපියස්සිකාය b.
6. වූපසමති b.
7. වසෙන S. 1.
8. සරති S.
9. එවරූපි ආපත්ති න්ති S.
10. ච 1.
11. අචොදනත්ථාය 1. අමූළ්හවිනයං b. S.
12. සංඝොපනස්ස S
13. පුන b. අමූළ්හවිනයෙ පන තස්මිං S.
14. කෙන S.
15. අඤ්ඤෙනඤ්ඤං b.
16. අභවිස්ස b.
17. පාපිය්‍යසිකං b. පාපියසිකං S.
18. චෙව S.

හොතීති[1] එවං අනුවාදාධිකරණං චතූහි සමථෙහි[2] සම්මති, ආපත්තාධිකරණං තීහි සමථෙහි සම්මති සම්මුඛාවිනයෙන ච පටිඤ්ඤාතකරණෙන[3] ච තිණ[4] වත්ථාරකෙන ච, තස්ස සම්මුඛාවිනයෙනෙව තස්සපාපියසිකාය[5] වූපසමො නත්ථි, යදා පන එකස්ස වා භික්ඛුනො සන්තිකෙ සඞ්ඝගණමජ්ඣෙසු වා භික්ඛු සල්ලහුකං[6] ආපත්තිං දෙසෙති තදා ආපත්තාධිකරණං සම්මුඛාවිනයෙන ච[7] පටිඤ්ඤාතකරණෙන[3] ච වූපසම්මති, තත්ථ සම්මුඛාවිනයෙ[8] තාව යො ච දෙසෙති යස්ස ච දෙසෙති තෙසං සම්මුඛීභාවො පුග්ගලසම්මුඛතා,[9] සෙසං වුත්තනයමෙව, පුග්ගලස්ස ච ගණස්ස ච දෙසනාකාලෙ සඞ්ඝසම්මුඛතා පරිහායති, යා පනෙත්ථ[10] අහං භන්තෙ ඉත්ථන්නාමං ආපත්තිං[11] ආපන්නො'ති ච; ආම පස්සාමීති ච පටිඤ්ඤාතාය[12] ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති කරණං[13] පටිඤ්ඤාතකරණන්නාම, සඞ්ඝාදිසෙසෙ[14] පරිවාසාදියාචනා පටිඤ්ඤා[15] පරිවාසාදීනං දානං පටිඤ්ඤාතකරණන්නාම, ද්වෙ පක්ඛජාතා පන භණ්ඩනකාරකා භික්ඛූ බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචරිත්වා[16] පුන ලජ්ජිධම්මෙ උප්පන්නෙ සචෙ මයං ඉමාහි ආපත්තීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං කාරෙස්සාම[17] සියාපි තං අධිකරණං කක්ඛළත්තාය[18] සංවත්තෙය්‍යාති අඤ්ඤමඤ්ඤං ආපත්තියා කාරාපනෙ දොසං දිස්වා යදා තිණවත්ථාරකකම්මං කරොන්ති, තදා ආපත්තාධිකරණං සම්මුඛාවිනයෙන ච තිණවත්ථාරකෙන ච[19] සම්මති, තත්‍ර හි යත්තකා හත්ථපාසූපගතා[19] නමෙතං ඛමතීති එවං දිට්ඨාවිකම්මං අකත්වා දුක්කටං කම්මං පුන කාතබ්බං කම්මන්ති න උක්කොටෙන්ති නිද්දම්පි ඔක්කන්තා හොන්ති සබ්බෙසම්පි ඨපෙත්වා ථුල්ලවජ්ජඤ්ච ගිහිපටිසංයුත්තඤ්ච සබ්බාපත්තියො වුට්ඨහන්ති, එවං ආපත්තාධිකරණං තීහි සමථෙහි සම්මති, කිච්චාධිකරණං එකෙන සමථෙන සම්මති සම්මුඛාවිනයෙනෙව, ඉමානි චත්තාරි අධිකරණානි යථානුරූපං ඉමෙහි සත්තහි සමථෙහි සම්මන්ති; තෙන වුත්තං: **උප්පන්නුප්පන්නානං අධිකරණානං සමථාය වූපසමාය සම්මුඛාවිනයො දාතබ්බො -පෙ- තිණවත්ථාරකොති** අයමෙත්ථ විනිච්ඡයනයො, විත්ථාරො පන සමථක්ඛන්ධකෙ ආගතොයෙව[20] විනිච්ඡයොපිස්ස සමන්තපාසාදිකායං[21] වුත්තො, යො පනායං ඉමස්මිං සුත්තෙ ඉධානන්ද භික්ඛු

---

1. හොති B
2. සමථෙහි B.
3. කාරණෙන B.
4. තිණා b.
5. තස්ස සම්මුඛාවිනයෙනෙව b. S.
6. ලහුකං b.
7. විනයෙන S.
8. විනයෙන S. විනයෙ I.
9. තෙසං සම්මුඛතා b.
10. සං පනෙත්ථ S.
11. ඉත්ථන්නාමං ආපත්ති b.
12. පටිඤ්ඤාතාය (පටිඤ්ඤාය) B.
13. තං B. S.
14. සංඝාදිසෙස S.
15. පටිඤ්ඤාත S
16. අජ්ඣාචාරං චරිත්වා b.
17. කාරෙස්සාමි b.
18. කක්ඛලතාය S.
19. තිණා වත්ථාරකෙන b.
20. හත්ථපාසුපගතා b.
21. කාය B. E.

විවදන්තීති ආදිකො විත්ථාරො වුත්තො සො එකෙන[1] නයෙන සඞ්ඛෙපතො ච[2] වුත්තොති වෙදිතබ්බො, තත්ථ ධම්මොති ආදිසු සුත්තන්තපරියායෙන තාව දසකුසලකම්මපථා ධම්මො අකුසලකම්මපථා අධම්මො තථා[3] චත්තාරො සතිපට්ඨානාති භෙදතො ආගතා සත්තතිංස බොධිපක්ඛිය[4] ධම්මා තයො සතිපට්ඨානා තයො සම්මප්පධානා තයො ඉද්ධිපාදා ඡ ඉන්ද්‍රියානි ඡ බලානි අට්ඨබොජ්ඣඞ්ගා නවඞ්ගිකො මග්ගො චාති[5] චත්තාරො උපාදානා පඤ්චනීවරණානීති ආදයො සංකිලිට්ඨා ධම්මා චාති අයං අධම්මො,[6] තත්ථ යං කිඤ්චි එකං අධම්මකොට්ඨාසං ගහෙත්වා ඉමං අධම්මං ධම්මොති කරිස්සාම, එවං අම්හාකං ආචරියකුලං නිය්‍යානිකං භවිස්සති මයඤ්ච ලොකෙ පාකටා භවිස්සාමාති තං අධම්මං ධම්මො[7] අයන්ති කථෙන්තා[8] ධම්මොති විවදන්ති, තථෙව ධම්මකොට්ඨාසෙසු එකං ගහෙත්වා අධම්මො අයන්ති කථෙන්තා[8] අධම්මොති විවදන්ති, විනයපරියායෙන පන භූතෙන වත්ථුනා[9] චොදෙත්වා සාරෙත්වා[10] යථාපටිඤ්ඤාය කාතබ්බං කම්මං ධම්මො නාම, අභූතෙන පන වත්ථුනා අචොදෙත්වා අසාරෙත්වා[11] අප්පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං[12] කම්මං අධම්මො නාම, තෙසුපි අධම්මං ධම්මො අයන්ති කථෙන්තා ධම්මොති විවදන්ති, ධම්මං අධම්මො අයන්ති කථෙන්තා[13] අධම්මොති විවදන්ති, සුත්තන්තපරියායෙන පන[14] රාගවිනයො දොසවිනයො මොහවිනයො[15] සංවරො පහානං පටිසඞ්ඛාති අයං විනයො නාම, රාගාදීනං අවිනයො අසංවරො අප්පහානං අප්පටිසඞ්ඛාති අයං අවිනයො නාම, විනයපරියායෙන වත්ථුසම්පත්ති ඤත්තිසම්පත්ති අනුසාවනසම්පත්ති සීමා[16] සම්පත්තීති අයං විනයො නාම, වත්ථුවිපත්ති -පෙ- පරිසවිපත්තීති අයං අවිනයො නාම, තෙසුපි යං කිඤ්චි අවිනයං විනයො අයන්ති කථෙන්තා[17] විනයොති විවදන්ති, විනයං අවිනයොති කථෙන්තා අවිනයොති[18] විවදන්ති, ධම්මනෙත්ති සමනුමජ්ජිතබ්බාති ධම්මරජ්ජු අනුමජ්ජිතබ්බා ඤාණෙන ඝංසිතබ්බා උපපරික්ඛිතබ්බා; සා පනෙසා ධම්මනෙත්ති "ඉති ඛො වච්ඡ ඉමෙ දසධම්මා අකුසලා දසධම්මා කුසලා"ති එවං මහාවච්ඡගොත්තසුත්තෙ ආගතාති වුත්තා, සා එව වා[19] හොතු යො වා ඉධ

---

1. එකෙන B. S.
2. ච B. S.
3. තථාපි S.
4. සත්තතිංස බොධිපක්ඛිය b. S.
5. මග්ගොති 1.
6. සංකිලිට්ඨ ධම්මා චාති B.
7. ධම්මොති S.
8. කථෙන්තා S.
9. භූතෙනෙව වත්ථුනා S.
10. සාරෙත්වා S. කාතබ්බකම්මං B.
11. අසාරෙත්වා B. S.
12. කාතබ්බං b. අප්පටිඤ්ඤායකාතබ්බ b.
13. කථෙන්තා S.
14. යෙන 1.
15. දොසමොහ විනයො S.
16. සීම b.
17. කථෙන්තා විනයොති S.
18. කථෙන්තා අවිනයොති S.
19. එවං වා S.

ධම්මොති ච විනයොති ච[1] වුත්තෙන. යථා තං සමෙතීති යථා තස්සං ධම්මනෙත්තියං[2] සමෙති; ධම්මො ධම්මො ච හොති, අධම්මො අධම්මො ච, විනයො විනයො ච හොති අවිනයො අවිනයො ච; තථා තථා එවං තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං; එකච්චානං අධිකරණානන්ති ඉධ විවාදාධිකරණමෙව දස්සිතං; සම්මුඛාවිනයො පන න කිඤ්චි[3] අධිකරණං න ලභති, තං පනෙතං යස්මා ද්වීහි සමථෙහි සම්මති සම්මුඛාවිනයෙන ච යෙභුය්‍යසිකාය ච, තස්මා හෙට්ඨා මාතිකාය ඨපිතානුක්කමෙන ඉදානි සතිවිනයස්ස වාරෙ පත්තෙපි තං අවත්වා[4] විවාදාධිකරණස්සෙව[5] තාව දුතියසමථං දස්සෙන්තො කථඤ්චානන්ද යෙභුය්‍යසිකාති ආදිමාහ: තත්ථ බහුතරාති අන්තමසො ද්වීහි තීහිපි අතිරෙකතරා,[6] සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන[7] වෙදිතබ්බං, ඉදානි හෙට්ඨා අවිත්ථාරිතං සතිවිනයං ආදිං කත්වා විත්ථාරිතාව, සෙසසමථෙ පටිපාටියා විත්ථාරෙතුං කථඤ්චානන්ද සතිවිනයොති ආදිමාහ: තත්ථ පාරාජිකසාමන්තෙන වාති[8] ද්වෙ සාමන්තානි[9] ඛන්ධසාමන්තඤ්ච ආපත්තිසාමන්තඤ්ච තත්ථ පාරාජිකාපත්තික්ඛන්ධො සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තික්ඛන්ධො ථුල්ලච්චයපාචිත්තිය පාටිදෙසනීය[10] දුක්කට දුබ්භාසිතාපත්තික්ඛන්ධොති එවං පුරිමස්ස පච්ඡිමං ඛන්ධ[11] සාමන්තං නාම හොති; පඨමපාරාජිකස්ස පන පුබ්බභාගෙ දුක්කටං, සෙසානං ථුල්ලච්චයන්ති ඉදං ආපත්තිසාමන්තං නාම, තත්ථ ඛන්ධසාමන්තෙන පාරාජිකසාමන්තං[12] ගරුකාපත්ති නාම හොති. සරතායස්මාති සරති[13] ආයස්මා එකච්චානං අධිකරණානන්ති ඉධ අනුවාදාධිකරණමෙව දස්සිතං, භාසිතපරික්කන්තන්ති වාචාය භාසිතං කායෙන ච පරික්කන්තං පරක්කමිත්වා[14] කතන්ති අත්ථො; එකච්චානන්ති ඉධාපි අනුවාදාධිකරණමෙව අධිප්පෙතං; පටිඤ්ඤාතකරණෙ එකච්චානන්ති ආපත්තාධිකරණං දස්සිතං; දවාති සහසා; රවාති අඤ්ඤං භණිතුකාමෙන අඤ්ඤං වුත්තං; එවං ඛො ආනන්ද[15] තස්ස පාපියස්සිකා හොතීති තස්ස පුග්ගලස්ස පාපුස්සන්නතා හොති;[16] ඉමිනා කම්මස්ස වත්ථුං[17] දස්සිතං, එවරූපස්ස හි පුග්ගලස්ස තං කම්මං කාතබ්බං[18] තාමෙව හි අධිකරණස්ස වූපසමො හොති, න පුග්ගලස්ස පාපුස්සන්නතාය; ඉධාපි ච

1. ධම්මො ච විනයො ච B. S.
2. තාය ධම්මනෙත්තියා b.
3. කිඤ්චි b. S.
4. අවත්වා ච S.
5. විවාදාධිකරණස්සෙව b.
6. අතිරෙක වාරා b.
7. යෙනෙව b.
8. වාති S.
9. ද්වෙසාමන්තා b. පාරාජිකා පත්තික්ඛන්ධො b
10. පාටිදෙසනීය b.
11. පච්ඡිමඛන්ධං ඛන්ධ b.
12. පච්ඡිමක්ඛන්ධො 1.
13. පාරාජික සාමන්තෙනාවා S.
14. පරික්කමිත්වා b. පරික්ඛිපිත්වා S.
15. එවඤ්චානන්ද b. S.
16. පාපුස්සන්නතා පාපියස්සිකා හොති b.
17. වත්ථු b. S.
18. කාතබ්බං b. S.

අනුවාදාධිකරණමෙව අධිකරණන්ති වෙදිතබ්බං; ඛරස්සරානඤ්ච තිණවත්ථාරකොති[1] එත්ථ ඉදං කම්මං තිණවත්ථාරකසදිසත්තා තිණවත්ථාරකොති වුත්තං; යථාහි[2] ගූථං වා මුත්තං වා ඝට්ටියමානං දුග්ගන්ධතාය බාධති, තිණෙහි අවත්ථරිත්වා සුප්පටිච්ඡාදිතස්ස පනස්ස සො ගන්ධො න බාධති, එවමෙව යං[3] අධිකරණං[4] මූලානුමූලං ගන්ත්වා වූපසමියමානං[5] කක්ඛළත්තාය වාළත්තාය භෙදාය සංවත්තති, තං ඉමිනා කම්මෙන වූපසමන්තං[6] ගූථං විය තිණවත්ථාරකෙන පටිච්ඡන්නං වූපසන්තං හොතීති ඉදං[7] කම්මං තිණවත්ථාරකසදිසත්තා[8] තිණවත්ථාරකොති වුත්තං;[9] තස්ස ඉධානන්ද භික්ඛූනං භණ්ඩනජාතානන්ති ආදිවචනෙන ආකාරමත්තමෙව දස්සිතං; ඛන්ධකෙ ආගතායෙව[3] පනෙත්ථ කම්මවාචා පමාණං, ඨපෙත්වා ථුල්ල වජ්ජං ඨපෙත්වා ගිහිපටිසංයුත්තන්ති එත්ථ පන ථුල්ලවජ්ජන්ති ථුල්ල වජ්ජං[9] පාරාජිකඤ්චෙව සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච; ගිහිපටිසංයුත්තන්ති ගිහීනං හීනෙන ඛුංසනවම්භන[10] ධම්මිකපටිස්සවෙසු ආපන්නං[11] ආපත්තිං; අධිකරණානන්ති ඉධ ආපත්තාධිකරණමෙව[12] වෙදිතබ්බං; කිච්චාධි කරණස්ස[13] වසෙන ඉධ න කිඤ්චි වුත්තං, කිඤ්චාපි න වුත්තං සම්මුඛා විනයෙනෙව පනස්ස වූපසමො[14] වෙදිතබ්බො; ඡයිමෙ ආනන්ද ධම්මා සාරාණීයාති[15] හෙට්ඨා කලහවසෙන සුත්තං ආරද්ධං උපරි සාරාණීය ධම්මා ආගතා; ඉති යථානුසන්ධිනාව[16] දෙසනාගතා[17] හොති, හෙට්ඨා කොසම්බියසුත්තෙ පන සොතාපත්තිමග්ගසම්මාදිට්ඨි කථිතා, ඉමස්මිං සුත්තෙ සොතාපත්තිඵලසම්මාදිට්ඨි වුත්තාති වෙදිතබ්බා, අණුන්ති අප්පසාවජ්ජං; ථූලන්ති මහාසාවජ්ජං; සෙසං සබ්බත්ථ[18] උත්තාන මෙවාති.[19]

සාමගාමසුත්තං චතුත්ථං.

---

1. 4. 5.

එවමෙම සුතන්ති සුනක්ඛත්තසුත්තං තත්ථ අඤ්ඤාති අරහත්තං; ව්‍යාකතාති ඛීණා ජාතීති ආදීහි පදෙහි කථිතා; අධිමානෙනාති අප්පත්තෙ පත්තසඤ්ඤිනො අනධිගතෙ අධිගතසඤ්ඤිනො හුත්වා

---

1 තිණාවත්ථාරකොාය් b
2. යස්ස හි b.
3. එවමෙවං 1.
4. අධිකරණං ථුලං S.
5. අවූපසම්මානං S.
6. වූපසන්තං හොතීති
   තස්ස ඉධානන්ද S
7. තිණාවත්ථාරක සදිසත්තා B
8. ආගතාංයෙව B
9. ථූලවජ්ජං B.
10. වම්භා... 1.
11. ආපන්නා b.
12. අධිකරණන්ති ඉධ
    ආපත්තාධිකරණමෙව b. S.
13. පන b S.
14. හොතීති b.
15. සාරණීයාති b
16. සන්ධිනා b.
17. දෙසනා ආගතා S.
18. සෙස මෙත්ථ B. S.
19. උත්තානත්ථමෙවාති S.

අධිගතං අම්හෙහීති මානෙන ව්‍යාකරිංසු;[1] එවං ඛො සුනක්ඛත්ත තථාගතස්ස හොතීති සුනක්ඛත්ත එත්ථ එතෙසං භික්ඛූනං පඤ්හා[2] ව්‍යාකරණෙ ඉමං[3] ඨානං එතෙසං අවිභූතං අන්ධකාරං තෙනිමෙ අනධිගතෙ අධිගතසඤ්ඤිනො භද්දෙතෙසං විසොධෙත්වා පාකටං කත්වා ධම්මං දෙසෙමීති එවඤ්ච[4] තථාගතස්ස හොති; අථ ච පනිධෙ[5] කච්චෙ -පෙ- පුච්ඡන්ති[6] තස්සාපි[7] හොති අඤ්ඤථත්තන්ති භගවා පටිපන්නකානං ධම්මං දෙසෙති යත්ථ පන ඉච්ඡාචාරෙ ඨිතා එකච්චෙ මොඝපුරිසා හොන්ති, තත්‍ර භගවා පස්සති ඉමෙ ඉමං පඤ්හං උග්ග හෙත්වා අජානිත්වාව ජානන්තා විය අප්පත්තෙ පත්තසඤ්ඤිනො හුත්වා ගාම නිගමාදිසු විසෙසං වදමානා[8] විචරිස්සන්ති තං තෙසං භවිස්සති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායාති, එවමස්ස[9] ඉච්ඡාචාරෙ ඨිතානං කාරණා පටිපන්නකානම්පි අත්ථාය ධම්මං දෙසිස්සාමීති[10] උප්පන්නස්ස චිත්තස්ස අඤ්ඤථාභාවො හොති; තං සන්ධායෙතං වුත්තං; ලොකාමිසාධි මුත්තානන්ති වට්ටාමිසකාමාමිසලොකාමිසභූතෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු අධිමුත්තෙනා තන්නින්නෙනා තග්ගරුකො තප්පබ්භාරෙ; තප්පති[11] රූපීති කාමගුණසභාගා;[12] ආනඤ්ජපටිසංයුත්තායාති ආනඤ්ජසමාපත්ති පටිසංයුත්තාය; සංසෙය්‍යාති කථෙය්‍ය; ආනඤ්ජ[13] සංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තොති ආනඤ්ජසමාපත්තිසංයොජනෙන විසංසට්ඨො; ලොකාමිසාධිමුත්තොති එවරූපො හි ලූඛචීවරධරො මත්තිකාපත්තං ආදාය අත්තනො සදිසෙහි[14] සද්ධිං පච්චන්තං[15] ජනපදං ගච්ඡති, ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨකාලෙ මනුස්සා දිස්වා මහාපංසුකූලිකා ආගතාති යාගුභත්තාදීනි[16] සම්පාදෙත්වා සක්කච්චං දානං දෙන්ති, භත්තකිච්චෙ නිට්ඨිතෙ අනුමොදනං සුත්වා ස්වෙපි භන්තෙ ඉධෙව පිණ්ඩාය පවිසථාති වදන්ති, අලං උපාසකා අජ්ජාපි වො[17] බහුත්තං[18] දින්නන්ති තෙ නාපි භන්තෙ අන්තොවස්සං ඉධ වසෙය්‍යාථාති අධිවාසෙත්වා විහාර මග්ගං පුච්ඡිත්වා විහාරං ගච්ඡන්ති, තත්ථ සෙනාසනං ගහෙත්වා පත්ත චීවරං පටිසාමෙන්ති, සායං එකො ආවාසිකො තෙ භික්ඛූ පුච්ඡති කත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්ථාති, අසුකගාමෙති, භික්ඛා සම්පන්නාති, ආම එවරූපා නාම මනුස්සානං සද්ධා හොති, අජ්ජෙව නු ඛො එතෙ එදිසා නිච්චම්පි එදිසාති, සද්ධා තෙ මනුස්සා නිච්චම්පි එදිසා තෙ

---

1. බ්‍යාකරිංසු b. S. එවං එත්ථ b.
2. අඤ්ඤං S. පඤ්හා b.
3. ඉදං S.
4. එවං S.
5. පනිධෙ S.
6. පෙ b.
7. තස්ස S.
8. විසෙසං චරමානා S. විසෙසවමානා l.
9. එවමස්සායං B.
10. දෙසෙස්සාමීති B. S.
11. තප්පටි B S.
12. සභාවං B සභාවො S. ආනෙඤ්ජපටිසං යුත්තායාති b. S.
13. ආනෙඤ්ජ b. S.
14. [illegible] S. පරිසෙහි නාතිපසෙහි b
15. දච්චන්ත B
16. යාගුභත්තානි 1
17. තෙ S.
18. බහුතං B.

නිස්සංසයෙව අයං විහාරෙ වඩ්ඪතීති, තතො තතො තෙ පංසුකූලිකා
පුනප්පුන[1] තෙසං වණ්ණං කථෙන්ති දිවසාවසෙසං කථෙත්වා රත්තිම්පි
කථෙන්ති එත්තාවතා ඉච්ඡාචාරෙ ඨිතස්ස සීසං[2] නික්ඛන්තං හොති
උදර ඵාලිතං එවං ලොකාමිසාභිමුඛතො වෙදිතබ්බො; ඉදානි ආනඤ්ජ
සමාපත්තිලාභිං[3] අධිමානිකං දස්සෙන්තො ඣානං ඛො පනෙතන්ති
ආදිමාහ: ආනඤ්ජාභිමුඛතායාති කිලෙසිඤ්ජන[4] විරහිතාසු හෙට්ඨිමා-
සු ඡසු සමාපත්තිසු අධිමුත්තස්ස[5] තන්නින්නස්ස තග්ගරුනො තප්පබ්භා
රස්ස; සෙපවුත්තෙනාති තං පවුත්තං,[6] ඡ සමාපත්තිලාභිනො හි අධිමානි
කස්ස පඤ්චකාමගුණාමිසං[7] බන්ධනාපතිතපණ්ඩුපලාසො විය උපට්ඨාති
තෙන[8] වුත්තං: ඉදානි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තිලාභිනො අධිමානි
කස්ස නිසංසං දස්සෙතුං ඣානං ඛො පනාති ආදිමාහ: තත්ථ ද්වෙධා
භින්නාති මජ්ඣෙ භින්නා, අප්පටිසන්ධිකාති ඛුද්දිකා[9] මුට්ඨිපාසාණමත්තා
ජතුනා වා සිලෙසෙන වා අල්ලියාපෙත්වා පටිසන්ධාතුං සක්කා මහන්තං
පන කූටාගාරප්පමාණං සන්ධායෙතං වුත්තං, සෙභින්නෙනාති තං භින්නං.[10]
උපරි උපරි සමාපත්තිලාභිනො හි[11] හෙට්ඨා හෙට්ඨා සමාපත්ති ද්වෙධා
භින්නසිලා[12] විය හොති, තං සමාපජ්ජිස්සාමීති චිත්තං න උප්පජ්ජ
තීති[13] තෙන වුත්තං ආනඤ්ජසංයොජනෙන හි ඛො,[14] විසංයුත්තොති
ආනඤ්ජසමාපත්ති සංයොජනෙන[14] විසංසට්ඨො; ඉදානි නෙවසඤ්ඤා
නාසඤ්ඤායතනලාභිනො අධිමානිකස්ස[15] නිසංසං දස්සෙන්තො ඣානං
ඛො පනාති ආදිමාහ: තත්ථ සෙවන්තෙනාති තං වන්තං;[16] අට්ඨසමාපත්ති
ලාභිනො හි හෙට්ඨිමා[17] සමාපත්තියො වන්තසදිසා හුත්වා උපට්ඨහන්ති,
පුන සමාපජ්ජිස්සාමීති චිත්තං න උප්පජ්ජති තෙනෙතං වුත්තං;
ඉදානි ඛීණාසවස්ස නිසංසං දස්සෙන්තො ඣානං ඛො පනාති ආදිමාහ:
තත්ථ සෙ උච්ඡින්නෙනාති තං උච්ඡින්නං;[18] උපරි සමාපත්තිලාභිනො හි[19]
හෙට්ඨා හෙට්ඨා සමාපත්ති මූලච්ඡින්නතාලො විය උපට්ඨාති. තං
සමාපජ්ජිස්සාමීති[20] තං චිත්තං න උප්පජ්ජති තෙන වුත්තං ඣානං
ඛො පනාති පාටියෙක්කො[21] අනුසන්ධි හෙට්ඨා හි සමාපත්තිලාභිනො
අධිමානිකස්සපි[22] ඛීණාසවස්සපි නිසංසො කථිතො,[23] සුක්ඛවිපස්ස

---

1. පුනප්පුනං b S
2. සීලං S.
3. ලාභි B, S.
4. කිලෙසසිඤ්චන B.
5. අධිමුත්තස්ස b, 1.
6. තං පකති 1.
7. ගුණාමිස b.
8. තෙනෙතං B. S
   තෙන වුත්තං ඉදානි S
9. ඛුද්දකා B. S.
10. භින්නං b. S.
11. ලාභිනොහි b, S.
12. භින්නසෙලා b S.
13. උප්පජ්ජති B. S.
14. සංයොජනෙහි S.
15. ච B.
16. උප්පජ්ජති S.
17. හෙට්ඨා B. S.
18. සෙඋච්ඡින්නමූලෙහි සෙ
    උච්ඡින්නමූලො b.
19. හි b. S.
20. මීති B. S.
21. ඣානං ඛො පනෙතං මාති එකො b.
    පාටිඑක්කො S.
22. ස්සාපි S. ස්ස B.
23. වණ්ණකථිතො b.

කස්ස පන අධිමානිකස්සපි ඛීණාසවස්සපි න කප්පිතො, තෙසං ද්වින්නම්පි නිස්සංසයං දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි, තං පන[1] පරික්ඛිත්තං සමාපත්තිලාභිනො හි අධිමානිකස්ස නිස්සංසයෙ කප්පිතෙ සුක්ඛවිපස්සකස්සපි අධිමානිකස්ස[2] කප්පිතොව හොති, සමාපත්තිලාභිනො ච ඛීණාසවස්ස[3] කප්පිතෙ සුක්ඛවිපස්සකස්ස ඛීණාසවස්සාපි කප්පිතොව[4] හොති, එතෙසං පන ද්වින්නං[5] සප්පායාසප්පායං කථෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි, තත්ථ සියා පුථුජ්ජනස්ස තාව ආරම්මණං අසප්පායං හොතු ඛීණාසවස්ස කථං අසප්පායං[6] යදග්ගෙන පුථුජ්ජනස්ස අසප්පායං තදග්ගෙන[7] ඛීණාසවස්සාපි අසප්පායමෙව, විසං නාම ජානිත්වා ඛාදිතම්පි අජානිත්වා ඛාදිතම්පි විසමෙව, නහි ඛීණාසවෙන[8] අහං ඛීණාසවොති අසංවුතෙන චරිතබ්බං[9] ඛීණාසවෙනපි යුත්තපටියත්තෙනෙව[10] භවිතුං වට්ටති, තත්ථ **සමණෙනාති** බුද්ධසමණෙන; **ඡන්දරාගබ්‍යාපාදෙනාති** සො අවිජ්ජාසඞ්ඛාතො විසදොසො ඡන්දරාගෙන ච බ්‍යාපාදෙන ච රුප්පති කුප්පති; **අසප්පායානීති** ආරම්මණානි; **අනුද්ධංසෙය්‍යාති** සොසෙය්‍ය මිලාපෙය්‍ය; **සඋපාදිසෙසන්ති** සගහණසෙසං උපාදාතබ්බං[11] ගණ්හිතබ්බං හි ධ[12] උපාදීති වුත්තං; **අනලඤ්ච තෙ අන්තරායායාති** ජීවිතන්තරායං[13] තෙ කාතුං අසමත්ථං; **රජොසූකන්ති** රජො ච වීහිසූකාදි ච සූකං;[14] **අසුචි විසදොසොති** සො ච[15] විසදොසො; **තදුභයෙනාති** යා ච සා[16] අසප්පාය කිරියා යො ච[17] විසදොසො තෙන උභයෙන; **පුථුත්තන්ති** මහන්තභාවං; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ සඋපාදාන[18] සල්ලුද්ධාරො විය අප්පහීනො අවිජ්ජාවිසදොසො දට්ඨබ්බො; අසප්පායාය කිරියාය[19] ඝීතභාවො[20] විය ඡසු ද්වාරෙසු අසංවුතකාලො; තදුභයෙන වණෙ පුථුත්තගතෙ[21] මරණං විය සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තනං, මරණමත්තං[22] දුක්ඛං විය අඤ්ඤතරාය ගරුකාය සංකිලිට්ඨාය ආපත්තියා ආපජ්ජනං දට්ඨබ්බං; සුක්කපක්ඛෙපි ඉමිනාව නයෙන ඔපම්ම සංසන්දනං[23] වෙදිතබ්බං; **සතියා එතං අධිවචනන්ති** එත්ථ සති පඤ්ඤාගතිකා ලොකියාය පඤ්ඤාය[24] ලොකියා හොති, ලොකුත්තරාය ලොකුත්තරා; **අරියායෙතං**

---

1. පනෙතං S.
2. කස්සපි 1., කස්සාපි S.
3. ස්සාපි B. S.
4. ච b.
5. ද්වින්නං භික්ඛූනං b. S.
6. කථන්ති b. S.
7. තදග්ගෙනාපි S.
8. වෙනාපි B.
9. චරිතබ්බං b.
10. යුත්තපපටියුත්තෙනෙව S. යුත්තපයුත්තෙනෙව B
11. උපාදිතබ්බං b. උපාදාතබ්බං ගණ්හිතබ්බං 1. ගණ්හිතබ්බං ඉධ B
12. ඉදං S.
13. රායා b.
14. විහිසුකාදිවිසුකං b.
15. තිච B.
16. යාසා b. යා සා අසප්පාය ක්‍රියාව යො විසදොසො ච b.
17. කිරියාචයො b. අසප්පායා කිරියායො ච S.
18. ස උපාදානං S.
19. අසප්පාය කිරියාය S කිරියාය b
20. ඝිතිභාවො S.
21. පුථුත්තංගතෙ b
22. මත්ත S.
23. ඉමිනා වනයෙන ඔපම්ම b.
24. පඤ්ඤා b.

පඤ්ඤායති පරිසුද්ධාය විපස්සනා පඤ්ඤාය; ඉදානි ඛීණාසවස්ස බලං දස්සෙන්තො සො වතාති ආදිමාහ: තත්ථ සංවුතකාරීති පිහිතකාරී; ඉති විදිත්වා නිරූපධීති එවං ජානිත්වා කිලෙසූපධිපහානං නිරූපධි හොති; නිරූපාදනොති[1] අත්ථො; උපධිසඞ්ඛයෙ විමුත්තොති උපධීනං සඞ්ඛය[2] භූතෙ නිබ්බානෙ ආරම්මණතො විමුත්තො; උපධිසම්පත්ති කාමූපධිස්මිං; කායං උපසංහරිස්සතීති කායං අල්ලියාපෙස්සති, ඉදං වුත්තං හොති: තණ්හක්ඛයෙ නිබ්බානෙ ආරම්මණතො විමුත්තො ඛීණාසවො පඤ්චකාමගුණසෙවිකං[3] කායං වා උපසංහරිස්සති චිත්තං වා උප්පාදෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[4]

සුනක්ඛත්ත සුත්තං පඤ්චමං.

---

1. 4. 6.

එවම්මෙ සුතන්ති ආනඤ්ජසප්පායසුත්තං;[5] තත්ථ අනිච්චාති හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චා; කාමාති වත්ථුකාමාපි කිලෙසකාමාපි; තුච්ඡාති නිච්චසාරධුවසාරඅත්තසාරවිරහිතත්තා රිත්තා[6] න පන නත්ථීති[7] ගහෙතබ්බා නහි තුච්ඡමුට්ඨීති[8] වුත්තෙ මුට්ඨි නාම නත්ථීති වුත්තං හොති, යස්ස පන අබ්භන්තරෙ කිඤ්චි නත්ථි සො වුච්චති තුච්ඡො; මුසාති නස්සනකා;[9] මොසධම්මාති නස්සනසභාවා; ඛෙත්තං විය වත්ථු[10] විය හිරඤ්ඤසුවණ්ණං විය ච පඤ්ඤායිත්වාපි[11] කතිපාහෙනෙව සුපිනකෙ දිට්ඨා විය නස්සන්ති න පඤ්ඤායන්ති තෙන වුත්තං මොසධම්මාති; මායාකතමෙතන්ති යථා මායාය උදකං මණීති කත්වා දස්සිතං බදරි[12] පණ්ණං කහාපණොති[13] කත්වා දස්සිතං අඤ්ඤං වා පන එවරූපං දස්සනූපචාරෙ ඕතීනස්සෙව තථා පඤ්ඤායති උපචාරාතික්කමතො පට්ඨාය පාකතිකමෙව[14] පඤ්ඤායති. එවං[15] කාමාපි ඉත්තර[16] පච්චුපට්ඨානට්ඨෙන මායාකතන්ති වුත්තා යථා[17] මායාකාරො උදකාදීනි මණිආදීනං වසෙන දස්සෙන්තො වඤ්චෙති, එවං කාමාපි අනිච්චාදිසභාවා නිච්චාදිසභාවං[18] දස්සෙන්තා වඤ්චෙන්තීති වඤ්චනිකට්ඨෙනාපි[19] මායා

---

1. දූනොහොතීති S.
2. උපසඞ්ඛය b.
3. ගුණසෙවිකං පටිපදං S.
4. උත්තානත්ථමෙවාති b.
5. ආනෙඤ්ජ සප්පාය b, S.
6. න පන නත්ථීති b, S.
7. විරහිතත්තා B.
8. නහි තුච්ඡ මුට්ඨි b.
9. නාසනකා b.
10. වත්ථු b. S.
11. විය න පඤ්ඤායිත්වා b. S
12. පදර b.
13. කහාපණාති b.
14. පකතිකා චේව 1.
15. එවමෙව S.
16. ඉතර S.
17. යථා ච S.
18. අනිච්චාදි සභාවං නිච්චාදි වසෙන S. අනිච්චාදීනි නිච්චාදි සභාවං b, දස්සෙන්තා වඤ්චෙන්තීති b.
19. වඤ්චනකාවට්ඨෙනාපි b, S.

තානාති වුත්තා; බාලලාපනාති මය්හං පුත්තො මය්හං ධීතා මය්හං හිරඤ්ඤසුවණ්ණන්ති[1] එවං බාලානං ලාපනතො බාලලාපනා; දිට්ඨධම්මිකා කාමාති මානුසකා පඤ්චකාමගුණා; සම්පරායිකාති තෙ ඨපෙත්වා අවසෙසා දිට්ඨධම්මිකා; කාමසඤ්ඤාති මානුසකෙ කාමෙ ආරබ්භ උප්පන්නසඤ්ඤා; උභයමෙතං මාරධෙය්‍යන්ති එතෙ කාමා ච කාමසඤ්ඤා ච උභයම්පි මාරධෙය්‍යං; යෙහි උභයමෙතං[2] ගහිතං තෙසංහි උපරි මාරො වසං වත්තෙති තං සන්ධාය උභයමෙතං මාරධෙය්‍යන්ති වුත්තං; මාරස්සෙස[3] විසයොති ආදීසුපි යථා චොළස්ස විසයො චොළවිසයො පණ්ඩස්ස විසයො පණ්ඩවිසයොති පවත්තනට්ඨානං විසයොති[4] වුච්චති, එවං යෙහි එතෙ කාමා ගහිතා තෙසං උපරි මාරො වසං වත්තති තං සන්ධාය මාරස්සෙස විසයොති වුත්තං; පඤ්ච පන කාමගුණෙ නිවාපබීජං විය විකිරන්තො[5] මාරො ගච්ඡති, යෙහි පන තෙ ගහිතා තෙසං උපරි මාරො වසං වත්තෙතීති මාරස්සෙස[6] නිවාපොති වුත්තං; යථා ච යත්ථ හත්ථිආදයො වසං වත්තෙන්ති සො හත්ථිගොචරො අස්සගොචරො අජගොචරොති වුච්චති, එවං යෙහි එතෙ කාමා ගහිතා තෙසු මාරො වසං වත්තෙතීති මාරස්සෙස[6] ගොචරොති වුත්තො;[7] එත්ථාති එතෙසු කාමෙසු; මානසාති චිත්තසම්භූතා; තත්ථ සියා දුබ්බෙධ තාව කාමෙ ආරබ්භ අභිජ්ඣාලක්ඛණා අභිජ්ඣා; කාරණු[8]ත්තරියලක්ඛණො සාරම්භො ච උප්පජ්ජතු ව්‍යාපාදො කථං උප්පජ්ජතීති මමායිතං වත්ථු[9] අච්ඡින්නෙපි සොචති අච්ඡිජ්ජන්තෙපි[10] සොචති අච්ඡින්නසඞ්කිනොපි[11] සොචති, සො[12] එවරූපො චිත්තස්ස ආඝාතො පරිඝාතොති[13] එවං උප්පජ්ජති; තෙව අරියසාවකස්සාති තෙ අරියසාවකස්ස; වකාරො ආගමසන්ධිමත්තං හොති, ඉධ මනු[14] සික්ඛතොති ඉමස්මිං සාසනෙ සික්ඛන්තස්ස තෙ තයොපි[15] කිලෙසා අන්තරායකරා හොන්ති; අභිභුය්‍ය ලොකන්ති කාමගුණලොකං[16] අභිභවිත්වා;[17] අධිට්ඨාය මනසාති ඣානාරම්මණං[18] චිත්තෙන අධිට්ඨහිත්වා; අපරිත්තන්ති[19] කාමාවචරචිත්තං පරිත්තං නාම තස්ස පටික්ඛෙපෙන මහග්ගතං අපරිත්තං නාම; පමාණන්තිපි කාමාවචර

---

1. හිරඤ්ඤං මය්හං සුවණ්ණන්ති b S.
2. යෙහි (තං) උභයමෙතං b.
3. මාරස්සෙව b.
4. පණ්ඩවිසයො සංවරිතං විසයො සංවර විසයොති b. S.
5. නිවාපබීජං විය පකිරන්තො S. විප්පකිරන්තො b.
6. වත්තති තං සන්ධාය මාරස්සෙව b.
7. වුත්තා b. වුත්තං S.
8. කරණු b. S.
9. වාමායිතෙ වත්ථුම්හි S. සම්ං b.
10. ජින්නෙපි S
11. අච්ඡින්නසංකිතො b
12. සො b. S.
13. ආඝාතොති b
14. ඉධ අනු b.
15. තයො S
16. කාමලොකං b.
17. අභිභවිත්වා b. S.
18. ඣානාරම්මණං b.
19. පරිත්තන්ති b.

මෙව; අප්පමාණං රූපාවචරං අරූපාවචරං;[1] **සුභාවිතන්ති** පන එතං කාමාවචරාදීනං නාමං න හොති, ලොකුත්තරස්සෙවෙතං නාමං. තස්මා එතස්ස වසෙන අපරිත්තං අප්පමාණං සුභාවිතන්ති සබ්බං[2] ලොකුත්තරමෙව වට්ටති; **තබ්බහුලවිහාරිනොති** කාමපටිබාහනෙන තමෙව පටිපදං[3] බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; **ආයතනෙ චිත්තං පසීදතීති** කාරණෙ පසීදති.[4] **කිං පනෙත්ථ කාරණං** අරහත්තං වා අරහත්තස්ස විපස්සනා[5] වා චතුත්ථජ්ඣානං වා චතුත්ථජ්ඣානස්ස උපචාරං වා; **සම්පසාදෙ සතීති** එත්ථ දුවිධො සම්පසාදො, අධිමොක්ඛසම්පසාදො ච පටිලාභසම්පසාදො ච, අරහත්තස්ස හි විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා විහරතො මහාභූතාදීසු උපට්ඨහන්තෙසු යෙතිමෙ නීහාරෙන මහාභූතා; **උපට්ඨහන්ති** උපාදාරූපං උපට්ඨහති[6] නාමරූපං උපට්ඨහති;[7] පච්චයා සබ්බෙ උපට්ඨහන්ති, ලක්ඛණා[8] රම්මණිකා[9] විපස්සනා උපට්ඨහති[10] අජ්ජෙව අරහත්තං ගණ්හිස්සාමීති අප්පටිලද්ධෙයෙව ආසා සන්තිට්ඨති අධිමොක්ඛං පටිලභති තතියජ්ඣානං[11] පාදකං කත්වා චතුත්ථජ්ඣානත්ථාය කසිණෙ[12] පරිකම්මං කරොන්තස්ස නීවරණවික්ඛම්භනාදීනි සමනුපස්සතො යෙතිමෙ නීහාරෙන[13] නීවරණා වික්ඛම්භන්ති[14] කිලෙසා සන්නිසීදන්ති සති සන්තිට්ඨති සඞ්ඛාරගතං[15] විභූතං පාකටං හුත්වා දිබ්බචක්ඛුකස්ස පරලොකො විය උපට්ඨාති චිත්තුප්පාදො ලෙපපිණ්ඩො ලග්ගමානො විය උපචාරෙන සමාධියති අජ්ජෙව චතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙස්සාමීති අප්පටිලද්ධෙයෙව ආසා සන්තිට්ඨති[16] අධිමොක්ඛං[16] පටිලභති අයං අධිමොක්ඛසම්පසාදො නාම; එතස්මිං[17] සම්පසාදෙ සති යො පන අරහත්තං වා පටිලභති චතුත්ථජ්ඣානං වා තස්ස චිත්තං විප්පසන්නං හොතියෙව, ඉධ පන **ආයතනෙ චිත්තං පසීදතීති** වචනතො අරහත්ත[18] විපස්සනාය චෙව[19] චතුත්ථජ්ඣානූපචාරස්ස ච පටිලාභො පටිලාභසම්පසාදොති වෙදිතබ්බො; විපස්සනා හි පඤ්ඤාය අධිමුච්චනස්ස කාරණං උපචාරං[20] ආනඤ්ජසමාපත්තියා, **එතරහි වා ආනඤ්ජං සමාපජ්ජති[21] පඤ්ඤාය වා[22] අධිමුච්චතීති** එත්ථ එතරහි වා පඤ්ඤාය අධිමුච්චති[23] ආනඤ්ජං

1. රූපාවචර· අරූපාවචර· අප්පමාණ· b. S.
2. සබ්බ S.
3. තමෙව 1.
4. චිත්තං පසීදති b.
5. විපස්සනං b. S.
6. උපාදාරූපා උපට්ඨහන්ති b. උපාදාරූපානි S.
7. නාමරූපා උපට්ඨහන්ති b.
8. ස ලක්ඛණා S.
9. රම්මණා b.
10. උපට්ඨාති S. උපට්ඨහන්ති 1.
11. චං b. S.
12. කසිණ b. S.
13. නිහාරෙන b.
14. වික්ඛම්භෙන්ති b. S.
15. චා b.
16. සන්තිට්ඨන්ති S. අධිමො·ඛ· 1.
17. තස්මිං b.
18. අරහත්තස්ස b. S.
19. විපස්සනායෙව b.
20. උපචාර b.
21. සමාපත්ති 1.
22. පඤ්ඤාය b.
23. අභිමුච්චන්ති 1.

වා සමාපජ්ජතීති එවං පදපරිවත්තනං කත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො; ඉදං හි වුත්තං හොති, තස්මිං සම්පසාදෙ සති එතරහි වා පඤ්ඤාය අධිමුච්චති අරහත්තං සච්ඡිකරොතීති අත්ථො; තං අනභිසම්භුණන්තො ආනෙඤ්ජං වා සමාපජ්ජති, අථවා පඤ්ඤාය අධිමුච්චතීති අරහත්තමග්ගං භාවෙති, තං අනභිසම්භුණන්තො ආනෙඤ්ජං වා සමාපජ්ජති, අරහත්තමග්ගම්පි[1] භාවෙතුං අසක්කොන්තො එතරහි චතුසච්චං වා සච්ඡිකරොති, තං අනභිසම්භුණන්තො ආනෙඤ්ජං වා සමාපජ්ජතීති, තත්‍රායං නයො, ඉධ භික්ඛු තතියජ්ඣානං පාදකං කත්වා චතුත්ථජ්ඣානස්ස කසිණ පරිකම්මං කරොති, තස්ස නීවරණා වික්ඛම්භන්ති සති සන්තිට්ඨති උපචාරෙන චිත්තං සමාධියති සො රූපාරූපං පරිග්ගණ්හාති පච්චයං පරිග්ගණ්හාති ලක්ඛණාරම්මණිකං[2] විපස්සනං පට්ඨපෙති තස්ස එවං හොති උපචාරෙන මෙ ඣානං විසෙසභාගියං භවෙය්‍ය තිට්ඨතු විසෙසභාගියතා නිබ්බෙධභාගියං තං[3] කරිස්සාමීති විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං සච්ඡිකරොති එත්තකෙනස්ස කිච්චං කතං නාම හොති, අරහත්තං සච්ඡිකාතුං අසක්කොන්තො පන තතො ඔසක්කිතමානසො අන්තරා න තිට්ඨති චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජති[4] යථා කිං[5] පුරිසො වනමහිසං[6] ඝාතෙස්සාමීති සත්තිං ගහෙත්වා අනුබන්ධන්තො සචෙ තං ඝාතෙති සකලගාමවාසිනො තොසෙස්සති,[7] අසක්කොන්තො පන[8] අන්තරාමග්ගෙ සසගොධාදයො ඛුද්දකමිගෙ ඝාතෙත්වා කාජං පූරෙත්වා එතියෙව, තත්ථ[9] පුරිසස්ස සත්තිං ගහෙත්වා වනමහිසානුබන්ධනං[10] විය ඉමස්ස භික්ඛුනො තතියජ්ඣානං පාදකං කත්වා චතුත්ථජ්ඣානස්ස පරිකම්මකරණං, වනමහිසඝාතනං විය නීවරණවික්ඛම්භනාදිං[11] සමනුපස්සතො විසෙසභාගියං භවෙය්‍ය, තිට්ඨතු විසෙසභාගියතා නිබ්බෙධභාගියං තං කරිස්සාමීති[12] විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තස්ස සච්ඡිකරණං, මහිසං ඝාතෙතුං අසක්කොන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ සසගොධාදයො ඛුද්දකමිගෙ ඝාතෙත්වා කාජං පූරෙත්වා ගමනං විය අරහත්තං සච්ඡිකාතුං අසක්කොන්තස්ස තතො ඔසක්කිත්වා චතුත්ථජ්ඣානං[13] සමාපජ්ජනං වෙදිතබ්බං; මග්ගභාවනා චතුසච්චසච්ඡිකිරියා[14] යොජනායපි[15] එසෙව නයො; ඉදානි අරහත්තං සච්ඡිකාතුං අසක්කොන්තස්ස නිබ්බත්තිට්ඨානං[16] දස්සෙන්තො කායස්ස භෙදාති ආදිමාහ: තත්ථ යන්ති යෙන කාරණෙන; තං සංවත්තනිකං

---

1. මග්ගං b.
2. සලක්ඛණාරම්මණිකා S. b.
3. නිබ්බෙධභාගියත්තං b. S.
4. යෙව b. S.
5. යථාකිං යථා b. S.
6. වන මහිංසං b.
7. තොසයති S.
8. අසක්කොන්තො b.
9. තථා S.
10. වනමහිස මනුබන්ධනං b.
11. (නීවරණ) වික්ඛම්භනාදි b. නාදීනං S.
12. නිබ්බෙධභාගියතං කරිස්සාමීති b. S
13. ඣානං b. S.
14. කිරිය S.
15. යොජනාසුපි b. S
16. නිබ්බත්තට්ඨානං b

විඤ්ඤාණං අස්ස ආනෙඤ්ජූපගං තං කාරණං[1] විජ්ජතීති අත්ථො; එත්ථ ච තං සංවත්තනිකන්ති තස්ස භික්ඛුනො සංවත්තනිකං යෙන විපාකවිඤ්ඤාණෙන සො භික්ඛු තං[2] සංවත්තති නිබ්බත්තති තං විඤ්ඤාණං[3] ආනෙඤ්ජූපගන්ති[4] කුසලානෙඤ්ජසභාවං උපගතං[5] අස්ස තාදිසමෙව භවෙය්‍යාති අත්ථො; කෙචි කුසලවිඤ්ඤාණං වදන්ති, යන්තං[6] තස්ස භික්ඛුනො සංවත්තනිකං උප්පත්තිහෙතුභූතං කුසලවිඤ්ඤාණං ආනෙඤ්ජූපගතං අස්ස විපාකකාලෙ තන්නාමකමෙව[7] අස්සාති අත්ථො; යො පනාගමනො පුඤ්ඤඤ්චෙව[8] සඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති පුඤ්ඤූපගං[9] හොති විඤ්ඤාණං අපුඤ්ඤඤ්චෙව[10] සඞ්ඛාරං[11] ආනෙඤ්ජඤ්චෙව සඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති ආනෙඤ්ජූපගං හොති විඤ්ඤාණන්ති ඉමිනා නයෙන වෙදිතබ්බා; ආනෙඤ්ජසප්පායාති ආනෙඤ්ජස්ස චතුත්ථජ්ඣානස්ස සප්පායා; න කෙවලඤ්චස්සා[12] ආනෙඤ්ජස්සෙව උපරි[13] අරහත්තස්සාපි සප්පායාව[14] උපකාරභූතා යෙවාති වෙදිතබ්බා; ඉති ඉමස්මිං පඨමක ආනෙඤ්ජ සමාධිවසෙන[15] ඔක්කන්තා කථිතා; ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති චතුත්ථජ්ඣානං පත්වා එවං පටිසඤ්චික්ඛති; අයං[16] භික්ඛු හෙට්ඨිමෙන භික්ඛුනා පඤ්ඤවන්තතරො[17] තස්ස ච භික්ඛුනො අත්තනො චාති ද්වින්නම්පි කම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති; තබ්බහුලවිහාරිනොති රූපපටිබාහනෙන තමෙව පටිපදං බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; ආනෙඤ්ජං සමාපජ්ජතීති ආකාසානඤ්චායතනානෙඤ්ජං සමාපජ්ජති; සෙසං පුරිමසදිසමෙව, යථා ච ඉධ එවං සබ්බත්ථ, විසෙසමත්තමෙව පන වක්ඛාම: ඉති ඉමස්මිං දුතියෙ ආනෙඤ්ජෙ[18] විපස්සනා වසෙන ඔක්කන්තා කථිතා; යං කිඤ්චි රූපන්ති එවං විපස්සනාමග්ගං දස්සෙත්වා[19] කථිතාති අත්ථො; ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති ආකාසානඤ්චායතනං පත්වා එවං පටිසඤ්චික්ඛති; අයං හි හෙට්ඨා ද්වීහි භික්ඛූහි පඤ්ඤවන්තතරො[20] තෙසඤ්ච භික්ඛූනං අත්තනො චාති තිණ්ණම්පි කම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති, උභයමෙතං අනිච්චන්ති එත්ථ සුට්ඨු එකෙකකොට්ඨාසා දිට්ඨධම්මික සම්පරායිකවසෙන පන සඞ්ඛිපිත්වා උභයන්ති වුත්තං; නාලං අභිනන්දිතුන්ති තණ්හාදිට්ඨිවසෙන

---

1 ආනෙඤ්ජූපගන්ති. S ගතං 1.
ආනෙඤ්ජූ ගං තං කාරණං b
ආනෙඤ්ජූපගතං කාරණං S
ආනෙඤ්ජූපගතං කාරණං W2.
2 භික්ඛු S.
3. සො භික්ඛු තං සංවත්තනික විඤ්ඤාණං අස්ස b
4. ආනෙඤ්ජූපගන්ති S.
5. කුසලානෙඤ්ජස්ස භාවූපගතං b.
6. යන්තියං S. යං b
7. විපාකකාලෙපි තන්නාමිකමෙව b S.
8. පුඤ්ඤඤ්චෙව S චෙව b
9. පුඤ්ඤූපගතං S.
10. චෙව b S.
11 අභිසඞ්ඛරොති S.
12 කෙවලඤ්චස්සා b. S.
13. උපරූපරි b S.
14. ච. S.
15. පඨමානෙඤ්ජ සමාපත්ති වසෙන S.
16. අයං හි b. S.
17. පඤ්ඤවන්තතරො b, S.
18. දුතිය ආනෙඤ්ජෙ b.
දුතියානෙඤ්ජෙ S.
19. දස්සෙන්තෙන b S.
20. පඤ්ඤවන්තතරො b S.

අභිනන්දිතුං න යුත්තං; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො; **තබ්බහුලවිහාරිනොති** කාමපටිබාහනෙන ච රූපපටිබාහනෙන ච[1] තමෙව පටිපදං බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; **ආනෙඤ්ජං සමාපජ්ජතීති** විඤ්ඤාණඤ්චායතනානෙඤ්ජං සමාපජ්ජති[2] ඉමස්මිං තතිය ආනෙඤ්ජෙ[3] විපස්සනාවසෙනෙව[4] ඔසක්කනා කථිතා; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති** විඤ්ඤාණඤ්චායතනං පත්වා එවං පටිසඤ්චික්ඛති, අයං හි හෙට්ඨා තීහි භික්ඛූහි පඤ්ඤවන්තතරො, තෙසඤ්ච භික්ඛූනං අත්තනො චාති චතුන්නම්පි කම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති; **යත්ථෙතා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්තීති** යං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං පත්වා එතා හෙට්ඨා වුත්තා සබ්බසඤ්ඤා[5] නිරුජ්ඣන්ති; **එතං සන්තං එතං පණීතන්ති** එතං අඞ්ගසන්තතාය ආරම්මණසන්තතාය ච සන්තං, අතප්පකට්ඨෙන පණීතං; **තබ්බහුලවිහාරිනොති** තාසං සඤ්ඤානං පටිබාහනෙන තමෙව පටිපදං බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; ඉමස්මිං පඨමාකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ සමාධිවසෙන ඔසක්කනා කථිතා; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති**[6] විඤ්ඤාණඤ්චායතනමෙව පත්වා එවං පටිසංචික්ඛති; අයං හි[7] හෙට්ඨා චතූහි භික්ඛූහි පඤ්ඤවන්තතරො, තෙසං[8] භික්ඛූනං අත්තනො චාති පඤ්චන්නම්පි කම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති; **අත්තෙන වා අත්තනියෙන වාති** අහං මමාති ගහෙතබ්බෙන සුඤ්ඤං තුච්ඡං රිත්තං, එවමෙත්ථ ද්විකොටිකා[9] සුඤ්ඤතා දස්සිතා; **තබ්බහුලවිහාරිනොති** හෙට්ඨා වුත්තපටිපදඤ්ච ඉමඤ්ච සුඤ්ඤතා[10] පටිපදං බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; ඉමස්මිං දුතියාකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ විපස්සනාවසෙන ඔසක්කනා කථිතා; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති** විඤ්ඤාණඤ්චායතනමෙව පත්වා එවං පටිසඤ්චික්ඛති; අයං හි හෙට්ඨා පඤ්චහි භික්ඛූහි පඤ්ඤවන්තතරො, තෙසඤ්ච භික්ඛූනං අත්තනො චාති ඡන්නම්පි කම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති; **නාහං ක්වචනි[11] කස්සචි කිඤ්චනතස්මිං[12] න ච මම ක්වචනි කස්සචි[13] කිඤ්චනත්ථීති?** එත්ථ පන චතුකොටිකා සුඤ්ඤතා කථිතා; කථං: අයං හි නාහං ක්වචනීති ක්වචි අත්තානං න පස්සති; කස්සචි කිඤ්චනතස්මින්ති[14] අත්තනො අත්තානං කස්සචි පරස්ස කිඤ්චනභාවෙ උපනෙතබ්බං න පස්සති, අත්තනො භාතිට්ඨානෙ භාතරං සහායට්ඨානෙ සහායං පරික්ඛාරට්ඨානෙ වා පරික්ඛාරං මඤ්ඤිත්වා උපගන්ත්වා උපනෙතබ්බං න පස්සතීති අත්ථො;

---

1. කාමපටිබාහනෙන ච b.
2. සමාපජ්ජතීති S.
3. තතියෙආනෙඤ්ජ S.
4. වසෙන b.
5. වුත්තාසඤ්ඤා b. S.
6. තං b.
7. අයං S.
8. තෙසඤ්ච b. S.
9. ද්විකොටිතිකොටි B.
10. සුඤ්ඤත B.
11. කුවචනි b.
12. කිඤ්චනං කිස්මිඤ්චි S.
13. කිස්මිඤ්චි B. S.
14. කිඤ්චනං කිස්මිඤ්චි S.

න ච මම ක්වචනීති එත්ථ මම සකං තාව ඨපෙත්වා න ච ක්වචි පරස්ස ච[1] අත්තානං ක්වචි න පස්සතීති[2] අයමත්ථො, ඉදානි මම සකං ආහරිත්වා මම කිස්මිඤ්චි කිඤ්චනං නත්ථීති යො[3] පරස්ස අත්තා මම කිස්මිඤ්චි කිඤ්චනභාවෙන[4] අත්ථීති න පස්සති, අත්තනො භාතිට්ඨානෙ භාතරං සහායට්ඨානෙ සහායං පරික්ඛාරට්ඨානෙ වා පරික්ඛාරන්ති කිස්මිඤ්චි ඨානෙ පරස්ස අත්තානං ඉමිනා කිඤ්චනභාවෙන උපනෙතබ්බං න පස්සතීති අත්ථො; එවමයං යස්මා නෙව කත්ථචි අත්තානං පස්සති න තං පරස්ස කිඤ්චනභාවෙ[5] උපනෙතබ්බං පස්සති න පරස්ස අත්තානං අත්තනො[6] කිඤ්චනභාවෙ[7] උපනෙතබ්බං පස්සති, තස්මා අයං සුඤ්ඤතා චතුකොටිකාති[8] වෙදිතබ්බා; **තබ්බහුලවිහාරිනොති** හෙට්ඨා වුත්තපටිපදාය ඉමං චතුකොටිකං සුඤ්ඤතං[9] බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; ඉමස්මිං තතියාකිඤ්චඤ්ඤායතනෙපි විපස්සනාවසෙනෙව ඔසක්කනා කථිතා; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති** ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං පත්වා එවං පටිසඤ්චික්ඛති; අයං හි හෙට්ඨා ච[10] ඡහි භික්ඛූහි පඤ්ඤවන්තතරො, තෙසං ච භික්ඛූනං අත්තනො වාති සත්තන්නං[11] ධම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති; **යත්ථෙතා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්තීති** යං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං පත්වා එත්ථ එතා හෙට්ඨා වුත්තා සබ්බසඤ්ඤා නිරුජ්ඣන්ති; **තබ්බහුලවිහාරිනොති** තාසං සඤ්ඤානං පටිබාහනෙන තමෙව පටිපදං බහුලං කත්වා විහරන්තස්ස; ඉමස්මිං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ සමාධිවසෙන ඔසක්කනා කථිතා; **නො චස්ස නො ච මෙ සියාති** සචෙ මය්හං පුබ්බෙ පඤ්චවිධං කම්මවට්ටං න ආයූහිතං[12] අස්ස යමෙම[13] ඉදං එතරහි[14] පඤ්චවිධං විපාකවට්ටං එතමෙම න සියා නප්පවත්තෙය්‍යාති අත්ථො; න[15] භවිස්සතීති සචෙ එතරහි පඤ්චවිධං කම්මවට්ටං ආයූහිතං න භවිස්සති.[16] **න මෙ භවිස්සතීති**[17] තස්මිං අසති[18] අනාගතෙ මෙ පඤ්චවිධං විපාකවට්ටං න භවිස්සති;[19] **යදත්ථි යං භූතං තං පජහාමීති** යං අත්ථි යං භූතං එතරහි ඛන්ධපඤ්චකං තං පජහාමීති[20] (යං අත්ථි යං භූතං එතරහි ඛන්ධපඤ්චකං තං පජහාමීති)[21] එවං **උපෙක්ඛං පටිලභතීති** සො[22]

---

1. පරස්ස B. S.
2. අත්තානං පස්සතීති S.
3. සො B S.
4. භාවෙ B. S.
5. භාවෙන b.
6. අත්තනොව B ච S.
7. භාවෙන B. S.
8. චතුකොටිකාති S
9. වුත්තපටිපදං චතුකොටි සුඤ්ඤතාඤ්ච b.
10. හෙට්ඨා B. S.
11. සත්තන්නම්පි B. S.
12 මෙ B. න ආයූහිතං b.
13. එවං B. මෙ B.
14. තමෙව S. එවං B.
15. න භවිස්සති S තමෙව S.
16. තස්මිං B කම්මවට්ටං න ආයූහිතං න මෙ භවිස්සතීති b.
17. න භවිස්සති S.
18. තස්මිං B.
13. න භවිස්සතීති b
20. පජහාමි B.
21. පජහාමීති S 1.
22. එසො b.

භික්ඛු එවං විපස්සනුපෙක්ඛං ලභතීති අත්ථො; පරිනිබ්බායි නු ඛො එසො භන්තෙති (භන්තෙ සො) භික්ඛු පරිනිබ්බායෙය්‍යාති[1] කිං (පුච්ඡාමීති පුච්ඡති) තතියජ්ඣානං පාදකං කත්වා ඨිතස්ස අරහත්තම්පි ඔසක්කනාපි පටිපදාපි පටිසන්ධිපි[2] කථිතා; තථා චතුත්ථජ්ඣානාදීනි පාදකානි කත්වා ඨිතානං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං පාදකං කත්වා ඨිතස්ස ච කිඤ්චි කථිතං තං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති;[3] අපෙත්ථාති අපි එත්ථ; සො තං[4] උපෙක්ඛං අභිනන්දතීති සො තං විපස්සනුපෙක්ඛං තණ්හාදිට්ඨිඅභිනන්දනාහි අභිනන්දති; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො; තන්නිස්සිතං හොති විඤ්ඤාණන්ති නිකන්තිවිඤ්ඤාණං[5] විපස්සනා නිස්සිතං හොති; තදුපාදානන්ති යං තං නිකන්ති[6] විඤ්ඤාණං තස්ස උපාදානං නාම ගහණං[7] නාම හොති; සඋපාදානොති සගහණො; න පරිනිබ්බායතීති විපස්සනාය සාලයො භික්ඛු මම සාසනෙ න පරිනිබ්බායති; යො පන විහාරපරිවෙණඋපට්ඨාකාදීසු සාලයො, තස්මිං වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දස්සෙති; කහං පනාති කත්ථ පන; උපාදියමානො උපාදියතීති පටිසන්ධිං ගණ්හමානො ගණ්හාති; උපාදානසෙට්ඨං[8] කිර සො භන්තෙති භන්තෙ සො කිර භික්ඛු ගහෙතබ්බට්ඨානං සෙට්ඨං උත්තමං භවං[9] උපාදියති, සෙට්ඨභවෙ පටිසන්ධිං ගණ්හාතීති[10] අත්ථො; ඉමිනා[11] තස්ස භික්ඛුනො පටිසන්ධි කථිතා, ඉදානිස්ස අරහත්තං කථෙතුං ඉධානන්දාති ආදිමාහ; නිස්සාය[12] නිස්සායාති තං තං සමාපත්තිං[13] නිස්සාය; ඔඝස්ස නිත්ථරණා අක්ඛාතාති ඔඝතරණං කථිතං; තතියජ්ඣානං පාදකං[14] කත්වා ඨිතභික්ඛුනො ඔඝනිත්ථරණා කථිතා -පෙ- නෙව[15] සඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං පාදකං කත්වා ඨිතභික්ඛුනො ඔඝනිත්ථරණා කථිතාති වදති; කතමො පන භන්තෙ අරියො විමොක්ඛොති ඉධ කිං පුච්ඡති, සමාපත්තිං තාව පදට්ඨානං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං ගණ්හන්තො භික්ඛු නාවං වා උළුම්පාදීනි වා නිස්සාය මහොඝං තරිත්වා පාරං ගච්ඡන්තො විය න කිලමති. සුක්ඛවිපස්සකො පන[16] පකිණ්ණකසඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා අරහත්තං ගණ්හන්තො බාහුබලෙන සොතං ඡින්දිත්වා පාරං ගච්ඡන්තො විය කිලමති. ඉති ඉමස්ස සුක්ඛවිපස්සකස්ස අරහත්තං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති. අරියසාවකොති සුක්ඛවිපස්සකො අරියසාවකො; අයං හි හෙට්ඨා

---

1. පරිනිබ්බායෙය්‍ය නු ඛො සො භන්තෙ භික්ඛු නවා පරිනිබ්බායෙය්‍යාති b S.
2. පටිපද පටිසන්ධිපි b.
3. පුච්ඡාමීති B.
4. එතං 1.
5. විඤ්ඤාණන්ති S. විඤ්ඤාණන්ති වඤ්ඤාණං B
6. යන්තං S. යං නිකන්ති b.
7. උපාදානගහණං S.
8. උපාදානං සෙට්ඨං b.
9. උත්තමභවං B. S. උත්තමං උත්තමභවං b.
10 ගණ්හාතීති B. W4.
11. වා B. S
12. මාහ B. S.
13. තං සමාපත්තිං S.
14. පාකටං 1
15 කථිතානෙව B. S.
16 සද්ධෙකො පන 1. විපස්සකො b.

අට්ඨහි භික්ඛූහි පඤ්හං වුත්තන්තරෙ, තෙසඤ්ඤෙව භික්ඛූනං අත්තනො වාරෙ භාවනාම්පි කම්මට්ඨානං එකතො කත්වා සම්මසති; එස සක්කායො යාවතා සක්කායොති යත්තකො තෙභූමික[1] වට්ටසඞ්ඛාතො සක්කායො නාම අත්ථි, සබ්බොපි සො එස සක්කායො. න ඉතො පරං සක්කායො අත්ථීති පටිසඤ්චික්ඛති; එතං අමතං යදිදං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛොති යො[2] පනෙස චිත්තස්ස අනුපාදා විමොක්ඛො නාම, එතං අමතං එතං සන්තං එතං පණීතන්ති[3] පටිසඤ්චික්ඛති: අරහත්තඤ්ච අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛොති නිබ්බානං වුච්චති; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ සුක්ඛවිපස්සකස්ස අරහත්තං කථිතං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව. කෙවලං පන ඉමස්මිං සුත්තෙ සත්තසු ඨානෙසු ඔසක්කනා කථිතා, අට්ඨසු ඨානෙසු පටිසන්ධි, නවසු ඨානෙසු අරහත්තං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං, කථං. තතියජ්ඣානං තාව පාදකං කත්වා ඨිතස්ස භික්ඛුනො ඔසක්කනා කථිතා, පටිසන්ධි කථිතා, අරහත්තං කථිතං; තථා චතුත්ථජ්ඣානං; තථා ආකාසානඤ්චායතනං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනං පන පදට්ඨානං කත්වා ඨිතානං තිණ්ණං භික්ඛූනං ඔසක්කනා කථිතා. පටිසන්ධි කථිතා, අරහත්තං කථිතං; තථා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං පාදකං කත්වා ඨිතස්ස භික්ඛුනො, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං පාදකං කත්වා ඨිතස්ස පන ඔසක්කනා නත්ථි පටිසන්ධි පන අරහත්තඤ්ච කථිතං, සුක්ඛවිපස්සකස්ස අරහත්තමෙව කථිතන්ති. එවං සත්තසු ඨානෙසු ඔසක්කනා කථිතා, අට්ඨසු ඨානෙසු පටිසන්ධි, නවසු ඨානෙසු අරහත්තං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං, ඉමඤ්ච[4] පන සත්තසු ඨානෙසු ඔසක්කනං අට්ඨසු පටිසන්ධිං, නවසු අරහත්තං සමොධානෙත්වා කථෙන්තෙන ඉමං ආනෙඤ්ජසප්පායසුත්තං සුකථිතං[5] නාම හොතීති.

ආනෙඤ්ජසප්පායසුත්තං ඡට්ඨං.

---

1. 4. 7.

එවමෙම සුතන්ති ගණකමොග්ගල්ලාන[6] සුත්තං; තත්ථ යාව පච්ඡිමා සොපානකළෙබරාති යාව පඨමසොපානඵලකා; එකදිවසෙනෙව සත්තභූමිකො[7] පාසාදො න සක්කා කාතුං, වත්ථුං සොධෙත්වා ථම්භුස්සාපනතො පට්ඨාය[8] යාව චිත්තකම්මකරණා අනුපුබ්බකිරියා[9] චෙත්ථ පඤ්ඤායතීති දස්සෙති.[10] යදිදං අජ්ඣෙනීති තයොපි වෙදා

---

1. තෙභූමික S
2. සො 1.
3. එතං අමතං සන්තං එතං පණීතන්ති b.
4. ඉමං S.
5. කථිතං 1.
6. මොග්ගල්ලාන b.
7. භූමකො B. S.
8. පන b. S.
9. කිරීයා b.
10. පඤ්ඤායති b.

න සක්කා එකදිවසෙනෙව අභිහිතුං,[1] එතෙසං අජ්ඣෙනෙපි පන අනුපුබ්බකිරියාව[2] පඤ්ඤායතීති දස්සෙති; ඉස්සත්ථෙති ආවුධවිජ්ජායපි එකදිවසෙනෙව වාලවෙධි[3] නාම න සක්කා කාතුං. ඨානසම්පාදන මුට්ඨිකරණාදීහි[4] පන එත්ථාපි අනුපුබ්බකිරියා පඤ්ඤායතීති දස්සෙති; සඞ්ඛානෙනාති ගණනාය; තත්ථ[5] අනුපුබ්බකිරියං අත්තනාව දස්සෙන්තො එවං ගණාපෙමාති ආදිමාහ: සෙය්‍යථාපි බ්‍රාහ්මණාති ඉධ භගවා යස්මා බාහිරසමයෙ[6] යථා යථා සිප්පං උග්ගණ්හන්ති. තථා තථා කෙරාටිකා හොන්ති, තස්මා අත්තනො සාසනං බාහිරසමයෙන අනුපමෙත්වා භද්‍රඅස්සාජානීයෙන[7] උපමෙන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ; භද්‍රො හි අස්සාජානීයො යස්මිං කාරණෙ දමිතො හොති, තං ජීවිතහෙතුපි නාතික්කමති. එවමෙව සාසනෙ සම්මාපටිපන්නො කුලපුත්තො සීලවෙලං නාතික්කමති;[8] මුඛාධානෙති මුඛඨපනෙ;[9] සතිසම්පජඤ්ඤාය චාති[10] සතිසම්පජඤ්ඤෙහි සමඞ්ගිභාවත්ථාය; ද්වෙ හි ඛීණාසවා සතතවිහාරී ච[11] නො සතතවිහාරී ච තත්ථ සතතවිහාරී යං කිඤ්චි කම්මං කත්වාපි ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිතුං සක්කොති, නො සතතවිහාරී පන අප්පමත්තකෙපි කිච්චෙ පසුතො[12] හුත්වා ඵලසමාපත්තිං අප්පෙතුං න සක්කොති. තත්‍රිදං[13] වත්ථු. එකො කිර ඛීණාසවථෙරො ඛීණාසවසාමණෙරං ගහෙත්වා අරඤ්ඤවාසං ගතො තත්ථ මහාථෙරස්ස සෙනාසනං පත්තං, සාමණෙරස්ස න පාපුණාති, තං විතක්කෙන්තො ථෙරො එකදිවසම්පි ඵලසමාපත්තිං අප්පෙතුං නාසක්ඛි, සාමණෙරො පන තෙමාසං ඵලසමාපත්තිරතියා වීතිනාමෙත්වා සප්පායො භන්තෙ අරඤ්ඤවාසො ජාතොති ථෙරං පුච්ඡි, ථෙරො න ජාතො ආවුසොති ආහ: ඉති යො[14] එවරූපො[15] ඛීණාසවො සො ඉමෙ ධම්මෙ ආදිතො පට්ඨාය ආවජ්ජිත්වාව[16] සමාපජ්ජිතුං න[17] සක්ඛිස්සතීති දස්සෙන්තො සතිසම්පජඤ්ඤාය චාති[18] ආහ: යෙ මෙ භො ගොතමාති තථාගතෙ කිර කථයන්තෙ කථයන්තෙව[19] බ්‍රාහ්මණස්ස ඉමෙ පුග්ගලා න ආරාධෙන්ති ඉමෙ ආරාධෙන්තීති[20] නයො උදපාදි. තං

---

1. අභිසිතු b
2. ක්‍රියාව B.
3. වාලවෙධි B.
4. කාරණාදීහි S.
5. අත්ථ B
6. බාහිරසමයෙ B.
7. අස්සාජානීයෙන B.
8. නාතික්කමතීති S. 1.
9. මුඛවඨපනෙ b, S.
10. ජඤ්ඤායාති S.
11. විහාරී B.
12. කිච්චපසුතො B. S.
13. තත්‍රිදං B. S
14. සො 1.
14. එවරූපොපි S
16. ආවජ්ජෙත්වාව S.
17. තුං b. S
18. සතිසම්පජඤ්ඤායචාති ආහ b.
19. කිරකථෙන්තෙයෙව S. කිරකථයන්තෙව b.
20. ඉමෙ පුග්ගලා න ආරාධෙන්තීති S.

දස්සෙන්තො එවං වත්තුමාරද්ධො, පරමජ්ජධම්මෙසූති[1] අජ්ජධම්මා[2] නාම ජසච්ඡාරධවවා තෙසු ගොතමවාදෙව[3] පරමො උත්තමොති අත්ථො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ගණකමොග්ගල්ලානසුත්තං සත්තමං.

---

1. 4. 8.

එවම්මෙ සුත්තන්ති ගොපකමොග්ගල්ලානසුත්තං; තත්ථ අචිරපරිනිබ්බුතෙ භගවතීති භගවති[4] පරිනිබ්බුතෙ ධාතුභාජනීයං[5] කත්වා ධම්මසඞ්ගීතිං කාතුං රාජගහං ආගතකාලෙ, රඤ්ඤො පජ්ජොතස්ස ආසඞ්කමානොති චණ්ඩපජ්ජොතො නාමෙස රාජා බිම්බිසාර මහාරාජස්ස සහායො අහොසි, ජීවකං පෙසෙත්වා භෙසජ්ජං[6] කාරිතකාලතො පට්ඨාය පන දළ්හමිත්තොව ජාතො, සො අජාතසත්තුනා දෙවදත්තස්ස වචනං ගහෙත්වා පිතා ඝාතිතොති සුත්වා මම පියමිත්තං ඝාතෙත්වා එස රජ්ජං කරිස්සාමීති මඤ්ඤති, මය්හං සහායස්ස සහායානං අත්ථිකභාවං ජානාපෙස්සාමීති පරිසති එවං[7] අහාසි, තං සුත්වා තස්ස ආසඞ්කා උප්පන්නා තෙන වුත්තං රඤ්ඤො පජ්ජොතස්ස ආසඞ්කමානොති; කම්මන්තොති බහිනගරෙ නගරපටිසඞ්ඛාරපනත්ථාය[8] කම්මන්තට්ඨානං;[9] උපසඞ්කමීති මයං ධම්මවිනයසඞ්ගීතිං කරිස්සාමාති[10] විචරාම. අයං ච[11] මහෙසක්ඛො රාජවල්ලභො, සඞ්ගහෙ කතෙ වෙළුවනස්ස ආරක්ඛං කරෙය්‍යාති[12] මඤ්ඤමානො උපසඞ්කමි; තෙහි ධම්මෙහීති තෙහි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණධම්මෙහි; සබ්බෙන සබ්බන්ති සබ්බාකාරෙන සබ්බං; සබ්බථා සබ්බන්ති සබ්බකොට්ඨාසෙහි සබ්බං; කිං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති ජසච්ඡාරෙ[13] පඨමතරං උප්පන්නා[14] අප්පඤ්ඤාතකුලාහි[15] නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතා, තෙ තථාගතෙ ධරමානෙයෙව කාලකතා[16] සාවකාපි තෙසං අප්පඤ්ඤාතකුලෙහෙව පබ්බජිතා, තෙ තෙසං අච්චයෙන මහාවිවාදං අකංසු. සමණො පන ගොතමො මහාකුලා පබ්බජිතො තස්ස අච්චයෙන සාවකානං මහාවිවාදො භවිස්සතීති අයං කථා සකලජම්බුදීපං පත්ථරමානා උදපාදි. සම්මාසම්බුද්ධෙ ච[17] ධරන්තෙ භික්ඛූනං විවාදො නාහොසි. යොපි

---

1. පරමජ්ජධම්මෙසූති S.
2. අජ්ජධම්මෙ b. අජ්ජධම්මො S.
3. ච S.
4. අචිර b.
5. භාජනීයං S.
6. භෙසජ්ජ b S.
7. පරිසතිවාචං b, S.
8. බහිනගර පරිසඞ්ඛාරපනත්ථාය S.
9. කම්මට්ඨාන b.
10. කාරෙස්සාමාති b, S.
11. අයං S.
12. කාරෙය්‍යාති S.
13. ජහිසච්ඡාරෙ b, S.
14. පඨම තරං b.
15. අප්පඤ්ඤාතකුලෙහි b. S.
16. කාලඞ්කතා b.
17. නාපි b.

අහොසි සොපි තත්ථෙව වූපසමිතො, පරිනිබ්බුතකාලෙ පනස්ස අට්ඨ
සට්ඨියොජනසතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං අපවාහිතුං[1] සමත්ථස්ස
වාතස්ස පුරතො පුරාණපණ්ණං කිං ඨස්සති දසපාර[2]මියො පූරෙත්වා
සබ්බඤ්ඤුතං[3] පත්තස්ස සත්ථු[4] අලජ්ජමානො මච්චුරාජා කස්ස
ඤ්ඤස්ස[5] ලජ්ජිස්සතීති මහාසංවෙගං ජනෙත්වා භීයොසොමත්තාය
භික්ඛූ සමග්ගා ජාතා අතිවිය උපසන්තා,[6] කින්නු ඛො එතන්ති ඉදං
පුච්ඡාමීති පුච්ඡති; අනුසඤ්ඤායමානොති[7] අනුසඤ්ඤායමානො[8] කතා
කතං ජානන්තොති අත්ථො; අනුවිචරමානො වා; අපි නු ඛොති
අයං[9] හෙට්ඨිමපුච්ඡමෙව[10] පුච්ඡති; අප්පටිසරණෙති අප්පටිසරණෙ
ධම්මවිනයෙ;[11] කො හෙතු සාමග්ගියාති[12] තුම්හාකං සමග්ගභාවස්ස
කො හෙතු කො පච්චයො; ධම්මප්පටිසරණාති[13] ධම්මො අම්හාකං
පටිසරණං, ධම්මො අවස්සයොති දීපෙති. පවත්තතීති[14] පගුණං හුත්වා
ආගච්ඡති; ආපත්ති හොති වීතික්කමොති[15] උභයමෙතං බුද්ධස්ස
ආණාතික්කමනමෙව;[16] යථා ධම්මං යථානුසත්ථං[17] කාරෙමාති යථා
ධම්මො ච අනුසත්ථි[18] ච ඨිතා එවං කාරෙමාති අත්ථො; න කිර නො
භවන්තො කාරෙන්ති ධම්මො නො කාරෙතීති පදද්වයෙපි නො
කාරො නිපාතමත්තං. එවං සන්තෙ න කිර[19] භවන්තො කාරෙන්ති
ධම්මො ච[20] කාරෙතීති[21] අයමෙත්ථ අත්ථො. තග්ඝාති එකංසෙ නිපාතො
කහං පන භවං ආනන්දෙති කිං ථෙරස්ස වෙළුවනෙ වසනභාවං න
ජානාති[22] ජානාති, වෙළුවනස්ස පන අනෙන ආරක්ඛා දින්නා තස්මා
අත්තානං උක්කංසාපෙතුකාමො පුච්ඡති, කස්මා පන තෙන තත්ථ
ආරක්ඛා දින්නා, සො කිර එකදිවසං මහාකච්චායනත්ථෙරං[23] ගිජ්ඣකූටා
ඔතරන්තං දිස්වා මක්කටො විය එසොති ආහ: භගවා තං කථං සුත්වා
සචෙ ඛමාපෙති ඉච්චෙතං කුසලං නො චෙ ඛමාපෙති ඉමස්මිං වෙළු
වනෙ ගොනඞ්ගුට්ඨ[24] මක්කටො භවිස්සතීති ආහ; සො තං කථං[25]
සුත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස කථාය ද්වෙධාභාවො නාම නත්ථි, පච්ඡා
මෙ මක්කටභූතකාලෙ ගොචරට්ඨානං භවිස්සතීති වෙළුවනෙ නානා
විධෙ රුක්ඛෙ රොපෙත්වා ආරක්ඛං අදාසි. අපරභාගෙ කාලං කත්වා

---

1. අසංඨහිතුං b.
2. පුරාණපණ්ණං ඊයසමිතිංසාඤාර S.
3. සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං b.
4. සත්ථුනො S.
5. කස්ස b. S.
6. උපසන්තූපසමිතො b.
7. අනුසඤ්ඤායමානොති b. S.
8. අනුසඤ්චායමානො b
9. අයම්පි b.
10. පුච්ඡනමෙව 1.
11. අප්පටිසරණෙ ධම්මවිනයෙ b. S.
12. ධම්මසාමග්ගියාති S.
13. ධම්මපටිසාරණාති S.
14. පවත්තතීති b. පවත්තෙතීති S.
15. ආපත්තිපිවා වීතික්කමොපිවා S. 1.
16. ආණාවීතික්කමනමෙව S.
17. යථානුසිට්ඨං b. S.
18. ධම්මො අනුසිට්ඨි b. S.
19. න කිරතො S.
20. ච S.
21. කාරෙති b.
22. න ජානාතීති b. S.
23. ථෙරං b. S.
24. ගොනඞ්ගල b.
25. තං S.

මක්කටො හුත්වා නිබ්බත්තති, වස්සකාරෙති වුත්තෙන ආගන්ත්වා සමීපෙ තිට්ඨති,[1] නාගඝාති සබ්බවාරෙසු එකංසවචනෙයෙව නිපාතො; නාගඝ භො ආනන්දාති එවං ථෙරෙන පරිසමජ්ඣෙ අත්තනො උක්කංසිත භාවං ඤත්වා අහම්පි ථෙරං උක්කංසෙස්සාමීති[2] එවමාහ; න[3] ඛො බ්‍රාහ්මණාති ථෙරෙ කිර චින්තෙසි, සම්මාසම්බුද්ධෙන වණ්ණිතජ්ඣා නම්පි අත්ථි, අවණ්ණිතජ්ඣානම්පි අත්ථි, අයං පන බ්‍රාහ්මණො සබ්බමෙ ව වණ්ණෙතීති[4] පඤ්හං[5] විසංවාදෙති න ඛො පන සක්කා ඉමස්ස මුඛං උල්ලොකෙතුං[6] න[7] පිණ්ඩපාතං රක්ඛිතුං පඤ්හං උජුං කත්වා කථෙස්සාමීති ඉදං වත්තුමාරද්ධො;[8] අනන්තරං[9] කරිත්වාති අබ්භන්තරං කරිත්වා; එවරූපං ඛො බ්‍රාහ්මණ සො භගවා ඣානං වණ්ණෙසීති ඉධ සබ්බසඞ්ගාහිකජ්ඣානං[10] නාම කථිතං; යං නො මයන්ති අයං කිර බ්‍රාහ්මණො වස්සකාරං[11] බ්‍රාහ්මණං උසූයති[12] තෙන පුච්ඡිත පඤ්හස්ස අකථිතං[13] පච්චාසිංසමානො කථිතභාවං ඤත්වා වස්සකාරෙන පුච්ඡිතං[14] පඤ්හං පුනප්පුන[15] තස්ස නාමං ගණ්හන්තො විත්ථාරෙත්වා කථෙසි;[16] මයා පුච්ඡිතපඤ්හං පන යට්ඨිකොටියා උප්පීළෙන්තො[17] විය එකදෙසමෙව කථෙසීති අනත්තමනො අහොසි; තස්මා එවමාහ: සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ගොපකමොග්ගල්ලානසුත්තං අට්ඨමං.

---

1. 4. 9.

එවමෙම සුතන්ති මහාපුණ්ණමසුත්තං; තත්ථ තදහූති[18] තස්මිං අහු තස්මිං දිවසෙති අත්ථො; උපවසන්ති එත්ථාති උපොසථො උප වසන්ති සීලෙන වා අනසනෙන වා උපෙතා හුත්වා වසන්තීති අත්ථො; අයං පනෙත්ථ අත්ථුද්ධාරො; "ආයාමාවුසො[19] කප්පින උපොසථං ගමිස්සාමා"ති ආදිසු හි පාති[20] මොක්ඛුද්දෙසො උපොසථො, "එවං අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතො ඛො විසාඛෙ උපොසථො උපවුත්ථො"ති. ආදිසු සීලං, "සුද්ධස්ස වෙ[21] සදා ඵග්ගු සුද්ධස්සුපොසථො සදා"ති ආදිසු උපවාසො, "උපොසථො නාම නාගරාජා"ති ආදිසු පඤ්ඤත්ති, "න භික්ඛවෙ තදහුපොසථෙ සභික්ඛුකා ආවාසා"ති ආදිසු උපවසි

---

1. අට්ඨාසීති b.
2. සිස්සාමීති B.
3. නව B.
4. වණ්ණෙති S.
5. සඤ්ඤං B.
   පඤ්හං විසංවාදෙති S.
6. ඔලොකෙතුං S.
7. කෙතුං B
8. වත්තුං ආරද්ධං B. S.
9. අනන්තරං S. 1
10. සබ්බසඞ්ගාහකජ්ඣානං B.
11. වස්සකාර B. S
12. උස්සුයති B. උසූයායති S.
13. පච්චාසිසමානො B.
14. පුච්ඡිත S.
15. පුනප්පුනං B. S.
16. කථෙති B. S.
17. උප්පීළෙන්තො B.
18. තදහුහි .
19. ආයාම ආවුසො B.
20. පාළි S.
21. සුද්ධස්ස S.

තබ්බදිවසො, ඉධාපි සොයෙව අධිප්පෙතො, සො පනෙස අට්ඨමි චාතුද්දසී පන්නරසීභෙදෙන තිවිධො, තස්මා සෙසද්වය[1] නිවාරණත්ථං පන්නරසෙති වුත්තං, තෙන වුත්තං උපවසන්ති එත්ථාති[2] උපොසථො[3] මාසපුණ්ණතාය පුණ්ණා සම්පුණ්ණාති පුණ්ණා, මා ඉති චන්දො වුච්චති සො එත්ථ පුණ්ණොති පුණ්ණමා, එවං පුණ්ණාය පුණ්ණමායාති ඉමස්මිං පදද්වයෙ අත්ථො වෙදිතබ්බො; දෙසනාති කාරණං; කෙනචි එවං භික්ඛු සඞ්ඝෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා පුච්ඡාති කස්මා භගවා සීහස්ස අකථෙත්වා නිසීදපෙසීති[4] අයං කිර භික්ඛු සට්ඨිමත්තානං පධාන භික්ඛූනං[5] සඞ්ඝත්ථෙරො, සට්ඨි භික්ඛූ ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වසති, තෙ තස්ස සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ඝටන්ති වායමන්ති[6] මහාභූතානි පරිග්ගණ්හන්ති, උපාදාරූපානි, නාමරූපං, පච්චයෙ,[7] ලක්ඛණාරම්මණිකවිපස්සනං පරිග්ගණ්හන්ති, අථ තෙ[8] සායං[9] ආචරියුපට්ඨානං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්නෙ ථෙරො මහාභූතපරිග්ගහාදීනි පුච්ඡති, තෙ සබ්බං කථෙන්ති මග්ගඵලපඤ්හං පුච්ඡිතා පන කථෙතුං න සක්කොන්ති, අථ ථෙරො චින්තෙසි මම සන්තිකෙ එතෙසං ඔවාදස්ස පරිහානි[10] නත්ථි ඉමෙ ච ආරද්ධවිරියා විහරන්ති කුක්කුටස්ස පානීයපිවනකාලමත්තම්පි[11] තෙසං පමාදකිරියා[12] නත්ථි, එවං සන්තෙපි මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොන්ති[13] අහං ඉමෙසං අජ්ඣාසයං න ජානාමි බුද්ධවෙනෙය්‍යා එතෙ භවිස්සන්ති, ගහෙත්වා තෙ සත්ථුසන්තිකං ගච්ඡාමි අථ තෙසං සත්ථා චරියවසෙන ධම්මං දෙසිස්සතීති[14] තෙ[15] භික්ඛූ ගහෙත්වා සත්ථුසන්තිකං ආගතො, සත්ථාපි සායණ්හසමයෙ[16] ආනන්දත්ථෙරෙන උපනීතං උදකං ආදාය සරීරං උතුං ගණ්හාපෙත්වා මිගාරමාතුපාසාදපරිවෙණෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදි, භික්ඛුසඞ්ඝොපි තං[17] පරිවාරෙත්වා නිසීදි, තස්මිං සමයෙ සූරියො අත්ථමෙති[18] චන්දො උග්ගච්ඡති මජ්ඣට්ඨානෙව ච[19] භගවා නිසින්නො, චන්දස්ස පභා නත්ථි සූරියස්ස පභා නත්ථි[20] චන්දිමසූරියානං පභං[21] මක්කෙත්වා ඡබ්බණ්ණා යමකබුද්ධරස්මියො විජ්ජෝතමානා පුඤ්ජපුඤ්ජා[22] හුත්වා දිසාවිදිසාසු ධාවන්තීති[23] සබ්බං

---

1. සෙසපදද්වය S.
2. පන්නාරසෙති වුත්ත, තෙ උපවසන්ති එත්ථාති B.
3. උපොසථොති S.
4. නිසීදපෙති S. පෙතීති B
5. පධානිය භික්ඛූනං B. S.
6. ඝටෙන්ති වායමෙන්ති B.
7. නාමරූපපච්චය B. S.
8. තෙ B S.
9. තෙ B.
10. පාරිහානි B.
11. පානිය පිවනකාලමත්තම්පි B.
12. පමාදකිරියා B. පමාදවිහාරිතා S.
13. නසක්කා B. S
14. දෙසෙස්සතීති B.
15. තෙන S.
16. සායණ්හසමයෙ S.
17. සඞ්ඝොපි B.
18. අත්ථංගමෙති B. S.
19. ඨානෙ B. S.
20. චන්දිමසූරියස්ස පභානත්ථි S.
21. පභානං S.
22. පුච්ඡා පුඤ්ජා B.
23. ධාවන්තීනං S.

හෙට්ඨා වුත්තනයෙන විත්ථාරෙතබ්බං; වණ්ණභණනභූමි[1] නාමෙසා ධම්මකථිකස්සෙවෙත්ථ ථාමො පමාණං යත්තකං[2] සක්කොති තත්තකං[3] කථෙතබ්බං; එවං සන්නිසින්නාය පරිසාය ථෙරො උට්ඨහිත්වා සත්ථාරං පඤ්හස්ස ඔකාසං කාරෙසි, තතො භගවා සචෙ ඉමස්මිං ඨිතකෙ පුච්ඡන්තෙ ආචරියො නො උපට්ඨිතොති[4] සෙසභික්ඛූ උට්ඨහිස්සන්ති එවං තථාගතෙ අගාරවො කතො භවිස්සති, අථ නිසින්නා ච[5] (පුච්ඡිස්සන්ති) ආචරිය අගාරවො කතො භවිස්සති එකග්ගා හුත්වා ධම්මදෙසනං පටිච්ඡිතුං න සක්කුණිස්සන්ති[6] ආචරියෙ පන නිසින්නෙ තෙපි[7] නිසීදිස්සන්ති තතො එකග්ගා ධම්මදෙසනං පටිච්ඡිතුං සක්කුණිස්සන්තීති ඉමිනා කාරණෙන භගවා ඨිතස්ස[8] අකථෙත්වා නිසීදපෙතීති; ඉමෙ නු ඛො භන්තෙති විමතිපුච්ඡා විය කතා[9] ථෙරො පන පඤ්චන්නං ඛන්ධානං[10] උප්පාදවයං[11] පරිගණ්හිත්වා අරහත්තං පත්තො මහාඛීණාසවො, නත්ථි එතස්ස විමති, ජානන්තෙනාපි පන අජානන්තෙන විය හුත්වා පුච්ඡිතුං වට්ටති, සචෙ හි ජානන්තො විය පුච්ඡති ජානාති අයන්ති තස්ස විස්සජ්ජෙන්තා[12] එකදෙසමෙව කථෙන්ති අජානන්තෙන විය පුච්ඡිතෙ පන කථෙන්තා ඉතො ච එතො ච කාරණං ආහරිත්වා පාකටං කත්වා කථෙන්ති, කොචි පන අජානන්තොපි ජානන්තො විය පුච්ඡති, ථෙරො එවරූපං වචනං කිං කරිස්සතීති ජානන්තොයෙව පන අජානන්තො විය පුච්ඡතීති වෙදිතබ්බො: ඡන්දමූලකාති තණ්හාමූලකා; එවරූපො සියන්ති සචෙ ඔදාතො හොතු කාමො හරිතාලවණ්ණො වා[13] සියන්ති පත්ථෙති, සචෙ කාළො හොතු කාමො නීලුප්පලවණ්ණො වා අඤ්ජනවණ්ණො වා අතසි[14] පුප්ඵවණ්ණො වා සියන්ති පත්ථෙති; එවං වෙදනොති කුසලවෙදනො වා සුඛවෙදනො වා සියන්ති පත්ථෙති; සඤ්ඤාදීසුපි එසෙව නයො; යස්මා පන අතීතෙ පත්ථනා නාම නත්ථි, පත්ථෙන්තෙනාපි ච න සක්කා තං ලද්ධුං; පච්චුප්පන්නෙපි න හොති, න හි ඔදාතො කාළභාවං පත්ථෙත්වා පච්චුප්පන්නෙ කාළො හොති, න කාළො ඔදාතො, දීඝො වා රස්සො, රස්සො වා දීඝො; දානං පන දත්වා සීලං වා සමාදියිත්වා අනාගතෙ

---

1. වණ්ණභූමි B. S.
2. පමාණයුත්තං කථිතුං S.
3. තත්තකං S. කථෙතබ්බං දුස්සකපිටකන්ති නවත්තබ්බං එවං B. S.
4. තත්ථ තං S. දුස්සකපිටකන්ති න වත්තබ්බං B.
5. උඨිතොති B. S.
6. ච B. න සක්කුණිස්සන්තීති
7. තෙ S.
8. ඨිතකස්ස S.
9. කථිතා B.
10. පඤ්චක්ඛන්ධානං B. S.
11. උපයබ්බයං B. උදයං S.
12. තස්ස කස්ස විස්සජ්ජෙන්තා b. විසජ්ජෙන්තා S.
13. මනොසිලාවා B. මනොසිලාවණ්ණාවා සුවණ්ණවණ්ණාවා S
14. අසිත S. අපිත B.

ඛත්තියො වා හොමි බ්‍රාහ්මණො වාති පත්ථෙන්තස්ස පත්ථනා සමිජ්ඣති තස්මා අනාගතමෙව ගහිතං; ඛන්ධාධිවචනන්ති ඛන්ධානං ඛන්ධ පණ්ණත්ති කිත්තකෙන හොතීති පුච්ඡති; මහාභූතා හෙතූති[1] තයො කුසල හෙතූති ආදිසු හි හෙතුහෙතු වුත්තො අවිජ්ජාපුඤ්ඤාභිසංඛාරදීනං සාධාරණත්තා සාධාරණහෙතු, කුසලාකුසලං අත්තනො අත්තනො විපාකදානෙ උත්තමහෙතු, ඉධ පච්චයහෙතු අධිප්පෙතො, තත්ථ පඨවීධාතු මහාභූතා[2] ඉතරෙසං තිණ්ණං භූතානං උපාදාරූපස්ස ච පඤ්ඤාපනාය දස්සනත්ථාය හෙතු චෙව පච්චයො ච එවං සෙසෙසුපි යොජනා වෙදිතබ්බා; ඵස්සොති "ඵුට්ඨො භික්ඛවෙ වෙදෙති; ඵුට්ඨො සඤ්ජානාති ඵුට්ඨො චෙතෙතී"ති වචනතො ඵස්සො තිණ්ණං ඛන්ධානං පඤ්ඤාපනාය හෙතු චෙව පච්චයො ච; විඤ්ඤාණක්ඛන්ධස්සාති එත්ථ පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණෙන[3] තාව සද්ධිං ගබ්භසෙය්‍යකානං උපරිමපරිච්ඡෙදෙන සමතිංසරූපානි සම්පයුත්තා ච තයො[4] ඛන්ධා උප්පජ්ජන්ති තං නාමරූපං පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණස්ස පඤ්ඤාපනාය හෙතු චෙව පච්චයො ච; චක්ඛුද්වාරෙ චක්ඛුපසාදො චෙව රූපාරම්මණඤ්ච රූපං, සම්පයුත්තා තයො ඛන්ධා නාමං, තං නාමරූපං චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස පඤ්ඤාපනාය හෙතු චෙව පච්චයො ච; එසෙව නයො සෙසවිඤ්ඤාණෙසු; කථං පන භණන්ති ඉධ[5] කිත්තකෙන නු ඛොති[6] වට්ටං පුච්ඡන්තො එවමාහ; සක්කායදිට්ඨි න හොතීති ඉදං විවට්ටං පුච්ඡන්තො එවමාහ; අයං රූපෙ අස්සාදොති ඉමිනා පරිඤ්ඤාපටිවෙධො චෙව දුක්ඛසච්චඤ්ච කථිතං; අයං රූපෙ ආදීනවොති ඉමිනා පහානපටිවෙධො චෙව සමුදයසච්චඤ්ච; ඉදං රූපෙ නිස්සරණන්ති ඉමිනා සච්ඡිකිරියපටිවෙධො චෙව නිරොධසච්චඤ්ච; යෙ[7] ඉමෙසු තීසු ඨානෙසු සම්මාදිට්ඨිආදයො ධම්මා අයං භාවනාපටිවෙධො මග්ගසච්චං, සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; බහිද්ධාති පරස්ස සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ; සබ්බනිමිත්තෙසූති ඉමිනා පන අනින්ද්‍රියබද්ධම්පි සඞ්ගණ්හාති; සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙති වචනෙන[8] වා අත්තනො ච පරස්ස ච කායො ගහිතොව බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තග්ගහණෙන අනින්ද්‍රියබද්ධං ගණ්හාති;[9] අනත්තකතානීති අනත්තනා කතානි; කමත්තානං[10] ඵුසිස්සන්තීති[11] කතරස්මිං අත්තනි ඨත්වා විපාකං දස්සන්තීති සස්සතදස්සනං[12] ඔක්කමන්තො එවමාහ; තණ්හාධිපතෙය්‍යෙනාති තණ්හාජෙට්ඨකෙන; තත්‍ර තත්‍රාති තෙසු තෙසු ධම්මෙසු; සච්ඡිමත්තානන්ති ඉමෙ

---

1. මහාභූත හෙතූති S.
2. මහාභූතං B. මහාභූතානං 1.
3. ච B. S.
4. රූපසම්පයුත්තා ච තයො ච S.
5. ඉදං B.
6. වට්ටං වට්ට ඞ !.
7. සච්චඤ්ච S.
8. වචනෙ S.
9. ගණ්හාති 1.
10. කතමත්තානං S.
11. ඵුසියන්තීති
12 සස්සතස්ස දස්සනං b.

භික්ඛූ පකතිකම්මට්ඨානං ජහිත්වා[1] අඤ්ඤං නවං කම්මට්ඨානං සම්මසන්තා[2] පල්ලඞ්කං අභින්දිත්වා[3] තස්මිං යෙව ආසනෙ අරහත්තං පාපුණිංසු; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාපුණ්ණමසුත්තං නවමං.

---

1. 4. 10.

එවමෙම සුතන්ති චූළපුණ්ණම[4] සුත්තං; තත්ථ තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතන්ති යං යං දිසං අනුවිලොකෙති තත්ථ තත්ථ තුණ්හීභූතමෙව. අනුවිලොකෙත්වාති පඤ්චපසාද පතිමණ්ඩිතානි අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා තතො තතො විලොකෙත්වා අන්තමසො හත්ථකුක්කුච්ච පාදකුක්කුච්චානම්පි[5] අභාවං දිස්වා; අසප්පුරිසොති පාපපුරිසො; නො හෙතං භන්තෙති යස්මා අන්ධො අන්ධං විය සො තං ජානිතුං න සක්කොති තස්මා එවමාහංසු; එතෙනෙව නයෙන ඉතො පරෙසු[6] අත්ථො වෙදිතබ්බො; අසද්ධම්මසමන්නාගතොති පාපධම්මසමන්නාගතො, අසප්පුරිසභත්තීති අසප්පුරිසසෙවනො; අසප්පුරිසචින්තීති අසප්පුරිසචින්තාය[7] චින්තකො;[8] අසප්පුරිසමන්තීති අසප්පුරිසමන්තකං මන්තෙන්තො;[9] අසප්පුරිසවාචොති අසප්පුරිස[10] වාචං භාසිතා; අසප්පුරිසකම්මන්තොති අසප්පුරිසකම්මන්තං කත්තා; අසප්පුරිසදිට්ඨීති අසප්පුරිසදිට්ඨියා සමන්නාගතො; අසප්පුරිසදානන්ති අසප්පුරිසෙහි දාතබ්බං[11] දානං; තස්සා[12] මිත්තාති තෙ අස්ස මිත්තා; අත්තබ්‍යාබාධායපි[13] චෙතෙතීති පාණං හනිස්සාමි අදින්නං ආදියිස්සාමි මිච්ඡා[14] චරිස්සාමි දසකුසලකම්මපථෙ සමාදාය වත්තිස්සාමීති එවං අත්තනො දුක්ඛත්ථාය[15] චින්තෙති; පරබ්‍යාබාධායාති[16] යථා[17] අසුකො අසුකං පාණං හනති[18] අසුකස්ස සන්තකං අදින්නං ආදියති දසඅකුසලකම්මපථෙ සමාදාය වත්තති එවං තං[19] ආණාපෙස්සාමීති එවං පරස්ස දුක්ඛත්ථාය චින්තෙති; උභයබ්‍යාබාධායාති අහං අසුකඤ්ච අසුකඤ්ච ගහෙත්වා දසඅකුසලකම්මපථෙ සමාදාය වත්තිස්සාමීති එවං උභයදුක්ඛත්ථාය චින්තෙති; අත්තබ්‍යාබාධායපි මන්තෙතීති ආදිසු අහං දසඅකුසලකම්මපථෙ සමාදාය වත්තිස්සාමීති මන්තෙන්තො අත්තබ්‍යා

1, පජහිත්වා S.
2, තාව කම්මට්ඨානං b.
සම්පස්සන්තා b.
3, ආභුජිත්වා 1.
4. චූළපුණ්ණම S.
5, හත්ථකුක්කුච්චානම්පි b.
6, පරෙසුපි වාරෙසු b.
පරෙසුපි තීසු ඨානෙසු S.
7. චින්තකාය b.
8, චින්තිතා S. චින්තිතො b,
9. මන්තෙතා S. මන්තෙතා S.
10. අසප්පුරිසං b.
11. දාතබ්බ S.
12, තස්ස b, S.
13, බ්‍යාබාධාය b S.
14, මිච්ඡාචාරං S.
15. දුක්ඛතාය 1,
16, පරබ්‍යාබාධාය
චෙතෙතීති S.
17. යථා යථා b.
18. හනති b. S.
19. එවං තං එවං b,

බාධාය චෙතෙති නාම, අමුකං දසඅකුසල[1] කම්මපථෙසු[2] සමාදපෙස්සාමීති[3] චෙතයමානො පරබ්‍යාබාධාය චෙතෙති නාම; අඤ්ඤෙන සද්ධිං මයං උභොපි එකතො හුත්වා දසඅකුසලකම්මපථෙ සමාදාය වත්තිස්සාමාති චෙතයමානො උභයබ්‍යාබාධාය චෙතෙති නාම; අසක්කච්චං දානං දෙතීති දෙය්‍යධම්මම්පි පුග්ගලම්පි න සක්කරොති දෙය්‍යධම්මං න සක්කරොති නාම, උත්තණ්ඩුලාදිදොස සමන්නාගතං[4] ආහාරං දෙති න සම්පන්නං[5] කරොති පුග්ගලං න සක්කරොති නාම, නිසීදනට්ඨානං[6] අසම්මජ්ජිත්වා යත්ථ වා තත්ථ[7] වා නිසීදපෙත්වා යං වා තං වා ආධාරකං[8] ඨපෙත්වා දානං දෙති; අසහත්ථාති න අත්තනො හත්ථෙන දෙති[9] දාසකම්මකරාදීහි[10] දාපෙති; අචිත්තීකත්වාති[11] හෙට්ඨා වුත්තනයෙන දෙය්‍යධම්මෙපි පුග්ගලෙපි න චිත්තීකාරං කත්වා දෙති; අපවිද්ධන්තීති[12] ඡඩ්ඩෙතුකාමො හුත්වා වම්මිකෙ උරගං[13] පක්ඛිපන්තො විය දෙති; අනාගමනදිට්ඨිකොති නො ඵලපාටිකංඛී හුත්වා දෙති; තස්ස උපපජ්ජතීති න දානං දත්වා නිරයෙ උපපජ්ජති යං පන තෙනෙව[14] පාපලද්ධිකාය මිච්ඡාදස්සනං ගහිතං තාය මිච්ඡාදිට්ඨියා නිරයෙ උපපජ්ජති; සුක්ක[15] පක්ඛො වුත්ත පටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බො; දෙවමහත්තතාති ඡකාමාවචරදෙවා; මනුස්සමහත්තතාති තිණ්ණං කුලානං[16] සම්පත්ති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති[17] ඉදං පන සුත්තං සුද්ධවට්ටවසෙන කථිතන්ති.

චූළපුණ්ණමසුත්තං දසමං.

නිට්ඨිතො පඨමො වග්ගො.

---

2. 4. 1.

එවමෙම සුතන්ති අනුපදසුත්තං; තත්ථ එතදවොචාති එතං පණ්ඩිතොති ආදිනා නයෙන ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ගුණකථං අවොච, සෙසථෙරෙසු[19] හි මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ඉද්ධිමාති

---

1 අමුකං අකුසල S.
2. කම්මප්පථෙ b. S.
3. සමාදපෙස්සාමීති b. සමාදායවත්තිස්සාමීති S.
4. තණ්ඩුලාය සමන්නාගතං S.
5. පසන්නං b.
6. නිසීනනට්ඨානං b.
7. යත්ථ යත්ථ b. යත්ථ යත්ථ W. 2.
8. ධාරකං S.
9. අත්තනො හත්ථෙන නදෙති B. S.
10. දාසකම්මකරාදීහි S.
11. අචිත්තිං කත්වාති S.
12 අපවිට්ඨන්ති b. S.
13. වම්මිකොපගොධං S. වම්මිකසරීසං b.
14. තෙන b. S.
15. සුක්ක b. 1.
16. තිණ්ණං කුසලානං b.
17. සෙව b. S.
18. දෙවදහවග්ගො පඨමො b.
19. කස්මා අවොච අවසෙසථෙරෙසු S. කස්මා අවසෙස ථෙරෙසු b.

ගුණා පාකටො, මහාකස්සපස්ස ධුතවාදොති, අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දිබ්බචක්ඛුකොති, උපාලිත්ථෙරස්ස විනයධරොති, රෙවතත්ථෙරස්ස ඣායී[1] ඣානාභිරතොති, ආනන්දථෙරස්ස බහුස්සුතොති, එවං තෙසං[2] තෙසං ථෙරානං තෙ[3] තෙ ගුණා පාකටා, සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පන[4] අපාකටා, කස්මා පඤ්ඤවතො[5] හි ගුණා නාම[6] න සක්කා අකථිතං[7] ජානිතුං ඉති භගවා සාරිපුත්තස්ස ගුණෙ කථෙස්සාමීති[8] සභාගපරිසාය සන්නිපාතං ආගමෙසි, විසභාගපුග්ගලානං හි[9] සන්තිකෙ වණ්ණං කථෙතුං න වට්ටති[10] තෙ වණ්ණෙ කථියමානෙ[11] අවණ්ණමෙව කථෙන්ති, ඉමස්මිං පන දිවසෙ ථෙරස්ස සභාගපරිසා සන්නිපති, තස්සා සන්නිපතිතභාවං දිස්වා සත්ථා[12] වණ්ණං කථෙන්තො ඉමං දෙසනං ආරභි; තත්ථ **පණ්ඩිතොති** ධාතුකුසලතා ආයතනකුසලතා පටිච්චසමුප්පාදකුසලතා ඨානාඨානකුසලතාති ඉමෙහි චතූහි කාරණෙහි පණ්ඩිතො; **මහාපඤ්ඤොති** ආදීසු මහාපඤ්ඤාදීහි සමන්නාගතොති අත්ථො; තත්‍රිදං මහාපඤ්ඤාදීනං නානත්තං : තත්ථ කතමා මහාපඤ්ඤා මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්හාතීති[13] මහාපඤ්ඤා, මහන්තෙ සමාධික්ඛන්ධෙ පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙ විමුත්තික්ඛන්ධෙ විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා, මහන්තානි ඨානාඨානානි, මහා[14] විහාරසමාපත්තියො මහන්තානි අරියසච්චානි, මහන්තෙ සතිපට්ඨානෙ, සම්මප්පධානෙ, ඉද්ධිපාදෙ,[15] මහන්තානි ඉන්ද්‍රියානි, බලානි, බොජ්ඣඞ්ගානි, මහන්තෙ අරියමග්ගෙ, මහන්තානි සාමඤ්ඤඵලානි, මහාඅභිඤ්ඤායො[16] මහන්තං පරමත්ථං[17] නිබ්බානං පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා; කතමා පුථුපඤ්ඤා; පුථු නානා ඛන්ධෙසු[18] ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා; පුථු නානා ධාතූසු, පුථු නානා ආයතනෙසු, පුථු නානා අත්ථෙසු,[19] පුථු නානා පටිච්චසමුප්පාදෙසු, පුථු නානා සුඤ්ඤතමනුපලබ්භෙසු,[20] පුථු නානා[21] අත්ථෙසු, ධම්මෙසු, නිරුත්තීසු, පටිභානෙසු, පුථු නානා සීලක්ඛන්ධෙසු, පුථු නානා සමාධි, පඤ්ඤා, විමුත්ති, විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙසු; පුථු නානා ඨානාඨානෙසු, පුථු නානා විහාරසමාපත්තීසු, පුථු නානා අරියසච්චෙසු, පුථු නානා සතිපට්ඨානෙසු,[22] පුථු නානා සම්මප්පධානෙසු, ඉද්ධිපාදෙසු, ඉන්ද්‍රියෙසු, බලෙසු, බොජ්ඣඞ්ගෙසු, පුථු නානා අරියමග්ගෙසු, සාමඤ්ඤ

1. ථෙරස්ස S.
2. එවං b.
3. ථෙරානං b.
4. සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස S.
5. පඤ්ඤවතො B. S.
6. ගුණෙ B. S.
7. අකථිතා B. අකථ්‍යමානා S.
8. කථිස්සාමීති B.
9. පුග්ගලානං S.
10. න වට්ටතීති S.
11. කථියමානෙ b. S.
12. සත්ථා S.
13. පරිග්ගණ්හතීති B S.
14. මහන්ත B.
15. ඉද්ධිපාදෙ S.
16. මහන්තා අභිඤ්ඤායො b.
17. පරමත්ථ S.
18. ඛන්ධෙසු S.
19. ආයතනෙසු S.
20. සුඤ්ඤතානුපලබ්භෙසු S
21. ඨානෙසු W Z.
22. පුථුනානා සතිපට්ඨානෙසු සම්මප්පධානෙසු S.

ඵලෙසු, අභිඤ්ඤාසු, පුථු නානා ජනසාධාරණෙ ධම්මෙ සමතික්කම්ම පරමත්ථෙ නිබ්බානෙ ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා; කතමා හාසුපඤ්ඤා[1] ඉධෙකච්චො හාසුබහුලො,[2] වෙදබහුලො, තුට්ඨිබහුලො, පාමොජ්ජබහුලො,[3] සීලං පරිපූරෙති, ඉන්ද්‍රියසංවරං පරිපූරෙති, භොජනෙමත්තඤ්ඤුතං, ජාගරියානුයොගං, සීලක්ඛන්ධං, සමාධික්ඛන්ධං පඤ්ඤාක්ඛන්ධං, විමුත්තික්ඛන්ධං, විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධං, පරිපූරෙතීති හාසුපඤ්ඤා හාසුබහුලො පාමොජ්ජබහුලො ඨානාඨානං පටිවිජ්ඣතීති[5] හාසුපඤ්ඤා,[6] හාසුබහුලො විහාරසමාපත්තියො පරිපූරෙතීති හාසුපඤ්ඤා, හාසුබහුලො අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣතීති[7] සතිපට්ඨානෙ, සම්මප්පධානෙ, ඉද්ධිපාදෙ, ඉන්ද්‍රියානි, බලානි, බොජ්ඣඞ්ගානි, අරියමග්ගං[8] භාවෙතීති හාසුපඤ්ඤා; හාසුබහුලො[9] සාමඤ්ඤඵලානි සච්ඡිකරොති[10] අභිඤ්ඤායො පටිවිජ්ඣතීති හාසුපඤ්ඤා; හාසුබහුලො වෙද තුට්ඨිපාමොජ්ජබහුලො පරමත්ථං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති හාසුපඤ්ඤා; කතමා ජවනපඤ්ඤා; යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං[11] යං දූරෙ සන්තිකෙ වා,[12] සබ්බං රූපං අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; දුක්ඛතො ඛිප්පං අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; යා කාචි වෙදනා -පෙ- යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං[13] සබ්බං විඤ්ඤාණං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; චක්ඛු[14] -පෙ- ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චතො, දුක්ඛතො, අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන, දුක්ඛං භයට්ඨෙන, අනත්තා අසාරකට්ඨෙනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා රූපනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; වෙදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාරා විඤ්ඤාණං චක්ඛුං ජරාමරණං[15] අතීතානාගත පච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන -පෙ- විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති[16] ජවනපඤ්ඤා; රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං -පෙ- විඤ්ඤාණං, චක්ඛුං -පෙ- ජරාමරණං[17] අනිච්චං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති[18] තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; කතමා තික්ඛපඤ්ඤා: ඛිප්පං කිලෙසං[19] ඡින්දතීති තික්ඛපඤ්ඤා;

1. හාසපඤ්ඤා S.
2. හාසබහුලො B. S.
3. පාමුජ්ජබහුලො B. S.
4. හාසපඤ්ඤා B. S.
5. පටිවිජ්ඣති S. පටිවිජානාතීති S.
6. විජ්ඣති S. හාසුපඤ්ඤා S.
7. පටිවිජ්ඣති B. S.
8. අරියට්ඨඞ්ගික S.
9. විහාරසමාපත්තියො B.
10 සච්ඡිකරොතීති 1.
11. - පෙ - S.
12. සන්තිකෙ තං B.
13. - පෙ - S.
14. චක්ඛු B. S.
15. චක්ඛු -පෙ- ජරාමරණං B. S.
16 ච S.
17. පච්චුප්පන්නං විඤ්ඤාණං චක්ඛු ජරාමරණං B
18. ධම්මං 1.
19. කිලෙසෙ B. S.

උප්පන්නං කාමවිතක්කං. නාධිවාසෙති, උප්පන්නං ව්‍යාපාදවිතක්කං, උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං, උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ, උප්පන්නං රාගං, දොසං, මොහං, කොධං, උපනාහං, මක්ඛං, පලාසං,[1] ඉස්සං, මච්ඡරියං, මායං, සාඨෙය්‍යං, ථම්භං, සාරම්භං. මානං, අතිමානං, මදං, පමාදං, සබ්බෙ කිලෙසෙ, සබ්බෙ දුච්චරිතෙ, සබ්බෙ අභිසඞ්ඛාරෙ, සබ්බෙ භවගාමිකෙ කම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ව්‍යන්තී[2] කරොති අනභාවඞ්ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤො; එකම්හි[3] ආසනෙ චත්තාරො අරියමග්ගා චත්තාරි ච සාමඤ්ඤඵලානි[4] චතස්සො පටිසම්භිදායො ඡ ච[5] අභිඤ්ඤායො අධිගතා හොන්ති සච්ඡිකතා පස්සිතා[6] පඤ්ඤායාති තික්ඛපඤ්ඤො; කතමා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා ඉධෙකච්චො සබ්බසඞ්ඛාරෙසු උබ්බෙගබහුලො හොති උත්තාසබහුලො[7] උක්කණ්ඨනබහුලො අරතිබහුලො අනභිරතිබහුලො බහිමුඛො න[8] රමති සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිබ්බිද්ධපුබ්බං[9] අප්පදාලිතපුබ්බං ලොභක්ඛන්ධං නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො[10] අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අප්පදාලිතපුබ්බං දොසක්ඛන්ධං මොහක්ඛන්ධං, කොධං, උපනාහං, -පෙ- සබ්බෙ භවගාමිකෙ කම්මෙ නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො; අනුපදධම්මවිපස්සනන්ති සමාපත්තිවසෙන වා ඣානඞ්ගවසෙන වා අනුපටිපාටියා ධම්මවිපස්සනං විපස්සි[11] එවං විපස්සන්තො අඩ්ඪමාසෙන[12] අරහත්තං පත්තො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො පන සත්තහි දිවසෙහි, එවං සන්තෙපි සාරිපුත්තත්ථෙරොව[13] මහාපඤ්ඤවන්තතරො, මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරොහි සාවකානං සම්මසනචාරං[14] යට්ඨිකොටියා උප්පීළෙන්තො විය එකොකදෙසමෙව[15] සම්මසන්තො සත්තදිවසෙ වායමිත්වා අරහත්තං පත්තො, සාරිපුත්තත්ථෙරො ඨපෙත්වා බුද්ධානං පච්චෙකබුද්ධානං ච සම්මසනචාරං සාවකානං සම්මසනචාරං නිප්පදෙසං සම්මසි. එවං සම්මසන්තො අඩ්ඪමාසං වායමි[16] අරහත්තඤ්ච කිර පත්වා[17] අඤ්ඤාසි ඨපෙත්වා බුද්ධෙ ච පච්චෙකබුද්ධෙ ච අඤ්ඤො සාවකො නාම පඤ්ඤාය මයා පත්තබ්බං පත්තුං සමත්ථො නාම න භවිස්සතීති, යථා හි පුරිසො වෙණුගහිං[18] ගණ්හිස්සාමීති මහාජටං[19] වෙණුං[20] දිස්වා ජටං ඡින්දන්තස්ස පපඤ්චො භවිස්සතීති අන්තරෙන හත්ථං පවෙසෙත්වා සම්පත්තමෙව යට්ඨිං මූලෙ ච අග්ගෙ ච ඡින්දිත්වා ආදාය පක්කමෙය්‍ය, සො කිඤ්චාපි

1. පළාසං b. S.
2. බ්‍යන්තී S. බ්‍යන්තිං b.
3. එකම්හිස්ස b. S.
4. චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි b.
5. පටිසම්භිදායො ච S.
6. ඵුසිතා S.
7. උත්‍රාසබහුලො S.
8. බහිමුඛෙන බහිමුඛො නමති b.
9. අනිබ්බිත්තපුබ්බං S.
10. නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො S.
11. විපස්සිතං b. S
12. අඩ්ඪමාසෙන S.
13. සාරිපුත්තත්ථෙරො b. S.
14. සමසනචාරං b. සම්මසනාචාරං S.
15. එකදෙසමෙව b. S.
16. අඩ්ඪමාසං වං සමිත්වා b.
17. අප්පත්වා 1.
18. වෙළුංවසිං b. S.
19. මහා ජටිතං S.
20. වෙළුං b. S. රූපවෙණුං 1.

පඨමතරං ගච්ඡති යට්ඨිං පන සාරං වා උජුං වා න ලභති, අපරෝ[1] තථාරූපමෙව වෙළුං දිස්වා සචෙ සම්පත්තං යට්ඨිං ගණ්හිස්සාමි, සාරං වා උජුං වා න ලභිස්සාමීති කච්ඡං බන්ධිත්වා මහන්තෙන සත්ථෙන වෙළුජ්වං ඡින්දිත්වා සාරුචෙව උජූ ච යට්ඨියො උච්චිනිත්වා ආදාය පක්කමෙය්‍ය අයං කිඤ්චාපි පච්ඡා ගච්ඡති[2] යට්ඨියො පන සාරා චෙව උජූ ච ලභති, එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං: ඉමෙසං ද්වින්නං ථෙරානං පධානං[3] එවං පන අඩ්ඪමාසං වායමිත්වා ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො සූකරඛත[4] ලෙණද්වාරෙ භාගිනෙය්‍යස්ස දීඝනඛපරිබ්බාජකස්ස වෙදනාපරිග්ගහසුත්තන්තෙ[5] දෙසියමානෙ දසබලං බීජමානො[6] ඨිතො දෙසනානුසාරෙන ඤාණං[7] පෙසෙත්වා පබ්බජිතදිවසතො[8] පන්නරසමෙ දිවසෙ සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පත්වා සත්තසට්ඨි ඤාණානි පටිවිජ්ඣිත්වා සොළසවිධපඤ්ඤං[9] අනුප්පත්තො, තමිදං[10] භික්ඛවෙ සාරිපුත්තස්ස අනුපදධම්මවිපස්සනායාති යා අනුපදධම්ම විපස්සනං විපස්සතීති[11] අනුපදධම්මවිපස්සනා වුත්තා, තත්‍ර අනුපදධම්ම විපස්සනාය සාරිපුත්තස්ස ඉදං හොති, ඉදානි වත්තබ්බං තං තං විපස්ස නාකොට්ඨාසං සන්ධායෙතං වුත්තං; පඨමෙ ඣානෙති යෙ පඨමජ්ඣානෙ[12] අනෙනා සමාපත්තියං ධම්මා. ත්‍යාස්සාති[13] තෙ අස්ස; අනුපදවවත්ථිතා හොන්තීති අනුපටිපාටියා වවත්ථිතා පරිච්ඡින්නා ඤාතා විදිතා හොන්ති; කථං: ථෙරො හි[14] තෙ ධම්මෙ ඕලොකෙන්තො[15] අභිනිරොපනලක්ඛණො විතක්කො වත්තතීති ජානාති, තථා අනුමජ්ජන ලක්ඛණො විචාරො, ඵරණලක්ඛණා පීති, සාතලක්ඛණං සුඛං, අවික්ඛෙපලක්ඛණා චිත්තෙකග්ගතා, ඵුසනලක්ඛණො ඵස්සො, වෙදයිතලක්ඛණා වෙදනා, සඤ්ජානනලක්ඛණා සඤ්ඤා, චෙතයිත ලක්ඛණා චෙතනා, විජානනලක්ඛණං විඤ්ඤාණං, කත්තුකාමතා[16] ලක්ඛණො ඡන්දො, අධිමොක්ඛලක්ඛණො අධිමොක්ඛො, පග්ගහ ලක්ඛණං[17] විරියං, උපට්ඨානලක්ඛණා සති, මජ්ඣත්තලක්ඛණා උපෙක්ඛා,[18] අනුනය මනසිකාරලක්ඛණො මනසිකාරො වත්තතීති ජානාති, එවං ජානන්තො[19] අභිනිරොපනට්ඨෙන විතක්කං සභාව භාවතො[20] වවත්ථපෙති-පෙ-අනුනයමනසිකරණට්ඨෙන[21] මනසිකාරං

---

1. ච S.
2. පච්චාගච්ඡති 1.
3. සම්මසනචාරානං b. S.
4. සූකරඛාත S.
5. සුත්ත b.
6. බීජමානො b. විජයමානො S.
7. පදුභනඤාණං b.
8. පට්ඨාය S.
9. සොළසවිධං පඤ්ඤං b.
10. තත්‍රිදං S.
11. ධම්මවිපස්සනායාති .. අනුපද ධම්ම විපස්සනං b. විපස්සීති 1.
12. පඨමජ්ඣානෙන් b. පඨමජ්ඣානෙ b.
13. තස්සාති S.
14. කථන්තං ථෙරොහි S.
15. ඔලොකෙන්ත 1. ඔලොචෙත්වා S.
16. කාමතා b. S.
17. පග්ගහලක්ඛණං b.
18. උපෙක්ඛා b. S.
19. ජානං b. S.
20. සභාවතො S.
21. අනුනය S. අනුනය මනසිකාරට්ඨෙන b.

සභාවභාවතො[1] වවත්ථපෙති, තෙන වුත්තං **ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපද
වවත්ථිතා හොන්තීති; විදිතා උප්පජ්ජන්තීති** උප්පජ්ජමානා විදිතා
පාකටාව හුත්වා උප්පජ්ජන්ති; **විදිතා උපට්ඨහන්තීති** තිට්ඨමානාපි
විදිතා පාකටාව හුත්වා තිට්ඨන්ති; **විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්තීති** නිරුද්ධ
මානාපි[2] විදිතා පාකටාව හුත්වා නිරුජ්ඣන්ති; එත්ථ පන තං ඤාණතා
චෙව ඤාණබහුචිත්තතා[3] මොචෙතබ්බා; යථා හි තෙනෙව අඞ්ගු
ලග්ගෙන තං අඞ්ගුලග්ගං න සක්කා ඵුසිතුං, එවමෙව තෙනෙව චිත්තෙන
න තස්ස චිත්තස්ස[4] උප්පාදො වා ඨිති වා භඞ්ගො වා න සක්කා
ජානිතුන්ති එවං තාව[5] තං ඤාණතා මොචෙතබ්බා; යදි පන ද්වෙ
චිත්තානි එකතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං, එකෙන චිත්තෙන එකස්ස උප්පාදො
වා ඨිති වා භඞ්ගො වා සක්කා භවෙය්‍ය ජානිතුං; ද්වෙ පන ඵස්සා වා
වෙදනා වා සඤ්ඤා වා චෙතනා වා චිත්තානි වා එකතො[6] උප්පජ්ජන
කානි නාම නත්ථි එකෙකමෙව උප්පජ්ජති එවං බහුචිත්තතා[7] මොචෙ
තබ්බා; එවං සන්තෙ කථං මහාථෙරස්ස අනන්තා සමාපත්තියං සොළස
ධම්මා විදිතා පාකටා හොන්තීති වත්ථාරම්මණානං පරිග්ගහිතත්තා;[8]
ථෙරෙන හි වත්ථුඤ්චෙව[9] ආරම්මණඤ්ච පරිග්ගහිතං[10] තෙනස්ස
තෙසං ධම්මානං උප්පාදං ආවජ්ජන්තස්ස[11] උප්පාදො පාකටො හොති,
ඨානං ආවජ්ජෙන්තස්ස ඨානං පාකටං හොති, භෙදං ආවජ්ජෙන්තස්ස
භෙදො පාකටො හොති, තෙන වුත්තං **විදිතා උප්පජ්ජන්ති විදිතා
උපට්ඨහන්ති විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්තීති; අහුත්වා සම්භොන්තීති**
ඉමිනා උදයං පස්සති; **හුත්වා පති[12]වෙන්තීති** ඉමිනා වයං පස්සති;
අනුපායොති[13] රාගවසෙන අනුපගමනො[14] හුත්වා; **අනපායොති**
පටිඝවසෙන අනපගතො;[15] **අනිස්සිතොති** තණ්හාදිට්ඨිනිස්සයෙහි
අනිස්සිතො; **අප්පටිබද්ධොති[16]** ඡන්දරාගෙන අබද්ධො;[17] **විප්පමුත්තොති**
කාමරාගතො විප්පමුත්තො; **විසංයුත්තොති** චතූහි යොගෙහි සබ්බ
කිලෙසෙහි වා විසංයුත්තො; **විමරියාදි[18] කතෙනාති** නිම්මරියාදි[19]
කතෙන; **චෙතසාති** එවංවිධෙන චිත්තෙන විහරති; තත්ථ ද්වෙ
මරියාදා කිලෙසමරියාදා ච ආරම්මණමරියාදා ච සචෙ හිස්ස අනන්තා
සමාපත්තියං පවත්තෙ සොළසධම්මෙ ආරබ්භ රාගාදයො උප්පජ්ජෙය්‍යුං

---

1. සභාවතො S.
2. නිරුජ්ඣමානාපි b S
3. ඤාණබහුචිත්තතාව b.
   ඤාණබහුලතා ච 1.
   ඤාණබහුතා ච S.
4. තස්ස b.
5. එතාව 1.
6. වා S.
7. ඤාණබහුතා b.
8. පරිග්ගහිතාය b.
9. වත්ථුංචෙව b.
10. පරිග්ගහිතානි b.
11. ආවජ්ජන්තස්ස b.
12. පටි b. S.
13. අනුපායොති පටිඝවසෙන S.
    අනුප්පාදෙති S. තත්‍රඅනුපායොති b.
14. අනුපගම්මානො b
15. අනුපගතො S.
16. අප්පටිබන්ධොති b.
17. අබන්ධො b.
18. විපරියාදි b.
19. නිප්පරියාදි b.

කිලෙසමරියාදෙන[1] ඤාතුං[2] භවෙය්‍ය තෙසු පනස්ස එකොපි න උප්පජ්ජතීති කිලෙසමරියාදා නත්ථි[3] සබ්බෙ පනස්ස අත්තනො සමාපත්තියං පවත්තනෙ සොළසධම්මෙ ආවජ්ජන්තස්ස එකච්චෙව ආපාථං[4] ආගච්ඡෙය්‍යුං එකච්චෙව නාගච්ඡෙය්‍යුං[5] එවමස්ස ආරම්මණමරියාදා භවෙය්‍යුං, තෙ පනස්ස[6] ධම්මෙ ආවජ්ජන්තස්ස ආපාථං අනාගතධම්මා[7] නාම නත්ථීති ආරම්මණමරියාදාපි නත්ථි; අපරාපි[8] ද්වෙ මරියාදා වික්ඛම්භනමරියාදා ච සමුච්ඡෙදමරියාදා ච තාසු සමුච්ඡෙදමරියාදා උපරි ආගමිස්සති, ඉමස්මිං පන ඨානෙ වික්ඛම්භනමරියාදා අධිප්පෙතා තස්ස වික්ඛම්භිතපච්චනීකත්තා නීවරණමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති; උත්තරිං[9] නිස්සරණන්ති ඉතො[10] උත්තරිං නිස්සරණං; අඤ්ඤෙසු ච සුත්තෙසු උත්තරිං නිස්සරණන්ති නිබ්බානං වුත්තං ඉධ පන අනන්තරො[11] විසෙසො අධිප්පෙතොති වෙදිතබ්බො; තබ්බහුලීකාරාති[12] තස්ස පජානනස්ස බහුලීකරණෙන; අත්ථිත්වෙවස්ස හොතීති තස්ස ථෙරස්ස අත්ථීති යෙව[13] දළ්හතරං හොති; ඉමිනා නයෙන සෙසවාරෙසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො; දුතියවාරෙ පන සම්පසාදනට්ඨෙන සම්පසාදෙ සභාවභාවතො[14] වවත්ථපෙති; චතුත්ථවාරෙ පන[15] උපෙක්ඛාති සුඛට්ඨානෙ වෙදනුපෙක්ඛා ච;[16] පස්සද්ධා[17] චෙතසො ආභොගාති යො සො යදෙව තත්ථ සුඛන්ති- චෙතසො ආභොගො එතෙනෙතං ඔළාරිකං පඤ්ඤායතීති[18] එවං පසාදන්තාව[19] චෙතසො අනාභොගොති[20] වුත්තත්තා තස්ස අභාවාති[21] අත්ථො; සතිපාරිසුද්ධීති පරිසුද්ධා[22] සතියෙව උපෙක්ඛාපි පාරිසුද්ධා උපෙක්ඛා;[23] සතො වුට්ඨහතීති සතියා සමන්නාගතො ඤාණෙන සම්පජානො හුත්වා වුට්ඨාති; තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සතීති යස්මා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ[24] බුද්ධානං යෙව අනුපදධම්මවිපස්සනා හොති න සාවකානං. තස්මා එත්ථ කලාපවිපස්සනං දස්සෙන්තො එවමාහ; පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්තීති මග්ගපඤ්ඤාය චත්තාරි සච්චානි දිස්වා

---

1. මරියාදකෙන 1
2. ඤාතං b. S.
3. ආරම්මණමරියාද නත්ථි S.
4. ආපාතං b.
5. ආපාථං ආගච්ඡෙය්‍යුං b. S.
6. තෙරස S. තෙසොළස b
7. ධම්මා S.
8. අපරෙපි 1.
9. උත්තරි b. S.
10. තතො S.
11. අනන්තරෙ B. අනුත්තරෙ S.
12. තබ්බහුලීකාරෙන තස්ස පජානනස්ස බහුලීකරණෙන b,
13. අත්ථිතෙවස්ස S.
14. තං යෙව S
15 සභාවතො b. S.
16. වාරෙ b S.
17. පෙක්ඛාච S. පෙක්ඛා ච B.
18. පසිද්ධතා S. පස්සද්ධතා B.
19. ඔළාරිකමක්ඛායතීති B. S.
20. අනාභොගො B. S.
21. අභාවොති 1.
22. පරිසුද්ධි S.
23. පාරිසුද්ධි උපෙක්ඛා B. S.
24. යතනෙව S

චත්තාරො ආසවා ඛීණා හොන්ති; සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සමථවිපස්සනං යුගනද්ධං[1] ආහරිත්වා අරහත්තං පත්තකාලොපි[2] අත්ථි නිරොධසමාපත්ති සමාපන්නවාරෙපි අරහත්තං, පත්තවාරෙ[3] ඉධ ගහිතො, නිරොධං පන චිණ්ණවසිතාය[4] අපරාපරං සමාපජ්ජිස්සතීති වදන්ති; තත්‍රස්ස[5] යස්මිං කාලෙ නිරොධසමාපත්තිසීසං[6] හොති නිරොධස්ස වාරෙ ආගච්ඡති ඵලසමාපත්ති ගුළ්හා හොති; යස්මිං කාලෙ ඵලසමාපත්තිසීසං හොති ඵලසමාපත්තියා වාරෙ ච[7] ආගච්ඡති නිරොධසමාපත්ති ගුළ්හා හොති; ජම්බුදීපවාසී[8] ථෙරා පන වදන්ති. සාරිපුත්තත්ථෙරො[9] සමථ විපස්සනං යුගනද්ධං ආහරිත්වා අනාගාමිඵලං සච්ඡිකත්වා නිරොධං සමාපජ්ජි, නිරොධා වුට්ඨාය අරහත්තං පත්තොති; සො ධම්මෙති අනන්තරා සමාපත්තියං පවත්තෙ තිසමුට්ඨානිකරූපධම්මෙ[10] හෙට්ඨා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියං පවත්තධම්මෙ වා; තෙපි හි ඉමස්මිං වාරෙ විපස්සිතබ්බධම්මාව[11] තස්මා; තෙ වා විපස්සතීති දස්සෙතුං ඉදං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං; වසිප්පත්තොති චිණ්ණවසිතං පත්තො; පාරමිප්පත්තොති නිප්ඵත්තිපත්තො;[12] ඔරසොති ආදීසු ථෙරො භගවතො උරෙ නිබ්බත්තං සද්දං[13] සුත්වා ජාතොති ඔරසො; මුඛෙන පභාවිතං සද්දං[14] සුත්වා ජාතොති මුඛතො ජාතො; ධම්මෙන පන ජාතත්තා නිම්මිතත්තා ච[15] ධම්මජො ධම්මනිම්මිතො; ධම්මදායාදස්ස ආදියන්තතො ධම්මදායාදො; ආමිසදායාදස්ස අනාදියන්තතො නො ආමිසදායාදොති වෙදිතබ්බො;[16] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති;

අනුපදසුත්තං පඨමං.

---

2. 4. 2.

එවම්මෙ සුතන්ති ඡබ්බිසොධනසුත්තං; තත්ථ ඛීණා ජාතීති ආදීසු එකෙනාපි පදෙන අඤ්ඤා ව්‍යාකතා[17] හොති ද්විහිපි. ඉධ[18] පන චතූහි පදෙහි අඤ්ඤා[19] ව්‍යාකරණං ආගතං; දිට්ඨෙ දිට්ඨවාදිතාති

---

1. විපස්සනා යුගනද්ධා I. යුගනද්ධං I.
2. අරහත්ත පත්තවාරෙ S. අරහත්ත පත්තවාරෙපි B.
3. අරහත්ත පත්තවාරෙ S. අරහත්තපත්තවාරෙපි P.
4. චිත්තවසිතාය S.
5. තත්ථස්ස B. S.
6. සීලං S.
7. වාරෙ B. S.
8. ජම්බුදීප S. වාසිනෙකෙ b. S. වාසිනො B. S.
9. ථෙරොති B. S.
10. පවත්තෙ තෙසමුට්ඨානිකරූපධම්මෙ b.
11. අවිපස්සිතධම්මාව I. විපස්සිතබ්බධම්මා ච S.
12. නිබ්බත්තිං B. නිප්ඵත්තිං S. නිප්පත්තිං පත්තො b. නිප්ඵත්තිං පත්තො S.
13. නිබ්බත්තසද්දං b. S.
14. පභාවිතං B.
15. නිම්මිතත්තා B.
16. වෙදිතබ්බං B.
17. ච B. S.
18. ඉදං b. I.
19. අඤ්ඤං B. S.

ආදීසු යාය චෙතනාය දිට්ඨං[1] දිට්ඨං මෙති වදති සා දිට්ඨෙ දිට්ඨවාදිතා නාම; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **අයමනුධම්මොති** අයං සභාවො; **අභිනන්දිතබ්බන්ති** න කෙවලං අභිනන්දිතබ්බං; පරිනිබ්බුතස්ස පනස්ස සබ්බොපි ඛීණාසවස්ස සක්කාරො[2] කාතබ්බො, **උත්තරිං**[3] **පඤ්හාති** සචෙ පනස්ස වෙය්‍යාකරණෙන අසන්තුට්ඨො හොති, උත්තරිම්පි[4] අයං පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බොති දස්සෙති; ඉතො පරෙසුපි වාරෙසු[5] අයමෙව නයො; **අබලන්ති** දුබ්බලං; **විරාගුනන්ති**[6] විගච්ඡනසභාවං; **අනස්සාසිකන්ති** අස්සාසවිරහිතං; **උපායුපාදානාති**[7] තණ්හාදිට්ඨීනමෙතං අධිවචනං, තණ්හාදිට්ඨියො හි[8] තෙභූමකධම්මෙ උපෙන්තීති **උපායා.**[9] උපාදියන්තීති **උපාදානා**; **චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා**තිපි තාසංයෙව නාමං; චිත්තං හි තණ්හාදිට්ඨීහි සක්කායධම්මෙසු තිට්ඨති අධිතිට්ඨතීති[10] තණ්හාදිට්ඨියො, චෙතසො අධිට්ඨානං[11] තාහි ච[12] තං අභිනිවෙසතීති[13] **අභිනිවෙසා**; තාහියෙවෙතං[14] අනුසෙතීති **අනුසයා**තිපි[15] වුච්චන්ති; **ඛයා විරාගා**ති ආදීසු ඛයෙන විරාගෙනාති අත්ථො; සබ්බාති චෙතාති[16] අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනානෙව; **පඨවීධාතූති** පතිට්ඨානධාතු; **ආපොධාතූති** ආබන්ධනධාතු; **තෙජොධාතූති** පරිපාචනධාතු; **වායොධාතූති** විත්ථම්භනධාතු; **ආකාසධාතූති** අසම්ඵුට්ඨධාතු; **විඤ්ඤාණධාතූති** විජානනධාතු; **අත්තතො**[17] **උපගච්ඡින්ති** අහං[18] අත්තාති අත්තකොට්ඨාසෙන න උපාගමිං[19] **න ච පඨවීධාතුනිස්සිතන්ති** පඨවීධාතුනිස්සිතා[20] සෙසධාතුයො[21] උපාදාරූපඤ්ච අරූපඤ්ච අරූපක්ඛන්ධාපි[22] තෙහි[23] නිස්සිතචතුරූපානං පඨවීධාතුනිස්සිතත්තා එකෙන පරියායෙන පඨවීධාතුනිස්සිතාව, තස්මා න ච පඨවීධාතුනිස්සිතන්ති[24] වදන්තො සෙසරූපාරූපධම්මෙපි අත්තතො න උපගච්ඡින්ති[25] වදති. ආකාසධාතුනිස්සිතපදෙ පන අවිනිබ්භොගවසෙන සබ්බම්පි භූතුපාදාරූපං ආකාසධාතුනිස්සිතං නාම, තථා තන්නිස්සිත[26] රූපචතුක්කා අරූපක්ඛන්ධා එවං ඉධාපි රූපාරූපං ගහිතමෙව හොති, විඤ්ඤාණධාතුනිස්සිතපදෙ පන සහජාතා තයො ඛන්ධා

1. දිට්ඨෙ B S
2. ඛීණාසව සක්කාරො S.
3. උත්තරිං B S.
4. උත්තරිම්පි B. S.
5. තීසු වාරෙසු B. S.
6. විරාගනන්ති B. S.
7. උපයුපාදානාති B. උපයූපාදානාති S.
8. තණ්හාදිට්ඨියොති S.
9. උපායා B.
10. තිට්ඨන්ති B.
11. උපාදානා S.
12. තාහි B.
13. අභිනිවිසන්ති B. S.
14. තාහියෙවෙතං B, එතාහියෙවෙතං S.
15. සයන්ති B S
16. චෙතනාති S
17. න අත්තතො B, I
18. අයං B S.
19. උපාගමිං S. උපාගමිං B.
20. නචපඨවීධාතුනිස්සිතන්ති B නචපඨවීධාතුනිස්සිතා S.
21. ච B.
22. උපාදාරූපඤ්ච අරූපක්ඛන්ධා ච B. තුච්ඡාපි S.
23. තෙපිහි B.
24. නිස්සිතාති S.
25. උපගච්ඡන්තීති S.
26. තථා නිස්සිත S.

චිත්තසමුට්ඨානරූපං ච විඤ්ඤාණධාතුනිස්සිතත්තා රූපාරූපං ගහිත
මෙව හොති; රූපෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤා
තබ්බෙසු ධම්මෙසූති එත්ථ යං අතීතෙ චක්ඛුද්වාරස්ස ආපාථං
ආගන්ත්වා නිරුද්ධං යඤ්ච අනාගතෙ ආපාථං[1] ආගන්ත්වා නිරුජ්ඣිස්සති
යම්පි[2] එතර හි ආගන්ත්වා නිරුද්ධං තං සබ්බං රූපං නාම, යං
පන අතීතෙපි ආපාථං අනාගන්ත්වා නිරුද්ධං අනාගතෙ පි අනාගන්ත්වා
නිරුජ්ඣිස්සති එතරහි පි අනාගන්ත්වා[3] නිරුද්ධං තං චක්ඛුවිඤ්ඤාණ
විඤ්ඤාතබ්බධම්මෙසු[4] සඞ්ගහිතන්ති වුත්තෙ තිපිටකචූළ[5] අභයථෙරො
ආහ :- ඉමස්මිං ඨානෙ ද්විධා[6] කරෙත්වා උපරි ඣානාවාදෙ[7] කින්ති[8]
කරිස්සති නයිදං ලබ්භතීති තස්මා තීසු කාලෙසු ආපාථං ආගතං වා
අනාගතං වා සබ්බම්පි තං රූපමෙව චක්ඛුවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තා පන
තයො ඛන්ධා චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බධම්මාති වෙදිතබ්බා; අයං
හෙත්ථ අත්ථො; චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන සද්ධිං විඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසූති
ඡන්දොති තණ්හාඡන්දො; රාගොති සෙව රජ්ජනවසෙන[9] රාගො;
නන්දීති සෙව අභිනන්දනවසෙන නන්දී;[10] තණ්හාති සෙව තණ්හාය
වසෙන[11] තණ්හා; සෙසද්වාරෙසුපි එසෙව නයො; අහිංකාර මමිං[12]
කාරමානානුසයාති එත්ථ අහිංකාරෙ මානො; මමිංකාරෙ[13] තණ්හා,
සෙව මානානුසයො; ආසවානං ඛයඤාණායාති ඉදං පුබ්බෙනිවාසං
දිබ්බචක්ඛුං ච අවත්වා කස්මා වුත්තං, භික්ඛු ලොකියධම්මං න පුච්ඡන්ති
ලොකුත්තරමෙව පුච්ඡන්ති, තස්මා පුච්ඡිතපඤ්හංයෙව කථෙන්තො
එවමාහ, එකවිස්සජ්ජක[14] සුත්තං නාමෙතං ඡබ්බිසොධනන්තිපිස්ස නාමං,
එත්ථ හි[15] චත්තාරො වොහාරා පඤ්චඛන්ධා[16] ඡ ධාතුයො ඡ අජ්ඣත්තික
බාහිරානි ආයතනානි අත්තනො සවිඤ්ඤාණක කායො[17] පරෙසං
සවිඤ්ඤාණකකායොති ඉමෙ ඡ කොට්ඨාසා විසුද්ධා තස්මා ඡබ්බිසොධ
නියන්ති වුත්තං; පරසමුද්දවාසී ථෙරා පන අත්තනො ච[18] පරස්ස ච
සවිඤ්ඤාණකකායං[19] එකමෙව කත්වා චතූහි ආහාරෙහි සද්ධිං[20] ඡ
කොට්ඨාසෙ වදන්ති, ඉමෙ පන ඡ කොට්ඨාසා කිත්තෙන අධිගතං;

---

1. ආපාතං b.
2. යඤ්ච S.
3. එතරහිපි අනාගන්ත්වාව S.
4. තං චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤාතබ්බ ධම්මෙසු S.
5. තිපිටකචූළා B. තෙපිටකචූලා S.
6. ද්වෙධා S, ද්විධාව B.
7. උපරි ඣංදෙව රෙ B.
8. කිං තං S.
9. රඤ්ජනවසෙන S
10. අභිනන්දනවසෙන නන්දි B.
11. සෙවම B. තණ්හායනවසෙන S.
12. අහංකාර මමං B. S,
13. අහංකාරෙ B. S. මමංකාරෙ B. S.
14. එකවිසජ්ජකං B. S.
15. එත්ථ S.
16. පඤ්චක්ඛන්ධා S.
17. සවිඤ්ඤාණකායො 1.
18. අත්තනො B. S.
19. විඤ්ඤාණකකායං 1.
20. ආහාරෙහි සද්ධින්ති B.

කින්ති තෙ අධිගතං,[1] කදා තෙ අධිගතං, කත්ථ තෙ අධිගතං, කතමෙ තෙ[2] කිලෙසා පහීනා, කතමෙසං ත්වං ධම්මානං ලාභීති එවං විනය නිද්දෙසපරියායෙන සොධෙතබ්බො; එත්ථ හි කින්ති තෙ අධිගතන්ති අධිගත[3] පුච්ඡා ඣානවිමොක්ඛාදිසු[4] සොතාපත්තිමග්ගාදිසු වා කිං තයා අධිගතං, කින්ති තෙ අධිගතන්ති උපායපුච්ඡා අයං හි එත්ථ අධිප්පායො කිං තයා අනිච්චලක්ඛණං ධුරං කත්වා අධිගතං[5] දුක්ඛානත්තලක්ඛණෙසු අඤ්ඤතරං කිං වා සමාධිවසෙන අභිනි විසිත්වා උදාහු විපස්සනාවසෙන, තථා කිං රූපෙ[6] අභිනිවිසිත්වා උදාහු අරූපෙ, කිං වා අජ්ඣත්තං අභිනිවිසිත්වා උදාහු බහිද්ධාති; කදා තෙ අධිගතන්ති කාලපුච්ඡා පුබ්බණ්හමජ්ඣන්තිකාදිසු කතරස්මිං කාලෙති වුත්තං හොති; කත්ථ තෙ අධිගතන්ති ඔකාසපුච්ඡා කිස්මිං[7] ඔකාසෙ කිං[8] රත්තිට්ඨානෙ දිවාට්ඨානෙ රුක්ඛමූලෙ මණ්ඩපෙ කතමස්මිං වා[9] විහාරෙති වුත්තං හොති; කතමෙ තෙ කිලෙසා පහීනාති[10] පහීන කිලෙසෙ පුච්ඡති,[11] කතරමග්ගවජ්ඣා තව කිලෙසා පහීනාති වුත්තං හොති, කතමෙසං ත්වං[12] ධම්මානං ලාභීති පටිලද්ධධම්මපුච්ඡා පඨම මග්ගාදිසු කතමෙසං ත්වං ධම්මානං ලාභීති වුත්තං හොති; තස්මා ඉදානි චෙපි කොචි භික්ඛු උත්තරිමනුස්සධම්මාධිගමං ව්‍යාකරෙය්‍ය න සො එත්තාවතාව[13] සක්කාතබ්බො,[14] ඉමෙසු පන ඡසු ඨානෙසු සොධනත්ථං වත්තබ්බො කිං තෙ අධිගතං කිං ඣානං උදාහු විමො ක්ඛාදිසු අඤ්ඤතරන්ති, යො හි යෙන අධිගතො ධම්මො සො තස්ස පාකටො හොති, සචෙ ඉදං නාම මෙ අධිගතන්ති වදති, තතො කින්ති තෙ අධිගතන්ති පුච්ඡිතබ්බො අනිච්චලක්ඛණාදිසු කිං ධුරං කත්වා අට්ඨතිංසාය වා ආරම්මණෙසු රූපාරූප[15] අජ්ඣත්තබහිද්ධාදි භෙදෙසු වා ධම්මෙසු. කෙන මුඛෙන අභිනිවිසිත්වාති,[16] යො හි යස්සාභි නිවෙසො සො තස්ස පාකටො[17] හොති, සචෙ[18] අයං නාම මෙ[19] අභිනිවෙසො එවං මයා අධිගතන්ති වදති, තතො කදා තෙ අධි ගතන්ති පුච්ඡිතබ්බො[1] කිං පුබ්බණ්හෙ උදාහු මජ්ඣන්තිකාදිසු, අඤ්ඤ තරස්මිං කාලෙති සබ්බෙසං හි අත්තනා[20] අධිගතකාලො පාකටො

---

1. කින්තෙ අධිගතං 1.
2. කතමෙ S.
3. අධිගම B. S.
4. ඣාන විමොක්ඛාදිසු B. S.
5. උදාහු S.
6. රූපා B.
7. කතරස්මිං S.
8. ඔකාසෙ S.
9. කතරස්මිං B. S.
10. කිලෙසාති S.
11. ලෙසපුච්ඡා S.
12. තෙමං 1.
13. එත්තාවතා S.
14. සක්කාරෙතබ්බො B.
15. රූපාරූපධම්ම S.
16. අභිනිවෙසිත්වාති S.
17. යස්සාභිනිවෙසො තස්ස පාකටො
18. පන B.
19. නාම S.
20. අත්තනො B S

හොති, සචෙ අමුකස්මිං නාම මෙ[1] කාලෙ අධිගතන්ති වදති, තතො කත්ථ තෙ අධිගතන්ති පුච්ඡිතබ්බො, කිං දිවාට්ඨානෙ උදාහු රත්තිට්ඨානාදීසු අඤ්ඤතරස්මිං ඔකාසෙති, සබ්බෙසං හි අත්තනා[2] අධිගතො ඔකාසො පාකටො හොති, සචෙ අමුකස්මිං නාම මෙ[1] ඔකාසෙ අධිගතන්ති වදති, තතො කතමෙ තෙ කිලෙසා පහීනාති පුච්ඡිතබ්බො, කිං පඨමමග්ගවජ්ඣා උදාහු දුතියාදිමග්ගවජ්ඣාති සබ්බෙසං හි අත්තනා[2] අධිගතමග්ගෙන පහීනා[3] කිලෙසා පාකටා හොන්ති, සචෙ ඉමෙ නාම මෙ කිලෙසා පහීනාති වදති, තතො කතමෙසං ත්වං ධම්මානං ලාභීති පුච්ඡිතබ්බො. කිං සොතාපත්තිමග්ගස්ස උදාහු සකදාගාමිමග්ගාදීසු අඤ්ඤතරස්සාති, සබ්බෙසං හි අත්තනා අධිගතධම්මො පාකටො හොති, සචෙ ඉමෙසං නාමාහං[4] ධම්මානං ලාභීති වදති, එත්තාවතාපිස්ස වචනං න සද්ධාතබ්බං, බහුස්සුතා හි උග්ගහපරිපුච්ඡාකුසලා භික්ඛූ ඉමානි ඡට්ඨානානි සොධෙතුං සක්කොන්ති, ඉමස්ස පන[5] භික්ඛුනො ආගමනපටිපදා සොධෙතබ්බා, යදි ආගමනපටිපදා න සුජ්ඣති ඉමාය පටිපදාය ලොකුත්තරධම්මො[6] නාම න ලබ්භතීති[7] අපනෙතබ්බො, යදි පනස්ස ආගමනපටිපදා සුජ්ඣති දීඝරත්තං තීසු සික්ඛාසු අප්පමත්තො ජාගරියමනුයුත්තො චතූසු පච්චයෙසු අලග්ගො ආකාසෙ පාණිසමෙන චෙතසා විහරතීති පඤ්ඤායති, තස්ස භික්ඛුනො ව්‍යාකරණං පටිපදාය සද්ධිං සංසන්දති සමෙති,[8] සෙය්‍යථාපි නාම ගඞ්ගොදකං යමුනොදකෙන සද්ධිං සංසන්දති සමෙති, එවමෙවං[9] සුපඤ්ඤත්තා තෙන භගවතා සාවකානං නිබ්බානගාමිනී[10] පටිපදා සංසන්දති සමෙති, නිබ්බානඤ්ච පටිපදා[11] චාති වුත්තසදිසං හොති, අපි ච ඛො න[12] එත්තකෙනාපි සක්කාරො කාතබ්බො[13] කස්මා,[14] එකච්චස්ස හි පුථුජ්ජනස්සාපි සතො ඛීණාසවපටිපත්තිසදිසා පටිපදා හොති, තස්මා සො භික්ඛු තෙහි[15] තෙහි උපායෙහි උත්තාසෙතබ්බො; ඛීණාසවස්ස නාම අසනියාපි[16] මත්ථකෙ පතමානාය භයං වා ඡම්භිතත්තං වා ලොමහංසො වා න හොති; පුථුජ්ජනස්ස අප්පමත්තකෙනාපි[17] හොති, තත්‍රිමානි වත්ථූනි: දීඝභාණක අභයත්ථෙරො කිර එකං පිණ්ඩපාතිකං පරිග්ගහෙතුං[18] අසක්කොන්තො දහරස්ස සඤ්ඤං අදාසි, සො තං නහායමානං කල්‍යාණි[19] නදීමුඛද්වාරෙ නිමුජ්ජිත්වා[20]

---

1. අමුකස්මිං නාම S.
2. අත්තනො B.
3. පහීනා B.
4. නාම S.
5. ඉමස්ස B.
6. ධම්මා B. S.
7. ලබ්භන්තීති B. S.
8. සංසන්දති 1.
9. එවමෙව B. S.
10. නිබ්බානගාමිනී පටිපදා b. ගාමිනං 1.
11. පටිපදං S.
12. අපි ච ඛො පුනඑත්තකෙනාපි b. පන B, S,
13. න කාතබ්බො B. S.
14. යස්මා S.
15. භික්ඛු S.
16. අසනිපාතගතන S.
17. තාපි B.
18. පරිග්ගහෙතුං 1.
19. කල්‍යාණි S.
20. නිමුජ්ජිත්වා S.

පාදෙ අග්ගහෙසි, පිණ්ඩපාතිකො කුම්භිලොති සඤ්ඤාය මහාසද්දමකාසි, තදා තං පුථුජ්ජනොති ජානිංසු,[1] චන්දමුඛ තිස්ස[2] රාජකාලෙ පන මහාවිහාරෙ සබ්බථෙරො ඛීණාසවො දුබ්බලචක්ඛුකො විහාරෙ යෙව අච්ඡති,[3] රාජා ථෙරං පරිගණ්හිස්සාමීති[4] භික්ඛුසු භික්ඛාචාරං ගතෙසු අප්පසද්දො උපසඞ්කමිත්වා සප්පො විය පාදෙ[5] අග්ගහෙසි, ථෙරො සිලාථම්භො විය නිච්චලො හුත්වා කො එත්ථාති ආහ, අහං භන්තෙ තිස්සොති, සුගන්ධං වායසි නො[6] තිස්සාති එවං ඛීණාසවස්ස භයං නාම නත්ථීති,[7] එකච්චො පන පුථුජ්ජනොපි අතිසූරො හොති නිබ්භයො සො රජ්ජනීයෙන[8] ආරම්මණෙන පරිගණ්හිතබ්බො,[9] වසභරාජාපි හි එකං ථෙරං පරිගණ්හමානො[10] ඝරෙ නිසීදපෙත්වා තස්ස සන්තිකෙ බදරසාලිවං මද්දමානො නිසීදි[11] මහාථෙරස්ස ඛෙළො චලි, තතො ථෙරස්ස පුථුජ්ජනභාවො[12] ආවිභූතො[13] ඛීණාසවස්ස හි රසතණ්හා නාම සුප්පහීනා දිබ්බෙසුපි රසෙසු නිකන්ති[14] නාම න හොති. තස්මා ඉමෙහි උපායෙහි පරිග්ගහෙත්වා සචස්ස[15] භයං වා ඡම්භිතත්තං වා[16] රසතණ්හා වා උප්පජ්ජති න ත්වං අරහාති අපනෙතබ්බො, සචෙ පන අභීරු[17] අච්ඡම්භී අනුත්‍රාසී හුත්වා සීහො විය නිසීදති, දිබ්බාරම්මණෙපි නිකන්තිං න ජනෙති අයං භික්ඛු සම්පන්නවෙය්‍යාකරණො සමන්තා රාජ රාජමහාමත්තාදීහි පෙසිතං සක්කාරං අරහතීති.

ඡබ්බිසොධනසුත්තං දුතියං.

---

2. 4. 3.

එවමෙම සුතන්ති සප්පුරිසධම්මසුත්තං; තත්ථ සප්පුරිසධම්මන්ති සප්පුරිසානං ධම්මං; අසප්පුරිසධම්මන්ති පාපපුරිසානං ධම්මං; එවං මාතිකං ඨපෙත්වාපි[18] පුන[19] යථා නාම මග්ගකුසලො පුරිසො වාමං මුඤ්චිත්වා දක්ඛිණං ගණ්හාති පඨමං මුඤ්චිතබ්බං කථෙති. එවං පහාතබ්බං ධම්මං පඨමං දෙසෙන්තො කතමො ච භික්ඛවෙ අසප්පුරිස

---

1. සංජානිංසු B. S.
2. චණ්ඩි මුඛතිස්ස S.
3. අච්ඡි B. S.
4. පරිග්ගණ්හිස්සාමීති B. S.
5. පාදෙසු S.
6. සුගන්ධං වායසි නො 1.
7. නත්ථි B. S.
8. රජ්ජනීයෙන B. රජනීයෙන S.
9. පරිග්ගණ්හිතබ්බො b. S.
10 පරිග්ගණ්හමානො B. S.
11. ලදරපලං ච මද්දපෙසි S.
පදරසාලවං මද්දපෙසි B.
12. පුථුජ්ජනසභාවො S.
13. ආවිභූතො B.
14. නිකන්ති B. S.
15. සචෙතස්ස S.
16. ලොමහංසො වා B.
17. අභීරු
18. ඨපෙත්වා S.
19. පන 1. B.

ධමමාති ආදිමාහ, තතථ උචචාකුලාති ඛතතියකුලා වා බ්‍රාහමණ කුලා වා එතමෙව[1] හි කුලද්වයං උචචාකුලනති[2] වුචචති; සො තෙන පුජෙජාති[3] සො[4] තෙසු භිකඛූසු පූජාරහො; අනතරං කරිතවාති අබභනතරං කතවා; මහාකුලාති ඛතතියකුලා වා බ්‍රාහමණකුලා වා වෙසසකුලා වා ඉදමෙව හි කුලතතයං මහාකුලනති වුචචති; මහාභොගකුලාති මහනෙතහි භොගෙහි සමනනාගතා[5] කුලා; උළාරභොගකුලාති; උළාරෙහි පණීතෙහි භොගෙහි සමපනනා කුලා; ඉමසමිං පදද්වයෙ චතතාරිපි කුලානි ලබභනති; යතථ කතථචි කුලෙ ජාතො හි පුඤඤබලෙහි මහාභොගොපි උළාරභොගොපි හොති යෙව;

යසසසීති පරිවාරසමපනෙනා; අපපඤඤාතාති රතතිංඛිතතා[6] සරා විය සඞඝසමජජාදීසු න පඤඤායනති; අපෙපසකඛාති අපපපරිවාරා; ආරඤඤිකොති[7] සමාදිනන ආරඤඤිකධුතඞගො; සෙසධුතඞගෙසුපි එසෙව නයො; ඉමසමිං[8] සුතෙත පාළියං නව චෙව ධුතඞගානි ආගතානි, විතථාරෙන පනෙතානි තෙරස හොනති, තෙසු යං වතතබබං තං සබබං සබබාකාරෙන විසුද්ධිමගෙග ධුතඞගනිදෙදසෙ වුතතමෙව; අතමමයතාති තමමයතා වුචචති[9] තණහා. නිතතණහතාති[10] අතෙථා; අතමමයතං යෙව[11] අනතරං කරිතවාති නිතතණහතං යෙව කාරණං කතවා අබභනතරං[12] කතවා චිතෙතන උපපාදෙතවාති අතෙථා; තිරොධවාරෙ යසමා අනාගාමිඛීණාසවාව[13] තං සමාපතතිං සමාපජජනති, පුථුජජනසස සා නතථි තසමා අසපපුරිසවාරෙ පරිහීනො න කිඤචි මඤඤතීති කඤචි[14] පුගගලං තීහි මඤඤනාහි න මඤඤති; න කුහිඤචි මඤඤතීති කිසමිඤචි ඔකාසෙ න මඤඤති; න කෙනචි මඤඤතීති කෙනචි වතථුනාපි පුගගලෙන[15] න මඤඤති: සෙසං සබබතථ උතතානතථමෙවාති.[16]

සපපුරිසධමමසුතතං නිට්ඨිතං.

---

1. එතදෙව B. S.
2. උචචකුලනති b.
3. පුජෙජාති B.
4. සො භිකඛු b. S.
5. සමනනාගත S.
6. රතතිං ඛිතත b. S.
7. ආරඤඤිකොති B. b.
8. ඉමසමිං ච b. S.
9. තමමයතා (ති) වුචචති b
10. නිතතණහාති B.
11. චෙව S.
12. වා b S.
13. ඛීණාසවා ච b. S.
 න කුහිඤචි මඤඤතීති b. S.
14. කිඤචි b. S.
15. තං පුගගලං b. S.
1 . උතතානතථමෙවාති b. S.

2. 4. 4.

එවමෙව සුත්තන්ති සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ[1] සුත්තං; තත්ථ[2] **අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාරන්ති** අඤ්ඤං සෙවිතබ්බං[3] කායසමාචාරං අඤ්ඤං අසෙවිතබ්බං වදාමි; සෙවිතබ්බමෙව කෙනචි පරියායෙන; අසෙවිතබ්බන්ති අසෙවිතබ්බං වා සෙවිතබ්බන්ති[4] න වදාමීති අත්ථො: වචීසමාචාරාදීසුපි එසෙව නයො.[5] ඉති භගවා සත්තහි පදෙහි මාතිකං[6] ඨපෙත්වා විත්ථාරතො අවිභජිත්වාව දෙසනං[7] නිට්ඨපෙසි, කස්මා: සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ඔකාසකරණත්ථං, මනොසමාචාරෙ මිච්ඡාදිට්ඨිසම්මාදිට්ඨියො දිට්ඨිපටිලාභවසෙන විසුං අඞ්ගං හුත්වා ඨිතාති න ගහිතා,[8] චිත්තුප්පාදෙ[9] අකම්මපථප්පත්තා[10] අභිජ්ඣාදයො වෙදිතබ්බා; සඤ්ඤාපටිලාභවාරෙ අභිජ්ඣාසහගතාය සඤ්ඤායාති ආදීනි කාමසඤ්ඤාදීනං දස්සනත්ථං වුත්තානි;

සව්‍යාපජ්ඣන්ති[11] සදුක්ඛං; **අපරිනිට්ඨිතභාවායාති** භවානං අපරිනිට්ඨිතභාවාය එත්ථ ච සව්‍යාපජ්ඣත්තභාවා[12] නාම චත්තාරො හොන්ති. පුථුජ්ජනොපි හි යො[13] තෙනත්තභාවෙන භවං පරිනිට්ඨපෙතුං න සක්කොති, තස්ස පටිසන්ධිතො පට්ඨාය අකුසලා ධම්මාව[14] වඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා[15] පරිහායන්ති. සදුක්ඛමෙව අත්තභාවං අභිනිබ්බත්තෙති නාම, තථා සොතාපන්නසකදාගාමි අනාගාමිනො, පුථුජ්ජනාදයො නාම හොන්තු අනාගාමී[16] කථං සව්‍යාපජ්ඣං[17] අත්තභාවං, අභිනිබ්බත්තෙති කථං චාස්ස[18] අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්තීති අනාගාමිපි සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්තො උය්‍යානවිමානකප්පරුක්ඛෙ ඔලොකෙත්වා අහො සුඛං අහො සුඛන්ති උදානං[19] උදානෙති,[20] අනාගාමිනො භවලොභො භවතණ්හා අප්පහීනාව හොති.[21] තස්ස අප්පහීනතණ්හතාය අකුසලා ධම්මා[22] වඩ්ඪන්ති නාම කුසලා පරිහායන්ති නාම සදුක්ඛමෙව අත්තභාවං[23] නිබ්බත්තෙති අපරිනිට්ඨිතභවොයෙව හොතීති වෙදිතබ්බො; **අව්‍යාපජ්ඣන්ති** අදුක්ඛං; අයම්පි චතුන්නං ජනානං වසෙන වෙදිතබ්බො, යො හි පුථුජ්ජනොපි තෙනත්තභාවෙන භවං පරිනිට්ඨපෙතුං[24] සක්කොති

---

1. සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ b.
2. තත්ථ තඤ්ඤව b. S.
3. සෙවිතබ්බං b S.
4. ච b. S.
5. වචීසමාචාරාදිසු එසෙව නයො b.
6. සත්තහි මාතිකං S.
7. අවිභජිත්වා දෙසනං S.
8. ගහිතානි 1.
9. චිත්තුප්පාදෙන S.
10. කම්මපථප්පත්තා b.
11. සබ්‍යාපජ්ජන්ති b.
12. සබ්‍යාපජ්ජත්තභාවා b.
13. යො හි පුථුජ්ජනො ච S.
14. ධම්මා b. S.
15. ච b. S.
16. අනාගාමී S.
17. සබ්බ්‍යාපජ්ජ b
18. චස්ස b. S.
19. සුඛන්ති S.
20. උදානෙසි b.
21. හොන්ති b. S.
22. අකුසලා b.
23. අපි b. S.
24. පරිනිබ්බාපෙතුං b.

පුන පටිසන්ධිං න ගණ්හාති තස්ස පටිසන්ධිග්ගහණතො පට්ඨාය අකුසල
මෙව පරිහායති කුසලමෙව වඩ්ඪති[1] අදුක්ඛමෙව අත්තභාවං නිබ්බ
ත්තෙති පරිනිට්ඨිතභවොයෙව[2] නාම හොති; තථා සොතාපන්න
සකදාගාමි අනාගාමිනො: සොතාපන්නාදයො තාව හොන්තු පුථුජ්ජනො
කථං අව්‍යාපජ්ඣං[3] අත්තභාවං නිබ්බත්තෙති, කථං වාස්ස[4] අකුසල
පරිහානි ආදීනි හොන්තීති පුථුජ්ජනොපි පච්ඡිමභවිකො[5] තෙනත්ත
භාවෙන භවං පරිනිට්ඨපෙතුං සමත්ථො හොති, තස්ස අඞ්ගුලිමාලස්ස
විය එකොනූනපාණසහස්සං ඝාතෙන්තස්සාපි අත්තභාවො අව්‍යා
පජ්ඣොයෙව[6] නාම, භවං පරිනිට්ඨපෙතියෙව නාම, අකුසලමෙව
හායති විපස්සනමෙව ගබ්භං ගණ්හාපෙති නාම;

චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යන්ති ආදීසු යස්මා එකච්චස්ස තස්මිංයෙව
රූපෙ රාගාදයො උප්පජ්ජන්ති අභිනන්දති අස්සාදෙති අභිනන්දන්තො
අස්සාදෙන්තො අනයව්‍යසනං පාපුණාති, එකච්චස්ස න උප්පජ්ජන්ති
නිබ්බින්දති විරජ්ජති[7] නිබ්බින්දන්තො විරජ්ජන්තො නිබ්බුතිං පාපු
ණාති, තස්මා තදුභ[8] අඤ්ඤමඤ්ඤන්ති න වුත්තං එස[9] නයො
සබ්බත්ථ, එවං විත්ථාරෙන[10] ආජානෙය්‍යුන්ති එත්ථ කෙ භගවතො
ඉමස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ආජානන්ති[11] කෙ න ආජානන්තීති යෙ
තාව ඉමස්ස සුත්තස්ස පාළිං ච අට්ඨකථඤ්ච උග්ගණ්හිත්වා තක්කරා
න හොන්ති. යථාවුත්තං අනුලොමපටිපදං න පටිපජ්ජන්ති තෙ න
ජානන්ති[12] නාම යෙ පන තක්කරා හොන්ති, යථා වුත්තං අනුලොම
පටිපදං පටිපජ්ජන්ති තෙ ජානන්ති[12] නාම; එවං ජානන්තානම්පි සප්පටි
සන්ධිකානං[13] තාව දීඝරත්තං හිතාය[14] හොතු[15] අප්පටිසන්ධිකානං
කථං හොතීති අප්පටිසන්ධිකා නිරුපාදානො[16] විය ජාතවෙදො[17] පරි
නිබ්බායන්ති; කප්පසතසහස්සානම්පි අච්චයෙන[18] තෙසං පුන දුක්ඛං
නාම නත්ථි, ඉති එකංසෙන තෙසං යෙව දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය
හොති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ[19]සුත්තං චතුත්ථං.

---

1. අකුසලා පරිහායන්ති කුසලායෙව වඩ්ඪන්ති b. S.
2. පරිනිට්ඨිතභාවො යෙව S. භාවොයෙව b.
3. අබ්‍යාපජ්ජ b.
4. වස්ස b. S.
5. පච්ඡිමභවිකොපි 1.
6. අව්‍යාපජ්ජොයෙව b.
7. නුප්පජ්ජන්ති b. න උප්පජ්ජන්තීති S.
8. යස්මාතදුභ S.
9. එසෙව b, S.
10. විත්ථාරෙතබ්බං S. විත්ථාරෙන අත්ථං b.
11. අත්ථං අජානන්තීති යෙ තාව S.
12. අජානන්ති b.
13. සප්පටිසන්ධිකානං b.
14. හිතාය සුඛාය S.
15. හොන්තු 1.
16. අනුපාදානා b.
17. ජාතා වෙද b.
18. කප්පසහස්සම්පි b.
19. සෙවිතබ්බා සෙවිතබ්බ b, S. සෙවිතබ්බා සෙවිතබ්බ සුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා S.

2. 4. 5.

එවමෙම සුතනති බහුධාතුකසුතතං; තතථ භයානීති ආදිසු භයනති චිතතුත්‍රාසො උපදදවොති අනෙකගගතාකාරො; උපසගගොති උපසටඨාකාරො[1] තතථ තතථ ලගගනාකාරො; තෙසං එවං නානතතං වෙදිතබබං; පබබතාදිවිසමනිසසිතා චොරා ජනපදවාසිනං පෙසෙනති මයං අසුකදිවසෙ නාම තුමහාකං ගාමං පහරිසසාමාති තං පවතතිං සුතකාලතො පටඨාය භයං සනතාසං ආපජජනති අයං චිතතුත්‍රාසො නාම, ඉධ තෙ චොරා කුපිතා[2] අනතථමපි ආවහෙයයුනති හතථසාරං ගහෙතවා දිපදචතුපපදෙහි[3] සදධිං අරඤඤං පවිසිතවා තතථ තතථ භූමියං නිපජජනති, ඩංසමකසාදීහි ඛජජමානා ගුමබනතරානි පවිසනති, ඛාණුකණටකෙ මදදනති, තෙසං එවං විචරනතානං වික්ඛිතතභාවො අනෙකගගතාකාරො නාම, තතො චොරෙසු යථා වුතෙත[4] දිවසෙ අනාගචඡනෙතසු තුචඡසාසනං[5] තං භවිසසති, ගාමං පවිසාමාති[6] සපරිකඛාරා ගාමං පවිසනති. අථ තෙසං පවිටඨභාවං ඤතවා ගාමං පරිවාරෙතවා ද්වාරෙ අගගිං දතවා මනුසෙස ඝාතෙතවා චොරා සබබං විභවං විලුමපෙතවා ගචඡනති, තෙසු ඝාතිතාවසෙසා[7] අගගිං නිබබාපෙතවා කොටඨචඡායා[8] භිතතිචඡායාදිසු තතථ තතථ ලගගිතවා නිසීදනති නටඨං අනුසොචමානා, අයං උපසටඨාකාරො[9] ලගගනාකාරො නාම.

නළාගාරාති නළෙහි ඡනනා පරිචඡනනා[10] අගාරා සෙසසමභාරා පනෙතථ රුකඛමයා හොනති, තිණාගාරෙපි එසෙව නයො, බාලතො උපපජජනතීති බාලමෙව නිසසාය උපපජජනති; බාලො හි අපණඩිත පුරිසො රජජං වා ඔපරජජං[11] වා අඤඤං වා පන[12] මහනතං ඨානං පතථෙනෙතා කතිපයෙ අතතනා සදිසෙ විධවාපුතෙත මහාධුතෙත ගහෙතවා එථ අහං තුමෙහ ඉසසරෙ කරිසසාමීති පබබතගහනාදීනි නිසසාය අනතමනෙත[13] ගාමෙ පහරනෙතා දාමරිකභාවං ජානාපෙතවා අනුපුබෙබන නිගමෙපි ජනපදෙපි පහරති.[14] මනුසසා ගෙහානි ඡඩෙඩතවා ඛෙමනතටඨානං පතථයමානා පකකමනති. තෙ නිසසාය වසනතා භිකඛූපි භිකඛුනියොපි අතතනො අතතනො වසනටඨානානි පහාය පකකමනති, ගතගතටඨානෙ භිකඛාපි සෙනාසනමපි දුලලභං

---

1. උපසතතාකාරො b.
2. චොරාකුපිතා S.
3. ද්විපද චතුපපදෙහි S.
   චිපද S. චිපද චතුපපදෙහි b.
4. යථාවුතත S.
5. තුචඡසාසනං b. S.
6. පවිසිසසාමාති b. S.
7. ඝාතිතාවසෙසා B. S.
8. කොටඨචඡා B
9. උපසතතාකාරො b.
10. නළෙහි පරිචඡනනා b. S.
11. උපරජජං b. S.
12. වා S.
13. අනතමනෙත b.
14. ජනපදෙපි පහරනතීති S.

හොති, එවං චතුන්නං පරිසානං භයං ආගතමෙව හොති, පබ්බජිතෙසු
පි ද්වෙ බාලා භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදං පට්ඨපෙත්වා චොදනං
ආරභන්ති ඉති කොසම්බිවාසිකානං විය මහාකලහො උප්පජ්ජති[1]
චතුන්නං පරිසානං භයං ආගතමෙව හොතීති එවං යානි කානිචි
භයානි උප්පජ්ජන්ති සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්තීති වෙදි
තබ්බානි; එතදවොචාති භගවතා[2] ධම්මදෙසනා මත්ථකං අපා
පෙත්වාව නිට්ඨාපිතා, යන්නූනාහං දසබලං පුච්ඡිත්වා සබ්බඤ්ඤුත
ඤ්ඤාණෙනෙවස්ස දෙසනාය[3] පාරිපූරිං කරෙය්‍යන්ති[4] චින්තෙත්වා එතං.
කිත්තාවතා නු ඛො භන්තෙති ආදිවචනං අවොච; අට්ඨාරසසු
ධාතූසු අඩ්ඪෙකාදසධාතුයො රූපපරිග්ගහො; අඩ්ඪට්ඨධාතුයො[5]
අරූපපරිග්ගහොති රූපාරූපපරිග්ගහොව කථිතො; සබ්බාපි ධාතු
වසෙන පඤ්චක්ඛන්ධා හොන්ති; පඤ්චපි ඛන්ධා දුක්ඛසච්චං, තෙසං
සමුට්ඨාපිකා තණ්හා සමුදයසච්චං, උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං,
නිරොධපජානනා[6] පටිපදා මග්ගසච්චං; ඉති චතුසච්චකම්මට්ඨානං
එකස්ස භික්ඛුනො නිග්ගමනං මත්ථකං[7] පාපෙත්වා කථිතං හොති;
අයමෙත්ථ සංඛෙපො[8] විත්ථාරතො පනෙතා[9] ධාතුයො විසුද්ධිමග්ගෙ
කථිතාව.

ජානාති පස්සතීති සහ විපස්සනාය මග්ගො වුත්තො; පථවීධාතු
ආදයො සවිඤ්ඤාණකකායං සුඤ්ඤතො නිස්සත්තතො දස්සෙතුං
වුත්තා තාපි[10] පුරිමාහි අට්ඨාරසහි ධාතූහි පූරෙතබ්බා පූරෙන්තෙන
විඤ්ඤාණධාතුතො නීහරිත්වා පූරෙතබ්බා, විඤ්ඤාණධාතු එසා චක්ඛු
විඤ්ඤාණාදිවසෙන ඡබ්බිධා හොති, තත්ථ චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතුයා
පරිග්ගහිතාය තස්සා වත්ථු චක්ඛුධාතු ආරම්මණං රූපධාතූති ද්වෙ
ධාතුයො පරිග්ගහිතාව හොන්ති, එසනයො සබ්බත්ථ,[11] මනොවිඤ්ඤාණ
ධාතුයා පන පරිග්ගහිතාය තස්සා පුරිමපච්ඡිමවසෙන මනොධාතු
ආරම්මණවසෙන ධම්මධාතූති ද්වෙ ධාතුයො[12] පරිග්ගහිතාව හොන්ති,
ඉති ඉමාසු අට්ඨාරසසු ධාතූසු අඩ්ඪෙකාදසධාතුයො රූපපරිග්ගහොති,
පුරිමනයෙනෙව ඉදම්පි එකස්ස භික්ඛුනො නිග්ගමනං[13] මත්ථකං
පාපෙත්වා කථිතං හොති, සුඛධාතූති ආදීසු සුඛඤ්ච තං නිස්සත්ත
භාව[14] සුඤ්ඤතට්ඨෙන ධාතු චාති සුඛධාතු; එසනයො[15] සබ්බත්ථ,
එත්ථ ච පුරිමා චතස්සො ධාතුයො සප්පටිපක්ඛවසෙන ගහිතා, පච්ඡිමා

---

1. විය කලහො උප්පජ්ජති S.
2. භගවතො b. S.
3. ඤාණෙනෙව දෙසනාය S.
4. කරෙය්‍යන්ති b. S.
5. අඩ්ඪට්ඨමකධාතුයො b. S.
6. නිරොධපාපනා S.
7. නිගමනං මත්ථකං S.
8. නිගමනං S.
9. පනෙත්ථ 1.
10. වුත්තා තාපි S.
11. එසෙව නයො සබ්බත්ථාපි S.
12. ධාතුයා S.
13. නිගමනං S.
14. නිස්සත්ත b. S.
15. ධාතූති සුඛධාතු එසෙව S.

ද්වෙ සරික්ඛවසෙන[1] අවිභූතභාවෙන හි උපෙක්ඛාධාතු අවිජ්ජාධාතුයා සරික්ඛා. එත්ථ ච[2] සුඛදුක්ඛධාතූසු පරිග්ගහිතාසු කායවිඤ්ඤාණධාතු පරිග්ගහිතාව හොති, සෙසාසු පරිග්ගහිතාසු මනොවිඤ්ඤාණධාතු පරිග්ගහිතාව හොති, ඉමාපි ඡ ධාතුයො හෙට්ඨා අට්ඨාරසහියෙව පූරෙතබ්බා, පූරෙන්තෙන උපෙක්ඛාධාතුතො නීහරිත්වා පූරෙතබ්බං ඉති ඉමාසු අට්ඨාරසසු ධාතූසු අඩ්ඪෙකාදසධාතුයො රූපපරිග්ගහො හොති,[3] පුරිමනයෙනෙව ඉදම්පි එකස්ස භික්ඛුනො නිග්ගමනං මත්ථකං පාපෙත්වා කථිතං හොති, කාමධාතුආදීනං ද්වෙධාවිතක්කෙ කාමවිතක්කාදීසු වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො, අභිධම්මෙපි "තත්ථ කතමා කාමධාතු කාමපටිසංයුත්තො තක්කො විතක්කො"ති ආදිනා නයෙන එතා විත්ථාරිතායෙව,[4] ඉමාපි ඡ ධාතුයො හෙට්ඨා අට්ඨාරසහියෙව පූරෙතබ්බා, පූරෙන්තෙන කාමධාතුතො නීහරිත්වා පූරෙතබ්බා, ඉති ඉමාසු අට්ඨාරසසු ධාතූසු අඩ්ඪෙකාදසධාතුයො රූපපරිග්ගහො හොති පුරිමනයෙනෙව, ඉදම්පි එකස්ස භික්ඛුනො නිග්ගමනං මත්ථකං පාපෙත්වා කථිතං හොති; කාමධාතුආදීසු පඤ්චකාමාවචරක්ඛන්ධා කාමධාතු නාම, පඤ්ච රූපාවචරක්ඛන්ධා රූපධාතු නාම, චත්තාරො අරූපාවචරක්ඛන්ධා අරූපධාතු නාම, අභිධම්මෙ පන "තත්ථ කතමා කාමධාතු හෙට්ඨතො අවීචිනිරයං[5] පරියන්තං කරිත්වා"ති ආදිනා නයෙන එතාසං විත්ථාරො ආගතොයෙව, ඉමාපි තිස්සො ධාතුයො හෙට්ඨා අට්ඨාරසහියෙව පූරෙතබ්බා, පූරෙන්තෙන කාමධාතුතො නීහරිත්වා පූරෙතබ්බා, ඉති ඉමාසු අට්ඨාරසසු ධාතූසු අඩ්ඪෙකාදසධාතුයො රූපපරිග්ගහො හොති පුරිමනයෙනෙව, ඉදම්පි එකස්ස භික්ඛුනො නිග්ගමනං මත්ථකං පාපෙත්වා කථිතං හොති.

සඞ්ඛතාති පච්චයෙහි සමාගන්ත්වා කතා; පඤ්චන්නං ඛන්ධානමෙතං අධිවචනං; න සඞ්ඛතා අසඞ්ඛතා නිබ්බානස්සෙතං අධිවචනං ඉමාපි ද්වෙ ධාතුයො හෙට්ඨා අට්ඨාරසහියෙව පූරෙතබ්බා, පූරෙන්තෙන සඞ්ඛතධාතුතො නීහරිත්වා පූරෙතබ්බා, ඉති ඉමාසු අට්ඨාරසසු ධාතූසු අඩ්ඪෙකාදසධාතුයො රූපපරිග්ගහො හොති පුරිමනයෙනෙව, ඉදම්පි එකස්ස භික්ඛුනො නිග්ගමනං මත්ථකං පාපෙත්වා කථිතං හොති; අජ්ඣත්තිකබාහිරානීති අජ්ඣත්තිකානි ච බාහිරානි ච; එත්ථ හි චක්ඛුආදීනි අජ්ඣත්තිකානි ඡ; රූපාදීනි බාහිරානි ඡ; ඉධාපි ජානාති පස්සතීති සහ විපස්සනාය මග්ගො කථිතො; ඉමස්මිං සති ඉදන්ති ආදි මහාතණ්හාසඞ්ඛයෙ විත්ථාරිතමෙව; අට්ඨානන්ති හෙතුපටික්ඛෙපො; අනවකාසොති පච්චයපටික්ඛෙපො; උභයෙනපි[6] කාරණමෙව

---

1. මෙසරික්ඛක වසෙන S.
2. භාවෙනපි B, S.
3. රූපාරූපපරිග්ගහොති S.
4. නයෙනෙව එතාසං විත්ථාරො ආගතොයෙව b.
5. අවීචිනිරයං b.
6. උභයෙනාපි b, S.

පක්ඛිපති, කාරණං හි තදායත්තවුත්තිතාය අත්තනො ඵලස්ස ඨානන්ති ච අවකාසොති ච වුච්චති; යන්ති යෙන කාරණෙන; දිට්ඨිසම්පන්නොති මග්ගදිට්ඨියා සම්පන්නො සොතාපන්නො අරියසාවකො.

කඤ්චි[1] **සඞ්ඛාරන්ති** චතුභූමකෙසු[2] සඞ්ඛාරෙසු[3] කඤ්චි එක සඞ්ඛාරම්පි; **නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍යාති** නිච්චොති ගණ්හෙය්‍ය; **නෙතං ඨානං විජ්ජතීති** එතං කාරණං නත්ථි න උපලබ්භති; **යං පුථුජ්ජනොති** යෙන කාරණෙන පුථුජ්ජනො; **ඨානමෙතං විජ්ජතීති** එතං කාරණං අත්ථි; සස්සතදිට්ඨියා හි සො තෙභූමකෙසු සඞ්ඛාරෙසු[4] කඤ්චි සඞ්ඛාරං නිච්චතො ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො; චතුත්ථභූමක සඞ්ඛාරා[4] පන තෙජුස්සදත්තා දිවස[5] සන්තත්තො අයොගුළො විය මක්ඛිකානං දිට්ඨියා වා අඤ්ඤෙසං වා අකුසලානං ආරම්මණං න හොන්ති; ඉමිනා නයෙන කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතොති ආදීසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො; **සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍යාති** එකන්තසුඛී අත්තා හොති. අරොගො පරම්මරණාති එවං අත්තදිට්ඨිවසෙන සුඛතො ගාහං සන්ධාය එතං වුත්තං; දිට්ඨිවිප්පයුත්තචිත්තෙන පන අරියසාවකො පරිළාහාභිභූතො පරිළාහවූපසමත්ථං මත්තහත්ථිපරිත්තාසිතො[6] විය චොක්ඛ බ්‍රාහ්මණො[7] ගූථං කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො උපගච්ඡති; අත්තවාරෙ කසිණාදිපණ්ණත්තිසඞ්ගහත්ථං සඞ්ඛාරන්ති අවත්වා කඤ්චි ධම්මන්ති වුත්තං; ඉධාපි අරියසාවකස්ස චතුභූමකවසෙන පරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො. පුථුජ්ජනස්ස තෙභූමකවසෙන[8] සබ්බවාරෙසු වා අරියසාවකස්සාපි තෙභූමකවසෙනෙව පරිච්ඡෙදො වට්ටති.

යං හි යං[9] **පුථුජ්ජනො ගණ්හාති** තතො තතො අරියසාවකො ගාහං විනිවෙඨෙති,[10] පුථුජ්ජනො හි යං යං නිච්චං සුඛං අත්තාති ගණ්හාති තං තං අරියසාවකො අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති[11] ගණ්හන්තො තං ගාහං විනිවෙඨෙති,[12] **මාතරන්ති** ආදීසු ජනිකා ච[13] මාතා, ජනකො පිතා, මනුස්සභූතො ච;[14] ඛීණාසවො අරහාති අධිප්පෙතො; කිං පන අරියසාවකො අඤ්ඤං ජීවිතා වොරොපෙය්‍යාති එතම්පි අට්ඨානං, සචෙපි[15] භවන්තරගතං අරියසාවකභාවං[16] අජානන්තම්පි

---

1. කිඤ්චි b. S.
2. චතුභූමිකෙසු b. S.
3. තෙභූමිකෙසු b S. සඞ්ඛත සඞ්ඛාරෙසු b. සඞ්ඛතසඞ්ඛාරෙසු 1.
4. චතුත්ථ භූමික සඞ්ඛාරා b S.
5. දිවසං b. දිවසෙන S.
6. මත්තහත්ථිං b පරිත්තාසිතො S.
7. පොක්ඛර බ්‍රාහ්මණො විය ච S. විය ච b.
8. වසෙන B. S
9. වාරෙසු අරියසාවකස්සාපි b. තෙභූමිකවසෙන වට්ටති b. වත්තති S 9 යං යඤ්හි b.
10. පුථුජ්ජනො S. විනිවෙඨෙති b. විනිවෙඨෙති S.
11. දුක්ඛමනත්තාති S.
12. විනිවෙඨෙති S.
13. ජනිකා ච S.
14. ච b.
15. සචෙ හි . S.
16. අරියසාවකං අත්තනො අරියභාවං b.

කොචි එවං[1] වදෙය්‍ය, ඉමං[2] කුන්ථකිපිල්ලිකං[3] ජීවිතා වොරොපෙත්වා සකලචක්කවාළගබ්භෙ චක්කවත්තිරජ්ජං පටිපජ්ජාහීති නෙව සො තං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, අථාපි නං එවං වදෙය්‍යුං.[4] සචෙ ඉමං න ඝාතෙස්සසි[5] සීසං තෙ ඡින්දිස්සාමාති සීසමෙවස්ස ඡින්දෙය්‍යුං.[6] න ච සො තං ඝාතෙය්‍ය, පුථුජ්ජනභාවස්ස පන මහාසාවජ්ජභාවං[7] දස්සනත්ථං අරියසාවකස්ස ච බල[8] දීපනත්ථමෙතං වුත්තං, අයං හෙත්ථ අධිප්පායො, සාවජ්ජො පුථුජ්ජනභාවො; යත්‍ර හි නාම පුථුජ්ජනො මාතුඝාතාදීනිපි[9] ආනන්තරියානි කරිස්සති, මහාබලො ච අරියසාවකො යො එතානි කම්මානි න කරොතීති;

දුට්ඨචිත්තෙනාති වධකචිත්තෙන පදුට්ඨචිත්තෙන; **ලොහිතං උප්පාදෙය්‍යාති** ජීවමානකසරීරෙ[10] ඛුද්දකමක්ඛිකාය පිවනමත්තම්පි ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය; **සඞ්ඝං භින්දෙය්‍යාති** සමානසංවාසකං සමානසීමාය ඨිතං පඤ්චහි කාරණෙහි සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය; වුත්තං හෙතං: "පඤ්චහි උපාලි ආකාරෙහි සඞ්ඝො භිජ්ජති කම්මෙන උද්දෙසෙන වොහරන්තො අනුස්සාවනෙන සලාකග්ගාහෙනාති,[11] තත්ථ **කම්මෙනාති** අපලොකනාදීසු චතූසු කම්මෙසු අඤ්ඤතරෙන කම්මෙන; **උද්දෙසෙනාති** පඤ්චසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙසු[12] අඤ්ඤතරෙන උද්දෙසෙන; **වොහරන්තොති** කථයන්තො; තාහි තාහි උප්පත්තීහි[13] අධම්මං ධම්මොති ආදීනි අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථූනි[14] දීපෙන්තො; **අනුස්සාවනෙනාති** නනු තුම්හෙ ජානාථ මය්හං උච්චාකුලා පබ්බජිතභාවං බහුස්සුතභාවං ච මාදිසො නාම උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථුසාසනං ගාහෙය්‍යාති චිත්තම්පි උප්පාදෙතුං තුම්හාකං, යුත්තං කිං මය්හං අවීචි[15] නීලුප්පලවනං විය සීතලො. කිමහං අපායතො න භායාමීති ආදිනා නයෙන කණ්ණමූලෙ වචීභෙදං කත්වා අනුස්සාවනෙන; **සලාකග්ගාහෙනාති** එවං අනුස්සාවෙත්වා තෙසං චිත්තං උපත්ථම්භෙත්වා අනිවත්තිධම්මෙ කත්වා ගණ්හථ. **ඉමං සලාකන්ති** සලාකග්ගාහෙන; එත්ථ ච කම්මමෙව උද්දෙසො වා පමාණං වොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහා පන පුබ්බභාගා; අට්ඨාරසවත්ථුදීපනවසෙන හි වොහරන්තෙන[16] තත්ථ රුචිජනනත්ථං අනුස්සාවෙත්වා සලාකාය ගහිතායපි[17] අභින්නො හොති සඞ්ඝො, යදා පන එවං චත්තාරො වා අතිරෙකා වා සලාකං ගාහෙත්වා ආවෙණිකං කම්මං වා උද්දෙසං වා කරොන්ති,[18] තදා සඞ්ඝො භින්නො නාම හොති. එවං දිට්ඨිසම්පන්නො

1. කොචි b. එවම්පි S.
2. ඉදං පන S.
3. කුන්ථකිපිලිකං b.
4. වදෙය්‍යං b, S.
5. ඝාවෙස්සසි S.
6. ඝාවෙය්‍ය S. ඡින්දෙය්‍යං b S
7. භාව b.
8. බලං S.
9. මාතුඝාටාදීනිපි S මාතුඝාතාදීනි. b පඤ්චානන්තරියානි b. S,
10. ජීවමානක සරීරං S.
11. සලාකග්ගාහෙනාති b.
12. පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙසු S.
13. උප්පත්තීහි b.
14. අට්ඨාරස භෙදක වත්ථූනි S.
15. කිං අහං b, S. අවීචි b. අවීචි B.
16. වොහරන්තෙන S.
17. ගාහිතායපි b.
18. කරොන්ති I.

පුග්ගලො සඞ්ඝං භින්දෙය්‍යාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. එත්තාවතා මාතුඝාතාදීනි[1] පඤ්ච ආනන්තරියකම්මානි දස්සිතානි හොන්ති. යානි පුථුජ්ජනො කරොති න අරියසාවකො, තෙසං ආවිභාවත්ථං:—

කම්මතො ද්වාරතො චෙව කප්පට්ඨිතියතො තථා
පාකසාධාරණාදීහි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයොති.[2]

තත්ථ කම්මතො තාව, එත්ථ හි මනුස්සභූතස්සෙව මනුස්සභූතං මාතරං වා පිතරං වා අපි පරිවත්තලිඞ්ගං[3] ජීවිතා වොරොපෙන්තස්ස කම්මං ආනන්තරියං[4] හොති, තස්ස විපාකං පටිබාහිස්සාමීති සකලචක්කවාළං මහාචෙතියපමාණෙහි[5] කඤ්චනථූපෙහි පූරෙත්වාපි සකලචක්කවාළං පූරෙත්වා නිසින්නභික්ඛුසඞ්ඝස්ස[6] මහාදානං දත්වාපි බුද්ධස්ස භගවතො සඞ්ඝාටිකණ්ණං, අමුඤ්චන්තො විචරිත්වාපි කායස්ස භෙදා නිරයමෙව උපපජ්ජති; යො පන සයං මනුස්සො[7] තිරච්ඡානභූතං මාතරං වා පිතරං වා, සයං වා[8] තිරච්ඡානභූතො මනුස්සභූතං, තිරච්ඡානොයෙව වා තිරච්ඡානභූතං ජීවිතා වොරොපෙති, තස්ස කම්මං ආනන්තරියං[9] න හොති භාරියං පන හොති, ආනන්තරියං ආහච්චෙව[10] තිට්ඨති. මනුස්සජාතිකානං පන[11] වසෙන අයං පඤ්හො කථිතො; තත්ථ එළකචතුක්කං සඞ්ගාමචතුක්කං චොරචතුක්කඤ්ච කථෙතබ්බං. එළකං මාරෙමීති අභිසන්ධිනාපි හි එළකට්ඨානෙ ඨිතං මනුස්සො මනුස්සභූතං මාතරං වා පිතරංවා මාරෙන්තො ආනන්තරියං ඵුසති, එළකාභිසන්ධිනා පන මාතාපිති අභිසන්ධිනා වා එළකං මාරෙන්තො ආනන්තරියං න ඵුසති මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා[12] මාතාපිතරො මාරෙන්තො ඵුසතෙව, එස[13] නයො ඉතරස්මිම්පි චතුක්කද්වයෙ, යථා ච මාතාපිතූසු එවං අරහන්තෙපි එතානි චතුක්කානි වෙදිතබ්බානි, මනුස්සඅරහන්තමෙව මාරෙත්වා ආනන්තරියං ඵුසති න යක්ඛභූතං, කම්මං පන භාරියං ආනන්තරියසදිසමෙව, මනුස්ස අරහන්තස්ස ච පුථුජ්ජනකාලෙයෙව සත්ථප්පහාරෙ වා විසෙ වා දින්නෙපි යදි සො අරහත්තං පත්වා තෙනෙව මරති අරහන්තඝාතො[14] හොතියෙව, යං පන පුථුජ්ජනකාලෙ දින්නං දානං අරහත්තං පත්වා පරිභුඤ්ජති පුථුජ්ජනස්සෙව දින්නං හොති; සෙසඅරියපුග්ගලෙ මාරෙන්තස්ස ආනන්තරියං නත්ථි, කම්මං පන භාරියං ආනන්තරියසදිසමෙව, ලොහිතුප්පාදෙ තථාගතස්ස අභෙජ්ජකායතාය[15] පරූපක්කමෙන චම්මච්ඡෙදං කත්වා ලොහිතපග්ඝරණන්නාම නත්ථි, සරීරස්ස පන අන්තොයෙව එකස්මිං ඨානෙ ලොහිතං

---

1. මාතුඝාතාදීනි b. පඤ්චආනන්තරිය කම්මානි b S.
2. විනිච්ඡයො p. S.
3. අපරිවත්තලිඞ්ගං S.
4. අනන්තරියං b. S.
5. මහාචෙතියප්පමාණෙහි b. S. කඤ්චන ථූපෙහි S
6. නිසින්නස්ස සඞ්ඝස්ස S.
7. මනුස්සභූතො b.
8. සයං b. තිරච්ඡානොයෙව තිරච්ඡානභූතං b.
9. අනන්තරියං, b.
10. ආනන්තරියං ආහච්චෙව b. S.
11. ජාතිකානං b
12. මාතාපිතු අභිසන්ධිනා වා b. S.
13. එසෙව b. S [මාතාපිතා අභිසන්ධිනා b S.
14. අරහන්තඝාතො S.
15. අභිජ්ජකායං තාව b. අභිජ්ජකා[යතාව S.

සමොසරති, දෙවදත්තෙන පවිද්ධසිලතො[1] භිජ්ජිත්වා ගතා සකලි කාපි[2] තථාගතස්ස පාදන්තං පහරි, ඵරසුනා[3] පහටො[4] විය පාදො අන්තො ලොහිතොයෙව අහොසි, තථා කරොන්තස්ස ආනන්තරියං හොති. ජීවකො පන තථාගතස්ස රුචියා සත්ථකෙන චම්මං ඡින්දිත්වා තම්හා ඨානා දුට්ඨලොහිතං නීහරිත්වා ඵාසුමකාසි, තථා කරොන්තස්ස පුඤ්ඤකම්මමෙව හොති; අථ යෙ[5] පරිනිබ්බුතෙ තථාගතෙ චෙතියං භින්දන්ති බොධිං ඡින්දන්ති[6] ධාතුම්හි උපක්කමන්ති තෙසං කිං හොතීති: භාරියං කම්මං හොති ආනන්තරියසදිසං; සධාතුකං පන ථූපං වා පටිමං වා බාධමානං[7] බොධිසාඛං ඡින්දිතුං වට්ටති, සචෙපි තත්ථ නිලීනා[8] සකුණා චෙතියෙ වච්චං පාතෙන්ති ඡින්දිතුං වට්ටති යෙව, පරිභොගචෙතියතො හි සරීරචෙතියං මහන්තතරං, චෙතිය වත්ථුං භින්දිත්වා ගච්ඡන්තං[9] බොධි මූලෙපි[10] ඡින්දිත්වා හරිතුං වට්ටති, යා පන බොධිසාඛා බොධිඝරං බාධති තං ගෙහරක්ඛනත්ථං ඡින්දිතුං න ලභති,[11] බොධිඅත්ථං හි ගෙහං න ගෙහත්ථාය[12] බොධි, ආසන ඝරෙපි එසෙව නයො; යස්මිං පන ආසනඝරෙ ධාතු නිහිතා[13] හොති තස්ස රක්ඛනත්ථාය බොධිසාඛං ඡින්දිතුං වට්ටති, බොධිජග්ගනත්ථං ඔජොහරණ[14] සාඛං වා පූතිට්ඨානං වා ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව,[15] සරීරපටි ජග්ගනෙ විය පුඤ්ඤම්පි හොති, සඞ්ඝභෙදෙ සීමට්ඨකසඞ්ඝෙ අසන්නි පතිතෙ විසුං පරිසං ගහෙත්වා කතවොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහස්ස[16] කම්මං වා කරොන්තස්ස උද්දෙසං වා උද්දිසන්තස්ස භෙදොව[17] හොති– ආනන්තරියකම්මඤ්ච සමග්ගසඤ්ඤාය පන වට්ටතීති සඤ්ඤාය වා[18] කරොන්තස්ස භෙදොව හොති න ආනන්තරියකම්මං, තථා[19] නවතො ඌනං[20] පරිසාය, සබ්බන්තිමෙන[21] පන[22] පරිච්ඡෙදෙන නවන්නං ජනා නං යො සඞ්ඝං භින්දති තස්ස ආනන්තරියකම්මං හොති,[23] අනුවත්තන්ත කානං[24] අධම්මවාදීනං මහාසාවජ්ජ[25] කම්මං, ධම්මවාදිනො[26] අන වජ්ජා, තත්ථ නවන්නමෙව සඞ්ඝභෙදෙ[27] ඉදං සුත්තං: “එකතො, උපාලි[28] චත්තාරො හොන්ති එකතො චත්තාරො පඤ්චමො අනුස්සාවෙති සලාකං ගාහෙති අයං ධම්මො අයං විනයො ඉදං සත්ථුසාසනං ඉදං ගණ්හථ ඉදං රොචෙථාති එවං ඛො උපාලි සඞ්ඝරාජි චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො ච නවන්නං වා උපාලි අතිරෙකනවන්නං වා සඞ්ඝරාජි චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො චා”ති එතෙසු පන පඤ්චසු සඞ්ඝභෙදෙ

---

1. සිලාතෙ b. S
2. සක්ඛලිකාපි b. පපපටිකාපි S
3. පරසුනා b.
4. පහතො b, S.
5. යෙව b.
6. භින්දන්ති b, S.
7. බාධියමානං S.
8. නිසින්නා S
9. ගච්ඡන්ති b.
10. මූලම්පි B. S.
11. නලභති b, S
12. ගෙහත්ථං S.
13. නිධහිතා b.
14. ඔහරණ S.
15. ගහවන්තො b S
16. ගාහකස්ස b. වා b, S
17. භෙදෙව S
18. වට්ටතීතිකම්මං b S
19. තථාපි S
20. ඔන S.
21. පරිකායං b.
22. මෙන b, S
23. නස්ස b තස්ස ආනන්තරියකම්මං S.
24. අනුවත්තකානං b S
25. මහාසාවජ්ජ b, S.
26. පන b අ වජ්ජං b.
27. භෙදෙ b
28. උපාලි b, S.

වචීකම්මං, සෙසානි කායකම්මානීති එවං කම්මතො විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; ද්වාරතොති සබ්බානෙව චෙතානි කායද්වාරතොපි, වචීද්වාරතොපි සමුට්ඨහන්ති, පුරිමානි පනෙත්ථ චත්තාරි ආණත්තිකවිජ්ජාමයපයොගවසෙන වචීද්වාරතො සමුට්ඨහිත්වාපි[1] කායද්වාරමෙව පූරෙන්ති, සඞ්ඝභෙදො හත්ථමුද්දාය[2] භෙදං කරොන්තස්ස කායද්වාරතො සමුට්ඨහිත්වාපි වචීද්වාරමෙව පූරෙතීති එවමෙත්ථ ද්වාරතොපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; කප්පට්ඨිතියතොති සඞ්ඝභෙදොයෙව චෙත්ථ කප්පට්ඨිතියො; සණ්ඨහන්තෙති[3] කප්පෙ කප්පවෙමජ්ඣෙ වා සඞ්ඝභෙදං කත්වා කප්පවිනාසෙයෙව මුච්චති සචෙහි[4] සෙව්ව කප්පො විනස්සතීති[5] අජ්ජ සඞ්ඝභෙදං කරොති සෙව්ව මුච්චති, එකදිවසමෙව නිරයෙ පච්චති,[6] එවං කාරණං[7] පන නත්ථි, සෙසානි චත්තාරි කම්මානි ආනන්තරියානෙව හොන්ති න කප්පට්ඨිතියානීති, එවමෙත්ථ[8] කප්පට්ඨිතියතොපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; පාකතොති යෙන ච පඤ්චපෙතානි[9] කම්මානි කතානි හොන්ති, තස්ස සඞ්ඝභෙදොයෙව පටිසන්ධිවසෙන විපච්චති, සෙසානි අහොසිකම්මං නාහොසි කම්මවිපාකොති එවමාදීසු සඞ්ඛං[10] ගච්ඡන්ති, සඞ්ඝභෙදාභාවෙ[11] ලොහිතුප්පාදො, තදභාවෙ අරහන්තඝාතො[12] තදභාවෙ සචෙ[13] පිතා සීලවා හොති මාතා දුස්සීලා නො වා තථා[14] සීලවතී පිතුඝාතො[15] පටිසන්ධිවසෙන විපච්චති, සචෙ මාතාපිතුඝාතො[16] ද්වීසුපි සීලෙන වා දුස්සීලෙන වා සමානෙසු මාතුඝාතොව[17] පටිසන්ධිවසෙන විපච්චති, මාතාපි හි දුක්කරකාරිනී බහුකාරාච[18] පුත්තානන්ති එවමෙත්ථ පාකතොපි[19] විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; සාධාරණාදීහීති පුරිමානි චත්තාරි සබ්බෙසම්පි ගහට්ඨපබ්බජිතානං සාධාරණානි, සඞ්ඝභෙදො පන "න ඛො උපාලි භික්ඛුනී සඞ්ඝං භින්දති න සික්ඛමානා න සාමණෙරො න සාමණෙරී න උපාසකො න උපාසිකා සඞ්ඝං භින්දති, භික්ඛු ඛො උපාලි පකතත්තො සමානසංවාසකො සමානසීමායං ඨිතො සඞ්ඝං භින්දතී"ති වචනතො වුත්තප්පකාරස්ස භික්ඛුනොව හොති න අඤ්ඤස්ස, තස්මා අසාධාරණො; ආදිසද්දෙන සබ්බෙපෙතෙ[20] දුක්ඛවෙදනා[21] සහගතා දොසමොහසම්පයුත්තා චාති එවමෙත්ථ සාධාරණාදීහිපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; අඤ්ඤං[22] සත්ථාරන්ති අයමෙම සත්ථා සත්ථුකිච්චං කාතුං අසමත්ථොති[23] භවන්තරෙපි[24] අඤ්ඤංතිත්ථකරං[25]

---

1. සමුට්ඨහෙත්වාපි b
2. හත්ථමුද්ධය b S.
3. සංචිට්ඨති b. S
4. පසෙව b. S.
5. විනස්සිස්සතීති S.
6. පච්චති S.
7. කරණං b
8. එවමෙත්ථ b. S.
9. පඤ්චපෙතානි S.
10. සංඛං b. S.
11. සඞ්ඝස්සභෙදාභාවෙ b. සඞ්ඝභෙදාභාවෙ S
12. අරහන්තඝාතො S.
13. තදභාවෙචෙ b. තදභාවෙචස්සෙව b. තදභාවෙචෙ S
14. තථාච 1 තථාපි S.
15. පිතුඝාතො S.
16. සචෙමාතාපිතුඝාතා b.
17. මාතුඝාතකොව b.
18. බහුපකාරාච b. මාතාහි b, S. දුක්කරකාරා b, බහු [කාරාච b. S.
19. විපාකතොපි S.
20. සබ්බෙපෙතෙ S. සබ්බපිතෙ b.
21. දුක්ඛං S.
22. අඤ්ඤ b. S
23. සමත්ථොති b.
24. භවන්තරෙව S
25. අඤ්ඤං තිත්ථකරං b.

අයමෙව සත්ථාති එවං ගණ්හෙය්‍ය නෙතං ඨානං විජ්ජතීති අත්ථො; එකිස්සා ලොකධාතුයාති දසසහස්සිලොකධාතුයා; තීණි හි[1] ඛෙත්තානි ජාතිඛෙත්තං ආණාඛෙත්තං[2] විසයඛෙත්තං, තත්ථ ජාතිඛෙත්තං නාම දසසහස්සී ලොකධාතු, යා හි[3] තථාගතස්ස මාතුකුච්ඡිඔක්කමනකාලෙ නික්ඛමනකාලෙ සම්බොධිකාලෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ ආයුසඞ්ඛාරොස්සජ්ජනෙ[4] පරිනිබ්බානෙ ච කම්පති, කොටිසතසහස්සචක්කවාළං පන ආණාඛෙත්තං[5] නාම, ආටානාටිය[6] මොරපරිත්ත ධජග්ගපරිත්ත රතනපරිත්තාදීනං[7] හි එත්ථ ආණා වත්තති,[8] විසයඛෙත්තස්ස පන පරිමාණං නත්ථි, බුද්ධානං හි යාවතකං ඤාණං තාවතකං ඤෙය්‍යං,[9] යාවතකං ඤෙය්‍යං තාවතකං ඤාණං, ඤාණපරියන්තිකං ඤෙය්‍යං ඤෙය්‍යපරියන්තිකං ඤාණන්ති වචනතො අවිසයො නාම නත්ථි, ඉමෙසු පන තීසු ඛෙත්තෙසු ඨපෙත්වා ඉමං චක්කවාළං අඤ්ඤස්මිං චක්කවාළෙ බුද්ධා උප්පජ්ජන්තීති සුත්තං නත්ථි, න උප්පජ්ජන්තීති පන අත්ථි, තීණි හි[10] පිටකානි: විනයපිටකං සුත්තන්තපිටකං අභිධම්මපිටකං, තිස්සො[11] සඞ්ගීතියො: මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සඞ්ගීති යසත්ථෙරස්ස සඞ්ගීති මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරස්ස සඞ්ගීති[12] ඉමා තිස්සො සඞ්ගීතියො, ආරූළ්හෙ තෙපිටකෙ බුද්ධවචනෙ ඉමං චක්කවාළං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤත්ථ බුද්ධා උප්පජ්ජන්තීති සුත්තං නත්ථි, න උප්පජ්ජන්තීති පන අත්ථි, අපුබ්බං අචරිමන්ති අපුරෙ අපච්ඡා එකතො න උප්පජ්ජන්ති පුරෙ වා පච්ඡා වා උප්පජ්ජන්තීති වුත්තං හොති; තත්ථ[13] බොධිපල්ලඞ්කෙ බොධිං අප්පත්වා[14] න උට්ඨහිස්සාමීති නිසින්නකාලතො පට්ඨාය යාව මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිග්ගහණං තාව පුබ්බෙති න වෙදිතබ්බං, බොධිසත්තස්ස හි පටිසන්ධිග්ගහණා[15] දසසහස්සචක්කවාළකම්පනෙනෙව[16] ඛෙත්තපරිග්ගහො කතො අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති නිවාරිතා[17] හොති, පරිනිබ්බානතො පට්ඨාය[18] යාව සාසපමත්තාපි[19] ධාතු තිට්ඨන්ති තාව පච්ඡාති න වෙදිතබ්බං; ධාතූසු හි ඨිතාසු බුද්ධා ඨිතාව හොන්ති, තස්මා එත්ථන්තරෙ අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති නිවාරිතාව හොති, ධාතුපරිනිබ්බානෙ පන ජාතෙ අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති න නිවාරිතා, තීණි හි[20] අන්තරධානානි නාම: පරියත්ති අන්තරධානං, පටිවෙධ අන්තරධානං, පටිපත්ති අන්තරධානන්ති. තත්ථ පරියත්තීති තීණි පිටකානි; පටිවෙධොති සච්චපටිවෙධො; පටිපත්තීති පටිපදා; තත්ථ පටිවෙධො ච පටිපත්ති ච හොති පි න හොති පි, එකස්මිං හි කාලෙ පටිවෙධකරා[21] භික්ඛූ බහූ හොන්ති එසො[22]

1. තීණි I.
2. ආණඛෙත්තං S.
3. සාහි b, S.
4. සංඛාරවොස්සජ්ජනෙ S.
5. ආණාඛෙත්තං b.
6. සාහි b, S.
7. රතනපරිත්තමෙත්තපරිත්තාදීනං S.
8. වත්තතීති S.
9. ඤෙය්‍යං b. S
10. තීණි b. S
11. පිටක S.
12. තීති b, S.
13. තත්ථ හි b, S.
14. අපත්වා S.
15. ගහණෙන b. ගහණෙන S.
16. නෙවච S
17. ච b
18. කාලතො පට්ඨාය b, S.
19. මත්තා b. S.
20. තීණි I.
21. පටිවෙධධර
22. එසො b, S· [b S.

භික්ඛු පුථුජ්ජනො හි අඞ්ගුලිං පසාරෙත්වා දස්සෙතබ්බො හොති, ඉමස්මිඤ්ච[1] දීපෙ එකවාරෙ පුථුජ්ජනභික්ඛු නාම නාහොසි, පටිපත්තිපූරකාපි[2] කදාචි බහූ හොන්ති කදාචි අප්පා, ඉති පටිවෙධො ච පටිපත්ති ච[3] හොතිපි න හොතිපි සාසනට්ඨිතියා පන පරියත්ති පමාණං, පණ්ඩිතො හි තෙපිටකං සුත්වා ද්වෙපි[4] පූරෙති යථා අම්හාකං බොධිසත්තො ආළාරස්ස සන්තිකෙ පඤ්චාභිඤ්ඤා සත්ත ච සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා[5] පරිකම්මං පුච්ඡි, සො න ජානාමීති ආහ, තතො උද්දකස්ස[6] සන්තිකං ගන්ත්වා අධිගතවිසෙසං සංසන්දෙත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනස්ස පරිකම්මං පුච්ඡි, සො ආචික්ඛි, තස්ස වචනසමනන්තරමෙව මහාසත්තො තං සම්පාදෙසි, එවමෙවං[7] පඤ්ඤවා භික්ඛු පරියත්තිං සුත්වා ද්වෙපි පූරෙති, තස්මා පරියත්තියා ඨිතාය[8] සාසනං ඨිතං හොති, යදා පන සා අන්තරධායති තදා පඨමං අභිධම්මපිටකං නස්සති තත්ථ පට්ඨානං සබ්බපඨමං අන්තරධායති අනුක්කමෙන පච්ඡා ධම්මසඞ්ගහො තස්මිං අන්තරහිතෙ ඉතරෙසු ද්වීසු පිටකෙසු ඨිතෙසුපි[9] සාසනං ඨිතමෙව හොති; තත්ථ සුත්තන්තපිටකෙ අන්තරධායමානෙ පඨමං අඞ්ගුත්තරනිකායො එකාදසකතො පට්ඨාය යාව එකකා අන්තරධායති, තදනන්තරං සංයුත්තනිකායො චක්කපෙය්‍යාලතො පට්ඨාය යාව ඔඝතරණා අන්තරධායති, තදනන්තරං මජ්ඣිමනිකායො ඉන්ද්‍රියභාවනතො පට්ඨාය යාව මූලපරියායා අන්තරධායති, තදනන්තරං දීඝනිකායො දසුත්තරතො පට්ඨාය යාව බ්‍රහ්මජාලා අන්තරධායති, එකස්සාපි[10] ද්වින්නම්පි ගාථානං පුච්ඡා අද්ධානං ගච්ඡති සාසනං ධාරෙතුං න සක්කොන්ති සභියපුච්ඡා[11] ආළවකපුච්ඡා විය ච, එතා කිර කස්සපබුද්ධකාලිකා අන්තරා සාසනං ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු, ද්වීසු පන පිටකෙසු අන්තරහිතෙසුපි විනයපිටකෙ ඨිතෙ සාසනං තිට්ඨති, පරිවාරඛන්ධකෙසු අන්තරහිතෙසු උභතොවිභඞ්ගෙ ඨිතෙ ඨිතමෙව හොති, උභතොවිභඞ්ගෙ අන්තරහිතෙ මාතිකාය ඨිතායපි ඨිතමෙව හොති, මාතිකාය අන්තරහිතාය පාතිමොක්ඛපබ්බජ්ජා[12] උපසම්පදාසු ඨිතාසු සාසනං තිට්ඨති, ලිඞ්ගං අද්ධානං[13] ගච්ඡති, සෙතවත්ථසමණවංසො පන කස්සපබුද්ධකාලතො පන[14] පට්ඨාය සාසනං ධාරෙතුං නාසක්ඛි, පච්ඡිමකස්ස පන සච්චපටිවෙධතො පච්ඡිමකස්ස සීලභෙදතො ච පට්ඨාය සාසනං ඔසක්කිතං නාම හොති, තතො පට්ඨාය අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති න වාරිතාති[15] තීණි පරිනිබ්බානානි නාම: කිලෙසපරිනිබ්බානං ඛන්ධපරිනිබ්බානං ධාතුපරිනිබ්බානන්ති, තත්ථ කිලෙසපරිනිබ්බානං බොධිපල්ලඞ්කෙ අහොසි, ඛන්ධපරිනිබ්බානං කුසිනාරායං, ධාතුපරිනිබ්බානං අනාගතෙ

1. ඉමස්මිංයෙව b. S
2. පරියත්ති පූරිකාපි b
3. පටිපත්ති ච b.
4. ද්වෙ S.
5. නාසඤ්ඤායතනස්ස S.
6. උද්දකස්ස b
7. එවමෙව b. S.
8. ඨිතියා S.
9. ඨිතෙසු b.
10. එකිස්සාපි b.
11. සභියපුච්ඡා S. විය b.
12. පබ්බජ්ජ b.
13. ලිඞ්ගමද්ධානං b.
14. කාලකතො b. S.
15. නිවාරිතා b. S.

භවිස්සති, සාසනස්ස කිර ඔසක්කනකාලෙ ඉමස්මිං තම්බපණ්ණිදීපෙ ධාතුයො සන්නිපතිත්වා මහාචෙතියං ගමිස්සන්ති, මහාචෙතියතො නාගදීපෙ රාජායතනචෙතියං, තතො මහාබොධිපල්ලඞ්කං ගමිස්සන්ති, නාගභවනතොපි දෙවලොකතොපි බ්‍රහ්මලොකතොපි ධාතුයො මහාබොධිපල්ලඞ්කමෙව ගමිස්සන්ති, සාසපමත්තාපි ධාතු අන්තරා[1] න නස්සිස්සන්ති මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ රාසිභූතා[2] සුවණ්ණක්ඛන්ධො[3] විය එකඝනා හුත්වා ඡබ්බණ්ණරස්මියො[4] විස්සජ්ජෙස්සන්ති[5] තා දසසහස්සි[6] ලොකධාතුං ඵරිස්සන්ති තතො දසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතා[7] සන්නිපතිත්වා අජ්ජ සත්ථා පරිනිබ්බායති[8] අජ්ජ සාසනං ඔසක්කති පච්ඡිම දස්සනං දානි ඉදං[9] අම්හාකන්ති දසබලස්ස පරිනිබ්බුතදිවසතො මහන්තතරං කාරුඤ්ඤං කරිස්සන්ති, ඨපෙත්වා අනාගාමිඛීණාසවෙ අවසෙසා සභාවෙන සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිස්සන්ති[10] ධාතූසු තෙජොධාතු උට්ඨහිත්වා යාව බ්‍රහ්මලොකා උග්ගච්ඡිස්සති[11] සාසපමත්තායපි ධාතුයා සති එකජාලාව[12] භවිස්සති ධාතූසු පරියාදානං ගතාසු පච්ඡිජ්ජිස්සති, එවං මහන්තං ආනුභාවං දස්සෙත්වා ධාතූසු අන්තරහිතාසු සාසනං අන්තරහිතන්නාම හොති, යාව එවං න අන්තරධායති තාව අචරිමං[13] නාම හොති, එවං අපුබ්බං අචරිමං උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති[14] නෙතං ඨානං විජ්ජති[15] කස්මා පන අපුබ්බං අචරිමං න උප්පජ්ජන්තීති අනච්ඡරියත්තා, බුද්ධා හි අච්ඡරියමනුස්සා යථාහ: "එකපුග්ගලො භික්ඛවෙ ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති අච්ඡරියමනුස්සො කතමො එකපුග්ගලො තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො" ති යදි ච ද්වෙ වා චත්තාරො වා අට්ඨ වා සොළස වා එකතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං න අච්ඡරියා භවෙය්‍යුං, එකස්මිං හි[16] විහාරෙ ද්වින්නං චෙතියානම්පි ලාභො වා සක්කාරො වා[17] උළාරො න හොති, භික්ඛූපි බහුතාය න අච්ඡරියා ජාතා, එවං බුද්ධාපි භවෙය්‍යුං, තස්මා න උප්පජ්ජන්ති, දෙසනාය ච විසෙසාභාවතො: යං හි සතිපට්ඨානාදිභෙදං ධම්මං එකො දෙසෙති අඤ්ඤෙන උප්පජ්ජිත්වාපි[18] සො ච දෙසෙතබ්බො සියා තතො අනච්ඡරියො[19] සියා එකස්මිං පන ධම්මං දෙසෙන්තෙ දෙසනාපි අච්ඡරියා හොති විවාදභාවතො ච; බහූසු ච බුද්ධෙසු උප්පන්නෙසු[20] බහූනං[21] ආචරියානං අන්තෙවාසිකා විය අම්හාකං බුද්ධො පාසාදිකො අම්හාකං බුද්ධො මධුරස්සරො ලාභී[22] පුඤ්ඤවාති විවදෙය්‍යුං[23] තස්මාපි එවං න උප්පජ්ජන්ති, අපිචෙතං කාරණං මිලින්දරඤ්ඤා පුට්ඨෙන නාගසෙනත්ථෙරෙන විත්ථාරිතමෙව, වුත්තං හි: "තත්ථ භන්තෙ නාගසෙන

1. ධාතුයො අන්තරන්තරා b, ධාතු අන්තරන්තරා නනස්සිස්සති S
2. රාසිභූතා b.
3. ඛන්ධා b, S.
4. රංසියො S.
5. විස්සජ්ජිස්සන්ති b. b.
6. දසසහස්සී b.
7. දෙවතායො b,S.
8. පරිනිබ්බාති b, 1.
9. දානිපිදං S
10. සභාවෙ සණ්ඨාතුං b,S.
11. උග්ගච්ඡිස්සති b S
12. එකජාලා b. S.
13. අච්ඡරියං S
14. උප්පජ්ජෙය්‍යුං b. S.
15. විජ්ජතීති b.
16. එකස්මිං b.
17. ලාභසක්කාරො b. S.
18. උප්පජ්ජිත්වා b
19. න අච්ඡරියො b.
20. බහුබුද්ධෙසු උප්පජ්ජ
21. බහූනං b S [[illegible] b
22. මධුරස්සරො S, [යුං. S.
23. පුඤ්ඤවාති පි වදෙ

භාසිතම්පි හෙතං[1] භගවතා අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං එකිස්සා ලොකධාතුයා ද්වෙ අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා අපුබ්බං අචරිමං උප්පජ්ජෙය්‍යුං නෙතං ඨානං විජ්ජතීති දෙසයන්තා[2] ච භන්තෙ නාගසෙන සබ්බෙපි තථාගතා සත්තතිංසබොධපක්ඛියෙ[3] ධම්මෙ දෙසෙන්ති, කථයමානා ච චත්තාරි අරියසච්චානි කථෙන්ති, සික්ඛාපෙන්තා ච තීසු සික්ඛාසු සික්ඛාපෙන්ති, අනුසාසමානා ච අප්පමාදපටිපත්තිං අනුසාසන්ති,[4] යදි භන්තෙ නාගසෙන සබ්බෙසම්පි තථාගතානං එකුද්දෙසො[5] එකා කථා[6] එකා සික්ඛා[7] එකානුසිට්ඨි[8] කෙන කාරණෙන ද්වෙ තථාගතා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති, එකෙනපි තාව බුද්ධුප්පාදෙන අයං ලොකො ඔභාසජාතො යදි දුතියො බුද්ධො භවෙය්‍ය ද්වින්නම්පභාය අයං ලොකො භිය්‍යොසොමත්තාය ඔභාසජාතො භවෙය්‍ය, ඔවදන්තා ච ද්වෙ තථාගතා සුඛං ඔවදෙය්‍යුං, අනුසාසමානා[9] සුඛං අනුසාසෙය්‍යුං, තත්‍ථ මෙ[10] කාරණං දෙසෙහි යථාහං නිස්සංසයො භවෙය්‍යන්ති, අයං මහාරාජ දසසහස්සිලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී[11] එකස්සෙව තථාගතස්ස ගුණං ධාරෙති, යදි දුතියො බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍ය නායං දසසහස්සී ලොකධාතු ධාරෙය්‍ය චලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔණමෙය්‍ය[12] විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය[13] නට්ඨාන[14] මුපගච්ඡෙය්‍ය, යථා මහාරාජ නාවා එකපුරිසසන්තාරණී[15] භවෙය්‍ය එකපුරිසෙ[16] අභිරූළ්හෙ[17] සමුපාදිකා භවෙය්‍ය අථ දුතියො පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය තාදිසො ආයුනා වණ්ණෙන යසෙන[18] පමාණෙන කිසථූලෙන සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගෙන සො තං නාවං අභිරූහෙය්‍ය අපි නු සා මහාරාජ නාවා ද්වින්නම්පි[19]ධාරෙය්‍යාති නහි භන්තෙ චලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔණමෙය්‍ය විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය[20] න ඨානමුපගච්ඡෙය්‍ය ඔසීදෙය්‍ය උදකෙති, එවමෙව ඛො මහාරාජ අයං දසසහස්සිලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී[21] එකස්සෙව තථාගතස්ස ගුණං ධාරෙති යදි දුතියො බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍ය න දසසහස්සිලොකධාතු ධාරෙය්‍ය[22] චලෙය්‍ය -පෙ- න ඨානමුපගච්ඡෙය්‍ය, යථා වා පන මහාරාජ පුරිසො යාවදත්ථං භොජනං භුඤ්ජෙය්‍ය ඡාදෙන්තං[23] යාව කණ්ඨමභිපූරයිත්වා සො ධාතො පීණිතො පරිපුණ්ණො නිරන්තරො තන්දීකතො[24] අනොනමිතදණ්ඩජාතො[25] පුනදෙව තාවතකං[26] භොජනං භුඤ්ජෙය්‍ය අපි නු ඛො මහාරාජ පුරිසො සුඛිතො භවෙය්‍යාති නහි භන්තෙ

---

1. භාසිතමෙතං b.
2. දෙසෙන්තා b.
3. බොධිපක්ඛියෙ b.
4. අනුසාසෙන්ති B.
5. එකාදෙසනා b.
6. එකකථං S.
7. සික්ඛාපදං S
8. එකානුසන්ධි 1. S. එකා අනුසිට්ඨි B
9. ච B.
10. තථාමෙතං B.
11. ධරණී B.
12. ඔනමෙය්‍ය b. S.
13. විධංසෙය්‍ය B.
14. ඨානං B S.
15. සන්ධාරණී B S.
16. එකස්මිං පුරිසෙ b
17. සා b S.
18. වයෙන B. S.
19. වෙපි B S.
20. විධංසෙය්‍ය b.
21. දසසහස්සිලොකධාතු b. එකබුද්ධධරණී b.
22. චලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔනමෙය්‍ය විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය S.
23. ඡාදෙන්තා b න්තො S
24. තන්දිකතො S.
25. දණ්ඩභූතො b.
26. තාවකං b.

සකිං භුත්තාව[1] මරෙය්‍යාති, එවමෙව ඛො මහාරාජ අයං දසසහස්සී ලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී -පෙ- නචට්ඨානමුපගච්ඡෙය්‍යාති කින්නුඛො භන්තෙ නාගසෙන අතිධම්ම[2] භාරෙන පඨවී චලතීති ඉධ මහාරාජ ද්වෙ සකටා රතනපූරිතා[3] භවෙය්‍යුං යාව මුඛසමා එකස්ස[4] සකටතො රතනං ගහෙත්වා එකම්හි සකටෙ ආකිරෙය්‍යුං අපි නු තං මහාරාජ සකටං ද්වින්නම්පි සකටානං රතනං ධාරෙය්‍යාති නහි භන්තෙ නාභිපි තස්ස චලෙය්‍ය අරාපි[5] තස්ස භිජ්ජෙය්‍යුං නෙමිපි[6] තස්ස ඔපතෙය්‍ය අක්ඛොපි තස්ස භිජ්ජෙය්‍යාති කින්නුඛො මහාරාජ අතිරතනභාරෙන[7] සකටං භිජ්ජතීති, ආම භන්තෙති, එවමෙව ඛො මහාරාජ අතිධම්ම භාරෙන[8] පඨවී චලති, අපිච මහාරාජ ඉමං කාරණං බුද්ධබලපරි දීපනාය ඔසාරිතං, අඤ්ඤම්පි තත්ථ අභිරූපං කාරණං සුණොහි[9] යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති, යදි මහා රාජ ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං පරිසාය විවාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය තුම්හාකං බුද්ධො අම්හාකං බුද්ධොති, උභතො පක්ඛජාතා භවෙය්‍යුං, යථා මහාරාජ ද්වින්නං බලවාමච්චානං පරිසාය විවාදො උප්පජ්ජති තුම්හාකං අමච්චො අම්හාකං අමච්චොති උභතො පක්ඛ ජාතා හොන්ති, එවමෙව ඛො මහාරාජ ද්වෙ සම්මා සම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං පරිසාය විවාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය තුම්හාකං බුද්ධො අම්හාකං බුද්ධොති උභතො පක්ඛජාතා භවෙය්‍යුං, ඉදං පඨමං කාරණං සුණොහි යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති, අපරම්පි උත්තරිං සුණොහි[9] යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති යදි මහාරාජ ද්වෙ සම්මා සම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං අග්ගො බුද්ධොති යං වචනං තම්මිච්ඡා භවෙය්‍ය, ජෙට්ඨො බුද්ධොති විසිට්ඨො[10] බුද්ධොති[11] උත්තමො බුද්ධොති පවරො බුද්ධොති අසමසමො බුද්ධොති අප්පටිසමො බුද්ධොති අප්පටිභාගො බුද්ධොති අප්පටිපුග්ගලො බුද්ධොති යං වචනං තං මිච්ඡා භවෙය්‍ය, ඉදම්පි[12] ඛො තං[13] මහාරාජ කාරණං අත්ථතො සම්පටිච්ඡ[14] යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති, අපිච මහාරාජ බුද්ධානං සභාව[15] පකතිකා එසා යං එකොයෙව ලොකෙ උප්පජ්ජති, කස්මා: කාරණ මහන්තතාය සබ්බඤ්ඤු බුද්ධගුණානං, අඤ්ඤම්පි මහාරාජ යං මහන්තං හොති තං එකංයෙව හොති, පඨවී මහාරාජ මහන්තං[16] සා එකායෙව, සාගරො මහන්තො සො එකොයෙව, සිනෙරුගිරිරාජා සෙට්ඨො මහන්තො සො එකොයෙව, ආකාසො මහන්තො සො එකොයෙව, සක්කො මහන්තො සො එකොයෙව, බ්‍රහ්මා මහන්තො සො එකොයෙව, යත්ථ තෙ

---

1 භුත්තා S භුත්තො වමෙය්‍යාති b.
2. අතිධම්ම b S.
3. පරිපූරිතා B S.
4. එක B S.
5 ආරාපි S
6. නෙමිපි B. S.
7. අතිරතන භාරෙන b.
8. අතිධම්මභාරෙන පඨවීචලතීති b.
9. උත්තරිකාරණං සුණොහි b. S
10. ජෙට්ඨො බුද්ධොති සෙට්ඨො S.
11. සෙට්ඨො බුද්ධොති b.
12. ඉමම්පි B. S.
13. තං B. S.
14. අත්ථතො සංපටිච්ඡ I.
15. සභාව b.
16. මහන්තී S.

උප්පජ්ජන්ති තත්ථ අඤ්ඤස්ස ඔකාසො න හොති, තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො මහන්තො සො එකොයෙව තස්මා තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජතීති, පුච්ඡිතො[1] භගවන්ත නාගසෙන පඤ්හා ඔපම්මෙහි කාරණෙහීති; එකිස්සා[2] ලොකධාතුයාති එකස්මිං චක්කවාළෙ; හෙට්ඨා ඉමිනාව[3] පදෙන දසචක්කවාළසහස්සානි ගහිතානිපි[4] එක චක්කවාළෙනෙව පරිච්ඡින්දිතුං වට්ටති[5] බුද්ධා හි උප්පජ්ජමානා ඉමස්මිං යෙව චක්කවාළෙ උප්පජ්ජන්ති උප්පජ්ජන්තට්ඨානෙ පන වාරිතෙ ඉතො අඤ්ඤෙසු චක්කවාළෙසු අනුප්පජ්ජන්තීති[6] වාරිත මෙව හොති; අපුබ්බං අචරිමන්ති එත්ථ චක්කරතනපාතුභාවතො[7] පුබ්බෙ[8] පුබ්බං තස්සෙව අන්තරධානතො පච්ඡා[9] චරිමං; තත්ථ ද්විධා චක්කරතනස්ස අන්තරධානං හොති චක්කවත්තිනො කාලකිරියාය[10] වා පබ්බජ්ජාය[11] වා, අන්තරධායමානඤ්ච පන තං කාලකිරියතො[12] වා පබ්බජ්ජතො[13] වා සත්තමෙ දිවසෙ අන්තරධායති තතො පරං චක්කවත්තිනො පාතුභාවො අවාරිතො, කස්මා පන එකචක්කවාළෙ ද්වෙ චක්කවත්තිනො නුප්පජ්ජන්තීති විවාදුපච්ඡෙදතො අච්ඡරියාභාවතො චක්කරතනස්ස මහානුභාවතො ච, ද්වීසු හි උප්පජ්ජන්තෙසු[14] අම්හාකං රාජා මහන්තො අම්හාකං රාජා මහන්තොති විවාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය, එකස්මිං දීපෙ චක්කවත්ති[15] එකස්මිං දීපෙ චක්කවත්තීති ච අනච්ඡරියො[16] භවෙය්‍ය, යො චායං[17] චක්කරතනස්ස ද්විසහස්සදීපපරිවාරෙසු චතූසු මහාදීපෙසු ඉස්සරියානුප්පදානසමත්ථො මහානුභාවො සො පරිහායෙථ, ඉති විවාදුපච්ඡෙදතො[18] අච්ඡරියභාවතො චක්කරතනස්ස මහානුභාවතො ච[19] එකචක්කවාළෙ ද්වෙ න[20] උප්පජ්ජන්ති; යං ඉච්ඡි අරහං අස්ස[21] සම්මාසම්බුද්ධොති එත්ථ තිට්ඨතු තාව සබ්බඤ්ඤුගුණෙ නිබ්බත්තෙත්වා[22] ලොකුත්තාරණ[23] සමත්ථො බුද්ධභාවො[24] පණිධානමත්තම්පි ඉච්ඡියා න සම්පජ්ජති:—

> මනුස්සත්තං ලිඞ්ගසම්පත්ති හෙතු සත්ථාරදස්සනං
> පබ්බජ්ජා ගුණසම්පත්ති අධිකාරො ච ඡන්දතා
> අට්ඨධම්මසමොධානා අභිනීහාරො සමිජ්ඣති.

ඉමානි[25] පණිධානසම්පත්තිකාරණානි, ඉති පණිධානම්පි සම්පාදෙතුං අසමත්ථාය ඉච්ඡාය කුතො බුද්ධභාවොති, "අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං ඉච්ඡි අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධො" ති වුත්තං; සබ්බාකාරපරිපූරෙ ච පුඤ්ඤුස්සයෙ ච සබ්බාකාරපරිපූරමෙව අත්තභාවං නිබ්බත්තෙන්තීති පුරිසොව අරහං හොති සම්මාසම්බුද්ධො න ඉත්ථී,[26]

1. පුච්ඡිතං 1.
2. එකිස්සාය S.
3. ඉමිනා ච S.
4. ගහිතානානිපි b.
5. වට්ටන්ති b S. පරිච්ඡින්දිතුං වත්තන්ති S.
6. නුප්පජ්ජන්තීති S. නූප්ප b
7. භාවතො b. S.
8. පුබ්බෙන b. S.
9. න S.
10. කාලං b
11. පබ්බජිතාය b
12. කාලංකිරියතො b.
13. පබ්බජිතතො b ජ්ජ තො S.
14. ද්වීසුපන උප්පජ්ජමානෙසු
15. චක්කවත්තින්ච b.
16. අනච්ඡරියං S. රියො b
17. භවෙය්‍යුං b.
18. විවාදු S.
19. භාවතො ච b S.
20. වෙ b. S.
21. ඉච්ඡි අස්සඅරහං b.
22. නිත්වා b.
23. ලොකුත්තරගුණභාණ b [ලොකුත්තරලාභා S
24. හො S.
25. ඉමානිහි b. නිපි S
26. ඉච්ඡිඅස්ස අරහං b

රාජා අස්ස චක්කවත්තීති ආදීසුපි යස්මා ඉත්ථියා කොසොහිතවත්ථගුය්හ
තාදීනං අභාවෙන ලක්ඛණානි න පරිපූරෙන්ති ඉත්ථිරතනාභාවෙන[1]
සත්තරතනසමඞ්ගිතා න සම්පජ්ජති, සබ්බමනුස්සෙහි ච අධිකො
අත්තභාවො න හොති තස්මා "අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං ඉත්ථි
රාජා[2] අස්ස චක්කවත්තී"ති වුත්තං, යස්මා ච සක්කත්තාදීනි[3] තීණි
ඨානානි උත්තමානි ඉත්ථිලිඞ්ගඤ්ච හීනං තස්මා[4] සක්කත්තාදීනි[5]
පටිසිද්ධානි නනු ච යථා ඉත්ථිලිඞ්ගම්පි එවං පුරිසලිඞ්ගම්පි[6] බ්‍රහ්මලොකෙ
නත්ථි තස්මා යං පුරිසො බ්‍රහ්මත්තං කාරෙය්‍ය[7] ඨානමෙතං විජ්ජතීතිපි
න වත්තබ්බං සියාති නො න වත්තබ්බං, කස්මා: ඉධ පුරිසස්ස තත්ථ
නිබ්බත්තනතො, බ්‍රහ්මත්තන්ති හි මහා බ්‍රහ්මත්තං අධිප්පෙතං, ඉත්ථී ච
ඉධ ඣානං භාවෙත්වා කාලං කත්වා බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජානං සහව්‍යතං[8]
උපපජ්ජති න මහාබ්‍රහ්මානං, පුරිසො පන තත්ථ න උපපජ්ජතීති[9] න
වත්තබ්බො සමානෙපි චෙත්ථ උභයලිඞ්ගාභාවෙ පුරිසසණ්ඨානා ච[10]
බ්‍රහ්මානො න ඉත්ථිසණ්ඨානා තස්මා සුවුත්තමෙවෙතං, කායදුච්චරි
තස්සාති ආදීසු යථා නිම්බබීජකොසාතකීබීජාදීනි[11] මධුරඵලං න
නිබ්බත්තෙන්ති අසාතං[12] අමධුරමෙව නිබ්බත්තෙන්ති එවං කායදුච්චරි
තාදීනි මධුරං[13] විපාකං න නිබ්බත්තෙන්ති අමධුරමෙව[14]
නිබ්බත්තෙන්ති, යථා ච[15] උච්ඡුබීජසාලිබීජාදීනි[16] මධුරං සාදුරසමෙව[17]
නිබ්බත්තෙන්ති න අසාතං කටුකං,[18] එවං කායසුචරිතාදීනි මධුර
මෙව විපාකං නිබ්බත්තෙන්තීති[19] න අමධුරං වුත්තම්පි චෙතං:—

යාදිසං වපතෙ[20] බීජං තාදිසං හරතෙ ඵලං,
කල්‍යාණකාරී[21] කල්‍යාණං පාපකාරී[21] ච පාපකන්ති.

තස්මා "අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං කායදුච්චරිතස්සා"ති
ආදි වුත්තං; කායදුච්චරිතසමඞ්ගීති ආදීසු සමඞ්ගීති පඤ්චවිධා
සමඞ්ගිතා ආයූහනසමඞ්ගිතා[22] චෙතනාසමඞ්ගිතා කම්මසමඞ්ගිතා
විපාකසමඞ්ගිතා උපට්ඨානසමඞ්ගිතාති තත්ථ කුසලාකුසලා[23] කම්මා යූහ
නක්ඛණෙ ආයූහනසමඞ්ගිතා,[24] වුච්චති, තථා චෙතනාසමඞ්ගිතා, යාව
පන අරහත්තං න පාපුණන්ති තාව සබ්බෙපි සත්තා පුබ්බෙ උපචිතං
විපාකාරහකම්මං[25] සන්ධාය කම්මසමඞ්ගිනොති වුච්චන්ති එසා කම්ම
සමඞ්ගිතා, විපාකසමඞ්ගිතා විපාකක්ඛණෙයෙව වෙදිතබ්බා යාව පන

---

1. ඉත්ථිරතනාභාවෙන b.
10. විජං S කොසාතකි බීජාදීන b
2 ඉත්ථි b.
11· අසාතං b
19. න අසාතං අකටුකං S
3. සක්කත්තාදීනි S.
12. මධුර b. S.
20. වපපතෙ b S.
4. තස්මා තස්ස b b
13. අමධුරං විපාකං b
21. කාරි b
5. නිපි b. S,
14 යථා S.
22 ආයුඞ්ඛන සමඞ්ගිතා b.
6. ලිඞ්ගං b.
15. විජාදීනි S.
23. කුසලා කුසලං b. S.
7. කරෙය්‍ය b. S.
16 මදුර සාදුරසමෙව ඵලං b S.
8. බ්‍යතං b. S.
17. කටුකං අමධුරං S
24. ඞ්ගිතානි S.
9. උපපජ්ජතීති b 10. ච b. 18. නති b. S.
25. රහංකම්ම b S,

සත්තා අරහත්තං න පාපුණන්ති තාව තෙසං තතො තතො චවිත්වා නිරයෙ තාව උප්පජ්ජමානානං[1] අග්ගිජාලා[2] ලොහකුම්භී ආදීනි උපට්ඨානාකාරෙහි නිරයො, ගබ්භසෙය්‍යකත්තං ආපජ්ජමානානං මාතුකුච්ඡි, දෙවෙසු උප්පජ්ජමානානං කප්පරුක්ඛවිමානාදීනි උපට්ඨානාකාරෙහි දෙවලොකොති, එවං උප්පත්තිනිමිත්තං[3] උපට්ඨාති, ඉති තෙසං ඉමිනා උප්පත්තිනිමිත්තුපට්ඨානෙන[4] අපරිමුත්තතා[5] උපට්ඨාන සම්බන්ධිතා නාම, සා චලති සෙසා නිච්චලා, නිරයෙහි උපට්ඨිතෙපි දෙවලොකො උපට්ඨාති, දෙවලොකෙ උපට්ඨිතෙපි නිරයො උපට්ඨාති මනුස්සලොකෙ උපට්ඨිතෙපි තිරච්ඡානයොනි උපට්ඨාති, තිරච්ඡාන යොනියා[6] උපට්ඨිතායපි මනුස්සලොකො උපට්ඨාතියෙව; තත්‍රිදං වත්ථු: සොණගිරිපාදෙ කිර පචෙලි[7] විහාරෙ සොණත්ථෙරො[8] නාම එකො ධම්මකථිකො, තස්ස පිතා සුනඛවාජිකො අහොසි, ථෙරො තං පටිබාහෙන්තොපි[9] සංවරෙ ඨපෙතුං අසක්කොන්තො මා නස්සි වරාකොති[10] මහල්ලකකාලෙ අකාමකං පබ්බාජෙසි, තස්ස ගිලාන සෙය්‍යාය නිපන්නස්ස නිරයො උපට්ඨාසි[11] සොණගිරිපාදතො මහ[12] මහන්තා මහන්තා සුනඛා ආගන්ත්වා ඛාදිතුකාමා විය සම්පරිවාරෙසුං සො මහාභයභීතො වාරෙහි තාත සොණ වාරෙහි තාත සොණාති ආහ, කිං මහාථෙරාති[13] න පස්සසි තාතාති තං පවත්තිං[14] ආචික්ඛි, සොණත්ථෙරො කථං හි නාම මාදිසස්ස පිතා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සති පතිට්ඨාස්ස[15] භවිස්සාමීති සාමණෙරෙහි නානා පුප්ඵානි ආහරාපෙත්වා චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණෙසු තලසන්ථරපූජං[16] ආසනපූජං කාරෙත්වා පිතරං මඤ්චෙන චෙතියඞ්ගණං හරිත්වා[17] මඤ්චෙ නිසීදා පෙත්වා අයං මහාථෙර පූජා තුම්හාකං අත්ථාය කතා[18] අයං මෙ භගවා[19] දුග්ගතපණ්ණාකාරොති වත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා චිත්තං පසාදෙහීති ආහ,[20] මහාථෙරො පූජං දිස්වා තථා කරොන්තො චිත්තං පසාදෙසි, තාවදෙවස්ස දෙවලොකො උපට්ඨාසි නන්දනවන චිත්ත ලතාවනමිස්සකවනඵාරුසකවනවිමානානි චෙව නාටකානි ච පරිවා රෙත්වා ඨිතානි විය අහෙසුං, සො අපෙථ සොණ අපෙථ සොණාති ආහ, කිමිදං ථෙරාති එතා තෙ[21] මාතරො ආගච්ඡන්තීති ථෙරො සග්ගො උපට්ඨිතො මහාථෙරස්සාති චින්තෙසි, එවං උපට්ඨානසම්බන්ධිත චලතීති වෙදිතබ්බා; එතාසු සම්බන්ධිතාසු ඉධ ආයූහනචෙතනාකම්ම සම්බන්ධිතාපි සෙත කායදුච්චරිතසමඞ්ගීති ආදි වුත්තං, එවං වුත්තෙන ආයස්මා ආනන්දොති එවං භගවතා ඉමස්මිං සුත්තෙ වුත්තෙ ථෙරො

1. උප ජ්ජමානානං b
2. අග්ගිජාල S.
3. උප්පත්ති නිමිත්තං b,
4. නිමිත්ත උපට්ඨානෙනාන b S.
5. අපරිමුත්තතා S.
6. තිරච්ඡානයොනිකා ච b, S.
7. අචෙල b. S.
8. සොණත්ථෙරො b. S.
9 පටිබාහන්තොපි b, ගහෙතාසීලසංවරෙ S
10. ජරකොති b
11. උපට්ඨාති b.
12. පාදතො b. S. [මහාථෙරපූජාතුම්හාක අත්ථාය S
13. කිං ථෙරාති b, S
14. තං අවුත්තිං S.
15. පතිට්ඨම්භස්ස b, ඨානස්ස S.
16. මාලාසන්ථරපූජං S. තලපූජං ච b.
17. ආහරිත්වා b
18. කතා අය [ථීතාසම්බන්ධිති b
19. භගවතො S
20. සො b. S.
21. තෙ නාත b.
22. කායදුච්ච

ආදිතො පට්ඨාය සබ්බං[1] සුත්තං සමන්නාහරිත්වා එවං සස්සිරිකං[2] කත්වා දෙසිතසුත්තස්ස නාම භගවතා නාමං න ගහිතං හන්දස්ස නාමං ගණ්හාපෙස්සාමීති චින්තෙත්වා භගවන්තං එතදවොච; තස්මා තිහ ත්වන්ති ආදිසු අයං අත්ථයොජනා, ආනන්ද යස්මා ඉමස්මිං ධම්මපරියායෙ අට්ඨාරස ඛො[3] ඉමා ආනන්ද ධාතුයො ඡ ඉමා ආනන්ද[4] ධාතුයොති එවං බහුධාතුයො විභත්තා; තස්මා තිහ ත්වං ඉමං ධම්මපරියායං බහුධාතුකොතිපි නං ධාරෙහි, යස්මා පනෙත්ථ ධාතුආයතනපටිච්චසමුප්පාදට්ඨානාට්ඨාන[5] වසෙන චත්තාරො පරිවට්ටා කථිතා, තස්මා චතුපරිවට්ටොතිපි[6] නං ධාරෙහි, යස්මා ච ආදාසං ඔලොකෙන්තස්ස මුඛනිමිත්තං විය ඉමං ධම්මපරියායං ඔලොකෙන්තස්ස[7] එතෙ ධාතුආදයො අත්ථා පාකටා හොන්තීති[8] තස්මා ධම්මාදාසොතිපි නං ධාරෙහි, යස්මා ච යථා[9] නාම පරසෙනාපමද්දනා[10] යොධා සඞ්ගාමතූරියං පග්ගහෙත්වා පරසෙනං පවිසිත්වා සපත්තෙ මද්දිත්වා අත්තනො ජයං ගණ්හන්ති එවමෙවං[11] කිලෙසමද්දනා යොගිනො ඉධ වුත්තවසෙන විපස්සනං පග්ගහෙත්වා කිලෙසෙ මද්දිත්වා අත්තනො අරහත්තජයං ගණ්හන්ති තස්මා අමතදුන්දුභීතිපි නං ධාරෙහි, යස්මා ච යථා සඞ්ගාමයොධා පඤ්චාවුධං ගහෙත්වා පරසෙනං විද්ධංසෙත්වා ජයං ගණ්හාති එවං යොගිනොපි ඉධ වුත්තං[12] විපස්සනාවුධං[13] ගහෙත්වා කිලෙසසෙනං විද්ධංසෙත්වා අරහත්තජයං ගණ්හන්ති තස්මා අනුත්තරො සඞ්ගාමවිජයොති නං ධාරෙහීති

බහුධාතුකසුත්තං පඤ්චමං.[14]

2. 4. 6.

එවම්මෙසුතන්ති ඉසිගිලිසුත්තං; තත්ථ අඤ්ඤාව සමඤ්ඤා අහොසීති ඉසිගිලිස්ස ඉසි ගිලතීති[15] සමඤ්ඤාය උප්පන්නකාලෙ වෙභාරො න වෙභාරොති[16] පඤ්ඤායිත්ථ අඤ්ඤායෙවස්ස සමඤ්ඤා අහොසි; අඤ්ඤාපඤ්ඤත්තීති ඉදං පුරිමපදස්ස වෙවචනං; සෙසෙසුපි එසෙව නයො, තදා කිර භගවා සායණ්හසමයෙ සමාපත්තිතො වුට්ඨාය ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා යස්මිං ඨානෙ නිසින්නානං පඤ්ච පබ්බතා පඤ්ඤායන්ති තත්ථ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසීදිත්වා ඉමෙ පඤ්ච පබ්බතෙ පටිපාටියා ආචික්ඛි, තත්ථ න භගවතො පබ්බතෙහි අත්ථො, ඉති ඉමෙසු පන පබ්බතෙසු පටිපාටියා කථියමානෙසු ඉසිගිලිස්ස ඉසිගිලිත[17] භාවො කථෙතබ්බො හොති, තස්මිං කථියමානෙ පදුමවතියා පුත්තානං පඤ්චසතානං පච්චෙකබුද්ධානං නාමානි චෙව පදුම

1. සබ්බ b
2. සස්සිරිකං b
3. අට්ඨාරසසබ්බා l. S. ඉමානන්ද b. S
4. ඉමානන්ද b. S.
5. පටිච්චසමුප්පාදට්ඨානාට්ඨාන b.
6. පරිවත්තා S. චතුපරිවත්තොතිපි S.
7. වොලොකෙන්තස්ස b.
8. හොන්ති b. S.
9. නාම යථා S.
10. පසෙනාමද්දනා b. S. [සයනා මද්දනා S.
11. එවමෙව b, S. කිලෙසසෙනං මද්දයොගිනො b, කිලෙ
12. ඉධවුත්තං S.
13. විපස්සනාවුධං b. ගහෙත්වා b, S,
14. සුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා [පඤ්චමං S,
15. ගිලීති b. S.
16. කාලවෙභාරොති S.
17. ඉසිගිලිb S.

වත්තියා ච පඤ්ඤත්තා කාතබ්බා භවිස්සන්තීති, භගවා ඉමං[1] පබ්බත පාටිපාටිං ආචික්ඛි, පවිසන්තා දිස්සන්ති පවිට්ඨා න දිස්සන්තීති යථා ඵාසුකට්ඨානෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චා ආගන්ත්වා චෙතිය ගබ්භෙ යමකමහාද්වාරං විවරන්තා විය තං පබ්බතං ද්වෙධා කත්වා අන්තො පවිසිත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි මාපෙත්වා තත්ථ වසිංසු, තස්මා එවමාහ: ඉමෙ ඉසීති ඉමෙ පච්චෙකබුද්ධඉසී;[2] කදා පනෙතෙ[3] තත්ථ වසිංසු: අතීතෙ කිර අනුප්පන්නෙ තථාගතෙ බාරාණසියං[4] උපනිස්සාය එකස්මිං ගාමකෙ එකා කුලධීතා ඛෙත්තං රක්ඛමානා එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස පඤ්චහි ලාජසතෙහි[5] සද්ධිං එකං පදුමපුප්ඵං දත්වා පඤ්චපුත්තසතානි පත්ථෙසි, තස්මිංයෙව[6] ඛණෙ පඤ්චසතා මිග ලුද්දකා මධුමංසං[7] දත්වා එතිස්සා පුත්තා භවෙය්‍යාමාති පත්ථයිංසු; යාවතායුකං ඨත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා තතො චුතා ජාතස්සරෙ පදුමගබ්භෙ නිබ්බත්ති, තමෙකො තාපසො දිස්වා පටිජග්ගි, තස්සා[8] විචරන්තියා[9] පදුද්ධාරෙ[10] පදුද්ධාරභූමිතො පදුමානි උට්ඨහන්ති, එකො වනචරකො තං දිස්වා[11] බාරාණසිරඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා තං ආනෙත්වා[12] අග්ගමහෙසිං අකාසි, තස්සා ගබ්භො සණ්ඨාසි, මහාපදුම කුමාරො මාතුකුච්ඡියං වසි, සෙසා ගබ්භමලං නිස්සාය නිබ්බත්තා, තෙ[13] වයප්පත්තා උය්‍යානපදුමසරෙ[14] කීළන්තා එකෙකස්මිං පදුමෙ නිසීදිත්වා ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා පච්චෙකබොධිඤාණං නිබ්බත්තයිංසු අයං තෙසං ව්‍යාකරණ[15] ගාථා අහොසි.

සරොරුහං[16] පදුමපලාසපත්තජං[17]
සමුස්සිතං[18] භමරගණානුචිණ්ණං
අනිච්චතාඛයවයතං[19] විදිත්වා
එකො චරෙ ඛග්ගවිසාණකප්පොති.

තස්මිං කාලෙ තෙ තත්ථ වසිංසු, තදා චස්ස පබ්බතස්ස ඉසිගිලීති සමඤ්ඤා උදපාදි, යෙ සත්තසාරාති අරිට්ඨො උපරිට්ඨො තගරසිඛී[20] යසස්සී සුදස්සනො පියදස්සී ච[21] ගන්ධාරො පිණ්ඩොලො උපාසභො ච[22] නීථො තථො[23] සුතවා භාවිතත්තොති තෙරසන්නං පච්චෙක බුද්ධානං නාමානි වත්වා ඉදානි තෙසඤ්ච අඤ්ඤෙසඤ්ච ගාථා බන්ධන[24] නාමානි ආචික්ඛන්තො යෙ සත්තසාරාති ආදිමාහ; තත්ථ සත්තසාරාති සත්තානං සාරභූතා; අනීඝාති නිද්දුක්ඛා; නිරාසාති නිත්තණ්හා; මෙ

---

1 ඉමංපඤ්ච b
2. බුද්ධා ඉසී b, S.
3. පනෙතෙ b.
4. බාරාණසිං b. S.
5. ලාජාසතෙහි b
6. යෙව ච b S.
7. මධුරමංසං b. S.
8. තස්ස b.
9. චාරියා ච b S.
10. පදුද්ධාරෙපාදුද්ධාරෙ b පාදුද්ධාරෙ S.
11. රාජාආහාරාපෙත්වා b වනචරකො දිස්වා b. S.
12. රාජාතං ආහරාපෙත්වා b. S.
13. නිබ්බත්තා b.
14. උය්‍යානෙ b. S. පදුමස්සරෙ b.
15. බ්‍යාකරණං බ්‍යාකරණං S.
16. සරෙරුහං S.
17. පදමපලාසමත්තුජං b. පදුමපලාසපත්තුජං b.
18 සුපුප්ඵිත b. S.
19 අනිච්චායුපගතං b. අනිච්චතායුපගතං S
20. තගරසිඛි b S.
21. දසී b. S.
22. සභො b.
23. නීතො තතො b. නීථො S.
24. බන්ධනෙත S.

ජාලිනොති චූලජාලි[1] මහාජාලීති ද්වෙ ජාලිනාමකා;[2] සන්තචිත්තොති ඉදම්පි එකස්ස නාමමෙව; පස්සී ජහි උපධිං[3] දුක්ඛමූලන්ති එත්ථ[4] පස්සී නාම සො පච්චෙකබුද්ධො දුක්ඛස්ස පන මූලං උපධිං ජහීති අයමස්ස ථුති; අපරාජිතොපි[5] එකස්ස නාමමෙව; සත්ථා[6] පවත්තා සරභඞ්ගො ලොමහංසො උච්චඞ්ගමායොති ඉමෙ පඤ්චජනා; අසිතො අනාසවො මනොමයොති ඉමෙපි තයො ජනා; මානච්ඡිදො ච බන්ධුමාති බන්ධුමා නාම[7] එසො මානස්ස පන ඡින්නත්තා[8] මානච්ඡිදොති වුත්තො; තදධිමුත්තොතිපි[9] නාමමෙව; කෙතුම්භරාගො[10] ච මාතඞ්ගො අරියොති ඉමෙ තයො ජනා; අථච්චුතොති අථ අච්චුතො[11] අච්චුතගාමබ්‍යාමකොති[12] ඉමෙ ද්වෙ ජනා; ඛෙමාභිරතො ච සොරතොති ඉමෙපි ද්වෙයෙව; සය්හො අනොමනික්කමොති සය්හො නාම සො බුද්ධො අනොමවිරියත්තා පන අනොමනික්කමොති වුත්තො; ආනන්දනන්දො[13] උපනන්දො ද්වාදසාති චත්තාරො ආනන්දා චත්තාරො නන්දා චත්තාරො උපනන්දාති එවං ද්වාදස; භාරද්වාජො අන්තිමදෙහධාරීති භාරද්වාජො නාම සො බුද්ධො අන්තිමදෙහධාරීති;[14] තණ්හච්ඡිදෙති සිදරිස්සායං[15] ථුති; විතරාගොතිපි මඞ්ගලස්ස[16] ථුති; උසභච්ඡිද ජාලිනිං[17] දුක්ඛමූලන්ති උසභො නාම සො බුද්ධො දුක්ඛමූලභූතං ජාලිනිං අච්ඡිදති අත්ථො; සන්තං පදං අජ්ඣගමූපනීතොති[18] උපනීතො නාම සො බුද්ධො සන්තං පන පදං අජ්ඣගමා; වීතරාගොතිපි එකස්සනාමමෙව; සුවිමුත්තචිත්තොති අයං කණ්හස්ස ථුති, එතෙ ච අඤ්ඤෙ චාති පාළියං ආගතා පාළියං අනාගතා[19] අඤ්ඤෙ ච එතෙසං එකනාමකායෙව; ඉමෙසු හි පඤ්චසු පච්චෙකබුද්ධසතෙසු ද්වෙපි තයොපි දසපි ද්වාදසපි ආනන්දාදයො විය එකනාමකා අහෙසුං, ඉති පාළියං ආගතනාමෙහෙව සබ්බෙසං නාමානි වුත්තානි හොන්තීති ඉතො පරං විසුං විසුං අවත්වා එතෙ ච අඤ්ඤෙ චාති ආහ, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ඉසිගිලිසුත්තං ඡට්ඨං:

---

2. 4. 7.

එවමෙම සුතන්ති මහාචත්තාරීසකං;[20] තත්ථ අරියන්ති නිය්‍යානිකං; ලොකුත්තරං නිය්‍යානිකං හි[21] අරියන්ති වුච්චති; සම්මා සමාධින්ති මග්ගසමාධිං; සඋපනිසන්ති සපච්චයං;[22] සපරික්ඛාරන්ති සපරිවාරං; පරික්ඛතාති පරිවාරිතා; සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොතීති දුවිධා සම්මා

---

1. චූලජාලි b.
2. ජාලිනාමකා S.
3. උපධි b.
4. මූලන්ති B. පස්සිනාම S
5. ජිතොතිපි b. S.
6. සත්ථා b.
7. බන්ධුනාම b.
8. මානස්සඡින්න ජිනත්තා b. මානස්සපච්ඡින්නත්තා S.
9. තදධිමුත්තොතිපි b.
10. කෙතුම්පරාගො B. කෙතුම්භ S.
11. අච්චුතං ගාමිබ්‍යාමකොති b.
12. බ්‍යාමකොති b.
13. ආනන්දනන්ද b.
14. අන්තිමදෙහධාරීති ථුති b. S.
15. පසිදරිස්සායං S. විපරිසායං B.
16. විතරාගොත මඞ්ගලස්ස b.
17. ජාලිනී b.
18. අජ්ඣගමොපනීතොති S, සන්තපදං b. S.
19. ආගතා ච S. S. අනාගතා ච S.
20. රීසකසුත්තං B. S.
21. නිය්‍යානිකං S.
22. සපපච්චයං S.

දිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති පුරෙචාරිකා විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි ච මග්ගසම්මා
දිට්ඨි ච, විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි තෙභූමකසඞ්ඛාරෙ[1] අනිච්චතාදිවසෙන[2]
පරිවීමංසති, මග්ගසම්මාදිට්ඨි පන පරිවීමංසනපරියොසානෙ භූමිලද්ධං
වට්ටං සමුග්ඝාතයමානා[3] වූපසමයමානා සීතුදකඝටසහස්සං[4] මත්ථකෙ
ආසිඤ්චමානා විය උප්පජ්ජති, යථා හි ඛෙත්තං කුරුමානො කස්සකො
පඨමං අරඤ්ඤෙ[5] රුක්ඛෙ[6] ඡින්දති පච්ඡා අග්ගිං දෙති, සො අග්ගි
පඨමං[7] ඡින්නෙ රුක්ඛෙ අනවසෙසෙ ඣාපෙති; එවමෙව විපස්සනා
සම්මාදිට්ඨි පඨමං අනිච්චාදිවසෙන සඞ්ඛාරෙ වීමංසති; මග්ගසම්මාදිට්ඨි
තාය වීමංසනත්ථං සඞ්ඛාරෙ පුන අප්පවත්තිවසෙන සමුග්ඝාතයමානා[8]
උප්පජ්ජති, සා දුවිධාපි ඉධ අධිප්පෙතා; මිච්ඡාදිට්ඨිං,[9] මිච්ඡාදිට්ඨීති
ජානාතීති[10] මිච්ඡාදිට්ඨිං[11] අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති ලක්ඛණපටි
වෙධෙන ආරම්මණතො පජානාති; සම්මාදිට්ඨිං කිච්චතො අසම්මො
හතො පජානාති, සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨීති[12] සා එවං පජානතො අස්ස
සම්මාදිට්ඨීති[13] නාම හොති; ද්වයං වදාමීති[14] ද්වයංවදාමි ද්වෙකොට්ඨාසං[15]
වදාමීති අත්ථො; පුඤ්ඤභාගියාති පුඤ්ඤකොට්ඨාසභූතා; උපධිවෙ
පක්කාති උපධිසඞ්ඛාතස්ස විපාකස්ස දායිකා; පඤ්ඤා පඤ්ඤින්ද්‍රියන්ති
ආදීසු විභජිත්වා විභජිත්වා අමතද්වාරං පඤ්ඤපෙතී[16] දස්සෙතීති; පඤ්ඤා
තස්මිං අත්ථෙ ඉන්දට්ඨං කාරෙතීති[17] පඤ්ඤින්ද්‍රියං; අවිජ්ජාය න කම්ප
තීති පඤ්ඤාබලං; බොජ්ඣඞ්ගප්පත්තා හුත්වා චතුසච්චධම්මෙ[18] විචිනා
තීති ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣඞ්ගො මග්ගසම්පත්තියා පසත්ථා[19] සොභනා
දිට්ඨීති සම්මාදිට්ඨි අරියමග්ගස්ස අඞ්ගන්ති මග්ගඞ්ගං; සොති සො
භික්ඛු; පහානායාති පජහනත්ථාය; උපසම්පදායාති පටිලාභත්ථාය;
සම්මාවායාමොති නිය්‍යානිකො කුසලවායාමො; සතොති සතියා
සමන්නාගතො හුත්වා අනුපරිධාවන්ති[20] අනුපරිවත්තන්තීති සහජාතා
ච පුරෙජාතා ච හුත්වා පරිවාරෙන්ති;[21] එත්ථ හි සම්මාවායාමො ච
සම්මාසති ච ලොකුත්තරසම්මාදිට්ඨිං සහජාතා පරිවාරෙන්ති රාජානං
විය එකරථෙ ඨිතා අසිග්ගාහඡත්තග්ගාහා[22] විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි පන
පුරෙජාතා හුත්වා පරිවාරෙති රථස්ස පුරතො පත්තිකාදයො විය,
දුතියපබ්බතො[23] පට්ඨාය පන සම්මාසඞ්කප්පාදීනං තයොපි සහජාතා[24]
පරිවාරා හොන්තීති වෙදිතබ්බා; මිච්ඡාසඞ්කප්පන්ති පජානාතීති
මිච්ඡාසඞ්කප්පං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති ලක්ඛණපටිවෙධෙ[25] ආරම්ම
ණතො පජානාතීති සම්මාසඞ්කප්පං කිච්චතො අසම්මොහතො පජා

---

1. තෙභූමක සඞ්ඛාරෙ b.
2. අනිච්චාදිවසෙන b S.
3. සමුග්ඝාටයමානා b S.
4. සීතුදක ඝටසහස්සං b
5. අරඤ්ඤෙ S
6. රුක්ඛං B
7. පඨම B.
8. සමුග්ඝාටයමානා b S.
9. අධිප්පෙතා b.
10. පජානාතීති B
11. ජානාතීති S.
12. සම්මාදිට්ඨිං කිච්චතො b.
13. සම්මාදිට්ඨි b. S.
14. මීති S. ද්වයං වදාමීති ද්වයංවදාමි b,
15. දුවිධකොට්ඨාසං b.
16. පඤ්ඤපෙති b S.
17. ඉන්දත්තං කාරෙතීති b.
18. ධම්මා B. S.
19. පසට්ඨා B. S.
20. හුත්වා S.
21. සහජාතාච හුත්වා පරිවා[රෙන්ති b. S.
22. අසිග්ගාහපත්තග්ගාහ B.
23. දුතියපත්තබ්බතො S.
24. සහජාතාපි B.
25. ලක්ඛණපටිවෙධෙන b. පජානාති b. S.

නාති; ඉතො පරෙසු[1] සම්මාවාචාදිසුපි එවමෙව පජානනා[2] වෙදි තබ්බා; කාමසඞ්කප්පාදයො ද්වෙධාවිතක්කසුත්තෙ වුත්තායෙව, තක්කනාති ආදිසු තක්කනවසෙන තක්කො; සොව[3] උපසග්ගෙන පදං වඩ්ඪෙත්වා විතක්කනාති වුත්තො; සොව සඞ්කප්පනවසෙන සඞ්කප්පො; එකග්ගො[4] හුත්වා ආරම්මණෙ අප්පෙතීති අප්පනා; උප සග්ගෙන පන පදං වඩ්ඪෙත්වා ව්‍යප්පනාති වුත්තං; චෙතසො අභි නිරොපනාති චිත්තස්ස අභිනිරොපනා; විතක්කස්මිං හි සති විතක්කො ආරම්මණෙ චිත්තං අභිනිරොපෙති විතක්කෙ පන අසති අත්තනො යෙව ධම්මතාය චිත්තං ආරම්මණං අභිරූහති, ජාතිසම්පන්නො අභිඤ්ඤාතපුරිසො විය රාජගෙහං; අනභිඤ්ඤාතස්ස හි පටිහාරෙන[5] වා දොවාරිකෙන වා අත්ථො හොති අභිඤ්ඤාතං ජාතිසම්පන්නං සබ්බෙව[6] රාජරාජමහාමත්තා ජානන්තීති අත්තනොව[7] ධම්මතාය නික්ඛමති චෙව පවිසති ච, එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං; වාචං සඞ්ඛරොතීති වචීසඞ්ඛාරො එත්ථ ච ලොකියවිතක්කො වාචං සඞ්ඛරොති න ලොකුත්තරො, කිඤ්චාපි න සඞ්ඛරොති වචීසඞ්ඛාරොත්වෙව[8] පනස්ස නාමං හොති; සම්මාසඞ්කප්පං අනුපරිධාවන්තීති ලොකුත්තරසම්මා සඞ්කප්පං පරිවාරෙන්ති; එත්ථ ච තයොපි නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පාදයො පුබ්බභාගෙ නානාචිත්තෙසු ලබ්භන්ති මග්ගක්ඛණෙ පන තිණ්ණම්පි කාමසඞ්කප්පාදීනං ච පදච්ඡෙදං සමුග්ඝාතං[9] කරොන්තො මග්ගඞ්ගං පූරයමානො එකොව සම්මාසඞ්කප්පො උප්පජ්ජිත්වා නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පා දිවසෙන[10] තීණි නාමානි ලභති, පරතො සම්මාවාචාදිසුපි එසෙව නයො මුසාවාදා වෙරමණීති ආදිසු[11] විරතිපි චෙතනාපි වට්ටති; ආරතීති ආදිසු වචීදුච්චරිතෙහි ආරකා රමතීති ආරති; විනා තෙහි රමතීති විරති; තතො තතො පටිනිවත්තාව හුත්වා තෙහි විනා රමතීති පටිවිරති; උපසග්ගවසෙන වා පදං වඩ්ඪිතං; සබ්බම්පි[12] ඔරමනභාවස්සෙව අධි වචනං; වෙරං මණතීති විනාසෙතීති වෙරමණී ඉදම්පි ඔරමනස්සෙව වෙවචනං; පාණාතිපාතා වෙරමණී[13] ආදිසුපි චෙතනා විරතීති උභයම්පි වට්ටතියෙව; කුහනාති ආදිසු තිවිධෙන කුහනවත්ථුනා; ලොකං එතාය කුහයන්ති විම්හාපයන්තීති කුහනා; ලාභසක්කාරත්ථිකා හුත්වා එතාය ලපන්තීති ලපනා; නිමිත්තං සීලමෙතෙසන්ති නෙමිත්තිකා[14]; තෙසං භාවො නෙමිත්තිකතා[15] නිප්පෙසො සීල මෙතෙසන්ති නිප්පෙසිකා තෙසං භාවො නිප්පෙසිකතා; ලාභෙන ලාභං නිජිගීංසන්ති[16] මග්ගන්ති පරියෙසන්තීති ලාභෙන ලාභං නිජි ගීංසනා[17] තෙසං භාවො ලාභෙන ලාභං නිජිගීංසනතා;[18] අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරෙන පනෙතා කුහනාදිකා විසුද්ධිමග්ගෙ සීලනිද්දෙ

---

1. අපරෙසු B. පරෙසුපි S.
2. යොජනා b. S.
3. සොවච B.
4. එකතො S.
5. පටිභාරෙන S.
6. සබ්බෙ b. සබ්බෙච S.
7. අත්තනොච b. S.
8. තෙවච B. ත්වෙව S.
9. සමුග්ඝාටං S.
10. නික්ඛමිසඞ්කප්පාදිවසෙන b.
11. ආදිසුපි b. S
12. සබ්බමිදං b.
13. වෙරමණීති b.
14. නෙමිත්තකා S.
15. නෙමිත්තකතා S.
16. නිජිගිසන්ති b.
17. නිජිගීසනා b.
18. නිජිගීසනතා b.

සෙයෙව පාළියඤ්ච අට්ඨකථායඤ්ච ආහරිත්වා පකාසිතා, මිච්ඡා ආජීවස්ස පහානායාති එත්ථ න කෙවලං පාළියං[1] ආගතො[2] මිච්ඡාජීවො ආජීවහෙතු පන පවත්තිතා පාණාතිපාතාදයො සත්තකම්මපථචෙතනා පි මිච්ඡාජීවො ච[3] තාසංයෙව සත්තන්නං චෙතනානං පදපච්ඡෙදං සමුග්ඝාතං[4] කුරුමානා මග්ගඞ්ගං පූරයමානා උප්පන්නා විරති සම්මා ආජීවො නාම;

සම්මාදිට්ඨිස්සාති මග්ගසම්මාදිට්ඨියං ඨිතස්ස පුග්ගලස්ස; සම්මා සඞ්කප්පො ප[5] හොතීති මග්ගසම්මාසඞ්කප්පො පහොති ඵලසම්මා දිට්ඨිස්සපි ඵලසම්මාසඞ්කප්පො පහොතීති එවං සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො; සම්මාඤාණං[6] සම්මාවිමුත්තීති එත්ථ පන මග්ගසම්මා සමාධිම්හි ඨිතස්ස මග්ගපච්චවෙක්ඛනං[7] සම්මාඤාණං පහොති, ඵලසම්මා සමාධිම්හි ඨිතස්ස ඵලපච්චවෙක්ඛනං සම්මාඤාණං පහොති මග්ගපච්ච වෙක්ඛනඤාණෙ ච[8] ඨිතස්ස මග්ගසම්මාවිමුත්ති පහොති, ඵලපච්චවෙක්ඛ නඤාණෙ[9] ඨිතස්ස ඵලසම්මාවිමුත්ති පහොතීති අත්ථො; එත්ථ ච ඨපෙත්වා අට්ඨඵලඞ්ගානි සම්මාඤාණං පච්චවෙක්ඛනං කත්වා සම්මා විමුත්තිං[10] ඵලං කාතුං වට්ටතීති වුත්තං; සම්මාදිට්ඨිස්ස භික්ඛවෙ මිච්ඡාදිට්ඨි නිජ්ජිණ්ණා[11] හොතීති ආදිසු අවසෙසනිකායභාණකා ඵලං කප්පිතන්ති වදන්ති, මජ්ඣිමභාණකා පන දසන්නං නිජ්ජරවත්ථූනං ආගතට්ඨානෙ[12] මග්ගො කප්පිතොති වදන්ති, තත්ථ[13] දස්සනට්ඨෙන සම්මාදිට්ඨි වෙදිතබ්බා, විදිතකරණට්ඨෙන සම්මාඤාණං, තදධි මොක්ඛට්ඨෙන[14] සම්මාවිමුත්ති, වීසතිකුසලපක්ඛාති සම්මාදිට්ඨි ආදයො දස සම්මා[15] දිට්ඨිපච්චයා ච අනෙකෙ කුසලා ධම්මාති ආදිනා නයෙන වුත්තා දසාති එවං වීසති කුසලපක්ඛා හොන්ති, වීසති අකුසල පක්ඛාති[16] මිච්ඡාදිට්ඨි නිජ්ජිණ්ණා හොතීති[17] ආදිනා නයෙන වුත්තා මිච්ඡාදිට්ඨි ආදයො දස ච යෙ[18] මිච්ඡාදිට්ඨිපච්චයා අනෙකෙ පාපකාති ආදිනා වුත්තා දස චාති[19] එවං වීසති අකුසලපක්ඛා වෙදිතබ්බා;

මහාචත්තාරීසකොති මහාවිපාකදානෙන මහන්තානං කුසලපක්ඛි කානඤ්ච අකුසලපක්ඛිකානඤ්ච චත්තාරීසාය ධම්මානං පකාසි තත්තා මහාචත්තාරීසකොති; ඉමස්මිඤ්ච පන සුත්තෙ පඤ්ච සම්මා දිට්ඨියො කථිතා විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි කම්මස්සකතාසම්මාදිට්ඨි මග්ග සම්මාදිට්ඨි ඵලසම්මාදිට්ඨි පච්චවෙක්ඛනා[20] සම්මාදිට්ඨීති, තත්ථ මිච්ඡා දිට්ඨිං මිච්ඡාදිට්ඨීති පජානාතීති ආදිනානයෙන වුත්තා විපස්සනා

---

1. පාළියං S.
2. ච B. S.
3. ජීවො ච S.
4. චෙතනානං පදච්ඡෙදං සමුග්ඝාතං S. කුරුමානං b.
5. කප්පො ච 1.
6. සම්මඤාණස්සාපි b S.
7. වෙක්ඛණං b, S.
8. ඤාණෙ S. මග්ගපච්චවෙක්ඛනස්ස සම්ම ඤාණෙ ච b.
9. ඵලපච්චවෙක්ඛණෙ සම්මාඤාණෙ b
10. විමුත්ති S ඵලසම්මාවිමුත්තිං S.
11. නිජ්ජිණ්ණා b ණ්ණා 1.
12. ඨානං S
13. තස්ස B.
14. තදවිමුත්තට්ඨෙන b.
15. ධම්මා 1.
16. පක්ඛා හොන්ති
17. නිජ්ජිණ්ණා හො
18. දසයෙව b දස S. [තීති b.
19. දසාති S.
20. ක්ඛණං b S.

සම්මාදිට්ඨි නාම, අත්ථි දින්නන්ති ආදිනා නයෙන වුත්තා කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨි නාම, **සම්මාදිට්ඨිස්ස හි**[1] **භික්ඛවෙ සම්මාසඞ්කප්පො පහොතීති** එත්ථ මග්ගසම්මාදිට්ඨි ඵලසම්මාදිට්ඨීති ද්වෙපි කථිතා, **සම්මාඤාණං පහොතීති** එත්ථ පන පච්චවෙක්ඛනා සම්මාදිට්ඨි කථිතාති වෙදිතබ්බා, **සම්මාදිට්ඨිං චෙ භවං ගරහතීති** මිච්ඡාදිට්ඨි නාමායං සොභනාති වදන්තොපි සම්මාදිට්ඨි නාමායං න සොභනාති වදන්තොපි සම්මාදිට්ඨිං ගරහති නාම; **ඔක්කලාති** ඔක්කලජනපදවාසිනො; **වස්සභඤ්ඤා චාති** වස්සො ච භඤ්ඤො චාති[2] ද්වෙ ජනා; **අහෙතුවාදාති** නත්ථි පච්චයො සත්තානං විසුද්ධියාති එවමාදි වාදිනො; **අකිරියවාදාති** කරොතො න කරීයති[3] පාපන්ති එවං කිරියපටික්ඛෙපවාදිනො; **නත්ථිකවාදාති** නත්ථි දින්නන්ති ආදි වාදිනො, තෙ ඉමෙසු තීසුපි[4] දස්සනෙසු ඔක්කන්ත නියාමා[5] අහෙසුං කථං පන තෙසු[6] නියාමො හොතීති යො හි එවරූපං ලද්ධිං ගහෙත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙ නිසින්නො සජ්ඣායති වීමංසති තස්ස නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයො කරොතො න කරීයති[3] පාපං නත්ථි -පෙ- කායස්ස[7] භෙදා උච්ඡිජ්ජතීති[8] තස්මිං ආරම්මණෙ මිච්ඡාසති සන්තිට්ඨති චිත්තං එකග්ගං හොති ජවනානි ජවන්ති පඨමජවනෙ සතෙකිච්ඡා හොන්ති, තථා දුතියාදිසු; සත්තමෙ බුද්ධානම්පි අතෙකිච්ඡා අනිවත්තී අරිට්ඨකණ්ටකසදිසා[9] හොන්ති, තත්ථ කොචි එකං දස්සනං ඔක්කමති කොචි ද්වෙ කොචි තීණිපි[10] නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකොව[11] හොති පත්තො සග්ගමග්ගාවරණඤ්චෙව මොක්ඛමග්ගාවරණඤ්ච අභබ්බො, තස්ස අත්තභාවස්ස අනන්තරං සග්ගම්පි ගන්තුං පගෙව මොක්ඛං; වට්ටඛාණු නාමෙස සත්තො පථවීගොපකො, යෙභුය්යෙන ච[12] එවරූපස්ස භවතො වුට්ඨානං නත්ථි, වස්සභඤ්ඤාපි[13] එදිසා අහෙසුං; **නින්දාබ්‍යාරොසඋපාරම්භභයාති**[14] අත්තනො නින්දාභයෙන ඝට්ටනභයෙන උපවාදභයෙන චාති අත්ථො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාචත්තාරීසකසුත්තං සත්තමං.[15]

---

2. 4. 8.

එවමෙම සුතන්ති ආනාපානසතිසුත්තං;[16] තත්ථ **අඤ්ඤෙහි චාති**[17] ඨපෙත්වා පාළියං ආගතෙ දස ථෙරෙ අඤ්ඤෙහිපි අභිඤ්ඤාතෙහි බහූහි සාවකෙහි සද්ධිං, තදා කිර මහාභික්ඛුසඞ්ඝො අහොසි අපරිච්ඡින්නගණනො; **ඔවදන්ති අනුසාසන්තීති** ආමිසසඞ්ගහෙන ධම්මසඞ්ගහෙන

---

1. චෙව S.
2. වස්සභඤ්ඤාතිවස්සොචභඤ්ඤොති b.
3. නකරීයති b නකරියති S
4. තීසු B S
5. ඔක්කන්තා S.
6. පනෙතෙසු b. පනෙතෙසං S.
7. නත්ථිදින්නං කායස්ස b නත්ථි දින්නන්ති කායස්ස b S.
8. උපපජ්ජතීති b.
9. කණ්ඩකසදිසො b.
10. තීණි S.
11. සිතො b.
12. යෙන b. S
13. වස්සභඤ්ඤපි b.
14. ස නඳබ්‍යාරොස b. S.
15. සුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා සත්තමං S.
16. පානාසතිසුත්තං b.
17. මාති b.

චාති[1] ද්වීහිපි සඞ්ගණ්හාති සඞ්ගණ්හිත්වා කම්මට්ඨානොවාදානුසාසනීහි ඔවදන්ති ච අනුසාසන්ති ච[2]; තෙ චාති චකාරො ආගමසන්ධිමත්තං; උළාරං පුබ්බෙනාපරං විසෙසං ජානන්තීති[3] සීලපරිපූරණාදිතො පුබ්බවිසෙසතො උළාරතරං අපරං කසිණපරිකම්මාදිවිසෙසං ජානන්තීති අත්ථො; ආරද්ධොති තුට්ඨො; අප්පත්තස්ස පත්තියාති අප්පත්තස්ස අරහත්තස්ස පාපුණනත්ථං; සෙසපදද්වයෙපි අයමෙව අත්ථො; කොමුදී[4] චාතුමාසිනින්ති පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා[5] සා හි කුමුදානං අත්ථිතාය කොමුදී[4] චතුන්නං වස්සිකානං මාසානං පරියොසානත්තා චාතුමාසිනීති ච[6] වුච්චති ආගමෙස්සාමීති[7] උදික්ඛිස්සාමි අජ්ජ අපවාරෙත්වා[8] යාව සා ආගච්ඡති තාව කත්ථචි අගන්ත්වා[9] ඉධෙව වසිස්සාමීති අත්ථො; ඉති භික්ඛූනං පවාරණාසඞ්ගහං[10] අනුජානන්තො, එවමාහ: පවාරණාසඞ්ගහො නාම ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙන දීයති; කස්ස පනෙස දීයති කස්ස න දීයතීති:[11] අකාරකස්ස තාව බාල පුථුජ්ජනස්ස න දීයති, තථා ආරද්ධවිපස්සකස්ස චෙව අරියසාවකස්ස ච, යස්ස පන සමථො වා[12] තරුණො හොති විපස්සනා වා තස්ස දීයති, භගවාපි තදා භික්ඛූනං චිත්තාචාරං[13] පරිවීමංසන්තො සමථවිපස්සනානං තරුණභාවං ඤත්වා මයි අජ්ජ පවාරෙන්තෙ දිසාසු වස්සං වුත්ථා[14] භික්ඛූ ඉධ ඔසරිස්සන්ති, තතො ඉමෙ භික්ඛූ වුඩ්ඪතරෙහි භික්ඛූහි සෙනාසනෙ ගහිතෙ විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං නාසක්ඛිස්සන්ති[15] සචෙපි චාරිකං පක්කමිස්සාමි ඉමෙසං වසනට්ඨානං දුල්ලභමෙව භවිස්සති මයි පන අපවාරෙන්තෙ භික්ඛූපි ඉමං සාවත්ථිං න ඔසරිස්සන්ති අහම්පි චාරිකං න පක්කමිස්සාමි එවං ඉමෙසං භික්ඛූනං වසනට්ඨානං අපලිබුද්ධං භවිස්සති තෙ අත්තනො අත්තනො වසනට්ඨානෙ ඵාසු විහරන්තා සමථවිපස්සනා ථාමජාතා කත්වා විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං සක්ඛිස්සන්තීති සො තං දිවසං අපවාරෙත්වා කත්තිකපුණ්ණමායං පවාරෙස්සාමීති[16] භික්ඛූනං පවාරණාසඞ්ගහං අනුජානි,[17] පවාරණාසඞ්ගහස්මිං හි ලද්ධෙ යස්සපි නිස්සයං[18] පටිපන්නස්ස ආචරියුපජ්ඣායා[19] පක්කමන්ති, සොපි සචෙ පතිරූපො[20] නිස්සයදායකො ආගච්ඡිස්සති[21] තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගණ්හිස්සාමීති යාව ගිම්හානං පච්ඡිමමාසා වසිතුං ලභති, සචෙපි සට්ඨිවස්සා භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති; තස්ස සෙනාසනං ගහෙතුං න ලභන්ති, අයඤ්ච[22] පවාරණාසඞ්ගහො එකස්ස දින්නොපි සබ්බෙසං දින්නොව[23] හොති, සාවත්ථිං ඔසරන්තීති භගවතා පවාරණාසඞ්ගහො

1. චාති b.
2. එති b. S
3. සඤ්ජානන්තීති b S
4. කොමුදි b
5. පච්ඡිමකත්තිකචාතුමාසපුණ්ණමා b S.
6. තීති b.
7. ආගමිස්සාමීති 1.
8. පවාරෙත්වා S.
9. ආගන්ත්වා S.
10. පවාරණසඞ්ගහං b.
11. දීයන්තීති දීයතීති b-
12. සමථොවා S
13. චිත්තාචාරං S
14. වුත්ථා b S
15. නසක්ඛිස්සන්ති b. S.
16. පවාරිස්සාමීති b.
17. අනුජානාති b S
18. යස්ස නිස්සය b. S.
19. ආචරියුපජ්ඣායා S.
20. පතිරූපො b. S.
21. ආගමිස්සති b S
22. පන b. S.
23. දින්නොයෙව b. S.

දින්නානීති සුත්තපුත්ථානෙයෙව යථා සභාවෙන එකං[1] මාසං වසිත්වා කත්තිකපුණ්ණමාසං[2] උපොසථං කත්වා ඔසරණත්ත සන්ධාය ඉදං වුත්තං; පුබ්බෙනාපරන්ති ඉධ තරුණවිපස්සනාසු කම්මං කත්වා සමථවිපස්සනා ථාමජාතා අකංසු අයං පුබ්බවිසෙසො[3] නාම, තතො සමාහිතෙන චිත්තෙන සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා කෙචි සොතාපත්තිඵලං -පෙ- කෙචි අරහත්තං[4] සච්ඡාකංසු;[5] අයං අපරො උළාරො[6] විසෙසො නාම; අලන්ති යුත්තං; යොජනගණනානීති එකං යොජනං යොජනමෙව දසපි යොජනානි යොජනානෙව, තතො උද්ධං යොජනගණනානීති වුච්චන්ති; ඉධ පන යොජනසතම්පි යොජනසහස්සම්පි අධිප්පෙතං; පුටොසෙනාපීති පුටොසං[7] වුච්චති පාථෙය්‍යං තං පාථෙය්‍යං ගහෙත්වාපි උපසඞ්කමිතුං යුත්තමෙවාති අත්ථො; පුටංසෙනාතිපි[8] පාඨො තස්සත්ථො පුටො අංසෙ[9] අස්සාති පුටංසො තෙන පුටංසෙන, අංසෙන පාථෙය්‍ය පුටං වහන්තෙනාපීති වුත්තං හොති; ඉදැති එවරූපෙහි ච ගුණෙහි[10] සමන්නාගතා එත්ථ[11] භික්ඛූ අත්ථීති දස්සෙතුං සන්ති භික්ඛවෙති ආදිමාහ :

තත්ථ චතුන්නං සතිපට්ඨානානන්ති ආදීහි තෙසං භික්ඛූනං අභිනිවිට්ඨකම්මට්ඨානදස්සනත්ථං[12] වුත්තානි, තත්ථ සත්තතිංසබොධපක්ඛියධම්මා[13] ලොකියලොකුත්තරා කථිතා; තත්‍ර හි යෙ භික්ඛූ තස්මිං ඛණෙ මග්ගං[14] භාවෙන්ති තෙසං ලොකුත්තරා හොන්ති ආරද්ධවිපස්සකානං ලොකිකා,[15] අනිච්චසඤ්ඤාභාවනානුයොගන්ති එත්ථ සඤ්ඤාසීසෙන විපස්සනා කථිතා, යස්මා පනෙත්ථ ආනාපානකම්මට්ඨානවසෙන අභිනිවිට්ඨා[16] බහූ භික්ඛූ; තස්මා සෙසකම්මට්ඨානානි සඞ්ඛෙපෙන කථෙත්වා ආනාපානකම්මට්ඨානං විත්ථාරෙන කථෙන්තො ආනාපානසති[17] භික්ඛවෙති ආදිමාහ. ඉදං පන ආනාපානකම්මට්ඨානං සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතං; තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙවස්ස පාළිඅත්ථො ච[18] භාවනානයො ච වෙදිතබ්බො; කායඤ්ඤතරන්ති පථවීකායාදිසු[19] චතූසු කායෙසු අඤ්ඤතරං වදාමි: වායොකායං වදාමීති අත්ථො; අථවා රූපායතනං -පෙ- කබළිංකාරො[20] ආහාරොති පඤ්චවීසතිරූපකොට්ඨාසා රූපකායො නාම; තෙසු ආනාපානං ඵොට්ඨබ්බායතනෙ සංගහිතත්තා[21] කායඤ්ඤතරං හොති; තස්මාපි එවමාහ තස්මාතිහාති යස්මා චතූසු කායෙසු අඤ්ඤතරං වායොකායං පඤ්චවීසති කොට්ඨාසෙ වා[22] රූපකායෙ අඤ්ඤතරං ආනාපානං අනුපස්සති තස්මා කායෙ කායානුපස්සීති අත්ථො; එවං සබ්බත්ථ

1. එක S.
2. පුණ්ණමාය b.
3. පුබ්බ විසෙසො b. S.
4. අරහත්තඵලං S.
5. සච්ඡිකරිංසු b. S.
6. ඔළාරො S.
7. පුටො S.
8. පුටංසෙනාතිපි S.
9. පුටො S. පුටංසො S. අංසෙ b.
10. පුටංසෙන S, පාථෙය්‍යපුටං S
11. එත්ථ S.
12. අභිනිවිට්ඨ b
13. සත්තතිංස b. බොධිපක්ඛියධම්ම b. S.
14. වා b.
15. ලොකියා b S.
16. නිවිට්ඨා ච b ච S.
17. ආනාපානස්සති b.
18. පාළිඅත්ථො S.
19. පථවී b, කායා දිසු චතූසු b. S.
20. කබළීකාරො b.
21. සඞ්ගහිතත්තා b.
22. කොට්ඨාසෙ b. වා S.

අත්ථො වෙදිතබ්බො; වෙදනාඤ්ඤතරන්ති[1] තීසු වෙදනාසු අඤ්ඤතරං සුඛවෙදනං සන්ධායෙතං වුත්තං; සාධුකං මනසිකාරන්ති පීතිපටිසංවෙදිතාදිවසෙන උප්පන්නං සුන්දරමනසිකාරං; කිං පන මනසිකාරො සුඛවෙදනා හොතීති න හොති,[2] දෙසනාසීසං පනෙතං යථෙව හි අනිච්චසඤ්ඤාභාවනානුයොගමනුයුත්තාති[3] එත්ථ සඤ්ඤානාමෙන පඤ්ඤා වුත්තා, එවමිධාපි මනසිකාරනාමෙන වෙදනා වුත්තාති වෙදිතබ්බා; එකස්මිං හි[4] චතුක්කෙ පඨමපදෙ පීතිසීසෙන වෙදනා වුත්තා, දුතියපදෙ සුඛන්ති සරූපෙනෙව වුත්තා, චිත්තසඞ්ඛාරපදද්වයෙ සඤ්ඤා ච වෙදනා ච චෙතසිකා[5] එතෙ ධම්මා චිත්තපටිබද්ධා[6] චිත්තසඞ්ඛාරාති වචනතො විතක්කවිචාරෙ ඨපෙත්වා සබ්බෙපි චිත්තසම්පයුත්තකා ධම්මා චිත්තසඞ්ඛාරෙ සඞ්ගහිතාති වචනතො[7] චිත්තසඞ්ඛාරනාමෙන වෙදනා වුත්තා, තං සබ්බං[8] මනසිකාරනාමෙන සඞ්ගහෙත්වා ඉධ සාධුකං[9] මනසිකාරන්ති ආහ, එවං සන්තෙපි[10] යස්මා එසා වෙදනා[11] ආරම්මණං න හොති තස්මා වෙදනානුපස්සනා[12] න යුජ්ජතීති නො න යුජ්ජති, සතිපට්ඨානවණ්ණනායම්පි හි තං තං සුඛාදීනං වත්ථුං ආරම්මණං කත්වා වෙදනා වෙදියති[13] තං පන වෙදනාපවත්තිං උපාදාය අහං වෙදියාමීති වොහාරමත්තං හොතීති වුත්තං, අපි ච පීතිපටිසංවෙදීති ආදීනං අත්ථවණ්ණනායමෙතස්ස[14] පරිහාරො වුත්තොයෙව, වුත්තං හෙතං විසුද්ධිමග්ගෙ, ද්වීහාකාරෙහි පීතිපටිසංවෙදිතා හොති ආරම්මණතො ච අසම්මොහතො ච කථං ආරම්මණතො පීතිපටිසංවෙදිතා හොති සප්පීතිකෙ ද්වෙ ඣානෙ සමාපජ්ජති තස්ස සමාපත්තික්ඛණෙ[15] ඣානපටිලාභෙන ආරම්මණතො පීතිපටිසංවෙදිතා හොති, ආරම්මණස්ස පටිසංවිදිතත්තා[16] කථං අසම්මොහතො පීති පටිසංවෙදිතා හොති සප්පීතිකෙ ද්වෙ ඣානෙ සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය ඣානසම්පයුත්තං පීතිං ඛයතො වයතො සම්මසති, තස්ස විපස්සනාක්ඛණෙ ලක්ඛණපටිවෙධා අසම්මොහතො පීතිපටිසංවෙදිතා හොති, වුත්තඤ්චෙතං[17] පටිසම්භිදායං දීඝං[18] අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො[19] සති උපට්ඨිතා හොති තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සා පීතිපටිසංවෙදිතා නාම[20] හොති,[21] එතෙනෙව නයෙන අවසෙසපදානි[22] අත්ථතො වෙදිතබ්බානීති, ඉති යථෙව[23] ඣානපටිලාභෙන ආරම්මණතො පීතිසුඛචිත්තසඞ්ඛාරා පටිසංවිදිතා[24] හොන්ති එවං ඉමිනාපි ඣානසම්පයුත්තෙන වෙදනාසඞ්ඛාතා[25] මනසිකාරපටි

1 වෙදනාඤ්ඤ b. S.
2. වෙදනාහොති S.
3. මනුයුත්තොති S.
4 එතස්මිං b.
5. ච b.
6. චිත්තපටිබන්ධා S.
7. ධම්මා 1.
8. යංපුබ්බ S.
9. සාධුක S.
10. සන්තෙ S.
11 එසාවෙදනා b. S.
12. වෙදනා S.
13. වෙදියතීති b. වෙදයතීතිb
14. නායමෙතස්ස b. S.
15. ක්ඛණෙ b. S.
16. වෙදිතත්තා b. S.
17. වුත්තම්පිචෙතං b S.
18. දීඝ b. S
19. සම්පජානතො S.
20. වෙදිතා b. S.
21. හොතීති b.
22. පදානි b. S.
23. ච S.
24. වෙදිතා b. S.
25. සඞ්ඛාත b. S.

ලාභෙන ආරම්මණතො වෙදනා පටිසංවිදිතා හොති, තස්මා සුවුත්ත මෙතං[1] වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරතීති; **නාහං භික්ඛවෙ මුට්ඨස්සතිස්ස අසම්පජානස්සාති** එත්ථ අයමධිප්පායො යස්මා චිත්තපටිසංවෙදී **අස්සසිස්සාමීති** ආදිනා නයෙන පවත්තො භික්ඛු කිඤ්චාපි අස්සාසපස්සාසනිමිත්තං ආරම්මණං කරොති තස්ස පන චිත්තස්ස ආරම්මණෙ සතිඤ්ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච උපට්ඨපෙත්වා පවත්තනතො චිත්තෙ චිත්තානුපස්සීයෙව නාමෙස හොති, න හි මුට්ඨස්සතිස්ස අසම්පජානස්ස ආනාපානස්සතිභාවනා අත්ථි තස්මා ආරම්ම ණතො ච[2] චිත්තපටිසංවෙදිතාදිවසෙන[3] චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරතීති; සො යං තං අභිජ්ඣාදොමනස්සානං පහානං **තං පඤ්ඤාය දිස්වා[4] සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොතීති** එත්ථ අභිජ්ඣා කාමච්ඡන්ද නීවරණමෙව,[5] දොමනස්සවසෙන ව්‍යාපාදනීවරණං දස්සිතං ඉදං හි චතුක්කං විපස්සනාවසෙනෙව වුත්තං, ධම්මානුපස්සනා ච නීවරණපබ්බාදිවසෙන ඡබ්බිධා හොති, තස්ස[6] නීවරණපබ්බං ආදි තස්සාපි ඉදං නීවරණද්වයං ආදි, ඉති ධම්මානුපස්සනාය ආදිං දස්සෙතුං **අභිජ්ඣාදොමනස්සානන්ති** ආහ, **පහානන්ති** අනිච්චානුපස්සනාය නිච්ච සඤ්ඤං පජහතීති එවං පහානකරං ඤාණං අධිප්පෙතං; **තං පඤ්ඤාය දිස්වා දිස්වාති** තං අනිච්ච විරාග නිරොධ පටිනිස්සග්ගඤාණසඞ්ඛාතං පහානඤාණං අපරාය විපස්සනාපඤ්ඤාය[7] තම්පි අපරායාති එවං විපස්සනා පරම්පරං[8] දස්සෙති; **අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොතීති** යඤ්ච සමථ පටිපන්නං අජ්ඣුපෙක්ඛති යඤ්ච එකතො උපට්ඨානං අජ්ඣුපෙක්ඛ තීති[9] ද්විධා අජ්ඣුපෙක්ඛති නාම, තත්ථ සහජාතානම්පි අජ්ඣුපෙක්ඛනා හොති, ආරම්මණස්සපි අජ්ඣුපෙක්ඛනා, ඉධ ආරම්මණ අජ්ඣුපෙක්ඛනා අධිප්පෙතා, **තස්මාතිහ භික්ඛවෙති** යස්මා අනිච්චානුපස්සී අස්සසිස්සා මීති ආදිනා නයෙන පවත්තො න කෙවලං නීවරණාදිධම්මෙ[10] අභිජ්ඣාදොමනස්සසීසෙන පන වුත්තානං ධම්මානං පහානඤාණම්පි පඤ්ඤාය දිස්වා[11] දිස්වා අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති, තස්මා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරතීති වෙදිතබ්බො; **පවිචිනතීති** අනිච්චාදිවසෙන පවිචිනති; ඉතරං පදද්වයං එතෙනෙව වෙවචනං; **නිරාමිසාති** නික්කිලෙසා; **පස්සම්භතීති** කායිකචෙතසිකදරථපටිප්පස්ස ද්ධියා[12] කායොපි චිත්තම්පි[13] පස්සම්භති; **සමාධියතීති** සම්මා[14] ඨපියති අප්පනාප්පත්තං විය හොති; **අජ්ඣුපෙක්ඛිතා විය[15] හොතීති** සහජාත අජ්ඣුපෙක්ඛනාය අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති; එවං චුද්දසවිධෙන කාය පරිග්ගාහකස්ස[16] භික්ඛුනො තස්මිං කායෙ සති[17] සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො

---

1 තං සුවුත්තමෙතං S. සුවුත්තමෙවහොති b
2. ණතො b. S.
3. වෙදිතාදි b.
4. දිස්වා දිස්වා b. S.
5. අභිජ්ඣාවසෙන කාමච්ඡන්දනීවරණං S. අභිජ්ඣාය කාමච්ඡන්දනීවරණං b.
6. තස්සා b. S.
7. විපස්සනාය පඤ්ඤාය S.
8. පරාපරං S.
9. පෙක්ඛන b. S
10. නීවරණාදිධම්මෙ අභිධම්මෙ S.
11. පඤ්ඤාය b.
12. චෙතසිකානං පටිප්පස්සද්ධියා S.
13. ච b
14. සම්මා b. S.
15. පෙක්ඛිතා b. S.
16. පරිග්ගාහිකස්ස b.
17. කායෙ 1.

කාය සතියා සම්පයුත්තඤාණං[1] ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො තං සම්පයුත්තමෙව කායිකචෙතසිකං[2] විරියං විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො පීති පස්සද්ධිකායගතා[3] සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො ඉමෙසං ඡන්නං බොජ්ඣඞ්ගානං[4] අනොසක්කන අනතිවත්තනසඞ්ඛාතො මජ්ඣත්තාකාරො උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො[5] යථෙව හි සමප්පවත්තෙසු අස්සෙසු සාරථිනො අයං ඔලීයතීති තුදනං වා අයං අතිධාවතීති ආකඩ්ඪනං වා නත්ථි කෙවලං එවං පස්සමානස්ස ඨිතාකාරොව හොති, එවමෙව ඉමෙසං ඡන්නං බොජ්ඣඞ්ගානං[6] අනොසක්කන අනතිවත්තනසඞ්ඛාතො මජ්ඣත්තාකාරො උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො නාම හොති; එත්තාවතා කිං කථිතං එකචිත්තක්ඛණිකා නානාරසලක්ඛණා විපස්සනා බොජ්ඣඞ්ගා[7] නාම කථිතා **විවෙකනිස්සිතන්ති** ආදීනි වුත්තත්ථානෙව; එත්ථ පන ආනාපානපරිග්ගාහිකා සති ලොකිකා හොති, ලොකිකං ආනාපානං[8] ලොකියං[9] සතිපට්ඨානං පරිපූරෙති,[10] ලොකියා සතිපට්ඨානා ලොකුත්තරෙ[11] බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්ති, ලොකුත්තරා බොජ්ඣඞ්ගා විජ්ජාවිමුත්තිඵලනිබ්බානං පරිපූරෙන්ති, ඉති ලොකියස්ස ආගතට්ඨානෙ ලොකියං කථිතං, ලොකුත්තරස්ස ආගතට්ඨානෙ ලොකුත්තරං කථිතන්ති, ථෙරො පනාහ: අඤ්ඤත්ථ එවං හොති ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ලොකුත්තරං උපරි ආගතං, ලොකියා ආනාපානසති[12] ලොකියසතිපට්ඨානෙ[13] පරිපූරෙති[14] ලොකියා සතිපට්ඨානා ලොකියෙ බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්ති, ලොකියා බොජ්ඣඞ්ගා ලොකුත්තර[11] විජ්ජාවිමුත්තිඵලනිබ්බානං පරිපූරෙන්තීති විජ්ජාවිමුත්තිපදෙන හි ඉධ විජ්ජා[15] ඵලනිබ්බානං අධිප්පෙතන්ති.

ආනාපානසතිසුත්තං අට්ඨමං.[16]

---

2. 4. 9.

එවං මෙ සුතන්ති කායගතාසතිසුත්තං; තත්ථ **ගෙහසිතාති** පඤ්ච කාමගුණනිස්සිතා; **සරසඞ්කප්පාති** ධාවනසඞ්කප්පා[17] සරන්තීති හි සරා ධාවන්තීති අත්ථො, **අජ්ඣත්තමෙවාති** ගොචරජ්ඣත්තස්මිංයෙව; **කායගතාසතින්ති**[18] කායපරිග්ගාහිකම්පි කායාරම්මණම්පි සති[19] කාය පරිග්ගාහිකන්ති වුත්තෙ සමථො කථිතො හොති, කායාරම්මණන්ති වුත්තෙ විපස්සනා, උභයෙන සමථවිපස්සනා කථිතා හොන්ති, පුනච පරං -පෙ- එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු කායගතාසතිං[20] භාවෙතීති

---

1. යුත්තං ඤාණං b
2. චෙතසික b S.
3. පීතිපස්සද්ධි චිත්තකායගතා b. S.
4. ඡන්න සම්බොජ්ඣඞ්ගානං b. S.
5. උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො b S.
6. සම්බොජ්ඣඞ්ගානං b S
7. නානාසලක්ඛණා-සම්බොජ්ඣ ඞ්ගා S. ඞ්ගා b.
8. ලොකියාආනාපානා b. ලොකියා . විජ්ජාවිමුත්ති b.
9. ලොකිය b S.
10. පරිපූරෙන්ති b. S.
11. ලොකුත්තර b. S.
12. ආනාපාන b, S
13. ලොකුත්තරං b. ලොකියෙසතිපට්ඨානෙ S
14. පරිපූරෙන්ති b.
16. සුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා අට්ඨමං S
17. ධාවනකසං කප්පා S
18. සතීති b.
19. සතිං S.
20. ගතාංසතිං S.

සතිපට්ඨානෙ චුද්දසවිධෙන කායානුපස්සනා කථිතා; **අන්තොගධාති**[1] අන්තොගතා; **තස්සාති** තස්ස භික්ඛුනො භාවනාය අබ්භන්තර ගතාව හොන්ති; **විජ්ජාභාගියාති** එත්ථ සම්පයොගවසෙන විජ්ජං භජන්තීති විජ්ජාභාගියා විජ්ජාභාගෙ විජ්ජාකොට්ඨාසෙ වත්තන්තීති[2] විජ්ජාභාගියා තත්ථ විපස්සනාඤාණං මනොමයිද්ධි ඡ අභිඤ්ඤාති අට්ඨවිජ්ජා පුරිමෙන අත්ථෙන තාහි[3] සම්පයුත්තධම්මාපි[4] විජ්ජාභාගියා, පච්ඡිමෙන අත්ථෙන තාසු යා කාචි එකා විජ්ජා[5] විජ්ජා සෙසා විජ්ජාභාගියාති එවං විජ්ජාපි විජ්ජාසම්පයුත්තධම්මාපි[6] විජ්ජාභාගියාත්වෙව[7] වෙදිතබ්බා; **චෙතසා ඵුටොති** එත්ථ දුවිධං ඵරණං ආපොඵරණඤ්ච දිබ්බචක්ඛුඵරණඤ්ච තත්ථ ආපොකසිණං සමාපජ්ජිත්වා ආපෙන ඵරණං ආපොඵරණං නාම, එවං ඵුටෙපි මහාසමුද්දෙ සබ්බා සමුද්දඞ්ගමා කුන්නදියො අන්තොගතාව[8] හොන්ති ආලොකං පන වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බචක්ඛුනා සකල සමුද්දස්ස දස්සනං දිබ්බචක්ඛු ඵරණං නාම, එවං ඵුටෙපි[9] මහාසමුද්දෙ සබ්බා සමුද්දඞ්ගමා කුන්නදියො අන්තොගධා[10] හොන්ති **ඔතාරන්ති** විවරං ඡිද්දං; **ආරම්මණන්ති** කිලෙසුප්පත්තිපච්චයං; **ලභෙථ ඔතාරන්ති** ලභෙය්‍ය පවෙසනං, විනිවිජ්ඣිත්වා යාව පරියොසානා ගච්ඡෙය්‍යාති අත්ථො; **නික්ඛෙපනන්ති**[11] නික්ඛිපනට්ඨානං; එවං අභාවිතකායගතා සතිං[12] පුග්ගලං අල්ලමත්තිකපුඤ්ජාදීහි උපමෙත්වා ඉදානි භාවිතකාය ගතාසතිං සාරඵලකාදීහි උපමෙතුං **සෙය්‍යථාපීති** ආදිමාහ: තත්ථ **අග්ගළඵලකන්ති** කවාටං; **කාකපෙය්‍යොති** මුඛවට්ටියං[13] නිසීදිත්වා කාකෙන ගීවං අනාමෙත්වාව[14] පාතබ්බො; අභිඤ්ඤා[15] **සච්ඡිකරණීයස්සාති** අභිඤ්ඤාය සච්ඡිකාතබ්බස්ස; **සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාතීති** පච්චක්ඛභාවං පාපුණාති[16]; **සති සති ආයතනෙති** සතිසති කාරණෙ[17] කිං පනෙත්ථ කාරණන්ති අභිඤ්ඤාව කාරණං; **ආළිබද්ධාති** මරියාද බද්ධා **යානීකතායාති**[18] යුත්තයානං විය කතාය; **වත්ථුකතායාති** පතිට්ඨා කතාය; **අනුට්ඨිතායාති** අනුප්පවත්තිතාය;[19] **පරිචිතායාති** පරිචය කතාය; **සුසමාරද්ධායාති** සුට්ඨු සමාරද්ධාය සුසම්පග්ගහිතාය; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කායගතාසතිසුත්තං නවමං.

---

1. ගධාස්සාති S ගධාවාස්සාති b.
2. වත්තන්තීතිපි b. S.
3. තාව b.
4. සම්පයුත්තාධම්මාපි S.
5. එකා b
6. විජ්ජාය සම්පයුත්තා ධම්මාපි b. විජ්ජායසම්පයුත්ත ධම්මාපි S.
7. යාත්වෙච S
8. අන්තොගධාව b. S.
9. ඵරණෙපි b.
10. ච b.
11. පනාති 1.
12. එවං අභාවිතකායගතා සති පුග්ගලං S.
13. මුඛවත්තියං S.
14. පණාමෙත්වාව S
15. අභිඤ්ඤාය 1.
16. පාපුණාති b.
17. නෙති b.
18. යානීකතායාති S.
19. අනුප්පවත්තිතාය b. S.

2. 4. 10.

එවංමෙසුතන්ති සඞ්ඛාරූපපත්ති සුත්තං;[1] තත්ථ **සඞ්ඛාරූපපත්තින්ති** සඞ්ඛාරානංයෙව උපපත්තිං;[2] න සත්තස්ස න පොසස්ස පුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරෙන වා භවූපගක්ඛන්ධානං[3] උපපත්ති; **සද්ධාය සමන්නාගතොති** සද්ධාදයො පඤ්චධම්මා ලොකිකා වට්ටන්ති;[4] **දහතීති** ඨපෙති; **අධිට්ඨාතීති** පතිට්ඨාපෙති; **සඞ්ඛාරා ච විහාරා චාති**[5] සහ පත්ථනාය සද්ධාදයො ච[6] පඤ්චධම්මා; **තත්‍රූපපත්තියාති**[7] තස්මිං ඨානෙ නිබ්බත්තනත්ථාය;[8] **අයං මග්ගො අයං පටිපදාති** සහ පත්ථනාය පඤ්චධම්මාව, යස්ස හි පඤ්චධම්මා අත්ථි න පත්ථනා තස්ස ගති අනිබද්ධා,[9] යස්ස පත්ථනා අත්ථි න පඤ්චධම්මා තස්සපි ගති අනිබද්ධාව,[10] යෙසං තෙසං ගති නිබද්ධා, යථා හි ආකාසෙ ඛිත්තදණ්ඩො අග්ගෙන වා මජ්ඣෙන වා මූලෙනවා පතිස්සතීති[11] නියමො නත්ථි එවං සත්තානං පටිසන්ධිග්ගහණං[12] අනියතං, තස්මා කුසලං කම්මං[13] කත්වා එකස්මිං ඨානෙ පත්ථනං කාතුං වට්ටති, **ආමණ්ඩන්ති** ආමලකං; යථා තං පරිසුද්ධචක්ඛුස්ස පුරිසස්ස සබ්බසොව පාකටං හොති, එවං තස්ස බ්‍රහ්මුනො සද්ධිං තත්ථ නිබ්බත්ත සත්තෙහි සහස්සිලොකධාතු[14] එසනයො සබ්බත්ථ; **සුභොති** සුන්දරො **ජාතිමාති**[15] ආකාරසම්පන්නො; **සුපරිකම්මකතොති** ධොවනාදීහි සුට්ඨු කතපරිකම්මො; **පණ්ඩුකම්බලෙ නික්ඛිත්තොති** රත්තකම්බලෙ ඨපිතො; **සතසහස්සාති** ලොකධාතුසතසහස්සම්පි[16] ආලොකඵරණකබ්‍රහ්මා[17]. **නෙක්ඛන්ති**[18] නික්ඛෙන කතං පිළන්ධනං; නික්ඛං නාම පඤ්චසුවණ්ණං[19] ඌනකනික්ඛෙන[20] කතං පසාධනං හි ඝට්ටනමජ්ජනක්ඛමං න හොති, අතිරෙකෙන කතං ඝට්ටනමජ්ජනඤ්ච[21] ඛමති වණ්ණවන්තං පන න හොති, ඵරුසධාතුකං ඛායති, නික්ඛෙන කතං ඝට්ටනමජ්ජනඤ්චෙව[22] ඛමති වණ්ණවන්තඤ්ච හොති; **ජම්බොනදන්ති** ජම්බුනදියං නිබ්බත්තං; මහාජම්බුරුක්ඛස්ස හි එකෙක[23] සාඛා පණ්ණාස පණ්ණාසයොජනානි වඩ්ඪිතා තාසු මහන්තා[24] මහන්තා නදියො සන්දන්ති, තාසං නදීනං උභයතීරෙ[25] ජම්බුපක්කානං[26] පතිට්ඨිතට්ඨානෙ සුවණ්ණඞ්කුරා උට්ඨහන්ති, තෙ නදීජලෙන වුය්හමානා අනු

---

1. සඞ්ඛාරූපපත්ති b. සඞ්ඛාරූපපත්ති S. සඞ්ඛාරූපපත්තීති S රූපපත්තිහති b
2. උපපත්ති S උපපත්ති b
3. භවූපපත්ති ඛන්ධාන S. උපපත්ති S
4. පවත්තන්ති b. S උපපත්තිං සද්ධාය b.
5. විහාරචාති b S
6. ච b S.
7. තත්‍රූපපත්තියා S
8. නිබ්බත්තිඅත්ථාය, මග්ගො S
9. අනිබන්ධා b. S. තස්සපි අනිබන්ධා b
10. ච S [ගතිනිබන්ධා b.
11. නිපතිස්සතීරා b. S
12. ගහණං b.
13. කුසලකම්මං S
14. දසසහස්සිලොකධාතු W2
15. ජොතිමාති S.
16. ලොකධාතු සත සහස්සම්හි b. S.
17. ඵරණ බ්‍රහ්මා b. S. කාරණබ්‍රහ්මා 1.
18. නික්ඛන්ති b. S.
20. පඤ්චසුවණ්ණා S. පඤ්චසු
21. නං b S. ඛනක S. [පණ්ණ b
22. ඝට්ටනංචෙව b. S.
23. මහාජම්බුරුක්ඛස්සාති එකෙකං S.
24. තාසු b S.
25. තීරෙසු b. S.
26. ජම්බුපණ්ණානං b,

පුබ්බෙන මහාසමුද්දං පවිසන්ති, තං සන්ධාය ජම්බොනදන්ති වුත්තං; දක්ඛකම්මාරපුත්තඋක්කාමුඛසුකුසලසම්පහට්ඨන්ති දක්ඛෙන සුකුසලෙන කම්මාරපුත්තෙන උක්කාමුඛෙ පචිත්වා සම්පහට්ඨං; උක්කාමුඛෙති උද්ධනෙ; සම්පහට්ඨන්ති ධොතඝට්ටිතමජ්ජිතං; වත්ථොපමෙ ච ධාතුවිභඞ්ගෙ ච පිණ්ඩසොධනං[1] වුත්තං, ඉමස්මිං සුත්තෙ කතභණ්ඩසොධනං;[2] යං පන සබ්බවාරෙසු ඵරිත්වා[3] අධිමුච්චිත්වාති වුත්තං, තත්ථ පඤ්චවිධං ඵරණං: චෙතොඵරණං කසිණඵරණං දිබ්බචක්ඛුඵරණං ආලොකඵරණං සරීරඵරණන්ති, තත්ථ චෙතොඵරණං නාම ලොකධාතුසහස්සෙ සත්තානං චිත්තජානනං; කසිණඵරණං නාම ලොකධාතුසහස්සෙ කසිණපත්ථරණං; දිබ්බචක්ඛුඵරණං නාම ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා[4] දිබ්බෙන චක්ඛුනා සහස්සලොකධාතුදස්සනං; ආලොකඵරණම්පි එතදෙව; සරීරඵරණං නාම ලොකධාතුසහස්සෙ[5] සරීරභාය[6] පත්ථරණං; සබ්බත්ථ ඉමානි පඤ්චඵරණානි අවිනාසෙන්තෙන කථෙතබ්බං; තිපිටකචූළාභයත්ථෙරො පනාහ මණිඔපම්මෙ කසිණං විය[7] නෙක්ඛොපම්මෙ[8] සරීරඵරණං විය දිස්සතීති තස්ස වාදං විය අට්ඨකථා නාම නත්ථීති පටික්ඛිපිත්වා[9] සරීරඵරණං න[10] සබ්බකාලිකං, චත්තාරි පන[11] ඵරණානි අවිනාසෙත්වාව කථෙතබ්බානීති වුත්තං; අධිමුච්චතීති පදං ඵරණපදස්සෙව වෙවචනං; අථවා ඵරතීති පත්ථරති; අධිමුච්චතීති ජානාති; ආභාති ආදීසු ආභාදයො නාම පාටියෙක්කා[12] දෙවා නත්ථි, තයො පරිත්තාභාදයො ච[13] ආභා නාම; පරිත්ත[14] සුභාදයො ච සුභකිණ්හාදයො ච සුභා නාම; වෙහප්ඵලාදීනං වා වාරා[15] පාකටායෙව, ඉමෙ තාව පඤ්ච ධම්මෙ භාවෙත්වා කාමාවචරෙසු නිබ්බත්තන්තු[16] බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිං පන[17] ආසවක්ඛයඤ්ච කථං පාපුණාතීති[18] ඉමෙ පඤ්චධම්මා සීලං, සො ඉමස්මිං සීලෙ පතිට්ඨාය කසිණපරිකම්මං කත්වා තා[19] තා සමාපත්තියො භාවෙත්වා රූපීබ්‍රහ්මලොකෙ[20] නිබ්බත්තති, අරූපජ්ඣානානි නිබ්බත්තෙත්වා[21] අරූපීබ්‍රහ්මලොකෙ, සමාපත්තිපදට්ඨානං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා[22] අනාගාමිඵලං සච්ඡිකත්වා පඤ්චසු[23] සුද්ධාවාසෙසු නිබ්බත්තති, උපරි මග්ගං භාවෙත්වා ආසවක්ඛයං පාපුණාතීති;

සඞ්ඛාරූපපත්ති සුත්තං දසමං.[24]

අනුපදවග්ගො දුතියො නිට්ඨිතො.[25]

---

1 පිණ්ඩපසොධනං b.
2. පසොධනං b.
3. ඵරිත්වාති b.
4. වඩ්ඪිත්වා b. S
5. සහස්සං 1.
6. සරීර පභාය b.
7. කසිණ ඵරණං විය b. S.
8. නික්ඛොපම්මෙ b. S.
9. නත්ථීති පටික්ඛිපිත්වා b.
10. ඵරණං b.
11. චත්තාරිමානි b. රිමානි S.
12. පාටෙක්කා b. පාටිඑක්කා S.
13 දයො දෙවා b. S.
14. පරිත්තා b.
15. වෙහප්ඵලාදිවාරා b. දිවෙවා S.
16. නිබ්බත්තෙන්තු b. නන්තු S.
17. නිබ්බත්තං b. ප නිබ්බත්තනී S.
18. පාපුණාති S.
19. තද b. S.
20. නිබ්බත්තෙත්වා භාවෙත්වා S. තාසමාපත්තියො භාවෙත්වා රූපි බ්‍රහ්ම [ලොකෙ b.
21. නිබ්බත්තිත්වා b.
22. ඩ්ඪිත්වා b.
23. පඤ්ච b. [නිට්ඨිතා දසමං S.
24. සඞ්ඛාරූපපත්ති සුත්තවණ්ණනා
25. නිට්ඨිතො දුතියො වග්ගො S.

2. 4. 11.

එවම්මෙ සුතන්ති චූළසුඤ්ඤතාසුත්තං;[1] තත්ථ **එකමිදන්ති** ථෙරො කිර භගවතො වත්තං කත්වා අත්තනො දිවාට්ඨානං ගන්ත්වා කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා නිබ්බානාරම්මණං සුඤ්ඤතාඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසින්නො යථාපරිච්ඡෙදෙන වුට්ඨාසි, අථස්ස සඞ්ඛාරා සුඤ්ඤතො උපට්ඨහිංසු, සො සුඤ්ඤතාකථං සොතුකාමො ජාතො, අථස්ස එතදහොසි: න ඛො පන සක්කා ධුරෙන ධුරං පහරන්තෙන[2] ගන්ත්වා සුඤ්ඤතාකථං මෙ භණථ කථෙථාති භගවන්තං වත්තුං, හන්දාහං යං මෙ භගවා නාගරකං[3] උපනිස්සාය විහරන්තො එකං කථං කථෙසි තං සාරෙමි, එවං භගවා සුඤ්ඤතාකථං කථෙස්සතීති, දසබලං සාරෙන්තො **එකමිදන්ති** ආදිමාහ, තත්ථ **ඉදන්ති** නිපාතමත්තමෙව; **කච්චි මෙ තං භණන්තීති** ථෙරො එකපදෙ ඨත්වා සට්ඨිපදසහස්සානි උග්ගහෙත්වා ධාරෙතුං සමත්ථො කිං[4] සො සුඤ්ඤතාවිහාරොති[5] එකපදං[6] ධාරෙතුං න සක්ඛිස්සති[7] සොතුකාමෙන පන ජානන්තෙන විය පුච්ඡිතුං න වට්ටති, පාකටං කත්වා විත්ථාරියමානං සුඤ්ඤතාකථං සොතුකාමො අජානන්තො විය එවමාහ, එකො අජානන්තොපි ජානන්තො විය හොති, ථෙරො එවරූපං කොහඤ්ඤං කිං කරිස්සති, අත්තනො ජානනට්ඨානෙපි භගවතො අපචිතිං[8] දස්සෙත්වා **කච්චි මෙතන්ති** ආදිමාහ; **පුබ්බෙපීති**[9] පඨමබොධියං නාගරකං[10] උපනිස්සාය විහරණකාලෙපි; **එතරහීති** ඉදානිපි; එවං පන වත්වා චින්තෙසි, ආනන්දො සුඤ්ඤතාකථං සොතුකාමො එකො පන සොතුං සක්කොති න උග්ගහෙතුං එකො සොතුම්පි උග්ගහෙතුම්පි සක්කොති න කථෙතුං, ආනන්දො පන සොතුම්පි සක්කොති උග්ගහෙතුම්පි කථෙතුම්පි, කථෙමිස්ස[11] සුඤ්ඤතාකථන්ති ඉති තං කථෙන්තො **සෙය්‍යථාපීති** ආදිමාහ; තත්ථ **සුඤ්ඤො හත්ථිගවාස්සවළවෙනාති**[12] ආදිසු[13] තත්ථ කට්ඨරූප පොත්ථකරූප[14] චිත්තරූපවසෙන කතා හත්ථිආදයො අත්ථි, වෙස්සවණ[15] මන්ධාතාදීනං ඨිතට්ඨානෙ චිත්තකම්මවසෙන කතම්පි[16] රතන පරිසෙවිතානං[17] වාතපානද්වාරබන්ධමඤ්චපීඨාදීනඤ්ච[18] වසෙන සණ්ඨිතම්පි ජිණ්ණපටිසඞ්ඛරණත්ථං ඨපිතම්පි[19] ජාතරූපරජතං[20] අත්ථි, කට්ඨරූපාදි[21] වසෙන කතා[22] ධම්මසවනපඤ්හපුච්ඡනාදිවසෙන ආගච්ඡන්තා ච ඉත්ථිපුරිසාපි අත්ථි, තස්මා න සො තෙහි සුඤ්ඤො, ඉන්ද්‍රිය බද්ධානං පන[23] සවිඤ්ඤාණකානං හත්ථි ආදීනං ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ පරිභුඤ්ජිතබ්බස්ස ජාතරූපරජතස්ස නිබද්ධවාසං[24] වසන්තානං ඉත්ථි පුරිසානඤ්ච අභාවං සන්ධායෙතං වුත්තං;

---

1. චූළසුඤ්ඤතසුත්තං b.
2. (විය) b.
3. නගරකං b S.
4. සමත්ථො.ති S
5. විහාරෙතාපි S.
6. එකපදං b.
7. සක්ඛිති S.
8. තං භගවතො අපචිතං S.
9. පුබ්බෙපිති b
10. බොධියම්පිනගරං 1 නගරකං b. S.
11. කථෙතුම්පි b
12. හත්ථිගවාස්ස S
13. නාති b. S.
14. පොත්ථකරූප b S
15. ෙ සසවණ b.
16. කතාපි b.
17. රතනපරික්ඛතානං S. [රතනපරික්ඛ-තානං b
18. දීනං b. S.
19. ඨපිතං b S
20. රජතං S
21. කට්ඨරූපාදි b. S
22. කතාදීනං S [කතානං S
23. ඉන්ද්‍රියබද්ධානං සවිඤ්ඤාණ
24. ජාතරූප රජතස්ස නිබද්ධවාසං S

භික්ඛුසඞ්ඝං පටිච්චාති භික්ඛූසු හි පිණ්ඩාය පවිට්ඨෙසු හි[1] විහාර ගතානං[2] සාදියන්[3] භික්ඛූහි චෙව ගිලානගිලානුපට්ඨාකඋද්දෙසචීවර කම්මපසුතාදීහි ච භික්ඛූහි සො අසුඤ්ඤොව[4] හොති; ඉධ[5] නිච්චම්පි භික්ඛූනං අත්ථිතාය එවමාහ, එකත්තන්ති එකභාවං එකං අසුඤ්ඤතං අත්ථීති[6] අත්ථො; එකො අසුඤ්ඤභාවො අත්ථීති[7] වුත්තං හොති; අමනසිකරිත්වාති චිත්තෙ අකත්වා; අනාවජ්ජිත්වාති[8] අපච්චවෙක්ඛිත්වා. ගාමසඤ්ඤන්ති ගාමොති[9] පවත්තවසෙන වා කිලෙසවසෙන වා උප්පන්නං ගාමසඤ්ඤං;[10] මනුස්සසඤ්ඤායපි එසෙව නයො; අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති; එකත්තන්ති ඉදං අරඤ්ඤං අයං රුක්ඛො අයං පබ්බතො අයං නීලොභාසො; වනසණ්ඩොති එවං එකං අරඤ්ඤංයෙව පටිච්ච අරඤ්ඤසඤ්ඤං මනසිකරොති; පක්ඛන්දතීති ඔතරති; අධිමුච්චතීති එවන්ති අධිමුච්චති; යෙ අස්සු දරථාති යෙ ච පවත්තදරථා වා[11] කිලෙසදරථා වා ගාමසඤ්ඤං පටිච්ච භවෙය්‍යුං තෙ ඉධ අරඤ්ඤසඤ්ඤායන්තෙ[12] න සන්ති, දුතියපදෙපි එසෙව නයො; අත්ථි චෙවායන්ති අයං පන එකං අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච උප්පජ්ජමානා පවත්තදරථමත්තා අත්ථි; යං හි ඛො තත්ථ න හොතීති යං මිගාරමාතුපාසාදෙ හත්ථිආදයො විය ඉමිස්සා අරඤ්ඤසඤ්ඤාය[13] ගාමසඤ්ඤා මනුස්සසඤ්ඤාවසෙන උප්පජ්ජමානං පවත්තදරථං[14] කිලෙසදරථජාතං න හොති; යං පන තත්ථ අවසිට්ඨන්ති යං මිගාර මාතුපාසාදෙ භික්ඛුසඞ්ඝො විය තත්ථ අරඤ්ඤසඤ්ඤාය පවත්තදරථ මත්තං අවසිට්ඨං හොති; තං සන්තමිදං අත්ථීති පජානාතීති තං විජ්ජමානමෙව අත්ථි ඉදන්ති පජානාති; සුඤ්ඤතාවක්කන්තීති සුඤ්ඤතා නිබ්බත්ති; අමනසිකරිත්වා මනුස්සසඤ්ඤන්ති ඉධ ගාම සඤ්ඤං න[15] ගණ්හාති; කස්මා එවං කිරස්ස අහොසි: මනුස්සසඤ්ඤාය ගාමසඤ්ඤං[15] නිවත්තෙත්වා[16] අරඤ්ඤසඤ්ඤාය මනුස්සසඤ්ඤං පථවී සඤ්ඤාය අරඤ්ඤසඤ්ඤං ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාය පථවීසඤ්ඤං -පෙ- නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාය ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං විපස්සනාය නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං මග්ගෙන විපස්සනං[17] නිවත්තෙත්වා[16] අනුපුබ්බෙන අච්චන්තසුඤ්ඤතං නාම දෙසෙස්සාමීති තස්මා එවං දෙසනං ආරභි, තත්ථ පථවීසඤ්ඤන්ති කස්මා අරඤ්ඤ සඤ්ඤං පහාය පථවීසඤ්ඤං මනසි කරොති, අරඤ්ඤසඤ්ඤාය විසෙසා නධිගමනතො;[18] යථා හි පුරිසස්ස රමණීයං ඛෙත්තට්ඨානං දිස්වා ඉධ වුත්තා[19] සාලි ආදයො සුට්ඨු සම්පජ්ජිස්සන්ති මහාලාභං ලභිස්සාමීති සත්තක්ඛත්තුම්පි ඛෙත්තට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්ස සාලිආදයො න

1. සුපි b. S.
2. ගතත්ත S.
3. සාදියෙති S. සා යනෙතති
4. අසුඤ්ඤො S.
5. ඉති b, S.
6. අසුඤ්ඤතන්ති S.
7. අසුඤ්ඤතාභාවො S.
8. ත්වා b. 1. S.
9. ච b.
10. ගාමසඤ්ඤා S.
11. යෙපවත්ත දරථාවා b. S.
12. අරඤ්ඤසඤ්ඤාය b. S.
13. ඉමිස්ස අරඤ්ඤසඤ්ඤාය S
14. ජාත 1.
15. නො b. S.
16. නිබ්බත්තෙත්වා S. සඤ්ඤං 1
17. විපස්සනා 1.
18. විසෙසාධිගමනතො b.
19. වුත්තා b. S.

සම්පජ්ජනෙනව[1] සචෙ පන තං ඨානං විහතබාණ්ඩු[2] කණ්ටකං කත්වා කසිත්වා වපන්ති[3] එවං සන්තෙ සම්පජ්ජතීති,[4] එවමෙව ඉදං අරඤ්ඤං අයං රුක්ඛො අයං පබ්බතො අයං නීලොභාසො වනසණ්ඩොති සචෙපි සත්තක්ඛත්තුං අරඤ්ඤසඤ්ඤං මනසි කරොති නෙව උපචාරං[5] න සමාධිං පාපුණාති, පඨවීසඤ්ඤ[6] පනස්ස ධුවසෙවනං[7] කම්මට්ඨානං පඨවීකසිණපරිකම්මං කත්වා ඣානානි නිබ්බත්තෙත්වා ඣානපදට්ඨානං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සක්කා අරහත්තං පාපුණිතුං; තස්මා අරඤ්ඤසඤ්ඤං පහාය පඨවීසඤ්ඤං මනසි කරොති, පටිච්චාති පටිච්ච සම්භූතං, ඉදන්ති යස්මිං පඨවීකසිණෙ සො පඨවීසඤ්ඤී හොති තස්ස ඔපම්මදස්සනත්ථං සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ; තත්ථ උසභස්ස එතන්ති ආසභං, අඤ්ඤෙසං පන ගුන්නං ගණ්ඩාපි හොන්ති පහාරාපි තෙසං හි චම්මං පසාරියමානං නිබ්බලිකං න හොති උසභස්ස ලක්ඛණසම්පන්නතාය තෙ දොසා නත්ථි, තස්මා තස්ස චම්මං ගහිතං, සඞ්කුසතෙනාති කීලසතෙන; සුවිහතන්ති පසාරෙත්වා සුට්ඨු විහතං, ඌනකසතසඞ්කුවිහතං[8] හි නිබ්බලිකං න හොති, සඞ්කුසතෙන විහතං හෙරිතලං විය නිබ්බලිකං හොති තස්මා එවමාහ, උක්කූලවික්කූලන්ති[9] උච්චනීචං ථලට්ඨානං[10] නින්නට්ඨානං; නදී[11] විදුග්ගන්ති නදියො චෙව දුග්ගමනට්ඨානඤ්ච;[12] පඨවීසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති; එකත්තන්ති කසිණපඨවීසඤ්ඤංයෙව[13] පටිච්ච සම්භූතං එකං සඤ්ඤං මනසිකරොති; දරථමත්තාති ඉතො පට්ඨාය සබ්බවාරෙසු[14] පවත්ත දරථවසෙනෙව[15] දරථමත්තා වෙදිතබ්බා; අනිමිත්තං චෙතොසමාධින්ති විපස්සනාචිත්තසමාධිං; සො හි නිච්චනිමිත්තාදිවිරහිතො අනිමිත්තොති වුච්චති; ඉමමෙව කායන්ති විපස්සනාය වත්ථුං දස්සෙති; තත්ථ ඉමමෙවාති ඉමං[16] චතුමහාභූතිකං; සළායතනිකන්ති සළායතනපටිසංයුත්තං; ජීවිතපච්චයාති යාව ජීවිතින්ද්‍රියං පවත්තති[17] තාව ජීවිතපච්චයා[18] පවත්තදරථමත්තා අත්ථීති වුත්තං හොති; පුන අනිමිත්තන්ති විපස්සනාය පටිවිපස්සනං දස්සෙතුං වුත්තං; කාමාසවං පටිච්චාති කාමාසවං පටිච්ච උප්පජ්ජනපවත්තදරථා ඉධ නත්ථීති අරියමග්ගෙ චෙව අරියඵලෙ ච නත්ථීති වුත්තං හොති; ඉමමෙව කායන්ති ඉමං[19] උපාදිසෙසදරථදස්සනත්ථං වුත්තං; ඉති මනුස්සසඤ්ඤාය ගාමසඤ්ඤං නිවත්තෙත්වා[20] පෙ මග්ගෙන විපස්සනං නිවත්තෙත්වා[21] අනුපුබ්බෙන අච්චන්තසුඤ්ඤතා නාම දස්සිතා හොති; පරිසුද්ධන්ති නිරුපක්කිලෙසං; අනුත්තරන්ති උත්තරවිරහිතං[22] සබ්බසෙට්ඨං; සුඤ්ඤතන්ති[23]

---

1. ජ්ජනෙව 1.
2. විහතබණ්ඩුක b. විහට[බාණ්ඩු S.
3. වපන්ති b.
4. සම්පජ්ජති 1.
5. නෙවූපචාරං b, S.
6. සඤ්ඤාය b.
7. ධුවාසෙව 1.
8. ඔනකසතසඞ්කුවිහතං S.
9. උක්කූලවික්කූලන්ති b මිකූලන්ති S.
10. උච්චනීචථලට්ඨාන b.
11. නදී b.
12. දුග්ගමට්ඨානං b.
13. පඨවිසඤ්ඤංයෙව b, S.
14. වාරෙ 1.
15. දරථවසෙන b.
16. එව b.
17. ජීවිතින්ද්‍රියා[නං පවත්තති b.
18. තාසා S.
19. ඉදං b, S.
20. නිවත්තෙත්වා S.
21. නිවත්තෙත්වා S.
22. උත්තර රහිතං S.
23. සුඤ්ඤදන්ති S.

සුඤ්ඤතා[1] ඵලසමාපත්ති; තස්මාති යස්මා අතීතෙපි බුද්ධපච්චෙක බුද්ධබුද්ධසාවකසඞ්ඛාතා[2] සමණබ්‍රාහ්මණා අනාගතෙපි හි එතරහි පි බුද්ධපච්චෙකබුද්ධ බුද්ධසාවකසඞ්ඛාතා සමණබ්‍රාහ්මණා ඉමංයෙව පරිසුද්ධං පරමං අනුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිංසු විහරිස්සන්ති විහරන්ති[3] තස්මා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

චූළසුඤ්ඤතාසුත්තං පඨමං.[4]

---

2. 4. 2.

එවම්මෙසුතන්ති මහාසුඤ්ඤතාසුත්තං;[5] තත්ථ කාළඛෙමකස්සාති[6] ඡවිවණ්ණෙන සො කාළො, ඛෙමකොති පනස්ස නාමං; විහාරොති තස්මිංයෙව[7] නිග්‍රොධාරාමෙ එකස්මිං පදෙසෙ පාකාරෙන පරික්ඛිපිත්වා ද්වාරකොට්ඨකං මාපෙත්වා හංසවට්ටකාදිසෙනාසනානි චෙව මණ්ඩලමාලභොජනසාලාදීනි ච පතිට්ඨාපෙත්වා කතො විහාරො; සම්බහුලානි සෙනාසනානීති මඤ්චපීඨං භිසිබිම්බොහනං තට්ටිකා චම්මඛණ්ඩා[8] තිණසන්ථාරො පලාලසන්ථාරොති ආදීනි[9] පඤ්ඤත්තානි හොන්ති;[10] මඤ්චෙන මඤ්චං -පෙ- පලාලසන්ථාරෙන[11] පලාලසන්ථාරං ආහච්ච ඨපිතානි ගණභික්ඛූනං වසනට්ඨානසදිසං අහොසි; සම්බහුලා නු ඛොති භගවතො බොධිපල්ලඞ්කෙයෙව සබ්බකිලෙසානං සමුග්ඝාතිතත්තා[12] සංසයො නාම නත්ථි විතක්කපුබ්බභාගා පුච්ඡා විතක්කපුබ්බභාගොවායං, නුකාරො නිපාතමත්තො; පත්තිමට්ඨකං ගච්ඡන්තා[13] අවිච්ඡියො නාම න හොති ඉතො කිර පුබ්බෙ භගවතා දසද්වා දසභික්ඛූ එකට්ඨානෙ වසන්තා න දිට්ඨපුබ්බා අත්ථස්ස[14] එතදහොසි, ගණවාසො නාමායං වට්ටෙ ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො තාදිං[15] ඔතිණ්ණ උදකසදිසො නිරයතිරච්ඡානයොනිපෙත්තිවිසයාසුර[16] කායෙසුපි මනුස්සලොකදෙවලොකබ්‍රහ්මලොකෙසුපි ගණවාසොව[17] ආචිණ්ණො, දසයොජනසහස්සො හි නිරයො නිපූරණභරිතා;[18] තාලි විය සත්තෙහි නිරන්තරෙ පඤ්චවිධබන්ධනකම්මකරණට්ඨානෙ සත්තානං පමාණං වා පරිච්ඡෙදො වා නත්ථි, තථා වාසීහි තච්ඡනාදිට්ඨානෙසු[19] ඉති ගණභූතාව පච්චන්ති, තිරච්ඡානයොනියං එකස්මිං වම්මිකෙ[20] උපචිකානං වා පරිච්ඡෙදො වා නත්ථි. තථා[21] එකෙකබිලාදීසුපි කිපිල්ලිකාදීනං[22] තිරච්ඡානයොනියම්පි ගණවාසො ව, පෙතනගරානි ච

---

1. සුඤ්ඤත b
2. පච්චෙකබුද්ධසාමඤ්ඤ b අනාගතෙපි බුද්ධපච්චෙක බුද්ධ සාවක සඞ්ඛාතා සමණබ්‍රාහ්මණා එතරහිපි බුද්ධ සාවකා බුද්ධ බුද්ධ සාවක b සංඛතා b
3. ච b. S.
4. චූළ සුඤ්ඤත b. සුඤ්ඤතාවණ්ණනා පඨමං S. [නිතා b.
5. මහාසුඤ්ඤත b.
6. කාලඛෙමකොති b
7. යෙව b S.
8. චම්මඛණ්ඩානි S.
9. පලාසසන්ථාරොති එවමාදීනි S පලාස සන්ථාරෙනෙව S.
10. හොන්ති 1.
11. සන්ථාරෙන b S. පලාසසන්ථාරං S.
12. සමුග්ඝාටිතත්තා S විගතත්තා b.
13. පාටිමන්තකං ගච්ඡන්ත b පාලිමන්තකං ගච්ඡන්තා S
14. අත්ථ b. S.
15. තාදි b S.
16. පිත්තිවිසයාසුර b, පිත්තිවිසයාසුර S
17. වාසොව S.
18. නිරයො හොයි චුණ්ණභරිතා b.
19. තථාච සීහගිරිපාත නාභාදීනං ඨානෙ [සු b.
20. වම්මිකෙ b. S.
21. ච b S.
22. පිපිලිකාදීනං b. කිපිල්ලිකාදීනං S.

ගාවුතිකානිපි[1] අඩ්ඪයොජනිකානිපි පෙතභරිතානි හොන්ති, එවං පෙත්තිවිසයෙපි[2] ගණවාසොව, අසුරභවනං[3] දසයොජනසහස්සං කණ්ණෙ පක්ඛිත්තසූචියා කණ්ණබිලං විය හොති ඉති අසුරකායෙපි ගණවාසොව;[4] මනුස්සලොකෙ සාවත්ථියං සත්තපණ්ණාසකුලසතසහස්සානි රාජගහෙ අන්තො ච බහි ච අට්ඨාරස මනුස්සකොටියො වසිංසු, එවං අඤ්ඤෙසුපි ඨානෙසූති මනුස්සලොකෙ[5] ගණවාසොව භුම්මදෙවතා ආදිං කත්වා දෙවලොක බ්‍රහ්මලොකෙසුපි[6] ගණවාසොව, එකෙකස්ස හි දෙවපුත්තස්ස අඩ්ඪතියා නාටකකොටියො[7] හොන්ති තාවපි කොටියො හොන්ති, එකට්ඨානෙ දසසහස්සාපි බ්‍රහ්මානො වසන්ති,[8] තතො චින්තෙසි, මයා සතසහස්සකප්පාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි ගණවාසවිද්ධංසනත්ථං පාරමියො[9] පූරිතා. ඉමෙ ච භික්ඛූ ඉතො පට්ඨායෙව ගණං බන්ධිත්වා ගණාභිරතා ජාතා අනනුච්ඡවිකං කරොන්ති භික්ඛූති,[10] සො ධම්මසංවෙගං උප්පාදෙත්වා පුන චින්තෙසි, සචෙ එකට්ඨානෙ වීසති භික්ඛූහි න වසිතබ්බන්ති සක්කා භවෙය්‍ය සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙතුං[11] සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙය්‍යං,[12] න ඛො පනෙතං සක්කා හන්දාහං මහාසුඤ්ඤතාපටිපත්තිං නාම සුත්තන්තං දෙසෙමි, යං සික්ඛාකාමානං කුලපුත්තානං සික්ඛාපදපඤ්ඤත්ති විය නගරද්වාරෙ නික්ඛිත්තො[13] සබ්බකායිකආදාසො විය ච භවිස්සති, තතො යථා නාමෙකස්මිං ආදාසෙ ඛත්තියාදයො අත්තනො වජ්ජං දිස්වා තං පහාය අනවජ්ජා හොන්ති, එවමෙවං[14] මයි පරිනිබ්බුතෙපි පඤ්චවස්සසහස්සානි ඉමං සුත්තං ආවජ්ජිත්වා ගණං විනොදෙත්වා එකීභාවාභිරතා කුලපුත්තා වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං කරිස්සන්තීති, භගවතො ච මනොරථං පූරෙන්තා විය ඉමං සුත්තං ආවජ්ජිත්වා ගණං විනොදෙත්වා වට්ටදුක්ඛං ඛෙපෙත්වා පරිනිබ්බුතා කුලපුත්තා ගණනපථං වීතිවත්තා, මාලිකපිට්ඨිවිහාරෙපි හි ආභිධම්මිකඅභයත්ථෙරො නාම වස්සූපනායිකසමයෙ සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ඉමං සුත්තං සජ්ඣායිත්වා සම්මාසම්බුද්ධො එවං කාරෙති. මයං කිං[15] කරොමාති ආහ. තෙ සබ්බෙපි අත්තනො වසෙසු ගණං විනොදෙත්වා එකීභාවාභිරතා අරහත්තං පාපුණිංසු, ගණභෙදං නාම ඉමං[16] සුත්තන්ති, ඝටායාති එවං නාමකස්ස[17] සක්කස්ස; විහරතීති අයම්පි[18] විහාරො නිග්‍රොධාරාමස්සෙව එකදෙසෙ කාළඛෙමස්ස විහාරො විය කතොති වෙදිතබ්බො; විවරකම්මන්ති ජිණ්ණමලිනානං අග්ගළානුප්පාදන[19] ධොවනාදීහි කට[20] පරිභණ්ඩම්පි විවරත්ථාය උපත්ථානවත්ථානං[21] විචාරණ සිබ්බනාදීහි[22]

---

1. කානි b. S.
2. පිත්ති b S.
3. අසුරභවනං b S.
4. අසුරකායෙපි ගණවාසො ච S.
5. මනුස්සලොකෙසුපි b ගණවාසොව S භුම්මදෙවතා b
6. ලොකෙසු b
7. නාටකකොටියො S
8. වසන්තීති S.
9. දසපාරමියො b S
10. ගණාභිරතා අනනුච්ඡවිකං b. කරොන්තීති b. කරොන්තීති [bS භික්ඛූහි සො ධම්මසංවෙගං S
11. පඤ්ඤපෙතුං S.
12. පඤ්ඤපෙය්‍යං S
13. නික්ඛිත්ත b S
14. එවමෙව S.
15. කිංන b.
16. ඉදං b S ගණභෙදන නාම ඉදං
17. නාමිස්ස b.
18. අයං b [ඨානුප්පාදන S.
19. අග්ගළට්ඨානුප්පදන S.
20. කත b S.
21. පි b. 22. සිප්පනාදීහි b

අකතං[1] සංවිධානම්පි වදන්ති, ඉධ පන අකතසංවිධානං අධිප්පෙතං; මනුස්සා හි ආනන්දත්ථෙරස්ස චීවරසාටකෙ අදංසු, තස්මා ථෙරො සම්බහුලෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා තත්ථ චීවරකම්මං අකාසි, තෙපි භික්ඛූ පාතොව සුචිපාසස්ස පඤ්ඤායනකාලතො පට්ඨාය නිසින්නා අපඤ්ඤායනකාලෙ උට්ඨහන්ති, සූචිකම්මෙ නිට්ඨිතෙයෙව සෙනාසනානි සංවිදහිස්සාමාති න සංවිදහිංසු චීවරකාරසමයො හොති; ථෙරො කිර චින්තෙසි, අද්ධා එතෙහි භික්ඛූහි න පටිසාමිතානි සෙනාසනානි භගවතා ච දිට්ඨානි භවිස්සන්ති ඉති අනත්තමනො සත්ථා සුවඬ්ඪ නිග්ගහෙතුකාමො ඉමෙසං භික්ඛූනං උපත්ථම්භො භවිස්සාමීති, තස්මා එවමාහ, අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො; න භන්තෙ ඉමෙ භික්ඛූ කම්මාරාමා එව[2] චීවරකිච්චවසෙන පන එවං වසන්තීති; **න ඛො ආනන්දාති** ආනන්ද කම්මසමයො වා හොතු අකම්මසමයො වා චීවරකාරසමයො වා හොතු අචීවරකාරසමයො වා අථ ඛො සඞ්ගණිකාරාමො භික්ඛු න සොභතියෙව, මා ත්වං අනුපත්ථම්භට්ඨානෙ උපත්ථම්භො අහොසීති;[3] තත්ථ **සඞ්ගණිකාති** සකපරිසසමොධානං; **ගණොති** නානාජනසමොධානං; ඉති සඞ්ගණිකාරාමො වා හොතු ගණාරාමො වා සබ්බථාපි ගණබාහුල්ලාභිරතො ගණබන්ධනබද්ධො භික්ඛු න සොභති, පච්ඡාභත්තෙ[4] පන දිවාට්ඨානං සම්මජ්ජිත්වා සුධොතහත්ථපාදො මූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා එකාරාමතං[5] මනුයුත්තො භික්ඛු බුද්ධසාසනෙ සොභති; **නෙක්ඛම්මසුඛන්ති** කාමතො නික්ඛන්තස්ස[6] සුඛං; **පවිවෙකසුඛම්පි** කාමපවිවෙක[7] සුඛමෙව, රාගාදීනං පන උපසමත්ථාය සංවත්තතීති **උපසමසුඛං**; මග්ගසම්බොධත්ථාය[8] සංවත්තතීති **සම්බොධසුඛං**;[9] **නිකාමලාභීති** කාමලාභී ඉච්ඡිතලාභී; **අකිච්ඡලාභීති** අදුක්ඛලාභී; **අකසිරලාභීති** විපුලලාභී;[10] **සාමායිකන්ති** අප්පිතප්පිතසමයෙ කිලෙසෙහි විමුත්තං; **කන්තන්ති** මනාපං; **චෙතොවිමුත්තින්ති** රූපාරූපාවචරං[11] චිත්තවිමුත්තිං; වුත්තං හෙතං චත්තාරි ඣානානි චතස්සො ච අරූපසමාපත්තියො අයං **සාමායිකො විමොක්ඛොති**,[12] **අසාමායිකන්ති** න සමයවසෙන කිලෙසෙහි විමුත්තිං[13] අථ ඛො අච්චන්තවිමුත්තිං[14] ලොකුත්තරං; වුත්තං හෙතං චත්තාරො අරියමග්ගා චත්තාරි ච සාමඤ්ඤඵලානි අයං අසාමායිකො විමොක්ඛො;[15] **අකුප්පන්ති** කිලෙසෙහි අකොපෙතබ්බං; එත්තාවතා කිං කථිතං හොති: සඞ්ගණිකාරාමො භික්ඛු ගණබන්ධනබද්ධො[16] නෙව ලොකියගුණං න[17] ලොකුත්තරගුණං නිබ්බත්තෙතුං සක්කොති, ගණං විනොදෙත්වා පන එකාභිරතො සක්කොති,,තථා හි විපස්සී[18] බොධිසත්තො චතුරාසීතියා පබ්බජිතසහස්සෙහි පරිවුතො සත්තවස්සානි විචරන්තො

1. අකටං b
2. එවං b
3. අහොසි b S.
4. භත්තං b.
5. එකග්ගත S.
6. නික්ඛමිස්ස b.
7. පවිවෙකසුඛං කාමෙපවිවෙක b. කාමවිවෙක S.
8. සුඛං; සම්බොධත්ථාය b
9. සම්බොධිසුඛං S.
10. සුඛලාභී S.
11. චචර b. S.
12. විමොක්ඛොති b, S.
13. විමුත්තං b S.
14. විමුත්තං b. S.
15. විමොක්ඛොති b,
16. බන්ධනබද්ධො b.
17. පි b, S
18. විපස්සි b.

සබබඤ්ඤුතඤ්ඤාණං නිබබතෙතතුං නාසකඛි, ගණං විනොදෙතවා සතත දිවසෙ එකීභාවාභිරතො බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ සබබඤ්ඤුතඤ්ඤාණං නිබබතෙතසි, අමහාකමපි බොධිසතෙතා පඤ්චවගගියෙහි සද්ධිං ඡබබසසානි විචරනෙතා සබබඤ්ඤුතඤ්ඤාණං නිබබතෙතතුං නාසකඛි, තෙසු පකකනෙතසු එකීභාවාභිරතො බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ සබබඤ්ඤුතඤ්ඤාණං නිබබතෙතසි; එවං සඞගණිකාරාමසස ගුණාධිගමාභාවං දසෙසතවා ඉදානි දොසුපපතතිං දසෙසනෙතා **නාහං ආනන්දාති** ආදිමාහ **තතථ රූපනති** සරීරං; **යතථ රතතසසාති** යසමිං රූපෙ රාගවසෙන රතතසස; **න උපපජ්ජෙය්‍යුනති** යසමිං රූපෙ රතතසස න උපපජ්ජෙය්‍යුං; තං රූපං න සමනුපසසාමි, අථ ඛො සාරිපුතතමොගගලලානානං දසබලසස සාවකතතූපගමන[1] සඞඛාතෙන අඤ්ඤථාභාවෙන සඤ්ජයසස විය උපාලිගහපතිනො අඤ්ඤථාභාවෙන නාටපුතතසස[2] විය[3] පියජාතිකසුතෙතන සෙට්ඨිආදීනං විය ච[4] උපපජ්ජනතියෙව, **අයං ඛො පනානන්දාති**[5] කො[6] අනුසනධි, සචෙ හි කොචි දුබබුද්ධි[7] නවපබබජිතො වදෙය්‍ය සමමාසමබුදෙධා බෙතතං පවිට්ඨා ගාවියො විය අමෙහ යෙව ගණතො නීහරති, එකීභාවෙ නියොජෙති, සයං පන රාජරාජමහාමතතාදීහි පරිවුතො විහරතීති තසස වචනොකාස[8] පච්ඡෙදනතථං චකකවාළපරියනතාය පරිසාය මජෙඣ නිසිනෙනනාපි තථාගතො එකකොවාති දසෙසතුං ඉමං දෙසනං ආරභි: තතථ **සබබනිමිතතානනති** රූපාදීනං සබබනිමිතතානං;[9] **අජඣතතනති** විසය[10] අජඣතතං; **සුඤ්ඤතනති** සුඤ්ඤතඵලසමාපතතිං; **තතු**[11] චෙති උපයොගතෙථ භුමමං, තං චෙති වුතතං හොති; පුන **තත්‍රාති** තසමිං පරිසමජෙඣ ඨිතො; **විවෙකනිනෙනනාති** නිබබානනිනෙනන, බ්‍යනතී[12] **භූතෙනාති** ආසවට්ඨානියධමෙමහි[13] විගතනෙතන නිසසටෙඨන[14] විසංයුතෙතන; **උය්‍යොජනිකපටිසංයුතතනති** ගච්ඡථ තුමෙහති එවං උය්‍යොජනිකෙන වචනෙන පටිසංයුතතං; කාය පන වෙලාය භගවා එවං කරොති, පච්ඡාභතතකිච්චවෙලාය වා පුරිමකිච්ච[15] වෙලාය වා,[16] භගවා හි පච්ඡාභතෙත[17] ගන්ධකුටියං සීහසෙය්‍යං කපෙපතවා වුට්ඨාය ඵලසමාපතතිං අපෙපතවා නිසීදති, තසමිං සමයෙ ධමමසවනතථාය පරිසා සනනිපතති,[18] අථ භගවා කාලං විදිතවා ගන්ධකුටිතො නිකඛමිතවා බුද්ධාසනවරගතො ධමමං දෙසෙතවා භෙසජජ තෙලපාකං ගණ්හනෙතා විය කාලං අනතිකකමිතවා විවෙකනිනෙනන චිතෙතන පරිසං උය්‍යොජෙති, පුරිමයාමෙපි[19] අභිකකනතා ඛො වාසෙට්ඨා රතති යසසාදනි

1. දසබලසාවකතතූපගම
2. නාටපුතතසස b. S. [නා b.
3. විය b.
4. පන ආනන්දාති S.
5. එනකො S.
6. දුබබුඩි b.
7. කාසු b, b.
8. සබබනිමිතතානං b. S.
9. නියක S.
10. තතථ b. S.
11. බ්‍යනති S.
12. ආසවට්ඨානිය b.
13. නිසසිතෙ b.
14. වෙලාය පුරිමයාමෙ S.
15. පච්ඡාභතතවෙලාය b.
16. භගවා b. S.
17. පච්ඡාභතතං b.
18. සනනිපතනති b. S.
19. යාමෙ b. යාමෙ අභිකකන b.

කාලං මඤ්ඤථාති එවං උය්‍යොජෙති, බුද්ධානං හි බොධිං පත්තිතො පට්ඨාය ද්වෙ පඤ්චවිඤ්ඤාණානිපි නිබ්බානනින්නානෙව; තස්මාතිහානන්දාති යස්මා සුඤ්ඤතා විහාරෙ සන්තො පණීතො තස්මා; අජ්ඣත්තමෙවාති ගොචරජ්ඣත්තමෙව; අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතන්ති ඉධ නියකජ්ඣත්තං අත්තනො පඤ්චක්ඛන්ධෙසු නිබ්බත්තන්ති අත්ථො; සම්පජානො හොතීති කම්මට්ඨානස්ස අසම්පත්ති ජානන්ත සම්පජානො; බහිද්ධාති පරස්ස පඤ්චසු ඛන්ධෙසු; අජ්ඣත්තබහිද්ධාති[1] කාලෙන අජ්ඣත්තං කාලෙන බහිද්ධා; ආනඤ්ජාති[2] උභතොභාගවිමුත්තො භවිස්සාමීති[3] ආනඤ්ජං අරූපසමාපත්තිං මනසි කරොති, තස්මිංයෙව පුරිමස්මින්ති පාදකජ්ඣානං සන්ධාය වුත්තං; අපගුණපාදකජ්ඣානතො වුට්ඨිතස්ස හි අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං මනසි කරොතො තස්ස[4] චිත්තං න පක්ඛන්දති තතො පර[5] සන්තානෙ නු ඛො කථන්ති[6] බහිද්ධා මනසි කරොති; තම්පි න පක්ඛන්දතීති[7] තතො කාලෙන අත්තනො සන්තානෙ කාලෙන පරස්ස සන්තානෙ නු ඛො කථන්ති අජ්ඣත්ත බහිද්ධා මනසි කරොති, තම්පි න පක්ඛන්දති, තතො උභතොභාගවිමුත්තො හොතුකාමො අරූපසමාපත්තියං නු ඛො කථන්ති ආනඤ්ජං මනසි කරොති, තම්පි න පක්ඛන්දති, ඉදානි න මෙ චිත්තං පක්ඛන්දතීති විස්සට්ඨවිරියෙන උපට්ඨාකාදීනං පච්ඡතො න චරිතබ්බං, පාදකජ්ඣානමෙව පන සාධුකං පුනප්පුනං මනසි කාතබ්බං. එවමස්ස රුක්ඛෙ ඡින්දතො ඵරසුම්හි[8] අවගතෙත පුන නිසිතපිතං[9] කාරෙත්වා ඡින්දන්තස්ස ඡිජ්ජෙජ්ජු[10] ඵරසු විය කම්මට්ඨානෙන[11] මනසි කාරෙ වහතීති දස්සෙතුං තස්මිංයෙවාති ආදිමාහ; ඉදානිස්ස එතං[12] පටිපන්නස්ස යං යං මනසිකරොති, තත්ථ තත්ථ මනසිකාරෙ සම්පජ්ජතීති දස්සෙන්තො පක්ඛන්දතීති ආහ; ඉමිනා විහාරෙනාති ඉමිනා සමථවිපස්සනා[13] විහාරෙන; ඉතිහ[14] තත්ථසම්පජානො හොතීති ඉති එවං එතෙනාපි තස්මිං කම්මට්ඨානෙ සම්පජ්ජමානෙ සම්පජ්ජති මෙ කම්මට්ඨානන්ති ජානන්ත සම්පජානො හොති; සයතීති නිපජ්ජති; එත්ථ කඤ්චි[15] කාලං චඞ්කමිත්වා ඉදානි එත්තකං කාලං චඞ්කමිතුං සක්ඛිස්සාමීති ඤත්වා ඉරියාපථං අභොපෙත්වා[16] ඨාතබ්බං, එසනයො සබ්බාවාරෙසු; න කථෙස්සාමීති ඉතිහ තත්ථාති එවං න කථෙස්සාමීති ජානන්තො තත්ථ සම්පජානකාරී හොති, දුතියවාරෙ[17] එවරූපං කථං කථෙමීති ජානන්ත සම්පජානකාරී හොති; ඉමස්ස[18] භික්ඛුනො සමථවිපස්සනා තරුණාව තාසං අනුරක්ඛනත්ථං :-

---

1. අජ්ඣත්තං බහිද්ධාති b.
2. ආනෙඤ්ජන්ති b S.
3. විමුත්තොභවිස්සාමි b.
4. තත්ථ b. S
5 පරස්ස b. S.
6. කථන්ති b. කථිකන්ති 2.
7. පක්ඛන්දති b. S.
8. ඵරසුම්හි b.
9. නිස්සිතං S. නිසිතං b.
10. ඡෙජ්ජෙජ්ජු 1.
11. කම්මට්ඨානෙන b. S.
12. එවං b. S.
13. සමථ b.
14. ඉති S.
15. කිඤ්චි b. S.
16. අභාපෙත්වා S. අභාපෙත්වා b.
17. වාරෙසු S.
18. හි S.

ආවාසො ගොචරො භස්සං පුග්ගලො අථ භොජනං,
උතු ඉරියාපථො[1] චෙව සප්පායො සෙවිතබ්බකොති.

සත්තසප්පායානි ඉච්ඡිතබ්බානි තෙසං දස්සනත්ථමිදං වුත්තං, **විතක්ක විචාරෙසු**[2] අවිතක්කස්ස ච විතක්කස්ස ච ජානන්තෙන සම්පජානතා වෙදිතබ්බා; ඉති විතක්කපහානෙන දුතියමග්ගං කථෙත්වා ඉදානි තතියමග්ගස්ස විපස්සනං ආචික්ඛන්තො **පඤ්ච ඛො ඉමෙ ආනන්ද කාමගුණාති** ආදිමාහ, **ආයතනෙති** තෙසුයෙව කාමගුණෙසු කිස්මිඤ්චිදෙව කිලෙසුප්පත්තිකාරණෙ; **සමුදාචාරොති** සමුදාචාරණකො[3] අප්පහීන කිලෙසො; **එවං සන්තන්ති** එවං විජ්ජමානමෙව; **සම්පජානො හොතීති** කම්මට්ඨානස්ස අසම්පත්තිං ජානන්තෙන සම්පජානො; දුතියවාරෙ **එවං සන්තමෙතන්ති**[4] එවං සන්තෙ එතං;[5] **සම්පජානො හොතීති** කම්මට්ඨාන සම්පත්තිං ජානන්තෙන සම්පජානො; අයං හි පහීනො නු ඛො මෙ පඤ්චසු කාමගුණෙසු ඡන්දරාගො නොති පච්චවෙක්ඛමානො අප්පහීන භාවං ඤත්වා විරියං පග්ගණ්හිත්වා[6] තං අනාගාමිමග්ගෙන සමුග්ඝාතෙති[7] තතො මග්ගානන්තරං ඵලං ඵලතො වුට්ඨාය පච්චවෙක්ඛමානො පහීන භාවං ජානාති. තස්ස ජානන්තෙන සම්පජානො හොතීති වුත්තං; ඉදානි අරහත්තමග්ගස්ස විපස්සනං ආචික්ඛන්තො **පඤ්ච ඛො ඉමෙ ආනන්ද උපාදානක්ඛන්ධාති** ආදිමාහ. තත්ථ **සො පහීයතීති** රූපෙ අස්මීති මානො අස්මීති ඡන්දො අස්මීති අනුසයො පහීයති, තථා වෙදනාදීසු සම්පජානතා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා; **ඉමෙ ඛො තෙ ආනන්ද ධම්මාති** හෙට්ඨා කථිතෙ සමථවිපස්සනාමග්ගඵලධම්මෙ සන්ධායාහ; **කුසලායතිකාති** කුසලතො ආගතා; කුසලා හි කුසලාපි හොන්ති කුසලායතිකාපි, සෙය්‍යථිදං: පඨමජ්ඣානං කුසලං, දුතියජ්ඣානං කුසලඤ්චෙව කුසලායතිකඤ්ච; ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං කුසලං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං කුසලඤ්චෙව කුසලායතිකඤ්ච, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං කුසලං, සොතාපත්තිමග්ගො කුසලො චෙව කුසලායතිකො ච -පෙ- අනාගාමිමග්ගො කුසලො, අරහත්තමග්ගො කුසලො චෙව කුසලායතිකො ච; තථා පඨමජ්ඣානං කුසලං, තංසම්පයුත්තකා ධම්මා කුසලා චෙව කුසලායතිකා ච -පෙ- අරහත්තමග්ගො කුසලො තංසම්පයුත්තකා ධම්මා කුසලා චෙව කුසලායතිකා ච; **අරියාති** නික්කිලෙසා විසුද්ධා; **ලොකුත්තරාති** ලොකෙ උත්තරා විසිට්ඨා;[8] **අනවක්කන්තා පාපිමතාති** පාපිමන්තෙන මාරෙන අනොක්කන්තා විපස්සනාපාදකා[9] අට්ඨසමාපත්තියො අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස හි භික්ඛුනො චිත්තං මාරො න පස්සති, ඉදං නාම ආරම්මණං නිස්සාය සංවත්තතීති ජානිතුං න සක්කොති තස්මා අනොක්කන්තානීති[10] වුත්තං; **තං කිං මඤ්ඤසීති** ඉදං කස්මා ආහ: ගණෙපි[11] එකො ආනිසංසො අත්ථි තං දස්සෙතුං

1. උතුරියාපථො b
2. විතක්කවාරෙසු b. S.
3. චරණතො b. S.
4. සන්තාපාණි S.
5. එවං S.
6. පග්ගහෙත්වා b. S.
7. සමුග්ඝාටෙති b. S.
8. විසුද්ධා S.
9. පාදිකා I.
10. අනවක්කන්තානි S. අනුක්කන්තානි b.
11. ගණෙපි b. S.

ඉදමාහ; අනුබන්ධිතුන්ති අනුගච්ඡිතුං පරිචරිතුං;[1] න ඛො ආනන්දාති එත්ථ කිඤ්චාපි භගවතා; "සුතවා භික්ඛවෙ අරියසාවකො අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙති සාවජ්ජං පජහති අනවජ්ජං භාවෙති සුද්ධං අත්තානං පරිහරතී"ති බහුස්සුතො පඤ්චාවුධසම්පන්නයොධො[2] විය කතො යස්මා පනෙසා සුත්තපරියත්තිං[3] උග්ගහෙත්වාපි තදනුච්ඡවිකං අනුලොමපටිපදං න පටිපජ්ජති, න තස්ස තං ආවුධං හොති, යො පටිපජ්ජති තස්සෙව හොති, තස්මා එතදත්ථං අනුබන්ධිතුං නාරහතීති දස්සෙන්තො: නඛො ආනන්දාති ආහ; ඉදානි යදත්ථං අනුබන්ධිතබ්බො තං දස්සෙතුං යා ච ඛොති ආදිමාහ; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ තීසු ඨානෙසු දසකථාවත්ථූනි ආගතානි, ඉති එවරූපිං[4] කථං කථෙස්සාමීති[5] සප්පායාසප්පායවසෙන ආගතානි, යදිදං සුත්තං ගෙය්‍යන්ති එත්ථ සුත්තපරියත්තිවසෙන ආගතානි, ඉමස්මිං ඨානෙ පරිපූරණවසෙන ආගතානි, තස්මා ඉමස්මිං සුත්තෙ දසකථාවත්ථූනි කථෙන්තෙන ඉමස්මිං ඨානෙ ඨත්වා කථෙතබ්බානි, ඉදානි යස්මා එකච්චස්ස එකාකියස්ස විහරතොපි අනත්ථො න සම්පජ්ජති තස්මා තං සන්ධාය එකීභාවෙ[6] ආදීනවං දස්සෙන්තො: එවං සන්තෙ ඛො ආනන්දාති ආදිමාහ: තත්ථ එවං සන්තෙති එවං එකීභාවෙ සන්තෙ; සත්ථාති බාහිරකො තිත්ථකරසත්ථා; අන්වාවත්තන්තීති[7] අනු ආවත්තන්ති උපසඞ්කමන්ති; මුච්ඡනං නිකාමයතීති මුච්ඡනතණ්හං[8] පත්ථෙති පවත්තෙතීති අත්ථො; ආචරියූපද්දවෙනාති[9] අත්තනො අබ්භන්තරෙ උප්පන්නෙන කිලෙසූපද්දවෙන ආචරියස්ස උපද්දවො[10] සෙසූපද්දවෙසු එසෙව නයො; අවධිංසු නන්ති මාරයිංසු නං එතෙනස්ස[11] ගුණමරණං කථිතං; විනිපාතායාති සුට්ඨුවිනිපාතනාය[12] තස්මා පන බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො[13] දුක්ඛවිපාකතරො ච කටුකවිපාකතරො ච විනිපාතාය ච සංවත්තතීති වුත්තොති; බාහිර පබ්බජ්ජාහි අප්පලාභා තත්ථ මහන්තා නිබ්බත්තෙතබ්බගුණා නත්ථි, අට්ඨසමාපත්තිපඤ්චාභිඤ්ඤාමත්තකමෙව හොති, ඉති යථා ගද්‍රභපිට්ඨිතො පතිතස්ස මහන්තං දුක්ඛං න හොති සරීරස්ස පංසුමක්ඛනමත්තමෙව හොති, එවං බාහිරසමයෙ ලොකියගුණවත්තනතොව[14] පරිහායති තෙන පුරිමං උපද්දවද්වයං න එවං වුත්තං; සාසනෙ පන පබ්බජ්ජා මහාලාභා තත්ථ චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි[15] ඵලානි නිබ්බානන්ති මහන්තා අධිගන්තබ්බගුණා, ඉති යථා උභතො සුජාතො ඛත්තියකුමාරො හත්ථික්ඛන්ධවරගතො නගරං අනුසඤ්චරන්තො හත්ථික්ඛන්ධතො පතිතො[16] මහාදුක්ඛං නිගච්ඡති, එවං සාසනතො පරිහායමානො නවහි ලොකුත්තරගුණෙහි පරිහායති තෙනායං බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො එවං වුත්තො; තස්මාති යස්මා සෙසූපද්දවෙහි බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො දුක්ඛවිපාක-

---

1. පරිචාරිතුං b. පරිචාරි
2. සන්නාහයොධො 1 [ත්‍ථු. S
3. සුත්තපරියත්ති S.
4. එවරූපකථං b S.
5. කථෙස්සාමීති S.
6. භාවෙන 1.
7. අනවාවත්තන්තීති b. S.
8. මුච්ඡංකාමයතීති මුච්ඡනතණ්හං මුච්ඡානිකාමයතීති
9. ආචරියූ S.
10. ආචරියූපද්දවො S. ආචරියස්සූපද්දවො b.
11. අමිනුහනන්ති අංහනිසු තං b.
12. විනිපාතාය b, S,
13. සුවණ්ණිතිපාතනාය b. S.
14. බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො ච S.
15. චිත්තාපාතාව S.
16. ච S.

තරෙ යස්මා ච සපත්තපටිපත්ති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තති, මෙත්තපටිපත්ති හිතාය; තස්මාති එවං උපරිමෙපි හෙට්ඨිමෙපි අත්ථො[1] යොජෙතබ්බො; මෙත්තාවතායාති[2] මෙත්තපටිපත්තියා සපත්තවතායාති වෙරපටිපත්තියා; වොක්කම්ම ච සත්ථුසාසනාති දුක්කටදුබ්භාසිතමත්තම්පි හි[3] සඤ්චිච්ච වීතික්කමන්තො වොක්කම්ම වත්තති නාම, තදෙව අවීතික්කමන්තො න වොක්කම්ම වත්තති නාම; න වො[4] අහං ආනන්ද තථා පරක්කමිස්සාමීති අහං තුම්හෙසු තථා න පටිපජ්ජිස්සාමි; ආමකෙති අපක්කෙ; ආමකමත්තෙති ආමකෙ නාති සුක්ඛෙ භාජනෙ; කුම්භකාරො හි ආමකං නාතිසුක්ඛං ආමකමත්තං[5] උභොහි හත්ථෙහි සණිකං ගණ්හාති මා භිජ්ජතූති[6] ඉති යථා කුම්භකාරො තත්ථ පටිපජ්ජති නාහං තුම්හෙසු තථා පටිපජ්ජිස්සාමීති; නිග්ගය්හ නිග්ගය්හාති සකිං ඔවදිත්වා තුණ්හී න භවිස්සාමි නිග්ගණ්හෙත්වා නිග්ගණ්හෙත්වා[7] පුනප්පුන[8] ඔවදිස්සාමි අනුසාසිස්සාමි[9] පවය්හ පවය්හාති[10] දොසෙ පවාහෙත්වා පවාහෙත්වා; යථා පක්කභාජනෙසු කුම්භකාරො භින්නඡිද්දජජ්ජරානි[11] පවාහෙත්වා[12] එකතො කත්වා සුපක්කානෙව ආකොටෙත්වා ආකොටෙත්වා[13] ගණ්හාති[14] එවමෙවං[15] අහම්පි පවාහෙත්වා පවාහෙත්වා පුනප්පුනං ඔවදිස්සාමි[16] අනුසාසිස්සාමි යො සාරො සො ඨස්සති[17] එවං වො මයා ඔවදියමානානං යො මග්ගඵලසාරො සො ඨස්සති, අපිච ලොකියගුණාපි[18] ඉධ සාරෙයෙව අධිප්පෙතො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාසුඤ්ඤතාසුත්තං දුතියං.[19]

---

2. 4. 3.

එවමෙම සුතන්ති අච්ඡරියධම්මසුත්තං;[20] තත්ථ යත්‍රහි නාමාති අච්ඡරියත්ථෙ නිපාතො යො නාම තථාගතොති අත්ථො; ඡින්නපපඤ්චෙති එත්ථ පපඤ්චා නාම තණ්හා මානො[21] දිට්ඨීති ඉමෙ තයො කිලෙසා; ඡින්නවටුමෙති[22] එත්ථ වටුමන්ති කුසලාකුසලකම්මවට්ටං වුච්චති; පරියාදින්නවට්ටෙති තස්සෙව වෙවචනං; සබ්බදුක්ඛවීතිවත්තෙති සබ්බං විපාකවට්ටසඞ්ඛාතං දුක්ඛං වීතිවත්තෙ; ජානිස්සතීති[23] ඉදං යත්‍රාති නිපාතවසෙන අනාගතවචනං, අත්ථො පනෙත්ථ

---

1. අත්ථන තං S. න තෙ S.
2. මිත්තවතායාති b. S.
3. මපි S. 4. න වො b.
5. අපක්කං b S.
6. භිජ්ජති S. මා භිජ්ජතූති b.
7. නිග්ගණ්හිත්වා S නිග්ගණ්හිත්වා
8. පුනප්පුනං b. S. [නිග්ගණ්හිත්වා b.
9. අනුසාසිස්සාමි ඔවදිස්සාමි 1. [යත්‍රාතිb
10. පවෙය්‍යපවෙය්‍යාති S. පග්ගය්හපග්ගය්හ
11. ඡින්නභින්නභාජනානි S. ඡින්නභින්න ජජ්ජරානි b.
12. පජහිත්වා b.
12. ආකොටෙත්වා ආකොටෙත්වා S.
14. ගණ්හාති b. 15. එවමෙව b. S.
16. ඔවදිස්සාමි අනුසාසිස්සාමි S.
17. ඨස්සතීති b. S.
18. ගුණාපි b.
19. සුඤ්ඤතා සුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා S.
20. අච්ඡරියබ්භුතසුත්තං S. 21. මානො S.
22. වට්ටුමෙති S.
23. අනුජානිස්සතීති b S.

අධිගතවසෙන වෙදිතබ්බා; භගවා හි එතෙ බුද්ධෙ අනුස්සරි න ඉදානි අනුස්සරිස්සති; එවං ජච්චාති විපස්සිආදයො ඛත්තියජච්චා, කකුසන්ධාදයො බ්‍රාහ්මණජච්චාති; එවං ගොත්තාති විපස්සිආදයො කොණ්ඩඤ්ඤගොත්තා, කකුසන්ධාදයො කස්සපගොත්තාති; එවංසීලාති ලොකියලොකුත්තරසීලෙන එවංසීලා; එවංධම්මාති එත්ථ සමාධිපක්ඛා ධම්මා අධිප්පෙතා ලොකියලොකුත්තරෙන සමාධිනා එවං සමාධිනොති අත්ථො; එවං පඤ්ඤාති ලොකියලොකුත්තරපඤ්ඤාය එවං පඤ්ඤා; එවං විහාරීති එත්ථ පන හෙට්ඨා සමාධිපක්ඛානං ධම්මානං ගහිතත්තා විහාරො ගහිතොව, පුන කස්මා ගහිතමෙව ගණ්හාතීති චෙ, න ඉදං ගහිතමෙව, ඉදං හි නිරොධසමාපත්තිදීපනත්ථං තස්මා එවං නිරොධසමාපත්තිවිහාරීති අයමෙත්ථ අත්ථො; එවං විමුත්තාති එත්ථ වික්ඛම්භන විමුත්ති තදඞ්ගවිමුත්ති සමුච්ඡෙදවිමුත්ති පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්ති[1] නිස්සරණවිමුත්තීති පඤ්චවිධා විමුත්ති,[2] තත්ථ අට්ඨසමාපත්තියො සයං වික්ඛම්භිතෙහි නීවරණාදීහි විමුත්තත්තා වික්ඛම්භනවිමුත්තීති සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති, අනිච්චානුපස්සනාදිකා සත්ත අනුපස්සනා සයං තස්ස තස්ස පච්චනීකඞ්ගවසෙන පරිච්චත්තාහි[3] නිච්චසඤ්ඤාදීහි විමුත්තත්තා තදඞ්ග විමුත්තීති සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති, චත්තාරො අරියමග්ගා සයං සමුච්ඡින්නෙහි කිලෙසෙහි විමුත්තත්තා සමුච්ඡෙදවිමුත්තීති සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති, චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි මග්ගානුභාවෙන කිලෙසානං පටිප්පස්සද්ධන්තෙ උප්පන්නත්තා පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්තීති සඞ්ඛං[1] ගච්ඡන්ති, නිබ්බානං සබ්බ කිලෙසෙහි නිස්සටත්තා අපගතත්තා දූරෙ ඨිතත්තා නිස්සරණවිමුත්තීති සඞ්ඛං[4] ගතං, ඉති ඉමාසං පඤ්චන්නං විමුත්තීනං වසෙන එවං විමුත්තාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො;[5] තස්මා තිහාති යස්මා ත්වං තථාගතා අච්ඡරියාති වදසි තස්මා තං[6] භිය්‍යොසොමත්තාය පටිභන්තු තථාගතස්ස අච්ඡරියබ්භුතධම්මාති; සතො සම්පජානොති එත්ථ ද්වෙ සම්පජඤ්ඤානි මනුස්සලොකෙ දෙවලොකෙ ච, තත්ථ වෙස්සන්තර ජාතකෙ බ්‍රාහ්මණස්ස ද්වෙ පුත්තෙ දත්වා පුන දිවසෙ සක්කස්ස දෙවිං දත්වා සක්කෙන පසීදිත්වා දින්නෙ අට්ඨවරෙ ගණ්හන්තෙන :-

ඉතො විමුච්චමානාහං[7] සග්ගගාමී විසෙසගූ
අනිබ්බත්ති[8] තතො අස්සං[9] අට්ඨමෙතං වරං වරෙති.[10]

එවං තුසිතභවනෙ මෙ පටිසන්ධි හොතූති වරං අග්ගහෙසි, තතො පට්ඨාය තුසිතභවනෙ උප්පජ්ජිස්සාමීති ජානාති, ඉදං මනුස්සලොකෙ සම්පජඤ්ඤං; වෙස්සන්තරත්තභාවතො පන චුතො තුසිතභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා නිබ්බත්තොස්මීති අඤ්ඤාසි, ඉදං දෙවලොකෙ සම්පජඤ්ඤං; කිං පන සෙසදෙවතා න ජානන්තීති නො න ජානන්ති, තා පන උය්‍යානවිමානකප්පරුක්ඛෙ ඔලොකෙත්වා දෙවතාටකෙහි තූරියසද්දෙන

---

1. පටිප්පස්සද්ධි b, S.
2. විමුත්තියො b. S.
3. පරිච්චත්තාහි b, S.
4. සඞ්ඛාං S.
5. වෙදිතබ්බො b. S.
6. සං b. S.
7. මානාහං S.b
8. අනිවත්ති S. අනිවත්ති b.
9. අස්සං b, S.
10. වරෙතාහි b

පබොධිතා මාරිස අයං දෙවලොකො තුම්හෙ ඉධ නිබ්බත්තාති සාරිතා ජානන්ති; බොධිසත්තො පඨම ජවනවාරෙ න ජානාති දුතියජවනතො පට්ඨාය ජානාති, ඉච්චස්ස අඤ්ඤෙහි අසාධාරණං ජානනං හොති; **අට්ඨාසීති** එත්ථ කිඤ්චාපි අඤ්ඤෙපි දෙවා තත්ථ ඨිතා ඨිතම්හාති ජානන්ති, තෙ පන ඡසු ද්වාරෙසු බලවතා ඉට්ඨාරම්මණෙන අභිභුය්‍ය මුට්ඨා සතිං විස්සජ්ජෙත්වා[1] අත්තනො භුත්තපීතභාවම්පි අජානන්තා ආහාරූපච්ඡෙදෙන කාලං කරොන්ති; බොධිසත්තස්ස කිං තථාරූපං ආරම්මණං නත්ථීති නො නත්ථි, සො හි සෙසදෙවෙ දසහි ඨානෙහි අධිගණ්හාති[2] ආරම්මණෙන පන අත්තානං මද්දිතුං න දෙති, තං ආරම්මණං අභිභවිත්වා තිට්ඨති, තෙන වුත්තං **සතො සම්පජානො ආනන්ද බොධිසත්තො තුසිතෙ කායෙ අට්ඨාසීති; යාවතායුකන්ති** සෙසජනභාවෙසු කිං යාවතායුකං න තිට්ඨන්ති, ආම න තිට්ඨන්ති; අඤ්ඤදා හි දීඝායුකදෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ පාරමියො න සක්කා පූරෙතුන්ති අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා[3] අධිමුත්තිකාලකිරියං නාම කත්වා මනුස්සලොකෙ නිබ්බත්තන්ති, අයං කාලකිරියා අඤ්ඤෙසං න හොති, තදා පන අදින්නං[4] දානං නාම නත්ථි, අරක්ඛිතං සීලං නාම නත්ථි, සබ්බපාරමීනං පූරිතත්තා යාවතායුකං අට්ඨාසි; **සතො සම්පජානො තුසිතා කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිං[5] ඔක්කමතීති** එවං තාව සබ්බපාරමියො පූරෙත්වා තදා බොධිසත්තො යාවතායුකං අට්ඨාසි; දෙවතානං පන මනුස්සගණනවසෙන[6] ඉදානි සත්තහි දිවසෙහි චුති භවිස්සතීති පඤ්ච පුබ්බනිමිත්තානි උප්පජ්ජන්ති; මාලා මිලායන්ති, වත්ථානි කිලිස්සන්ති, කච්ඡෙහි සෙද මුච්චන්ති, කායෙ දුබ්බණ්ණියං ඔක්කමති, දෙවො දෙවාසනෙ න සණ්ඨාති; තත්ථ මාලාති පටිසන්ධිගහණදිවසෙ පිළන්ධනමාලා තා කිර සට්ඨිසතසහස්සාධිකා සත්තපණ්ණාසකොටියො අමිලායිත්වා තදා මිලායන්ති; වත්ථානිපි[7] එසෙව නයො; එත්තකං පන කාලං දෙවානං නෙව සීතං න උණ්හං හොති, තස්මිං කාලෙ සරීරතො බින්දුබින්දුවසෙන සෙද මුච්චන්ති, එත්තකඤ්ච[8] කාලං තෙසං සරීරෙ ඛණ්ඩිච්චපාලිච්චාදිවසෙන විවණ්ණතා න පඤ්ඤායති, දෙවධීතා සොළසවස්සුද්දෙසිකා විය දෙවපුත්තා වීසතිවස්සුද්දෙසිකා විය ඛායන්ති, මරණකාලෙ පන තෙසං කිලන්තරූපො අත්තභාවො හොති, එත්තකඤ්ච තෙසං කාලං දෙවලොකෙ උක්කණ්ඨිතා නාම නත්ථි, මරණකාලෙ පනස්ස[9] නිස්සසන්ති විජම්භන්ති,[10] සකෙ ආසනෙ නාභිරමන්ති, ඉමානි පන[11] පුබ්බනිමිත්තානි යථා ලොකෙ මහාපුඤ්ඤානං රාජරාජමහාමත්තාදීනංයෙව උක්කාපාතභූමිචාලචන්දග්ගාහාදීනි නිමිත්තානි පඤ්ඤායන්ති, න සබ්බෙසං, එවමෙවං[12] මහෙසක්ඛානං දෙවතානංයෙව[13] පඤ්ඤායන්ති න සබ්බෙසං; යථා ච මනුස්සෙසු පුබ්බනිමිත්තානි නක්ඛත්තපාඨකා

1. විසජ්ජෙත්වා S.
2. ගණ්හාති b, ගණ්හති S.
3. උම්මීලිත්වා b, නිම්මීලෙත්වා S.
4. අදින්න b, අදින්නා S.
5. කුච්ඡිම්හි S.
6. ගණනාවසෙන b, S.
7. වත්ථෙසුපි b. S.
8. එත්තකං පන S.
9. පන b. S.
10. නිස්සාසන්ති විජම්භන [නත්ථි b.
11. පඤ්ච S,
12. එවමෙව [b, S
13. දෙවානංයෙව S.

දසොව ජානන්ති න සබ්බෙ, එවං තානිපි සබ්බදෙවතා න පස්සන්ති[1] පණ්ඩිතා එව පන ජානන්ති; තත්‍ථ යෙ ච මහන්තෙන කුසලකම්මෙන නිබ්බත්තා දෙවපුත්තා තෙ තෙසු උප්පන්නෙසු ඉදානි කො ජානාති කුහිම්පි[2] නිබ්බත්තිස්සාමාති භායන්ති, යෙ මහාපුඤ්ඤා තෙ අම්හෙහි දින්නං දානං රක්ඛිතං සීලං භාවිතං[3] භාවනං ආගම්ම උපරි දෙවලොකෙසු සම්පත්තිං අනුභවිස්සාමාති න භායන්ති, බොධිසත්තොපි තානි පුබ්බනිමිත්තානි දිස්වා ඉදානි අනන්තරෙ අත්තභාවෙ බුද්ධො භවිස්සාමීති න භායි; අථස්ස තෙසු නිමිත්තෙසු පාතුභූතෙසු දසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතා සන්නිපතිත්වා මාරිස තුම්හෙහි දසපාරමියො පූරෙන්තෙහි න සක්කසම්පත්තිං න මාර බ්‍රහ්ම චක්කවත්ති සම්පත්තිං[4] පත්‍ථෙන්තෙහි පූරිතා ලොකනිත්‍ථරණත්‍ථාය පන බුද්ධත්තං පත්‍ථයමානෙහි පූරිතා, සො වො[5] ඉදානි කාලො මාරිස බුද්ධත්තාය සමයො මාරිස බුද්ධත්තායාති යාචන්ති, අථ මහාසත්තො දෙවතානං පටිඤ්ඤං අදත්වාව කාලදීපදෙසකුල ජනෙත්ති ආයුපරිච්ඡෙදවසෙන පඤ්චමහාවිලොකනං නාම විලොකෙසි, තත්‍ථ කාලො නු ඛො න කාලොති පඨමං කාලං විලොකෙසි,[6] තත්‍ථ වස්සසතසහස්සතො උද්ධං වඩ්ඪිතආයුකාලො කාලො නාම න හොති, කස්මා: තදා හි සත්තානං ජාතිජරාමරණානි න පඤ්ඤායන්ති, බුද්ධානඤ්ච ධම්මදෙසනා නාම තිලක්ඛණමුත්තා නත්‍ථි, තෙසං[7] අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති[8] කථෙන්තානං කිං නාමෙතං කථෙන්තීති නෙව සොතුං න සද්ධාතුං මඤ්ඤන්ති, තතො අභිසමයො න හොති, තස්මිං අසති අනිය්‍යානිකං සාසනං හොති, තස්මා සො අකාලො; වස්සසතතො ඌන[9] ආයුකාලොපි කාලො නාම[10] න හොති, කස්මා: තදා හි සත්තා උස්සන්නකිලෙසා හොන්ති, උස්සන්නකිලෙසානඤ්ච දින්නො ඔවාදො[11] ඔවාදට්ඨානෙ න තිට්ඨති, උදකෙ දණ්ඩරාජි[12] විය ඛිප්පං විගච්ඡති, තස්මා සොපි අකාලො; සතසහස්සතො පන පට්ඨාය හෙට්ඨා වස්සසතතො පට්ඨාය උද්ධං ආයුකාලො කාලො නාම, තදා ච[13] වස්සසතකාලො හොති,[14] අථ මහාසත්තො නිබ්බත්තිතබ්බකාලොති පස්සි;[15] තතො දීපං වොලොකෙන්තො[16] සපරිවාරෙ චත්තාරො දීපෙ ඔලොකෙත්වා තීසු දීපෙසු බුද්ධා න නිබ්බත්තන්ති ජම්බුදීපෙයෙව නිබ්බත්තන්තීති දීපං පස්සි, තතො ජම්බුදීපො නාම මහා දසයොජනසහස්සපරිමාණො කතරස්මිං නු ඛො පදෙසෙ බුද්ධා නිබ්බත්තන්තීති දෙසං විලොකෙන්තො මජ්ඣිමපදෙසං[17] පස්සි; මජ්ඣිමපදෙසො[18] නාම පුරත්‍ථිමාය දිසාය කජඞ්ගලං[19] නාම නිගමොති ආදිනා නයෙන විනයෙ වුත්තොව, සො[20] ආයාමතො තීණි යොජනසතානි විත්‍ථාරතො

---

1. සබ්බදෙවා න ජානන්ති
2. කුහිං b S. [b. S.
3. දින්නදානංරක්ඛිතසීලංභා
4. බ්‍රහ්මචක්කවත්ති b.[විතත b
5. තෙ b.
6. විලොකෙසිbS.
7. තෙසං b, S,
8. දුක්ඛංඅනත්තාති b. S
9. ඔන S.
10. කාලො b. 1.
11. දින්නොවාදො b. S
12. රජි S.
13. තදා b, S.
14. කාලො b. S
15. කාලංපස්සි b
16. විලොකෙන්තො b.
17. මජ්ඣිමං දෙසං b මජ්ඣිමදෙසං S.
18. මජ්ඣිමදෙසො b. S.
19. කජඞ්ගලො b, S.
20. පන b, S.

අඩ්ඪතියානි පරික්ඛෙපතො නව යොජනසතානීති, එතස්මිං හි පදෙසෙ බුද්ධා[1] පච්චෙකබුද්ධා[2] අග්ගසාවකා අසීතිමහාසාවකා[3] චක්කවත්තිරාජා[4] අඤ්ඤෙ ච මහෙසක්ඛා ඛත්තියබ්‍රාහ්මණගහපතිමහාසාලා උප්පජ්ජන්ති; ඉදං චෙත්ථ කපිලවත්ථු නාම නගරං තත්ථ මයා නිබ්බත්තිතබ්බන්ති නිට්ඨං අගමාසි; තතො කුලං විලොකෙන්තො බුද්ධා නාම ලොකසම්මතෙ කුලෙ නිබ්බත්තන්ති, ඉදානි ච ඛත්තියකුලං ලොකසම්මතං තත්ථ නිබ්බත්තිස්සාමි සුද්ධොදනො නාම රාජා මෙ පිතා භවිස්සතීති කුලං පස්සි; තතො මාතරං[5] විලොකෙන්තො බුද්ධමාතා නාම ලොලා සුරාධුත්තා න හොති, කප්පසතසහස්සං පූරිතපාරමී ජාතිතො පට්ඨාය අඛණ්ඩපඤ්චසීලා හොති, අයඤ්ච මහාමායා නාම දෙවී එදිසා, අයං මෙ මාතා භවිස්සති; කිත්තකං පනස්සා ආයූති[6] දසන්නං මාසානං උපරි සත්තදිවසානි[7] පස්සි, ඉති ඉමං පඤ්චවිලොකනං[8] විලොකෙත්වා කාලො මෙ මාරිසා බුද්ධභාවායාති දෙවතානං සඞ්ගහං කරොන්තො පටිඤ්ඤං දත්වා ගච්ඡථ තුම්හෙති තා දෙවතා[9] උය්‍යොජෙත්වා තුසිතදෙවතාහි පරිවුතො තුසිතපුරෙ නන්දනවනං පාවිසි, සබ්බදෙවලොකෙසු හි නන්දනවනං අත්ථියෙව; තත්‍ර[10] නං දෙවතා ඉතො චුතො සුගතිං ගච්ඡ ඉතො චුතො සුගතිං ගච්ඡාති පුබ්බෙ කතකුසලකම්මොකාසං සාරයමානා[11] විචරන්ති, සො එවං දෙවතාහි කුසලං සාරයමානාහි පරිවුතො තත්ථ විචරන්තොව චවි, එවං චුතො ච[12] චවාමීති ජානාති,[13] චුතිචිත්තං න ජානාති, පටිසන්ධිං ගහෙත්වා[14] පටිසන්ධිචිත්තමෙව[15] න ජානාති, ඉමස්මිං මෙ ඨානෙ පටිසන්ධි ගහිතාති එවං පන ජානාති,[16] කෙචි පන ථෙරා ආවජ්ජනපරියායො නාම ලද්ධුං වට්ටති, දුතියතතියචිත්තවාරෙයෙව ජානිස්සතීති වදන්ති; තිපෙටක[17] මහාසීවත්ථෙරො[18] පනාහ, මහාසත්තානං පටිසන්ධි න අඤ්ඤෙසං පටිසන්ධිසදිසා, කොටිප්පත්තං තෙසං සතිසම්පජඤ්ඤං, යස්මා පන තෙනෙව චිත්තෙන තං චිත්තං ඤාතුං න සක්කා තස්මා චුතිචිත්තං න ජානාති, චුතික්ඛණෙපි චවාමීති ජානාති;[19] පටිසන්ධිං ගහෙත්වා පටිසන්ධිචිත්තං න ජානාති, අසුකස්මිං මෙ ඨානෙ පටිසන්ධි ගහිතාති ජානාති; තස්මිං කාලෙ දසසහස්සී කම්පතීති එවං මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමන්තො පන එකූන

---

1. පදෙසෙ චත්තාරි අට්ඨ සොළස වා අසංඛෙය්‍යානි කප්පසතසහස්සඤ්ච පාරමියො (පූරිත්වා b) පූරෙත්වා සම්මාසම්බුද්ධා උප්පජ්ජන්ති b. S
2. වෙ අසඞ්ඛෙය්‍යානි කප්පසතසහස්සං ච පාරමියො පූරෙත්වා පච්චෙකබුද්ධා උප්පජ්ජන්ති b. S
3. එකං අසඞ්ඛෙය්‍යං කප්පසතසහස්සං ච පාරමියොපූරෙත්වා සාරිපුත්ත(මහාS) මොග්ගල්ලානාදයො මහාසාවකා උප්පජ්ජන්ති b. S.
4. චතුන්නං මහාදීපානං පරිත්තදීපානං ච ඉස්සරියාධිපච්චකාරකා චක්කවත්තී රාජානො උප්පජ්ජන්ති b. S.
5. මාතරම්පි b
6. ආයුන්ති 1.
7. දිවසානීති b S.
8. පඤ්චමහාවිලොකනං b. S.
9. තාසං දෙවතානං b.
10. තත්ථ b. තත්‍රාපි S.
11. සාරියමානා b. S.
12. චුතො S.
13. පජානාති b S.
14. ගහෙත්වාපි b S.
15. චිත්ත b.
16. එවං පජානාති S.
17. තිපිටක b තෙපිටක S.
18. සිවත්ථෙරෙ b. S.
19. පජානාති b. S.

වීසතියා පටිසන්ධිචිත්තෙසු මෙත්ත[1] පුබ්බභාගස්ස සොමනස්සසහගතඤාණසම්පයුත්තඅසඞ්ඛාරිකකුසලචිත්තස්ස සදිස මහාවිපාකචිත්තෙන පටිසන්ධිං ගණ්හි මහාසිවත්ථෙරො පන උපෙක්ඛාසහගතෙනාති ආහ; පටිසන්ධිං ගණ්හන්තො පන ආසාළ්හිපුණ්ණමාය[2] උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන අග්ගහෙසි, තදා කිර මහාමායා පුරෙ පුණ්ණමාය සත්තමදිවසතො පට්ඨාය විගතසුරාපානං මාලාගන්ධවිභූසනසම්පන්නං නක්ඛත්තකීළං අනුභවමානා සත්තමෙ දිවසෙ පාතොව උට්ඨාය ගන්ධොදකෙන න්හායිත්වා සබ්බාලඞ්කාරවිභූසිතා වරභොජනං භුඤ්ජිත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය සිරිගබ්භං පවිසිත්වා සිරිසයනෙ නිපන්නා නිද්දං ඔක්කමමානා ඉදං සුපිනං අද්දස: චත්තාරො කිර නං මහාරාජානො සයනෙනෙව සද්ධිං උක්ඛිපිත්වා අනොතත්තදහං නෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු, අථ නෙසං දෙවියො ආගන්ත්වා මානුස[3] මලහරණත්ථං න්හාපෙත්වා දිබ්බවත්ථං නිවාසෙත්වා ගන්ධෙහි විලිම්පිත්වා දිබ්බපුප්ඵානි පිළන්ධිත්වා තතො අවිදූරෙ රජතපබ්බතො තස්ස අන්තො කනකවිමානං අත්ථි තස්මිං පාචීනතො සීසං කත්වා නිපජ්ජාපෙසුං; අථ බොධිසත්තො සෙතවරවාරණො හුත්වා තතො අවිදූරෙ එකො සුවණ්ණපබ්බතො තත්ථ චරිත්වා තතො ඔරුය්හ රජතපබ්බතං අභිරූහිත්වා උත්තරදිසතො ආගම්ම කනකවිමානං පවිසිත්වා මාතරං පදක්ඛිණං කත්වා දක්ඛිණපස්සං ඵාලෙත්වා කුච්ඡිං පවිට්ඨසදිසො අහොසි; අථ පබුද්ධා දෙවී තං සුපිනං රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා විභාතාය රත්තියා චතුසට්ඨිමත්තෙ බ්‍රාහ්මණපාමොක්ඛෙ පක්කොසාපෙත්වා හරිතූපලිත්තාය ලාජාදීහි කතමඞ්ගලසක්කාරාය භූමියා මහාරහානි ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා[4] තත්ථ නිසින්නානං බ්‍රාහ්මණානං සප්පිමධුසක්කරාභිසඞ්ඛාරස්ස වරපායාසස්ස සුවණ්ණරජතපාතියො[5] පූරෙත්වා සුවණ්ණරජතපාතීහියෙව[6] පටිකුජ්ජිත්වා අදාසි, අඤ්ඤෙහි ච අහතවත්ථකපිලගාවිදානාදීහි[7] තෙ සන්තප්පෙසි; අථ නෙසං සබ්බකාමසන්තප්පිතානං සුපිනං ආරොචෙත්වා[8] කිං භවිස්සතීති පුච්ඡි, බ්‍රාහ්මණා ආහංසු; මා චින්තයි මහාරාජ, දෙවියා තෙ කුච්ඡිම්හි ගබ්භො පතිට්ඨිතො, සො ච ඛො පුරිසගබ්භො න ඉත්ථිගබ්භො,[9] පුත්තො තෙ භවිස්සති සො සචෙ අගාරං අජ්ඣාවසිස්සති රාජා භවිස්සති චක්කවත්ති; සචෙ අගාරා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සති බුද්ධො භවිස්සති ලොකෙ විවත්තච්ඡද්දොති;[10] එවං සතො සම්පජානො බොධිසත්තො තුසිතා කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති, තත්ථ සතො සම්පජානොති ඉමිනා චතුත්ථාය ගබ්භාවක්කන්තියා ඔක්කමතීති දස්සෙති, චතස්සො හි ගබ්භාවක්කන්තියො: "චතස්සො ඉමා භන්තෙ ගබ්භාවක්කන්තියො ඉධ භන්තෙ එකච්චො අසම්පජානො චෙව මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති අසම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මිං ඨාති අසම්පජානො

1. මෙත්තා b. S.
2. ආසළ්හි b ආසාළ්හං S.
3. මනුස්ස b. S.
4. පඤ්ඤපෙත්වා S.
5. රජතපාතියො S පාතියො b
6. පාතිහියෙව S. පාතියායෙව b.
7. ගාවි ආදීහි b. S.
8. ආරොචාපෙත්වා b. S
9. ඉත්ථිගබ්භො S
10. විවටච්ඡදො b. S.

මාතුකුච්ඡිස්මා නික්ඛමති අයං පඨමා ගබ්භාවක්කන්ති, පුනචපරං භන්තෙ ඉධෙකච්චො සම්පජානො හි ඛො[1] මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති අසම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මිං ඨාති අසම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මා නික්ඛමති අයං දුතියා ගබ්භාවක්කන්ති, පුනචපරං භන්තෙ ඉධෙකච්චො සම්පජානො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති සම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මිං ඨාති අසම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මා නික්ඛමති අයං තතියා ගබ්භාවක්කන්ති, පුනචපරං භන්තෙ ඉධෙකච්චො සම්පජානො චෙව මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති සම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මිං ඨාති සම්පජානො මාතුකුච්ඡිස්මා නික්ඛමති අයං චතුත්ථා ගබ්භාවක්කන්තී "ති, එතාසු පඨමා ලොකියමනුස්සානං හොති, දුතියා අසීතිමහාසාවකානං, තතියා ද්වින්නං අග්ගසාවකානං පච්චෙකබොධිසත්තානං ච, එතෙ[2] කිර කම්මජෙහි වාතෙහි උද්ධපාදා අධොසිරා අනෙකසතපොරිසෙ පපාතෙ විය යොනිමුඛෙඛිත්තා[3] තාලච්ඡිග්ගලෙන හත්ථි[4] විය අතිවිය සම්බාධෙන යොනිමුඛෙන නික්ඛමමානා අනන්තං දුක්ඛං පාපුණන්ති, තෙන නෙසං මයං නික්ඛමාමාති සම්පජානතා න හොති, චතුත්ථා සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තානං තෙ හි මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හන්තාපි ජානන්ති, තත්ථ වසන්තාපි ජානන්ති නික්ඛමනකාලෙපි ච නෙසං කම්මජවාතා උද්ධපාදෙ අධොසිරෙ කත්වා ඛිපිතුං න සක්කොන්ති, ද්වෙ හත්ථෙ පසාරෙත්වා අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා[5] ඨිතකාව නික්ඛමන්තීති; මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමතීති එත්ථ මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොතීති අත්ථො; ඔක්කමන්තෙ හි තස්මිං එවං හොති න ඔක්කමමානෙ, අප්පමාණොති බුද්ධප්පමාණො[6] විපුලොති අත්ථො; උළාරොති තස්සෙව වෙවචනං; දෙවානං දෙවානුභාවන්ති එත්ථ දෙවානං අයමානුභාවො නිවත්ථවත්ථස්ස පභා ද්වාදසයොජනානි ඵරති, තථා සරීරස්ස තථා අලඞ්කාරස්ස තථා විමානස්ස තං අතික්කමිත්වාති[7] අත්ථො; ලොකන්තරිකාති තිණ්ණං[8] තිණ්ණං චක්කවාළානං අන්තරා එකා ලොකන්තරිකා හොති,[9] තිණ්ණං සකටචක්කානං පත්තානං වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහච්ච ඨපිතානං මජ්ඣෙ ඔකාසො විය, සො පන[10] ලොකන්තරිකනිරයො පමාණතො[11] අට්ඨයොජනසහස්සො හොති; අඝාති නිච්චවිවටා; අසංවුතාති හෙට්ඨාපි අප්පතිට්ඨා; අන්ධකාරාති තමභූතා; අන්ධකාරතිමිසාති චක්ඛුවිඤ්ඤාණුප්පත්තිනිවාරණතො අන්ධභාවකරණතිමිසෙන සමන්නාගතා; තත්ථ කිර චක්ඛුවිඤ්ඤාණං න ජායති; එවං මහිද්ධිකාති චන්දිමසූරියා කිර එකප්පහාරෙනෙව තීසු දීපෙසු පඤ්ඤායන්ති එවං මහිද්ධිකා; එකෙකාය දිසාය නව නව යොජනසතසහස්සානි අන්ධකාරං විධමිත්වා ආලොකං දස්සෙන්ති; එවං මහානුභාවා ආභාය නානුභොන්තීති අත්තනො පභාය නප්පහොන්ති; තෙ කිර චක්කවාළපබ්බතස්ස වෙමජ්ඣෙන චරන්ති. චක්කවාළපබ්බතඤ්ච අතික්කම්ම ලොකන්තරිකනිරයො තස්මා

1. සම්පජානො b. S.
2. තෙ b S.
3. යොනිමුඛෙ b. S
4. හත්ථි S.
5. උම්මිලිත්වා b. S
6. බුද්ධප්පමාණො S.
7. අතික්කමිත්වාති b
8. ඝාති S.
9. එකොලොකන්තරිකො
10. විය b. හොතීති b.
11. පරිමාණතො b. S.

තෙ තත්ථ ආහාරං නප්පහොන්ති[1] යෙපි තත්ථ සත්තාති යෙපි තස්මිං ලොකන්තරිකමහානිරයෙ සත්තා උප්පන්නා[2] කිං පන කම්මං කත්වා තෙ තත්ථ උප්පජ්ජන්තීති භාරියං දාරුණං මාතාපිතූනං[3] ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණානඤ්ච උපරි අපරාධං අඤ්ඤඤ්ච දිවසෙ දිවසෙ[4] පාණවධාදිසාහසිකකම්මං[5] කත්වා උප්පජ්ජන්ති,[6] තම්බපණ්ණිදීපෙ[7] අභයචොරනාගචොරාදයො විය, තෙසං අත්තභාවො තිගාවුතිකො හොති, වග්ගුලීනං විය දීඝා[8] නඛා හොන්ති, තෙ රුක්ඛෙ වග්ගුලියො විය නඛෙහි චක්කවාළපාදෙ ලග්ගන්ති, යදා පන සංසප්පන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස හත්ථපාසගතා[9] හොන්ති අථ භක්ඛො නො ලද්ධොති මඤ්ඤමානා තත්ථ වාවටා[10] විපරිවත්තිත්වා ලොකසන්ධාරකඋදකෙ පතන්ති, වාතෙ පහරන්තෙපි මධුකඵලානි විය ඡිජ්ජිත්වා[11] උදකෙ පතන්ති, පතිතමත්තාව[12] අච්චන්තඛාරෙ උදකෙ පිට්ඨපිණ්ඩි විය[13] විලීයන්ති[14] අඤ්ඤෙපි කිර භො සන්ති සත්තාති භො[15] යථා මයං මහාදුක්ඛං අනුභවාම එවං අඤ්ඤෙපි කිර සත්තා ඉමං[16] දුක්ඛමනුභවන්තා ඉධූපපන්නාති තං දිවසං පස්සන්ති, අයං පන ඔභාසො එකයාගුපානමත්තම්පි න තිට්ඨති, යාවතා නිද්දායිත්වා පබුද්ධො ආරම්මණං විභාවෙයි තත්තකං කාලං හොති; දීඝභාණකා පන අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තමෙව විජ්ජුභාසො විය නිච්ඡරිත්වා කිං ඉදන්ති භණන්තානංයෙව අන්තරධායතීති වදන්ති; සඞ්කම්පතීති සමන්තතො කම්පති; ඉතරද්වයං පුරිමපදස්ස[17] වෙවචනං; පුන අප්පමාණො චාති ආදි නිගමනත්ථං වුත්තං; චත්තාරො නං දෙවපුත්තා චතුද්දිසං ආරක්ඛාය උපගච්ඡන්තීති එත්ථ චත්තාරොති චතුන්නං මහාරාජානං[18] වසෙන වුත්තං; දසසහස්සචක්කවාළෙ පන චත්තාරො චත්තාරො කත්වා චත්තාලීසදසසහස්සා හොන්ති, තත්ථ ඉමස්මිං චක්කවාළෙ මහාරාජානො ඛග්ගහත්ථා ආගන්ත්වා බොධිසත්තස්ස ආරක්ඛත්ථාය උපගන්ත්වා සිරිගබ්භං පවිට්ඨා, ඉතරෙ ගබ්භද්වාරතො පට්ඨාය අවරුද්ධකෙ[19] පංසුපිසාචාදියක්ඛගණෙ පටික්කමාපෙත්වා යාව චක්කවාළා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු, කිමත්ථං පනායං රක්ඛා ආගතා, නනු පටිසන්ධික්ඛණෙ කලලකාලතො පට්ඨාය සචෙපි කොටිසතසහස්සා මාරා කොටිසතසහස්සං සිනෙරුං උක්ඛිපිත්වා බොධිසත්තස්ස වා බොධිසත්තමාතුයා වා අන්තරායකරණත්ථං ආගච්ඡෙය්‍යුං සබ්බෙ අන්තරාව[20] අන්තරධායෙය්‍යුං, වුත්තම්පි චෙතං භගවතා රුහිරුප්පාදවත්ථුස්මිං :- "අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං පරූපක්කමෙන තථාගතං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය[21] අනුපක්කමෙන[22] භික්ඛවෙ තථාගතා

---

1. නප්පහොන්ති S.
2. උප්පන්නා 1, S.
3. පිතූනං b, S.
4. අඤ්ඤඤ්ච තාදිසෙ
5. කම්මෙ b. [b. S
6. උප්පජ්ජන්ති 1, S.
7. පණ්ණිදීපෙ S.
8. දීඝ b.
9. හත්ථපාසං b S.
10. ධාවන්තා S, [පත්තා S.
11. ඡිජ්ජිත්වා S.
12. පතිතමත්තා ච b, S.
13. පිට්ඨිපිණ්ඩා විය S.
14. විලියන්ති b
15. සන්තාති b.
16. ඉදං b, S.
17. පුරිමස්සෙව b S.
18. රාජූනං b, S.
19. අවිරුද්ධක 1. අවරුද්ධ b.
20. අන්තරා ච b. අන්තරායා
21. වොරොපෙය්‍යුං b, S. [b.
22. නාපිපරූපක්කමෙන S, අපරූපක්කමෙන b.

පරිනිබ්බායති[1] ගච්ඡථ තුම්හෙ භික්ඛවෙ යථාවිහාරං අරක්ඛියා භික්ඛවෙ තථාගතා" ති එවමෙතං[2] න පරූපක්කමෙන තෙසං ජීවිතන්තරායො අත්ථි, සන්ති ඛො පන අමනුස්සා විරූපා දුද්දසිකා භෙරවරූපා[3] පක්ඛිනො යෙසං රූපං[4] දිස්වා සද්දං වා සුත්වා බොධිසත්ත[5] මාතු භයං වා සන්තාසො වා උප්පජ්ජෙය්‍ය, තෙසං නිවාරණත්ථාය රක්ඛං අග්ගහෙසුං; අපි ච ඛො බොධිසත්තස්ස පුඤ්ඤතෙජෙන සඤ්ජාතගාරවා අත්තනො ගාරවචොදිතාපි තෙ එවමකංසු, කිං පන තෙ අන්තොගබ්භං[6] පවිසිත්වා ඨිතා චත්තාරො මහාරාජානො බොධිසත්තමාතුයා[7] අත්තානං දස්සෙන්ති න දස්සෙන්තීති න්හානමණ්ඩනභොජනාදි සරීරකිච්චකාලෙ න දස්සෙන්ති, සිරිගබ්භං පවිසිත්වා වරසයනෙ නිපන්නකාලෙ පන දස්සෙන්ති; තත්ථ කිඤ්චාපි අමනුස්සදස්සනං[8] නාම මනුස්සානං සප්පටිභයං හොති, බොධිසත්තමාතා පන අත්තනො චෙව පුත්තස්ස ච පුඤ්ඤානුභාවෙන තෙ දිස්වා න භායති; පකති අන්තෙපුරපාලකෙසු වියස්සා තෙසු චිත්තං උප්පජ්ජති; පකතියා සීලවතීති සභාවෙනෙව සීලසම්පන්නා; අනුප්පන්නෙ කිර බුද්ධෙ මනුස්සා තාපසපරිබ්බාජකානං සන්තිකෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා සීලං ගණ්හන්ති, බොධිසත්තමාතාපි කාලදෙවලස්ස ඉසිනො සන්තිකෙ ගණ්හාති, බොධිසත්තෙ පන කුච්ඡිගතෙ අඤ්ඤස්ස පාදමූලෙ නිසීදිතුං නාම න සක්කා. සමාසනෙ නිසීදිත්වා ගහිතසීලම්පි[9] අවඤ්ඤාකාරණමත්තං[10] හොති, තස්මා සයමෙව සීලං අග්ගහෙසීති[11] වුත්තං හොති, පුරිසෙසූති බොධිසත්තපිතරං[12] ආදිං කත්වා කෙසුචි මනුස්සෙසු පුරිසාධිප්පායචිත්තං නුප්පජ්ජති, තඤ්ච ඛො බොධිසත්තෙ[13] ගාරවෙන න[14] පහීනකිලෙසතාය, බොධිසත්තමාතුරූපං පන සුකුසලසිප්පිකා[15] පොත්ථකම්මාදිසුපි කාතුං න සක්කොන්ති, තං දිස්වා පුරිසස්ස රාගො නුප්පජ්ජතීති න සක්කා වත්තුං සචෙ පන තං[16] රත්තචිත්තො උපසඞ්කමිතුකාමො හොති පාදා න වහන්ති දිබ්බසඞ්ඛලිකාය[17] බජ්ඣන්ති, තස්මා අනතික්කමනීයාති ආදි වුත්තං; පඤ්චන්නං කාමගුණානන්ති පුබ්බෙ කාමගුණූපසංහිතන්ති පුරිසාධිප්පායවසෙන වත්ථුපටික්ඛෙපො කථිතො, ඉධ ආරම්මණපටිලාභො දස්සිතො; තදා කිර දෙවියා එවරූපො පුත්තො කුච්ඡිස්මිං උප්පන්නොති සුත්වා සමන්තතො රාජානො[18] මහග්ඝාභරණතූරියාදිවසෙන පඤ්චද්වාරාරම්මණවත්ථුභූතං පණ්ණාකාරං පෙසෙන්ති, බොධිසත්තස්ස ච බොධිසත්තමාතුයා ච කතකම්මස්ස උස්සන්නත්තා ලාභසක්කාරස්ස පමාණපරිච්ඡෙදො නාම නත්ථි, අකිලන්තකායාති යථා ඉත්ථියො[19] ගබ්භභාරෙන කිලමන්ති හත්ථපාද

1. පරිනිබ්බායිස්සති b. S
2. එවමෙතෙන b
3. භෙරවරූපා b. S.
4. රූපංවා S.
5. බොධිසත්තස්ස S
6. ගබ්භෙ b. S.
7. බොධිසත්තස්ස මාතුයා S.
8. අමනුස්සානං රූපං S
9. ගහිතෙ සීලෙපි b
10. ආවජ්ජනකාරණමත්තං b.
11. අග්ගහෙසි b. S
12. බොධිසත්තස්ස පිතරං b S
13. බොධිසත්ත S.
14. ගාරවෙන b. 1.
15. සුකුසලාපි සිප්පිකා
16. පන නං S. පන b [bS
17. දිබ්බසඞ්ඛලිකා විය b.
18. රාජානො ච b. S.
19. අඤ්ඤා ඉත්ථියො b. S.

උබ්භුමාතකාදීනි පාපුණන්ති, න එවං තස්සා කොචි කිලමථො අහොසි; තිරොකුච්ඡිගතන්ති අන්තොකුච්ඡිගතං; කලලාදිකාලං අතික්කමිත්වා සඤ්ජාතඅඞ්ගපච්චඞ්ගං අහීනින්ද්‍රියභාවං උපගතංයෙව පස්සති, කිමත්ථං පස්සති සුඛවාසත්ථං, යථෙව හි මාතා පුත්තෙන සද්ධිං නිසින්නා වා නිපන්නා වා හත්ථං වා පාදං වා ඔලම්බන්තං උක්ඛිපිත්වා සණ්ඨාපෙස්සාමීති[1] සුඛවාසත්ථං පුත්තං ඔලොකෙති; එවං බොධිසත්ත මාතාපි යන්තං මාතු උට්ඨාන ගමන පරිවත්තන නිසජ්ජාදීසු උණ්හසීත ලොණිකතිත්තකටුකාහාර[2] අජ්ඣොහරණකාලෙසු ච ගබ්භස්ස දුක්ඛං උප්පජ්ජති, අත්ථි නු ඛො මෙ තං පුත්තස්සාති සුඛවාසත්ථං බොධිසත්තං ඔලොකයමානා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නං බොධිසත්තං පස්සති; යථා හි අඤ්ඤෙ අන්තොකුච්ඡිගතා[3] පක්කාසයං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ආමාසයං උක්ඛිපිත්වා උදරපටලෙ[4] පිට්ඨිතො කත්වා පිට්ඨිකණ්ටකං නිස්සාය උක්කුටිකා ද්වීසු මුට්ඨීසු හනුකං ඨපෙත්වා දෙවෙ වස්සන්තෙ රුක්ඛසුසිරෙ මක්කටා විය නිසීදන්ති, න එවං බොධිසත්තො; බොධිසත්තො පන පිට්ඨිකණ්ටකං පිට්ඨිතො කත්වා ධම්මාසනෙ ධම්මකථිකො විය පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා පුරත්ථාභිමුඛො නිසීදති, පුබ්බෙ කතකම්මං පනස්ස[5] වත්ථුං සොධෙති, සුද්ධෙ වත්ථුම්හි සුඛුමච්ඡවිලක්ඛණං නිබ්බත්තති. අථ නං කුච්ඡිගතං තචො පටිච්ඡාදෙතුං න සක්කොති, ඔලොකෙන්තියා ම[6] බහි ඨිතො විය පඤ්ඤායති, තමත්ථං උපමාය විභාවෙන්තො සෙය්‍යථාපීති; ආදිමාහ, බොධිසත්තො පන අන්තොකුච්ඡිගතො මාතරං න පස්සති, න හි අන්තොකුච්ඡියං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං උප්පජ්ජති, කාලං කරොතීති න විජාතභාවපච්චයා ආයුපරික්ඛයෙනෙව; බොධිසත්තෙන වසිතට්ඨානං හි චෙතියකුටිසදිසං හොති අඤ්ඤෙසං අපරිභොගං න ච සක්කා බොධිසත්තමාතරං අපනෙත්වා අඤ්ඤං අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපිතුන්ති[7] තත්තකංයෙව බොධිසත්තමාතු ආයුප්පමාණං හොති, තස්මා තදා කාලං කරොති, කතරස්මිං පන වයෙ කාලං කරොතීති මජ්ඣිමවයෙ, පඨමවයස්මිං හි සත්තානං අත්තභාවෙ ඡන්දරාගො බලවා හොති, තෙන තදා සඤ්ජාතගබ්භා ඉත්ථී තං ගබ්භං අනුරක්ඛිතුං න සක්කොති ගබ්භො බව්හාබාධො[8] හොති, මජ්ඣිමවයස්ස පන ද්වෙ කොට්ඨාසෙ අතික්කම්ම තතියකොට්ඨාසෙ වත්ථුං[9] විසදං[10] හොති විසදෙ[11] වත්ථුම්හි නිබ්බත්තා දාරකා අරොගා හොන්ති, තස්මා බොධිසත්තමාතාපි පඨමවයෙ සම්පත්තිං අනුභවිත්වා මජ්ඣිමවයස්ස තතිය කොට්ඨාසෙ විජායිත්වා කාලං කරොතීති;[12] නව වා දසවාති එත්ථ වාසද්දෙන[13] විකප්පනවසෙන[14] සත්ත වා අට්ඨ වා එකාදස වා ද්වාදස වාති එවමාදීනම්පි සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො; තත්ථ සත්තමාසජාතො ජීවති සීතුණ්හක්ඛමො පන න හොති, අට්ඨමාසජාතො න ජීවති, සෙසා

---

1. සණ්ඨපෙස්සාමීති b. S.
2. හාරෙ l.
3. කුච්ඡිමජ්ඣගතා b.
4. පටලං
5. පයාසස l.
6. සහිසං b. S.
7. ඨපෙතුං b. ඨපෙතුන්ති S.
8. බහවාබාධො S.
9. වත්ථු b. S.
10. විසුඛං S.
11. විසුද්ධෙ S.
12. කරොති b
13. වාසද්දෙන b. [b.S
14. විකප්පනවසෙන

ජීවතීති; ඨිතාවාති ඨිතාව හුත්වා; මහාමායාපි දෙවී උපවිජඤ්ඤා[1] ඤාති කුලඝරං ගමිස්සාමීති රඤ්ඤො ආරොචාපෙසි[2] රාජා කපිලවත්ථුතො, දෙවදහනගරගාමිමග්ගං අලඞ්කාරාපෙත්වා දෙවිං සුවණ්ණසිවිකාය නිසීදාපෙසි.[3] නගරවාසිනො සකලා[4] පරිවාරෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජයමානා දෙවිං ගහෙත්වා වායිංසු[5] දෙවදහනගරස්ස අවිදූරෙ ලුම්බිනීසාලවනුය්‍යානං දිස්වා උය්‍යානපරිචරණත්ථාය[6] චිත්තං උප්පාදෙත්වා රඤ්ඤො සඤ්ඤං අදාසි, රාජා උය්‍යානං පටිජග්ගාපෙත්වා ආරක්ඛං සංවිදහාපෙසි, දෙවියා උය්‍යානං පවිට්ඨමත්තාය කායදුබ්බල්‍යං[7] අහොසි අථස්සා[8] මඞ්ගලසාලමූලෙ සිරිසයනං පඤ්ඤපෙත්වා[9] සාණියා පරික්ඛිපිංසු, සා අන්තො සාණිං පවිසිත්වා සාලසාඛං ගහෙත්ත ගහෙත්වා අට්ඨාසි, අථස්සා තාවදෙව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි; දෙවා පඨමං පතිගණ්හන්තීති[10] ඛීණාසවා සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මානො පතිගණ්හන්ති; කථං: සූතිවෙසං ගණ්හිත්වාති එකෙ; තං පන පටික්ඛිපිත්වා ඉදං වුත්තං තදා බොධිසත්තමාතා සුවණ්ණඛචිතං වත්ථං නිවාසෙත්වා මච්ඡක්ඛිසදිසං දුකූලපට්ටං[11] යාව පාදන්තාව පාරුපිත්වා[12] අට්ඨාසි, අථස්සා සල්ලහුකං ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි, ධම්මකරකතො[13] උදකනික්ඛමනසදිසං; අථ තෙ පකතිබ්‍රහ්මවෙසෙනෙව උපසඞ්කමිත්වා පඨමං සුවණ්ණජාලෙන පටිග්ගණ්හෙසුං, තෙසං හත්ථතො මනුස්සා දුකූලචුම්බටකෙන[14] පටිග්ගණ්හෙසුං, තෙන වුත්තං දෙවා පඨමං පතිගණ්හන්ති පච්ඡා මනුස්සාති, චත්තාරො නං දෙවපුත්තාති චත්තාරො මහාරාජානො; පටිග්ගහෙත්වාති අජිනප්පවෙණියා පතිගණ්හිත්වා; මහෙසක්ඛාති මහාතෙජා මහායසා ලක්ඛණසම්පන්නාති අත්ථො; විසදෙව[15] නික්ඛමතීති යථා අඤ්ඤෙ සත්තා යොනිමග්ගෙ ලග්ගන්තා භග්ගවිභග්ගා නික්ඛමන්ති, න එවං[16] නික්ඛමති, අලග්ගො හුත්වා නික්ඛමතීති අත්ථො; උදෙදනාති උදකෙන; කෙනචි අසුචිනාති යථා අඤ්ඤෙ සත්තා කම්මජවාතෙහි උද්ධපාද[17] අධොසිරා යොනිමග්ගෙ පක්ඛිත්තා[18] සතපොරිසං[19] නරක පපාතං පතන්තා[20] විය තාලච්ඡිද්දෙන නික්කඩ්ඪියමානා[21] හත්ථී විය මහාදුක්ඛං අනුභවන්තා නානාඅසුචිමක්ඛිතාව නික්ඛමන්ති, න එවං බොධිසත්තො; බොධිසත්තං හි කම්මජවාතා උද්ධපාදං අධොසිරං කාතුං න සක්කොන්ති ඉති සො[22] ධම්මාසනතො ඔතරන්තො ධම්මකථිකො විය නිස්සෙණියා[23] ඔතරන්තපුරිසො[24] විය ච ද්වෙ හත්ථෙ ද්වෙ ච පාදෙ[25] පසාරෙත්වා[26]

---

1. දෙවී අන්තරෙන b. S. උපවිංජඤ්ඤා 1
2. ආරොචෙසි b. ආරොචෙසි S.
3. සකල b. S.
4. සකලා S. සාකියා b.
5. පායිංසුසු b. S.
6. උය්‍යානං b. විචරණත්ථාය b. S.
7. දුබ්බල්‍යං b. S.
8. අථ සා b.
9. පඤ්ඤපෙත්වා S.
10. පටිග්ගණ්හන්තීති b. S.
11. දුකූලපටං b, S.
12. පාරුපෙත්වා b, S.
13. කරණතො b,
14. චුම්බිටකෙන b චුම්බිතකෙන S.
15. විසුද්ධොව S.
16. එවං න S.
17. උද්ධං පාද b. S.
18. පක්ඛිපිත්වා S.
19. පොරිස b. S.
20. පපාතෙ පතනන්තා S.
21. නිකඩ්ඪියමානා b S.
22. සක්කොන්ති b, සො S
23. නිස්සෙණිතො b. S.
24. ඔතරන්තො පුරිසො b, S.
25. ද්වෙ හත්ථපාදෙච b. ද්වෙහත්ථෙච්ච ද්වෙපාදෙච S.
26. පසාරිත්වා b.

ඨිතකෝව මාතුකුච්ඡිසම්භවේන කේනචි අසුචිනා අමක්ඛිතෝව නික්ඛමති; උදකස්ස[1] ධාරාති උදකවට්ටියෝ තාසු සීතා සුවණ්ණකටාහේ පතති, උණ්හා රජතකටාහේ[2] ඉදඤ්ච පඨවීතලේ කේනචි අසුචිනා අසම්මිස්සං තේසං[3] පානීයපරිභෝජනීයං උදකඤ්චේව අඤ්ඤේහි අසාධාරණං[4] කීළිතඋදකඤ්ච දස්සේතුං වුත්තං; අඤ්ඤස්ස පන සුවණ්ණරජතඝටේහි ආහරිතඋදකස්ස[5] චේව හංසවට්ටකාදිපොක්ඛරණිගතස්ස[6] ච උදකස්ස පරිච්ඡේදෝ නත්ථි, සම්පති ජාතෝති මුහුත්තජාතෝ; පාළියං පන මාතුකුච්ඡිතෝ නික්ඛන්තමත්තෝ විය දස්සිතෝ, න[7] ඒවං දට්ඨබ්බං,[8] නික්ඛන්තමත්තං හි තං[9] පඨමං බ්‍රහ්මානෝ සුවණ්ණජාලේන පතිගණ්හිංසු,[10] තේසං හත්ථතෝ චත්තාරෝ මහාරාජානෝ මඞ්ගලසම්මතාය සුඛසම්ඵස්සාය අජිනප්පවේණියා, තේසං හත්ථතෝ මනුස්සා දුකූලචුම්බටකේන,[11] මනුස්සානං හත්ථතෝ මුඤ්චිත්වා[12] පඨවියං පතිට්ඨිතෝ[13] සේතම්හි ඡත්තේ අනුධීරමානේති[14] දිබ්බසේතච්ඡත්තේ ධාරියමානම්හි;[15] එත්ථ ච[16] ඡත්තස්ස පරිවාරානි ඛග්ගාදීනි පඤ්ච රාජකකුධභණ්ඩානිපි ආගතානේව පාළියං පන රාජගමනේ රාජා විය ඡත්තමේව වුත්තං; තේසු ඡත්තමේව පඤ්ඤායති න ඡත්තගාහකා,[17] තථා ඛග්ගතාලවණ්ටමෝරහත්ථකවාලබීජනී උණ්හීසබද්ධා[18] යේව පඤ්ඤායන්ති, න තේසං ගාහකා, සබ්බානි කිර තානි අදිස්සමානරූපා දේවතා ගණ්හිංසු, වුත්තම්පි චේතං :–

අනේකසාඛඤ්ච සහස්සමණ්ඩලං
ඡත්තං මරූ ධාරයුං අන්තලික්ඛේ[19]
සුවණ්ණදණ්ඩා වීතිපතන්ති චාමරා
න දිස්සරේ චාමරඡත්තගාහකාති.

සබ්බා ච දිසාති ඉදං සත්තපදවීතිහාරූපරි ඨිතස්ස විය සබ්බදිසානුවිලෝකනං වුත්තං, න ඛෝ පනේතං දට්ඨබ්බං; මහාසත්තෝ හි මනුස්සානං හත්ථතෝ මුඤ්චිත්වා[12] පුරත්ථිමං[20] දිසං ඕලෝකේසි අනේකානි චක්කවාළසහස්සානි ඒකඞ්ගණානි අහේසුං; තත්ථ දේවමනුස්සා ගන්ධමාලාදීහි පූජයමානා මහාපුරිස ඉධ තුම්හේහි සදිසෝපි නත්ථි කුතෝ උත්තරිතරෝති ආහංසු, ඒවං චතස්සෝ දිසා චතස්සෝ අනුදිසා ච[21] හේට්ඨා උපරීති දසපි දිසා අනුවිලෝකේත්වා[22] අත්තනෝ සදිසං අදිස්වා අයං උත්තරා දිසාති සත්තපදවීතිහාරේ[23] අගමාසි, ඒවමේත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බෝ; ආසභින්ති උත්තමං; අග්ගෝති[24] ගුණේහි සබ්බ

1. උදක 1. 9. තං b. S 17. ඡත්තගහාහකා b. [S.
2. රජටකටාහේ S 10. පටිග්ගණ්හිංසු b. S 18. උණ්හීසමත්තා b. පත්තා
3. තේසං තේසං b. 11. චුම්බිටකේන b. චුම්බන 19. ධාරයුමන්තලික්ඛේ b. S.
4. අඤ්ඤේසං සාධාරණං 12. මුච්චිත්වා S. [සේත S. 20. පුරත්ථිම b. S.
5. ආහරියාතඋදකස්ස b. S 13. පතිට්ඨාසි S. 21. අනුදිසා b S
6. පොක්ඛරණීසු ඨිතස්ස b. 14. අනුධාරියමානේහි b 22. විලෝකේසි b විලෝකේත්වා S.
7 න පන b. 15. අනුධාරියමානේ S. අනුධාර 23. විහාරේන b. S.
8. දට්ඨබ්බන්ති S. 16. එත්ථ b. S. [යමානේ b, 24. සේට්ඨෝ ජේට්ඨෝ S.

පඨමො; ඉතරානි ද්වෙ පදානි එතස්සෙව වෙවචනානි; අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවොති පදද්වයෙන ඉමස්මිං අත්තභාවෙ පත්තබ්බං අරහත්තං බ්‍යාකාසි; එත්ථ ච සමෙහි පාදෙහි පඨවියං පතිට්ඨානං චතුඉද්ධිපාදපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, උත්තරාභිමුඛභාවො මහාජනං අජ්ඣොත්ථරිත්වා අභිභවිත්වා ගමනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, සත්තපදගමනං සත්තබොජ්ඣඞ්ගරතනපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, දිබ්බසෙතච්ඡත්තධාරණං විමුත්තිච්ඡත්තපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, පඤ්චරාජකකුධභණ්ඩානි පඤ්චහි විමුත්තීහි විමුච්චනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, දිසානුවිලොකනං අනාවරණඤාණපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, ආසභි[1] වාචාභාසනං අප්පතිවත්තියං[2] ධම්මචක්කප්පවත්තනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, අයමන්තිමා ජාතීති සීහනාදො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බානස්ස පුබ්බනිමිත්තන්ති වෙදිතබ්බො;[3] ඉමෙ වාරා පාළියං ආගතා, සම්බහුලවාරො පන අනාගතො,[4] ආහරිත්වා දීපෙතබ්බො; මහාපුරිසස්ස හි ජාතදිවසෙ දසසහස්සි[5] ලොකධාතු කම්පි, දසසහස්සි[5] ලොකධාතුම්හි දෙවතා එකචක්කවාළෙ සන්නිපතිංසු, පඨමං දෙවා පතිගණ්හිංසු,[6] පච්ඡා මනුස්සා තන්තිබද්ධා[7] භෙරියො ච කෙනචි අවාදිතා[8] සයමෙව වජ්ජිංසු, මනුස්සානං අන්දු[9] බන්ධනාදීනි ඛණ්ඩාඛණ්ඩං ජිජ්ජිංසු,[10] සබ්බරොගා[11] අම්බිලෙන ධොතතම්බමලා[12] විය විගච්ඡිංසු, ජච්චන්ධා රූපානි පස්සිංසු, ජච්චබධිරා සද්දං සුණිංසු, පීඨසප්පී ජවසම්පන්නා[13] අහෙසුං, ජාතිජළානම්පි එළමූගානං[14] සති පතිට්ඨාසි,[15] විදෙසපක්ඛන්දනාවා[16] සුපට්ටනං පාපුණිංසු, ආකාසට්ඨකභූමට්ඨක[17] රතනානි සකතෙජොභාසෙන[18] භාසිතානි අහෙසුං, වෙරිනො මෙත්තචිත්තං පටිලභිංසු, අවීචිම්හි[19] අග්ගි නිබ්බායි, ලොකන්තරෙ ආලොකො උදපාදි, නදීසු ජලං නප්පවත්ති,[20] මහාසමුද්දෙසු මධුසදිසං[21] උදකං අහොසි, වාතො න වායි,[22] ආකාසගත[23] පබ්බතරුක්ඛගතා සකුණා භස්සිත්වා පඨවිං ගතා අහෙසුං, චන්දො අතිවිරොචි,[24] සූරියො න උණ්හො න සීතලො නිම්මලො[25] උතුසම්පන්නො අහොසි, දෙවතා අත්තනො අත්තනො විමානද්වාරෙ ඨත්වා අප්ඵොටනසෙළනචෙලුක්ඛෙපාදීහි මහාකීළං[26] කීළිංසු, චාතුද්දීපිකො[27] මහාමෙඝො වස්සි; මහාජනං නෙව ඛුදා[28] න පිපාසා පීළෙසි, ද්වාරකවාටානි[29] සයමෙව විවරිංසු,[30] පුප්ඵූපගඵලූපගා රුක්ඛා පුප්ඵඵලානි ගණ්හිංසු දසසහස්සි[5] ලොකධාතු

---

1. ආසභි S.
2. අප්පටිවත්තියං b. S.
3. වෙදිතබ්බං b. S
4. න ආගතො b S
5. දසසහස්සී S. දසසහස්සි b
6. පටිග්ගණ්හිංසු b. S.
7. බද්ධා b. S
8. අපවාදිතා b.
9. අද්දු b.
10. ඡිජ්ජිංසු b.
11. රොගා b
12. මලං b.
13. ජවසම්පන්නා b. S
14. මූගානං b.
15. පට්ඨාසි 1.
16. විදෙසං පක්ඛන්දනාවා S. විදෙසෙ පක්ඛන්ද b.
17. භූමට්ඨක b. S.
18. සකතෙජො b S.
19. අවීචිම්හි b.
20. නප්පවත්තනි b. S.
21. මහාසමුද්දෙ සමධුරසදිසං b [මධුරසදිසං S
22. මහාවාතා නවායිංසු S.
23. ආකාස b. S.
24. අතිරොචති b. S.
25. සීතලො b.
26. කීළිතං b. කීළිකං S.
27. චාතුද්දීපිකා S.
28. ඛුද්දා b. S.
29. කවාටා S.
30. විවරිංසු bS

එකබද්ධමාලා අහොසීති තත්‍රාපිස්ස[1] දසසහස්සී[2] ලොකධාතු එකඞ්ගණභාවො[3] සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, දෙවතානං එකචක්කවාළෙ සන්නිපාතො ධම්මචක්කප්පවත්තනකාලෙ එකප්පහාරෙන සන්නිපතිත්වා ධම්මපටිග්ගණ්හනස්ස[4] පුබ්බනිමිත්තං, පඨමං දෙවතානං පටිග්ගහණං චතුන්නං රූපාවචරජ්ඣානානං පටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, පච්ඡා මනුස්සානං පටිග්ගහණං චතුන්නං අරූපජ්ඣානානං[5] පටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, තන්තිබද්ධ[6] වීණානං සයං වජ්ජනං අනුපුබ්බවිහාරපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, චම්මබද්ධ[6] භෙරීනං වජ්ජනං මහතියා ධම්මභෙරියා අනුසාසනස්ස[7] පුබ්බනිමිත්තං, අන්දු[8] බන්ධනාදීනං ඡෙදො අස්මිමාන සමුච්ඡෙදනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, සබ්බරොගවිගමො සබ්බකිලෙසවිගමස්ස පුබ්බනිමිත්තං, ජච්චන්ධානං රූපදස්සනං දිබ්බචක්ඛුපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, ජච්චබධිරානං සද්දසවනං දිබ්බසොතධාතුපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, පීඨසප්පීනං ජවසම්පදා[9] චතුරිද්ධිපාදාධිගමස්ස[10] පුබ්බනිමිත්තං, ජළානං සතිපතිට්ඨානං[11] චතුසතිපට්ඨානපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, විදෙසපක්ඛන්දනා[12] නාවානං සුපට්ටනං[13] සම්පාපුණනං චතුපටිසම්භිදාධිගමස්ස පුබ්බනිමිත්තං, රතනානං සකතෙජොභාසො[14] භාසිතත්තං යං ලොකස්ස ධම්මොභාසං දීපෙස්සති[15] තස්ස පුබ්බනිමිත්තං, වෙරීනං මෙත්තචිත්තපටිලාභො චතුබ්‍රහ්මවිහාරපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, අවීචිම්හි අග්ගි නිබ්බානං එකාදස අග්ගිනිබ්බානස්ස පුබ්බනිමිත්තං, ලොකන්තරා ලොකො අවිජ්ජන්ධකාරං විධමිත්වා ඤාණාලොකදස්සනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, මහාසමුද්දස්ස මධුරතා නිබ්බානරසෙන එකරසභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං, වාතස්ස අවායනං ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගතභින්දනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, සකුණානං පථවිගමනං මහාජනස්ස ඔවාදං සුත්වා පාණෙහි සරණගමනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, චන්දස්ස අතිවිරොචනං බහුජනකන්තතාය පුබ්බනිමිත්තං, සුරියස්ස උණ්හසීතවිවජ්ජිත[16] උතුසුඛතා[17] කායිකචෙතසිකසුඛුප්පත්තියා[18] පුබ්බනිමිත්තං, දෙවතානං විමානද්වාරෙසු අප්පොඨනාදීහි[19] කීළනං බුද්ධභාවං පත්වා උදානං උදානනස්ස[20] පුබ්බනිමිත්තං, චාතුද්දීපිකමහාමෙඝස්ස වස්සනං මහතො ධම්මමෙඝවස්සනස්ස[21] පුබ්බනිමිත්තං, ඛුදාපීළනස්ස[22] අභාවො කායගතාසති අමතපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, (පිපාසාපීළනස්ස අභාවො විමුත්තිසුඛෙන සුඛිතභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං, ද්වාරකවාටානං සයමෙව විවරණං අට්ඨඞ්ගිකමග්ගද්වාරවිවරණස්ස පුබ්බනිමිත්තං, රුක්ඛානං පුප්ඵඵලගහණං විමුත්තිපුප්ඵෙහි පුප්ඵිතස්ස ච සාමඤ්ඤඵලභාරභරිත[23] භාවස්ස ච පුබ්බනිමිත්තං.[24]

---

1. තත්‍රාපි b.
2. දසසහස්ස b. S
3. කම්පා b [ඞ්ගණස්ස S
4. පටිගණ්හනස්ස b පටිග්ගහ
5. අරූපාවචරජ්ඣානානං S.
6. බන්ධ b. S.
7. අනුසාවනස්ස b.
8. අන්දු. b.
9. ජවනසම්පදා b S.
10. පාදභාවනස්ස 1.
11. උපට්ඨානං S.
12. පක්ඛන්ද b.
13. සුපට්ටන b b
14. තෙජො b. S.
15. දීපෙති S. දස්සෙස්සති b.
16. විවජ්ජන S විවජ්ජන b.
17. තාය b.
18. සුඛප්පත්තියා S
19. අප්පොටනාදීහි b
20. උදානස්ස b S.
21. වස්සනස්ස b. [බුද්ධ b. S.
22. ඛුදාපිපාසාපීළනස්ස 1.
23. භරිත S [ඵ මිත්තං 1.
24. අමතපටිලාභස්ස පුබ්බ

දසසහස්සී[1] ලොකධාතුයා එකද්ධජමාලතා අරියද්ධජ මාලාමාලිතාය පුබ්බනිමිත්තන්ති වෙදිතබ්බං; අයං සම්බහුලවාරො නාම, එත්ථ පඤ්හං[2] පුච්ඡන්ති; යදා මහාපුරිසො පථවියං පතිට්ඨහිත්වා උත්තරාභිමුඛො ගන්ත්වා ආසභිං[3] වාචං භාසි,[4] තදා කිං පථවියා ගතො උදාහු ආකාසෙන,[5] දිස්සමානො ගතො උදාහු අදිස්සමානො, අචෙලකො ගතො උදාහු අලඞ්කතපටියත්තො, දහරො හුත්වා ගතො උදාහු මහල්ලකො, පච්ඡාපි කිං තාදිසොව අහොසි උදාහු පන බාලදාරකොති; අයං පන පඤ්හො හෙට්ඨා[6] ලොහපාසාදෙ සඞ්ඝසන්නිපාතෙ තිපෙටකචූළා[7] භයත්ථෙරෙන විස්සජ්ජිතොව,[8] ථෙරො කිරෙත්ථ නියතිපුබ්බ[9] කතකම්ම ඉස්සරනිම්මානවාදවසෙන තං බහුං[10] වත්වා අවසානෙ එවං ව්‍යාකාසි,[11] මහාපුරිසො පථවියං ගතො මහාජනස්ස පන ආකාසෙන[12] ගච්ඡන්තො විය අහොසි, දිස්සමානො ගතො මහාජනස්ස පන අදිස්සමානො විය අහොසි, අචෙලකො ගතො මහාජනස්ස පන අලඞ්කතපටියත්තො විය[13] උපට්ඨාසි, දහරොව ගතො මහාජනස්ස පන සොළසවස්සුද්දෙසිකො විය අහොසි, පච්ඡා පන බාලදාරකොව අහොසි න තාදිසොති, එවං වුත්තෙ පරිසා අස්ස බුද්ධෙන විය හුත්වා හො ථෙරෙන පඤ්හො කථිතොති අත්තමනා අහොසි, ලොකන්තරිකවාරෙ[14] වුත්තනයො එව; විදිතාති පාකටා හුත්වා; යථා හි සාවකා නහානමුඛධොවනඛාදනපිවනාදිකාලෙ[15] අනොකාසගතෙ අතීතෙ[16] සඞ්ඛාරෙ නිප්පදෙසෙ සම්මසිතුං න සක්කොන්ති, ඔකාසපත්තෙ ඔකාසපත්තෙයෙව[17] සම්මසන්ති, න එවං බුද්ධා; බුද්ධා හි සත්තදිවසබ්භන්තරෙ වවත්ථිතෙ[18] සඞ්ඛාරෙ ආදිතො පට්ඨාය සම්මසිත්වා තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වාව විස්සජ්ජෙන්ති, තෙසං අවිපස්සිතධම්මො නාම නත්ථි, තස්මා විදිතාති ආහ; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අච්ඡරියබ්භුතසුත්තං නිට්ඨිතං.

---

2. 4. 4.

එවමෙම සුතන්ති බක්කුලසුත්තං;[19] තත්ථ බක්කුලොති යථා චාවීසති ද්වත්තිංසාති ආදිම්හි වත්තබ්බෙ බාවීසති බත්තිංසාති[20] ආදීනි වුච්චන්ති එවමෙව[21] ද්වක්කුලොති ද්වික්කුලොති වා[22] වත්තබ්බෙ බක්කුලොති වුත්තො;[23] තස්ස හි ථෙරස්ස ද්වෙ කුලානි අහෙසුං, සො කිර දෙවලොකතො[24] චවිත්වා කොසම්බිනගරෙ[25] නාම සෙට්ඨිකුලෙ[26] නිබ්බත්තො, තමෙනං පඤ්චමෙ දිවසෙ සීසං නහාපෙත්වා ගඞ්ගාකීළං අකංසු, ධාතියා[27] දාරකං උදකෙ නිමුජ්ජනුම්මුජ්ජනවසෙන කීළාපෙන්තියා[28]

---

1. සහස්ස S. සසි b
2. පඤ්හං b.
3. අසම්භි b, ආසභි S.
4. භාසති b. S.
5. ආකාසෙ S.
6. පඤ්හා b.
7. තිපිටක b. චූළා S
8. විස b. විසජ්ජිතො S
9. නියති b නියතවාදි පුබ්බ S.
10. තන්ති b, සං.සං.බහුලං S
11. ඛ්‍යාකාසි b, S.
12. ආකාසෙ S.
13. පටියත්තොව b. S.
14. ලොකුත්තරිකවාරෙ b.
15. කාලෙන 1.
16. අතීත b. S.
17. නති, ඔකාසප්පත්තෙයෙව S
18. පවත්තිත S. වත්තිත 1.
19. බ කුල b.
20. බාත්තිංසාති b.
21. එවමෙතං 1.
22. එවමෙව ඞිකුලොති b. බක්කුලොති 1, ඞිකුලොති චක්කුලොති S.
23. වුත්තං b. S.
24. දෙවලොකා b. S.
25. කොසම්බී S.
26. මහාසෙට්ඨිකුලෙ b, S,
27. ධාතීසු b.
28. කීළාපෙන්තීසු b.

එකො මහාමච්ඡො දාරකං දිස්වා භක්ඛො මෙ අයන්ති මඤ්ඤමානො මුඛං විවරිත්වා උපගතො, ධාති[1] දාරකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලාතා, මච්ඡො තං ගිලි, පුඤ්ඤවා සත්තො දුක්ඛං න පාපුණි, සයනගබ්භං පවිසිත්වා නිපන්නො විය අහොසි, මච්ඡො දාරකස්ස තෙජෙන තත්තඵාලං, ගිලිත්වා ඩය්හමානො විය වෙගෙන තිංසයොජනමග්ගං ගන්ත්වා බාරාණසිනගරවාසිනො මච්ඡබන්ධස්ස ජාලං පාවිසි, මහාමච්ඡා නාම ජාලෙ බද්ධා මාරියමානා[3] මරන්ති, අයං පන දාරකස්ස තෙජෙන ජාලතො නීහටමත්තොව[4] මතො, මච්ඡබන්ධා ච මහන්තං මහන්තං මච්ඡං ලභිත්වා ඵාලෙත්වා වික්කිණන්ති, තං පන දාරකස්ස ආනුභාවෙන අඵාලෙත්වා සකලමෙව කාජෙන හරිත්වා සහස්සෙන දෙමාති[5] වදන්තා නගරෙ විචරිංසු, කොචි න ගණ්හාති,[6] තස්මිං පන නගරෙ අපුත්තකං අසීතිකොටිවිභවං සෙට්ඨිකුලං අත්ථි, තස්ස ද්වාරමූලං පත්වා කිං ගහෙත්වා දෙථාති වුත්තා කහාපණන්ති ආහංසු, තෙහි කහාපණං දත්වා ගහිතො, සෙට්ඨිභරියා අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු මච්ඡෙ න කෙලායති, තං දිවසං පන මච්ඡං ඵලකෙ ඨපෙත්වා සයමෙව ඵාලෙසි; මච්ඡඤ්ච නාම කුච්ඡිතො ඵාලෙන්ති, සා පන පිට්ඨිතො ඵාලෙන්ති මච්ඡකුච්ඡියං සුවණ්ණවණ්ණං දාරකං දිස්වා මච්ඡකුච්ඡියං මෙ පුත්තො ලද්ධොති නදිත්වා[7] දාරකං ආදාය සාමිකස්ස සන්තිකං අගමාසි; සෙට්ඨි තාවදෙව භෙරිං චරාපෙත්වා දාරකං ආදාය රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා මච්ඡකුච්ඡියමෙම දෙව දාරකො ලද්ධො කිං කරොමීති ආහ;[8] පුඤ්ඤවා එස යො මච්ඡකුච්ඡියං අරොගො වසි, පොසෙහි නන්ති; අස්සොසි ඛො ඉතරං කුලං බාරාණසියං කිර එකං සෙට්ඨිකුලං මච්ඡකුච්ඡියං දාරකං ලභන්ති,[9] තෙ තත්ථ අගමංසු; අථස්ස මාතා දාරකං අලඞ්කරිත්වා කීළායමානං දිස්වා මනාපො වතායං දාරකොති ගහෙත්වා පවත්තිං[10] ආචික්ඛි, ඉතරා මය්හං පුත්තොති ආහ, කහං[11] තෙ ලද්ධොති මච්ඡකුච්ඡියන්ති, නො තුය්හං පුත්තො මය්හං පුත්තොති, කහං තෙ ලද්ධොති මයා දසමාසෙ කුච්ඡියා ධාරිතො, අථ නං නදියා කීළාපියමානං[12] මච්ඡො ගිලීති,[13] තුය්හං පුත්තො අඤ්ඤෙන මච්ඡෙන ගිලිතො භවිස්සති අයං පන මයා මච්ඡකුච්ඡියං ලද්ධොති උභොපි රාජකුලං අගමංසු, රාජා ආහ[14] අයං දසමාසෙ කුච්ඡියා ධාරිතත්තා අමාතා කාතුං න සක්කා, මච්ඡං ගණ්හන්තාපි වක්කයකනාදීනි[15] බහි කත්වා ගණ්හන්තා නාම නත්ථි මච්ඡකුච්ඡියං ලද්ධත්තා අයම්පි අමාතා කාතුං න සක්කා, දාරකො උභින්නම්පි කුලානං දායාදො හොතූති[16] උභොපි තං ජග්ගථාති, උභොපි ජග්ගිංසු, විඤ්ඤුතං පත්තස්ස ද්වීසුපි නගරෙසු පාසාදෙ කාරෙත්වා

---

1. ධාතියො b
2. තත්තකපල්ලං b, තත්තකපාලං S.
3. ජාලබද්ධපහරියමානා b, පහරියමානා S.
4. නීහටමත්තොව b, නීහට S.
5. දෙථාති b, S.
6. න ගණ්හන්ති b S.
7. නාදං නදිත්වා b. S.
8. ආහංසු 1.
9. ලභන්ති b.
10. ගන්ත්වා b පවත්තිං S.
11. ආදිම්හා b.
12. කීළාපියමානං b
13. ගිලති b.
14. රාජං b.
15. වක්කයකනීණා-දීනි b. [ව[illegible] යාදීනි S.
16. හොතු b.

නාටකානි පච්චුපට්ඨාපෙසුං, එකෙකස්මිං[1] නගරෙ චත්තාරො[2] චත්තාරො මාසෙ වසති, එකස්මිං නගරෙ චත්තාරො මාසෙ (වුත්ථස්ස[3] සඞ්ඝාටනාවාය මණ්ඩපං කාරෙත්වා තත්ථ නං සද්ධිං නාටකෙහි[4] ආරොපෙන්ති සො සම්පත්තිං අනුභවමානො ඉතරං නගරං ගච්ඡති, තන්නගරවාසිනො[5] නාටකානි උපඩ්ඪමග්ගං අගමංසු[6] තෙ පච්චුග්ගන්ත්වා තං පරිවාරෙත්වා අත්තනො පාසාදං නයන්ති, ඉතරානි නාටකානි නිවත්තිත්වා අත්තනො නගරමෙව ගච්ඡන්ති, තත්ථ චත්තාරො මාසෙ[7]) වසිත්වා තෙනෙව නියාමෙන පුන ඉතරං නගරං ගච්ඡති, එවමස්ස සම්පත්තිං අනුභවන්තස්ස අසීතිවස්සානි පරිපුණ්ණානි, අථ ඛො[8] භගවා චාරිකං චරමානො බාරාණසිං පත්තො,[9] සො භගවතො සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිතො. පබ්බජිත්වා සත්තාහමෙව පුථුජ්ජනො[10] අහොසි, අට්ඨමෙ පන සො[11] සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණීති[12] එවමස්ස ද්වෙ කුලානි අහෙසුං[13] තස්මා බාකුලොති සඞ්ඛං අගමාසීති, පුරාණගිහිසහායොති පුබ්බෙ ගිහිකාලෙ සහායො; අයම්පි දීඝායුකොව ථෙරං පබ්බජිතං පස්සිතුං ගච්ඡන්තො අසීතිමෙ වස්සෙ ගතො; මෙථුනො ධම්මොති බාලො නග්ගසමණො බාලපුච්ඡං පුච්ඡති න සාසනාවචරං,[14] ඉදානි ථෙරෙන දින්නනයෙ ඨිතො ඉමෙහි පන ඛොති පුච්ඡි: යංපාගස්මාති ආදීනි පදානි සබ්බවාරෙසු ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි නියමෙත්වා ඨපිතානි; තත්ථ සඤ්ඤා උප්පත්තිමත්තාව විතක්කො කම්මපථභෙදකොති ථෙරො පනාහ තස්මා විසුං කරොථ උභයමෙතං කම්මපථභෙදකමෙවාති; ගහපතිචීවරන්ති වස්සාවාසිකචීවරං; සත්ථෙනාති පිප්ඵලිකෙන[15] සූචියාති සූචිං[16] ගහෙත්වා සිබ්බිතභාවං න සරාමීති අත්ථො, කඨිනෙ[17] චීවරන්ති කඨිනචීවරං, කඨිනචීවරම්පි හි වස්සාවාසිකගතිකමෙව තස්මා තත්ථ සිබ්බිතා[18] නාභිජානාමීති ආහ, එත්තකං පනස්ස කාලං ගහපතිචීවරං අසාදියන්තස්ස ඡින්දනසිබ්බනාදීනි අකරොන්තස්ස කුතො චීවරං උප්පජ්ජති[19] ද්වීහි නගරෙහි, ථෙරො හි[20] මහායසස්සී තස්ස පුත්තධීතරො නත්තුපනත්තුකා[21] සුඛුමසාටකෙහි චීවරානි කාරෙත්වා රජාපෙත්වා සමුග්ගෙ පක්ඛිපිත්වා පහිණන්ති, ථෙරස්ස නහානකාලෙ නහානකොට්ඨකෙ ඨපෙන්ති, ථෙරො තානි නිවාසෙති චෙව පාරුපති[22] ච පුරාණචීවරානි සම්පත්තානං[23] පබ්බජිතානං දීයන්ති,[24] ථෙරො තානි නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා[25] නවකම්මං න කරොති කිඤ්චි ආයූහනකම්මං නත්ථි, ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා[26] නිසීදති, චතූසු මාසෙසු පත්තෙසු ලොමානි[27]

1. එකස්මිං b.
2. නාගරෙ b.
3. වුත්ථස්ස b.
4. නාටකෙහි S
5. වාසී b.
6. ආගමංසු b.
7. නගරෙ චත්තාරො
8. අථ b. S. [මාසෙ 1.
9. සම්පත්තො S.
10. සරණෙ b.
11. පන අනුලොම් ඵලං b.
12. පාපුණි S.
13. කුලානි b.
14. සාසනවචනං b S.
15. පිප්ඵලකෙන b.
16. සූචියාති සූචිං b'
17. කපිනෙ b.
18. සිබ්බිතා b -පෙ-1. S.
19. උප්පජ්ජතීති b [අප්පෙත්වා b
20. ථෙරො b. S.
21. නත්තපනත්තකා b. S.
22. පාරුපෙති b.
23. සම්පත්ත b.
24. දෙති b.
25. ච පාරුපෙත්වා b.
26. අප්පෙත්ව
27. ලො? bS.

කිලිට්ඨාති හොන්ති, අථස්ස පුන තෙනෙව නියාමෙන පහිනිත්වා දෙන්ති, අඩ්ඪමාසෙ අඩ්ඪමාසෙ[1] පරිවත්තෙන්තීතිපි[2] වදන්තියෙව, අනවජ්ජ රියසෙඛුවතං ථෙරස්ස මහාපුඤ්ඤස්ස මහාභිඤ්ඤස්ස[3] සතසහස්සකප්ප පූරිතපාරමිස්ස, අසොකධම්මරඤ්ඤො හි[4] කුලූපගො[5] නිග්‍රොධථෙරො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං චීවරං පරිවත්තෙසි,[6] තස්ස හි තිචීවරං හත්ථික්ඛන්ධෙ ඨපෙත්වා පඤ්චහි[7] ගන්ධචුණ්ණසතෙහි[8] පඤ්චහි ච[9] මාලාසමුග්ග සතෙහි[10] සද්ධිං පාතොව ආහරියිත්ථ තථා දිවා චෙව සායඤ්ච, රඤ්ඤා කිර දිවසස්ස තික්ඛත්තුං සාටකෙ පරිවත්තෙන්තෙන ථෙරස්ස චීවරං නීතන්ති පුච්ඡිත්වා ආම නීතන්ති සුත්වාව පරිවත්තෙන්ති, ථෙරොපි න භණ්ඩිකං බන්ධිත්වා ඨපෙසි, සම්පත්තසබ්‍රහ්මචාරීනං අදාසි, තදා කිර ජම්බුදීපෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස යෙභුය්‍යෙන නිග්‍රොධස්සෙව සන්තකං චීවර මහොසි, අහො වත මං කොචි නිමන්තෙය්‍යාති කිං පන චින්තස්ස අනුප්පාදනං භාරියං උප්පන්නස්ස පහානන්ති චින්තනං නාම ලහු[11] පරි වත්තනං තස්මා අනුප්පාදනං භාරියං උප්පන්නං පහානම්පි[12] භාරියමෙව; අන්තරඝරෙති මහාසකුලුදායිසුත්තෙන ඉන්දඛීලතො පට්ඨාය අන්තරඝරං නාම ඉධ නිබ්බොදක[13] පතනට්ඨානතො පට්ඨාය[14] අධිප්පෙතං; කුතො පනස්ස භික්ඛා උප්පජ්ජිස්සතීති ථෙරො විසු නගරෙසු අභිඤ්ඤාතො ගෙහද්වාරං ගතස්සෙව[15] පත්තං ගහෙත්වා නානාරසභොජනස්ස පූරෙත්වා දෙන්ති, සො ලද්ධට්ඨානතො නිවත්තති, භත්තකිච්චකර ණට්ඨානං පනස්ස නිබද්ධමෙව අහොසි; අනුව්‍යඤ්ජනසොති ථෙරෙන කිර රූපෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා මාතුගාමො න ඔලොකිතපුබ්බො; මාතු ගාමස්ස ධම්මන්ති මාතුගාමස්ස ඡප්පඤ්චවාචාහි ධම්මං දෙසිතුං වට්ටති පඤ්හං පුට්ඨෙන ගාථාසහස්සම්පි වත්තුං[16] වට්ටතියෙව ථෙරො පන කප්පියංමෙවෙතං[17] න අකාසි, යෙභුය්‍යෙන හි කුලූපගථෙරානමෙතං තං[18] කම්මං හොති භික්ඛුනුපස්සයන්ති භික්ඛුනී උපස්සයං තං පන ගිලානපුච්ඡකෙන ගන්තුං වට්ටති ථෙරො පන කප්පියමෙව න අකාසි එසෙව[19] නයො සබ්බත්ථ; චුණ්ණන්ති කොසම්බචුණ්ණාදිනා; ගත්තපරිකම්මන්ති සරීරසම්බාහනකම්මං; ව්‍යාපජ්ජිතාති[20] පයොජ යිතා; ගද්දූහනමත්තන්ති[21] ගාවිත්ථනෙ ගහෙත්වා එකඛීරබින්දු[22] දූහනකාලමත්තම්පි; කෙන පන කාරණෙන ථෙරො නිරාබාධො අහොසි, පදුමුත්තරෙ කිර භගවති සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරෙ චාරිකං චරමානෙ හිමවති විසරුක්ඛා පුප්ඵිංසු, භික්ඛුසතසහස්සස්සාපි[23] තිණ පුප්ඵිකා[24] රොගො උප්පජ්ජති, ථෙරො තස්මිං සමයෙ ඉද්ධිමා තාපසො

---

1. අඩ්ඪෙ b. S.
2. පරිවත්තං S. පරිවත්තන
3. මහාවිරියස්ස b. [නිත්b.
4. රඤ්ඤො b. S.
5. කුලූපකො b. S.
6. පරිවත්තෙන්ති b.
7. ච b.
8. ගන්ධසමුග්ගසතෙහි b.
9. හි S.
10. ගන්ධසමුග්ගසතෙහිච S
11. ලහුක b S.
12. උප්පන්නස්ස b. උප්පන්නපහානම්පි S.
13. නිබ්බොදක b.
14. පතනට්ඨානං b.
15. ආගතස්සෙවස්ස b. S
16. වත්තුම්පි S.
17. කප්පියමෙව b. කප්පියං අකප්පියංමෙව S.
18. නාමෙතං b. S.
19. එස b. S.
20. විචාරිතාති b. S.
21. මත්තන්ති 1.
22. එකං ඛීරබින්දුං b. S.
23. සහස්සානම්පි b. S.
24. පුප්පිකා b

හොති, සො ආකාසෙන ගච්ඡන්තො භික්ඛුසඞ්ඝං දිස්වා ඔතරිත්වා රොගං පුච්ඡිත්වා හිමවන්තතො ඔසධං ආහරිත්වා අදාසි, උපසිංඝනමත්තෙනෙව රොගො වූපසමි, කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙපි පඨම වප්පදිවසෙ වප්පං ඨපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පරිභොගං අග්ගිසාලඤ්චෙව වච්චකුටිං ච කාරෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස භෙසජ්ජං වට්ටං[1] නිබන්ධි[2] ඉමිනා කම්මෙන නිරාබාධො අහොසි, උක්කට්ඨනෙසජ්ජිකො පන උක්කට්ඨාරඤ්ඤකො ච තස්මා නාභිජානාමි **අපස්සෙනකං අපස්සෙතාති**[3] ආදිමාහ, **සරණොති** සකිලෙසො; **අඤ්ඤං උදපාදීති** අනුපසම්පන්නස්ස අඤ්ඤං[4] ව්‍යාකාතුං න වට්ටති ථෙරො තස්මා ව්‍යාකාසි න ථෙරො අහං අරහාති[5] ආහ අඤ්ඤං උදපාදීති පනාහ; අපිච ථෙරො අරහන්ති පාකටො තස්මා එවමාහ; **පබ්බජන්ති** ථෙරො සයං නෙව පබ්බාජෙති න උපසම්පාදෙති අඤ්ඤෙහි පන භික්ඛූහි එවං කාරාපෙසි, **අපාපුරණං ආදායාති** කුඤ්චිකං ගහෙත්වා;[6] **නිසින්නකොව පරිනිබ්බායීති** අහං ධරමානොපි න අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස භාරො අහොසිං පරිනිබ්බුතස්සපි මෙ සරීරං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පලිබොධො මා අහොසීති තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා පරිනිබ්බායි, සරීරතො ජාලා උට්ඨහි[7] ඡවිමංසලොහිතං සප්පි විය ඣායමානං පරික්ඛයං ගතං සුමනකුලසදිසා ධාතුයොව[8] අවසිස්සිංසු[9] සෙසං සබ්බත්ථ පාකටමෙව, ඉදං පන සුත්තං දුතියසඞ්ගහෙ සඞ්ගහීතන්ති.[10]

බක්කුලසුත්තං චතුත්ථං.

---

2. 4. 5.

එවමෙමං සුතන්ති දන්තභූමිසුත්තං; තත්ථ **අරඤ්ඤකුටිකායන්ති**[11] තස්සෙව වෙළුවනස්ස එකස්මිං විවිත්තට්ඨානෙ පධානකම්මිකානං භික්ඛූනං අත්ථාය කතසෙනාසනෙ; **රාජකුමාරොති** බිම්බිසාරස්ස පුත්තො ඔරසකො;[12] **ඵුසෙය්‍යාති** ලභෙය්‍ය; **එකග්ගතන්ති** එවං පටිපන්නො සමාපත්තිං නාම ලභති ඣානං නාම ලභතීති ඉදං මයා සුතන්ති වදති; **කිලමථොති** කායකිලමථො; විහෙසාතිපි සොව කිලමථො වුත්තො; **යථා සකෙ තිට්ඨෙය්‍යාසීති** අත්තනො අජානනකොට්ඨාසෙයෙව තිට්ඨෙය්‍යාසීති **දෙසෙතීති** චිත්තෙකග්ගතා නාම එවං ලභති සමාපත්තිං එවං නිබ්බත්තෙන්තීති, අප්පනා[13] උපචාරං පාපෙත්වා එකං[14] කසිණපරිකම්මං කථෙසි; **පවෙදෙත්වාති** පකාසෙත්වා; **නෙක්ඛම්මෙන ඤාතබ්බන්ති** කාමතො නිස්සටගුණෙන ඤාතබ්බං; කාමතො නිස්සටගුණෙ ඨිතෙන පුග්ගලෙන එකග්ගං නාම ජානිතබ්බන්ති අධිප්පායෙනෙතං[15] වුත්තං; **සෙනාති** තස්සෙව වෙවචනාති; **කාමෙ පරිභුඤ්ජන්තොති** දුවිධෙපි කාමෙ භුඤ්ජමානො; හත්ථිදම්මා වා අස්සදම්මා වා

---

1. භෙසජ්ජවත්තං b. S.
2. නිබන්ධං b. නිබද්ධං S.
3. අපෙපසෙනිකං b, අපසස
4. අඤ්ඤං b. S. [ඨිතාති bS.
5. අරහාති b.
6. අයං b.
7. උට්ඨහති b.
8. ධාතුයො ච S.
9. අවසෙසිංසු b අවසිංසු S.
10. සඞ්ගහිතන්ති S.
11. ආරඤ්ඤ S.
12. පාරසකො 1.
13. අප්පනං b.
14. එක b. එවං S.
15. අධිප්පායෙන තං.

ගොදම්මා වාති එත්ථ අදන්තහත්ථිදම්මාදයො විය විනෙතකකා[1] රහිතා; පුග්ගලා දට්ඨබ්බා, දන්තහත්ථිදම්මාදයො[2] විය විනෙතකගගා[1] සම්පන්නා යථා අදන්තහත්ථිදම්මාදයො කූටාකාරං අකත්වා ධුරං[3] අඡඩෙත්වා දන්තගමනං වා ගන්තුං දන්තෙහි වා පත්තබ්බං[4] භූමිං පාපුණිතුං න සක්කොන්ති එවමෙව විනෙතකගගා[1] රහිතා සම්පන්නවිනෙතකෙගගහි නිබ්බත්තිතගුණං වා නිබ්බත්තෙතුං පත්තබ්බං[5] භූමිං වා පාපුණිතුං[6] න සක්කොන්ති; හත්ථවිලඞ්ඝකෙනාති හත්ථෙන හත්ථං ගහෙත්වා; දවෙඨයන්ති[7] පසසිතබ්බයුත්තකං; ආවමොති[8] ආවරිතො;[9] නිවුමොති[10] නිවාරිතො; ඔවුමොති;[11] ඔනද්ධො;[12] නාගවනිකන්ති හත්ථිපදෙපමෙ නාගවනවරකො පුරිසො නාගවනිකොති වුත්තො ඉධ හත්ථිසික්ඛාය කුසලො හත්ථිං ගහෙතුං සමත්ථො; අතිපස්සිත්වාති දිස්වා; එත්ථගෙධාති[13] එත්සම්ං පවත්තෙන[14] ගෙධා; සරසඞ්කප්පානන්ති වවත්ථං කප්පානං;[15] මනුස්සකන්තෙසු සීලෙසු සමාදපනායාති එත්ථ යථා[16] නාගො ඉත්ථිපුරිසෙහි කුමාරකකුමාරිකාහි[17] සොණ්ඩාදිසු ගහෙත්වා උපකිලියෙ[18] මානො විකාරං න කරොති සුඛායති තදනෙත[19] මනුස්සකන්තාති සීලාති සමාදිණ්ණොති නාම හොන්ති; පෙමනීයාති තාත රාජා තෙ පසන්නො මඞ්ගලහත්ථිට්ඨානෙ[20] ඨපෙස්සති රාජාරහානි භොජනාදීනි ලභිස්සතීති එවරූපී නාගෙහි පියායිතබ්බකථා;[21] සුස්සුසතීති තං පෙමනීයකථං සොතුකාමො හොති; තිණඝාසොදකන්ති තිණඝාසමෙව[22] උදකඤ්ච; තිණඝාසන්ති ඝාසිතබ්බං තිණං ඛාදිතබ්බන්ති අත්ථො; පණවොති[23] දෙණ්ඩිමො;[24] සබ්බවංසකසද්දස නිඝිත නිණ්ණිනාසකාවොති නිහිත සබ්බවංසකද්දෙසො චෙව අපනීතකසාවො ච; අඞ්ගතෙනව සබ්බං[25] ගවජතීති අඞ්ගසමො හොති; ගෙහසිතසීලානන්ති පඤ්චකාමගුණනිස්සිතසීලානං; ඣුසකාති අට්ඨඞ්ගිකමග්ගස්ස; අදන්තමරණං[26] මහල්ලකො රඤ්ඤො නාගො[27] කාලඞ්කතොති[28] රඤ්ඤො මහල්ලකො නාගො අදන්තමරණං මතො කාලකතොති අදන්තමරණ[29] කාලකිරියං[30] කරියති[31] අයමෙත්ථ අත්ථො; එසනයො සබ්බත්ථ සෙසං[32] උත්තානමෙවාති.

දන්තභූමිසුත්තං පඤ්චමං.

---

1. විනෙතකගණතා S
2. දන්තහත්ථිආදයො b
3. රූපං b.
4. පත්තබ්බ b.
5. පත්ත S.
6. නිබ්බත්තෙතුං පාපුණිතුං
7. දිවෙඩ්ඪයන්ති b S [වං b
8. ආවුමොති b. S.
9. ආවාරිතො S.
10. නිවුතොති 1.
11. ඔවුමොති b. S. ඔවුතො 1.
12. ඔනද්ධ b.
13. එත්ථ S. ගෙධාවාති b.
14. පවත්ත b, S
15. බාධනසත්තප්පානං b. ධාවන S
16. වත්වා, යථා S.
17. කුමාරකුමා කාහි b. S.
18. උපකෙලිය b S.
19. තථානෙත S.
20. ඨානෙව S
21. තබ්බාකථා b.
22. තිණඝාසං ඝාසසෙඤ්චව b.
23. පණවොති S.
24. දිණ්ඩිමො b.
25. සබ්බං b S
26. අදන්තං b [සබ්බත්ථ S.
27. නා-ගො මතො S.
28. කාලං කතොති b
29. කාල කතො තොති
30. නාම b, S. [අදන්තමරණ
31. කරීති S, කරීයතීති b
32. සෙසං [කාල-

එවම්මෙ සුතන්ති භූමිජසුත්තං; තත්ථ භූමිජොති අයං ථෙරො ජයසෙනරාජකුමාරස්ස මාතුලො; ආසඤ්ච අනාසඤ්චාති කාලෙන ආසං කාලෙන අනාසං; සකෙන ථාලිපාණකෙනාති පකතිපවත්තා භික්ඛා පවත්තා ච[1] අත්තනො නිට්ඨිතභත්තතොපි[2] භත්තෙන පරිවිසි; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

භූමිජසුත්තං ඡට්ඨං.

---

2. 4. 7.

එවම්මෙ සුතන්ති අනුරුද්ධසුත්තං; තත්ථ එවමාහංසූති තස්ස උපාසකස්ස අඵාසුකකාලො අහොසි තදා උපසඞ්කමිත්වා එවමාහංසු; අපණ්ණකන්ති අවිරද්ධිතං; එකට්ඨාති[3] අප්පමාණාති වා මහග්ගතාති වා; ඣානමෙව චිත්තෙකග්ගතායෙව; එවං වුච්චන්ති ඉමං[4] සඞ්ඛාය එවමාහ: යාවතා එකං රුක්ඛමූලං[5] මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරතීති එකරුක්ඛමූල[6] පමාණට්ඨානං[7] කසිණනිමිත්තෙන ඔත්ථරිත්වා තස්මිං කසිණනිමිත්තෙ මහග්ගතජ්ඣානං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති; මහග්ගතන්ති එතස්ස ආභොගො නත්ථි කෙවලං මහග්ගතජ්ඣානප්පවත්ති වසෙනෙතං[8] වුත්තං, එසනයො සබ්බත්ථ; ඉමිනා ඛො එතං ගහපති පරියායෙනාති ඉමිනා කාරණෙන; එත්ථ හි අප්පමාණාති වුත්තානං බ්‍රහ්මවිහාරානං නිමිත්තං න වඩ්ඪති[9] උග්ඝාටනං න ජායති තානි ච[10] ඣානානි අභිඤ්ඤාපාදකානි වා නිරොධස්ස වා පාදකානි න හොන්ති විපස්සනාපාදකානි පන වට්ටපාදකානි[11] භවොක්කමනානි ච හොන්ති, මහග්ගතාති වුත්තානං පන කසිණජ්ඣානානං නිමිත්තං වඩ්ඪති උග්ඝාටනං ජායති සමතික්කමො හොති[12] අභිඤ්ඤාපාදකානි නිරොධපාදකානි ච[13] වට්ටපාදකානි භවොක්කමනානි ච හොන්ති, එවමිමෙ[14] ධම්මා නානත්ථා[15] අප්පමාණා මහග්ගතාති එවං නානාබ්‍යඤ්ජනා,[16] ඉදානි මහග්ගත[17] සමාපත්තිතො නීහරිත්වා භවූපපත්තිකාරණං දස්සෙන්තො: චතස්සො ඛො ඉමාති ආදිමාහ: පරිත්තාභාති ඵරිත්වා ජානන්තස්ස අයමාභොගො අත්ථි පරිත්තාභෙසු පන දෙවෙසු නිබ්බත්තති කාරණං ඣානං භාවෙන්තො එවං වුත්තො; එසනයො සබ්බත්ථ; පරිත්තාභා සියා සඞ්කිලිට්ඨාභා හොන්ති සියා පරිසුද්ධාභා, අප්පමාණාභාපි[18] සියා සඞ්කිලිට්ඨාභා හොන්ති සියා පරිසුද්ධාභා, කථං සුප්පමත්තෙන වා සරාවමත්තෙන වා කසිණෙ[19] පරිකම්මං කත්වා[20] සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා පඤ්චහාකාරෙහි ආචිණ්ණවසීභාවො පච්චනීකධම්මානං

---

1. පකතිපවත්තාය භික්ඛාය S.
2. නිට්ඨිතභත්තතොපි b
3. එකත්ථාති b S.
4. ඉදං b. S.
5. එ. රුක්ඛමූලෙ 1.
6. එකං b එකරුක්ඛමූලං S.
7. පමාණට්ඨාන 1. [මූලෙ 1.
8. වසෙන පනෙතං b
9. වඩ්ඪති S.
10. තානි b
11. ච. S.
12. තික්කමො හොන්ති b
13. කානි b. S.
14. එවමිපිමෙ b.
15. නානත්ථා b. නානාත්තා [S.
16. බ්‍යඤ්ජනාච b.
17. මහග්ගතා S.
18. අප්පමාණාභා b. S.
19. කසිණ b.
20. කත්වා පරිත්තාභෙ S.

සුට්ඨු අපරිසොධිතත්තා දුබ්බලමෙව සමාපත්තිං වලඤ්ජෙත්වා[1] අප්පගුණජ්ඣානතො[2] වුට්ඨිතො කාලං කත්වා පරිත්තාභෙසු නිබ්බත්තන්ති, වණ්ණොපිස්ස[3] පරිත්තො චෙව හොති සඞ්කිලිට්ඨො ච, පඤ්චහි පනාකාරෙහි ආචිණ්ණ[4] වසීභාවො පච්චනීකධම්මානං සුට්ඨු පරිසොධිතත්තා සුවිසුද්ධං සමාපත්තිං වලඤ්ජෙත්වා පගුණජ්ඣානතො වුට්ඨිතො කාලං කත්වා පරිත්තාභෙසු නිබ්බත්තන්ති, වණ්ණො පනස්ස පරිත්තො හි ඛො[5] හොති පරිසුද්ධො පන ඛායති,[6] එවං පරිත්තාභා සියා සඞ්කිලිට්ඨාභා හොන්ති සියා පරිසුද්ධාභා, කසිණෙ පන විපුල[7] පරිකම්මං කත්වා සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා පඤ්චහාකාරෙහි ආචිණ්ණවසීභාවොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව වෙදිතබ්බං; එවං අප්පමාණාභා සියා සඞ්කිලිට්ඨාභා හොන්ති සියා පරිසුද්ධාභාති; **වණ්ණනානත්තන්ති** සරීරවණ්ණස්ස නානත්තං; **නො ච ආභානානත්තන්ති** ආලොකෙ නානත්තං න පඤ්ඤායති; **අච්චි**[8] **නානත්තන්ති** දීඝරස්සඅණුථූලවසෙන අච්චිනානත්තං;[9] **යත්ථ යත්ථාති** උය්‍යානවිමානකප්පරුක්ඛනදීතීරපොක්ඛරණීතීරෙසු යත්ථ යත්ථ; **අධිවසන්තීති**[10] වසන්ති; **අභිරමන්තීති** රමන්ති න උක්කණ්ඨන්ති; **කාජෙනාති** යාගුභත්තතෙලඵාණිතමච්ඡමංසකාජෙසු යෙන කෙනචි කාජෙන; කාචෙනාතිපි පාඨො අයමෙවත්ථො;[11] **පිටකෙනාති**[12] පච්ඡියා; **තත්ථ තත්ථෙවාති** සප්පිමධුඵාණිතාදීනං සුලභට්ඨානතො ලොණමච්ඡාදීනං[13] උස්සන්නට්ඨානන්ති නා[14] පුබ්බෙ අම්හාකං වසනට්ඨානං ඵාසුකං තත්ථ වසිම්හ[15] ඉධ ලොණවාතො[16] බාධති පූතිමච්ඡගන්ධො[17] සීසරොගං උප්පාදෙතීති එවං චිත්තං අනුප්පාදෙත්වා තත්ථ තත්ථෙව රමන්ති, **ආභාති** ආභාසම්පන්නා; **තදඞ්ගෙනාති** තස්සා භවූපපත්තියා අඞ්ගෙන භවූපපත්තිකාරණෙනාති අත්ථො; ඉදානි තං කාරණං පුච්ඡන්තො **කො නු ඛො හෙතූති** ආදිමාහ: **කායදුට්ඨුල්ලන්ති** කායාලසියභාවො[18] **ඣායතොති** ජලතො; **දීඝරත්තං ඛො මෙති** ථෙරො කිර පාරමියො පූරෙන්තො ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා නිරන්තරං තීණි අත්තභාව සතානි බ්‍රහ්මලොකෙ පටිලභි,[19] තං සන්ධායෙවමාහ,[20] වුත්තම්පි චෙතං:–

> අබ්භොකිණ්ණං[21] තීණි සතං යං පබ්බජිං ඉසිපබ්බජං[22]
> අසඞ්ඛතං ගවෙසන්තො පුබ්බෙ සඤ්චරිතං මමන්ති.[23]

සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අනුරුද්ධසුත්තං සත්තමං.

---

1. වලඤ්ජිත්වා b, S.
2. අප්පගුණ b.
3. වණ්ණොපනස්ස b. S.
4. චිණ්ණ 1.
5. පරිත්තොචෙව b. S.
6. පරිසුද්ධොච b. S.
7. විපුලෙ S.
8. තිති අච්ඡ S.
9. අච්චියානානත්තං S. අච්චියා b.
10. අභිනිවිසන්තීති b. අභිනිවසන්තීති S.
11. ච අත්ථො S.
12. පුටකෙනාති 1.
13. ලොණපූති b, S.
14. උස්සන්නට්ඨානං S. ඨානං නීතා b.
15. සුඛං වසිම්හා b.
16. ලොණෙණ වාතො b. S.
17. ගන්ධො වා b. S.
18. ලසියාභාවො S.
19. පටිලභති b. S.
20. සන්ධායෙතං ආහ b.
21. අභොකිණ්ණං b.
22. පබ්බජ්ජං ඉසිපබ්බජ්ජං b.
23. මමාති S.

2. 4. 8.

එවම්මෙ සුතන්ති උපක්කිලෙසසුත්තං; තත්ථ **එතදවොචාති** නෙව භෙදාධිප්පායෙන න පියකම්‍යතාය;[1] අථඛ්වාස්ස එතදහොසි; ඉමෙ භික්ඛූ මම වචනං ගහෙත්වා න[2] ඔරමිස්සන්ති, බුද්ධා ච නාම හිතානුකම්පකා අද්ධා නෙසං[3] භගවා එකං[4] කාරණං කථෙස්සති, තං[5] සුත්වා එතෙ ඔරමිස්සන්ති, තතො නෙසං[6] ඵාසුවිහාරො භවිස්සතීති තස්මා එතං **ඉධ** භන්තෙති ආදිවචනමවොච, **මා භණ්ඩනන්ති** ආදීසු අකත්ථාති[7] පාඨසෙසං ගහෙත්වා මා[8] භණ්ඩනං අකත්ථාති එවං අත්ථො දට්ඨබ්බො; **අඤ්ඤතරොති** සො කිර භික්ඛු භගවතො අත්ථකාමො, අයං කිරස්ස අධිප්පායො: ඉමෙ භික්ඛූ කොධාභිභූතා සත්ථුවචනං න ගණ්හන්ති මා භගවා එතෙ ඔවදන්තො කිලමීති[9] තස්මා එවමාහ: **පිණ්ඩාය පාවිසීති** න කෙවලං පාවිසි යෙන පන[10] ජනෙන න දිට්ඨො සො මං[11] පස්සන්තිපි අධිට්ඨාසි, කිමත්ථං අධිට්ඨාසීති: තෙසං භික්ඛූනං දමනත්ථං, භගවා හි තදාපි[12] පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො පුථුසද්දො[13] සමජනොති ආදි ගාථා භාසෙත්වා[14] කොසම්බිතො[15] බාලකලොණකාරගාමං ගතො, තතො[16] පාචීනවංසදායං[17] ගතො, තතො පාරිලෙ[18]ය්‍යකවනසණ්ඩං ගන්ත්වා පාරිලෙය්‍යකහත්ථිනා උපට්ඨාහියමානො[19] තෙමාසං වසි, නගරවාසිනොපි සත්ථා විහාරං ගතො ගච්ඡාම ධම්මස්සවනායාති ගන්ධපුප්ඵහත්ථා විහාරං ගන්ත්වා කහං භන්තෙ සත්ථාති පුච්ඡිංසු කහං තුම්හෙ සත්ථාරං දක්ඛථ සත්ථා ඉමෙ භික්ඛූ සමග්ගෙ කරිස්සාමීති ආගතො, සමග්ගෙ කාතුං අසක්කොන්තො නික්ඛමිත්වා ගතොති, මයං සතම්පි සහස්සම්පි දත්වා සත්ථාරං ආනෙතුං න සක්කොම, සො නො අයාචිතො සයමෙව ආගතො, මයං ඉමෙ භික්ඛූ නිස්සාය සත්ථුසම්මුඛා ධම්මකථං සොතුං න ලභිම්හ,[20] ඉමෙ සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිතා තස්මිම්පි සාමග්ගිංකාරෙන්තෙ සමග්ගා නජාතා කස්සඤ්ඤස්ස[21] වචනං කරිස්සන්ති අලං න[22] ඉමෙසං භික්ඛා දාතබ්බාති සකලනගරෙ දණ්ඩං ඨපයිංසු, තෙ පුන දිවසෙ සකලනගරං පිණ්ඩාය චරිත්වා කටච්ඡුමත්තම්පි භික්ඛං අලභිත්වා විහාරං අගමංසු, උපාසකාපි තෙ පුන ආහංසු: යාව සත්ථාරං න ඛමාපෙථ තාව වො ඉදමෙව[23] දණ්ඩකම්මන්ති; තෙ සත්ථාරං ඛමාපෙස්සාමාති භගවති සාවත්ථිං[24] අනුප්පත්තෙ තත්ථ අගමංසු,[25] සත්ථා තෙසං අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි දෙසෙසීති අයමෙත්ථ පාළිමුත්තකකථා, ඉදානි **පුථුසද්දොති** ආදිගාථාසු පුථු මහාසද්දො[26] අස්සාති පුථුසද්දො;

---

1. කම්මතාය b
2. ගහෙත්වා b
3. අවඨානෙමං l.
4. එකං S.
5. ති 1
6. තෙසං b. S.
7. ආදි b. S.
8. වං S.
9. කිලමතීති l
10. යෙනපි b S
11. දිට්ඨෙ සො 1. S.
12. නාථ S.
13. සද්දෙ b. S.
14. භාසිත්වා b S.
15. කොසම්බිතොව b.
16. ගතො 1.
17. වංසමිගදායං b. S.
18. පාලිලෙ b.
19. පාරිලෙය්‍යක හත්ථිනාගෙන උපට්ඨියමානොS. පාරිලෙය්‍ය හත්ථි නාගෙන උපට්ඨාහියමානොb.
20. නලභිම්හා b. S
21. කස්ස S. කස්සාඤ්ඤස්ස b.
22. අලං 1.
23. තාව තෙසං නමෙවb [තාවමෙව 1.
24. සාවත්ථියං b. S.
25. අනුප්පත්තෙ භන්තෙ අලභිත්වා විහා[රං ආගමිංසු l.
26. සද්දොව S

සමජනොති සමානො එකසදිසො ජනො සබ්බො වායං භණ්ඩනකාරක ජනො; සමන්තතො සද්දනිච්ඡාරණෙන[1] පුථුසද්දො චෙව සදිසො චාති වුත්තං හොති; න බාලො කොචි මඤ්ඤථාති තත්‍ර කොචි එකොපි අහං බාලොති න මඤ්ඤිති[2] සබ්බෙ[3] පණ්ඩිතමානිනො යෙව; නාඤ්ඤං භිය්‍යො අමඤ්ඤරුන්ති කොචි එකොපි අහං බාලොති ච න මඤ්ඤිති[4] භිය්‍යො ච සඞ්ඝස්මිං භිජ්ජමානෙ අඤ්ඤම්පි එකං මය්හං කාරණා[5] සඞ්ඝො භිජ්ජතීති ඉදං කාරණං න මඤ්ඤීති අත්ථො; පරිමුට්ඨාති මුට්ඨස්සතිනො; වාචාගොචරභාණිනොති රාකාරස්ස රස්සාදෙසො[6] කතො, වාචා ගොචරාව[7] න සතිපට්ඨානගොචරා; භාණිනොති[8] කථං භාණිනො යාවිච්ඡන්ති මුඛායාමං[9] යාව මුඛං පසාරෙතුං ඉච්ඡන්ති තාව පසාරෙත්වා භාණිනො; එකොපි සඞ්ඝගාරවෙන මුඛසංකොචනං න කරොතීති අත්ථො; යෙන නීතාති යෙන කලහෙන ඉමං නිල්ලජ්ජ භාවං[10] නීතා; න තං විදූති තං න[11] ජානන්ති එවං සාදීනවො[12] අයන්ති; යෙ[13] තං උපනය්හන්තීති තං අක්කොච්ඡි අයං මමන්ති[14] ආදිකං ආකාරං යෙ උපනය්හන්ති; සනන්තනොති පොරාණො; පරෙති පණ්ඩිතෙ ඨපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ භණ්ඩනකාරකා පරෙ නාම තෙ එත්ථ සඞ්ඝමජ්ඣෙ කලහං කරොන්තා මයං යමාමසෙ[15] උපරමාම නස්සාම[16] සතතං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමාති න ජානන්ති. යෙ ච තත්ථ[17] විජානන්තීති යෙ[18] තත්ථ පණ්ඩිතා මයං මච්චු[19] සමීපං ගච්ඡාමාති විජානන්ති; තතො සම්මන්ති මෙධගාති එවං හි[20] ජානන්තා යොනිසොමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති; අට්ඨිච්ඡින්නාති අයං ගාථා ජාතකෙ ආගතා බ්‍රහ්මදත්තඤ්ච දීඝාවුකුමාරඤ්ච[21] සන්ධාය වුත්තා, අයං හෙත්ථ අත්ථො. තෙසම්පි තථා පවත්තවෙරානං හොති සඞ්ගති, කස්මා තුම්හාකං න හොති, යෙසං[22] වො නෙව මාතාපිතූනං[23] අට්ඨීනි ඡින්නානි න පාණා හටා න ගවා[24] ස්සධනානි හටානීති; සචෙ ලභෙථාති ආදි ගාථා පණ්ඩිතසහායස්ස ච[25] බාලසහායස්ස ච වණ්ණාවණ්ණදීපනත්ථං වුත්තා අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානීති[26] පාකටපරිස්සයෙ ච පටිච්ඡන්න පරිස්සයෙ ච අභිභවිත්වා; තෙන සද්ධිං අත්තමනො සතිමා චරෙය්‍යාති; රාජාව රට්ඨං විජිතන්ති යථා අත්තනො විජිතං[27] රට්ඨං මහාජනක රාජා ච අරින්දමමහාරාජා ච පහාය එකකා චරිංසු[28] එවං චරෙය්‍යාති[29] අත්ථො; මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගොති මාතඞ්ගො අරඤ්ඤෙ නාගොව;

---

1. නිච්ඡරණෙන b. නිච්ඡාරෙන S.
2. න මඤ්ඤි 1.
3. සබ්බෙපි b.
4. න ච මඤ්ඤි b. 1.
5. කාරණං 1.
6. රස්සාදෙසො b. S.
7. ච 1, b.
8. භාණිනොච b. S.
9. යාමන්ති b. S.
10. නිල්ලජ්ජභාවං S.
11. නතං b. S.
12. ආදීනවො b.
13. යෙච b. S.
14. අක්කොච්ඡිමන්ති b. මන්ති S.
15. යම්මාමසෙ S.
16. උපයම්සාම b.
17. යෙච S.
18. යෙ ච S.
19. මච්චුනො S b.
20. එවඤ්හි තෙ b. S.
21. දීඝාවු 1.
22. තෙසං S.
23. පිතූනං b. S.
24. ආනාවා නගව b. ගවා S.
25. සහායස්ස b.
26. සබ්බානි පරිස්සයා [නීති පාකටපරිස්ස [යානීති 1.
27. විජිත b.
28. එකිකා b චවරිංසු b. S.
29. විචරෙය්‍යාති

මාතඞ්ගොති හත්ථී[1] වුච්චති; **නාගොති** මහන්තාධිවචනමෙතං; යථා හි මාති[2] පොසකො මාතඞ්ගනාගො අරඤ්ඤෙ එකො චරි න ච පාපානි අකාසි[3] යථා ච පාරිලෙය්‍යකො එවං එකො චරෙ න ච[4] පාපානි කයිරාති[5] වුත්තං හොති; **බාලකලොණකාරගාමොති** උපාලිගහපතිස්ස භොගගාමො;[6] **තෙනුපසඞ්කමීති**[7] කස්මා උපසඞ්කමි: ගණෙ කිරස්ස ආදීනවං දිස්වා එකවිහාරිං භික්ඛුං පස්සිතුකාමතා උදපාදි තස්මා සීතාදි[8] පීළිතො උණ්හාදීනි පත්ථයමානො විය උපසඞ්කමි; **ධම්මියා කථායාති** එකීභාවෙ[9] ආනිසංසපටිසංයුත්තාය; **යෙන පාචීනවංසදායොති**[10] තත්ථ කස්මා උපසඞ්කමි: කලහකාරකෙ කිරස්ස දිට්ඨාදීනවතො සමග්ගවාසිනො භික්ඛූ පස්සිතුකාමතා උදපාදි තස්මා සීතාදිපීළිතො උණ්හාදීනි පත්ථයන්තො[11] විය තත්ථ උපසඞ්කමි; **ආයස්මා ච අනුරුද්ධොති** ආදි වුත්තනයමෙව; **අපි පන වොති** පච්ඡිමපුච්ඡාය[12] ලොකුත්තරධම්මං පුච්ඡෙය්‍ය සො පන ථෙරානං නත්ථි තස්මා තං පුච්ඡිතුං න යුත්තන්ති පරිකම්මොභාසං පුච්ඡති,[13] **ඔභාසං චෙව**[14] **සඤ්ජානාමාති** පරිකම්මොභාසං සඤ්ජානාම; **දස්සනඤ්ච රූපානන්ති** දිබ්බචක්ඛුනා රූපදස්සනඤ්ච සඤ්ජානාම;[15] **තඤ්ච නිමිත්තං න පටිවිජ්ඣාමාති** තඤ්ච කාරණං න ජානාම, යෙන නො ඔභාසො ච රූපදස්සනඤ්ච අන්තරධායති තං ඛො පන වො අනුරුද්ධා නිමිත්තං පටිවිජ්ඣිතබ්බන්ති තං වො[16] කාරණං ජානිතබ්බං; **අහම්පි සුදන්ති** අනුරුද්ධා තුම්හෙ කිං න ආලුළෙස්සන්ති[17] අහම්පි ඉමෙහි එකාදසහි උපක්කිලෙසෙහි ආලුළිතපුබ්බොති දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි; **විචිකිච්ඡා ඛො මෙති** ආදිසු මහාසත්තස්ස ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බචක්ඛුනා නානාවිධානි රූපානි දිස්වා ඉදන්නු ඛො කින්ති[18] විචිකිච්ඡා උදපාදි; **සමාධි චවීති** පරිකම්මසමාධි චවි;[19] **ඔභාසොති** පරිකම්මොභාසොපි අන්තරධායි දිබ්බචක්ඛුනාපි[20] රූපං න පස්සි; **අමනසිකාරොති** රූපානි පස්සතො විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජති; ඉදානි කිඤ්චි න මනසිකරිස්සාමීති අමනසිකාරො උදපාදි; **ථීනමිද්ධන්ති** කිඤ්චි අමනසිකරොන්තස්ස ථීනමිද්ධං උදපාදි **ඡම්භිතත්තන්ති** හිමවන්තාභිමුඛං ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දානවරක්ඛසඅජගරාදයො අද්දස[21] අථස්ස ඡම්භිතත්තං උදපාදි; **උබ්බිල්ලන්ති**[22] මයා දිට්ඨභයං පකතියා ඔලොකියමානං නත්ථි අදිට්ඨෙ කිං නාම භයන්ති චින්තයතො උබ්බිල්ලාවිතත්තං[23] උදපාදි; **සකිදෙවාති**[24] එකපයොගෙනෙව පඤ්චනිධිකුම්භියො[25] පස්සෙය්‍ය; **දුට්ඨුල්ලන්ති** මයා විරියං[26] ගාළ්හං පග්ගහිතං තෙන මෙ

---

1. හත්ථි 1. b.
2. මාතු b S.
3. අකාරයි b. S.
4. න S.
5. කරියාති b.
6. ලොණකාරගාමො b.
7. තෙනු b. S.
8. සීතාදීහි b. S.
9. එකීභාවෙන b.
10. දායො S. මිගදාය ා b.
11. පත්ථයමානො b.
12. පුච්ඡා 1.
13. පුච්ඡි. S.
14. සංචෙව S.
15. සම්පජානාම S.
16. තංඛො b.
17. කිංනු S. ආලුළිස්සන්ති b. S.
18. ඉදං ඛො කින්ති b. ඉදංනුඛො කිං ඉදං නුඛො කින්ති b.
19. චවති b.
20. චක්ඛුනා b.
21. අද්දස. S.
22. උප්පිලන්ති b. උබ්බිලන්ති S. උබ්බිසෙලන්ති 1.
23. උප්පිලාවිතත්තං b.
24. සකිං දෙවාති S.
25. කුම්භියොපි b.
26. පුන විරියං b.

උබ්බිල්ලං[1] උප්පන්නන්ති[2] විරියං සිථිලමකාසි, තතො කායදුට්ඨුල්ලං කායදරථො[3] කායාලසියං උදපාදි; අච්චාරද්ධවිරියන්ති මම විරියං[4] සිථිලං කරොතො දුට්ඨුල්ලං උප්පන්නන්ති පුන විරියං පග්ගණ්හතො අච්චාරද්ධවිරියං උදපාදි; පතෙමෙය්‍යාති මරෙය්‍ය; අතිලීනවිරියන්ති මම විරියං උග්ගණ්හතො[5] එවං ජාතන්ති[6] පුන විරියං සිථිලයතො[7] අතිලීනවිරියං උදපාදි; අභිජප්පාති දෙවලොකාභිමුඛං ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දෙවසඞ්ඝං පස්සතො තණ්හා උදපාදි; නානත්තසඤ්ඤාති මය්හං එකජාතිකං රූපං මනසිකරොන්තස්ස අභිජප්පා උප්පන්නා නානාවිධරූපං මනසි කරිස්සාමීති කාලෙන දෙවලොකාභිමුඛං කාලෙන මනුස්සලොකාභිමුඛං[8] වඩ්ඪෙත්වා නානාවිධානි රූපානි මනසිකරොතො නානත්තසඤ්ඤා උදපාදි; අතිනිජ්ඣායිතත්තන්ති මය්හං නානාවිධානි රූපානි මනසිකරොන්තස්ස නානත්තසඤ්ඤා උදපාදි; ඉට්ඨං වා අනිට්ඨං වා එකජාතිකමෙව රූපං[9] මනසිකරිස්සාමීති තථා මනසිකරොතො අතිනිජ්ඣායිතත්තං රූපානං[10] උදපාදි; ඔභාසනිමිත්තං මනසිකරොමීති පරිකම්මොභාසමෙව මනසි කරොමීති;[11] න ච රූපානි පස්සාමීති දිබ්බචක්ඛුනා රූපානි න පස්සාමි, රූපනිමිත්තං මනසි කරොමීති දිබ්බචක්ඛුනා විසයරූපමෙව මනසි කරොමි; පරිත්තඤ්චෙව ඔභාසන්ති පරිත්තකම්මට්ඨානෙ[12] ඔභාසං; පරිත්තානි ච රූපානීති පරිත්තකම්මට්ඨානෙ[13] රූපානි; විපරියායෙන දුතියවාරො වෙදිතබ්බො; පරිත්තො සමාධීති පරිත්තකො පරිකම්මොභාසො ඔභාසපරිත්තත්තං[14] හි සන්ධාය ඉධ පරිකම්මසමාධි පරිත්තොති වුත්තො; පරිත්තං තස්මිං[15] සමයෙති තස්මිං සමයෙ දිබ්බචක්ඛුම්පි පරිත්තකං හොති; අප්පමාණවාරෙපි එසෙව නයො; අවිතක්කම්පි විචාරමත්තන්ති[16] පඤ්චකනයෙ දුතියජ්ඣානසමාධිං අවිතක්කම්පි අවිචාරන්ති චතුක්කනයෙපි පඤ්චකනයෙපි ඣානත්තයසමාධිං; සප්පීතිකන්ති දුතියතතියජ්ඣානසමාධිං;[17] නිප්පීතිකන්ති තිකචතුක්ක[18] ඣානසමාධිං; සාතසහගතන්ති තික චතුක්කජ්ඣානසමාධිං; උපෙක්ඛාසහගතන්ති චතුක්කනයෙ චතුත්ථජ්ඣාන සමාධිං පඤ්චකනයෙ පඤ්චකජ්ඣානසමාධිං; කදා පන භගවා ඉමං තිවිධං සමාධිං භාවෙසි: මහාබොධිමූලෙ නිසින්නො පච්ඡිමයාමෙ; භගවතො හි පඨමමග්ගො පඨමජ්ඣානිකො අහොසි; දුතියාදයො දුතියතතියචතුත්ථජ්ඣානිකා, පඤ්චකනයෙ පඤ්චමජ්ඣානස්ස මග්ගො නත්ථීති සො ලොකියො අහොසීති ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං සන්ධායෙතං වුත්තං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

උපක්කිලෙසසුත්තං අට්ඨමං.

---

1. උප්පිලං b. උබ්බිල. S.
2. උප්පන්නං b. S
3. තතො කාය දරථො කාය දුට්ඨුල්ලන්ති කාය දරථො S. කායදුට්ඨුල්ලං b.
4. මම S.
5. පග්ගණ්හන්තො b, S.
6. ජාතං S.
7. සිථිලං කරොන්තො b.
8. දෙවලොකාභිමුඛං S
9. ජාතිකමෙව b.
10. තත්තං: තත්තං රූපං S. තථාරූපානං 1.
11. කරොමි b. කරොති 1.
12. පරිත්තකට්ඨානෙ b.
13. පරිත්තට්ඨානෙ b.
14. ඔභාසං පරිත්තං තං b.
15. පරිත්තං මෙ S. සමාධි S
16. විචාරමපි 1.
17. දුකතික b.
18. දුක දුක S. දුක b. දුකචතුක්ක 1

2. 4. 9.

එවං මෙ සුතන්ති බාලපණ්ඩිතසුත්තං; තත්ථ **බාලලක්ඛණානීති** බාලො අයන්ති එතෙහි ලක්ඛියති ඤායතීති බාලලක්ඛණානි; තානෙව තස්ස[1] සඤ්ජානන[2] කාරණානීති **බාලනිමිත්තානි**; බාලස්ස චරිතා[3] පදානානීති[4] **බාලාපදානානි**; **දුච්චින්තිතචින්තීති** චින්තයන්තො[5] අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදමිච්ඡාදස්සනවසෙන දුච්චින්තිතමෙව චින්තෙති; **දුබ්භාසිතභාසීති**[6] භාසමානොපි මුසාවාදාදිභෙදං දුබ්භාසිතමෙව භාසති; **දුක්කට[7] කම්මකාරීති** කරොන්තොපි පාණාතිපාතාදිවසෙන දුක්කට කම්මමෙව කරොති; **තත්‍ර චෙති** යත්‍ර[8] නිසින්නො තස්සං පරිසතිං;[9] **තජ්ජං තස්සාරුප්පන්ති** තජ්ජාතිකං තදනුච්ඡවිකං; පඤ්චන්නං වෙරානං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකං ආදීනවප්පටිසංයුත්තන්ති අධිප්පායො; තත්‍රාති තාය කථාය කච්ඡමානාය,[10] **බාලන්ති** ආදීනි සාමිඅත්ථෙ උපයොග වචනං; **ඔලම්බන්තීති** උපට්ඨහන්ති; සෙසපදද්වයං තස්සෙව වෙවචනං; ඔලම්බනාදිආකාරෙන හි[11] තානි උපට්ඨහන්ති තස්මා එවං වුත්තං; **පථවියා ඔලම්බන්තීති** පථවීතලෙ පත්ථරන්ති;[12] සෙසපදද්වයං තස්සෙව වෙවචනං; පත්ථරනාකාරෙනෙව හෙස;[13] **තත්‍ර භික්ඛවෙ බාලස්සාති** තස්මිං උපට්ඨානාකාරෙ ආපාථගතෙ බාලස්ස එවං හොති; **එතද වොචාති** අනුසන්ධිකුසලො භික්ඛු නිරයස්ස උපමා කාතුං න සක්කොතීති[14] න භගවා වදති, න සුකරාති[15] පන වදති, න[16] සුකරං පන සක්කා හොති කාතුං හන්දාහං දසබලං උපමං කාරාපෙමීති චින්තෙත්වා එතං **සක්කා පන භන්තෙති** වචනං අවොච; **හනෙය්‍යුන්ති** විනිවිජ්ඣිත්වා ගමනවසෙන යථා එකස්මිං ඨානෙ ද්වෙ පහාරාති[17] පතන්ති එවං හනෙය්‍යුං; තෙනස්ස ද්වෙ වණමුඛසතානි හොන්ති ඉතො උත්තරිම්පි[18] එසෙව නයො; **පාණිමත්තන්ති** අන්තොමුට්ඨියං සණ්ඨහනමත්තං;[19] **සඞ්ඛම්පි න උපෙතීති** ගණනමත්තම්පි න ගච්ඡති; **කලභාගම්පීති** සතිමං කලං සහස්සිමං කලං[20] සතසහස්සිමං වා කලං උපගච්ඡතීතිපි වත්තබ්බතං[21] න උපෙති; **උපනිධිම්පීති**[22] උපනික්ඛිපනමත්තම්පි න උපෙති ඔලොකෙන්තස්ස ඔලොකනමත්තම්පි[23] නත්ථි; **තත්තං[24] අයොඛිලන්ති** තිගාවුතං අත්තභාවං සම්පජ්ජලිතාය ලොහපථවියා උත්තානකං නිපජ්ජාපෙත්වා[25] දක්ඛිණහත්ථෙ තාලප්පමාණං අයසූලං පවෙසෙන්ති, තථා වාමහත්ථාදීසු, යථා ච උත්තානකං නිපජ්ජාපෙත්වා එවං උදරෙනපි[26] වාමපස්සෙනපි දක්ඛිණපස්සෙනපි[27]

---

1. තානි තානෙව තස්ස S. තානෙව තස්ස b
2. සම්පජානනතො b.
3. බාලස්ස b.
4. බාලාපදානානි S.
5. පි S.
6. දුබ්භාසිත. b.
7. දුක්කට b S.
8. යත්ථ b. S.
9. තාසං 1. පරිසති b.
10. කථියමානාය S.
11. ආකාරෙහි S.
12. පථවිතලෙ පත්ථ
13. හො පන b [යන්ති b.
14. න සක්කාති b.
15. න සුකරෙති 1. S
16. වදන S,
17. පහාරා 1, S.
18. උත්තරිපි b.
19. ඨපනමත්තං b.
20. කලභාගම්පිති සතිම.
21. වත්තබ්බං 1. S. [කලං.
22. උපනිධම්පිති b.S. [සහස්සිම
23. ඔලොකිතම්පි b.
24. තත්ථ S. 25. තස්ස b.
26. උරෙනපි b. S. [පස්සෙනපි
27. දක්ඛිණපස්සෙනපිවාම bS.

නිපජ්ජාපෙත්වා තං කම්මකාරණං[1] කරොන්තියෙව; **සංවෙසිත්වාති** ජලිතාය[2] ලොහපඨවියා තිගාවුතං අත්තභාවං නිපජ්ජාපෙත්වා; **කුඨාරීහීති** මහතීහි ගෙහස්ස එකපක්ඛඡදනමත්තාහි කුඨාරීහි තච්ඡන්ති; ලොහිතං නදී හුත්වා සන්දති, ලොහපඨවිතො ජාලා උට්ඨහිත්වා තච්ඡිතට්ඨානං ගණ්හන්ති, මහාදුක්ඛං උප්පජ්ජති, තච්ඡන්තා පන සුත්තාහතං කරිත්වා දාරුං විය අට්ඨංසම්පි ඡළංසම්පි කරොන්ති, **වාසීහීති** මහාසුප්පප්පමාණාහි වාසීහි; තාහි තච්ඡන්තා තචතො යාව අට්ඨී සණිකං තච්ඡන්ති, තච්ඡිත තච්ඡිතං පටිපාකතිකං හොති; **රථෙ යොජෙත්වාති** සද්ධිං යුගයො[3]ත්තපඤ්ජරචක්කකුබ්බරපාචනෙහි[4] සබ්බතො සම්පජ්ජලිතෙ[5] රථෙ යොජෙත්වා; **මහන්තන්ති** මහාකූටාගාරප්පමාණං; **ආරොපෙන්තීති** සම්පජ්ජලිතෙහි අයමුග්ගරෙහි පොථෙන්තා[6] ආරොපෙන්ති; **සකිම්පි උද්ධන්ති** සුපක්කුථිතාය උක්ඛලියා පක්ඛිත්තතණ්ඩුලා විය උද්ධං අධො තිරියඤ්ච ගච්ඡති;[7] **භාගසො මිතොති** භාගෙ ඨපෙත්වා[8] ඨපෙත්වා විභත්තො; **පරියන්තොති** පරික්ඛිත්තො; **අයසාති** උපරි අයපට්ටෙන ඡාදිතො; **සමන්තා යොජනසතං ඵරිත්වා තිට්ඨතීති** එවං ඵරිත්වා තිට්ඨති යථා සමන්තා යොජනසතෙ ඨානෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තස්ස අක්ඛීනි යමකගොළකා[9] විය නික්ඛමන්ති; **න සුකරං[10] අක්ඛානෙන පාපුණිතුන්ති** නිරයො නාම එවම්පි දුක්ඛොති වස්සසතං වස්සසහස්සං කථෙන්තෙනාපි මත්ථකං පාපෙත්වා කථෙතුං න සුකරොති[11] අත්ථො; **දන්තුල්ලෙහකන්ති**[12] දන්තෙහි උල්ලෙහිත්වා[13] ලුඤ්චිත්වාති වුත්තං හොති, **රසාදෙති** රසගෙධෙන පරිභුත්තරසො; **අසාදුම්සාදු[14] ඛාදකාති** අසාදුම්සාදු[14] ඛාදන්තං; **දුබ්බණ්ණොති** දුරූපො; **දුද්දසිකොති** දාරකානං භායාපනත්ථං කතයක්ඛො විය දුද්දසො; **ඔකොටිමකොති** ලකුණ්ඨකො පවිට්ඨගීවො මහොදරො; **කාණොති** එකක්ඛිකාණො වා උභයක්ඛිකාණො වා; **කුණීවාති**[15] එකහත්ථකුණී වා උභයහත්ථකුණී වා;[16] **පක්ඛහතොති** පීඨසප්පී; **සො[17] කායෙනාති** ඉදමස්ස දුක්ඛානුප්පබන්ධදස්සනත්ථං ආරද්ධං: **කලිග්ගහෙනාති** පරාජයෙන; **අනුබන්ධං නිගච්ඡෙය්‍යාති** යස්මා බහුං ජිතො සබ්බං[18] සාපතෙය්‍යම්පිස්ස නප්පහොති තස්මා අත්තනාපි බන්ධං නිගච්ඡෙය්‍ය,[19] **කෙවලපරිපූරා බාලභූමීති** බාලො තීණි දුච්චරිතානි පූරෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තති තත්ථ පක්කාවසෙසෙන මනුස්සත්තං ආගතො පඤ්චසු නීචකුලෙසු නිබ්බත්තිත්වා පුන තීණි දුච්චරිතානි පූරෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තතීති අයං සකලා පරිපුණ්ණා බාලභූමි; **පණ්ඩිතලක්ඛණානීති** ආදි

---

1. කරණං b S.
2. සම්පජ්ජලිතාය b. S.
3. යුගයු b S.
4. පාජනෙහි 1.
5. පජ්ජලිතෙ b. S.
6. පොථෙන්තා S.
7. ගච්ඡතීති S. පච්චති b.
8. භාගෙ b P 2.
9. ගොළිකා b.
10. නික්ඛමන්ති සුකරා b.
11. සුකරන්ති b. S.
12. දන්තුල්ලෙහකන්ති b.
13. උල්ලෙහිත්වා b.
14. අසාදුම්සාදුං 1.
15. කුණීති b. S.
16. කුණීවා උභයහත්ථකුණී
17. පීඨසප්පී b. [වා b. S.
18. සබ්බං S.
19. අත්තනොපි b, බන්ධනං නිගච්ඡෙය්‍ය

වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං; **සුභාසිතභාසීති** ආදීනි වචී-
මනොසුචරිතාදීනං වසෙන යොජෙතබ්බානි; **සීසං නහාතස්සාති**
සීසෙන සද්ධිං ගන්ධොදකෙන නහාතස්ස; **උපොසථිකස්සාති** සමා-
දින්නඋපොසථඞ්ගස්ස; **උපරි පාසාදවරගතස්සාති** පාසාදවරඋපරි-
ගතස්ස; සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා පාසාදවරස්ස උපරි මහාතලෙ සිරිගබ්භං
පවිසිත්වා සීලානි ආවජ්ජන්තස්ස; තදා කිර රාජා පාතොව සතසහස්සං
විස්සජ්ජෙත්වා මහාදානං දත්වා සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි සීසං
නහායිත්වා කතපාතරාසො සුද්ධං උත්තරාසඞ්ගං එකංසං කත්වා උපරි
පාසාදස්ස සිරිසයනෙ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නො අත්තනො
දානමයපුඤ්ඤසමුදයං ආවජ්ජෙන්තො නිසීදති, අයං කිර[1] සබ්බචක්ක-
වත්තීනං ධම්මතා, තෙසං තං ආවජ්ජන්තානංයෙව වුත්තප්පකාරං
පුඤ්ඤකම්මපච්චයං උතුසමුට්ඨානං නීලමණිසඞ්ඝාතසදිසං පාචීනසමුද්ද-
ජලතලං ඡින්දමානං විය ආකාසං අලඞ්කුරුමානං[2] විය දිබ්බං[3] චක්ක-
රතනං පාතුභවති, තයිදං දිබ්බානුභාවයුත්තත්තා දිබ්බන්ති වුත්තං;
සහස්සං අස්ස අරානන්ති **සහස්සාරං**; සහ නෙමියා සහ නාභියා චාති
සනෙමිකං සනාභිකං; සබ්බෙහි ආකාරෙහි පරිපූරන්ති **සබ්බාකාරපරි-
පූරං**; තත්ථ චක්කඤ්ච තං රතිජනනට්ඨෙන රතනඤ්චාති චක්කරතනං
යාය පන තං නාභියා සනාභිකන්ති වුත්තං සා ඉන්දනීලමණිමයා හොති
මජ්ඣෙ පනස්සා රජතමයා පණාළි[4] යාය සුද්ධසිනිද්ධඝනදන්තපන්තියා[5]
හසමානං විය විරොචති මජ්ඣෙ ඡිද්දෙන විය චන්දමණ්ඩලෙන උභොසුපි
බාහිරන්තෙසු[6] රජතපට්ටෙන කතපරික්ඛෙපො හොති තෙසු පනස්සා
නාභිපණාළිපරික්ඛෙපපට්ටෙසු යුත්තට්ඨානෙ පරිච්ඡෙදලෙඛා සුවි-
භත්තාව හුත්වා පඤ්ඤායන්ති අයං තාවස්ස නාභියා සබ්බාකාරපරි-
පූරතා,[7] යෙහි පන තං අරෙහි[8] සහස්සාරන්ති වුත්තං තෙ සත්තරතන-
මයා සුරියරස්මියො විය පභාසම්පන්නා හොන්ති, තෙසම්පි ඝටකමණික-
පරිච්ඡෙදලෙඛාදීනි සුවිභත්තානෙව පඤ්ඤායන්ති අයමස්ස අරානං
සබ්බාකාරපරිපූරතා;[7] යාය පන තං නෙමියා සහ[8] සනෙමිකන්ති
වුත්තං සා බාලසුරියරස්මිකලාපසිරිං අවහසමානා විය සුරත්තසුද්ධසිනිද්ධ-
පවාළමයා හොති, සන්ධිසු පනස්සා සඤ්ඣාරාගසස්සිරීකරත්තජම්බුනද-
පට්ටාවට්ටපරිච්ඡෙදලෙඛා ච සුවිභත්තා පඤ්ඤායන්ති, අයමස්ස නෙමියා
සබ්බාකාරපරිපූරතා; නෙමිමණ්ඩලපිට්ඨියං පනස්ස දසන්නං දසන්නං
අරානමන්තරෙ ධමනවංසො විය අන්තො සුසිරො ඡිද්දමණ්ඩලික-
විචිත්තො වාතගාහී පවාළදණ්ඩො හොති, යස්ස වාතෙරිතස්ස[9] සුකු-
සලසමන්නාහතස්ස පඤ්චඞ්ගිකතූරියස්ස විය සද්දො වග්ගු ච රජනීයො
ච කමනීයො ච මදනීයො ච[10] හොති, තස්ස ඛො පන පවාළදණ්ඩස්ස
උපරි සෙතච්ඡත්තං උභොසු පස්සෙසු සමොසරිත කුසුමදාමෙ ලො

1. අයං b. S.
2. අලඞ්කරමානං b
3. දිබ්බ . 1. S.
4. පණාළි S, පනාළි b.
5. සුද්ධසිනිද්ධදන්තපන්තියා b S
6. බාහිරන්තෙසුපි S
7. පූරිතා b
8. අරෙහි සහ .
9. නෙමියා b 1.
10. වාතෙන පරිහතස්ස b.
11. රජනීයොච කමනීයො ච b
12. රජනීයොච රමණීයො

සත්තියොති එවං සමොසරිතකුසුමදාමසත්ති[1] සතද්ධජපරිවාරෙන සෙතච්ඡත්තසතධාරිනා පවාළදණ්ඩසතෙන සමුප[2] සොභිතනෙමි පරික්ඛෙපස්ස අබ්භන්තරම්පි නාභිපණාළීනං අන්තරා ද්වෙ සීහමුඛානි හොන්ති, යෙහි තාලක්ඛන්ධප්පමාණා[3] පුණ්ණචන්දකිරණ කලාපසස්සිරිකා තරුණරවිසමානරත්තකම්බලගෙණ්ඩුකපරියන්තා ආකාසගඞ්ගාගතිසොභං අභිභවමානා විය ද්වෙ මුත්තාකලාපා[4] ඔලම්බන්ති, යෙහි චක්කරතනෙන සද්ධිං ආකාසෙ සම්පරිවත්තමානෙහි තීණි චක්කානි එකතො පරිවත්තන්තානි විය ඛායන්ති, අයමස්ස සබ්බසො සබ්බාකාරපරිපූරතා; තං පනෙතං එවං සබ්බාකාරපරිපූරං පකතියා සායමාසභත්තං භුඤ්ජිත්වා අත්තනො අත්තනො ඝරද්වාරෙ පඤ්ඤත්තාසනෙ[5] නිසීදිත්වා පවත්තකථාසල්ලාපෙසු මනුස්සෙසු වීථිචතුක්කාදිසු කීළමානෙ දාරකජනෙ; නාතිඋච්චෙන නාතිනීචෙන[6] වනසණ්ඩමත්ථකාසන්නෙන ආකාසප්පදෙසෙන පලොභයමානං[7] විය රුක්ඛසාඛග්ගානි ද්වාදසයොජනතො පට්ඨාය සූයමානෙන මධුරස්සරෙන සත්තානං සොතානි ඔධාපයමානං යොජනතො පට්ඨාය නානප්පභාසමුජ්ජලෙන වණ්ණෙන නයනානි සමාකඩ්ඪන්තං රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස පුඤ්ඤානුභාවං උග්ඝොසයන්තං විය රාජධානි[8] අභිමුඛං ආගච්ඡති, අථ තස්ස චක්කරතනස්ස සද්දසවනෙනෙව කුතො නුඛො කස්ස නු ඛො අයං සද්දොති ආවජ්ජිතහදයානං පුරත්ථිමං දිසං ආලොකයමානානං තෙසං මනුස්සානං අඤ්ඤතරො අඤ්ඤතරං එවමාහ; පස්ස භො අච්ඡරියං පුබ්බෙ චන්දො[9] එකො උග්ගච්ඡති අජ්ජ පන අත්තදුතියො[10] උග්ගතො එතං හි රාජහංසමිථුනං විය පුණ්ණචන්දමිථුනං පුබ්බාපරියෙන ගගනතලං අභිලඞ්ඝතීති; තමඤ්ඤො ආහ: කිං කථෙසි සම්ම, කහං නාම තයා ද්වෙ පුණ්ණචන්දා එකතො උග්ගච්ඡන්තා දිට්ඨපුබ්බා නනු එස තපනීයරංසිධාර[11] පිඤ්ජරකිරණො දිවාකරො උග්ගතොති, තමඤ්ඤො[12] එවමාහ; කිං උම්මත්තොසි නනු[13] ඉදානිමෙව දිවාකරො අත්ථංගතො සො කථං ඉමං පුණ්ණචන්දං අනුබන්ධමානො උග්ගච්ඡිස්සති අද්ධා පනෙතං අනෙකරතනප්පභාසමුදයසමුජ්ජලං කස්සාපි[14] පුඤ්ඤවන්තො විමානං භවිස්සතීති; තෙ සබ්බෙපි අපසාදයන්තා අඤ්ඤෙ එවමාහංසු: කිං බහුං විප්පලපථ නෙවෙස[15] පුණ්ණචන්දො, න සූරියො, න දෙවවිමානං, න හි තෙසං එවරූපා සිරිසම්පත්ති අත්ථි චක්කරතනෙනෙත පනෙතෙන[16] භවිතබ්බන්ති, එවං පවත්තසල්ලාපස්සෙව තස්ස ජනස්ස චන්දමණ්ඩලං ඔහාය තං චක්කරතනං අභිමුඛං හොති, තතො තෙහි කස්ස නු ඛො ඉදං නිබ්බත්තන්ති වුත්තෙ භවන්ති වත්තාරො කස්සඤ්ඤස්ස නනු

1. පත්ති b. S.
2. සමූහ b.
3. ප්පමාණං 1. ණ S.
4. මුත්තකලාපා b. S.
5. සනෙසු b. S.
6. නාතිඋච්චෙ නාතිනීචෙපි S.
7. උපසොභයමානං S. උභතො සොභයමානං b.
8. රාජට්ඨානි b ධානී S.
9. අයං පුණ්ණචන්දො පුබ්බෙ b. පුණ්ණචන්දො සබ්බද S. [එකකො b. එකකො S.
10. පනදුතියො S.
11. තපනීයරංසිධාරො S ධරො S.
12. සිතංකත්වා b. S.
13. නනුඛො b.
14. රතනප්පභාසමුජ්ජලං පභාසමුජ්ජලං
15. නෙව b.
16. පනෙතෙන b.

අවහාකං රජා[1] පුරිතචකකවතතිවතෙතා තසෙසතං තිඨඨතතතති, අථ සො ච මහාජනො යො[2] අඤඤු පසසති සබබාච[3] චකකරතන මෙව අනුගචඡති, තමපි චකකරතනං රඤෙඤායෙව අතථාය අතතනො ආගතභාවං ඤපෙතුකාමං විය සතතකඛතතුං පාකාරමතථකෙනෙව නගරං අනුසංයායිතවා රඤෙඤා අනෙතපුරං පදකඛිණං කතවා අනෙත පුරසස උතතරසීහපඤජරසදිසෙ ඨානෙ සුඛෙන සකකා හොති පූජෙතුං එවං අකඛාහතං විය තිටඨති, එවං ඨිතසස පනසස වාතපානචඡිදදාදීහි පවිසිතවා නානාවිරාගරතනපපභාසමුජජලං අනෙතා පාසාදං අලං[4]කුරු මානං පභාසමූහං දිසවා දසසනතථාය සඤජාතාභිලාසො රජා හොති, පරිජනොපිසස පියවචනපාභතතත ආගනතවා තමතථං නිවෙදෙති, අථ රජා බලවපීතිපාමොජජඵුටසරීරො[5] පලලඞකං මොචෙතවා උටඨායා සනා සීහපඤජරසමීපං ගනතවා[6] චකකරතනං දිසවා සුතං ඛො පන මෙතනතති[7] ආදිකං චිනතනං[8] චිනතයති,[9] තෙන වුතතං “දිසවාන[10] රඤෙඤා ඛතතියසස -පෙ- අසසං නු ඛො අහං රජා චකකවතතී”ති තතථ සො හොති රජා චකකවතතීති කිතතාවතා චකකවතති හොති එකඞගුලදවඞගුලමතතමපි චකකරතනෙ[11] ආකාසං අබභුගගනතවා පවතෙත;[12] ඉදනි තසස පවතතාපනතථං යං කාතබබං තං[13] දසෙසනෙතා: අථ ඛො භිකඛවෙති ආදිමාහ; තතථ උටඨායාසනාති නිසිනනාසනතො උටඨහිතවා චකකරතනසමීපං ආගනතවා;[14] භිඞකාරං[15] ගහෙතවාති හතථිසොණඩසදිසපණාලිං[16] සුවණණභිඞකාරං උකඛිපිතවා; වාමහතෙථන[17] උදකං ගහෙතවා පවතතතු භවං චකක රතනං අභිවිජිනාතු භවං චකකරතනනති, අනවදෙව රජා චකකවතති සදධිං චතුරඞගිනියා සෙනායාති සබබචකකවතතීනං හි උදකෙන අබභුකකිරිතවා[18] අභිවිජිනාතු භවං චකකරතනනති වචනසමනනතර මෙව වෙහාසං අබභුගගනතවා චකකරතනං පවතතති, යසස පවතති සමකාලමෙව[19] සො රජා චකකවතති නාම හොති, පවතෙත පන චකකරතනෙතං අනුපපබනධමානොව රජා[20] චකකවතති යානවරං ආරුයහ වෙහාසං අබභුගගචඡති[21] අථසස ඡතතචාමරාදිහතථා පරි ජනො චෙව අනෙතපුරජනො ච තතො නානපපකාරකඤචුකකව චාදිසනනාහවිභූසිතෙන විවිධාභරණ[22] පපභාසමුජජලෙන[23] සමුසසිත ධජපටාකපතිමණඩිතෙන අතතනො අතතනො පන බලකායෙන[24]

---

1. මහාරජා b, S.
2. සොච b.
3. සබබාපි b, S.
4. පාසාදං b. S.
5. පාමුජජඵුටඨසරීරෙ S.
6. නං S
7. මෙති 1 S.
8. ආදිකමපිනං S.
9. චිනෙතසි b.
10. දිසවා b.
11. චකකරතනං b, S.
12. පවතෙතතති S.
13. පවතතිවිධානෙ කාතබබං b. පතතවිධානෙ S.
14. චකකරතන සමීපං ආගනතවා නිසිනනාසනතො උටඨ
15. සුවණණභිඞකාරං S
16. පනාළි S.
17. වාමෙන හතෙථන S.
18. අභිසිඤචිතවා b. S.
19. පවතතිසමකාලමෙව S.
20. මානොච S.
21. තීති S.
22. විවිධසංකාර b. විවිධුපහරණ S.
23. සමුජජලිත S. ලිතෙන b
24. අතතනො අතතනො කායාලඞකාරෙන b. අතතනොකායෙන S.

සද්ධිං උපරාජසෙනාපතිප්පභුතයොපි[1] වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා රාජානමෙව පරිවාරෙන්ති, රාජයුත්තා[2] පන ජනසඞ්ගහත්ථං නගරවීථිසු භෙරියො චරාපෙන්ති,[3] තාතා අම්හාකං රඤ්ඤො චක්කරතනං නිබ්බත්තං[4] අත්තනො අත්තනො විභවානුරූපෙන මණ්ඩිතපසාධිතා සන්නිපතථාති, මහාජනො පන පකතියා චක්කරතනසද්දෙනෙව සබ්බකිච්චානි පහාය ගන්ධපුප්ඵාදීනි ආදාය සන්නිපතිතොව සොපි සබ්බො වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා රාජානමෙව පරිවාරෙති, යස්ස[5] යස්ස හි රඤ්ඤො පන සද්ධිං ගන්තුකාමතා උප්පජ්ජති සො[6] සො ආකාසගතොව[7] හොති, එවං ද්වාදස යොජනා ආයාමවිත්ථාරා පරිසා හොති, තත්ථ එකපුරිසොපි ඡින්නභින්නසරීරො වා කිලිට්ඨවත්ථො වා නත්ථි, සුචිපරිවාරො හි රාජා චක්කවත්ති, චක්කවත්තිපරිසා නාම විජ්ජාධරපරිසා විය ආකාසෙ ගච්ඡමානා ඉන්දනීලමණිතලෙ විප්පකිණ්ණරතනසදිසා හොති, තෙන වුත්තං අන්වදෙව රාජා චක්කවත්ති සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනායාති; තම්පි චක්කරතනං රුක්ඛග්ගානං උපරි[8] නාතිඋච්චෙන ගගනප්පදෙසෙන පවත්තති, යථා රුක්ඛානං පුප්ඵඵලපල්ලවෙහි අත්ථිකා තානි සුඛෙන ගහෙතුං සක්කොන්ති, භූමියං ඨිතා එස රාජා එස[9] සෙනාපතීති සල්ලක්ඛෙතුං සක්කොන්ති, ඨානාදීසු ච[10] ඉරියාපථෙසු යො යෙන ඉච්ඡති සො තෙනෙව ගච්ඡති, චිත්තකම්මාදිසිප්පපසුතා චෙත්ථ අත්තනො අත්තනො කිච්චං කරොන්තා යෙව ගච්ඡන්ති, යථෙව හි භූමියං තථා තෙසං සබ්බානි කිච්චානි ආකාසෙ ඉජ්ඣන්ති, එවං චක්කවත්තිපරිසං ගහෙත්වා තං චක්කරතනං වාමපස්සෙන සිනෙරුං පහාය සමුද්දස්ස උපරිභාගෙන අට්ඨයොජනසහස්සප්පමාණං පුබ්බවිදෙහං ගච්ඡති, තත්ථ යො විනිබ්බෙධෙන[11] ද්වාදසයොජනාය පරික්ඛෙපතො ඡත්තිංසයොජනාය පරිසාය සන්නිවෙසක්ඛමො සුලභාහාරූපකරණො ඡායූදකසම්පන්නො සුචි සමතලො රමණීයො භූමිභාගො තස්ස උපරිභාගෙ[12] තං චක්කරතනං අක්ඛාහතං විය තිට්ඨති, අථ තෙන සඤ්ඤාණෙන[13] සො මහාජනො ඔතරිත්වා යථාරුචිං න්හානභොජනාදීනි සබ්බකිච්චානි කරොන්තො වාසං කප්පෙති, තෙන වුත්තං යස්මිං ඛො පන භික්ඛවෙ පදෙසෙ[14] චක්කරතනං පතිට්ඨාති තත්ථ රාජා චක්කවත්ති වාසං කප්පෙති සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනායාති, එවං වාසං උපගතෙ චක්කවත්තිම්හි යෙ තත්ථ රාජානො තෙ පරචක්කං[15] ආගතන්ති සුත්වාපි න බලකායං සන්නිපාතෙත්වා යුද්ධසජ්ජා හොන්ති, චක්කරතනස්ස උප්පත්තිසමනන්තරමෙව නත්ථි සො සත්තො නාම යො පච්චත්ථිකසඤ්ඤාය රාජානං ආරබ්භ ආවුධං උක්ඛිපිතුම්පි සහෙය්‍ය,[16] අයමානුභාවො චක්කරතනස්ස :-

---

1. පභුතයොපි b S.
2. රාජ පුත්තා S.
3 චාරාපෙන්ති S.
4. නිබ්බත්තං චක්කරතනං S.
5. යස්සරඤ්ඤො S. 6. රඤ්ඤො b. S.
7. හි S.
8. ගහෙතුං S.
9 උපරූපරි b. S.
10. එස උපරාජා b. S. දිසුපි b.
11. තත්ථවිනිවෙධෙන S. තත්ථ [විනිබ්බෙධෙන b.
12. භාගෙනS
13. තෙන b.
14. තං b. S.
15. පන චක්කං
16. උක්ඛිපිතුං විසහෙය්‍ය S. [S.

චක්කානුභාවෙන හි තස්ස රඤ්ඤො
අරී[1] අසෙසා දමථං උපෙන්ති
අරින්දමන්නාම නරාධිපස්ස
තෙනෙව තං වුච්චති තස්ස චක්කං.

තස්මා සබ්බෙපි තෙ රාජානො අත්තනො රජ්ජසිරිවිභවානුරූපං පාභතං[2] ගහෙත්වා තං රාජානං උපගම්ම පණතසිරා[3] අත්තනො මොළි මණිප්පභාභිසෙකෙනස්ස[4] පාදපූජං කරොන්තා එහි ඛො මහාරාජාති ආදීහි වචනෙහි තස්ස කිංකාරපටිස්සාවිතං ආපජ්ජන්ති, තෙන වුත්තං: **යෙ ඛො පන භික්ඛවෙ පුරත්ථිමාය දිසාය[5] -පෙ- අනුසාස මහාරාජාති;** තත්ථ **ස්වාගතන්ති[6]** සු ආගමනං[7] එකස්මිං හි ආගතෙ සොචන්ති, ගතෙ නන්දන්ති; එකස්මිං ආගතෙ නන්දන්ති, ගතෙ සොචන්ති; තාදිසො ත්වං ආගතනන්දනො ගමනසොචනො තස්මා තව ආගමනං සු ආගමනන්ති වුත්තං හොති. එවං වුත්තෙන පන චක්කවත්ති නාපි එත්තකං නාම මෙ අනුවස්සං බලිං උපකප්පෙථාති වදති, නාපි අඤ්ඤස්ස භොගං අච්ඡින්දිත්වා අඤ්ඤස්ස දෙති; අත්තනො පන ධම්මරාජභාවස්ස අනුරූපාය පඤ්ඤාය පාණාතිපාතාදීනි උපපරික්ඛිත්වා පෙමනියෙන[8] මඤ්ජුනා සරෙන පස්සථ තාතා පාණාතිපාතො නාමෙස ආසෙවිතො භාවිතො බහුලීකතො නිරයසංවත්තනිකො හොතීති ආදිනා නයෙන ධම්මං දෙසෙත්වා පාණො න හන්තබ්බොති ආදිකං ඔවාදං දෙති, තෙන වුත්තං **රාජා චක්කවත්ති එවමාහ, පාණො න හන්තබ්බො -පෙ- යථා භුත්තඤ්ච භුඤ්ජථාති** කිං පන සබ්බෙපි රඤ්ඤො ඉමං ඔවාදං ගණ්හන්තීති බුද්ධස්සාපි තාව සබ්බෙ[9] න ගණ්හන්ති රඤ්ඤො කිං ගණ්හිස්සන්ති තස්මා යෙ පණ්ඩිතා විභාවිනො තෙ ගණ්හන්ති සබ්බෙ පන අනුයුත්තා භවන්ති, තස්මා **යෙ ඛො පන භික්ඛවෙති** ආදිමාහ, අථ තං චක්කරතනං එවං පුබ්බවිදෙහවාසීනං ඔවාදෙ දින්නෙ කත පාතරාසො චක්කවත්ති බලෙන වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පුරත්ථිමං සමුද්දං අජ්ඣොගාහති යථා යථා ච තං අජ්ඣොගාහති තථා තථා අගදගන්ධං ඝායිත්වා සඞ්ඛිත්තඵණො නාගරාජා විය සඞ්ඛිත්තඋම්මිවිප්ඵාරං[10] හුත්වා ඔගච්ඡමානං මහාසමුද්දසලිලං[11] යොජනමත්තං ඔගන්ත්වා[12] අන්තො සමුද්දෙ වෙළුරියභිත්ති විය තිට්ඨති, තං ඛණං යෙව ච තස්ස රඤ්ඤො පුඤ්ඤසිරිං දට්ඨුකාමානි විය මහාසමුද්දතලෙ විප්පකිණ්ණානි නානාරතනානි තතො[13] තතො ආගන්ත්වා තං පදෙසං පූරයන්ති, අථ සා රාජපරිසා[14] නානාරතනපරිපූරං මහාසමුද්දතලං දිස්වා යථාරුචිං[15] උච්ඡඞ්ගාදීහි ආදියති, යථාරුචිං ආදිණ්ණරතනාය පන පරිසාය තං චක්කරතනං පටිනිවත්තති පටිනිවත්තමානෙ ච තස්මිං පරිසා අග්ගතො

1. අරිච b. 2. විභවං b. 8. පෙමනියෙන S. 12. ඔගන්ත්වා b.
3. ආරබ්භඋපසඞ්කම්මපරිණතසිරා b. උපගම්මබ්භනතසිරා 13. නානි S.
4. මොළිය b. මොළියං S. 9. සබ්බෙ b. S. [S. 14. අථස්සරාජපරිසා නා.b.
5. පුරත්ථිමාය b. S. 10. උම්මිවිප්ඵරං b. S. අථරාජරාජපුරිසො නා.
6. සාගතන්ති 1. 7. ආ°ං S. 11. සමුද්දතලං S. 15. රුචි b. S.

හොති[1] මජ්ඣෙ රාජා අනන්තරං තම්පි ජලනිධිජලං[2] පලො
භියමානම්ව චක්කරතනසිරියා අසහමානම්ව ච තෙන වියොගං නෙමි
මණ්ඩලපරියන්තං අභිහනන්තං නිරන්තරමෙව උපගච්ඡති එවං රාජා
චක්කවත්තී පුරත්ථිමසමුද්දපරියන්තං පුබ්බවිදෙහං අභිවිජිනිත්වා
දක්ඛිණසමුද්දපරියන්තං ජම්බුදීපං විජෙතුකාමො චක්කරතනදෙසි
තෙන දක්ඛිණසමුද්දාභිමුඛො ගච්ඡති, තෙන වුත්තං අථ ඛො තං
භික්ඛවෙ චක්කරතනං පුරත්ථිමං[3] සමුද්දං අජ්ඣොගාහෙත්වා
පච්චුත්තරිත්වා දක්ඛිණදිසං පවත්තතීති එවං පවත්තමානස්ස පන
තස්ස පවත්තමානවිධානං;[4] සෙනාසන්නිවෙසො[5] පටිරාජගමනං තෙසං
අනුසාසනිප්පදානං[6] දක්ඛිණසමුද්දං අජ්ඣොගාහනං සමුද්දසලිලස්ස
ඔගච්ඡනං[7] රතනාදානන්ති සබ්බං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; විජි
නිත්වා පන තං දසසහස්සයොජනප්පමාණං ජම්බුදීපං[8] දක්ඛිණසමුද්ද
තොපි පච්චුත්තරිත්වා සත්තයොජනසහස්සප්පමාණං අපරගොධානං
විජෙතුං[9] පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව ගන්ත්වා තම්පි සමුද්දපරියන්තං
තථෙව අභිවිජිනිත්වා පච්ඡිමසමුද්දතොපි පච්චුත්තරිත්වා අට්ඨයොජන
සහස්සප්පමාණං උත්තරකුරුං විජෙතුං තථෙව ගන්ත්වා තම්පි සමුද්ද
පරියන්තං තථෙව අභිවිජිය[10] උත්තරසමුද්දතොපි පච්චුත්තරති,
එත්තාවතා රඤ්ඤා චක්කවත්තිනා චාතුරන්තාය පථවියා ආධිපච්චං
අධිගතං හොති; සො එවං විජිතවිජයො අත්තනො රජ්ජසිරිසම්පත්ති
දස්සනත්ථං සපරිසො උද්ධං ගගනතලං අභිලඞ්ඝිත්වා[11] සුවිකසිතපදුමුප්ප
ලපුණ්ඩරීකවනවිචිත්තෙ[12] චත්තාරො ජාතස්සරෙ විය පඤ්චසතපඤ්ච
සතපරිත්තදීපපරිවාරෙ චත්තාරො මහාදීපෙ ඔලොකෙත්වා චක්කදෙ
සිතෙනෙව මග්ගෙන යථානුක්කමං අත්තනො රාජධානිමෙව පච්චා
ගච්ඡති, අථ තං චක්කරතනං අන්තෙපුරද්වාරං විය හුත්වා තිට්ඨති, එවං
පතිට්ඨිතෙ පන තස්මිං චක්කරතනෙ රාජන්තෙපුරෙ උක්කාහි වා දීපි
කාහි වා කිඤ්චි කරණීයං න හොති චක්කරතනොභාසොයෙව රත්තිං
අන්ධකාරං විධමති, යෙ පන අන්ධකාරත්ථිකා හොන්ති තෙසං අන්ධකාර
මෙව හොති තෙන වුත්තං දක්ඛිණසමුද්දං අජ්ඣොගාහෙත්වා -පෙ-
එවරූපං චක්කරතනං පාතුභවතීති එවං පාතුභූත[13] චක්කරතනස්ස
පන චක්කවත්තිනො අමච්චා පකතිමඞ්ගලහත්ථිට්ඨානං සුචිං භූමිභාගං
කාරෙත්වා හරිචන්දනාදීහි සුරභිගන්ධෙහි උපලිම්පාපෙත්වා හෙට්ඨා
විචිත්තවණ්ණසුරභිකුසුමසමාකිණ්ණං උපරි සුවණ්ණතාරකානං අන්ත
රන්තරා සමොසරිතමනුඤ්ඤකුසුමපටිමණ්ඩිතවිතානං දෙවවිමානං විය
අභිසඞ්ඛරිත්වා එවරූපස්ස නාම දෙව හත්ථිරතනස්ස ආගමනං චින්තෙ
ථාති වදන්ති, සො පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව මහාදානං දත්වා සීලානි

---

1. පුරන්තාහොති S. ගන්තා හොන්ති b.
2. තම්පිජලං b. S.
3. පුරත්ථිමෙ b.
4. පරිවත්තනවිධානං S. පවත්තනවිධං b
5. සෙනාසනං සන්නිවෙසො S,
6. අනුසාසනිප්පදානං b.
7. ඔගහවජ්ජනං b. ඔගච්ඡනං b.
8. ජම්බුදීපං S.
9. ගොයානං විජිතුං b. ගොයානං තං b.
10. අභිවිජිනිත්වා b.
11. අභිලඞ්ඝයිත්වා b.
12. විචිත්තෙව b.
13. පාතුභූතස්ස b.

සමාදාය තං පුඤ්ඤසම්පත්තිං ආවජ්ජෙන්තො නිසීදති, අථස්ස පුඤ්ඤානු භාවචොදිතො ඡද්දන්තකුලා වා උපොසථකුලා වා තං සක්කාරවිසෙසං අනුභවිතුකාමො තරුණරවිමණ්ඩලාභිරත්තචරණගීවමුඛපතිමණ්ඩිත විසුද්ධසෙතතරං[1] සරීරෙ සත්තප්පතිට්ඨිතො[2] සුසණ්ඨිතඞ්ගපච්චඞ්ග සන්නිවෙසො විකසිතරත්තපදුමචාරුපොක්ඛරො ඉද්ධිමා යොගී විය වෙහාසං ගමනසමත්ථො මනොසිලාචුණ්ණරඤ්ජිතපරියන්තො විය රජතපබ්බතො හත්ථිසෙට්ඨො තස්මිං පදෙසෙ පතිට්ඨාති, සො ඡද්දන්ත කුලා ආගච්ඡන්තො සබ්බකනිට්ඨො ආගච්ඡති, උපොසථකුලා සබ්බ ජෙට්ඨො[3] පාළියං පන "උපොසථො නාගරාජා" ඉච්චෙව ආගච්ඡති. ස්වායං පූරිතචක්කවත්තිවත්තානං චක්කවත්තීනං සුත්තෙ[4] වුත්තනයෙ නෙව චින්තයන්තානං ආගච්ඡති න ඉතරෙසං, සයමෙව පකති[5] මඞ්ගල හත්ථිට්ඨානං ආගන්ත්වා මඞ්ගලහත්ථිං අපනෙත්වා තත්ථ තිට්ඨති, තෙන වුත්තං "පුන ච පරං භික්ඛවෙ -පෙ- නාගරාජා" ති එවං පාතුභූතං පන තං හත්ථිරතනං දිස්වා හත්ථිගොපකාදයො හට්ඨතුට්ඨා වෙගෙන ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙන්ති, රාජා තුරිතතුරිතං ආගන්ත්වා තං[6] දිස්වා පසන්නචිත්තො භද්දකං වත භො හත්ථියානං සචෙ දමථං උපෙය්‍යාති චින්තයන්තො හත්ථං පසාරෙති, අථ සො ඝරෙ[7] ධෙනු වච්ඡකො විය කණ්ණෙ ඔලම්බෙත්වා සුරතභාවං[8] දස්සෙන්තො රාජානං උපසඞ්කමති, රාජා තං අභිරූහිතුකාමො හොති, අථස්ස පරිජනො[9] අධිප්පායං ඤත්වා තං හත්ථිරතනං සුවණ්ණද්ධජං සොවණ්ණාලඞ්කාරං හෙමජාලපටිච්ඡන්නං කත්වා උපනෙති,[10] රාජා තං අනිසීදාපෙත්වාව[11] සත්තරතනමයාය නිස්සෙණියා[12] අභිරුය්හ ආකාසඞ්ගමනනින්න චිත්තො හොති; තස්ස සහ චිත්තුප්පාදෙනෙව සො හත්ථිරාජා රාජ හංසො විය ඉන්දනීලමණිප්පභාජාලනීලං[13] ගගනතලං අභිලඞ්ඝති තතො චක්කචාරිකාය වුත්තනයෙනෙව සකලරාජපරිසා ඉති සපරිසො රාජා අන්තො පාතරාසෙයෙව සකලපථවිං අනුසංයායිත්වා රාජධානිං[14] පච්චාගච්ඡති එවං මහිද්ධිකං චක්කවත්තිනො හත්ථිරතනං හොති, තෙන වුත්තං "දිස්වාන -පෙ-[15] පසීදති" ති[16] එවං පාතුභූත හත්ථිරතනස්ස පන චක්කවත්තිනො පරිසා පකතිමඞ්ගල අස්සට්ඨානං සුචි[17] සමතලං කාරෙත්වා අලඞ්කරිත්වාව[18] පුරිමනයෙනෙව රඤ්ඤො තස්ස ආගමනචින්තනත්ථං උස්සාහං ජනෙන්ති.[19]

සො පුරිමනයෙනෙව කතදානසක්කාරො සමාදින්නසීලො ව[20] පාසාදතලෙ නිසින්නො පුඤ්ඤසම්පත්තිං සමනුස්සරති; අථස්ස පුඤ්ඤානු භාවචොදිතො සින්ධවකුලතො විජ්ජුලතා[21] විනද්ධසරදකාලෙ[22]

1. සෙත b. S.
2. සත්තප්පතිට්ඨිතො b. සත්තපතිට්ඨිතො S
3. සබ්බසෙට්ඨො S.
4. ස්වායං චක්කවත්තිසුත්තෙ
5. සයමෙව පවත්තනි b [b
6. ආගන්ත්වා b. S.
7. ඝර b. S
8. මුදුභාවං b.
9. පරිජනා b S
10. උපනෙන්ති b. S.
11. තං අග නිසීදාපෙත්වා, ච b
12. නිස්සෙනියා b.
13. නීල b. S.
14. රජ්ජට්ඨානිං b.
15. දිස්වාන රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස -පෙ- එව රූපං හත්ථිරතනං පාතුභවති [තිb.
16. පාතුරහොසීති 1.
17. සුචිං S. [b S.
18. අලඞ්කරිත්වාන b.
19. ජනෙන්ති S.
20. සීලවතො සීලවන්තො b.
21. විජ්ජුලතා,
22. කාල b. S.

සෙතවලාහකරසිස්සසිරිකො[1] රත්තපාදො රත්තතුණ්ඩො චන්දප්පභාපුඤ්ජසදිසසුද්ධසිනිද්ධසඞ්ඝාතසරීරෙ[2] කාකගීවා විය[3] ඉන්දනීලමණි විය ච කාලවණ්ණෙන සීසෙන සමන්නාගතත්තා කාකසීසො[4] සුවට්ටු කප්පෙත්වා ඨපිතෙහි විය මුඤ්ජසදිසෙහි සණ්හවට්ට[5] උජුගතිකෙහි[6] කෙසෙහි සමන්නාගතත්තා මුඤ්ජකෙසො වෙහාසඞ්ගමො වලාහකො නාම අස්සරාජා ආගන්ත්වා තස්මිං ඨානෙ පතිට්ඨහති, සෙසං සබ්බං හත්ථිරතනෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං, එවරූපං අස්සරතනං සන්ධාය භගවා පුන ච පරන්ති ආදිමාහ; එවං පාතුභූතඅස්සරතනස්ස පන[7] රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස චතුහත්ථායාමං සකටනාභිසමප්පමාණං[8] උභොසු අන්තෙසු කණ්ණිකපරියන්තතො විනිග්ගතසුපරිසුද්ධමුත්තාකලාපෙහි[9] ද්වීහි කඤ්චනපදුමෙහි අලඞ්කතං චතුරාසීතිමණිසහස්සපරිවාරං තාරාගණපරිවුතස්ස පුණ්ණචන්දස්ස සිරිං පටිපථරමානං[10] විය වෙපුල්ලපබ්බතතො මණිරතනං ආගච්ඡති, තස්සෙවං ආගතස්ස[11] මුත්තාජාලකෙ ඨපෙත්වා වෙළුපරම්පරාය සට්ඨිහත්ථප්පමාණං ආකාසං ආරොපිතස්ස රත්තිභාගෙ සමන්තා යොජනප්පමාණං ඔකාසං ආභා ඵරති, යාය සබ්බො[12] ඔකාසො අරුණුග්ගමනවෙලා[13] විය සඤ්ජාතාලොකො හොති, තතො කස්සකා[14] කසිකම්මං වාණිජා ආපණුග්ඝාටනං තෙ තෙ ච[15] සිප්පිනො තං තං කම්මන්තං පයොජෙන්ති දිවාති මඤ්ඤමානා, තෙන වුත්තං "පුන ච පරං භික්ඛවෙ-පෙ-මණිරතනං පාතුභවතී"ති, පාතුභූතස්ස[16] මණිරතනස්ස පන[17] චක්කවත්තිස්ස විසයසුඛ විසෙසකාරණං ඉත්ථිරතනං[18] පාතුභවති, මද්දරාජකුලතො වා හිස්ස අග්ගමහෙසිං ආනෙන්ති, උත්තරකුරුතො වා පුඤ්ඤානුභාවෙන සයං ආගච්ඡති, අවසෙසා පනස්සා සම්පත්ති, පුන ච පරං භික්ඛවෙ රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස ඉත්ථිරතනං පාතුභවති අභිරූපා දස්සනීයාති ආදිනා නයෙන පාළියං යෙව ආගතා, තත්ථ සණ්ඨානපාරිපූරියා අධික රූපං අස්සාති අභිරූපා, දිස්සමානා ච[19] චක්ඛූනි පීනයති[20] තස්මා අඤ්ඤං කිච්චං[21] වික්ඛෙපං හිත්වාපි දට්ඨබ්බාති දස්සනීයා, දිස්සමානා ච සොමනස්සවසෙන චිත්තං පසාදෙතීති පාසාදිකා, පරමායාති එවං පසාදාවහත්තා උත්තමාය; වණ්ණපොක්ඛරතායාති වණ්ණසුන්දරතාය; සමන්නාගතාති උපෙතා; අභිරූපා වා යස්මා නාතිදීඝා නාතිරස්සා, දස්සනීයා යස්මා නාතිකිසා[22] නාතිථූලා, පාසාදිකා යස්මා නාතිකාළී[23] නාච්චොදාතා, පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා යස්මා අතික්කන්තා මානුසං[24] වණ්ණං අප්පත්තා දිබ්බං[25] වණ්ණං; මනුස්සානං හි වණ්ණාභා බහි[26] න නිච්ඡරති දෙවානං අතිදූරං

---

1. සෙතබල හක S. වලාහකරාසිසදිස සස්සිරීකො b.
2. සඞ්ඝාට සරීරෙ S. සඞ්ඝාතසරීරො b.
3. කාකගීවෙව විය b. S. ච S
4. කාළසීසො b.
5. වට්ටං 1.
6. ගතිගතකෙහි 1.
7. පාතුභූතරතනස්ස S.
8. සමප්පමාණං b.
9. මුත්තකලාපෙහි S
10. සිරිපටිඵරමානං S.
11. ආගතස්සෙව S.
12. සො b. S.
13. වෙලාය S.
14. කසකා S.
15. ච S.
16. පාතුභූත S.
17. රඤ්ඤො S.
18. ඉත්ථිරතනං S
19. පස්සමානා ච b.
20. පීනයන්ති b.
21. කිච්ච b S.
22. නාතිකීසා S.
23. නාතිකාළී b S.
24. මනුස්ස b. S.
25. දිබ්බ b. S.
26. වණ්ණා b.

නිච්චරති තස්සා පන ද්වාදසහත්ථප්පමාණං පදෙසං සරීරාභා ඔභාස
තීති;[1] නාතිදීඝාදිසු චස්සා පඨමයුගලෙන[2] ආරොහසම්පත්ති, දුතිය
යුගලෙන පරිණාහසම්පත්ති, තතියයුගලෙන වණ්ණසම්පත්ති වුත්තා,
ඡහි වාපි එතෙහි කායවිපත්තියා අභාවො, **අතික්කන්තා මානුසං**
වණ්ණන්ති ඉමිනා කායසම්පත්ති වුත්තා; **තූලපිචුනො[3] වා කප්පාස**
පිචුනො වාති සප්පිමණ්ඩෙ පක්ඛිපිත්වා ඨපිතස්ස සතවිහතස්ස තූල
පිචුනො වා සතවිහතස්ස කප්පාසපිචුනො වා කායසම්ඵස්සො හොති;[4]
සීතෙති රඤ්ඤො සීතකාලෙ; **උණ්හෙති** රඤ්ඤො උණ්හකාලෙ; **චන්දන**
ගන්ධාති නිච්චකාලමෙව සුපිංසිතස්ස[5] අභිනවස්ස චතුජ්ජාත[6] සමායො
ජිතස්ස හරිචන්දනස්ස ගන්ධො කායතො වායති; **උප්පලගන්ධාති**
හසිතකථිතකාලෙසු[7] මුඛතො නික්ඛන්තො තං ඛණං[8] විකසිතස්සෙව
නීලුප්පලස්ස අතිසුරභිගන්ධො වායති; එවරූපසම්ඵස්ස[9] ගන්ධසම්පත්ති
යුත්තාය පනස්සා සරීරසම්පත්තියා අනුරූපං ආචාරං දස්සෙතුං **තං**
ඛො පනාති ආදි වුත්තං, තත්ථ රාජානං දිස්වා නිසින්නාසනතො
අග්ගිදඩ්ඪා විය පඨමමෙව උට්ඨාතීති **පුබ්බුට්ඨායිනී**; තස්මිං නිසින්නෙ
තස්ස[10] තාලවණ්ටෙන[11] බීජනාදිකිච්චං කත්වා පච්ඡා පතති[12] නිසීද
තීති **පච්ඡානිපාතිනී**; කිං කරොමි දෙවාති වාචාය[13] කිං කාරං පටි
සාවෙතීති[14] **කිංකාරපටිස්සාවිනී**;[15] රඤ්ඤො මනාපමෙව චරති කරො
තීති **මනාපචාරිණී**; යා රඤ්ඤො පියං තදෙව වදතීති **පියවාදිනී**;
ඉදානි සචාස්සා[16] ආචාරෙ භාවසුද්ධියා[17] එව න සාඨෙය්‍යතාය නි
දස්සෙතුං "තං ඛො පනා" ති ආදිමාහ: **කාත්ථ නො අතිචරතීති** න
අතික්කමිත්වා විචරති;[18] ඨපෙත්වා රාජානං අඤ්ඤං පුරිසං චිත්තෙනපි
න පත්ථෙතීති වුත්තං හොති; තත්ථ යෙ තස්සා ආදිම්හි අභිරූපාති
ආදයො අන්තෙ ච[19] පුබ්බුට්ඨායිනීති ආදයො ගුණා වුත්තා තෙ පකති
ගුණා[20] එව, අතික්කන්තා මානුසං වණ්ණන්ති ආදයො පන චක්ක
වත්තිනො පුඤ්ඤං උපනිස්සාය චක්කරතනපාතුභාවතො පට්ඨාය
පුරිමකම්මානුභාවෙන නිබ්බත්තන්තීති වෙදිතබ්බා, අභිරූපතාදිකාපි
වා චක්කරතනපාතුභාවතො පට්ඨාය සබ්බාකාරපරිපූරා ජාතා, තෙනාහ
එවරූපං ඉත්ථිරතනං පාතුභවතීති; එවං පාතුභූත ඉත්ථිරතනස්ස පන
රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස ධනකරණීයානං කිච්චානං යථාසුඛං[21] පවත්තන
ත්ථං ගහපතිරතනං පාතුභවති, සො පකති යාව මහාභොගො මහා
භොගකුලෙ[22] ජාතො, රඤ්ඤො ධනරාසිවඩ්ඪකො සෙට්ඨි ගහපති
හොති, චක්කරතනානුභාවසහිතං පනස්ස ච[23] කම්මවිපාකජං දිබ්බ
චක්ඛුං[24] පාතුභවති,[25] යෙන අන්තො පථවියං යොජනබ්භන්තරෙ

---

1. ඔභාසෙති b. S. 9. එවරූපං සම්ඵස්ස b එවරූපස්ස S.
2 යුගලෙන S. 10. රඤ්ඤො b. S. 16 සචාස්ස S සචස්සා b.
3. තුලපිචුනො b. 11. තාලපණ්ණෙන S. 17. භාව සුද්ධියා b. S.
4. තූලපිචුනොවා කප්පාසපිචුනො 1. 12. නිපතතිS 18. චරති b. S. 19. අන්තො b.
5 සුපිසිත b. පිංසිතස්ස S. 13. තස්ස b 20. වුත්තා b. S. 21. යථාසුඛb S
6. චතුජ්ජාතb චතුජ්ජාති S. 14. පටිස්සාවෙතීති S 22. මහාභොගෙ එ කුලෙ S.
7. කසිත 1. කාලෙ S. 15. පටිසාවිනී b. 1. 23. භාවෙන b. S. පනස්ස S.
8. මුඛතො තං ඛණං 1. ඡ නික්ඛන්තො b. 24. චක්ඛු b. S. 25. යෙව S.

නිධිං පස්සති සො තං සම්පත්තිං දිස්වා තුට්ඨහදයො[1] ගන්ත්වා රාජානං ධනෙන පවාරෙත්වා සබ්බානි ධනකරණීයානි සම්පාදෙති, තෙන වුත්තං පුන ච පරං භික්ඛවෙ -පෙ- එවරූපං ගහපතිරතනං පාතුභවතීති, එවං පාතුභූතගහපතිරතනස්ස පනස්ස[2] රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස සබ්බකිච්ච[3] සංවිධානසමත්ථං පරිණායකරතනං[4] පාතුභවති, සො රඤ්ඤො ජෙට්ඨපුත්තොව හොති, පකතියා එව පණ්ඩිතො ව්‍යත්තො මෙධාවී රඤ්ඤො පුඤ්ඤානුභාවං නිස්සාය පනස්ස අත්තනො[5] කම්මානුභාවෙන පරචිත්තඤාණං උප්පජ්ජති යෙන ද්වාදසයොජනාය රාජපරිසාය[6] චිත්තාචාරං ඤත්වා රඤ්ඤො අහිතෙ ච[7] හිතෙ ච වවත්ථපෙතුං සමත්ථො හොති, සොපි තං අත්තනො ආනුභාවං දිස්වා තුට්ඨහදයො රාජානං සබ්බකිච්චානුසාසනෙන[8] පවාරෙති, තෙන වුත්තං පුන ච පරං -පෙ- පරිණායක රතනං පාතුභවතීති; තත්ථ ඨපෙතබ්බං ඨපෙතුන්ති තස්මිං තස්මිං ඨානන්තරෙ ඨපෙතබ්බං ඨපෙතුං; සමවෙපාකිනියාති ආදි හෙට්ඨා වුත්තමෙව; කලිග්ගහෙනාති[9] ජයග්ගාහෙන; මහන්තං[10] භොගක්ඛන්ධන්ති එකප්පහාරෙනෙව ද්වෙ වා තීණි වා සතසහස්සානි; කෙවලා පරිපූරා පණ්ඩිතභූමීති පණ්ඩිතො තීණි සුචරිතානි පූරෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තති, තතො මනුස්සලොකං ආගච්ඡන්තො කුලරූපභොගසම්පත්තියං නිබ්බත්තති, තත්ථ ඨිතො තීණි[11] සුචරිතානි පූරෙත්වා පුන සග්ගෙ නිබ්බත්තතීති අයං සකලා පරිපුණ්ණා පණ්ඩිතභූමි; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

බාලපණ්ඩිතසුත්තං[12] නවමං.

---

2. 4. 10.

එවම්මෙ සුතන්ති දෙවදූතසුත්තං; තත්ථ ද්වෙ අගාරාති ආදිඅස්සපුරසුත්තෙ විත්ථාරිතමෙව; නිරයං උපපන්නාති භගවා කත්ථචි නිරයතො පට්ඨාය දෙසනං දෙවලොකෙන ඔසාපෙති, කත්ථචි දෙවලොකතො පට්ඨාය නිරයෙන ඔසාපෙති, සචෙ සග්ගසම්පත්තිං විත්ථාරෙත්වා කථෙතුකාමො හොති නිරයදුක්ඛං එකදෙසතො කථෙති, තිරච්ඡානයොනිදුක්ඛං පෙත්ති[13] විසයදුක්ඛං මනුස්සලොක සම්පත්තිං එකදෙසතො කථෙති, සග්ගසම්පත්තිමෙව විත්ථාරෙති,[14] සචෙ නිරයදුක්ඛං විත්ථාරෙත්වා කථෙතුකාමො හොති දෙවලොකමනුස්සලොකෙසු සම්පත්තිං තිරච්ඡානයොනිපෙත්තිවිසයෙසු ච දුක්ඛං එකදෙසතො කථෙති, නිරයදුක්ඛමෙව විත්ථාරෙති, සො ඉමස්මිං සුත්තෙ නිරයදුක්ඛං විත්ථාරෙතුකාමො තස්මා දෙවලොකතො පට්ඨාය දෙසනං නිරයෙන ඔසාපෙති, දෙවලොකමනුස්සලොක සම්පත්තියො තිරච්ඡානයොනි

1. මානසො S.
2. පන b.
3. කිච්චං b.
4. පරිනායකරතනං S.
5. අත්තනොපි S.
6. යොජනාය 1.
7. ඤත්වා අහිතෙච 1. අහිතෙ
8. කිච්චානුසාරෙන b. S. [b.S.
9. කලිග්ගාහෙනාති S.
10. මහන්ත b, S.
11. ච b.
12. භූමිසුත්තං b.
13. පිත්ති b. S.
14. කථෙති S.

පෙතතිවිසයදුක්ඛාති ච එකදෙසතො කථෙත්වා[1] නිරයදුක්ඛමෙව විත්ථා
රෙන කථෙතුං තමෙනං භික්ඛවෙ නිරයපාලාති ආදිමාහ; තත්ථ
එකච්චෙ ථෙරා නිරයපාලා නාම නත්ථි යන්තරූපමෙව[2] කම්මමෙව
කාරණං කාරෙතීති වදන්ති[3] තං "අත්ථි නිරයෙ[4] නිරයපාලාති ආමන්තා
අත්ථි ච කාරණිකා"ති[5] ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ පටිසෙධිතමෙව,
යථා හි මනුස්සලොකෙ කම්මකරණකාරකා[6] අත්ථි එවමෙව නිරයෙ
නිරයපාලා අත්ථීති; යමස්ස රඤ්ඤොති යමරාජා නාම වෙමානිකපෙත
රාජා එකස්මිං කාලෙ දිබ්බවිමානෙ දිබ්බකප්පරුක්ඛ[7] දිබ්බඋය්‍යාන
දිබ්බනාටකාදිසම්පත්තිං[8] අනුභවති එකස්මිං කාලෙ කම්මවිපාකං,
ධම්මිකොරාජා න චෙස එකො හොති චතූසු පන ද්වාරෙසු චත්තාරො
ජනා හොන්ති, නාද්දසන්ති අත්තනො සන්තිකෙ පෙසිතස්ස කස්සචි
දෙවදූතස්ස අභාවං සන්ධාය එවං වදති, අථ නං යමො තායං භාසිතස්ස
අත්ථං සල්ලක්ඛෙත්තීති ඤත්වා සල්ලක්ඛාපෙතුකාමො අම්භොති ආදිමාහ:
ජාතිධම්මොති ජාතිසභාවො; අපරිමුත්තො ජාතියා ජාති නාම මය්හං
අබ්භන්තරෙයෙව වත්තතීති;[9] පරතො ජරාධම්මොති ආදිසුපි එසෙව
නයො; පඨමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වාති එත්ථ දහරකුමාරො අත්ථතො
එවං වදති නාම: පස්සථ[10] භො මය්හම්පි තුම්හාකං විය හත්ථපාදා අත්ථි
සකෙ පන මෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නො අත්තනො ධම්මතාය උට්ඨ
හිත්වා නහායිතුං න සක්කොමි, අහං කිලිට්ඨගත්තො[11] නහාපෙථ මන්ති
වත්තුම්පි න සක්කොමි, ජාතිතොම්හි අපරිමුත්තතාය එදිසො ජාතො[12]
න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි ජාතිතො අපරිමුත්තාව යථෙව හි මය්හං
එවං තුම්හාකම්පි ජාති ආගමිස්සති ඉති තස්සා[13] පුරෙ ජාතියා[14]
ආගමනාව කල්‍යාණං කරොථාති, තෙනෙස[15] දෙවදූතො නාම ජාතො
වචනත්ථො පන මඛාදෙව[16] සුත්තෙ වුත්තොව,[17] දුතියං දෙවදූතන්ති
එත්ථාපි ජරාජිණ්ණසත්තො[18] අත්ථතො එවං වදති නාම: පස්සථ භො
අහම්පි තුම්හෙ විය තරුණො අහොසිං ඌරු[19] බලබාහුබලජව[20]
සම්පන්නො තස්ස මෙ තා ජව[21] බලසම්පත්තියො අන්තරහිතා විජ්ජ
මානාපි මෙ[22] හත්ථපාදා හත්ථපාදකිච්චං න කරොන්ති ජරායම්හි[23]
අපරිමුත්තතාය එදිසො ජාතො, න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි ජරාය
අපරිමුත්තාව යථෙව හි මය්හං එවං තුම්හාකම්පි ජරා ආගමිස්සති ඉති
තස්සා පුරෙ ආගමනාව[24] කල්‍යාණං කරොථාති, තෙනෙස දෙවදූතො
නාම ජාතො; තතියං දෙවදූතන්ති එත්ථපි[25] ගිලානසත්තො[26]
අත්ථතො එවං වදති නාම: පස්සථ භො අහම්පි තුම්හෙ විය නිරොගො

---

1. කථෙත්වා b.
2. රූපං විය b S.
3. වදන්ති b.
4. අත්ථි b.
5. කාරණිකාති b.
6. කම්මකාරකා b. කම්මකාකරණ කම්මකරණිකා S.
7. දිබ්බරුක්ඛ b. දිබ්බකප්පරුක්ඛ S.
8. නාටකාදිදිබ්බසම්පත්තිං b. S.
9. පවත්තතීති S. අත්ථීති b.
10. මං පස්සථ S.
11. කිලිට්ඨගත්තොම්හි b. S.
12. එදිසො 1.
13. තස්මා 1.
14. පුරෙ b. 1
15. තෙනෙසචචස S.
16. මඝදෙව S. මඛදෙව
17. වුත්තො S.
18. ජිණ්ණපසත්තො b
19. උරු b.
20. ජවනb S.
21. බලජවන b. S.
22. අන්තරහිතා b.
23. ජරාය b.
24. ආගමනාය b.
25. එත්ථාපි b.
26. ගිලානපසත්තො b.

අහොසිං සොම්හි එතරහි ව්‍යාධිනා අභිභූතො[1] සකෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නො උට්ඨාතුම්පි න සක්කොමි විජ්ජමානාපි මෙ හත්ථපාදා හත්ථපාදකිච්චං න කරොන්ති ව්‍යාධිතොම්හි අපරිමුත්තතාය එදිසො ජාතො, න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි ව්‍යාධිතො අපරිමුත්තාව යථෙව හි මය්හං එවං තුම්හාකම්පි ව්‍යාධි ආගමිස්සති ඉති තස්ස පුරෙ ආගමනාව කල්‍යාණං කරොථාති, තෙනෙස දෙවදූතො නාම ජාතො; චතුත්ථං දෙවදූතන්ති එත්ථ පන කම්මකාරණා වා දෙවදූතාති කාතබ්බා කම්මකාරණිකා[2] වා තත්ථ කම්මකාරණා[3] පක්ඛ ද්වත්තිංස තාව කම්මකාරණා[4] අත්ථතො එවං වදන්ති නාම: මයං නිබ්බත්තමානා න රුක්ඛෙ වා[5] පාසාණෙ වා නිබ්බත්තාම තුම්හාදිසානං සරීරෙ නිබ්බත්තාම ඉති අම්හාකං පුරෙ නිබ්බත්තිතොව කල්‍යාණං කරොථාති, තෙනෙතෙ[6] දෙවදූතා නාම ජාතා; කම්මකාරණිකාපි අත්ථතො එවං වදන්ති නාම: මයං ද්වත්තිංස කම්මකාරණා කරොන්තා න රුක්ඛාදීසු කරොම තුම්හාදිසෙසු සත්තෙසුයෙව කරොම ඉති අම්හාකං තුම්හෙසු[7] පුරෙ කම්මකාරණා කරණතොව[8] කල්‍යාණං කරොථාති, තෙනෙතෙපි[9] දෙවදූතා නාම ජාතා; පඤ්චමං දෙවදූතන්ති එත්ථ මතකසත්තො අත්ථතො එවං වදති නාම: පස්සථ භො මං[10] ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඩිතං[11] උද්ධුමාතකාදිභාවප්පත්තං[12] මරණතොම්හි අපරිමුත්තතාය එදිසො ජාතො, න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි මරණතො අපරිමුත්තාව යථෙව හි මය්හං එවං තුම්හාකම්පි මරණං ආගමිස්සතීති ඉති තස්ස පුරෙ ආගමනාව කල්‍යාණං කරොථාති; තෙනෙස දෙවදූතො නාම ජාතො; ඉමං පන දෙවදූතානුයොගං කො ලභති කො න ලභතීති:[13] යෙන තාව බහුං[14] පාපං කතං සො ගන්ත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තතියෙව. යෙන පන පරිත්තං පාපං[15] කතං, සො ලභති; යථා හි[16] සභණ්ඩං චොරං ගහෙත්වා කත්තබ්බමෙව කරොන්ති න විනිච්ඡින්නන්ති, අනුවිජ්ජිත්වා[17] ගහිතං පන විනිච්ඡයට්ඨානං නයන්ති සො විනිච්ඡයං ලභති, එවං[18] සම්පදමෙතං; පරිත්තපාපකම්මා හි[19] අත්තනො ධම්මතායපි සරන්ති සාරියමානාපි සරන්ති, තත්ථ දීඝජයන්ත[20] දමිළො නාම අත්තනො ධම්මතාය සරි,[21] සො කිර දමිළො සුමනගිරිවිහාරෙ ආකාසචෙතියං රත්තපටෙන[22] පූජෙසි; අථ නිරයෙ උස්සදසාමන්තෙ[23] නිබ්බත්තො[24] අග්ගිජාලසද්දං[25] සුත්වාව අත්තනො පූජිතපටං[26] අනුස්සරි, සො ගන්ත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තො, අපරොපි පුත්තස්ස දහර භික්ඛුනො

---

1. අභිහතො b. S.
2. කාරණිකා b. S.
3. එත්ථ පන කම්මකාරණා S.
4. බාත්තිංස තාව කම්මකාරණා b.
5. න b.
6. තෙනතෙ b, තෙනෙව තෙ S.
7. තුම්හෙ S.
8. කම්මකාරණා කරණතො S. කම්මකරණතො b.
9. තෙනෙතෙපි b, තෙනෙතෙවෙතෙපි S.
10. මමං S.
11. ඡඩ්ඩිතං b. S.
12. භාවං පත්තං b.
13. කො ලභති b.
14. බහු b S.
15. පරිත්ත b, පාපකම්මං b. S.
16. යථා S.
17. අනුවිජ්ජිත්වා S.
18. එව b.
19. කම්මෙහි b.
20. දීඝදන්ත S, දීඝජයන්තො b.
21. සරති b.
22. රත්තපට්ටෙන 1.
23. උස්සදසාමන්තෙ S.
24. නිබ්බත්තොත්වා b.
25. අග්ගිජාලාසද්දං b

බලිසාටකං[1] දෙන්තො පාදමූලෙ ඨපෙසි, ඨපනකාලම්හි[2] තිම්හතා
ගණ්හි සොපි උස්සදසාමන්තෙ නිබ්බත්තො ජාලසඤ්ඡදන තං සාටකං
අනුස්සරිත්වා ගන්ත්වා[3] සග්ගෙ නිබ්බත්තො, එවං තාව අත්තනො ධම්මතාය
කුසලකම්මං[4] සරිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තන්ති,[5] අත්තනො ධම්මතාය අස
රන්තෙ පන පඤ්ච දෙවදූතෙ පුච්ඡති, තත්ථ කොචි පඨමෙන දෙවදූ
තෙන සරති, කොචි දුතියාදීහි; යො පන පඤ්චහිපි න සරති
තං යමො රාජා සයං සාරෙති, එකො කිර අමච්චො සුමනපුප්ඵකුම්භෙන
මහාචෙතියං පූජෙත්වා යමස්ස පත්තිං අදාසි, තං අකුසලකම්මෙන
නිරයෙ නිබ්බත්තං යමස්ස සන්තිකං නයිංසු, තස්මිං පඤ්චහිපි දෙවදූ
තෙහි කුසලෙ[6] අසරන්තෙ යමො සයං ඔලොකෙන්තො දිස්වා නනු
ත්වං මහාචෙතියං සුමනපුප්ඵකුම්භෙන පූජෙත්වා[7] මය්හං පත්තිං අදාසීති
සාරෙසි, සො තස්මිං කාලෙ සරිත්වා දෙවලොකං ගතො, යමො පන
සයං ඔලොකෙත්වාපි අපස්සන්තො මහාදුක්ඛං නාම අනුභවිස්සති අයං
සත්තොති තුණ්හී හොති,[8] මහානිරයෙති අවීචිමහානිරයම්හි; කිම්ප
නස්ස පමාණං අබ්භන්තරං[9] ආයාමෙන ච විත්ථාරෙන ච[10] යොජනසතං
හොති[11] ලොහපථවී ලොහඡදනං එකෙකා ච භිත්ති නවනවයොජනිකා
හොති[12] පුරත්ථිමාය භිත්තියා අච්චි උට්ඨිතා[13] පච්ඡිමං භිත්තිං ගහෙත්වා
තං විනිවිජ්ඣිත්වා පරතො යොජනසතං ගච්ඡති, සෙසදිසාසුපි එසෙව
නයො ඉති ජාල[14] පරියන්තවසෙන ආයාමවිත්ථාරතො අට්ඨාරසයොජ
නාධිකානි[15] තීණි යොජනසතානි හොන්ති, පරික්ඛෙපතො[16] නවයො
ජනසතානි චතුපණ්ණාසඤ්ච[17] යොජනානි සමන්තා පන උස්සදෙහි
සද්ධිං දසයොජනසහස්සං[18] හොති, උබ්බෙධතො තාදිසමෙව හොතීති
එත්ථ අක්කන්තපදං[19] යාව අට්ඨිතො දය්හං[20] උද්ධරිතුමෙව න සක්කා,
අයං පනෙත්ථ අත්ථො, හෙට්ඨතො පට්ඨාය ඩය්හති උපරිතො පට්ඨාය ඩය්හති[21]
ඉති අක්කමනකාලෙ ඩය්හමානං පඤ්ඤායති[22] උද්ධරණකාලෙ තාදිස
මෙව තස්මා එවං වුත්තං, බහුසම්පත්තොති බහූනි වස්සසතසහස්සානි[23]
සම්පත්තො; කස්මා පනෙස නරකො අවීචීති සඞ්ඛං ගතොති වීචි[24]
නාම අන්තරං වුච්චති තත්ථ ච අග්ගිජාලානං වා සත්තානං වා දුක්ඛස්ස
වා අන්තරං නත්ථි තස්මා සො අවීචීති සඞ්ඛං ගතො, තස්ස හි[25] පුරත්ථිම
භිත්තිතො ජාලා උට්ඨහිත්වා සංසිබ්බමානාපි[26] යොජනසතං ගන්ත්වා
පච්ඡිමං[27] භිත්තිං විනිවිජ්ඣිත්වා පාරතො යොජනසතං ගච්ඡති, සෙස
දිසාසුපි එසෙව නයො, ඉමෙසං ඡන්නං ජාලානං මජ්ඣෙ නිබ්බත්තො
දෙවදත්තො තස්ස යොජනසතප්පමාණො අත්තභාවො ජාතො පාදා යාව

1. බලිගාටකං 1.
2. මරණකාලම්හි පව[illegible]වාති
3. අනුස්සරිත්වා b. [සග්ගෙ b S.
4. කුසලකම්මං කත්වා b.
5. නිබ්බත්තන්තී b
6. දෙවදූතෙහි S.
7. පූජිත්වා b.
8. තුණ්හී අ[illegible]සි b.
9. අබ්භන්තරන්ති .
10. තාව S.
11. අහොසි b
12. හොන්ති b
13. උට්ඨහිත්වා b.
14. ජාලා b
15. යොජනාදිකානි b.
16. පරික්ඛෙපතො b. පන b, S.
17 චතුපඤ්ඤාස S, චතුප [ණ්ණාස b.
18. සහස්සං b.
19. අක්කන්තං පදං b. [ඉයෙහි b.
20. දලුහං b, S.
21. ජලති b. ජායති 1. [මානා b S.
22. උබ්බං S.
23. වස්සසතසහස්සානි b
24. වීචි b.
25 ගතොති
26. උට්ඨහිත්වා සංසිබ්බ
27. ගන්ත්වා S

ගොප්ඵකා ලොහපඨවිං පවිට්ඨා; එව හත්ථා යාව මණිබන්ධා ලොහ
භිත්තියො[1] පවිට්ඨා, සීසං යාව භමුකට්ඨිතො ලොහච්ඡදනෙ පවිට්ඨං,
අධොභාගෙන එකං ලොහසූලං පවිසිත්වා කායං විනිවිජ්ඣන්තං ගන්ත්වා[2]
ඡදනෙ පවිට්ඨං, පාචීනභිත්තිතො නික්ඛන්තසූලං[3] හදයං විනිවිජ්ඣිත්වා
පච්ඡිමභිත්තිං පවිට්ඨං, උත්තරභිත්තිතො නික්ඛන්තසූලං ඵාසුකා[4]
විනිවිජ්ඣිත්වා දක්ඛිණභිත්තිං පවිට්ඨං නිච්චලෙ තථාගතම්හි අපරද්ධත්තා
නිච්චලොව හුත්වා පච්චතීති[5] කම්මසරික්ඛතාය එදිසො ජාතො, එවං
ජාලානං නිරන්තරතාය අවීචි නාම;[6] අබ්භන්තරෙ පනස්ස යොජන
සතිකෙ ඨානෙ නාළියං කොට්ටෙත්වා පූරිතපිට්ඨං[7] විය සත්තා
නිරන්තරා, ඉමස්මිං ඨානෙ සත්තො අත්ථි ඉමස්මිං නත්ථීති න වත්තබ්බං
ගච්ඡන්තානං ඨිතානං නිසින්නානං නිපන්නානඤ්ච පච්චමානානං[8]
අන්තො නත්ථි, ගච්ඡන්තෙ වා[9] ඨිතෙ වා නිසින්නෙ වා නිපන්නෙ වා
අඤ්ඤමඤ්ඤං න බාධන්ති[10] එවං සත්තානං නිරන්තරතාය[11] අවීචි;
කායද්වාරෙ පන ඡ උපෙක්ඛාසහගතානි චිත්තානි උප්පජ්ජන්ති; එකං
දුක්ඛසහගතං එවං සන්තෙපි යථා ජිව්හග්ගෙ[12] මධුබින්දුං ඨපෙත්වා
එකස්මිං තම්බලොහබින්දුම්හි ඨපිතෙ අනුදහනබලවතාය තදෙව
පඤ්ඤායති ඉතරං අබ්බොහාරිකං හොති, එවං අනුදහනබලව
තාය දුක්ඛමෙව එත්ථ[13] නිරන්තරං ඉතරං අබ්බොහාරිකන්ති එවං
දුක්ඛස්ස නිරන්තරතාය අවීචි මහන්තොති යොජනසතිකො; සො
තත්ථ පච්චිත්වා එකො පාදො මහානිරයෙ හොති එකො ගූථනිරයෙ
පතති;[14] සූචිමුඛාති සූචි සදිසමුඛා; තෙ හත්ථිගීවප්පමාණා එකදොණික
නාවප්පමාණා වා[15] හොන්ති; කුක්කුලනිරයොති යොජනසතප්පමා
ණොව[16] අන්තො කූටාගාරමත්තවිතච්චිකඞ්ගාර[17] පුණ්ණො ආදිත්ත
ඡාරිකනිරයො, යත්ථ පතිතපතිතා කුද්‍රූසකරාසිම්හි ඛිත්තඵාලවාසිසිලා
දීනි[18] විය හෙට්ඨාව තලමෙව[19] ගණ්හන්ති; ආරොපෙන්තීති අය
දණ්ඩෙහි පොථෙන්තා[20] ආරොපෙන්ති; තෙසං ආරොහනකාලෙ තෙ
කණ්ටකා අධොමුඛා හොන්ති ඔරොහනකාලෙ උද්ධමුඛා;[21] වාපිතානීති
කම්මමයෙන වාතෙන චලිතානි;[22] හත්ථම්පි ඡින්දන්තීති ඵලකෙ මංසං
විය කොට්ට[23] යමානානි ඡින්දන්ති: සචෙ උට්ඨාය පලායති අයො
පාකාරො සමුට්ඨහිත්වා පරික්ඛිපති හෙට්ඨා[24] ඛුරධාරා සභෙරු[25]
සමුට්ඨාති; ඛාරොදිකා[26] නදීති වෙතරණී[27] නාම තම්බලොහනදී;
තත්ථ අයොමයා ඛාරවල්ලියා[28] පොක්ඛරපත්තානි හෙට්ඨා ඛුරධාරා[29]

1. භිත්තිං b.
2. විනිවිජ්ඣන්තං b.
3. නික්ඛන්තං සූලං S.
4. පාසුකා b
5. පච්චතීති b. පච්චති S.
6. අවීචි නාම b.
7. පූරිතං b පිට්ඨං b. S.
8. නිසින්නානං නිපන්නානං S. නිසින්නානං සජ්ජමානා b.
9. ගච්ඡන්තො වා 1 S
10. න බාධෙන්ති b.
11. නිරන්තරාය b S
12. ජිව්හග්ගෙන b.
13. දුක්ඛමෙවෙත්ථ b. S
14. නිපතති b S
15. පමාණාව S
16. පමාණො S. එ 1.
17. විතච්චිතඞ්ගාර S විතච්චිතඅඞ්ගාර b
18. යත්ථ පතිතා කුක්කුලරාසිම්හි ඛිත්තා සා පාරාසිම්හි සිඛතඵලාදීනි S.
19. තලෙව S. පතිතා කුක්කුලරාසිම්හි සිතඵලාදීනි b.
20. පොථෙන්තා S
21. උද්ධං මුඛා b S.
22. චලිතානි S.
23. කොට්ටි b.
24. එ S
25. ඛුරධාරා b. S
26. ඛාරොදකා b S.
27. වෙත්තරණී S. වෙතරණී b
28. අයොමයානි ඛුරවල්ලිකා b.
29. ඛුරධාරා 1 [තිපතිවා b.

උභොසු තීරෙසු වෙත්තලතා ච කුසතිණානි ච; සො තත්ථ දුක්ඛා තිප්පාති[1] සො තත්ථ උද්ධඤ්ච අධො ච වුය්හමානො පොක්ඛරපත්තෙසු ජිජ්ජති සිඛාසාටකත්ථණ්ඩකාය ඛාරවල්ලිකාය[2] කණ්ටකෙහි විජ්ඣියති[3] ඛුරධාරාහි ඵාලියති[4] උභතො[5] තීරෙසු කුසතිණෙහි විලෙඛති වෙත්ත[6] ලතාහි ආකඩ්ඪියති[7] තික්ඛසත්තීහි ඵාලියති; තමෙනං අඞ්කුසබළිසු නාති[8] තෙනහි[9] ජිඝච්ඡිතොස්මීති වුත්තෙ මහන්තං ලොහපච්ඡිං ලොහගුළානං පූරෙත්වා තං උපගච්ඡන්ති[10] සො ලොහගුළභාවං සඤ්ඤත්වා දන්තෙ ඵස්සෙති[11] අථස්ස තත්තෙන අයොසඞ්කුනා මුඛං විවරන්ති, තම්බලොහධාරෙහි[12] මහන්තෙන ලොහකටාහෙන තම්බලොහං උපනෙත්වා එවමෙවං කරොන්ති, පුන මහානිරයන්ති එවං පඤ්චවිධබන්ධනතො පට්ඨාය යාව තම්බලොහපානා තම්බලොහපානතො පට්ඨාය පුන පඤ්චවිධබන්ධනාදීනි කාරෙත්වා[13] මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති, තත්ථ කොචි පඤ්චවිධබන්ධනෙනෙව මුච්චති, කොචි දුතියෙන, කොචි තතියෙන -පෙ- කොචි තම්බලොහපානෙන මුච්චති,[14] කම්මෙ පන අපරික්ඛීණෙ පුන මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති, ඉමං පන සුත්තං ගණ්හන්තො එකො දහරභික්ඛු භන්තෙ එත්තකං දුක්ඛං අනුභවිතසත්තං පුන[15] මහානිරයෙ පක්ඛිපන්තීති ආහ, ආම[16] ආවුසො කම්මෙ අපරික්ඛීණෙ පුනප්පුන[17] එවං කරොන්තීති, තිට්ඨතු භන්තෙ උද්දෙසො කම්මට්ඨානං මෙ දෙථාති[18] කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සොතාපන්නො හුත්වා ආගම්ම උද්දෙසං අග්ගහෙසි, අඤ්ඤෙසම්පි ඉමස්මිං පදෙසෙ උද්දෙසං ඨපෙත්වා අරහත්තං පත්තානං ගණනා නත්ථි, සබ්බබුද්ධානං[19] චෙතං සුත්තං අවිජහිතමෙව හොති, හීනකායූපගාති හීනං[20] කායං උපගතා හුත්වා උපාදානෙති තණ්හාදිට්ඨිගහණෙ; ජාතිමරණසම්භවෙති ජාතියා ච මරණස්ස ච කාරණභූතෙ; අනුපාදාති චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියිත්වා; ජාතිමරණසඞ්ඛයෙති ජාතිමරණසඞ්ඛයසඞ්ඛාතෙ[21] නිබ්බානෙ විමුච්චන්ති; දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතාති දිට්ඨධම්මෙ ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ සබ්බකිලෙසනිබ්බානෙන නිබ්බුතා; සබ්බදුක්ඛං[22] උපච්චගුන්ති සබ්බදුක්ඛාතික්කන්තා[23] නාම හොන්ති.

දෙවදූතසුත්තං දසමං.

සුඤ්ඤතවග්ගො තතියො.

---

1. තිබ්බබරානි b. තප්පාබරානි S.
2. ඛරවාලිකාය b. ඛරවාලිකාය S.
3. විජ්ඣියති b. S.
4. ඵාලියති b. S.
5. උභතොසු b.
6. වත්ත b.
7. ආකඩ්ඪති S.
8. අඞ්කුසබළිසනානි b
9. තෙත S. තෙනපි b
10. උපගච්ඡ b
11. සංඵුසෙති b. ඵුසෙති S.
12. විමුච්චති S.
13. ධාරෙත්වා S. ඵාරෙ1.
14. කාරෙන්තා b. කාරෙන්තා S.
15. මනුභවිතසඞ්ඛං පුනපි b. අනුභවි [තසත්ත ..පුනපි..
16. ආහ b. S.
17. පුනප්පුනං b. S. [කථාපෙත්වා S.
18. ඨානමිච්චකථෙත්වා b [දෙහි ය
19. සබ්බබුද්ධාන b 20. හීනං b. S. P2
21. ජාතියාමරණස්සඛයසං [ඛා
22. සබ්බදුක්ඛා b. [ගතා b.
23. දුක්ඛංඅතික්කන්තා b, F

2. 4. 11.

එවං මෙ සුතන්ති භද්දෙකරත්තසුත්තං; තත්ථ භද්දෙකරත්තස්සාති විපස්සනානුයොගසමන්නාගතත්තා භද්දකස්ස එකරත්තස්ස; උද්දෙසන්ති මාතිකං; විභඞ්ගන්ති විත්ථාරභාජනීයං;[1] අතීතන්ති අතීතෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ; නාන්වාගමෙය්‍යාති තණ්හාදිට්ඨීහි නානුගච්ඡෙය්‍ය; නප්පටිකඞ්ඛෙති[2] තණ්හාදිට්ඨීහි න පත්ථෙය්‍ය; යදතීතන්ති ඉදමෙත්ථ කාරණවචනං යස්මා යං අතීතං තං පහීනං නිරුද්ධං අත්ථඞ්ගතං[3] තස්මා තං[4] නානුගච්ඡෙය්‍ය යස්මා ච යං අනාගතං[5] තං අප්පත්තං අජාතං අනිබ්බත්තං තස්මා[6] තම්පි න පත්ථෙය්‍ය; තත්ථ තත්ථාති පච්චුප්පන්නම්පි ධම්මං යත්ථ යත්ථෙව උප්පන්නො[7] තත්ථ තත්ථෙව තං අනිච්චානුපස්සනාදීහි සත්තහි අනුපස්සනාහි යො විපස්සති අරඤ්ඤාදීසු වා තත්ථ තත්ථ[8] විපස්සති; අසංහීරං[9] අසංකුප්පන්ති ඉදං විපස්සනා (පටිවිපස්සනා) දස්සනත්ථං වුත්තං විපස්සනා හි රාගාදීහි න සංහීරයති[10] න සංකුප්පතීති අසංහීරා අසංකුප්පා; තං[11] අනුබ්‍රූහයෙ[12] වඩ්ඪෙය්‍ය[13] පටිවිපස්සෙය්‍යාති වුත්තං හොති; අථ වා නිබ්බානං රාගාදීහි න සංහීරති න සංකුප්පතීති අසංහීරං අසංකුප්පං තං විද්වා පණ්ඩිතො භික්ඛු (අනුබ්‍රූහයෙ) පුනප්පුනං තදාරම්මණං[14] ඵලසමාපත්තිං අප්පෙන්තො වඩ්ඪෙය්‍යාති අත්ථො; තස්ස පන අනුබ්‍රූහන්තස්ස අත්ථාය අජ්ජෙව කිච්චං ආතප්පන්ති කිලෙසානං ආතාපනපරිතාපනෙන ආතප්පන්ති ලද්ධනාමං වීරියං අජ්ජෙව කාතබ්බං; කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙති සුවෙ ජීවිතං වා මරණං වා කො ජානාති; අජ්ජ[15] දානං වා දස්සාමි[16] සීලං වා රක්ඛිස්සාමි අඤ්ඤතරං වා පන කුසලං කරිස්සාමීති හි අජ්ජ තාව පපඤ්චං අකත්වා පුනදිවසෙ වා ජානිස්සාමීති[17] චිත්තං අනුප්පාදෙත්වා අජ්ජෙව[18] කරිස්සාමීති එවං වීරියං කාතබ්බන්ති දස්සෙති; මහාසෙනෙනාති අග්ගිවිසසත්ථාදීනි හි[19] අනෙකානි මරණකාරණානි තස්ස සෙනා,[20] තාය මහතියා සෙනාය වසෙන මහාසෙනෙන; එවරූපෙන මච්චුනා සද්ධිං කතිපාහං තාව ආගමෙහි යාවාහං බුද්ධපූජාදිං අත්තනො අවස්සයකම්මං[21] කරොමීති, එවං මිත්තසන්ථවාකාරස්ස[22] ලඤ්ජානුප්පදානස්ස වා ඉදං සතං වා සහස්සං[23] වා ගහෙත්වා කතිපාහං ආගමෙහීති එවං ලඤ්ජානුප්පදානසඞ්ඛාතො වා ඉමිනා[24] බලරාසිනා පටිබාහිස්සාමීති එවං බලරාසිසඞ්ඛාතො වා සඞ්ගරො[25] නත්ථි; සඞ්ගරොති හි මිත්තසන්ථවාකාරලඤ්ජානුප්පදානබලරාසීනං නාමං තස්මා අසම්පත්තො; අතන්දිතන්ති අනලසං උට්ඨාහකං;[26] එවං පටිපන්නත්තා

;1. භාජනිය° S.
2. නප්පටිකඞ්ඛෙ b.
3 අත්ථඞ්ගතං b, S [නප්පටි S.
4. තං පුන b S.
5. නාගතං b. 6. ච b.
7. උප්පන්නං b. 8. තත්ථෙව b
9. අසංහිරං b. S.
10. සංහරති S. [illegible]රති 1.
11. තං අසංහිරඅසංකුප්පතං b. අසංහිර අසංකුප්පානං b
12. අනුබ්‍රූහෙය්‍ය b. S 20. සෙනාය b. 26. උත්සාහනං b.
13. වඩ්ඪෙය්‍ය b. 21 අවස්සයං කම්මං S.
14. සතතං b. 15. අජ්ජෙව b3. 22. සන්ථවකරණං වා
16. කරිස්සාමි S. 23. සහස්සං [illegible]
17. කරිස්සාමි b. 24. ඉත්‍ථම්භූතා M 2. P
18. අජ්ජෙව b, S. 25. සඞ්ගරො b, ඉමිනා
19. දීනි b. නා W. 2. ඉමිනා b,

භද්දෙකරත්තො අස්සාති භද්දෙකරත්තො; ඉති තං එවං පටිපන්න පුග්ගලං[1] භද්දෙකරත්තො අයන්ති රාගාදිසන්තතාය[2] සන්තො මුනීති ආචික්ඛති, එවංරූපොති[3] ආදීසු කාළොපි සමානො ඉන්දනීලමණිවණ්ණො අහොසින්ති[4] එවං මනුස්සරූපවසෙනෙව එවරූපො අහොසිං; කුසලසුඛසොමනස්සවෙදනාවසෙනෙව එවං වෙදනො; තංසම්පයුත්තානංයෙව සඤ්ඤාදීනං වසෙන එවංසඤ්ඤො, එවංසඞ්ඛාරො, එවංවිඤ්ඤාණො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති, තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙතීති තෙසු රූපාදීසු තණ්හං සමන්වානෙති අනුප්පවත්තෙති;[5] හීනරූපාදිවසෙන පන[6] එවංරූපො අහොසිං -පෙ- එවං විඤ්ඤාණො අහොසින්ති න මඤ්ඤති; නන්දිං න සමන්වානෙතීති තණ්හං[7] වා තණ්හාසම්පයුත්තදිට්ඨිං[8] වා නානුප්පවත්තෙතීති,[9] එවංරූපො සියන්ති ආදීසුපි පණීතමනුස්ස[10] රූපාදිවසෙන තණ්හාදිට්ඨිප්පවත්තනා[11] සඞ්ඛාතා නන්දිසමන්වානයනා[12] වෙදිතබ්බා, කථඤ්ච ඨිතක්ඛණෙව පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරතීති ඉදං පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං තත්ථ තත්ථ විපස්සති, අසංහීරං අසඞ්කුප්පන්ති උද්දෙසස්ස නිද්දෙසත්ථං වුත්තං, කාමඤ්චෙත්ථ ඨිතක්ඛණෙව පච්චුප්පන්නං ධම්මං න[13] විපස්සතීති ආදි වත්තබ්බං සියා, යස්මා පන අසංහීරන්ති ච අසඞ්කුප්පන්ති ච විපස්සනා වුත්තා තස්මා තස්සා එවං[14] අභාවක්ඛණෙ භාවක්ඛණෙ[15] දස්සෙතුං සංහීරති න සංහීරතීති මාතිකං උද්ධරිත්වා[16] විත්ථාරො වුත්තො, තත්ථ සංහීරතීති විපස්සනාය අභාවතො තණ්හාදිට්ඨීහි ආකඩ්ඪීයති; න සංහීරතීති විපස්සනාය භාවෙන තණ්හාදිට්ඨීහි නාකඩ්ඪීයති,[17] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[18]

භද්දෙකරත්තසුත්තං පඨමං.

---

2. 4. 12.

එවං මෙ සුතන්ති ආනන්දභද්දෙකරත්තසුත්තං; තත්ථ පටිසල්ලාණා වුට්ඨිතොති ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨිතො; කො නු ඛො භික්ඛවෙති ජානන්තොව කථාසමුට්ඨාපනත්ථං පුච්ඡි; සාධු සාධූති ථෙරස්ස සාධුකාරමදාසි, සාධු ඛො ත්වන්ති පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි පරිසුද්ධෙහි[19] කථිතත්තා දෙසනං පසංසන්තො ආහ; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ආනන්දභද්දෙකරත්තසුත්තං දුතියං.

---

1. පටිපන්නං පුග්ගලං S.
2. රාගාදීනං සන්තතාය
3. එවරූපොති 1. [b, S
4. සියන්ති S.
5. අනුපවත්තෙති b, S.
6. වසෙන S
7. තණ්හා M 2 S
8. දිට්ඨි S.
9. නානුපවත්තයති b
10. තංමනුස්සb [පවත්තති S
11. පවත්තන b. පවත්තනන S.
12. ච b.
13. පච්චුප්පන්නානං
14. එව b S.
15. භාවක්ඛණෙ අභාවක්ඛණෙ S
16. උද්ධරිත්වාS. [අභාවෙන
17. න ආකඩ්ඪීයති S.
18. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙ
19. දු. පරිසුද්ධෙහිS. [මාතිං.

2. 4. 13.

එවම්මෙ සුතන්ති මහාකච්චානං[1] භද්දෙකරත්තසුත්තං; තත්ථ තපොදාරාමෙති තපොදස්ස[2] තත්තොදකස්ස රහදස්ස[3] වසෙන එවං ලද්ධනාමෙ ආරාමෙ; වෙභාරපබ්බතස්ස කිර හෙට්ඨා භුම්මට්ඨකනාගානං[4] පඤ්චයොජනසතිකං නාගභවනං දෙවලොකසදිසං මණිමයෙන තලෙන ආරාමුය්‍යානෙහි ච සමන්නාගතං; තත්ථ නාගානං කීළනට්ඨානෙ[5] මහාඋදකරහදො, තතො තපොදා නාම නදී සන්දති කඨිතා[6] උණ්හොදිකා,[7] කස්මා පනෙසා එදිසා ජාතා[8] රාජගහං කිර පරිවාරෙත්වා මහාපෙතලොකො තත්ථ ද්වින්නං[9] මහාලොහකුම්භිනිරයානං අන්තරෙන අයං[10] තපොදා ආගච්ඡති; තස්මා සා කුපිතා සන්දති; වුත්තම්පි චෙතං යතායම්භික්ඛවෙ තපොදා සන්දති සො දහො අච්ඡොදකො සාතොදකො සීතොදකො සෙතොදකො[11] සුපතිත්ථො[12] රමණීයො පහූත[13] මච්ඡකච්ඡපො චක්කමත්තානි ච පදුමානි පුප්ඵන්ති අපිචායං තපොදා ද්වින්නං මහානිරයානං අන්තරිකාය ආගච්ඡති තෙනායං තපොදා කුපිතා සන්දතීති ඉමස්ස පන ආරාමස්ස අභිමුඛට්ඨානෙ තතො[14] මහාඋදකරහදො ජාතො තස්ස[15] වසෙනායං විහාරො තපොදාරාමොති වුච්චති; සමිද්ධීති තස්ස කිර ථෙරස්ස අත්තභාවො සමිද්ධො අභිරූපො පාසාදිකො තස්මා සමිද්ධිත්වෙව සඞ්ඛං ගතො; ආදිබ්‍රහ්මචරියකොති මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදි පුබ්බභාගපටිපත්තිභූතො; ඉදං වත්වා සුගතො උට්ඨායාසනාති[16] ආදි මධුපිණ්ඩිකසුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව[17] විත්ථාරෙතබ්බං; ඉති මෙ චක්ඛුන්ති ඉමස්මිං කිර සුත්තෙ භගවා ද්වාදසායතනවසෙනෙව මාතිකං ඨපෙසි, ථෙරොපි භගවතො හෙට්ඨා ද්වීසු උපරි චතුත්ථෙ චාති ඉමෙසු තීසු සුත්තෙසු පඤ්චක්ඛන්ධවසෙන මාතිකා ච විභඞ්ගො ච කතො ඉධ පන ද්වාදසායතනවසෙනෙව[18] විභජන්තෙන මාතිකා ඨපිතාති නයං පටිලභිත්වා එවමාහ, ඉමං[19] පන නයං ලභන්තෙන ථෙරෙන භාරියං කතං අපදෙ පදං දස්සිතං ආකාසෙ පදං කතං තෙන නං භගවා ඉමමෙව සුත්තං සන්ධාය එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං යදිදං මහාකච්චානොති[20] එතදග්ගෙ ඨපෙසි, එත්ථ පන චක්ඛූන්ති චක්ඛුපසාදො; රූපාති චතුසමුට්ඨානිකා[21] රූපා; ඉමිනා නයෙන සෙසායතනානිපි[22] වෙදිතබ්බානි, විඤ්ඤාණන්ති නිකන්ති[23] විඤ්ඤාණං; තදභිනන්දතීති තං චක්ඛුඤ්ච රූපඤ්ච තණ්හාදිට්ඨිවසෙන අභිනන්දති; අන්වාගමෙතීති තණ්හාදිට්ඨීහි අනුගච්ඡති;[24]

---

1. කච්චායන 1.
2. රාමෙති b.
3. දහස්ස b
4. භුම්මට්ඨකනාගානං b. S.
5. කීළිතට්ඨානෙ ච b
6. කුථිතා b. කුඨිතා S.
7. උණ්හොදකා b. S.
8. පනෙසා එදිසා S. 1.
9. දින්නං 1.
10. රෙන b රෙ අ:. S.
11. සෙතොසොත
12. සුපතිත්ථො S
13. බහුක b S.
14. අභිමුඛට්ඨානතො S අභිසම්මුඛට්ඨානෙ තතො b
15. නාම b S
16. සාසෙන b.
17. යතා b
18. ද්වාදසායතන S යතන වසෙන b භජන්තෙන.
19. ඉදං b
20. කච්චායනොති 1.
21. ට්ඨානිකා b
22. යතනානි b.
23. ජීනන්ති නිගන්ත
24. අනුගච්ඡති b.

ඉති මෙ මනො අහොසි ඉති ධම්මාති එත්ථ පන මනොති භවඞ්ගචිත්තං; ධම්මාති තෙභූමකධම්මා[1] රම්මණං; පණිදහතීති පත්ථනා[2] ඨපෙති; පණිධානපච්චයාත් පත්ථනා[3] ඨපනකාරණා;[4] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාකච්චානභද්දෙකරත්තසුත්තං තතියං.

---

2. 4. 14.

එවමෙම සුතන්ති ලොමසකඞ්ගියභද්දෙකරත්තසුත්තං; තත්ථ ලොමසකඞ්ගියොති අඞ්ගථෙරො[5] නාමෙස කායස්ස පන ඊසකලොමසාකාරතාය[6] ලොමසකඞ්ගියොති පාකටො ජාතො;[7] චන්දනො දෙවපුත්තොති කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ කිරෙස චන්දනො නාම උපාසකො අඩ්ඪො මහද්ධනො තීණි රතනානි චතූහි පච්චයෙහි පූජෙත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො පුරිමනාමෙන චන්දනො දෙවපුත්තොත්වෙව සඞ්ඛං ගතො;[8] පණ්ඩුකම්බලසිලායන්ති රත්තකම්බලසිලායං; තස්සා[9] කිර රත්තකම්බලස්සෙව ජයසුමනපුප්ඵරාසිස්ස විය ච[10] වණ්ණො තස්මා පණ්ඩුකම්බලසිලාති වුච්චති; කදා පන[11] තත්ථ භගවා විහාසීති බොධිපත්තිතො සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ සාවත්ථියං ආසාළ්හිපුණ්ණමාය[12] ද්වාදසයොජනාය පරිසාය මජ්ඣෙ යමකපාටිහාරියං කත්වා ඔරුය්හ ගණ්ඩම්බමූලෙ[13] පඤ්ඤත්තබුද්ධාසනෙ[14] නිසීදිත්වා ධම්මදෙසනාය මහාජනං මහාවිදුග්ගතො[15] උද්ධරිත්වා බුද්ධා නාම යස්මා පාටිහාරියං කත්වා මනුස්සපථෙ න වසන්ති තස්මා පස්සමානස්සෙව තස්ස[16] ජනස්ස වික්කමං[17] කත්වා තාවතිංසභවනෙ පාරිච්ඡත්තකමූලෙ පණ්ඩුකම්බලසිලායං වස්සං උපගතො තස්මිං සමයෙ විහාසි; තත්‍ර භගවාති තත්‍ර විහරන්තො භගවා; යෙභුය්‍යෙන දසහි චක්කවාළසහස්සෙහි සන්නිපතිතාහි දෙවතාහි පරිවුතො මාතරං කායසක්ඛිං කත්වා අභිධම්මපිටකං කථෙන්තො ගම්භීරං නිපුණං තිලක්ඛණාහතං රූපාරූපපරිච්ඡෙදකථං[18] පටිවිජ්ඣිතුං අසක්කොන්තානං දෙවානං සංවෙගජනනත්ථං අන්තරා[19] භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසි; තත්‍රායං දෙවපුත්තො උග්ගණ්හන්තො ඉමා ගාථා[20] සද්ධිං විභඞ්ගෙන උග්ගණ්හි, දෙවපුත්තස්ස පන පමාදට්ඨානත්තා දිබ්බෙහි ආරම්මණෙහි නිම්මථියමානො[21] අනුපුබ්බෙන සුත්තන්තං[22] පම්මුට්ඨො ගාථාමත්තමෙව ධාරෙසි, තෙනාහ එවං ඛො අහං භික්ඛු ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථාති උග්ගණ්හාහි[23] ත්වන්ති ආදීසු තුණ්හීභූතො නිසීදිත්වා

---

1. තෙභූමිකධම්මා b. S.
2. පත්ථනාවසෙන b S.
3. පත්ථන b.
4. ඨපනාකාරණා S.
5. අඞ්ගථෙරොකිර b. S.
6. ඊසකංලොමසාකාරි[නාය b
7. ජාතොති b.
8. ගතොජාතො b.
9. තස්සාය. b. S.
10. රාසිස්සය S. රාසිවිය b.
11. ච S
12. ආසාළ්හිමාස පුණ්ණමාය b ආසාළ්හි පුණ්ණමාසං S.
13. ගණ්ඩම්බමූලෙ b. ගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලෙ S.
14. පඤ්ඤත්තවර b.
15. මහාදුක්ඛතො b.
16. මානස්සෙව S.
17. පදවීතික්කමං S තිවික්ක[මං b.
18. පරිච්ඡෙදකං නං b.
1 . අන්තරන්තරා b. S.
20. ගාථායො S.
21. නිප්පීළියමානො b.
22. සුත්තං b. සුත්තන්ති S.
23. උග්ගණ්හ[S.

සුණන්තා උග්ගණ්හාති නාම, වාචාය සජ්ඣායං කරොන්තා පරියාපුණාති නාම, අඤ්ඤෙසං වාචෙන්තා ධාරෙති නාම, සෙසං ආනන්දභද්දෙකරත්තසදිසමෙවාති.[1]

ලොමසකඞ්ගියභද්දෙකරත්තසුත්තං චතුත්ථං.

---

2. 4. 15.

එවං මෙ සුතන්ති සුභසුත්තං; තත්ථ සුභොති සො කිර දස්සනීයො අහොසි පාසාදිකො තෙනස්ස අඞ්ගසුභතාය සුභොත්වෙව[2] නාමං අකංසු, මාණවොති පන තං තරුණකාලෙ වොහරිංසු සො මහල්ලකකාලෙපි තෙනෙව වොහාරෙන වොහරියති,[3] තොදෙය්‍යපුත්තොති තොදෙය්‍යස්ස නාම පසෙනදිරඤ්ඤො පුරොහිතබ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො; සො කිර සාවත්ථියා අවිදූරෙ තුදිගාමො නාම අත්ථි තස්ස අධිපතිත්තා තොදෙය්‍යොති[4] සඞ්ඛං ගතො, මහාධනො පන[5] හොති සත්තසීතිකොටිවිභවො පරමමච්ඡරී දදතො භොගානං අපරික්ඛයො නාම නත්ථීති චින්තෙත්වා කස්සචි කිඤ්චි න දෙති වුත්තම්පි චෙතං :-

අඤ්ජනානං ඛයං දිස්වා වම්මිකානඤ්ච සඤ්චයං,
මධූනඤ්ච සමාහාරං පණ්ඩිතො ඝරමාවසෙති.

එවං අදානමෙව සික්ඛාපෙසි,[6] ධුරවිහාරෙ වසතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස යාගුඋළුඞ්කමත්තං[7] වා භත්තකටච්ඡුමත්තං[8] වා අදත්වා ධනලොභෙන කාලං කත්වා තස්මිංයෙව ඝරෙ සුනඛො හුත්වා නිබ්බත්තො, සුභො තං සුනඛං අතිවිය පියායති අත්තනො භුඤ්ජනකභත්තංයෙව භොජෙති උක්ඛිපිත්වා වරසයනෙ[9] සයාපෙති,[10] අථ[11] භගවා එකදිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං වොලොකෙන්තො තං සුනඛං දිස්වා තොදෙය්‍යබ්‍රාහ්මණො ධනලොභෙන අත්තනොව ඝරෙ සුනඛො හුත්වා නිබ්බත්තො අජ්ජ මයි සුභස්ස ඝරං ගතෙ මං දිස්වා සුනඛො භුකාරං[12] කරිස්සති අථස්සාහං එකවචනං වක්ඛාමි සො ජානාති මං සමණො ගොතමොති ගන්ත්වා උද්ධනද්වාරෙ[13] නිපජ්ජිස්සති, තතො නිදානං සුභස්ස මයා සද්ධිං එකො කථාසල්ලාපො භවිස්සති, සො ධම්මං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨහිස්සති, සුනඛො පන කාලං[14] කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සති,[15] ඉමං මාණවස්ස සරණෙසුපි[16] පතිට්ඨානභාවං ඤත්වා භගවා[17] තං දිවසං සරීරපටිජග්ගනං කත්වා එකකොව ගාමං පවිසිත්වා නික්ඛන්තෙ මාණවෙ තං ඝරං පිණ්ඩාය පාවිසි, සුනඛො භගවන්තං දිස්වා භුකාරං කරොන්තො භගවතො සමීපං ගතො, තතො නං භගවා අවොච :[18]

---

1. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති b. S.
2. සුභො b.
3. වොහරීයති 1. නිහි S.
4. තොදෙය්‍යොති b.
5. පනස්ස b.
6. සඤ්ඤාපෙසි S.
7. යාගුං b. යාගුඋළුඞ්කමත්තං S.
8. භත්තං b.
9. ත්වා වරසයනෙ b.
10. සයාපෙසි S.
11. අථ ඛො b
12. භුංකාරං b. S.
13. උද්ධනට්ඨානෙ b. S. [චොම්b, ඔ.
14. සුනඛො කාලං පන b.
15. නිබ්බත්තතීති b.
16. ණෙසු b, S.
17. ඤත්වා b.
18. එතද

තොදෙය්‍ය ත්වං පුබ්බෙපි මං භො භොති පරිභවිත්වා සුනඛො ජාතො ඉදානිපි භුඞ්කාරං කත්වා අවීචිං ගමිස්සසීති සුනඛො තං සුත්වා ජානාති මං සමණො ගොතමොති විප්පටිසාරී හුත්වා ගීවං නාමෙත්වා[1] උද්ධනන්තරෙ[2] ඡාරිකාය[3] නිපන්නො, මනුස්සා උක්ඛිපිත්වා සයනෙ[4] සයාපෙතුං නාසක්ඛිංසු, සුභො ආගන්ත්වා කො ඉමං සුනඛං සයනා ඔරොපෙසීති ආහ, මනුස්සා න කොචීති වත්වා තං පවත්තිං[5] ආරොචෙසුං, මාණවො සුත්වා මම පිතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො තොදෙය්‍යො නාම සුනඛො නත්ථි සමණො පන[6] ගොතමො පිතරං සුනඛං කරොති යං කිඤ්චි එස මුඛාරූළ්හං භාසතීති කුජ්ඣිත්වා භගවන්තං මුසාවාදෙන නිග්ගහෙතුකාමො විහාරං ගන්ත්වා තං පවත්තිං පුච්ඡි, භගවාපි තස්ස[7] තථෙව වත්වා අවිසංවාදනත්ථං ආහ: අත්ථි පන තෙ මාණව පිතරා අනක්ඛාතං ධනන්ති, අත්ථි භො ගොතම සතසහස්සග්ඝනිකා සුවණ්ණමාලා සතසහස්සග්ඝනිකා සුවණ්ණපාදුකා සතසහස්සග්ඝනිකා සුවණ්ණපාදුකා සතසහස්සග්ඝනිකා සුවණ්ණපාති[8] සතසහස්සඤ්ච කහාපණානන්ති, ගච්ඡ තං[9] සුනඛං අප්පොදකං[10] පායාසං භොජාපෙත්වා සයනෙ ආරොපෙත්වා ඊසකං නිද්දං ඔක්කන්තකාලෙ පුච්ඡ සබ්බං තෙ ආචික්ඛිස්සති අථ නං ජානෙය්‍යාසි පිතා මෙ එසොති, මාණවො සචෙ සච්චං භවිස්සති ධනං ලච්ඡාමි නො චෙ සමණං ගොතමං මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හිස්සාමීති ද්වීහිපි කාරණෙහි[11] තුට්ඨො ගන්ත්වා තථා අකාසි, සුනඛො ඤාතොම්හි ඉමිනාති ඤත්වා[12] හුං හුන්ති කරොන්තො ධනනිධානට්ඨානං ගන්ත්වා පාදෙන පථවිං ඛණිත්වා[13] සඤ්ඤං අදාසි, මාණවො ධනං ගහෙත්වා භවපටිච්ඡන්නං නාම එවං සුඛුමං පටිසන්ධිඅන්තරං පාකටං සමණස්ස ගොතමස්ස අද්ධා එස සබ්බඤ්ඤූති භගවති පසන්නචිත්තො චුද්දසපඤ්හෙ අභිසඞ්ඛරි, අඞ්ගවිජ්ජාපාඨකො කිරෙස තෙනස්ස එතදහොසි: ඉමං ධම්මපණ්ණාකාරං ගහෙත්වා සමණං ගොතමං පඤ්හෙ[14] පුච්ඡිස්සාමීති දුතියගමනෙන, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති[15] තෙන පුට්ඨො[16] පඤ්හෙ පන භගවා එකප්පහාරෙනෙව තාව විස්සජ්ජෙන්තො[17] කම්මස්සකාති ආදිමාහ: තත්ථ කම්මං එතෙසං සකං අත්තනො භණ්ඩකන්ති[18] කම්මස්සකා; කම්මස්ස දායාදාති කම්මදායාදා කම්මං එතෙසං දායජ්ජං භණ්ඩකන්ති අත්ථො; කම්මං එතෙසං යොනි කාරණන්ති කම්මයොනී; කම්මං එතෙසං බන්ධූති කම්මබන්ධූ කම්මඤාතකාති අත්ථො; කම්මං එතෙසං පටිසරණං පතිට්ඨාති කම්මපටිසරණා; යදිදං හීනප්පණීතතායාති යං ඉදං ත්වං හීනො භව ත්වං පණීතො ත්වං අප්පායුකො[19] ත්වං දීඝායුකො–පෙ–ත්වං දුප්පඤ්ඤො භව, ත්වං පඤ්ඤවාති එවං හීනපණීතතාය විභජනං[20] න

1. ඔනාමෙත්වා b, S.
2. උද්ධනවට්ටන්තෙ b.
3. ඡාගං b.
4. වරසයනෙ S.
5. පවුත්තිං S.
6. සමණො b.
7. පියස S.
8. පාති S.
9. ත්වං b.
10. දක b. S.
11. එකාකාරෙහි b.
12. ඤාණිරෙදිත්වා b.
13. ඛණිත්වා S.
14. පඤ්හං b, S.
15. කමි S.
16. පුට්ඨො S. [ජනං තං S.
17. රෙතෙව විසජ්ජෙනො b. ... නෙ විසජ්ජෙන්තො S.
18. භණ්ඩනන්ති S.
19. භව S.
20. විභජනං කතං b.

අඤ්ඤො කොචි කරොති කම්මමෙව එවං සත්තෙ විභජතීති අත්ථො; න මාණවො කථිකස්ස අත්ථං අඤ්ඤාසි[1] සතදුස්සපටිච්ඡන්නස්ස මුඛං බන්ධිත්වා මධුරං පුරතො ඨපිතං විය අහොසි, මානනිස්සිතො කිරෙස පණ්ඩිතමානී අත්තනා[2] සමනුපස්සති[3] අථස්ස කිං සමණො ගොතමො කථෙති යමහං ජානාමි තදෙව කථෙසීති[4] අයං මානො මා අහොසීති මානභඤ්ජනත්ථං භගවා ආදිතොව දුප්පටිවිජ්ඣං කත්වා කථෙස්සාමි තතො නාහං භො ගොතම ජානාමි විත්ථාරෙන මෙ පාකටං කත්වා කථෙථාති මං යාචිස්සති, අථස්සාහං යාචිතකාලෙ කථෙස්සාමි, එවඤ්චස්ස[5] සාත්ථකං භවිස්සතීති දුප්පටිවිජ්ඣං කත්වා කථෙසීති,[6] ඉදානි සො අත්තනො අප්පටිවිද්ධභාවං පකාසෙන්තො න ඛො අහන්ති[7] ආදිමාහ, සමත්තෙනාති පරිපුණ්ණෙන; සමාදින්නෙනාති ගහිතෙන පරාමට්ඨෙන; අප්පායුකසංවත්තනිකා එසා මාණව පටිපදාති[8] යදිදං පාණාතිපාතොති[9] යං ඉදං පාණාතිපාතකම්මං එසා අප්පායුකසංවත්තනිකා පටිපදාති;[8] කථං පනෙසා අප්පායුකතං කරොති චත්තාරි හි කම්මානි උපපීළකං[10] උපච්ඡෙදකං ජනකං උපත්ථම්භකන්ති, බලවකම්මෙන හි නිබ්බත්තං පවත්තෙ උපපීළකං ආගන්ත්වා අත්ථ¯තො එවං වදති නාම සචාහං පඨමතරං ජානෙය්යං න තෙ[11] ඉධ නිබ්බත්තිතුං දදෙය්යං චතූසුයෙව තං අපායෙසු නිබ්බත්තාපෙය්යං හොතු ත්වං යත්ථ කත්ථචි නිබ්බත්තො[12] අහං උපපීළකකම්මං නාම තං පීළෙත්වා[13] නිරොජං නියූසං[14] කසටං කරිස්සාමීති, තතො පට්ඨාය තං තාදිසං කරොති, කිං කරොති: පරිස්සයං උපනෙති, භොගෙ විනාසෙති, තත්ථ දාරකස්ස මාතුකුච්ඡියං නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය මාතු අස්සාදො[15] වා සුඛං වා න හොති මාතාපිතූනං පීළාව[16] උප්පජ්ජති එවං පරිස්සයං උපනෙති, දාරකස්ස පන මාතුකුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය ගෙහෙ භොගා උදකං පත්වා ලොණං විය රාජාදීනං වසෙන නස්සන්ති, කුම්භදොහනා ධෙනුයො ඛීරං න දෙන්ති, සූරතා[17] ගොණා චණ්ඩා හොන්ති කාණා හොන්ති ඛඤ්ජා[18] හොන්ති, ගොමණ්ඩලෙ රොගො පතති, දාසාදයො වචනං න කරොන්ති, වාපිතං සස්සං න ජායති, ගෙහගතං ගෙහෙ අරඤ්ඤගතං අරඤ්ඤෙ නස්සති, අනුපුබ්බෙන ඝාසච්ඡාදනමත්තං දුල්ලභං හොති, ගබ්භපරිහාරො න හොති, විජාතකාලෙ මාතුථඤ්ඤං ඡිජ්ජති, දාරකො පරිහාරං අලභන්තො පීළිතො නිරොජො නියූසො කසටො හොති, ඉදං උපපීළකකම්මං[19] නාම, දීඝායුකකම්මෙන පන නිබ්බත්තස්ස උපච්ඡෙදකකම්මං ආගන්ත්වා ආයුං ඡින්දති, යථා හි පුරිසො අට්ඨුසභගමනං[20] කත්වා සරං

1. සඤ්ජානාසි b.
2. අත්තනාතං S.
3. සමං න පස්සති b.
4. කථෙතීති b. S.
5. එවම්පස්ස S.
6. කථෙසි b, S.
7. න ඛොහන්ති S.
8. පද b, S
9. පාතීති b, S.
10. උපපීළිකං b.
11. තතං S.
12. නිබ්බත්තං b.
13. පීළිත්වා b, S.
14. නිජුසං b, S.
15. අස්සාදෙ b, S.
16. පිතූනං b, S. පීළාච S.
17. සුදන්ත b.
18. ඛුජ්ජා b.
19. උපපීළකං කම්මං b.
20. අට්ඨුසභගමනං b.

ඛිපෙය්‍ය තමෙකො ධනුකො[1] මුහුත්තමත්තකං මුග්ගරෙන පහරිත්වා තත්ථෙව පාතෙය්‍ය එවං දීඝායුකකම්මෙන නිබ්බත්තස්ස උපච්ඡෙදකකම්මං ආයුං ඡින්දති, කිං කරොති චොරාටවිං[2] පවෙසෙති වාළමච්ඡොදකං ඔතාරෙති අඤ්ඤතරං වා පන සපරිස්සයං ඨානං[3] උපනෙති, ඉදං උපච්ඡෙදකකම්මං නාම, උපඝාතකන්තිපි[4] එතස්සෙව නාමං, පටිසන්ධිනිබ්බත්තකං පන කම්මං ජනකකම්මං නාම, අප්පභොගකුලාදීසු නිබ්බත්තස්ස භොගසම්පදාදිකරණෙන උපත්ථම්භකං උපත්ථම්භකකම්මං නාම, ඉමෙසු චතූසු පුරිමානි ද්වෙ අකුසලානෙව, ජනකං කුසලම්පි අකුසලම්පි, උපත්ථම්භකං කුසලමෙව, තත්ථ පාණාතිපාතකම්මං උපච්ඡෙදකභාවෙන[5] අප්පායුකසංවත්තනිකං හොති පාණාතිපාතිනා වා කතං[6] කුසලකම්මං උළාරං න හොති දීඝායුකං[7] පටිසන්ධිං ජනෙතුං න සක්කොති එවං පාණාතිපාතො අප්පායුකසංවත්තනිකො හොති, පටිසන්ධිමෙව වා නියාමෙත්වා[8] අප්පායුකං කරොති සන්නිට්ඨානචෙතනාය වා නිරයෙ නිබ්බත්තති, පුබ්බාපරචෙතනා[9] හි වුත්තනයෙන අප්පායුකො හොති, දීඝායුකසංවත්තනිකා එසා මාණව පටිපදාති එත්ථ පරිත්තකම්මෙන හි[10] නිබ්බත්තං පවත්තෙන එව[11] පාණාතිපාතා විරතිකම්මං ආගන්ත්වා අත්ථතො එවං වදති නාම: සචාහං පඨමතරං ජානෙය්‍යං න තෙ ඉධ නිබ්බත්තිතුං දදෙය්‍යං දෙවලොකෙයෙව තං නිබ්බත්තාපෙය්‍යං හොතු ත්වං යත්ථ කත්ථචි නිබ්බත්තො[12] අහං උපත්ථම්භකකම්මං නාම උපත්ථම්භෙනෙන[13] කරිස්සාමීති උපත්ථම්භං කරොති, කිං කරොති: පරිස්සයං නාසෙති, භොගෙ උප්පාදෙති, තත්ථ දාරකස්ස මාතුකුච්ඡියං නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය මාතාපිතූනං සුඛමෙව සාතමෙව[14] හොති, යෙපි පකතියා මනුස්සානං පරිස්සයා[15] හොන්ති තෙ සබ්බෙ අපගච්ඡන්ති එවං පරිස්සයං නාසෙති, දාරකස්ස පන[16] මාතුකුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය ගෙහෙ භොගානං පමාණං න හොති, නිධිකුම්භියො පුරතොපි පච්ඡතොපි ගෙහං පවට්ටමානා[17] පවිසන්ති, මාතාපිතරො පරෙහි ඨපිතධනස්සාපි සම්මුඛීභාවං ගච්ඡන්ති, ධෙනුයො බහුඛීරා හොන්ති, ගොණා සුඛසීලා හොන්ති, වප්පට්ඨානෙ සස්සානි සම්පජ්ජන්ති, වඩ්ඪියා වා පයුත්තං[18] තාවකාලිකං වා දින්නං[19] ධනං අචොදිතා සයමෙව ආහරිත්වා දෙන්ති, දාසාදයො සුබ්බචා[20] හොන්ති, කම්මන්තා න පරිහායන්ති, දාරකො ගබ්භතො පට්ඨාය පරිහාරං ලභති, කොමාරිකවෙජ්ජා[21] සන්නිහිතාව[22] හොන්ති, ගහපතිකුලෙ ජාතො සෙට්ඨිට්ඨානං අමච්චකුලාදීසු ජාතො සෙනාපතිට්ඨානා

1. ධනුකොපි b.
2. චොරානං අටවිං b. S.
3. පනස්ස පරිස්සයට්ඨානං b.
4. උපඝාතව S.
5. උපච්ඡෙදකකම්මෙන b.
6. පකතං S.
7. දීඝායුක b.
8. නියමෙත්වා S.
9. චෙතනාය b.
10. කම්මෙන S. නපි b.
11. එවං S. එතං b.
12. නිබ්බත්ත b. 1.
13. ථම්භෙනෙන b.
14. පිතූනං b. S. සුඛමෙව b.
15. මනුස්සානං මනුස්සපරිස්සයා b. මනුස්සාමනුස්ස S.
16. දාරකස්ස S.
17. ගෙහෙ පවත්තමානා S.
18. සම්පයුත්තං b. S.
19. දින්න S.
20. සුබ්බචා b.
21. කොමාරිකා විජ්ජා b.
22. සන්නිපතිතාව S. ච t

[පරිස්සාය ..

දීනි ලභති එවං භොගෙ උප්පාදෙති, සො අපරිස්සයො සභොගො චිරං ජීවතීති එවං අපාණාතිපාතකම්මං දීඝායුකසංවත්තනිකං හොති අපාණාතිපාතිනා වා කතං අඤ්ඤම්පි කුසලං උළාරං හොති, දීඝායුකපටිසන්ධිං[1] ජනෙතුං සක්කොතීති එවම්පි දීඝායුකසංවත්තනිකං හොති, පටිසන්ධිමෙව වා නියාමෙත්වා දීඝායුකං කරොති, සන්නිට්ඨානචෙතනාය වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති පුබ්බාපරචෙතනාහි[2] වුත්තනයෙන දීඝායුකො හොති ඉමිනා නයෙන සබ්බපඤ්හවිස්සජ්ජනෙසු[3] අත්ථො වෙදිතබ්බො; විහෙඨනකම්මාදීහිපි[4] පවත්තෙ ආගන්ත්වා අත්ථතො තථෙව වදමානාති[5] උප්පීළෙතෙන[6] නිබ්භොගතං ආපාදෙත්වා පටිජග්ගනං අලභන්තස්ස රොගුප්පාදනාදීහි වා විහෙඨකාදීහි කතස්ස කුසලස්ස අනුළාරතාය[7] වා ආදිතොව පටිසන්ධිං නියාමෙන්තෙන[8] වුත්තනයෙනෙව පුබ්බාපරචෙතනාවසෙන[9] වා බව්හාබාධතාදීනි[10] කරොන්ති, අපාණාතිපාතො විය ච අවිහෙඨනාදීහිපි අප්පාබාධතාදීනීති[11] එත්ථ පන ඉස්සාමනකොති ඉස්සාසම්පයුත්තචිත්තො; උපදුස්සතීති ඉස්සාවසෙනෙව උපක්කොසන්තො දුස්සති, ඉස්සාවසෙනෙව[12] ඉස්සං බන්ධතීති යවකලාපං බන්ධන්තො විය යථා න නස්සති එවං බන්ධිත්වා විය ඨපෙති; අප්පෙසක්ඛොති අප්පපක්ඛො[13] අප්පපරිවාරො[14] රත්තිඛිත්තො විය සරො න පඤ්ඤායති උපට්ඨානභෙදො නිසීදිත්වා උදකදායකම්පි න ලභති; න දූතා හොතීති මච්ඡරියවසෙන න දූතා හොති; තෙන සකම්මනාති තෙන මච්ඡරියකම්මෙන; අභිවාදෙතබ්බන්ති අභිවාදනාරහං බුද්ධං වා පච්චෙකබුද්ධං වා අරියසාවකං වා; පච්චුට්ඨාතබ්බාදීසුපි එසෙව නයො; ඉමස්මිං පන පඤ්හවිස්සජ්ජනෙ උප්පීළකඋපත්ථම්භකකම්මානි න ගහෙතබ්බානි, නහි පවත්තෙ නීචකුලීනං වා උච්චාකුලීනං උච්චාකුලීනං වා නීචකුලීනං තං[15] සක්කා කාතුං පටිසන්ධිංයෙව[16] පන නියාමෙත්වා නීචකුලියං[17] කම්මං නීචකුලෙ නිබ්බත්තෙති, උච්චාකුලියං කම්මං උච්චාකුලෙ; න[18] පරිපුච්ඡිතා හොතීති එත්ථ පන[19] අපරිපුච්ඡන්තො නිරයෙ[20] නිබ්බත්තති අපරිපුච්ඡකො පන ඉදං කාතබ්බං ඉදං න කාතබ්බන්ති න ජානාති අජානන්තො කාතබ්බං[21] න කරොති අකාතබ්බං කරොති තෙන නිරයෙ නිබ්බත්තති ඉතරො සග්ගෙ, ඉති ඛො මාණව[22] යදිදං හීනප්පණීතතායාති සත්ථා දෙසනං යථානුසන්ධිං පාපෙසි,[23] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සුභසුත්තං පඤ්චමං.

චූළකම්මවිභඞ්ගසුත්තන්තිපි වුච්චති.

---

1. දීඝායුකං S.
2. චෙතනාය b
3. පඤ්හා b ිස්සජ්ජනෙසු b S.
4. විහෙඨන b. පිහි b. S.
5. වදමානාවිය S. මානා
6. උප්පීළෙන 1. [නිවිය b
7. අනුළාරතාය b.
8. නියමෙන S.
9. චෙතනාය වසෙන b.
10. බහ්වාබාධතාදීනි S.
11. අපාණාතිපාතා විහෙඨනාදීහිපි අප්පාබාධතාදීහිපි b විය අවිහෙඨනාදීහි අප්පාබාධතාහිපි S.
12. දුස්සති b, S.
13. සක්ඛොති b. S.
14. අප්පපරිවාරෙ S. රත්ති S.
15. පවත්තෙ නීචකුලීනං උච්චාකුලීනං S. නීචකුලීනං වා උච්චාකුලීනං වා b.
16. පටිසන්ධිමෙව b.
17. නීචකුලිය S. [පෙති S.
18. කුලෙ b
19. එත්ථ S.
20. නb.
21. කාතබ්බං b. S.
22. -පෙ-b. P
23. පා

2. 4. 16.

එවම්මෙ සුතන්ති මහාකම්මවිභඞ්ගසුත්තං; තත්ථ **මොඝන්ති** තුච්ඡං අඵලං; **සච්චන්ති** තථං භූතං, ඉදඤ්ච එතෙන න[1] සම්මුඛා සුතං උපාලිසුත්තෙ පන මනොකම්මං මහාසාවජ්ජතරං පඤ්ඤපෙමි[2] පාපස්ස[3] කම්මස්ස කිරියාය පාපස්ස[3] කම්මස්ස පවත්තියා නො තථා කායකම්මං නො තථා වචීකම්මන්ති භගවතා වුත්තං අත්ථි සා කථා තිත්ථියානං අන්තරෙ පාකටා ජාතා තං ගහෙත්වා එස වදති, **අත්ථි ච සා සමාපත්තීති** ඉමං[4] කථන්නු ඛො භො අභිසඤ්ඤානිරොධො[5] හොතීති පොට්ඨපාදසුත්තෙ[6] උප්පන්නං අභිසඤ්ඤානිරොධකථං සන්ධාය වදති, **න කිඤ්චි වෙදියතීති**[7] එකවෙද[8]නම්පි න වෙදියති; **අත්ථි ච[9] ඛොති** ථෙරෙ නිරොධසමාපත්තිං සන්ධාය අනුජානාති; **පරිරක්ඛිතබ්බන්ති** ගරහතො මොචෙන්තෙන රක්ඛිතබ්බං; සඤ්චෙතනා අස්ස අත්ථීති **සඤ්චෙතනිකං** සාභිසන්ධිකං සඤ්චෙතනිකං[10] කම්මං කත්වාති අත්ථො; **දුක්ඛං සොති**[11] ථෙරො අකුසලමෙව සන්ධාය පරිබ්බාජකො පුච්ඡතීති සඤ්ඤාය එවං වදති;[12] **දස්සනම්පි ඛො අහන්ති** භගවා චතුරඞ්ගෙපි[13] අන්ධකාරෙ සමන්තා යොජනට්ඨානෙ තිලමත්තම්පි සඞ්ඛාරං මංසචක්ඛුනාව පස්සති අයඤ්ච පරිබ්බාජකො න දූරෙ ගාවුතමත්තබ්භන්තරෙ වසති කස්මා භගවා එවමාහාති සමාගමදස්සනං සන්ධායෙවමාහ; **උදායීති** ලාලුදායි;[14] **තං දුක්ඛස්මින්ති** සබ්බං තං දුක්ඛමෙව; ඉති ඉමං වට්ටදුක්ඛං[15] කිලෙසදුක්ඛං සඞ්ඛාරදුක්ඛං සන්ධාය සචෙ භාසිතං භවෙය්‍ය භගවාති පුච්ඡති;[16] **උම්මඞ්ගන්ති** පඤ්ඤාඋම්මඞ්ගං;[17] **උම්මුජ්ජමානොති** සීසං නීහරමානො; **අයොනිසො උම්මුජ්ජිස්සතීති** අනුපායෙන සීසං නීහරිස්සති; ඉදඤ්ච පන භගවා ජානන්තො නෙව දිබ්බචක්ඛුනා න චෙතොපරියඤාණෙන න සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන ජානි[18] අධිප්පායෙනෙව පන අඤ්ඤාසි; කථෙන්තස්ස හි[19] අධිප්පායො නාම සුජානො[20] හොති කථෙතුකාමො ගීවං පග්ගණ්හාති[21] හනුකඤ්චාලෙති මුඛමස්ස ඵන්දති සන්නිසීදිතුං න සක්කොති භගවා තස්ස තං ආකාරං දිස්වා අයං උදායි සන්නිසීදිතුං න සක්කොති යං අභූතං තදෙව කථෙස්ස[22]තීති ඔලොකෙන්තොව[23] අඤ්ඤාසි; **ආදිසොවාති**[24] ආදිම්හියෙව; **තිස්සො**[25] **වෙදනාති** කිං සො වෙදියතීති පුච්ඡන්තෙන තිස්සො වෙදනා පුච්ඡාමීති එවඤ්ච වචනත්ථපෙත්වාව[26] තිස්සො වෙදනා පුච්ඡිතා; **සුඛවෙදනියන්ති** සුඛවෙදනාය පච්චයභූතං; සෙසෙසුපි එසෙව නයො; එත්ථ ච කාමාවචරකුසලතො සොමනස්සසහගතචිත්තසම්පයුත්තා චතස්සො

1. නු b.
2. පඤ්ඤපෙමි b. පඤ්ඤ
3. පාපකස්ස S. [පෙසි S
4. ඉදං b, S.
5. අභිඤ්ඤා නිරොධො b.
6. පොට්ඨපද S.
7. වෙදයතීති b.
8. එකං.පි
9. මෙව b.
10. සඤ්චෙතනක b සඤ්චෙතනං 1.
11. දුක්ඛං සොති 1 දුක්ඛන්ති S.
12. වදතීති b.
13. චතුරඞ්ගෙපි 1
14. ලොලුදායි S
15. වට්ටදුක්ඛකිලෙසදුක්ඛ S
16. පුච්ඡති S.
17. උම්මඞ්ගන්ති b, S. පඤ්ඤා b. උම්මඞ්ගං b, S.
18. ච අඤ්ඤාසි S.
19. පන S
20. සුවිජානො b. [පෙත්වා b
21. පග්ගණ්හාති ; [පෙත්වා S.
22. කථිස්ස b.
23. ච 1.
24. ආදිං සෙවාති S. ආදිමෙ
25. තිස්සොව S [මාති b.
26. එවං වචන

වෙදනා[1] හෙට්ඨා තිකජ්ඣානචෙතනාති එවං පටිසන්ධිපවත්තෙසු සුඛවෙදනාය ජනනතො[2] සුඛවෙදනීයං[3] කම්මං නාම; කාමාවචරං චෙත්ථ පටිසන්ධියංයෙව එකන්තෙන සුඛං ජනෙති පවත්තෙ ඉට්ඨ මජ්ඣත්තාරම්මණෙ අදුක්ඛමසුඛම්පි[4] අකුසලචෙතනා පටිසන්ධිපවත්තෙසු දුක්ඛස්සෙව ජනනතො දුක්ඛවෙදනීයං කම්මං නාම, කායද්වාරෙ පවත්තනයෙව චෙතං එකන්තෙන දුක්ඛං ජනෙති අඤ්ඤද්වාරෙ අදුක්ඛම සුඛං[5] සා පන වෙදනා අනිට්ඨානිට්ඨමජ්ඣත්තෙසුයෙව[6] ආරම්මණෙසු උප්පජ්ජනතො දුක්ඛාතෙව[7] සඞ්ඛං ගතා කාමාවචරකුසලතො පන උපෙක්ඛාසහගතචිත්තසම්පයුත්තා චතස්සො චෙතනා[8] රූපාවචරකුස ලතො චතුත්ථජ්ඣානචෙතනාති එවං[9] පටිසන්ධිපවත්තෙසු තතියවෙද නාය ජනනතො[10] අදුක්ඛමසුඛවෙදනීයකම්මං[11] නාම; එත්ථ ච කාමා වචරං[12] පටිසන්ධියංයෙව එකන්තෙන අදුක්ඛමසුඛං ජනෙති පවත්තෙ ඉට්ඨාරම්මණෙ සුඛම්පි, අපි ච සුඛවෙදනීය[13] කම්මං පටිසන්ධිං පවත්ත වසෙන[14] වට්ටති[15] තථා අදුක්ඛමසුඛවෙදනීයං දුක්ඛවෙදනීයං පවත්ත වසෙනෙව වට්ටති[16] එතස්ස පන වසෙන සබ්බං පවත්තවසෙනෙව වට්ටති[17] එතස්ස භගවාති ථෙරො තථාගතෙන මහාකම්මවිභඞ්ගකථ නත්ථං ආලයො දස්සිතො තථාගතං යාචිත්වා මහාකම්මවිභඞ්ගඤාණං[18] භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාකටං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා අනුසන්ධිකුසලතාය එවමාහ; තත්ථ මහාකම්මවිභඞ්ගන්ති මහාකම්මවිභජනං;[19] කතමෙ චත්තාරො ඉධානන්ද එකච්චො පුග්ගලො -පෙ- නිරයං උපපජ්ජතීති ඉදං න[20] මහාකම්මවිභඞ්ගඤාණභාජනං මහාකම්මවිභඞ්ගඤාණභාජ නස්සාය පන මාතිකා ඨපනං, ඉධානන්ද එකච්චො සමණො වාති පාටි යෙක්කො අනුසන්ධි, ඉදං[21] භගවා දිබ්බචක්ඛුකා සමණ බ්‍රාහ්මණා ඉදං[22] ආරම්මණං කත්වා ඉමං පච්චයං ලභිත්වා ඉදං දස්සනං න[23] ගණ්හන්තීති පකාසනත්ථං ආරභි: තත්ථ ආතප්පන්ති ආදීනි පඤ්චපි[24] විරියස්සෙව නාමානි; චෙතොසමාධින්ති දිබ්බචක්ඛුසමාධිං; පස්සතීති සො සත්තො කහං[25] නිබ්බත්තොති ඔලොකෙන්තො පස්සති, යෙ අඤ්ඤථාති යෙ දසන්නං කුසලානං කම්මපථානං පූරිතත්තා[26] නිරයං උපපජ්ජතීති ජානන්ති මිච්ඡා තෙසං ඤාණන්ති වදන්ති;[27] ඉමිනා නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො, විදිතන්ති පාකටං; ථාමසාති දිට්ඨිථාමෙන; පරාමස්සාති[28] දිට්ඨිපරාමාසෙන අභිනිවිස්ස; වොහරතීති අධිට්ඨහිත්වා ආදියිත්වා වොහරති; තත්‍රානඤ්ඤති ඉදම්පි

---

1. චෙතනා b. S.
2. ජානනතො 1.
3. වෙදනීය S. නීය b.
4. අදුක්ඛමසුඛං S.
5. අදුක්ඛමසුඛම්පි b.
6. අනිට්ඨමජ්ඣත්තෙසු S.
7. තෙව b, 8. චෙතනා S.
9 එතං 1.
10. වෙදනාය ජානනතො 1
11. නීයං කම්මං b.
12. කාමාවචර S.
13. නීය b. S.
14. පටිසන්ධිපවත්තිවසෙන b. න්ධිපපවත්ති S.
15. වත්තති S.
16. පවත්තිවසෙනෙව b. S. පවත්තති S
17. වත්තති S.
18. මහාවිභඞ්ගඤාණං S.
19. විභජනං b, S.
20. ඉදං S
21. ඉදම්පි b. S.
22. ඉමං S.
23 දස්සනං b S.
24. පඤ්චපි b.
25. කුහිං b.
26. චරිතත්තා S.
27. වදන්ති b S.
28. පරාමසාති b.S.

තං[1] මහාකම්මවිභඞ්ගඤාණස්ස භාජනං, අත්ථවසස්ස[2] මාතිකාඨපනමෙව එත්ථ පන එතෙසං දිබ්බචක්ඛුකානං වචනෙ[3] එත්තකා අනුඤ්ඤාතා එත්තකා අනනුඤ්ඤාතාති ඉදං දස්සිතං; තත්ථ[4] තත්‍රාති තෙසු චතූසු සමණබ්‍රාහ්මණෙසු; ඉදමස්සාති ඉදං වචනමස්ස,[5] අඤ්ඤථාති අඤ්ඤෙනාකාරෙන; ඉති ඉමෙසං සමණබ්‍රාහ්මණානං වාදෙ ද්වීසු ඨානෙසු අනුඤ්ඤා තීසු අනනුඤ්ඤාති[6] එවං සබ්බත්ථ අනුඤ්ඤාතානුඤ්ඤා[7] වෙදිතබ්බා, එවං දිබ්බචක්ඛුකානං වචනෙ[8] අනුඤ්ඤා ච අනනුඤ්ඤා ච දස්සෙත්වා ඉදානි මහා[9] කම්මවිභඞ්ගඤාණං විභජෙන්තො[10] තත්‍රානන්ද ය්වායං පුග්ගලොති ආදිමාහ: පුබ්බෙවාස්ස තං[11] කතං හොතීති යං ඉමිනා දිබ්බචක්ඛුකෙන කම්මං කරොන්තො දිට්ඨො තතො පුබ්බෙ කතං; පුබ්බෙ කතෙනාපි හි නිරයෙ[12] නිබ්බත්තති පච්ඡා කතෙනාපි නිබ්බත්තති මරණකාලෙ වා[13] පන බ්‍රහ්මා[14] සෙට්ඨො සිවො සෙට්ඨො පිතාමහො[15] සෙට්ඨො ඉස්සරාදීහි වා ලොකො සෙට්ඨොති[16] ආදිනා මිච්ඡාදස්සනෙනාපි නිබ්බත්තතෙව; දිට්ඨෙ වා[17] ධම්මෙති යන්තත්ථ දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ, යං උපපජ්ජවෙදනීයං තස්ස උපපජ්ජිත්වා, යං අපරාපරියායවෙදනීයං[18] තස්ස අපරස්මිං පරියායෙ විපාකං පටිසංවෙදෙති, ඉති අයං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එකං කම්මරාසිං එකඤ්ච විපාකරාසිං අද්දස, සම්මාසම්බුද්ධො ඉමිනා අදිට්ඨා[19] තයො කම්මරාසී ද්වෙ ච විපාකරාසී අද්දස, ඉමිනා පන දිට්ඨෙ ච[20] අදිට්ඨෙ ච[21] චත්තාරො කම්මරාසී තයො ච විපාකරාසී අද්දස, ඉමානි සත්තට්ඨානානි ජානනඤාණං තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගඤාණං නාම, දුතියවාරෙ දිබ්බචක්ඛුකෙන කිඤ්චි න දිට්ඨං, තථාගතෙන පන තයො කම්මරාසී ද්වෙ විපාකරාසී දිට්ඨාති ඉමිනා පඤ්ච ඨානානි[22] ජානනඤාණං තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ග[23]ඤාණං නාම, සෙසවාරද්වයෙපි එසෙව නයො; අභබ්බන්ති භූතවිරහිතං[24] අකුසලං; අභබ්බාභාසන්ති අභබ්බං ආභාසති[25] අභිභවති පටිබාහතීති අත්ථො; බහුකස්මිං හි අකුසලකම්මෙ ආයූහිතෙ බලවකම්මං දුබ්බලකම්මස්ස විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං කරොති ඉදං අභබ්බං අභබ්බාභාසන්නාම,[26] අකුසලං[27] පන ආයූහිත්වා ආසන්නෙ කුසලං[28] කතං හොති තං අකුසලස්ස[29] විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං කරොති ඉදං අභබ්බං භබ්බාභාසන්නාම,[30]

---

1. දෙම්පන S.
2. අත්ථවසස්ස b,
3. ච වචනෙන b. එව
4. තත්‍ර S. [තෙනාහ S
5. වචනං අස්ස S.
6. අනුඤ්ඤාත තීසු අනනුඤ්ඤාතාති b.
7. අනුඤ්ඤාතා අනනුඤ්ඤාතා b. S.
8. වචනෙන S.
9. ඉදානි පඤ්ච b. 5, විභජ්ජෙන්තො b. අදිට්ඨෙ S[bS
10. වණ්ණෙන්තං b. S,
11. කරොතීති b, 12. පිසි b
13. කාලෙ ච S.
14. බ්‍රහ්ම b.
15. පිතාමහා b.
16. විසෙසෙට්ඨොති S.
17. දිට්ඨෙව b. S.
18. අපරපරිය වෙදනීයං b, S.
19. දිට්ඨෙ b.
20. දිට්ඨෙව S.
21. චෙව b,
22. ඉමානිපි b, S පඤ්ච පචච
23. විභඞ්ග b. S. [සත්තට්ඨානානි b S
24. භූත විරහිතං b. S,
25. ආභාසති b, S.
26. අභබ්බං චෙව අභබ්බාභා
27. කුසලං b. S. [සඤ්ච d.
28. අකුසලං 1, S.
29. කුසලස්ස S, P2, p2.
30. භබ්බං අභබ්බාභාසං b.

බහුම්හි කුසලෙ ආයූහිතෙපි බලවකම්මං දුබ්බලකම්මස්ස විපාකං පටි-
බාහිත්වා අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං කරොති ඉදං භබ්බං චෙව
භබ්බාභාසඤ්ච, කුසලං[1] පන ආයූහිත්වා ආසන්නෙ අකුසලං[2] කතං
හොති තං අකුසලස්ස විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං
කරොති ඉදං භබ්බං අභබ්බාභාසං,[3] අපිච උපට්ඨානාකාරෙනපෙත්ථ[4]
අත්ථො වෙදිතබ්බො, ඉදං හි වුත්තං හොති: අභබ්බතො ආභාසති
උපට්ඨාතීති අභබ්බාභාසං; තත්ථ ය්වායං පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතීති
ආදිනා නයෙන චත්තාරො[5] පුග්ගලා වුත්තා, තෙසු පඨමස්ස කම්මං
අභබ්බං අභබ්බාභාසං තං හි අකුසලත්තා අභබ්බං තස්ස ච නිරයෙ
නිබ්බත්තත්තා තත්ථ නිබ්බත්තාකාරභූතං[6] අකුසලං හුත්වා උපට්ඨාති
දුතියස්ස කම්මං අභබ්බං භබ්බාභාසං තං හි අකුසලත්තා අභබ්බං තස්ස
පන සග්ගෙ නිබ්බත්තත්තා අඤ්ඤතිත්ථියානං සග්ගෙ නිබ්බත්තිකාරණ-
භූතං කුසලං හුත්වා උපට්ඨාති; ඉතරස්මිම්පි කම්මද්වයෙ එසෙව නයො;
සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාකම්මවිභඞ්ගසුත්තං ඡට්ඨං.

---

2. 4. 17.

එවමෙම සුතන්ති සළායතනවිභඞ්ගසුත්තං; තත්ථ වෙදිතබ්බානීති
සහ[7] විපස්සනාය මග්ගෙන ජානිතබ්බානි; මනොපවිචාරාති විතක්ක-
විචාරා; විතක්කුප්පාදකං[8] හි මනො ඉධ මනොති අධිප්පෙතං[9] මනස්ස
උපවිචාරාති මනොපවිචාරා; සත්තපදාති වට්ටවිවට්ටනිස්සිතානං
සත්තානං පදා; එත්ථ හි අට්ඨාරසවට්ටපදා නාම අට්ඨාරසවිවට්ටපදා නාම
තෙපි සහ විපස්සනාය මග්ගෙනෙව වෙදිතබ්බා; යොග්ගා[10] චරියා-
නන්ති හත්ථියොග්ගාදි[11] ආචාරසික්ඛාපකානං දමෙතබ්බදමකානන්ති
අත්ථො; සෙසං විභඞ්ගෙයෙව ආවිභවිස්සති; අයමුද්දෙසොති ඉදං
මාතිකාට්ඨපනං; චක්ඛායතනාදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතානි; චක්ඛු-
විඤ්ඤාණන්ති[12] කුසලාකුසලවිපාකතො[13] ද්වෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණානි සෙස-
පසාදවිඤ්ඤාණෙසුපි එසෙව නයො; ඉමානි පන දස[14] ඨපෙත්වා සෙසං
ඉධ මනොවිඤ්ඤාණං නාම; චක්ඛුසම්ඵස්සොති චක්ඛුම්හි සම්ඵස්සො
චක්ඛුවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තඵස්සස්සෙතං[15] අධිවචනං; සෙසෙසුපි එසෙව
නයො; චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං දිස්වා;
එසෙව නයො සබ්බත්ථ; සොමනස්සට්ඨානියන්ති සොමනස්සස්ස
ආරම්මණවසෙන කාරණභූතං; උපවිචරතීති තත්ථ විචාරප්පවත්තනෙන
උපවිචරති; විතක්කො තං සම්පයුත්තො වාති[16] ඉමිනා නයෙන

1. අකුසලං 1. S.
2. කුසලං 1. S.
3. භබ්බං චෙව අභබ්බාභා [සඤ්ච S
4. මෙත්ථ S.
5. අභබ්බතො b.
6. නිබ්බත්තිකාරණභූතං b. S.
7. ස S.
8. පපාදකො S.
9. අධිප්පෙතො S.
10. යොග්ගා b. S.
11. යොග්ගාදි b. S.
12. චක්ඛුවිඤ්ඤාණානීති
13. කම්මවිපාකතො S [b
14. පඤ්ච S.
15. සම්ඵස්සනං b, සම්ඵස්සනං S.
16. සම්පයුත්තානීති b.

අට්ඨාරසවිතක්කවිචාරසඞ්ඛාතා මනොපවිචාරා වෙදිතබ්බා[1] ඡ සොමනස්සූපවිචාරාති එත්ථ පන සොමනස්සෙන සද්ධිං උපවිචරන්තීති[2] සොමනස්සූපවිචාරා; සෙසද්වයෙපි[3] එසෙව නයො; ගෙහසිතානීති කාමගුණනිස්සිතානි; නෙක්ඛම්මසිතානීති විපස්සනා නිස්සිතානි; ඉට්ඨානන්ති පරියෙසිතානං; කන්තානන්ති කාමිතානං; මනොරමානන්ති මනො එතෙසු රමතීති මනොරමානි[4] තෙසං මනොරමානං; ලොකාමිසපටිසංයුත්තානන්ති තණ්හාපටිසංයුත්තානං; අතීතන්ති පටිලද්ධන්තාව පච්චුප්පන්නං ආරබ්භ සොමනස්සං උප්පජ්ජතු අතීතෙ කථං උප්පජ්ජතීති අතීතෙපි යථාහං එතරහි ඉට්ඨාරම්මණං අනුභවාමි එවං පුබ්බෙපි අනුභවින්ති[5] අනුස්සරන්තස්ස බලවසොමනස්සං[6] උප්පජ්ජති; අනිච්චතන්ති අනිච්චාකාරං; විපරිණාමවිරාගනිරොධන්ති[7] පකතිවිජහනෙන විපරිණාමං විගච්ඡනෙන[8] විරාගං නිරුජ්ඣනෙන නිරොධං; පඤ්ඤායාති[9] විපස්සනා පඤ්ඤාය; ඉදං වුච්චති නෙක්ඛම්මසිතං[10] සොමනස්සන්ති ඉදං රඤ්ඤො විය අත්තනො සිරිසම්පත්තිං ඔලොකෙන්තස්ස විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නිසින්නස්ස සඞ්ඛාරානං භෙදං පස්සතො සඞ්ඛාරගතම්හි තික්ඛෙ සූරෙ විපස්සනාඤාණෙ වහන්තෙ උප්පන්නසොමනස්සං[11] නෙක්ඛම්මසිතසොමනස්සන්ති[12] වුච්චති වුත්තම්පි චෙතං :—

> සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො
> අමානුසී රතී[13] හොති සම්මා ධම්මං විපස්සතො,
> යතො යතො සම්මසති ඛන්ධානං උදයබ්බයං
> ලභති[14] පීතිපාමොජ්ජං[15] අමතං තං විජානතං.[16]

ඉමානීති ඉමානි ඡසු ද්වාරෙසු ඉට්ඨාරම්මණෙ ආපාථගතෙ[17] අනිච්චාදිවසෙන විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නිසින්නස්ස උප්පන්නානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි[18] සොමනස්සානි; අතීතන්ති පච්චුප්පන්නං තාව පත්ථෙත්වා අලභන්තස්ස දොමනස්සං උප්පජ්ජතු අතීතෙ කථං උප්පජ්ජතීති අතීතෙපි යථා අහං එතරහි ඉට්ඨාරම්මණං පත්ථෙත්වා න ලභාමි එවං පුබ්බෙපි පත්ථෙත්වා න ලභින්ති[19] අනුස්සරන්තස්ස බලවදොමනස්සං උප්පජ්ජති; අනුත්තරෙසු විමොක්ඛෙසූති අනුත්තරවිමොක්ඛො නාම අරහත්තං අරහත්තෙ, පත්ථං ඨපෙන්තස්සාති[20] අත්ථො; ආයතනන්ති අරහත්තායතනං; පිහං උපට්ඨාපයතොති පත්ථං ඨපෙන්තස්ස තං පනෙතං පත්ථං ඨපෙන්තස්ස උප්පජ්ජති (පත්ථෙත්වා අලභන්තස්ස පන උප්පජ්ජති) ඉති පත්ථනාමූලකත්තා පිහං උපට්ඨාපය

---

1. අට්ඨාරසවිතක්කවිචාරසඞ්ඛාතා මනොපවිචාරෙ වෙදිතබ්බා 1.
2. උපවිචරතීති b.
3. සෙසපදද්වයෙපි S.' එසෙ [සුපි b.
4. මනොරමා S.
5. අනුභූතන්ති b.
6. බලව° S.
7. විපරිණාම° විරාග° b.
8. විගච්ඡනෙන b.
9. සම්මප්පඤ්ඤායාති S.
10. සිත S.
11. උප්පන්න°, S.
12. නෙක්ඛම්මසිත° b. S.
13. රති S.
14. ලභති S.
15. පාමුජ්ජ° S.
16. නන්ති b. S.
17. ආපාථගතෙ b.
18. නිස්සිතානී S.
19. න ලද්ධන්ති b.
20. පට්ඨපෙන්තස්සාති b.

හොති වුත්තං; **ඉමානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි දොමනස්සානීති** ඉමානි එවං ඡසු ද්වාරෙසු ඉට්ඨාරම්මණෙ ආපාථගතෙ අරහත්තෙ පිහං උපට්ඨපෙත්වා[1] තදධිගමාය; අනිච්චාදිවසෙන විපස්සනං උපට්ඨපෙත්වා උස්සුක්කාපෙතුං අසක්කොන්තස්ස ඉමම්පි පක්ඛං ඉමම්පි මාසං ඉමම්පි සංවච්ඡරං අරහත්තං පාපුණිතුං නාසක්ඛින්ති[2] අනුසොචතො ගාමන්තපබ්භාරවාසී මහාසීවත්ථෙරස්ස විය අස්සුධාරා පවත්තනවසෙන උප්පන්න දොමනස්සානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතදොමනස්සානීති වෙදිතබ්බානි; වත්ථු පන සුමඞ්ගලවිලාසිනියා දීඝනිකායට්ඨකථාය සක්කපඤ්හවණ්ණනායං විත්ථාරිතං, ඉච්ඡන්තෙන තතො ගහෙතබ්බං. **උප්පජ්ජති උපෙක්ඛාති** එත්ථ උපෙක්ඛා නාම අඤ්ඤාණුපෙක්ඛා; **අනොධිජිනස්සාති** කිලෙසොධිං විජිනිත්වා[3] ඨිතත්තා ඛීණාසවො ඔධිජිනො නාම තස්මා අඛීණාසවස්සාති අත්ථො; **අවිපාකජිනස්සාති** එත්ථපි ආයතිං[4] විපාකං ජිනිත්වා ඨිතත්තා ඛීණාසවො[5] විපාකජිනො නාම තස්මා අඛීණාසවස්සෙවාති අත්ථො; **අනාදීනවදස්සාවිනොති** ආදීනවතො උපද්දවතො[6] අපස්සන්තස්ස; **ඉමා ඡ ගෙහසිතා උපෙක්ඛාති** ඉමා එවං ඡසු ද්වාරෙසු ඉට්ඨාරම්මණෙ ආපාථගතෙ ගුළපිණ්ඩකෙ නිලීනමක්ඛිකා[7] විය රූපාදීනි අනතිවත්තමානා තත්ථ ලග්ගා ලග්ගිතා[8] හුත්වා උප්පන්නා උපෙක්ඛා ඡ ගෙහසිතා උපෙක්ඛාති වෙදිතබ්බා; **රූපං සා අතිවත්තතීති**[9] රූපං සා නික්කමති න[10] තත්ථ නිකන්තිවසෙන[11] තිට්ඨති; **ඉමා ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛාති** ඉමා එවං ඡසු ද්වාරෙසු ඉට්ඨාදිආරම්මණෙ ආපාථගතෙ ඉට්ඨෙ අරජ්ජන්තස්ස අනිට්ඨෙ අදුස්සන්තස්ස අසමපෙක්ඛනෙ[12] අසම්මුය්හන්තස්ස උප්පන්නා විපස්සනා[13] ඤාණසම්පයුත්තා ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛාති වෙදිතබ්බා; **තත්‍ර[14] ඉදං නිස්සාය ඉදං පජහථාති** තෙසු ඡත්තිංසසත්තපදෙසු අට්ඨාරස නිස්සාය අට්ඨාරස පජහථාති අත්ථො; තෙනෙව[15] **තත්‍ර භික්ඛවෙ යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානීති** ආදිමාහ, **නිස්සාය ආගම්මාති** පවත්තනවසෙන නිස්සාය චෙව ආගම්ම ච; **එවමෙතෙසං සමතික්කමො හොතීති** එවං නෙක්ඛම්මසිතානං පවත්තනෙන ගෙහසිතානි අතික්කන්තානි නාම හොන්ති; එවං සරික්ඛකෙනෙව[16] සරික්ඛකං ජහාපෙත්වා ඉදානි බලවතා දුබ්බලං[17] ජහාපෙන්තො පුන[18] **තත්‍ර භික්ඛවෙ යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානීති** ආදිමාහ, එවං නෙක්ඛම්මසිතසොමනස්සෙහි නෙක්ඛම්මසිතදොමනස්සානි නෙක්ඛම්මසිතඋපෙක්ඛාහි ච නෙක්ඛම්මසිතසොමනස්සානි ජහාපෙන්තෙන බලවතා දුබ්බලප්පහානං කථිතං, එත්ථ පන ඨත්වා උපෙක්ඛාකථා වෙදිතබ්බා,[19] අට්ඨසු හි සමාපත්තීසු පඨමාදීසු ච[20] තීණි

1. පට්ඨපෙත්වා b. 8. තත්ථ ලග්ගිතා bS. 9. රූපං සා නාති වත්තතීති b. S. රූපං සායි 1.
2. න සක්ඛින්ති b. නාසක්ඛි 10. න අතික්කමති S. අනතික්කමති b. 16. කෙන S.
3. ජිනිත්වා b. S. [ස්සාති 1. 11. න තත්ථ නිබද්ධවසෙන S. නිකන්තිවසෙන b.
4 එත්ථාපි S. ආයතිං b. S. 12. පෙක්ඛනෙන 1. 17. දුබ්බලෙ b.
5. ඛීණාසවොච b. S. 13. උප්පන්නා b. උප්පන්නා 18. ජහාපෙන්තො b.
6. ආදීනවතො S. 14. තත්ථ S. [උපෙක්ඛා S. 19. උපෙක්ඛා S. කථෙ
7. නිසින්නමක්ඛිකා S. 15. තෙන ච b. 20. දීති S. [තබ්බා b. S

ඛානානි සුද්ධසඞ්ඛාරෙ ච පාදකෙ කත්වා විපස්සනං ආරද්ධානං චතුන්නං භික්ඛූනං පුබ්බභාගවිපස්සනා සොමනස්සසහගතා වා හොති උපෙක්ඛාසහගතා වා, වුට්ඨානගාමිනී පන සොමනස්සසහගතාව, චතුත්ථජ්ඣානාදීනි පාදකානි කත්වා විපස්සනං ආරද්ධානං පඤ්චන්නං පුබ්බභාගවිපස්සනා පුරිමසදිසාව වුට්ඨානගාමිනී පන උපෙක්ඛාසහගතා හොති, ඉදං සන්ධාය යා[1] ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා තා නිස්සාය තා ආගම්ම යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානි තානි පජහථාති වුත්තං, න කෙවලඤ්ච එවං පටිපන්නස්ස භික්ඛුනො අයං විපස්සනාය වෙදනාවසෙන[2] විසෙසොව හොති, අරියමග්ගෙ[3] පන ඣානඞ්ග බොජ්ඣඞ්ගමග්ගඞ්ගානම්පි විසෙසො හොති, කො පනෙතං විසෙසං නියාමෙති: කෙචි තාව ථෙරා විපස්සනාපාදකජ්ඣානං නියමෙතීති වදන්ති, කෙචි විපස්සනාය ආරම්මණභූතා ඛන්ධා නියමෙන්තීති වදන්ති, කෙචි පුග්ගලජ්ඣාසයො නියමෙතීති වදන්ති, තෙසම්පි වාදෙ අයමෙව පුබ්බභාගෙ වුට්ඨානගාමිනීවිපස්සනා නියමෙතීති වෙදිතබ්බා, විනිච්ඡයකථා පනෙත්ථ විසුද්ධිමග්ගෙ සඞ්ඛාරුපෙක්ඛානිද්දෙසෙ වුත්තාව, නානත්තාති නානා බහූ අනෙකප්පකාරා; නානත්තසිතාති නානාරම්මණනිස්සිතා; එකත්තාති එකා; එකත්තසිතාති එකාරම්මණනිස්සිතා; කතමා පනායං උපෙක්ඛාති හෙට්ඨා තාව අඤ්ඤාණුපෙක්ඛා[4] වුත්තා උපරි ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා[5] වක්ඛති ඉධ[6] සමථඋපෙක්ඛා විපස්සනුපෙක්ඛාති ද්වෙ උපෙක්ඛා ගහිතා, තත්ථ යස්මා අඤ්ඤාව[7] රූපෙ උපෙක්ඛා අඤ්ඤාව[8] සද්දාදීසු නහි යා රූපෙ උපෙක්ඛා සා සද්දාදීසු හොති, රූපෙ[9] උපෙක්ඛාව[10] රූපමෙව ආරම්මණං කරොති[11] න සද්දාදයො, රූපෙ උපෙක්ඛා එවඤ්ච අඤ්ඤාව[12] පථවීකසිණං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජති[13] අඤ්ඤා ආපොකසිණාදීනි, තස්මා නානත්තඤ්ච නානත්තසිතං[14] විභජන්තො අත්ථි භික්ඛවෙ උපෙක්ඛා රූපෙසූති[15] ආදිමාහ, යස්මා පන ද්වෙ වා තීණි වා ආකාසානඤ්චායතනානි වා විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදීනි වා නත්ථි තස්මා එකත්තං[16] එකත්තසිතං විභජන්තො අත්ථි භික්ඛවෙ උපෙක්ඛා ආකාසානඤ්චායතනනිස්සිතාති ආදිමාහ, තත්ථ ආකාසානඤ්චායතනා උපෙක්ඛා[17] සම්පයුත්තවසෙන ආකාසානඤ්චායතනනිස්සිතා ආකාසානඤ්චායතනඛන්ධෙ විපස්සන්තස්ස විපස්සනුපෙක්ඛා ආරම්මණවසෙන ආකාසානඤ්චායතනනිස්සිතා, සෙසාසුපි[18] එසෙව නයො, තං පජහථාති එත්ථ අරූපාවචරසමාපත්තිඋපෙක්ඛාය රූපාවචරසමාපත්තිඋපෙක්ඛං පජහාපෙති[19] අරූපාවචරවිපස්සනුපෙක්ඛාය රූපාවචරවිපස්සනුපෙක්ඛං ජහාපෙති[20] අතම්මයතන්ති එත්ථ තම්මයතා නාම තණ්හා

---

1. සන්ධාය b. S. 8. අඤ්ඤාණුපෙක්ඛා අඤ්ඤා b. අඤ්ඤා S 20. නුපෙක්ඛං b
2. වෙදනං b. 1. 9. රූපෙසු b. 15. රූපෙසී S. [පජහති b. S
3. මග්ගෙපි b. S. 10. උපපත්තුපෙක්ඛාතිච b. 16. තස්මා S. [ඛා S.
4. අඤ්ඤාණුපෙක්ඛා S. 11. කරොන්ති 1. 17. යතනුපෙක්ඛා b. නුපෙ
5. ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා S. 12. නාවඤ්ච අඤ්ඤා සමථ උපෙක්ඛා b, S. 18. සෙසෙසුපි b.
6. ඉධාපි S. 13. උප්පත්තුපෙක්ඛාති S. 19. උපෙක්ඛා b ජහාපෙති b1.
7. අඤ්ඤා ච S. 14. නානත්තභාවං b. නානත්තං S, නානත්තසිතඤ්ච b S.

තස්සා පරියාදියනතො වුට්ඨානගාමිනීවිපස්සනා අතම්මයතාති වුච්චති; තං පජහථාති ඉධ වුට්ඨානගාමිනීවිපස්සනාය අරූපාවචරසමාපත්ති උපෙක්ඛඤ්ච විපස්සනුපෙක්ඛඤ්ච ජහාපෙති,[1] යදරියොති යෙ සති පට්ඨානෙ අරියො; සම්මාසම්බුද්ධො සෙවති තෙසු තීසු ඨානෙසු සතිං ඨපෙන්තො[2] සතිපට්ඨානෙ සෙවතීති වෙදිතබ්බො; න සුස්සූසන්තීති[3] සද්දහිත්වා සොතුං න ඉච්ඡන්ති; න අඤ්ඤාති න ජානනත්ථාය චිත්තං[4] උපට්ඨපෙන්ති; වොක්කම්මාති අතික්කමිත්වා; සත්ථුසාසනාති[5] සත්ථු ඔවාදං; න ගහෙතබ්බං න පූරෙතබ්බං මඤ්ඤන්තීති[6] අත්ථො; න චෙව[7] අත්තමනොති න සකමනො; එත්ථ ච ගෙහසිතදොමනස්සවසෙන අප්පතීතො[8] හොතීති න එවමත්ථො දට්ඨබ්බො, අප්පටිපන්නකෙසු[9] පන අත්තමනතා[10] කාරණස්ස අභාවෙනෙතං[11] වුත්තං, අනවස්සුතොති පටිඝඅනවස්සවෙන[12] අනවස්සුතො; සතො සම්පජානොති සතියා ච ඤාණෙන ච සමන්නාගතො; උපෙක්ඛකොති ඡළඞ්ගුපෙක්ඛාය[13] උපෙක්ඛකො; අත්තමනොති ඉධාපි ගෙහසිතසොමනස්සවසෙන උබ්බිල්ලාවිතොති[14] න එවමත්ථො දට්ඨබ්බො[15] පටිපන්නකෙසු පන අත්තනමනතා[16] කාරණස්ස අභාවෙනෙතං[17] වුත්තං, අනවස්සුතොති රාගඅවස්සවෙන[18] අනවස්සුතො; සාරිතොති දමිතො; එකංයෙව[19] දිසං ධාවතීති අනිවත්තිත්වා[20] ධාවන්තො එකංයෙව දිසං ධාවති; නිවත්තිත්වා පන අපරං ධාවිතුං සක්කොති; අට්ඨදිසා විධාවතීති එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො කායෙන අනිවත්තිත්වා ව[21] විමොක්ඛවසෙන එකප්පහාරෙනෙව අට්ඨදිසා විධාවති; පුරත්ථාභිමුඛො වා දක්ඛිණාදි අඤ්ඤතර දිසාභිමුඛො[22] වා නිසීදිත්වා අට්ඨසමාපත්තියො සමාපජ්ජතියෙවාති අත්ථො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සළායතනවිභඞ්ගසුත්තං සත්තමං.

---

2. 4. 18.

එවමෙම සුතන්ති උද්දෙසවිභඞ්ගසුත්තං; තත්ථ උද්දෙසවිභඞ්ගන්ති උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච[23] විභජනඤ්චාති අත්ථො; උපපරික්ඛෙය්‍යාති තුලෙය්‍ය තීරෙය්‍ය පරිගණ්හෙය්‍ය පරිච්ඡින්දෙය්‍ය; බහිද්ධාති බහිද්ධා ආරම්මණෙසු;[24] අවික්ඛිත්තං අවිසටන්ති නිකන්තිවසෙන ආරම්මණෙ පතිට්ඨමානං[25] වික්ඛිත්තං විසටං නාම හොති තං පටිසෙධෙන්තො

---

1. පජහති b. S.
2. සතිං b. S. පට්ඨපෙන්තො b.
3. සුස්සූසන්තීති b. S.
4. ජානනත්ථාය චිත්තං න b.
5. සාසනාති b.
6. ගහෙතබ්බං පූරෙතබ්බං න මඤ්ඤන්ති b.
7. නෙව S.
8. අප්පතීතො b,
9. අප්පටිපන්නකෙසු b. S.
10. අත්තනමනතා b.
11. අභාවෙනෙතං 1.
12. පටිඝඅවස්සවෙන b. S.
13. ඡළඞ්ගුපෙක්ඛාය S. ඞුපෙක්ඛාය b.
14. උප්පිලාවිතොති b. උබ්බිල්ලාවිතොති S.
15. වෙදිතබ්බො b. S.
16. අත්තමනතා b. S.
17. භාවෙනෙතං
18. රාගාවස්සවෙන
19. එකමෙව b.
20. නිවත්තෙත්වා S.
21. නත්වා S. [නිත්වා ච b.
22. අඤ්ඤතරාභිමුඛො S.
23. මාතිකං S.
24. බහිද්ධාරම්මණෙසු S. [S.
25. නිට් ... පතිට්ඨහන්තං

එවමාහ, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතන්ති ගොචරජ්ඣත්තෙ නිකන්තිවසෙන[1] අසණ්ඨිතං; **අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍යාති** අනුපාදියිත්වා අගහෙත්වා තං විඤ්ඤාණං න පරිතස්සෙය්‍ය; යථා විඤ්ඤාණං බහිද්ධා අවික්ඛිත්තං අවිසටං අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය එවං භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍යාති වුත්තං හොති; **ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවොති** ජාතිජරාමරණස්ස චෙව[2] අවසෙසස්ස ච[3] දුක්ඛස්ස නිබ්බත්ති න හොතීති අත්ථො; **රූපනිමිත්තානුසාරීති** රූපනිමිත්තං අනුසරති;[4] අනුධාවතීති රූපනිමිත්තානුසාරී; **එවං ඛො ආවුසො අජ්ඣත්තං[5] අසණ්ඨිතන්ති** නිකන්තිවසෙන අසණ්ඨිතං, නිකන්තිවසෙන හි අතිට්ඨමානං හානභාගියං න හොති විසෙසභාගියමෙව හොති, **අනුපාදා[6] පරිතස්සනාති** සත්ථාරා ඛන්ධියෙ[7] වග්ගෙ උපාදාපරිතස්සනඤ්ච වො භික්ඛවෙ දෙසෙස්සාමි[8] අනුපාදා අපරිතස්සනඤ්චාති එවං ගහෙත්වා පරිතස්සනා අගහෙත්වාච[9] අපරිතස්සනා[10] කථිතා, තං මහාථෙරො උපාදාපරිතස්සනමෙව අනුපාදාපරිතස්සනන්ති[10] කත්වා දස්සෙන්තො එවමාහ, කථං පනෙසා[11] අනුපාදාපරිතස්සනා හොතීති උපාදාතබ්බස්ස අභාවතො, යදි හි කොචි සඞ්ඛාරො නිච්චො වා ධුවො වා අත්තා වා අත්තනියො වාති ගහෙතබ්බයුත්තකො අභවිස්ස අයං පරිතස්සනා උපාදාපරිතස්සනාව අස්ස, යස්මා පන එවං උපාදාතබ්බො[12] සඞ්ඛාරො නාම නත්ථි තස්මා රූපං අත්තාති ආදිනා නයෙන රූපාදයො උපාදින්නාපි අනුපාදින්නාව හොන්ති, එවමෙසා[13] දිට්ඨිවසෙන උපාදාපරිතස්සනාපි සමානා අත්ථතො අනුපාදා පරිතස්සනායෙව නාම හොතීති වෙදිතබ්බා, **අඤ්ඤථා හොතීති** පරිවත්තති පකතිජහනෙන[14] පන නස්සති; **රූපවිපරිණාමානුපරිවත්තීති[15]** මම රූපං විපරිණතන්ති වා යං අහු තං වත මෙ[16] නත්ථීති වා ආදිනා නයෙන කම්මවිඤ්ඤාණං රූපස්ස භෙදානුපරිවත්ති[17] හොති විපරිණාමානුපරිවත්ත[18] ජාති විපරිණාමස්ස අනුපරිවත්තනතො විපරිණාමාරම්මණචිත්තතො ජාතා; **පරිතස්සනා ධම්මසමුප්පාදාති** තණ්හාපරිතස්සනා[19] අකුසලධම්මසමුප්පාදා[20] ච; **චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්තීති[21]** කුසලචිත්තං පරියාදියිත්වා ගහෙත්වා ඛෙපෙත්වා තිට්ඨන්ති;[22] **උත්තාසවාති** භයතාසෙනපි සඋත්තාසො තණ්හාතාසෙනපි සඋත්තාසො; **විඝාතවාති** සවිඝාතො සදුක්ඛො; **අපෙක්ඛවාති** සාලයො සපිහො;[23] **එවං ඛො ආවුසො අනුපාදාපරිතස්සනා හොතීති** එවං මණිකරණ්ඩසඤ්ඤාය තුච්ඡකරණ්ඩකං ගහෙත්වා තස්මිං නට්ඨෙ පච්ඡාවිඝාතං ආපජ්ජන්තස්ස විය[24] අගහෙත්වා,

---

1. නිකන්ති b. S.
2. මරණස්සෙව b. 1.
3. අවසෙසා b.
4. අනුස්සරති S.
5. අජ්ඣත්තං චිත්තං S.
6. අනුපාදාය b.
7. ඛත්තියS, ඛන්ධියෙW2
8. දෙසිස්සාමි b, S. අනුපාදාපරි S.
9. ත්වාච S.
10. පරිතස්සනා b. S.
11. කථඤ්චාවුසො S.
12. උපාදෙතබ්බො 1.
13. එවමෙවසා S,
14. ජහනෙන b,
15. වත්තතීති b. 1,
16. වත මෙ තං වත මෙතං b
17. වත්තං S.
18. පරිවත්ති b. 1,
19. ච S.
20. සමුට්ඨානා S,
21. තිට්ඨන්ති 1.
22. තිට්ඨති 1
23. සසිනෙහො b S
24 විය පච්ඡා b

පරිතස්සනා හොති; න[1] රූපවිපරිණාමානුපරිවත්තීති ඛීණාසවස්ස කම්මවිඤ්ඤාණමෙව නත්ථි තස්මා රූපභෙදානුපරිවත්ති න හොතීති වත්තුං වට්ටති,[2] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

උද්දෙසවිභඞ්ගසුත්තං අට්ඨමං.

---

2. 4. 19.

එවමෙම සුතන්ති අරණවිභඞ්ගසුත්තං; තත්ථ නෙවුස්සාදෙය්‍ය[3] න අපසාදෙය්‍යාති ගෙහසිතවසෙන කස්සචි[4] පුග්ගලස්සනෙව උක්ඛිපෙය්‍ය න අවක්ඛිපෙය්‍ය;[5] ධම්මමෙව දෙසෙය්‍යාති[6] සභාවමෙව කථෙය්‍ය; සුඛවිනිච්ඡයන්ති විනිච්ඡිතං[7] සුඛං; රහො වාදන්ති පරම්මුඛා අවණ්ණං පිසුණා[8] වාචන්ති අත්ථො; සම්මුඛා න ඛීණන්ති සම්මුඛාපි ඛීණං[9] ආකිණ්ණං කිලිට්ඨවාචං[10] න භණෙය්‍ය; නාභිනිවෙසෙය්‍යාති[11] න අධිට්ඨහිත්වා ආදාය වොහරෙය්‍ය; සමඤ්ඤන්ති ලොකසමඤ්ඤං ලොකපණ්ණත්තිං; නාතිධාවෙය්‍යාති නාතික්කමෙය්‍ය; කාමපටිසන්ධිසුඛිනොති කාමපටිසන්ධිනා කාමූපසංහිතෙන සුඛෙන සුඛිතස්ස; සදුක්ඛොති විපාකදුක්ඛෙනපි[12] සදුක්ඛො; සඋපඝාතොති විපාකූපඝාත කිලෙසූපඝාතෙහෙව සඋපඝාතො;[13] තථා සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදාති අයාථාවපටිපදා අකුසලපටිපදා; ඉත්ථෙකෙ අපසාදෙතීති එවං ගෙහසිතවසෙන එකච්චෙ පුග්ගලෙ අපසාදෙති; උස්සාදනෙපි එසෙව නයො; භවසංයොජනන්ති භවබන්ධනං තණ්හායෙතං නාමං; සුභූතිත්ථෙරො කිර ඉමං චතුක්කං නිස්සාය එතදග්ගෙ ඨපිතො, භගවතො හි ධම්මං දෙසෙන්තස්ස පුග්ගලානං උස්සාදනාපසාදනා පඤ්ඤායන්ති, තථා සාරිපුත්තත්ථෙරාදීනං, සුභූතිත්ථෙරස්ස පන ධම්මදෙසනාය අයං පුග්ගලො අප්පටිපන්නකො අනාරද්ධකොති වා අයං සීලවා ගුණවා ලජ්ජී[14] පෙසලො ආචාරසම්පන්නොති වා නත්ථි ධම්මදෙසනාය පනස්ස අයං මිච්ඡාපටිපදා අයං සම්මාපටිපදාත්වෙව පඤ්ඤායති, තස්මා භගවා එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං අරණවිහාරීනං යදිදං සුභූතීති ආහ, කාලඤ්ඤූ අස්සාති අසම්පත්තෙ ච කාලෙ අභණිත්වා ඉදානි වුච්චමානං මහාජනො ගණ්හිස්සතීති යුත්තපත්තකාලං[15] ඤත්වාව[16] පරම්මුඛා අවණ්ණං භාසෙය්‍ය; ඛීණාවාදෙපි[17] එසෙව නයො; උපහඤ්ඤතීති ඝාතියති;[18] සරොපි[19] හඤ්ඤතීති සද්දොපි භිජ්ජති; ආතුරීයතීති ආතුරො හොති ගෙලඤ්ඤං පත්තො[20] සාබාධො;[21] අවිස්සට්ඨන්ති විස්සට්ඨං[22] අපලිබුද්ධං න හොති; තදෙවාති තංයෙව

---

1. න ච b.
2. න හොති b.
3. නෙවුස්සාරෙය්‍ය b.
4. කිඤ්චි b. S.
5. අවික්ඛිපෙය්‍ය S.
6. භාසෙය්‍යාති 1.
7. විනිච්ඡිත b.
8. පිසුණ b
9. සම්මුඛා නාතිඛීණන්ති සම්මුඛා අතිඛීණං b S.
10. සංකිලිට්ඨංවාචං b.
11. නාභිනිවෙසෙය්‍යාති b.
12. දුක්ඛෙන සංකිලෙස b.
13. සාච S.
14. ලජ්ජී b.
15. යුත්තපපයුත්තං S යුත්තපත්ත b.
16. ච b. S.
17. ඛීණවාදෙපි b.
18. උග්ඝඤ්ඤතීති 1. ඝාටියති S.
19. සරෙපි S. සරොපි 1.
20. ගෙලඤ්ඤුප්පත්තො b.
21. ආබාධො b.
22. අවිසට්ඨන්ති [විසට්ඨං b. S

භාජනං; **අභිනිවිස්ස වොහරතීති** පත්තන්ති සඤ්ජානනජනපදං ගන්ත්වා පත්තං ආහරථ ධොවථාති සුත්වා අන්ධබාලපුථුජ්ජනො නයිදං පත්තං පාති නාමෙසා එවං වදාහීති[1] අභිනිවිස්ස වොහරති; එවං සබ්බපදෙහි[2] යොජෙතබ්බං; **අතිසාරොති** අතිධාවනං;[3] **තථා තථා වොහරති අපරාමසන්ති**[4] අම්හාකං ජනපදෙ භාජනං පාතීති වුච්චති ඉමෙ පන තං පත්තන්ති වදන්තීති තතො පට්ඨාය ජනපදවොහාරං මුඤ්චිත්වා[5] පත්තං පත්තන්තෙව අපරාමසන්තො වොහරති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; ඉදන්ති මරියාදභාජනීයං[6] කරොන්තො **නත්‍ථි භික්ඛවෙති** ආදිමාහ; තත්‍ථ **සරණොති** සරජො සකිලෙසො;[7] **අරණොති** අරජො නික්කිලෙසො; **සුභූති ච පන භික්ඛවෙති**[8] අයං ථෙරො ද්වීසු ඨානෙසු එතදග්ගං ආරූළ්හො අරණ විහාරීනං යදිදං සුභූති දක්ඛිණෙය්‍යානං යදිදං සුභූතීති, ධම්මසෙනාපති කිර වත්‍ථුං සොධෙති සුභූති ථෙරො දක්ඛිණං සොධෙති, තථාහි ධම්මසෙනාපති පිණ්ඩාය චරන්තො[9] ගෙහද්වාරෙ ඨිතො යාව භික්ඛං ආහරන්ති තාව පුබ්බභාගෙන[10] පරිච්ඡින්දිත්වා නිරොධං සමාපජ්ජති නිරොධා වුට්ඨාය දෙය්‍යධම්මං පතිගණ්හාති,[11] සුභූතිථෙරො[12] තථෙව මෙත්තජ්ඣානං[13] සමාපජ්ජති මෙත්තජ්ඣානා වුට්ඨාය දෙය්‍යධම්මං පතිගණ්හාති, එවං පන කාතුං සක්කාති ආම සක්කා, න[14] අච්ඡරියං චෙතං යං මහාභිඤ්ඤප්පත්තා සාවකා එවං කරෙය්‍යුං, ඉමස්මිම්පි[15] හි තම්බපණ්ණිදීපෙ පොරාණ රාජකාලෙ[16] පිඞ්ගලබුද්ධරක්ඛිත ථෙරො නාම උත්තරගාමං නිස්සාය විහාසි, තත්‍ථ[17] කුලසන්තානි හොන්ති එකම්පි තං කුලද්වාරං නත්‍ථි යත්‍ථ ථෙරො සමාපත්තිං න සමාපජ්ජි, සෙසං සබ්බත්‍ථ උත්තානමෙවාති.

අරණවිභඞ්ගසුත්තං නවමං.

---

2. 4. 20.

එවමෙම සුතන්ති ධාතුවිභඞ්ගසුත්තං; තත්‍ථ **චාරිකන්ති** තුරිත ගමනචාරිකං; **සචෙ තෙ**[18] **අගරූති** සචෙ තුය්හං භාරියං අඵාසුකං කිඤ්චි නත්‍ථි; **සචෙ සො අනුජානාතීති** භගවතො කිර එතදහොසි: පබ්බජිතා නාම නානජ්ඣාසයා[19] එකො ගණාරාමො[20] හොති එකො එකාභිරතො, සචෙ[21] සො එකාභිරතො භවිස්සති ආවුසො මා පාවිසි මය්හං සාලං ලද්ධාති වක්ඛති, සචෙ අයං එකාභිරතො භවිස්සති ආවුසො නික්ඛම මය්හං සාලං ලද්ධාති වක්ඛති, එවං සන්තෙ අහං උභින්නං විවාදං[22] කාරෙතා නාම භවිස්සාමි, දින්නන්නාම දින්නමෙව වට්ටති කතං කතමෙව ති තස්මා එවමාහ, **කුලපුත්තොති** ජාතිකුල

1. වදතීති b.
2. සබ්බත්‍ථපදෙසු S.
3. අභිවාදනං S.
4. අපරාපසන්ති b.
5. අමුඤ්චිත්වා 1. මුඤ්චෙත්වා S.
6. මරියාද b. S. භාජනීයං S.
7. සකිලෙසො b. S.
8. සුභූතිපි b.
9. විචරන්තො b.
10. පුබ්බභාගෙ b.
11. පටිගණ්හාති bS
12. එ b.
13. මෙත්තාඣානං b, S.
14. නෙව b. S.
15. තස්මිම්පි S.
16. පොරාණකb.S
17. තත්‍ථ සන්තා b.S
18. භන්තෙ b.
19. නානජ්ඣාසය [යාපි. නානා අ b.
20. ගණාභිරතොb.
21. ච b.
22. විවාද b.

පුත්තොපි ආචාරකුලපුත්තොපි වාසූපගතොති වාසං උපගතො; කුතො ආගතොසීති තක්කසිලා[1] නගරතො; තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා[2] මජ්ඣිමදෙසෙ[3] කිර රාජගහනගරෙ බිම්බිසාරෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ පච්චන්තෙ තක්කසිලානගරෙ පුක්කුසාති රාජා රජ්ජං කාරෙසි, අථ තක්කසිලාතො භණ්ඩං ගහෙත්වා වාණිජා රාජගහං ආගතා පණ්ණා කාරං ගහෙත්වා රාජානං අද්දසංසු, රාජා තෙ වන්දිත්වා ඨිතෙ කත්ථ වාසිනො තුම්හෙති පුච්ඡි, තක්කසිලාවාසිනො දෙවාති, අථ තෙ රාජා ජනපදස්ස ඛෙමසුභික්ඛතාදිනි නගරස්ස ච පවත්තිං පුච්ඡිත්වා කො නාම තුම්හාකං රාජාති පුච්ඡි,[4] පුක්කුසාති නාම දෙවාති, ධම්මිකොති ආම දෙව ධම්මිකො චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි ජනං සඞ්ගණ්හාති[5] ලොකස්ස මාතාපිතුට්ඨානෙ[6] ඨිතො අඞ්කෙ නිපන්න[7] දාරකං විය ජනං තොසෙතීති, කතරස්මිං වයෙ වත්තතීති අථස්ස වයං ආචික්ඛිංසු, වයෙනපි[8] බිම්බිසාරෙන සමවයො ජාතො, අථ තෙ රාජා ආහ, තාතා[9] තුම්හාකං රාජා ධම්මිකො ච[10] වයෙන ච මෙ සමානො සක්කුණෙය්‍යාථ තුම්හාකං රාජානං මම මිත්තං කාතුන්ති, සක්කොම දෙවාති, රාජා තෙසං සුංකං විස්සජ්ජෙත්වා[11] ගෙහං දාපෙත්වා ගච්ඡථ භණ්ඩං වික්කිණිත්වා[12] ගමනකාලෙ මං දිස්වා ගච්ඡෙය්‍යාථාති ආහ, තෙ තථා කත්වා ගමනකාලෙ රාජානං අද්දසංසු, රාජා[13] ගච්ඡථ තුම්හාකං රාජානං මම වචනෙන පුනප්පුන ආරොග්‍යං පුච්ඡිත්වා රාජා තුම්හෙහි සද්ධිං මිත්තභාවං ඉච්ඡතීති වදථාති ආහ, තෙ සාධූති පටිසුණිත්වා[14] ගන්ත්වා භණ්ඩං පටිසාමෙත්වා භුත්තපාතරාසා රාජානං උපසඞ්කමිත්වා[15] වන්දිංසු, රාජා කහං භණෙ තුම්හෙ එත්තකෙ ඉමෙ දිවසෙ න දිස්සථාති පුච්ඡි, තෙ සබ්බං පවත්තිං[16] ආරොචෙසුං, රාජා[17] සාධු තාතා තුම්හෙ නිස්සාය මයා[18] මජ්ඣිමදෙසෙ[19] රාජා මිත්තො ලද්ධොති අත්තමනො අහොසි, අපරභාගෙ රාජගහවාසිනොපි වාණිජා තක්කසිලං අගමංසු,[20] තෙ පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ආගතෙ පුක්කුසාති රාජා කුතො ආගතත්ථාති පුච්ඡිත්වා[21] රාජගහතොති සුත්වා මය්හං සහායස්ස නගරතො ආගතා තුම්හෙති ආම දෙවාති ආරොග්‍යං මෙ සහායස්සාති ආරොග්‍යං පුච්ඡිත්වා අජ්ජ[22] පට්ඨාය යෙ මය්හං සහායස්ස නගරතො ජඞ්ඝසත්ථෙන වා සකටසත්ථෙන වා වාණිජා ආගච්ඡන්ති සබ්බෙසං මම විසයං පවිට්ඨකාලතො පට්ඨාය වසනට්ඨානෙසු[23] ගෙහානි රාජකොට්ඨාගාරතො නිවාපං[24] දෙන්තු සුංකං විස්සජ්ජන්තු[25] කිඤ්චි උපද්දවං මා කරොන්තූති භෙරිං චරාපෙසි[26] බිම්බිසාරොපි අත්තනො

---

1. තක්කසීල b
2. බහි S.
3. පපදෙසෙ b. පදෙසෙ 1
4. පුච්ඡිත්වා b.
5. සඞ්ගණ්හාති b.
6. පිතුට්ඨානෙ b
7. නිපන්නං S.
8. වයෙනෙව S.
9. තාත b.
10. ධම්මිකො b.
11. විස්සජ්ජෙත්වා b, S. ච b.
12. තුම්හෙ භණ්ඩං S වික්කිණිත්වා b
13. අද්දසංසු b.
14. පටිස්සුණිත්වා b, S.
15. ඡ b.
16. තෙසං සබ්බං පවුත්තිං S.
17. රාජා මාදිසො S.
18. නිස්සාය මම b, නිස්සාය S.
19. මජ්ඣිමපදෙසෙ b.
20. සිලං ආගමිංසු b.
21. පුච්ඡි S.
22. අජ්ජතො b S
23. වසනට්ඨානාදිවසනෙ b.
24. ච S.
25. විස්සජ්ජන්තු b, S
26. චාරාපෙසි S.

නගරෙ නඩෙව භෙරිං චරාපෙසි අථ බිම්බිසාරො පුක්කුසාතිස්ස පණ්ණං පහිණි පච්චන්තදෙසෙ නාම මණිමුත්තාදීනි රතනානි උප්පජ්ජන්ති යං මය්හං සහායස්ස රජ්ජෙ දස්සනීයං වා සවනීයංවා රතනං උප්පජ්ජති තත්ථ මෙ මා මච්ඡරායතූති, පුක්කුසාතිපි මජ්ඣිමදෙසො නාම මහාජනපදො, යං තත්ථ එවරූපං රතනං උප්පජ්ජති තත්ථ මෙ සහායො මා මච්ඡරායතූති පටිපණ්ණං පහිණි, එවන්තෙන ගච්ඡන්තෙන[1] කාලෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අදිස්වාපි දළ්හමිත්තා අහෙසුං, එවං තෙසං කතිකං කත්වා වසන්තානං පඨමතරං පුක්කුසාතිස්ස පණ්ණාකාරො උප්පජ්ජි[2] රාජා කිර[3] අට්ඨ පඤ්චවණ්ණෙ අනග්ඝකම්බලෙ[4] ලභි, සො අතිසුන්දරා ඉමෙ කම්බලා අහං සහායස්ස තෙ[5] පෙසිස්සාමීති ලාඛාගුළමත්තෙ[6] අට්ඨසාරකරණ්ඩකෙ ලිඛාපෙත්වා[7] තෙසු තෙ කම්බලෙ පක්ඛිපිත්වා[8] ලාඛාය වට්ටාපෙත්වා සෙතවත්ථෙන වෙඨෙත්වා සමුග්ගෙ පක්ඛිපිත්වා වත්ථෙන වෙඨෙත්වා[9] රාජමුද්දිකාය ලඤ්ඡෙත්වා[10] මය්හං සහායස්ස දෙථාති අමච්චෙ පෙසෙසි, සාසනඤ්ච අදාසි: අයං පණ්ණාකාරො නගරමජ්ඣෙ අමච්චාදිපරිවුතෙන දට්ඨබ්බොති, තෙ ගන්ත්වා බිම්බිසාරස්ස අදංසු, සො සාසනං සුත්වා අමච්චාදයො සන්නිපතන්තූති භෙරිං චරාපෙත්වා නගරමජ්ඣෙ අමච්චාදිපරිවුතො සෙතච්ඡත්තෙන ධාරියමානෙන පල්ලඞ්කවරෙ නිසින්නො ලඤ්ඡනං[11] භින්දිත්වා වත්ථං අපනෙත්වා සමුග්ගං විවරිත්වා අන්තො භණ්ඩිකං[12] මුඤ්චිත්වා ලාඛාගුළෙ දිස්වා මය්හං සහායො පුක්කුසාති ජූතම්භන්තකො[13] මෙ සහායොති මඤ්ඤමානො මඤ්ඤෙ ඉමං[14] පණ්ණාකාරං පහිණීති එකං ගුළං ගහෙත්වා හත්ථෙන වට්ටෙත්වා තුලයමානොව[15] අන්තො දුස්සභණ්ඩිකං අත්ථීති අඤ්ඤාසි, අථ තං පල්ලඞ්කපාදෙ පහරි[16] තාවදෙව ලාඛා පරිපති සො නඛෙන කරණ්ඩකං විවරිත්වා අන්තො කම්බලරතනං දිස්වා ඉතරෙපි විවරාපෙසි, සබ්බෙපි කම්බලා අහෙසුං, අථ නෙ පසාරාපෙසි[17] තෙ වණ්ණසම්පන්නා ඵස්සසම්පන්නා දීඝතො සොළසහත්ථා තිරියං අට්ඨහත්ථා අහෙසුං, මහාජනො[18] දිස්වා අඞ්ගුලියො[19] ඵොටෙසි[20] චෙලුක්ඛෙපං අකාසි[21] අම්හාකං රඤ්ඤො අදිට්ඨසහායො පුක්කුසාති අදිස්වාව එවරූපං පණ්ණාකාරං පෙසෙසි යුත්තං එවරූපං මිත්තං කාතුන්ති අත්තමනො අහොසි,[22] රාජා එකමෙකං කම්බලං අග්ඝාපෙසි සබ්බෙ අනග්ඝා අහෙසුං, තෙසු චත්තාරො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පෙසෙත්වා[23] චත්තාරො අත්තනො ඝරෙ අකාසි, තතො චින්තෙසි: පච්ඡා පෙසෙන්තෙන පඨමං පෙසිතපණ්ණාකාරතො අතිරෙකං

---

1. ගච්ඡතො ගච්ඡන්තෙන S. S.
2. උප්පජ්ජති b. S.
3. රාජා කි b.
4. අනග්ඝෙ කම්බලෙ S.
5. සහායස්සමෙ S. සහායස්ස b.
6. ගුළමත්තෙ b. S.
7. ලෙඛාපෙත්වා b. S.
8. පක්ඛිපෙත්වා S.
9. පක්ඛිපිත්වා b.
10. ලඤ්ඡිත්වා S. ලඤ්ඡෙත්වා b.
11. ලඤ්ඡනං S. ලඤ්ඡං b. 1.
12. භණ්ඩකං b.
13. ජුතිම්භන්තකො S.
14. මඤ්ඤෙ b. [ජුතිම්භන්තකො b
15. තුලයමානොව 1. S.
16. පහරිත්වා ›.
17. පත්ථරාපෙසි b. හරි
18. මහාජනා b. S. [ඵොටෙසි.
19. අඞ්ගුලියො b.
20. ඵොටිංසු b. S.
21. අකංසු b. S.
22. මිත්තං අහෙසුං S.
23. පෙසෙසි b. S.

පෙසෙතුං වට්ටති සභාගෙන ච[1] මෙ අත්ථෙන පණ්ණාකාරෙ පෙසිතොති[2] කිං නු ඛො පෙසෙමීති, කිං පන රාජගෙහෙ තතො අධිකං රතනං[3] නත්ථීති: නො නත්ථි, මහාපුඤ්ඤො රාජා අපි ච ඛො පනස්ස සොතාපන්නකාලතො පට්ඨාය ඨපෙත්වා තීණි රතනානි අඤ්ඤං රතනං[4] සොමනස්සං ජනෙතුං සමත්ථං නාම නත්ථි, සො රතනං විචිනිතුං ආරද්ධො: රතනං නාම සවිඤ්ඤාණකං අවිඤ්ඤාණකන්ති දුවිධං, තත්ථ අවිඤ්ඤාණකං සුවණ්ණරජතාදි, සවිඤ්ඤාණකං ඉන්ද්‍රියබද්ධං, අවිඤ්ඤාණකං සවිඤ්ඤාණකස්සෙව අලඞ්කාරාදිවසෙන පරිභොගං හොති, ඉති[5] ඉමෙසු ද්වීසු රතනෙසු සවිඤ්ඤාණකං සෙට්ඨං, සවිඤ්ඤාණකම්පි දුවිධං තිරච්ඡානගතරතනං[6] මනුස්සරතනන්ති තත්ථ තිරච්ඡානගතං හත්ථිඅස්සාදි[7] තම්පි මනුස්සානං උපභොගත්ථමෙව නිබ්බත්තති, ඉති ඉමෙසු ද්වීසු[8] මනුස්සරතනං සෙට්ඨං, මනුස්සරතනම්පි දුවිධං ඉත්ථිරතනං[9] පුරිසරතනන්ති තත්ථ චක්කවත්තිනො[10] රඤ්ඤො උප්පන්නං ඉත්ථිරතනම්පි පුරිසස්සෙව උපභොගං, ඉති ඉමෙසු ද්වීසු[11] පුරිසරතනමෙව සෙට්ඨං, පුරිසරතනම්පි දුවිධං අගාරියරතනං අනගාරියරතනඤ්ච[12] තත්ථ අගාරියරතනෙසුපි චක්කවත්තිරාජා අජ්ජ පබ්බජිතසාමණෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දති, ඉති ඉමෙසුපි ද්වීසු අනගාරියරතනමෙව සෙට්ඨං අනගාරියරතනම්පි දුවිධං සෙඛරතනඤ්ච අසෙඛරතනඤ්ච[13] තත්ථ සතසහස්සම්පි සෙඛානං අසෙඛස්ස පදෙසං න පාපුණාති,[14] ඉති ඉමෙසුපි ද්වීසු[8] අසෙඛරතනමෙව සෙට්ඨං, තම්පි දුවිධං බුද්ධරතනං සාවකරතනන්ති තත්ථ සතසහස්සම්පි සාවකරතනානං[15] බුද්ධරතනස්ස පදෙසං න පාපුණාති, ඉති ඉමෙසුපි ද්වීසු බුද්ධරතනමෙව සෙට්ඨං, බුද්ධරතනම්පි දුවිධං පච්චෙකබුද්ධරතනං සබ්බඤ්ඤුබුද්ධරතනන්ති තත්ථ, සතසහස්සම්පි පච්චෙකබුද්ධානං සබ්බඤ්ඤුබුද්ධස්ස පදෙසං න පාපුණාති, ඉති ඉමෙසුපි ද්වීසු[8] සබ්බඤ්ඤුබුද්ධරතනංයෙව සෙට්ඨං සදෙවකස්මිං හි ලොකෙ බුද්ධරතනසමං[16] රතනං නාම නත්ථි, තස්මා අසදිසමෙව රතනං මය්හං සහායස්ස පෙසෙස්සාමීති චින්තෙත්වා තක්කසිලාවාසිනො පුච්ඡි: තාත තුම්හාකං ජනපදෙ බුද්ධො ධම්මො සඞ්ඝොති ඉමානි තීණි රතනානි දිස්සන්තීති[17] ඝොසොපි සො (තාව) මහාරාජ[18] තත්ථ නත්ථි දස්සනං පන කුතොති සුන්දරං තාතාති[19] රාජා තුට්ඨො චින්තෙසි: සක්කා භවෙය්‍ය ජනසඞ්ගහත්ථාය මය්හං සහායස්ස වසනට්ඨානං සම්මාසම්බුද්ධං පෙසෙතුං, බුද්ධා පන පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු න අරුණං උට්ඨපෙන්ති තස්මා සත්ථාරං ගන්තුං න සක්කා, සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාදයො මහාසාවකෙ පෙසෙතුං සක්කා භවෙය්‍ය මයා පන ථෙරා

1. සභාගෙන b.
2. සිතො b. S.
3. අධිකතරං b. S.
4. අඤ්ඤතරං S.
5. නාති b. S.
6. තිරච්ඡාන රතනං b. S.
7. තිරච්ඡානරතනං හත්ථි අස්සරතනං b. S.
8. ඉමෙසුපි ද්වීසු b. ඉමෙසු S.
9. ඉත්ථිරතනං S.
10. චක්කවත්තිනො b. S.
11. ඉමෙසුපි b S. ද්වීසු රතනෙසුපි S
12. අගාරිකරතනං අනගාරිකං S
13. සෙක්ඛ S. අසෙක්ඛ b. S.
14. පාපුණාතීති 1.
15. රතනානං S
16. සමං S.
17. නිබ්බත්තන්ති b.
18. ඝොසොපි මහාරාජ S. සො මහාරාජ තාව b.
19. කුතොති S.

පච්චන්තෙ වසන්තීති සුත්වාපි මනුස්සෙ පෙසෙත්වා තෙ අන්තො සමීපං ආනාපෙත්වා[1] උපට්ඨාතුමෙව යුත්තං, තස්මා ථෙරෙහිපි න[2] සක්කා ගන්තුං, යෙන පනාකාරෙන[3] සාසනෙ පෙසිතෙ සත්ථා ච මහාසාවකා ච ගතා විය හොන්ති, තෙනාකාරෙන[4] සාසනං පහිණිස්සාමීති චින්තෙත්වා චතුරතනායාමං විදත්ථිමත්තං[5] පුථුලං නාතිතනුං නාතිබහලං සුවණ්ණපට්ටං කාරාපෙත්වා තත්ථ අජ්ජ අක්ඛරානි ලිඛිස්සාමීති පාතොව සීසං නහායිත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය භුත්තපාතරාසො අපනීතගන්ධමාලාභරණො සුවණ්ණසරකෙන ජාතිහිඞ්ගුලිකං ආදාය හෙට්ඨතො පට්ඨාය ද්වාරානි පිදහන්තො පාසාදං ආරුය්හ පුබ්බදිසාභිමුඛං[6] සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා ආකාසතලෙ නිසීදිත්වා සුවණ්ණපට්ටෙ අක්ඛරානි ලිඛන්තො: ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පන්නො[7] අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවාති, බුද්ධගුණෙ තාව එකදෙසෙන[8] ලිඛි, තතො එවං දසපාරමියො පූරෙත්වා තුසිතභවනතො චවිත්වා මාතුකුච්ඡිස්මිං[9] පටිසන්ධිං ගණ්හි, එවං ලොකවිවරණං අහොසි, මාතුකුච්ඡියං වසමානෙ ඉදං නාම අහොසි, අගාරමජ්ඣෙ වසමානෙ ඉදං නාම,[10] එවං මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛන්තො එවං මහාපධානං පදහි,[11] දුක්කරකාරිකං කත්වා මහාබොධිමණ්ඩං ආරුය්හ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣි, සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣන්තස්ස එවං ලොකවිවරණං අහොසි, සදෙවකෙ ලොකෙ අඤ්ඤං එවරූපං රතනං නාම නත්ථීති :-

"යඞ්කිඤ්චි විත්තං ඉධ වා හුරං වා
සග්ගෙසු වා යං රතනං පණීතං,
න නො සමං අත්ථි තථාගතෙන
ඉදම්පි බුද්ධෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතූ"ති.

එවං එකදෙසෙන බුද්ධගුණෙ ලිඛිත්වා දුතියං ධම්මරතනං[12] ථොමෙන්තො: ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො -පෙ- පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහීති, චත්තාරො සතිපට්ඨානා-පෙ-අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති, සත්ථාරා දෙසිතධම්මො නාම එවරූපො ච[13] එවරූපො චාති සත්තතිංසබොධපක්ඛියෙ[14] එකදෙසෙන ලිඛිත්වා :-

"යං බුද්ධසෙට්ඨො පරිවණ්ණයී සුචිං
සමාධිමානන්තරිකඤ්ඤමාහු,
සමාධිනා තෙන සමො න විජ්ජති
ඉදම්පි ධම්මෙ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොත"ති.

---

1. ආහරාපෙත්වා S.
2. න ථෙරෙහිපි b.
3. පණ්ණාකාරෙන b. S.
4. තෙන පණ්ණාකාරෙන S.
5. මත්ත b.
6. දිසාභිමුඛො b.
7. උප්පජ්ජති b. S. උප්පන්නො 1.
8. එකපදෙසෙන 1.
9. ම්හි b. S.
10. අහොසි b.
11. පදහති b.
12. දුතියං b. S.
13. නාම b.
14. බොධි[පක්ඛියෙ b. S

එවං[1] එකදෙසෙන ධම්මගුණෙ ලිඛිත්වා[2] තතො තතියං[3] සඞ්ඝරතනං ථොමෙන්තො: සුපටි[4] පන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො-පෙ-පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සාති, කුලපුත්තා නාම සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා එවං නික්ඛමිත්වා[5] පබ්බජන්ති; කෙචි සෙතච්ඡත්තං පහාය පබ්බජන්ති, කෙචි උපරජ්ජං, කෙචි සෙනාපතිට්ඨානාදීනි පහාය පබ්බජන්ති, පබ්බජිත්වා ච පන ඉමඤ්ච පටිපත්තිං පූරෙන්තීති චූළසීලං මජ්ඣිමසීලං මහාසීලාදීනි[6] එකදෙසෙන ලිඛිත්වා ඡද්වාරසංවරං[7] සතිසම්පජඤ්ඤං[8] චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමං[9] නවවිධසෙනාසනං නීවරණපහානං[10] පරිකම්මජ්ඣානාභිඤ්ඤා අට්ඨතිංස කම්මට්ඨානානි යාව ආසවක්ඛයා එකදෙසෙන ලිඛි, සොළසක්ඛත්තුකං[11] ආනාපානසතිකම්මට්ඨානං විත්ථාරෙනෙව ලිඛිත්වා සත්ථුසාවකසඞ්ඝො නාම එවරූපෙහි ච[12] ගුණෙහි සමන්නාගතො :-

"යෙ පුග්ගලා අට්ඨසතම්පසත්ථා
චත්තාරි එතානි යුගානි හොන්ති
තෙ දක්ඛිණෙය්‍යා සුගතස්ස සාවකා
එතෙසු දින්නානි මහප්ඵලානි
ඉදම්පි සඞ්ඝ රතනං පණීතං
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතූ" ති.

එවං[13] එකදෙසෙන සඞ්ඝගුණෙ ලිඛිත්වා භගවතො සාසනං ස්වාක්ඛාතං නිය්‍යානිකං සචෙ මය්හං සහායො සක්කොති නික්ඛමිත්වා පබ්බජතූති ලිඛිතං. ලිඛිත්වා සුවණ්ණපට්ටං සංහරිත්වා සුඛුමකම්බලෙන වෙඨෙත්වා සාරසමුග්ගෙ පක්ඛිපිත්වා තං සමුග්ගං සුවණ්ණසමුග්ගෙ සුවණ්ණමයං රජතමයෙ රජතමයං මණිමයෙ මණිමයං පවාළමයෙ පවාළමයං ලොහිතඞ්කමයෙ ලොහිතඞ්කමයං මසාරගල්ලමයෙ මසාරගල්ලමයං ඵලිකමයෙ ඵලිකමයං දන්තමයෙ දන්තමයං සබ්බරතනමයෙ සබ්බරතනමයං කිලඤ්ජමයෙ කිලඤ්ජමයං සමුග්ගං සාරකරණ්ඩෙ[14] ඨපෙසි, පුන සාරකරණ්ඩකං සුවණ්ණකරණ්ඩකෙති පුරිමනයෙනෙව හරිත්වා සබ්බරතනමයකරණ්ඩකං[15] කිලඤ්ජමයෙ කරණ්ඩකෙ ඨපෙසි, තතො කිලඤ්ජමයං කරණ්ඩං[16] සාරමයපෙළායාති පුන වුත්තනයෙනෙව හරිත්වා සබ්බරතනමයපෙළං කිලඤ්ජමයපෙළාය ඨපෙත්වා බහි වත්ථෙන වෙඨෙත්වා රාජමුද්දිකාය ලඤ්ඡෙත්වා[17] අමච්චෙ ආණාපෙසි මම ආණාපවත්තිට්ඨානෙ මග්ගං අලඞ්කාරාපෙථ මග්ගො අට්ඨුසභවිත්ථතො[18] හොතු චතුඋසභට්ඨානං සොධිත[19] මත්තකමෙව හොතු

1. හොතූති S.
2. ලිඛෙත්වා b.
3. තතියං b S
4. සුප්පටි b
5. නික්ඛමෙත්වා b.
6. චූළ S. චූළසීලමජ්ඣිමසීල මහාසීලාදි b, S.
7. සංවර S
8. ජඤ්ඤං b. S.
9. සන්තොසං b 1.
10. නවවිධං පහාන පරිකම්ම
11. ලිඛිත්වා S. සොළසවිධං b S.
12. එවරූපෙහි එවරූපෙහි ම S.
13. හොතූති S.
14. සාරකරණ්ඩකෙ b S.
15. රතනමයං b.
16. කරණ්ඩකං b, S.
17. ලඤ්ඡත්වා b.
18. අට්ඨුසභ b.
19. සොධිත b.

මජ්ඣෙ චතුස්සාලං රාජානුභාවෙන පටියාදෙථාති තතො මඞ්ගලහත්ථිං අලඞ්කාරාපෙත්වා තස්ස උපරි පල්ලඞ්කං පඤ්ඤාපෙත්වා සෙතච්ඡත්තං උස්සාපෙත්වා නගරවීථියො සිත්තසම්මට්ඨා[1] සමුස්සිතධජපටාකා[2] කදලිපුණ්ණඝටගන්ධධූපපුප්ඵාදීහි[3] සුපටිමණ්ඩිතා කාරෙත්වා අත්තනො අත්තනො විසයප්පදෙසෙ එවරූපං පූජං කාරෙන්තූති[4] අන්තරභොගිකානං ජවනදූතෙ පෙසෙත්වා සයං සබ්බාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා[5] සබ්බතාලාවචරඋම්මිස්සබලකායපරිවුතො පණ්ණාකාරං පෙසෙමීති අත්තනො විසයපරියන්තං ගන්ත්වා අමච්චස්ස මුඛසාසනං අදාසි: තාත මය්හං සහායො පුක්කුසාති ඉමං පණ්ණාකාරං පටිච්ඡන්තො ඔරොධමජ්ඣෙ අපටිච්ඡිත්වා පාසාදං ආරුය්හ පටිච්ඡතූති[6] එවං සාසනං දත්වා පච්චන්තදෙසං සත්ථා ගච්ඡතීති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා නිවත්ති,[7] අන්තරභොගිකා[8] තෙනෙව නියාමෙන මග්ගං පටියාදෙත්වා පණ්ණාකාරං නයිංසු, පුක්කුසාතිපි අත්තනො රජ්ජසීමතො පට්ඨාය තෙනෙව නියාමෙන මග්ගං පටියාදෙත්වා නගරං අලඞ්කාරාපෙත්වා පණ්ණාකාරස්ස පච්චුග්ගමනං අකාසි, පණ්ණාකාරො තක්කසිලං පාපුණන්තො උපොසථදිවසෙ පාපුණි, පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ගතඅමච්චොපි රඤ්ඤො[9] වුත්තසාසනං ආරොචෙසි, රාජා තං සුත්වා පණ්ණාකාරෙන සද්ධිං ආගතානං කත්තබ්බකිච්චං විචාරෙත්වා පණ්ණාකාරං ආදාය පාසාදං ආරුය්හ මා ඉධ කොචි පවිසතූති ද්වාරරක්ඛං[10] කාරෙත්වා සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා පණ්ණාකාරං උච්චාසනෙ[11] ඨපෙත්වා සයං නීචාසනෙ නිසින්නො[12] ලඤ්ඡනං[13] භින්දිත්වා නිවාසනං අපනෙත්වා කිලඤ්ජපෙළතො පට්ඨාය අනුපුබ්බෙන විවරන්තො සාරමයසමුග්ගං[14] දිස්වා චින්තෙසි: මහාපරිහාරො[15] නායං[16] අඤ්ඤස්ස රතනස්ස භවිස්සති අද්ධා මජ්ඣිමදෙසෙ සොතබ්බයුත්තකං රතනං උප්පන්නන්ති, අථ නං සමුග්ගං විවරිත්වා රාජලඤ්ඡනං භින්දිත්වා සුඛුමකම්බලං උභතො වියූහිත්වා සුවණ්ණපට්ටං අද්දස, සො තං පසාරෙත්වා[17] මනාපානි වත[18] අක්ඛරානි සමසීසානි සමපන්තීනි චතුරස්සරානීති[19] ආදිතො පට්ඨාය වාචෙතුං ආරභි: තස්ස ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පන්නොති බුද්ධගුණෙ වාචෙන්තස්ස බලවසොමනස්සං උප්පජ්ජි, නවනවුති[20] ලොමකූපසහස්සානි උද්ධග්ගලොමානි අහෙසුං, අත්තනො ඨිතභාවං වා නිසින්නභාවං වා න ජානාති, අථස්ස කප්පකොටිසතසහස්සෙහිපි එවං දුල්ලභසාසනං[21] සහායං නිස්සාය සොතුං ලභින්ති[22] භිය්යො බලවපීති උදපාදි, සො[23] උපරි වාචෙතුං අසක්කොන්තො යාව පීතිවෙගපස්සද්ධියා නිසීදිත්වා පරතො ස්වාක්ඛාතො[24] භගවතා ධම්මොති ධම්මගුණෙ

1. විත්තසම්මට්ඨා b. සිච්චිත්තසම්මට්ඨා S. 15 පරිවාරො b. S. 22. ලභාමීති b.
2. පටාකා S. 9. රඤ්ඤො b. S. 16. නාමායං න S. 23. සොපි b
3. ධූම b. 10. ද්වාරං ආරක්ඛ b ද්වාරෙ 17. පහරිත්වා b. 24. පුරතො b
4. කාරෙන්තූති b. 11. උච්චාසනෙ [රක්ඛං S. 19. මනාපානි නාථ b [නීති S.
5. අලඞ්කාරෙත්වා S. 12. සන්නිසින්නො b. 19. චතුරස්සානීති b. චතුරංසා
6. ආහ S 7. නිවත්තං b. 13. ලඤ්ඡනං S 20. නවුති b. [S. දුල්ලභදස්සනං b
8. භිකා b. S. ම S. 14. සාරමයං b. 21. අතිදුල්ලභ-b. 1, එතං දුල්ලභං-සාසනං

ආරභි, තත්‍රාපිස්ස තථෙව අහොසි, සො පුන යාවපීතිවෙගපස්සද්ධියා නිසීදිත්වා පරතො සුප්පටිපන්නොති සඞ්ඝගුණෙ ආරභි තත්‍රාපිස්ස තථෙව අහොසි, අථ සබ්බපරියන්තෙන ආනාපානසතිකම්මට්ඨානං[1] වාචෙත්වා චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානානි නිබ්බත්තෙසි, සො ඣානසුඛෙනෙව වීතිනාමෙති,[2] අඤ්ඤො කොචි දට්ඨුං න ලභති එකොව චුල්ලුපට්ඨාකො[3] පවිසති එවං අඩ්ඪමාසමත්තං වීතිනාමෙසි, නාගරා රාජඞ්ගණෙ සන්නිපතිත්වා උක්කුට්ඨිං අකංසු, පණ්ණාකාරං පටිච්ඡිත දිවසතො පට්ඨාය බලදස්සනං[4] වා නාටකදස්සනං වා නත්ථි විනිච්ඡය දානං නත්ථි රාජා සහායෙන පහිතපණ්ණාකාරං[5] යස්සිච්ඡති[6] තස්ස දස්සෙතු[7] රාජානො නාම එකච්චෙ[8] පණ්ණාකාර පදෙසෙනපි[9] වඤ්චෙත්වා රජ්ජං අත්තනො කාතුං වායමන්ති කිං නාම අම්හාකං රාජා කරොතීති රාජා උක්කුට්ඨිසද්දං සුත්වා රජ්ජං නු ඛො ධාරෙමි උදාහු සත්ථාරන්ති චින්තෙසි, අථස්ස එතදහොසි: රජ්ජකාරිතඅත්තභාවො[10] නාම නෙව ගණකො න ගණනාමග්ගමතීතො[11] ගණෙතුං සක්කාති සත්ථුසාසනං ධාරෙස්සාමීති[12] සයනෙ ඨපිතං අසිං ගහෙත්වා කෙසෙ ඡින්දිත්වා සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා එතං ගහෙත්වා රජ්ජං කාරෙථාති සද්ධිං චූළාමණිනා කෙසකලාපං පරිසමජ්ඣෙ පාතෙසි, මහාජනො තං උක්ඛිපිත්වා සහාය[13] සන්තිකා ලද්ධපණ්ණාකාරා නාම රාජානො තුම්හාදිසා හොන්ති දෙවාති එකප්පහාරෙනෙව විරවි,[14] රඤ්ඤොපි ද්වඞ්ගුලමත්තං කෙසමස්සු අහොසි, බොධිසත්තස්ස පබ්බජ්ජාසදිසමෙව කිර ජාතං, තතො චූළුපට්ඨාකං පෙසෙත්වා අන්තරාපණා ද්වෙ කාසායානි[15] වත්ථානි මත්තිකාපත්තඤ්ච[16] ආහරාපෙත්වා යෙ ලොකෙ අරහන්තො තෙ උද්දිස්ස මය්හං පබ්බජ්ජාති සත්ථාරං උද්දිස්ස එකං කාසාවං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා[17] පත්තං වාමංසකූටෙ[18] කත්වා ගහෙත්වා සොභති[19] නු ඛො මෙ පබ්බජ්ජා නො වාති මහාතලෙ කතිපයවාරෙ[20] අපරාපරං චඞ්කමිත්වා සොභති මෙ පබ්බජ්ජාති ද්වාරං විවරිත්වා පාසාදා ඔතරි, ඔතරන්තං පන නං තීසු වග්ගෙසු ඨිතා නාටකානි දිස්වාපි[21] න සඤ්ජානිංසු, එකො පච්චෙකබුද්ධො අම්හාකං රඤ්ඤො ධම්මකථං කථෙතුං ආගතොති කිර චින්තයිංසු, උපරි පාසාදං පන ආරුය්හ රඤ්ඤො ඨිතනිසින්නට්ඨානානි දිස්වා රාජා ගතොති ඤත්වා සමුද්දමජ්ඣෙ ඔසීදමානනාවාය[22] ජනො විය එකප්පහාරෙනෙව විරවිංසු, කුලපුත්තං භූමිතලං ඔතිණ්ණමත්තං අට්ඨාරසසෙනියො සබ්බනාගරා බලකායො[23] ච පරිවාරෙත්වා මහාවිරවං විරවිංසු, අමච්චාපි නං[24] එතදවොචුං, දෙව මජ්ඣිමදෙසෙ[25] රාජානො නාම බහුමායා

---

1. ආනාපානස්සති b.
2. වීතිනාමෙසි b. S.
3. චූළ b. චුල්ලු S.
4. නාගරදස්සනං S.
5. පණිතං b.
6. යස්සිච්ඡති b. යස්සිච්ඡ[ති S.
7. දෙතු b S.
8. එකච්චස්ස b, S.
9. නාරම්භෙනපි b, S.
10. රජ්ජකාරිතභාවො b. භාවං S.
11. නෙව ගණකෙන ගණනාමග්ගමෙවචන b
12. ධාරිස්සාමීති b.
13. සහායස්ස b.
14. විරවිංසු q S.
15. කාසායානි කාසාවානි S.
16. මත්තිකා b. S.
17. පෙත්වා b. S.
18. වාමඅංසකූටෙ b, S.
19. සොභතිවා
20. කතිපයෙ වාරෙ b, S.
21. වාරෙසු ඨිතනාටකාදීහි දිස්වා b, S.
22. මානනාවායංව b. S.
23. කායො b. S.
24. තං b. S.
25. දෙශ b. පදෙසෙ S,

සාසනං පෙසෙත්වා බුද්ධරතනං නාම ලොකෙ උප්පන්නං වා නො වාති ඤත්වා ගමිස්සථ නිවත්තථ දෙවාති, සද්ධාමහං මය්හං සහායකස්ස තස්ස[1] මයා සද්ධිං යුජ්ඣනකාමි නත්ථි[2] තිට්ඨථ තුම්හෙති තෙ අනුගච්ඡන්තියෙව, කුලපුත්තො සත්තරදණ්ඩකෙන[3] ලෙඛං කත්වා ඉදං රජ්ජං කස්සාති[4] ආහ තුම්හාකං දෙවාති යො ඉමං ලෙඛං අන්තරං කරෙති රජ්ජාණො[5] කාරෙතබ්බොති මහාජනකජාතකෙ බොධිසත්තස්ස කතලෙඛං සීවලී දෙවී අන්තරං කාතුං අවිසහන්තී වට්ට[6] මාතා අගමාසි, තස්සා ගතමග්ගෙ[7] මහාජනො අගමාසි, තං පන ලෙඛං මහාජනො අන්තරං කාතුං න විසහි ලෙඛං උස්සීසකං කත්වා වට්ටමානා විරවිංසු, කුලපුත්තො අයමෙම්[8] ගතට්ඨානෙ දන්තකට්ඨං වා මුඛොදකං වා දස්සතීති අන්තමසො චෙට්ටකම්පි[9] අගහෙත්වා පක්කාමි,[10] එවං කිරස්ස අහොසි: මම සත්ථා ච මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා එකකොව පබ්බජිතොති එකකොව අගමාසි, සත්ථු ලජ්ජාමීති ච සත්ථා කිර මෙ පබ්බජිත්වා යානං නාරුළ්හොති[11] අන්තමසො එකතලිකම්පි[12] උපාහනං නාරුහි,[13] පණ්ණච්ඡත්තම්පි[14] න ධාරෙසි, මහාජනො රුක්ඛපාකාරට්ටාලකාදීනි ආරුය්හ එස අම්හාකං රාජා ගච්ඡතීති ඔලොකෙසි, කුලපුත්තො දූරං ගන්තබ්බං න සක්කා එකෙන මග්ගා[15] නිත්ථරිතුන්ති එකං සත්ථවාහං අනුබන්ධි, සුඛුමාලස්ස කුලපුත්තස්ස කඨිනතත්තාය[16] පඨවියා ගච්ඡන්තස්ස පාදතලෙසු පොට්ඨා උට්ඨහිත්වා භිජ්ජන්ති දුක්ඛා වෙදනා[17] උප්පජ්ජන්ති, සත්ථවාහෙ ඛන්ධාවාරං බන්ධිත්වා නිසින්නෙ කුලපුත්තො මග්ගා ඔක්කම්ම[18] එකස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදති,[19] නිසින්නට්ඨානෙ පාදපරිකම්මං වා පිට්ඨිපරිකම්මං වා කත්තා නාම නත්ථි, කුලපුත්තො ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා මග්ගදරථකිලමථපරිළාහං[20] වික්ඛම්භෙත්වා[21] ඣානරතියා වීතිනාමෙති, පුනදිවසෙ උට්ඨිතෙ අරුණෙ සරීරපටිජග්ගනං කත්වා පුන සත්ථවාහං අනුබන්ධති, පාතරාසකාලෙ කුලපුත්තස්ස පත්තං ගහෙත්වා ඛාදනීයභොජනීයං[22] පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා දෙන්ති, තං උත්තණ්ඩුලම්පි හොති කිලින්නම්පි සමසක්ඛරම්පි අලොණාතිලොණම්පි[23] කුලපුත්තො පවිසනට්ඨානං පච්චවෙක්ඛිත්වා අමතං විය පරිභුඤ්ජිත්වා එතෙනෙව[24] නියාමෙන අට්ඨහි ඌනකානි[25] ද්වියොජනසතානි ගතො ජෙතවනද්වාරකොට්ඨකස්ස පන සමීපෙන ගච්ඡන්තොපි කහං සත්ථා වසතීති න[26] පුච්ඡි කස්මා සත්ථුගාරවෙන චෙව රඤ්ඤො[27] පෙසිතසාසනවසෙන ච, රඤ්ඤො[28] හි ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජතීති සත්ථාරං රාජගහෙ උප්පන්නං විය කත්වා සාසනං

1. සහායකස්ස b.
2. පච්ජක්ඛම්මකං නාමි b පච්ජක්ඛිතං නාමි S
3. දණ්ඩක b. S.
4. කතරස්සාති b. S.
5. රජ්ජආණාය b. රජ්ජාණාය S.
6. විවත්ත b. S.
7. ගතමග්ගෙන b. S.
8. පුමෙකායමෙම S.
9. එකචෙට්ටකම්පි b, පෙට්ටකම්පි S.
10. පක්කාමි b.
11. නාරුළ්හොති ච S.
12. පටඞ්ගකම්පි b.
13. නාරෝළ්හි S.
14. පණ්ණච්ඡත්තකම්පි b
15. මග්ගෙන b. S.
16. කඨිනතත්තාය b.
17. දුක්ඛවෙදනා b. 1.
18. උපසඞ්කම්ම b, 19. නිසීදි b.
20. මග්ගෙ b. ·8. රඤ්ඤො b.
21. වික්ඛම්භිත්වා b S.
22. ඛාදනීයං භොජනීයං b, ඛාදනීය භොජනීයං S.
23. අලොණම්පි ලූඛඅප්පං b.
24. එතෙන b. S.
25. ඌනකානි b, ඔනකානි S.
26. නා b.
27. රඤ්ඤො b.

පෙසිතං, තස්මා[1] අපුච්ඡිත්වාව[2] පඤ්චචත්තාලීසයොජනමග්ගං අතික්කන්තො සො සූරියත්ථඞ්ගමනවෙලාය රාජගහං පත්වා සත්ථා කහං වසතීති පුච්ඡි, කුතො නු ත්වං[3] භන්තෙ ආගතොති ඉතො ඨත්වා[4] උත්තරතොති සත්ථා තුය්හං ආගතමග්ගෙ ඉතො පඤ්චචත්තාලීස යොජන[5] මත්තෙ සාවත්ථි[6] නාම අත්ථි තත්ථ වසතීති, කුලපුත්තො චින්තෙසි: ඉදානි අකාලො න සක්කා නිවත්තයිතුං[7] අජ්ජ ඉධෙව වසිත්වා සෙව සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමීති තතො විකාලෙ සම්පත්ත පබ්බජිතා කහං වසන්තීති පුච්ඡි, ඉමාය කුම්භකාරසාලාය භන්තෙති, අථ සො[8] කුම්භකාරං යාචිත්වා තත්ථ වාසත්ථාය පවිසිත්වා නිසීදි, භගවාපි තං[9] දිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො[10] පුක්කුසාතිං දිස්වා චින්තෙසි: අයං කුලපුත්තො සහායෙන පෙසිතං සාසනමත්තකං[11] වාචෙත්වා[12] අතිරෙක යොජනසතිකං[13] මහාරජ්ජං පහාය මං උද්දිස්ස පබ්බජිත්වා අට්ඨහි ඌනානි[14] ද්වෙ යොජනසතානි අතික්කම්ම රාජගහං පාපුණිස්සති, මයි අනාගච්ඡන්තෙ පන තීණි සාමඤ්ඤඵලානි අප්පටි විජ්ඣිත්වා එකරත්තිවාසෙන අනාථකාලකිරියං කරිස්සති, මයි පන ගතෙ තීණි සාමඤ්ඤඵලානි පටිවිජ්ඣිස්සති ජනසඞ්ගහත්ථායෙව පන මයා සතසහස්සකප්පාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි පාරමියො පූරිතා කරිස්සාමිස්ස[15] සඞ්ගහන්ති පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝ පරිවුතො සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාත පටික්කන්තො ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා මුහුත්තං[16] දරථකිලමථං පටිප්පස්සම්භෙත්වා[17] කුලපුත්තො මයි ගාරවෙන දුක්කරං අකාසි, අති රෙකයොජනසතං[18] රජ්ජං පහාය අන්තමසො මුඛධොවනදායකම්පි චෙටකං[19] අගහෙත්වා එකකොව නික්ඛන්තොති සාරිපුත්තමොග්ග[20]ල්ලා නාදිසු කිඤ්චි අනාමන්තෙත්වා සයමෙව අත්තනො පත්තචීවරං ගහෙත්වා එකකොව නික්ඛන්තො ගච්ඡන්තො ච නෙව ආකාසෙ උප්පති,[21] න පථවිං සඞ්කිපි, කුලපුත්තො මම ලජ්ජමානො හත්ථිඅස්ස රථසුවණ්ණසිවිකාදිසු එකයානෙපි අනිසීදිත්වා අන්තමසො එකතලික උපාහනම්පි[22] අනාරුය්හ පණ්ණච්ඡත්තකම්පි අගහෙත්වා නික්ඛන්තො මයාපි පදසාව ගන්තුං වට්ටතීති පන[23] චින්තෙත්වා පදසාව අගමාසි, සො අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනානි බ්‍යාමප්පභාද්වත්තිංස මහාපුරිසලක්ඛණා නීති ඉමං බුද්ධසිරිං පටිච්ඡාදෙත්වා වලාහකපටිච්ඡන්නො පුණ්ණචන්දො විය අඤ්ඤතරභික්ඛුවෙසෙන ගච්ඡන්තො එකපච්ඡාභත්තෙනෙව පඤ්ච චත්තාලීසයොජනානි අතික්කම්ම සූරියත්ථඞ්ගමනවෙලාය[24] කුලපුත්තෙ

1. තං b.
2. අපුච්ඡිත්වා ඉම° S.
3. කුතොනු b. S.
4. ඉතො b. S.
5. යොජනිය S.
6. මත්තෙ සාවත්ථි S.
7. නෙතුං b.
8. සො තං b S.
9. තම්පි S.
10. වොලොකෙන්තො b.
11. මත්ත° S.
12. වාචෙත්වා b.
13. තියොජන b.
14. උනකානි b. ඔනානි [ම S.
15. තස්ස b. S.
16. මුහුත්ත b. මත්ත S.
17. පටිප්පස්සම්භෙත්වා b.
18. තියොජන b.
19. පෙටකං S.
20. මහාමොග්ග b.
21. උප්පතති b. උප්පතති S.
22. එකපටලිකා° b. තලිකං [උපාහනං S.
23. පුන S.
24. සුරියත්ථඞ්ගම b.

පවිට්ඨොයෙව තං කුම්භකාරසාලං පාපුණි, තං සන්ධාය වුත්තං තෙන ඛො පන සමයෙන පුක්කුසාති නාම කුලපුත්තො භගවන්තං උද්දිස්ස සද්ධා[1] අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සො තස්මිං කුම්භකාරනිවෙසනෙ පඨමං වාසූපගතො හොතීති, එවං ගන්ත්වාපි පන[2] න ච භගවා අහං බුද්ධොති[3] පසය්හ කුම්භකාරසාලං අපවිසිත්වා[4] ද්වාරෙ ඨිතකොව[5] කුලපුත්තං ඔකාසං කාරෙන්තො: සචෙ තෙ භික්ඛූති ආදිමාහ, උරුන්දන්ති[6] විවිත්තං අසම්බාධං; විහරතායස්මා යථාසුඛන්ති යෙන යෙන ඉරියාපථෙන ඵාසු හොති තෙන තෙන යථාසුඛං ආයස්මා විහරතූති ඔකාසං අකාසි; අතිරෙකයොජනසතං හි රජ්ජං පහාය පබ්බජිතො කුලපුත්තො පරස්ස[7] ඡඩ්ඩිතපතිතං කුම්භකාරසාලං කිං අඤ්ඤස්ස බ්‍රහ්මචාරිනො මච්ඡරායිස්සති[8] එකච්චෙ පන මොඝපුරිසා සාසනෙ පබ්බජිත්වා ආවාසමච්ඡරියාදීහි අභිභූතා අත්තනො වසනට්ඨානෙ[9] මය්හං කුටි මය්හං පරිවෙණන්ති අඤ්ඤෙසං අවාසාය[10] පරක්කමන්ති, නිසීදීති අච්චන්තසුඛුමාලො ලොකනාථො දෙවවිමානසදිසං ගන්ධකුටිං පහාය තත්ථ තත්ථ විප්පකිණ්ණඡාරිකාය භින්නභාජන[11]තිණපලාලකුක්කුට[12]සූකරවච්චාදිසංකිලිට්ඨාය[13]සඞ්කාරට්ඨානසදිසාය කුම්භකාරසාලාය තිණසන්ථරං සන්ථරිත්වා[14] පංසුකූලචීවරං සංහරිත්වා[15] පඤ්ඤපෙත්වා[16] දෙවවිමානසදිසං දිබ්බගන්ධසුගන්ධං ගන්ධකුටිං[17] පවිසිත්වා නිසීදන්තො විය නිසීදි[18] ඉති භගවා අසම්භින්නමහාසම්මතවංසෙ උප්පන්නො කුලපුත්තොපි ඛත්තියගබ්භෙ වඩ්ඪිතො, භගවාපි අභිනීහාරසම්පන්නො, කුලපුත්තොපි අභිනීහාරසම්පන්නො; භගවාපි රජ්ජං පහාය පබ්බජිතො, කුලපුත්තොපි; භගවාපි සුවණ්ණවණ්ණො, කුලපුත්තොපි; භගවාපි සමාපත්තිලාභී, කුලපුත්තොපි; ඉති ද්වෙපි ඛත්තියා ද්වෙපි අභිනීහාරසම්පන්නා ද්වෙපි රාජපබ්බජිතා ද්වෙපි සුවණ්ණවණ්ණා, ද්වෙපි සමාපත්තිලාභිනො කුම්භකාරසාලං පවිසිත්වා නිසින්නාති, තෙහි කුම්භකාරසාලා අතිවිය සොභති[19] ද්වීහි සීහාදීහි පවිට්ඨගුහාදීනි ආහරිත්වා දීපෙතබ්බං, තෙසු පන ද්වීසු භගවා සුඛුමාලො අහං පරමසුඛුමාලො[20] එකපච්ඡාභත්තෙන පඤ්චචත්තාලීසයොජනානි ආගතො මුහුත්තං තාවසීහසෙය්‍යං කප්පෙත්වා මග්ගදරථං පටිප්පස්සම්භෙමීති චිත්තම්පි අනුප්පාදෙත්වා නිසීදන්තොව ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජි, කුලපුත්තොපි ද්වානවුති යොජනසතං ආගතොම්හි මුහුත්තං තාව නිපජ්ජිත්වා මග්ගදරථං විනොදෙමීති චිත්තං අනුප්පාදෙත්වා නිසීදමානොව ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජි, ඉදං සන්ධාය "අථ ඛො භගවා

1. සද්ධාය b. B.
2. පුන b ගන්ත්වාපි B
3. අරහං b. සම්මාසම්බුද්ධො
4. පවිසිත්වා b S, [ති b B
5. ඨිතො b. S.
6. උරුණ්ඩන්ති b. උරුද්දන්ති S
7. පරෙස b, [උරුද්දන්ති 1,
8. සබ්‍රහ්මචාරිනො මච්ඡරිසාති b,
9. වසනට්ඨානං B.
10. අ.වාසාය b
11. භින්නභාජන b B.
12. පලාස B.
13. සවච්චසා b
14. සන්ථාරං පත්ථරිත්වා b. සන්ථාරං B.
15. සන්ථරිත්වා b, පඤ්ඤපෙත්වා B.
16. චීවරං පඤ්ඤපෙසි b, චීවරං පඤ්ඤපෙත්වා B.
17. දිබ්බගන්ධසුරභිං b. දිබ්බගන්ධං මහාගන්ධකුටිං B.
18. නිසීදති b.
19. සොභති b. B.
20. භගවා අහං සුඛුමාලො B.

බහුදෙවරත්තින්ති" ආදි වුත්තං, තත්‍ථ[1] භගවා කුලපුත්තස්ස ධම්මං දෙසෙස්සාමීති[2] ආගතො කස්මා න දෙසෙසීති[3] කුලපුත්තස්ස මග්ගදරථො අප්පටිප්පස්සද්ධො[4] න සක්ඛිස්සති ධම්මදෙසනං පටිච්ඡිතුං[5] සො තාවස්ස පටිප්පස්සම්භතූති න දෙසෙසි, අපරෙ රාජගහං නාම ආකිණ්ණමනුස්සං අවිවිත්තං දසහි සද්දෙහි සො සද්දො දියඩ්ඪයාමමත්තෙන සන්නිසීදති තං ආගමෙන්තො න දෙසෙසීති ආහු,[6] තං අකාරණං බ්‍රහ්මලොකප්පමාණම්පි[7] සද්දං භගවා අත්තනො ආනුභාවෙන වූපසමෙතුං සක්කොති මග්ගදරථවූපසමං ආගමෙන්තොයෙව පන[8] න දෙසෙසි, තත්‍ථ බහුදෙව රත්තින්ති දියඩ්ඪයාමමත්තං; එතදහොසීති භගවා ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨාය සුවණ්ණවිමානෙ මණිසීහපඤ්ජරං විවරන්තො විය පඤ්චපසාදපතිමණ්ඩිතානි අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා[9] ඔලොකෙසි, අථස්ස හත්ථකුක්කුච්චපාදකුක්කුච්චසීසකම්පනවිරහිතං සුනිඛාතඉන්දඛීලං[10] විය නිච්චලං අවිබ්භන්තං සුවණ්ණපටිමං විය නිසීදාපිතං[11] කුලපුත්තං දිස්වා එතං පාසාදිකං නු ඛො[12] ආදිමාහ, තත්‍ථ පාසාදිකන්ති[13] පසාදාවහං[14] භාවනපුංසකං පනෙතං පාසාදිකෙන ඉරියාපථෙන ඉරියති[15] යථා ඉරියතො[16] ඉරියාපථො පාසාදිකො හොති එවං ඉරියතීති අයමෙත්ථ අත්ථො; චතූසු හි[17] ඉරියාපථෙසු තයො ඉරියාපථා න සොභන්ති, ගච්ඡන්තස්ස හි භික්ඛුනො හත්ථා චලන්ති පාදා චලන්ති සීසං චලති, ඨිතස්ස කායො ථද්ධො හොති, නිපන්නස්සාපි ඉරියාපථො අමනාපො හොති, පච්ඡාභත්තෙ පන දිවාට්ඨානං[18] සම්මජ්ජිත්වා චම්මඛණ්ඩං පඤ්ඤපෙත්වා සුධොතහත්ථපාදස්ස චතුසන්ධිකං[19] පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නස්සෙව ඉරියාපථො සොභති, අයඤ්ච කුලපුත්තො පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං අප්පෙත්වා නිසීදි, ඉච්චස්ස[20] ඉරියාපථෙනෙව පසන්නො භගවා පාසාදිකං නු ඛො[21] පරිවිතක්කෙසි, යන්නූනාහං පුච්ඡෙය්‍යන්ති කස්මා පුච්ඡති, කිං භගවා අත්තානං උද්දිස්ස පබ්බජිතභාවං න ජානාතීති: නො න ජානාති, අපුච්ඡිතෙ පන කථා න පතිට්ඨාති, අප්පතිට්ඨිතාය කථාය කථා න සඤ්ඤායතීති කථාපතිට්ඨාපනත්ථං[22] පුච්ඡි, දිස්වා වාහං න ජානෙය්‍යන්ති[23] තථාගතං බුද්ධසිරියා විරොචන්තං[24] අයං බුද්ධොති සබ්බෙ ජානන්ති, අනච්ඡරියමෙතං ජානනං බුද්ධසිරිං පන පටිච්ඡාදෙත්වා අඤ්ඤතරපිණ්ඩපාතිකවෙසෙන චරන්තා දුජ්ජානා හොන්ති, ඉච්චායස්මා පුක්කුසාති න ජානෙය්‍යන්ති සභාවමෙව කථෙති;

---

1. තත්‍ථ b.
2. දෙසිස්සාමීති b. S.
3. නදෙසීති 1.
4. අප්පටිපස්සද්ධො b. S.
5. සම්පටිච්ඡිතුං b. S.
6. ආහංසු S. වදන්ති b.
7. ලොකප්පමාණංපි b. S.
8. සෙව S.
9. උම්මිලිත්වා b. උම්මීලෙත්වා S.
10. සුනිඛාත‍ b. S. ඉන්දඛීලං b.
11. නිසින්නං b. S.
12. ඛො 1, ඛොති b
13. පාසාදිකොති S
14. පාසාදවහො S
15. ඉරියතීති S.
16. යථා S.
17. චතුසු S.
18. දිවාට්ඨානං b.
19. චතුසන්ධිකං b.
20. ඉති S
21. පාසාදිකො නු ඛොති S. පාසාදිකං නුඛොති b. පාසාදිකං නු ඛොති 1.
22. අපතිට්ඨාය කථා න පඤ්ඤායතීති b. කථාපතිට්ඨාපනත්ථං b. S.
23. දිස්වා ජානං S. දිස්වා ච පන ජානෙය්‍යාසීති b.
24. විරොචන්තං b. S

තථාහි තං එකකුම්භකාරසාලාය නිසින්නම්පි න ජානාති, එතදහො
සීති මග්ගදරථස්ස වූපසන්තභාවං[1] ඤත්වා අහොසි; එව මාවුසොති
කුලපුත්තො සහායෙන පෙසිතං සාසනපත්තං[2] වාචෙත්වා රජ්ජං
පහාය පබ්බජ්ජමානො[3] දසබලස්ස මධුරධම්මදෙසනං සොතුං ලභිස්සා
මීති පබ්බජිතො පබ්බජිත්වා එත්තකං අද්ධානං ආගච්ඡන්තො
ධම්මන්තෙ භික්ඛු දෙසෙස්සාමීති පදමත්තස්ස වත්තාරං නාලත්ථං,[4]
සො ධම්මන්තෙ භික්ඛු දෙසෙස්සාමීති වුත්තං කිං[5] සක්කච්චං න
සුණිස්සති පිපාසිතසොණ්ඩො[6] විය හි පිපාසිතහත්ථී විය චායං[7] තස්මා
සක්කච්චං[8] සවනං පරිජානන්තො එවමාවුසොති ආහ,[9] ඡධාතුරො
අයන්ති භගවා කුලපුත්තස්ස පුබ්බභාගපටිපදං අකථෙත්වා ආදිතොව[10]
අරහත්තස්ස පදට්ඨානභූතං අච්චන්තසුඤ්ඤතං විපස්සනාලක්ඛණමෙව
ආචික්ඛිතුං ආරද්ධො, යස්ස හි පුබ්බභාගපටිපදා අපරිසුද්ධා හොති
තස්ස පඨමමෙව සීලසංවරං ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතං භොජනෙ
මත්තඤ්ඤුතං ජාගරියානුයොගං සත්ත සද්ධම්මෙ චත්තාරි ඣානානීති
ඉමං පුබ්බභාගපටිපදං ආචික්ඛති, යස්ස පන එසා[11] පරිසුද්ධා තස්ස
තං කථං[12] අකථෙත්වා අරහත්තස්ස පදට්ඨානභූතං විපස්සනමෙව
ආචික්ඛති, කුලපුත්තස්ස ච පුබ්බභාගපටිපදා පරිසුද්ධා තථාහිනෙන[13]
සාසනං වාචෙත්වා පාසාදවරගතෙනෙව ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං
නිබ්බත්තිතං, යදස්ස[14] ද්වාදසයොජනසතං ආගච්ඡන්තස්ස යාන
කිච්චං සාධෙසි,[15] සාමණෙරසීලම්පිස්ස පරිපුණ්ණං තස්මා පුබ්බභාග
පටිපදං අකථෙත්වා අරහත්තස්ස පදට්ඨානභූතං අච්චන්තසුඤ්ඤතං[16]
විපස්සනාලක්ඛණමෙවස්ස[17] ආචික්ඛිතුං ආරද්ධො, තත්ථ ඡධාතුරොති
ඡ ධාතුරො[18] විජ්ජමානා, පුරිසො අවිජ්ජමානො, භගවා හි කත්ථචි
විජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානං[19] දසෙසි, කත්ථචි අවිජ්ජමානෙන විජ්ජ
මානං,[20] කත්ථචි විජ්ජමානෙන[21] විජ්ජමානං, කත්ථචි අවිජ්ජමානෙන
අවිජ්ජමානන්ති සබ්බාසවෙ වුත්තනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං, ඉධ පන
අවිජ්ජමානෙන විජ්ජමානං[22] දස්සෙන්තො එවමාහ, සචෙ හි භගවා
පුරිසොති පණ්ණත්තිං විස්සජ්ජෙත්වා ධාතුයො[23] ඉච්චෙව වත්වා චිත්තං
උපට්ඨාපෙය්‍ය[24] කුලපුත්තො සන්දෙහං කරෙය්‍ය සම්මොහං ආපජ්ජෙය්‍ය
දෙසනං පටිවිජ්ඣිතුං න සක්කුණෙය්‍ය, තස්මා තථාගතො අනුපුබ්බෙන
පුරිසොති පණ්ණත්තිං පහාය සත්තොති ච පුරිසොති වා පුග්ගලොති වා
පණ්ණත්තිමත්තමෙව පරමත්ථතො සත්තො නාම නත්ථි ධාතුමත්තෙන
යෙව චිත්තං උපට්ඨාපෙත්වා තීණි ඵලානි පටිවිජ්ඣාපෙස්සාමීති අනඞ්ගණ

---

1. වූපසමභාවං b. S. 9 සක්කච්ච S 14. හි අනෙන b. 21. විජ්ජමානෙ
2 සාසනමත්තං S. සාසනපට්ටං 1. 15. චත්තස්ස b. යස්ස S. අවිජ්ජමානං b.
3. පබ්බජ්ජමානො b, පබ්බජ් ජෙන්තො S. 16. අභිසාධෙති S. 22 අවිජ්ජමානෙනාති b.
4. නාලත්ථ S. 10. ආදිම්හි b. 17. කුතා අච්චන්ත සුඤ්ඤතා 1.
5. වුත්තෙ තං b. 11. එ S 18. ධම්ම b. 23. අවිජ්ජමානං b.
6. සොණ්ඩො, විය S. 12. පකෙස b, S. 19. ධාතුයො b ඡධාතුයො b. 24. ච 1.
7. 8. සක්කං 1 13. තං b S. 20. විජ්ජමානං b. 25. උපට්ඨාපෙය්‍ය b.

සුතෙත වුතත[1] භාසනතරකුසලො නාග නාග[2] භාසාය සිපපං උගගණහාපෙනෙතා ආචරියො විය එවමාහ, තතථ ඡ ධාතුයො අසසාති ඡධාතුරො; ඉදං වුතතං හොති: යං තවං පුරිසොති සඤජානාසි[3] සො ඡධාතුකො[4] ධාතුමතතමෙව චෙතථ පරමතථතො[5] අතථි, පුරිසොති පන පණණතතිමතතං,[6] සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො, චතුරාධිටඨානොති එතථ අධිටඨානං වුචචති පතිටඨා චතුපතිටඨානොති[7] අතෙථා; ඉදං වුතතං හොති: සවායං භිකඛු පුරිසො ඡ ධාතුරො ඡ ඵසසායතනො අටඨාරසමනොපවිචාරො සො එතතාව විවටටිතවා[8] උතතමසිදධිභූතං අරහතතං ගණහමානො ඉමෙසු චතූසු ඨානෙසු පතිටඨාය ගණහාතීති[9] චතුරාධිටඨානො;[10] යතථ ඨිතනති යෙසු අධිටඨානෙසු පතිටඨිතං; මඤඤසසවා නපපවතතනතීති මඤඤනා උසසවා මානසසවා[11] නපපවතතනති; මුනි සනෙතාති වුචචතීති ඛීණාසවමුනි උපසනෙතා නිබබුතොති වුචචති; පඤඤං නපපමජෙජයාති අරහතතඵලපඤඤාය පටිවිජඣනතථං ආදිතො[12] සමාධිවිපසසනාපඤඤං[13] නපපමජෙජයා; සචචමනුරකෙඛයාති පරමතථසචචසස නිබබානසස සචඡිකිරියතථං ආදිතො[14] වචීසචචං රකෙඛයා; චාගමනුබෲහෙයාති අරහතතමගෙගන සබබකිලෙස පරිචචාගකරණතථං ආදිතොව කිලෙස පරිචචාගං බෲහෙයා; සනතිමෙව සො සිකෙඛයාති අරහතතමගෙගන සබබකිලෙසවූපසමනතථං ආදිතොව කිලෙසවූපසමනං සිකෙඛයා, ඉති පඤඤාධිටඨානාදීනං අධිගමතථාය[15] ඉමානි[16] සමථවිපසසනාපඤඤාදීනි[17] පුබබභාගාධිටඨානානි වුතතානි; ඵසසායතනනති ඵසසසස ආයතනං ආකරොති[18] අතෙථා; පඤඤාධිටඨානනති[19] ආදීනි පුබෙබ වුතතානං අරහතතඵල පඤඤාදීනං[20] වසෙන වෙදිතබබානි; ඉදානි නිකඛිතතමාතිකාදිවසෙන[21] යතථටඨිතං මඤඤසසවා නපපවතතනතීති වතතබබං භවෙයය අරහතෙතන[22] පන පතෙතා පුන පඤඤං නපපමජෙජයාති ආදීහි කිචචං නතථි ඉති භගවා මාතිකං උපපටිපාටියා[23] ධාතුකං ඨපෙතවාපි යථා ධමමරසෙනෙව[24] විභඞගං විභජනෙතා පඤඤං නපපමජෙජයාති ආදිමාහ; තතථ කො පඤඤං පමජජති කො නපපමජජති: යො තාව ඉමසමිං සාසනෙ පබබජිතවා වෙජජකමමාදිවසෙන එකවීසතිවිධාය අනෙසනාය ජීවිතං කපෙපනෙතා පබබජජානුරූපෙන චිතතුපපාදං ඨපෙතුං න සකෙකාති අයං පඤඤං පමජජති නාම, යො පන සාසනෙ පබබජිතවා සීලෙ පතිටඨාය බුදධවචනං උගගණහිතවා[25] සපපායධුතඞගං සමාදාය චිතතරුචිතං[26]

---

1. වුතතං S.
2. භාසනතරකුසලනාග
3. පජානාසි b S නාගS.
4. සො ච ඡ b
5. න චෙතථ පරමතථතො
6. මතතමෙවාති b
7. පතිටඨානං චතු අධිටඨානොති S.
8. විවෙටටතවා S.
9. ගණහාතීති b.
10. නොති b.
11. මඤඤමානා උසසවා මානවසසා 1. මඤඤසසවා මානසවා b. මඤඤතා අසසවා S.
12. ආ තොව b S.
13. පඤඤා 1. S
14. ආදිතොව b.
15. අධිගමනතථාය b S
16. ඉදානි 1.
17. පඤඤාදීනි b. S.
18. ආකාරෙති S.
19. පඤඤාධිටඨානෙනාති S.
20. සඤඤාදීනං 1.
21. මාතිකාවසෙන b S.
22. අරහතතං b
23. උපපටිපාටි b. S.
24. ධමමවිසෙනෙවS [රූපිට.S
25. ගණහිතවා 1. 2 . රුචිතං b.

කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විවිත්තං සෙනාසනං නිස්සාය කසිණපරිකම්මං කත්වා සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා අජ්ජෙව අරහත්තන්ති විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා විචරති අයං පඤ්ඤං නප්පමජ්ජති නාම, ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ධාතුකම්මට්ඨානවසෙන එස[1] පඤ්ඤාය අප්පමාදො වුත්තො, ධාතුකම්මට්ඨානෙ පනෙත්ථ යං වත්තබ්බං තං හෙට්ඨා හත්ථිපදොපමසුත්තාදීසු වුත්තමෙව, අථාපරං විඤ්ඤාණංයෙව අවසිස්සතීති අයමෙත්ථ[2] පාටියෙක්කො[3] අනුසන්ධි; හෙට්ඨා හි රූපකම්මට්ඨානං කථිතං; ඉදානි අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන නිබ්බත්තෙත්වා[4] දස්සෙතුං අයං දෙසනා ආරද්ධා, යං වා පනෙතං ඉමස්ස භික්ඛුනො පඨවීධාතු ආදීසු ආගමනීය[5] විපස්සනාවසෙන කම්මකාරකවිඤ්ඤාණං තං විඤ්ඤාණධාතුවසෙන භාජෙත්වා දස්සෙන්තොපි ඉමං දෙසනං ආරභි, තත්ථ අවසිස්සතීති කිමත්ථාය අවසිස්සති: සත්ථුකථනත්ථාය කුලපුත්තස්ස ච පටිවිජ්ඣනත්ථාය අවසිස්සති; පරිසුද්ධන්ති නිරුපක්කිලෙසං; පරියොදාතන්ති පභස්සරං; සුඛන්තිපි විජානාතීති[6] සුඛවෙදනං[7] වෙදියමානො සුඛවෙදනං වෙදියාමීති පජානාති; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො, සචෙපනායං වෙදනා කථා හෙට්ඨා න කථිතා භවෙය්‍ය ඉධ ඨත්වා කථෙතුං වට්ටෙය්‍ය,[8] සතිපට්ඨානෙ පනෙසා කථිතාවාති[9] තත්ථ කථිතනයෙනෙව වෙදිතබ්බා; සුඛවෙදනීයන්ති එවමාදි පච්චයවසෙන උදයත්ථඞ්ගමනදස්සනත්ථං වුත්තං, තත්ථ සුඛවෙදනියන්ති සුඛවෙදනාය පච්චයභූතං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො, උපෙක්ඛායෙව අවසිස්සතීති එත්තාවතා හි යථා නාම ඡෙකෙන මණිකාරාචරියෙන වජිරං සූචියා විජ්ඣිත්වා චම්මඛණ්ඩෙ පාතෙත්වා පාතෙත්වා[10] දින්නමුත්තං[11] අන්තෙවාසිකො ගහෙත්වා[12] ගහෙත්වා සුත්තගතං කරොන්තො මුත්තොලම්බකමුත්තජාලාදීනි[13] කරොති එවමෙවං[14] භගවතා කථෙත්වා[15] කථෙත්වා දින්නං[16] කම්මට්ඨානං අයං කුලපුත්තො මනසි කරොන්තො[17] පගුණං අකාසීති, රූපකම්මට්ඨානම්පිස්ස[18] අරූපකම්මට්ඨානම්පි පගුණං ජාතං, අථ භගවා අථාපරං[19] උපෙක්ඛායෙව අවසිස්සතීති ආහ, කිමත්ථං පන අවසිස්සතීති සත්ථුකථනත්ථං කුලපුත්තස්ස[20] පටිවිජ්ඣනත්ථන්තිපි වදන්ති තං න ගහෙතබ්බං කුලපුත්තෙන හි[21] සහායස්ස සාසනං වාචෙත්වා පාසාදතලෙ ඨිතෙනෙව ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තිතං, යදස්ස[22] එත්තකං මග්ගං ආගච්ඡන්තස්ස යානකිච්චං සාධෙසි, තස්මා සත්ථු කථනත්ථංයෙව අවසිස්සති; ඉමස්මිං හි ඨානෙ සත්ථා කුලපුත්තස්ස රූපාවචරජ්ඣානෙ වණ්ණං කථෙසීති[23] ඉදං හි වුත්තං හොති: භික්ඛු පගුණං තව[24] ඉදං

---

1. එසො 1.
2. අයමෙවෙත්ථ b.
3. පාටිඑක්කො b.
4. නිබ්බත්තෙත්වා b.
5. නීය S, [නිබ්බත්තෙත්වා S
6. පජානාතීති S, ජානාති 1.
7. සුඛං S.
8. වට්ටෙය්‍යා b S.
9. සෙවාති S
10. පාතිත්වා පාතිත්වා b
11. දින්නං මුත්තං S.
12. සිකො S
13. මුත්තජාලාදීනි b, S
14. එවමෙව b, S.
15. වත්වා S.
16. දින්න b
17. මනසිකරොන්තො මනසි
18. ට්ඨානම්පි S [කරොන්තො b
19. අපරං S, පරං b
20. ච S
21. ,පුත්තෙන S
22. තං පනස්ස b, S.
23. කථෙති b, S
24. තංච S.

රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානන්ති පරිසුද්ධාති ආදි තස්සෙව[1] උපෙක්ඛාය වණ්ණභණනං; උක්කම්බන්ධෙය්‍යාති අඞ්ගාරකපල්ලං සජ්ජෙය්‍ය; ආලිම්පෙය්‍යාති තත්ථ අඞ්ගාරෙ පක්ඛිපිත්වා අග්ගිං දත්වා නාළිකාය ධමෙන්තො[2] අග්ගිං ගාහාපෙය්‍ය;[3] උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍යාති අඞ්ගාරෙ වියූහිත්වා[4] අඞ්ගාරමත්ථකෙ[5] වා ඨපෙය්‍ය තත්තකෙ වා පක්ඛිපෙය්‍ය; නිහතන්ති නීහතදොසං;[6] නින්නීතකසාවන්ති අපනීතකසාවං;[7] එවමෙව ඛොති යථා තං සුවණ්ණං ඉච්ඡිතිච්ඡිතාය[8] පිළන්ධනවිකතියා සංවත්තති එවමෙවං[9] අයං තාව චතුත්ථජ්ඣානුපෙක්ඛා විපස්සනා අභිඤ්ඤා නිරොධො භවොක්කන්තීති ඉමෙසු යං ඉච්ඡසි තස්සත්ථාය[10] හොතීති වණ්ණං කථෙසි, කස්මා පන භගවා ඉමස්මිං[11] රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානෙ නිකන්ති[12] පරියාදානත්ථං අවණ්ණං අකථෙත්වා වණ්ණං කථෙසීති කුලපුත්තස්ස හි චතුත්ථජ්ඣානෙ නිකන්ති පරියුට්ඨානං බලවං සචෙ අවණ්ණං කථෙය්‍ය, මයං පබ්බජිත්වා අවාතවුත්තියො ජනසතං ආගච්ඡන්තස්ස ඉමං චතුත්ථජ්ඣානං යාතකිච්චං සාධෙසි, අහං එත්තකං මග්ගං ආගච්ඡන්තො ඛිත්තපුබ්බෙන ඛාතරතියා ආගතො එවරූපස්ස නාම පණීතධම්මස්ස අවණ්ණං කථෙති, ජානන්තො ඛො කථෙති අජානන්තොති කුලපුත්තො සංසයං සම්මොහං ආපජ්ජෙය්‍ය, තස්මා භගවා වණ්ණං කථෙසි, තදනුධම්මන්ති එත්ථ අරූපාවචරජ්ඣානං ධම්මො නාම තං අනුගතත්තා රූපාවචරජ්ඣානං අනුධම්මොති වුත්තං, විපාකජ්ඣානං වා ධම්මො කුසලජ්ඣානං අනුධම්මො; තදුපාදානාති තග්ගහණා; චිරං දීඝමද්ධානන්ති වීසතිකප්පසහස්සානි විපාකවසෙන හෙතං වුත්තං; ඉතො උත්තරිම්පි[13] එසෙව නයො, එවං චතූහි වාරෙහි අරූපාවචරජ්ඣානස්ස වණ්ණං කථෙත්වා ඉදානි තස්සෙව ආදීනවං දස්සෙන්තො සො එවං පජානාතීති ආදිමාහ, තත්ථ සඞ්ඛතමෙතන්ති කිඤ්චාපි එත්ථ වීසතිකප්පසහස්සානි ආයුං[14] අත්ථි එතං පන සඞ්ඛතං පකප්පිතං[15] ආයූහිතං කරොන්තෙන කයිරති[16] න නිච්චං න සස්සතං තාවකාලිකං චවනපතනභෙදන[17] විද්ධංසනධම්මං ජාතියා අනුගතං ජරාය අනුසටං මරණෙන අබ්භාහතං දුක්ඛෙ පතිට්ඨිතං අතාණං අලෙණං අසරණං අසරණීභූතන්ති, විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදීසුපි එසෙව නයො, ඉදානි අරහත්තනිකූටෙන දෙසනං ගණ්හන්තො සො නෙව අභිසඞ්ඛරොතීති ආදිමාහ, යථා හි ඡෙකො භිසක්කො[18] විසවිකාරං දිස්වා වමනං කාරෙත්වා[19] විසං ඨානතො චාවෙත්වා උපරි ආරොපෙත්වා ඛන්ධං වා සීසං වා ගහෙතුං අදත්වාව[20] විසං ඔතාරෙත්වා පථවියං පාතෙය්‍ය එවමෙව භගවා කුලපුත්තස්ස අරූපාවචරජ්ඣානෙ වණ්ණං

1. තස්සාව b.
2. ධම්මෙන්තො b. S
3. ජාලෙය්‍ය b S.
4. විසුම්භිත්වා S.
5. තාළු S.
6. නිහතන්ති නිහිතදොසං b.
7. නනිහතකසාවන්ති අපනිහිතකසාවං b නිහරිතකසාවන්ති අපනීතකසාවං S.
8. ඉච්ඡිතාය b.
9. එවමෙව b S.
10. තදත්ථාය b.
11. ඉමස්මිම්පි S.
12. ✓ නිකාසි b. S
13. උත්තරිපි b.
14. ආයු b S
15. සංඛප්පිතං b
16. කරීයති b. S.
17. සස්සතං–පරිභෙදන b. අනිච්චං අධුවං අසස්සතං තාවකාලිකං චවනපරිභෙදන S.
18. භිසක්කො S.
19. කාරෙත්වා b.
20. අදත්වා bS.

කථෙසි, තං සුත්වා කුලපුත්තො රූපාවචරජ්ඣානෙ නිකන්තිං පරියා
දිය අරූපාවචරජ්ඣානෙ පත්ථනං ඨපෙසි, භගවා තං ඤත්වා තං
අසම්පත්තස්ස අපටිලද්ධස්සෙව භික්ඛුනො අතෙඵසා ආකාසානඤ්චා
යතනාදිසු සමාපත්ති නාම එතෙසං හි පඨමබ්‍රහ්මලොකෙ වීසතිකප්ප
සහස්සානි ආයු දුතියෙ චත්තාරීසං තතියෙ සට්ඨිං[1] චතුත්ථෙ චතුරාසීති
කප්පසහස්සානි ආයු තං පන අනිච්චං අද්ධුවං අසස්සතං තාවකාලිකං
චවනපතනභෙදනවිද්ධංසනධම්මං ජාතියා අනුගතං ජරාය අනුසටං
මරණෙන අබ්භාහතං දුක්ඛෙ පතිට්ඨිතං අතාණං අලෙණං අසරණං
අසරණීභූතං එත්තකං කාලං තත්ථ සම්පත්තිං අනුභවිත්වාපි පුථුජ්ජන
කාලකිරියං කත්වා පුන චතූසු අපායෙසු පතිතබ්බන්ති සබ්බමෙතං[2]
ආදීනවං එකපදෙනෙව සඞ්ඛතමෙතන්ති කථෙසි, කුලපුත්තො තං
සුත්වා අරූපාවචරජ්ඣානෙ නිකන්තිං පරියාදියි, භගවා තස්ස රූපාවචරා
රූපාවචරෙසු නිකන්තියා පරියාදින්නභාවං ඤත්වා අරහත්තනිකූටං[3]
ගණ්හන්තො සො නෙව අභිසඞ්ඛරොතීති ආදිමාහ, යථා වා පන ඡෙකො
මහායොධො එකං රාජානං ආරාධෙත්වා සතසහස්සුට්ඨානකං ගාමවරං
ලභෙය්‍ය පුන රාජා තස්සානුභාවං සරිත්වා මහානුභාවො යොධො අප්ප
කෙනාත[4] ලද්ධන්ති නායං තාත ගාමො තුය්හං අනුච්ඡවිකො අඤ්ඤං
චතුසතසහස්සුට්ඨානකං ගණ්හාහීති දදෙය්‍ය, සො සාධු දෙවාති තං
විස්සජ්ජෙත්වා ඉතරං ගාමං ගණ්හෙය්‍ය,[5] රාජා අසම්පත්තමෙව තං[6]
පක්කොසාපෙත්වා කිං තෙන තෙන[7] අහිවාතකරොගො එත්ථ උප්පජ්ජති
අසුකස්මිං පන ඨානෙ මහන්තං නගරං අත්ථි තත්ථ ඡත්තං උස්සාපෙත්වා
රජ්ජං කාරෙහීති පහිණෙය්‍ය සො තථා කරෙය්‍ය, තත්ථ රාජා විය සම්මා
සම්බුද්ධො දට්ඨබ්බො, මහායොධො විය පුක්කුසාතිකුලපුත්තො පඨම
ලද්ධගාමො විය ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං, තං විස්සජ්ජෙත්වා ඉතරං
ගාමං ගණ්හාහීති වුත්තකාලො විය ආනාපානජ්ඣානෙ[8] නිකන්තිපරියා
දානං කාරෙත්වා[9] ආරුප්පකථනං, තං ගාමං අසම්පත්තමෙව පක්කොසා
පෙත්වා කිං තෙන තෙන[7] අහිවාතකරොගො එත්ථ උප්පජ්ජති අසුකස්මිං
ඨානෙ නගරං අත්ථි තත්ථ ඡත්තං උස්සාපෙත්වා රජ්ජං කාරෙහීති වුත්ත
කාලො විය ආරුප්පෙ[10] සඞ්ඛතමෙතන්ති ආදීනවකථනෙන අප්පත්තාසු
යෙව තාසු සමාපත්තීසු පත්ථනං නිවාරෙත්වා[11] උපරි අරහත්ත
නිකූටෙන[12] දෙසනාගහණං, තත්ථ නෙව අභිසඞ්ඛරොතීති න ආයූහති
න රාසිං කරොති; න අභිසඤ්චෙතයතීති න කප්පෙති; භවාය වා
විභවාය වාති වුද්ධියා[13] වා පරිහානියා වා; සස්සතුච්ඡෙදවසෙනාපි
යොජෙතබ්බං; න කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියතීති ලොකෙ රූපාදිසු
කිඤ්චි එකධම්මම්පි තණ්හාය න ගණ්හාති න පරාමසති; නාපරං
ඉත්ථත්තායාති පජානාතීති භගවා අත්තනො බුද්ධවිසයෙ ඨත්වා

1. සඩී b. සඨී S 6. මෙව තං b. තං S. 10 අරූපෙ b.
2. සබ්බමෙතං b. සඞ්ඛතමෙතං S. 7. තෙන b. 11. නිවත්තාපෙත්වා b S.
3 අරහත්තනිකූටං b. 1. 8. චතුත්ථජ්ඣානෙ b. 12. අරහත්තනිකූටෙන b.
4 කෙන b. 5. ගණ්හෙය්‍ය b. S. 9. කත්වා b. 13. වුඩියා b, වුඩ්ඪියා S.

දෙසනාය අරහත්තනිකූටං ගණ්හි, කුලපුත්තො පන අත්තනො යථොපනිස්සයෙන තීණි සාමඤ්ඤඵලානි පටිවිජ්ඣි, යථා නාම රාජා සුවණ්ණභාජනෙන නානාරසභොජනං භුඤ්ජන්තො අත්තනො පමාණෙන පිණ්ඩං වට්ටෙත්වා අඞ්කෙ නිසින්නෙන රාජකුමාරෙන පිණ්ඩම්හි ආලයෙ දස්සිතෙ තං පිණ්ඩං උපනාමෙය්‍ය කුමාරො අත්තනො මුඛපමාණෙනෙව කබලං කරෙය්‍ය සෙසං රාජා සයං වා භුඤ්ජෙය්‍ය පාතියං[1] වා පක්ඛිපෙය්‍ය, එවං ධම්මරාජා තථාගතො අත්තනො පමාණෙන අරහත්තනිකූටං ගණ්හන්තො දෙසනං දෙසෙසි කුලපුත්තො අත්තනො යථොපනිස්සයෙන තීණි සාමඤ්ඤඵලානි පටිවිජ්ඣි, ඉතො පුබ්බෙ පනස්ස ඛන්ධා[2] ධාතුයො ආයතනානීති එවරූපං අච්චන්තසුඤ්ඤතාතිලක්ඛණාහතං කථං කථෙන්තස්ස නෙව කඞ්ඛා න විමති නාපි[3] එවං කිර තං[4] එවමෙම්[5] ආචරියෙන වුත්තන්ති ඉති කිර න දන්ධායිතත්තං න විත්ථායිතත්තං අත්ථි, එකච්චෙසු ච කිර ඨානෙසු බුද්ධා අඤ්ඤාතකවෙසෙන විචරන්ති සම්මාසම්බුද්ධො නු ඛො එසොති අහුදෙව සංසයො අහු විමති, යතො අනෙන අනාගාමිඵලං පටිවිද්ධං අථ අයමෙව සත්ථාති නිට්ඨං ගතො, යදි එවං කස්මා අච්චයං න දෙසෙසීති ඔකාසාභාවතො, භගවා හි යථා නික්ඛන්තාය මාතිකාය අච්ඡින්නවාර[6] කත්වා ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තො විය දෙසනං දෙසෙසියෙව, සොති සො[7] අරහා; අනජ්ඣොසිතාති ගිලිත්වා පරිනිට්ඨාපෙත්වා ගහෙතුං න යුත්තාති පජානාති; අනභිනන්දිතාති තණ්හාදිට්ඨිවසෙන අභිනන්දිතුං න යුත්තාති පජානාති; විසංයුත්තො නං න වෙදියතීති[8] සචෙ හිස්ස සුඛං[9] වෙදනං ආරබ්භ රාගානුසයො දුක්ඛං[10] වෙදනං ආරබ්භ පටිඝානුසයො ඉතරං ආරබ්භ අවිජ්ජානුසයො උප්පජ්ජෙය්‍ය සංයුත්තො වෙදියෙය්‍ය නාම අනුප්පජ්ජන්තො පන විසංයුත්තො න වෙදෙති නිස්සටො[11] විප්පමුත්තො; කායපරියන්තිකන්ති කායන්තිකං; යාව කායපවත්තා[12] උප්පජ්ජිත්වා තතො පරං අනුප්පජ්ජනං[13] වෙදනන්ති අත්ථො; දුතියපදෙපි එසෙව නයො; අනභිනන්දිතානි සීතිභවිස්සන්තීති ද්වාදසසු ආයතනෙසු කිලෙසානං විසෙවනස්ස[14] නත්ථිතාය අනභිනන්දියානි හුත්වා ඉධ ද්වාදසසුයෙව ආයතනෙසු නිරුජ්ඣිස්සන්ති; කිලෙසා හි නිබ්බානං ආගම්ම නිරුද්ධාපි යත්ථ නිබ්බත්තා තත්ථ නිරුජ්ඣන්තීති[15] වුච්චන්ති, ස්වායමත්ථො එත්ථෙසා තණ්හා නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣතීති සමුදයපඤ්හෙන දීපෙතබ්බො, තස්මා භගවා නිබ්බානං ආගම්ම සීතිභූතානිපි ඉධෙව සීතිභවිස්සන්තීති ආහ, තත්ථ ච ඉධ වෙදිතානීති[16] වුත්තානි න කිලෙසානි වෙදිතානිපි[17]

1. චාටියං S.
2. ඛන්ධා අත්ථි b.
3. නාපි S.
4. එවං කිරවාවං b.
5. එවං b.
6. අච්ඡින්නධාරං b.
7. සොති b.
8. නං නවෙදෙතීති b.
9. සුඛ b. S.
10. දුක්ඛ b. S.
11. නිස්සතො b.
12. යාව කායපවත්තා b.
13. අනුප්පජ්ජනතො 1.
14. විසෙවනස්ස b. S.
15. යත්ථ නත්ථි තත්ථ නිරුද්ධානි b.
16. වෙදයිතානි b. S.. [ඛාපි S.
17. වෙදයිතානිපි b, S.

කිලෙසාභාවෙනෙව සීතිභවන්ති ඉතරට්ඨානෙ සංසීති[1] භාවො නාම නත්ථීති සුවුත්තමෙතං; **එවමෙව ඛො** ති එත්ථ ඉදං ඔපම්ම සංසන්දනං යථාහි[2] එකො පුරිසො තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලෙ ඛීණෙ තෙලං ආසිඤ්චති වට්ටියා ඛීණාය වට්ටිං පක්ඛිපති එවං දීප සිඛාය අනුපච්ඡෙදො හොති, එවමෙව පුථුජ්ජනො එකස්මිං භවෙ ඨිතො කුසලාකුසලං කරොති සො තෙන සුගතියං ච අපායෙසු ච නිබ්බත්තති යෙව එවං වෙදනානං අනුපච්ඡෙදොව හොති, යථා පනෙකො දීප සිඛාය උක්කණ්ඨිතො ඉමං පුරිසං ආගම්ම දීපසිඛා න උපච්ඡිජ්ජතීති[3] නිලීනො තස්ස[4] සීසං ඡින්දෙය්‍ය, එවං වට්ටියා ච තෙලස්ස චෙව[5] අනුපහාරා දීපසිඛා අනාහාරා නිබ්බායති, එවමෙව පවත්තෙ[6] උක්කණ්ඨිතො යොගාවචරො අරහත්තමග්ගෙන කුසලෙ[7] සමුච්ඡින්දති තස්ස[8] සමුච්ඡින්නත්තා ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො කායස්ස භෙදා පුන වෙදයිතානි න උප්පජ්ජන්තීති, **තස්මා** ති යස්මා ආදිම්හි සමාධිවිපස්සනා පඤ්ඤාහි අරහත්තඵලපඤ්ඤා උත්තරිතරා තස්මා; **එවං සමන්නාග තො** ති ඉමිනා උත්තමෙන අරහත්තඵලපඤ්ඤාධිට්ඨානෙන සමන්නා ගතො; සබ්බදුක්ඛක්ඛයෙ ඤාණං නාම අරහත්තමග්ගෙ ඤාණං ඉමස්මිං පන සුත්තෙ අරහත්තඵලෙ ඤාණං අධිප්පෙතං; තෙනෙවාහ[9] **තස්ස සා විමුත්ති සච්චෙ ඨිතා අකුප්පා හොතීති** එත්ථ හි විමුත්තීති අර හත්තඵලවිමුත්ති; **සච්ච** න්ති පරමත්ථසච්චං නිබ්බානං; ඉති අකුප්පා රම්මණකරණෙන **අකුප්පා** ති වුත්තා; **මුසා** ති විතථං; **මොසධම්ම** න්ති නස්සනසභාවං; **තං සච්ච** න්ති තං අවිතථං[10] සභාවො; **අමොසධම්ම** න්ති අනස්සනසභාවං; **තස්මා** ති යස්මා ආදිතො සමථවිපස්සනාවසෙන වචීසච්චතො දුක්ඛසච්චසමුදයසච්චෙහි ච[11] පරමත්ථ සච්චං නිබ්බාන මෙව උත්තරිතරං තස්මා; **එවං සමන්නාගතො** ති ඉමිනා උත්තමෙන පරමත්ථසච්චාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො;[12] **පුබ්බෙ** ති[13] පුථුජ්ජනකාලෙ; **උපධී හොන්තීති** ඛන්ධූපධි කිලෙසූපධි අභිසඞ්ඛාරූපධි පඤ්චකාමගුණූ පධීති ඉමෙ උපධයො[14] හොන්ති; **සමත්තා සමාදින්නා** ති පරිපූරා ගහිතා පරාමට්ඨා; **තස්මා** ති යස්මා ආදිතො සමථවිපස්සනාවසෙන කිලෙසපරිච්චාගතො[15] සොතාපත්තිමග්ගාදීහි ච කිලෙසපරිච්චාගතො අරහත්තමග්ගෙනෙව කිලෙසපරිච්චාගො උත්තරිතරො තස්මා; **එවං සමන්නාගතො** ති ඉමිනා උත්තමෙන චාගාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො; **ආඝාතො** ති ආදිසු ආඝාතකරණවසෙන ආඝාතො;[16] බ්‍යාපජ්ජන වසෙන **බ්‍යාපාදො**; සම්පදුස්සනවසෙන **සම්පදොසො**; තීහි පදෙහි අකුසලමූලමෙව[17] වුත්තං; **තස්මා** ති යස්මා ආදිතො සමථවිපස්සනා වසෙන කිලෙසවූපසමතො සොතාපත්ති මග්ගාදීහි කිලෙසවූපසමතො

---

1. ඨානෙසු සීති b.
2. සංසන්දනං b. 1.
3. උච්ඡිජ්ජතීති S.
4. පුරිසස්ස b.
5. ච S.
6. වට්ටෙ b.
7. කුසලාකුසලං b. S.
8. තත්ථ 1.
9. තෙනෙවමාහ b.
10. අවිතථ b.
11. හිපි S.
12. ගතොති 1.
13. පුබ්බෙපි b. 1.
14. ඉමා S. උපධියො b.
15. ච b.
16. ආඝාට S.
17. සම්පදොසොති තිවිධෙහි පදෙහි කුසලමෙව b. තීහිපි පදෙහි 1.

ච[1] අරහත්තමග්ගෙනෙව කිලෙසවූපසමො උත්තරිතරො තස්මා; **එවං සමන්නාගතොති** ඉමිනා උත්තමෙන උපසමාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො; **මඤ්ඤිතමෙතන්ති** තණ්හාමඤ්ඤිතං මානමඤ්ඤිතං දිට්ඨිමඤ්ඤිතන්ති තිවිධම්පි වට්ටති; **අයමහමස්මීති** එත්ථ පන **අයමහන්ති** එකං[2] තණ්හාමඤ්ඤිතමෙව වට්ටති; **රොගොති** ආදීසු ආබාධට්ඨෙන රොගො; අන්තොදොසට්ඨෙන **ගණ්ඩො**; අනුපවිට්ඨට්ඨෙන[3] **සල්ලං**; **මුනි සන්තොති වුච්චතීති** ඛීණාසවමුනි සන්තො[4] නිබ්බුතොති වුච්චති, **යත්ථට්ඨිතන්ති** යස්මිං ඨානෙ ඨිතං **සංඛිත්තෙනාති** බුද්ධානං කිර[5] සබ්බාපි ධම්මදෙසනා සඞ්ඛිත්තාව විත්ථාරදෙසනා නාම නත්ථි සමන්තපට්ඨානකථාපි සඞ්ඛිත්තායෙව, ඉති භගවා දෙසනං යථානුසන්ධිං පාපෙසි. උග්ඝටිතඤ්ඤූති[6] ආදීසු පන චතූසු පුග්ගලෙසු පුක්කුසාතිකුලපුත්තො විපඤ්චිතඤ්ඤූ[7] ඉති විපඤ්චිතඤ්ඤූවසෙන භගවා ඉමං ධාතුවිභඞ්ගසුත්තං කථෙසි, **න ඛො මෙ භන්තෙ පරිපුණ්ණං පත්තචීවරන්ති** කස්මා කුලපුත්තස්ස ඉද්ධිමයපත්තචීවරං න නිබ්බත්තන්ති: පුබ්බෙ අට්ඨන්නං පරික්ඛාරානං අදින්නත්තා, කුලපුත්තො[8] දින්නදානො කතාභිනීහාරො අදින්නත්තාති[9] න වත්තබ්බං ඉද්ධිමයපත්තචීවරං පන පච්ඡිමභවිකානං යෙව නිබ්බත්තන්ති අයඤ්ච සප්පටිසන්ධිකො[10] තස්මා න නිබ්බත්තන්ති, අථ භගවා සයං පරියෙසිත්වා[11] කස්මා න උපසම්පාදෙසීති[12] ඔකාසාභාවතො, කුලපුත්තස්ස ආයු පරික්ඛීණං සුද්ධාවාසවාසිකො[13] අනාගාමී මහාබ්‍රහ්මා කුම්භකාරසාලං ආගන්ත්වා නිසින්නො විය අහොසි තස්මා සයං න පරියෙසි,[14] **පත්තචීවරං පරියෙසිතුං[15] පක්කාමීති** කාය වෙලාය පක්කාමි[16] උට්ඨිතෙ අරුණෙ, භගවතො කිර ධම්මදෙසනා පරිනිට්ඨානඤ්ච[17] අරුණුට්ඨානඤ්ච රස්මිවිස්සජ්ජනඤ්ච එකක්ඛණෙ[18] අහොසි, භගවා කිර දෙසනං නිට්ඨපෙත්වා ඡබ්බණ්ණරස්මියො[19] විස්සජ්ජි,[20] සකලකුම්භකාරනිවෙසනං එකපජ්ජොතං අහොසි, ඡබ්බණ්ණරස්මියො ජාලජාලා[21] පුඤ්ජපුඤ්ජා හුත්වා විධාවන්තියො සබ්බදිසාභාගෙ සුවණ්ණපට්ටපරියොනද්ධෙ[22] විය නානාවණ්ණකුසුමරතන විසර[23] සමුජ්ජලෙ විය ච අකංසු, භගවා නගරවාසිනො මං පස්සන්තූති අධිට්ඨාසි, නගරවාසිනො භගවන්තං දිස්වා[24] සත්ථා කිර ආගතො කුම්භකාරසාලාය[25] කිර නිසින්නොති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආරොචෙත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං, රාජා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ කායවෙලාය ආගතත්ථාති පුච්ඡි, හීයො සුරියත්ථඞ්ග

---

1. සම්මතො S. සම්මතො ච 1.
2. අසම්මානස්මීති b. අහමස්මීති එත්ථ පන අහං මහන්ති එකං S.
3. අනුපවිසනට්ඨෙන S.
4. සන්තො උපසන්තො S
5. කිර S.
6. උග්ඝාටිතඤ්ඤූති b
7. විපඤ්ඤූ b. විපච්චි S.
8. සි b.
9. න දින්නත්තාති b. 1.
10. පුන පටිසන්ධිකො b. පුනප්පටි S.
11. පරියෙසෙත්වා S.
12. දෙතීති S.
13. සුද්ධාවාසිකො b. S.
14. පරියෙසෙසි S.
15. චීවර b. පරියෙසනං b. S. [ලායමානා පුඤ්ජා b.
16. පක්කමි b.
17. පරිනිට්ඨිතඤ්ච S. පරිනිට්ඨානාච අරුණුට්ඨානා ච
18. විසජ්ජනඤ්ච එකක්ඛ
19. ත්වාච ඡබ්බණ්ණා S.
20. විසජ්ජි S.
21. ජජ්ජලයමානා S ජලාජ
22. සුවණ්ණපට- වියච b. [b
23. රතනවරS
24. ච S. චb. [ණං S.
25. ලායං S.

මනවෙලාය මහාරාජාති, කෙන කමෙමන භගවාති, තුමහාකං සහායො පුකකුසාතිරාජා තුමෙහහි පහිතසාසනං[1] සුතවා නිකඛමිතවා පබබජිතො[2] මං උදදිසස ආගචඡනෙතා සාවතථිං අතිකකමම පඤචචතතාලීසයොජනානි ආගනතවා ඉමං කුමභකාරසාලං පවිසිතවා නිසීදි, අහං තසස[3] සඞගහතථං ආගනතවා ධමමකථං කථෙසිං කුලපුතෙතා තීණි ඵලානි පටිවිජඣි මහාරාජාති, ඉදානි කහං භනෙතති, උපසමපදං යාචිතවා අපරිපුණණපතතචීවරතාය[4] පතතචීවරපරියෙසනතථං ගතො මහාරාජාති,[5] රාජා කුලපුතතසස ගතදිසාභාගෙන අගමාසි, භගවාපි ආකාසෙනාගනතවා ජෙතවනගනධකුටිමහියෙව පාතුරහොසි, කුලපුතෙතාපි පතතචීවරං පරියෙසං[6] නෙව බිමබිසාරරඤෙඤා න තකකසිලකානං[7] ජඞඝවාණිජානං සනතිකං අගමාසි, එවං කිරසස අහොසි: න ඛො මෙ කුකකුටසස විය තතථ තතථ මහාපමතතාපමෙව විචිනිතවා[8] පතතචීවරං පරියෙසිතුං යුතතං මහනතං නගරං වජජිතවා[9] උදකතිතථසුසානසඞකාරඨාන[10] අනතරවීථිසු පරියෙසිසසාමීති අනතරවීථියං සඞකාරකූටෙසු තාව පිලොතිකං පරියෙසිතුං ආරදෙධා, ජීවිතා වොරොපෙසිති එකසමිං සඞකාරකූටෙ පිලොතිකං ඔලොකෙනතං විබභනතා තරුණවචඡාගාවී[11] උපධාවිතවා සිඞෙගන විජඣිතවා ඝාතෙසි[12] ඡාතජඣතෙතා[13] කුලපුතෙතා ආකාසෙයෙව ආයුකඛයං පතවා පතිතො සඞකාරටඨානෙ අධොමුඛටඨපිතා සුවණණපටිමා විය අහොසි, කාලකතො[14] ච පන අවිහබ්‍රහමලොකෙ[15] නිබබතති, නිබබතතමතෙතාව අරහතතං පාපුණි, අවිහබ්‍රහමලොකෙ කිර නිබබතතමතතාව සතතජනා අරහතතං පාපුණිංසු වුතතං හෙතං:-

අවිහං උපපනනාසෙ විමුතතා සතත භිකඛවො,
රාගදොසපරිකඛීණා තිණණා ලොකෙ විසතතිකං.

කෙ ච කෙ[16] අතරුං සඞගං[17] මචචුධෙයයං සුදුතතරං,
කෙ[18] හිතවා මානුසං යොගං දිබබං[19] යොගං උපචචගුං.[20]

උපකො පලගණෙඩා ච පුකකුසාති ච තෙ තයො
භදදියො කුණඩදෙවො ච බාහුදනති ච පිඞගියො[21]
තෙ හිතවා මානුසං දෙහං[22] දිබබං[19] යොගං උපචචගුනති.[20]

බිමබිසාරො[23] මයහං සහායො මයා පෙසිතසාසනමතතං වාචෙතවා හතථගතං රජජං පහාය එතතකං අදධානං ආගතො දුකකරං කතං කුලපුතෙතන පබබජිතසකකාරෙන තං සකකරිසසාමීති පරියෙසං

1. පහිතං b
2. පබබජිතවා b. S.
3. අහං තව සහායසස S.
4. චීවරතාය b S.
5. චීවරං-ගතොති ආහS,
6. පරියෙසමානො b. S.
7. සිලකානං b.
8. මහාපමාදපමෙව b, විජඣිතවා 1.
9. මහනතං නගරං 1 S.
10. සඞකාරටඨාන b සංකාර S.
11. තං උපධාවිතවා උපධාවි[තවා S.
12. ඝාටෙසි b S
13. ජාතකජඣතෙතා b. S.
14. කාලංකතො b
15. අවිහාbS
16. තෙ ච තෙ b, S.
17. සඞගං b, පඞකං S.
18. තෙ b. S.
19. දිබබ b. S.
20. උපජඣගුං d
21. කණඩදෙවො b. ඛඩ S. බාහුනතගයි දනති S. සිඞගියො [b.
22. යොගං b. S.
23. සාරෙ ।

මෙ සහායකනති තතථ තතථ පෙසෙසි, මනුසසා[1] සඞකාරධානෙ[2] පතිතං දිසවා ආගමම රඤෙඤා ආරොචෙසුං, රාජා ගනතවා කුලපුතතං දිසවා න වත භො ලභිමහ[3] සහායසස සකකාරං කාතුං අනාථො මෙ ජාතො සහායකොති පරිදෙවිතවා කුලපුතතං මඤචකෙන ගණහා පෙතවා යුතතාකාසෙ ඨපෙතවා අනුපසමපනනසස සකකාරං කාතුං ජානනතාභාවෙන[4] නහාපකකපපකාදයො පකකොසාපෙතවා කුලපුතතං[5] සීසං නහාපෙතවා සුදධවසථානි නිවාසාපෙතවා රාජවෙසෙන අලඞකාර පෙතවා සොවණණසිවිකං ආරොපෙතවා සබබතාලාවචරගනධමාලාදීහි පූජං කාරෙනෙතා නගරා නීහරිතවා බහූහි ගනධකටෙඨහි මහාචිතකං කාරෙතවා කුලපුතතසස සරීරකිචචං කතවා ධාතුයො ආදාය චෙතියං පතිටඨාපෙසි, සෙසං සබබතථ උතතානමෙවාති.

ධාතුවිභඞගසුතතං දසමං.

---

2. 4. 21.

එවමෙම සුතනති සචචවිභඞගසුතතං. තතථ **ආචිකඛනාති** ඉදං දුකඛං අරියසචචං නාම -පෙ- අයං දුකඛනිරොධගාමිනී[6] පටිපදා අරිය සචචං නාමාති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; අපිචෙතථ **පඤඤපනා** නාම දුකඛසචචාදීනං දසසනා[7] ඨපනා ආසනං ඨපෙනෙතා හි ආසනං පඤඤපෙතීති[8] වුචචති; **පටඨපනාති** ඨපනා;[9] **විවරණාති** විවට කරණා;[10] **විභජනාති** විභාගකිරියා; **උතතානීකමමනති** පාකටභාව කරණං; **අනුගගාහකාති** ආමිසසඞගහෙන ධමමසඞගහෙනාති ද්වීහිපි සඞගහෙහි අනුගගාහකා; **ජනෙතාතීති** ජනිකා[11] මාතා; **ආපාදෙතාති** පොසෙතා; පොසිතමාතා විය මොගගලලානොති දීපෙති, ජනිකමාතා හි නව වා දස වා මාසෙ ලොණමබිලාදීනි පරිහරමානා කුචඡියා දාරකං ධාරෙතවා කුචඡිතො නිකඛනතං පොසිතකමාතරං ධාතිං පටිචඡාපෙති, සා ඛීරනවනීතාදීහි දාරකං පායෙතවා[12] වඩෙඪති, සො වුදධිං[13] මාගමම යථා සුඛං විචරති, එවමෙවං සාරිපුතෙතා අතතනො වා පරසස වා[14] සනතිකෙ පබබජිතෙ ද්වීහි සඞගහෙහි සඞගණහනෙතා[15] ගිලානෙ පටි ජගගනෙතා කමමටඨානෙ යොජෙතවා සොතාපනනභාවං ඤතවා අපාය භයෙහි වුටඨිතකාලතො පටඨාය ඉදානි පචචතතපුරිසකාරෙන උපරි මගෙග නිබබතෙතසසනතීති තෙසු අනපෙකෙඛා හුතවා අඤෙඤ නවෙ නවෙ ඔවදති, මහාමොගගලලානොපි අතතනො වා පරෙසං වා සනතිකෙ පබබජිතෙ තථෙව සඞගණහිතවා කමමටඨානෙ යොජෙතවා හෙටඨා තීණි ඵලානි පතෙතසුපි අනපෙකඛතං නාපජජති,[16] කසමා එවං කිරසස හොති: වුතතං භගවතා "සෙයයථාපි භිකඛවෙ අපප

---

1. පෙසිතා තං අදදසංසු b S. 6. ගාමිනී b. 11. ජනෙතතාති b S. ජනිකා S.
2. [illegible] . S. 7. දීනං b S. දසසනාපටඨපනා 1. 12. පොසෙතවා b, S,
3. ලභිමහා b. S. 8. පඤඤපෙතීති b S 13. වුඩඪි b වුදධිං S. 16. න
4. ජානනාභාවෙන 1. S. 9. පඤඤපනා b S 14. පරෙසං S [ආපජජති b අනා
5. කුලපුතතසස S. 10. විවටකරණා [illegible]. 15. සඞගණහනෙතා S. [පජජති S.

මත්තකොපි ගූථො දුග්ගන්ධො හොති අප්පමත්තකම්පි මුත්තං ඛෙළො පුබ්බො ලොහිතං දුග්ගන්ධං හොති එවමෙව ඛො අහං භික්ඛවෙ අප්පමත්තකම්පි භවං න වණ්ණෙමි අන්තමසො අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පී"ති තස්මා යාව අරහත්තං න පාපුණන්ති තාව තෙසු අනපෙක්ඛතං අනාපජ්ජිත්වා අරහත්තං පත්තෙසුයෙව ආපජ්ජති,[1] තෙනාහ භගවා සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ජනෙත්ති[2] එවං සාරිපුත්තො; සෙය්‍යථාපි ජාතස්ස ආපාදෙතා එවං මොග්ගල්ලානො; සාරිපුත්තො භික්ඛවෙ සොතාපත්තිඵලෙ විනෙති, මොග්ගල්ලානො උත්තමත්ථෙති, පහොතීති සක්කොති; දුක්ඛෙ ඤාණන්ති සවනසම්මසනපටිවෙධඤාණං; තථා දුක්ඛසමුදයෙ දුක්ඛනිරොධෙ සවනපටිවෙධඤාණං වට්ටති;[3] තථා දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පාදීසු කාමපච්චනීකට්ඨෙන කාමතො නිස්සටභාවෙන වා කාමං සම්මසන්තස්ස උප්පන්නොති වා කාමපදඝාතං[4] කාමවූපසමං කරොන්තො උප්පන්නොති වා (කාමවිවිත්තන්තෙන උප්පන්නොති වා) නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පො; සෙසපදෙසුපි[5] එසෙව නයො; සබ්බෙපි චෙතෙ පුබ්බභාගෙ නානාචිත්තෙසු මග්ගක්ඛණෙ එකචිත්තෙ ලබ්භන්ති, තත්‍ර හි මිච්ඡාසඞ්කප්පචෙතනාය සමුග්ඝාතකො එකොව සඞ්කප්පො තීණි නාමානි ලභති[6] සම්මාවාචාදයොපි පුබ්බභාගෙ නානාචිත්තෙසු වුත්තනයෙනෙව මග්ගක්ඛණෙ එකචිත්තෙ ලබ්භන්ති, අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරෙන[7] පන සච්චකථා විසුද්ධිමග්ගෙ ච සම්මාදිට්ඨිසුත්තෙ ච වුත්තායෙවාති.[8]

සච්චවිභඞ්ගසුත්තං එකාදසමං.

---

2. 4. 22.

එවමෙම සුතන්ති දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තං; තත්ථ මහාපජාපතී[9] ගොතමීති ගොමීති ගොත්තං; නාමකරණදිවසෙ පනස්සා ලද්ධසක්කාරා බ්‍රාහ්මණා ලක්ඛණසම්පත්තිං දිස්වා සචෙ අයං ධීතරං ලභිස්සති චක්කවත්තිරඤ්ඤො අග්ගමහෙසී භවිස්සති සචෙ පුත්තං ලභිස්සති චක්කවත්තිරාජා භ ස්සතීති[10] උභයථාපි[11] මහතීයෙවස්සා[12] පජා භවිස්සතීති ව්‍යාකරිංසු, අථස්සා මහාපජාපතීති නාමං අකංසු,[13] ඉධ පන ගොත්තෙන සද්ධිං සංසන්දෙත්වා මහාපජාපතී ගොතමීති වුත්තා; නවන්ති අහතං; සාමං වායිතන්ති න[14] සහත්ථෙනෙව වායිතං එකදිවසං පන ධාතිගණපරිවුතා සිප්පිකානං වායනට්ඨානං ආගන්ත්වා වෙමකොටිං ගහෙත්වා වායනාකාරං අකාසි තං සන්ධායෙතං වුත්තං; යදා පන ගොතමියා භගවතො දුස්සයුගං දාතුං චිත්තං උප්පන්නන්ති අභිසම්බොධිං

1. තීති b
2. ජනෙත්තා b S.
3. ඤාණන්ති වත්තනි b.
4. කාමස්ස ?ාවං S. කාමූපසමං 1.
5. සෙසපදෙස්වපි l. S.
6. සඞ්කප්පාලබ්භන්ති න නානාලබ්භන්ති b S.
7. විත්ථාරො S
8. වුත්තායෙවාති S.
9. පති b.
10. භවිස්සති S.
11. උභයත්ථාපි 1.
12. මහතියෙව b.
13. කරිංසු S.
14. වායිතන්ති S.

පත්වා පඨමගමනෙන කපිලපුරං ආගතකාලෙ, තදා හි[1] පිණ්ඩාය පවිට්ඨං සත්ථාරං ගහෙත්වා සුද්ධොදන මහාරාජා සකං නිවෙසනං පවෙසෙසි, අථ භගවතො රූපසොභං[2] දිස්වා මහාපජාපතී ගොතමී[3] චින්තෙසි: සොභති වත මෙ පුත්තස්ස අත්තභාවොති අථස්සා බලව සොමනස්සං උප්පජ්ජි, තතො චින්තෙසි: මම පුත්තස්ස එකූනතිංස වස්සානි අගාරමජ්ඣෙ වසන්තස්ස අන්තමසො පුග්ගලවත්තමපි[4] මයා දින්නකමෙව අහොසි[5] ඉදානිස්ස[6] චීවරසාටකං දස්සාමීති ඉමස්මිං ඛො පන රාජගෙහෙ බහූනි මහග්ඝ[7] වත්ථානි අත්ථි තානි මං න තොසෙන්ති සහත්ථා කතමෙව මං තොසෙති සහත්ථා කත්වා දස්සාමීති චින්තං උප්පාදෙසි, අථන්තරාපණා කප්පාසං ආහරාපෙත්වා සහත්ථෙනෙව පිංජෙත්වා පොථෙත්වා[8] සුඛුමසුත්තං කන්තිත්වා අන්තො වත්ථුස්මිංයෙව සාලං කාරෙත්වා[9] සිප්පිකෙ පක්කොසාපෙත්වා සිප්පිකානං අත්තනො පරිභොගඛාදනීයභොජනීයමෙව[10] දත්වා වායාපෙසි, කාලානුකාලං ච ධාතිගණපරිවුතා ගන්ත්වා වෙමකොටිං අග්ගහෙසි, නිට්ඨිතකාලෙ සිප්පිකානං මහාසක්කාරං කත්වා දුස්සයුගං ගන්ධසමුග්ගෙ පක්ඛිපිත්වා වාසං ගාහාපෙත්වා මය්හං පුත්තස්ස චීවරසාටකං ගහෙත්වා ගමිස්සාමීති රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා මග්ගං පටියාදාපෙසි, වීථියො සම්මජ්ජිත්වා පුණ්ණඝටෙ ඨපෙත්වා ධජපටාකා උස්සාපෙත්වා රාජඝරද්වාරතො පට්ඨාය යාව නිග්‍රොධාරාමා මග්ගං පටියාදාපෙත්වා පුප්ඵාභිකිණ්ණං අකංසු, මහාපජාපතී[11] සබ්බාලඞ්කාරං අලංකරිත්වා ධාතිගණපරිවුතා සමුග්ගං සීසෙ ඨපෙත්වා භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා ඉදං මම භන්තෙ නවං දුස්සයුගන්ති ආදිමාහ, දුතියම්පි බොති සඞ්ඝෙ ගොතමී දෙහීති වුත්තෙ පනොමහං භන්තෙ දුස්සකොට්ඨාගාරතො භික්ඛු සතස්සාපි භික්ඛුසහස්සස්සාපි භික්ඛුසතසහස්සස්සාපි[12] චීවරදුස්සානි දත්වා ඉදං පන මෙ භගවන්තං උද්දිස්ස සාමං කන්තං[13] සාමං වායිතං තමෙව භන්තෙ භගවා පතිගණ්හාතූති[14] නිබන්ධමානා[15] ආහ, එවං යාව තතියං යාචි, භගවාපි පටික්ඛිපියෙව, කස්මා පන භගවා අත්තනො දිය්‍යමානං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දාපෙතීති මාතරි අනුකම්පාය, එවං කිරස්ස අහොසි: ඉමිස්සා මං ආරබ්භ පුබ්බචෙතනා මුඤ්චන[16] චෙතනා අපරචෙතනාති[17] තිස්සො චෙතනා උප්පන්නා භික්ඛුසඞ්ඝම්පිස්සා ආරබ්භ උප්පජ්ජන්තු[18] එවමස්සා ඡ චෙතනා එකතො හුත්වා දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තිස්සන්තීති,[19] විතණ්ඩවාදී පනාහ: සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵලන්ති, තස්මා[20] එවං වුත්තන්ති, සො වත්තබ්බො: කිං ත්වං සත්ථු දින්නතො සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵලතරං වදසීති, ආම වදාමීති, සුත්තං ආහරති,

---

1. තථා හි S.
2. සොභග්ගං b.
3. මහාපජාපති b.
4. පෙළවලමත්තම්පි b.S
5. නාහොසි b. S
6. ඉදානිපිස්ස b. S.
7. මහග්ඝානි b S.
8. පිසිත්වා b. පොථෙත්වා S
9. කාරාපෙත්වා b. S.
10. ඛාදනීය භොජනීයමෙව
11. පජාපති b, පජාපතී S. [b. S.
12. භික්ඛුසහස්සස්සාපි b. S.
13. කන්තිතං S.
14. පටිගණ්හාතූති b, S.
15. නිමන්තයමානා b.
16. මුඤ්ච b. [නිබන්ධමානා S
17. පරචෙතනානි b. අප
18. නතූති b. S. [රාපර S.
19. පවත්තිස්සන්තීති b.
20. තස්මා S.

"සඞ්ඝෙ ගොතමි දෙහි සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චා"ති, කිං පනස්ස සුත්තස්ස අයමෙව අත්ථොති, ආම අයමෙව වාති, යදි එවං තෙනහානන්ද විසාඛාදීනං පුබ්බං දෙහීති ච තෙනහි කච්චාන[1] විසාඛාදීනං ගුලං දෙහීති ච වචනතො විසාඛාදීනං දින්නං මහප්ඵලතරඤ්ච[2] භවෙය්‍ය එවම්පි හි සත්ථා අත්තනො දිය්‍යමානං දාපෙසීති රාජරාජමහාමත්තාදයොපි[3] ච අත්තනො ආභතං පණ්ණාකාරං හත්ථිගොපකාදීනං දාපෙන්ති තෙ රාජාදීහි මහන්තතරා භවෙය්‍යුං තස්මා මා එවං ගණ්හ :-

නයිමස්මිං ලොකෙ පරස්මිං වා පන
බුද්ධෙන සෙට්ඨො සදිසො ච[4] විජ්ජති,
යමාහුනෙය්‍යානං අග්ගතං[5] ගතො
පුඤ්ඤත්ථිකානං විපුලප්ඵලෙසිනන්ති.[6]

වචනතොති හි සත්ථාරා උත්තරිතරො දක්ඛිණෙය්‍යො නාම නත්ථි, එවමස්සා ච චෙතනා එකතො හුත්වා දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය භවිස්සතීති කිං පන[7] සඞ්ඝාය යාව තතියං පටිබාහෙත්වා[8] සඞ්ඝස්ස දාපෙසි, පච්ඡිමාය ජනතාය සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරජනනත්ථං චාති[9] එව මාහ, එවං කිරස්ස අහොසි: අහං න චිරට්ඨිතිකො මය්හං පන[10] සාසනං භික්ඛුසඞ්ඝෙ පතිට්ඨහිස්සති පච්ඡිමා ජනතා සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං ජනෙතූති යාව තතියං පටිබාහෙත්වා සඞ්ඝස්ස දාපෙසි, එවං හි සති[11] සත්ථා අත්තනො දිය්‍යමානම්පි සඞ්ඝස්ස දාපෙසි සඞ්ඝො නාම දක්ඛිණෙය්‍යොති පච්ඡිමා ජනතා සඞ්ඝෙ හි[12] චිත්තීකාරං උප්පාදෙත්වා චත්තාරො පච්චයෙ දාතබ්බෙ[13] මඤ්ඤිස්සති, සඞ්ඝො චතූහි පච්චයෙහි අකිලමන්තො බුද්ධවචනං උග්ගණ්හෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සති, එවං මම සාසනං පඤ්චවස්සසහස්සානි ඨස්සතීති, පතිගණ්හාතු භන්තෙ භගවාති වචනතොපි චෙතං වෙදිතබ්බං සත්ථාරා උත්තරිතරො දක්ඛිණෙය්‍යො නාම නත්ථීති, නහි ආනන්දත්ථෙරස්ස මහාපජාපතියා ආඝාතො වා වෙරං වා අත්ථි න ථෙරො තස්සා දක්ඛිණා මා මහප්ඵලා[14] අහොසීති ඉච්ඡති, පණ්ඩිතො හි ථෙරො බහුස්සුතො සෙඛපටිසම්භිදප්පත්තො සො සත්ථු දින්නස්ස මහප්ඵලභාවං පස්සමානොව[15] පතිගණ්හාතු භන්තෙ භගවාති ගහණත්ථං යාචි, පුන චිතණ්ඩවාදී ආහ: සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චාති වචනතො සත්ථා සඞ්ඝපරියාපන්නො වාති, සො වත්තබ්බො ජානාසි පන ත්වං කති සරණානි[16] කති අවෙච්චප්පසාදාති, ජානන්තො තීණීති[17] වක්ඛති, තතො වත්තබ්බො තව ලද්ධියා සත්ථු සඞ්ඝපරියාපන්නත්තා ද්වෙ යෙව හොන්ති, එවං

---

1. කච්චායන b
2. තරං b. S.
3. රාජමහාමත්තාදයොපි b.
4. වා S. ච b. 5. නමකතං b.
6. විපුලප්ඵලෙසිනානි b.
7. නාතීති b, පන 1.
8. බාහිත්වා b. S.
9. චාපි S. වාපි b.
10. මය්හම්පි b.
11. හි කිර b.
12. සඞ්ඝෙ b. S. [තීණි
13. දාතබ්බං S. 17 තීණි
14. මහප්ඵලාමා S. මහප්ඵලා 1.
15. භාවෙ b. සම්පස්සමානොණ
16. කතීS. සරණා b, S. [b, S

සනෙත ච[1] අනුජානාමි භිකඛවෙ තීහි සරණගමනෙහි පබබජජං උප
සමපදනති එවං අනුඤඤාතා පබබජජාපි[2] උපසමපදාපි න රුහති,
තසමා ත්වං නෙව පබබජිතොසි න ගිහි,[3] සමමාසමබුදෙධ ච[4] ගනධකුටියං
නිසිනෙන භිකඛූ උපොසථමපි පවාරණමපි සඞඝකමමානිපි කරොනති,
තානි සඤඤුසඞඝපරියාපනනතතා කුපපානි භවෙයයුං න ච හොනති
තසමා න වතතබබමෙතං සඞඝා සඞඝපරියාපනෙනාති. **ආපාදිකාති**
සංවඩ්ඪිකා[5] තුමහාකං හතථපාදෙසු හතථපාදකිචචං අසාධෙනතසු
හතෙථ ච පාදෙ ච වඩෙඪතවා පටිජගගිකාති[6] අතෙථා; **පොසිකාති** දිව
සසස දෙව තයො වාරෙ[7] නහාපෙතවා භොජෙතවා පායෙතවා[8] තුමෙහ
පොසෙසි; **ථඤඤං පායෙසීති** නනදකුමාරෙ කිර බොධිසතතතො
කතිපාහෙනෙව දහරතරෙ[9] තසමිං ජාතෙ මහාපජාපතී අතතනො
පුතතං ධාතීනං දතවා සයං බොධිසතතසස ධාතිකිචචං සාධයමානා
අතතනො ථඤඤං පායෙසි; තං සනධාය ථෙරො එවමාහ, ඉති මහාපජා
පතියා බහුකාරතං[10] කථෙතවා ඉදානි තථාගතසස බහුකාරතං[10]
දසෙසනෙතා භගවාපි **භනෙතති** ආදිමාහ, තතථ **භගවනතං භනෙත[11]**
ආගමමාති භගවනතං පටිචච නිසසාය සනධාය; අථ භගවා ඒසු උප
කාරෙසු අතිරෙකතරං අනුමොදනෙතා **එවමෙතනති** ආදිමාහ, තතථ
යංහානනද පුගගලො පුගගලං ආගමමාති යං ආචරියපුගගලං
අනෙතවාසිකපුගගලො ආගමම; **ඉමසසානනද පුගගලසස ඉමිනා**
පුගගලෙනාති ඉමසස ආචරියපුගගලසස ඉමිනා අනෙතවාසිකපුගග
ලෙන; **නසුපපතිකාරං[12] වදාමීති** පචචුපකාරං[13] න සුකරං වදාමි,
අභිවාදනාදිසු ආචරියං දිසවා අභිවාදනකරණං **අභිවාදනං** නාම;
යසමිං වා දිසාභාගෙ ආචරියො වසති ඉරියාපථෙ වා කපෙපනෙතා
තදභිමුඛොව[14] වනදිතවා ගචඡති වනදිතවා තිටඨති[15] වනදිතවා නිසීදති
වනදිතවා නිපජජති ආචරියං පන දූරතොව[16] දිසවා පචචුටඨාය
පචචුගගමනකරණං **පචචුටඨානං[17]** නාම ආචරියං පන දිසවා අඤජ
ලිමපගගයහ සීසෙ ඨපෙතවා ආචරියං නමසසති යසමිං වා දිසාභාගෙ
සො වසති තදභිමුඛොපි තථෙව නමසසති ගචඡනෙතාපි ඨිතොපි
නිසිනෙනාපි නිපනෙනාපි[18] අඤජලිමපගගයහ නමසසතියෙව[19] ඉදං
අඤජලිකමමං[20] නාම; අනුචජවිකකමමසස පන කරණං **සාමීචිකමමං**
නාම; චීවරාදිසු චීවරං දෙනෙතා න යං වා තං වා දෙති මහගඝං සත
මූලිකමපි දෙති පඤචසතමූලියමපි[21] සහසස මූලියමපි දෙතියෙව,
පිණඩපාතාදිසුපි එසෙව නයො, කිං බහුනා චතූහි පණීතපචචයෙහි

---

1. සනෙතපි S
2. පබබජජා S.
3. නෙව පබබජිතො අහොසි b. S. ගිහී S.
4. දෙවපි S.
5. සංවඩඪිකා b. S.
6. වඩෙඪතවා S. වඩඪිතා පටිජගගිතා ති b.
7. ච S.
8. භොජිතවා පායිතවා b.
9. දහරෙ b. S.
10. බහූපකාරතං b. S.
11. භගවනතං S.
12. සුපපටි b. සු°ටිකාරං S.
13. පචචුපටඨාකාරං b.
14. තදභිමුඛො b. S ම S.
15. ගචඡති b.
16. දූරතො b.
17. පචචුපටඨානං b.
18. නිසිනෙනාපි b.
19. යෙවාති b. S.
20. අඤජලිකමමං b. S.
21. සතමූලියමපි පඤචසත මූලියමපි S. සතමූලිකමපි b.

චක්කවාළන්තරං පූරෙත්වා සිනෙරුපබ්බතෙන කූටං ගහෙත්වා දෙන්තාපි ආචරියස්ස අනුච්ඡවිය[1] කිරියං කාතුං න සක්කොන්තියෙව; චුද්දස ඛො පනිමාති කස්මා ආරභි: ඉදං සුත්තං පාටිපුග්ගලික[2] දක්ඛිණං ආරබ්භ සමුට්ඨිතං; ආනන්දත්ථෙරොපි පටිග්ගණ්හාතු[3] භන්තෙ භගවාති පාටිපුග්ගලිකදක්ඛිණංයෙව සමාදපෙති, චුද්දසසු[4] ඨානෙසු දින්නදානං පාටිපුග්ගලිකං නාම හොතීති දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි; අයං පඨමාති අයං දක්ඛිණා ගණනවසෙනපි[5] පඨමා ජෙට්ඨක වසෙනපි, අයං හි පඨමා අග්ගා ජෙට්ඨිකා;[6] ඉමිස්සා දක්ඛිණාය පමාණං නාම නත්ථි, දුතිය තතියාපි පරමදක්ඛිණායෙව, සෙසා පරමදක්ඛිණා භාවං න පාපුණන්ති; බාහිරකෙ කාමෙසු වීතරාගෙති කම්මවාදිකිරිය වාදිම්හි[7] ලොකියපඤ්චාභිඤ්ඤෙ;[8] පුථුජ්ජනසීලවන්තෙති[9] පුථුජ්ජන සීලවා නාම ගොසීලධාතුකො හොති අසඨො අමායාවී පරං අපීළෙත්වා ධම්මෙන සමෙන කසියා වා වණිජ්ජාය වා[10] ජීවිතං කප්පෙන්තො; පුථුජ්ජන දුස්සීලෙති පුථුජ්ජනදුස්සීලා නාම කෙවට්ටමච්ඡබන්ධාදයො පරපීළාය[11] ජීවිතං කප්පෙන්තා. ඉදානි පාටිපුග්ගලිකදක්ඛිණාය විපාකං පරිජා නන්තො[12] තත්‍රානන්දාති ආදිමාහ, තත්ථ තිරච්ඡානගතෙති යං ගුණවසෙන උපකාරවසෙන පොසනත්ථං දින්නං ඉදං න ගහිතං, යම්පි ආලොපඅඩ්ඪආලොපමත්තං දින්නං තම්පි න ගහිතං, යං පන සුනඛ සූකරකුක්කුටකාකාදීසු[13] යස්ස කස්සචි සම්පත්තස්ස ඵලෙ පාටිකං[14] ඛිත්වා යාවදත්ථං දින්නං ඉමං සන්ධාය වුත්තං තිරච්ඡානගතෙ දානං දත්වාති; සතගුණාති සතානිසංසා; පාටිකඞ්ඛිතබ්බාති ඉච්ඡිතබ්බා; ඉදං වුත්තං හොති: අයං දක්ඛිණා ආයුසතං වණ්ණසතං සුඛසතං බලසතං පටිභානසතන්ති[15] පඤ්ච ආනිසංසසතානි දෙති[16] අත්තභාව සතෙ ආයුං දෙති වණ්ණං සුඛං බලං පටිභානං දෙති නිප්පරිතස්සං[17] කරොති; භවසතෙති වුත්තෙනපි[18] අයමෙවත්ථො; ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ නයො නෙතබ්බො,[19] සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටි පන්නෙති එත්ථ හෙට්ඨිමකොටියා තිසරණගතො[20] උපාසකොපි සොතා පත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො නාම තස්මිං දින්නදානම්පි අසං ඛෙය්‍යං අප්පමෙය්‍යං, පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨිතස්ස පන[21] තතො උත්තරිං[22] දසසීලෙ පතිට්ඨිතස්ස තතො උත්තරිං තදහුපබ්බජිත[23] සාමණෙරස්ස තතො උත්තරිං, උපසම්පන්න[24] භික්ඛුනො තතො උත්තරිං, උප සම්පන්නසෙව වත්තසම්පන්නස්ස තතො උත්තරිං, විපස්සකස්ස තතො

---

1. අනුච්ඡවිකං b. ක S.
2. පුග්ගලිකං b, S.
3. ථෙරොපි පටිග්ගණ්හාතු [b. S.
4. ච b. S.
5. ගුණවසෙනපි b. S.
6. අග්ග b. ජෙට්ඨකං b. S.
7. වාදි කිරියවාදි S.
8. භිඤ්ඤෙ S.
9. සීලවාති S, වෙති 1.
10. කසි වාණිජ්ජාය b.
11. පරං b. S.
12. පරිච්ඡින්දන්තො b. S.
13. කුක්කුටකාදීසු S.
14. ඵලං පටිකං b. S
15. භානං b. S.
16. ආයු සතං කා[illegible] S.
17. නිප්පරිතසං S.
18. සතෙපි වුත්තෙන b S.
19. වෙදිතබ්බො S.
20. තිසරණං ගතො b, S.
21. පතිට්ඨිතස්ස b.
22. උත්තරි b, මහප්ඵලං
23. පබ්බජිතස්ස b S b S.
24. උපසම්පද b සම්පන්නස්ස

උත්තරිං,[1] ආරද්ධවිපස්සකස්ස තතො උත්තරිං, උත්තමකොටියා පන මග්ගසමඞ්ගී[2] සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො නාම, එතස්ස දින්නදානං තතො උත්තරිං මහප්ඵලමෙව; කිං පන මග්ගසමඞ්ගිස්ස සක්කා දානං දාතුන්ති, ආම සක්කා; ආරද්ධවිපස්සකො හි පත්තචීවරං ආදාය[3] පිණ්ඩාය පවිසති තස්ස ගෙහද්වාරෙ ඨිතස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ඛාදනීයභොජනීයං පක්ඛිපන්ති තස්මිං ඛණෙ භික්ඛුනො මග්ගවුට්ඨානං හොති ඉදං දානං මග්ගසමඞ්ගිනො දින්නං නාම හොති, අථවා පනෙස ආසනසාලායං[4] නිසින්නො හොති, මනුස්සා ගන්ත්වා පත්ත ඛාදනීයං භොජනීයං පතිට්ඨාපෙන්ති[5] තස්මිං ඛණෙ තස්ස මග්ගවුට්ඨානං හොති, ඉදම්පි දානං මග්ගසමඞ්ගිනො දින්නං නාම, අථවා පනස්ස විහාරෙ වා ආසනසාලාය වා නිසින්නස්ස උපාසකා පත්තං ආදාය අත්තනො ඝරං ගන්ත්වා ඛාදනීයං භොජනීයං පක්ඛිපන්ති තස්මිං ඛණෙ තස්ස මග්ගවුට්ඨානං හොති, ඉදම්පි දානං මග්ගසමඞ්ගිනො දින්නං නාම, තත්ථ ලොකියං[6] උදකස්ස විය සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්න දින්නදානස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යතා වෙදිතබ්බා, තාසු තාසු මහානදීසු මහාසමුද්දෙ ච උදකස්ස විය සොතාපන්නාදීසු දින්නදානස්ස උත්තරුත්තරිවසෙන[7] අසඞ්ඛෙය්‍යතා වෙදිතබ්බා, පථවියා බලමත්තෙන[8] පදෙස පංසුං ආදිං කත්වා යාව මහාපුථුවියා[9] පංසුතො අප්පමෙය්‍යතායපි අයමෙව දීපෙතබ්බො; සත්ත ඛො පනිමාති[10] තස්මා ආරභි, සඞ්ඝෙ ගොතමි[11] දෙහි සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහං චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චාති හි[12] වුත්තං, තත්ථ සත්තසු ඨානෙසු දින්නං දානං සඞ්ඝෙ දින්නං නාම හොතීති දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි; තත්ථ බුද්ධපමුඛෙ උභතොසඞ්ඝෙති එකතො භික්ඛුසඞ්ඝො එකතො භික්ඛුනීසඞ්ඝො සත්ථා මජ්ඣෙ නිසින්නො හොතීති අයං බුද්ධපමුඛො උභතො සඞ්ඝො නාම; අයං පඨමාති ඉමාය දක්ඛිණාය සමප්පමාණා දක්ඛිණා නාම නත්ථි, දුතියදක්ඛිණාදයො පන එතං පරමදක්ඛිණං[13] න පාපුණන්ති, කිං පන තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ බුද්ධපමුඛස්ස උභතොසඞ්ඝස්ස දානං දාතුං[14] සක්කාති, සක්කා; කථං උභතො සඞ්ඝස්ස හි පමුඛෙ සධාතුකං පටිමං ආසනෙ ඨපෙත්වා ආධාරකං පට්ඨපෙත්වා දක්ඛිණොදකං ආදිං කත්වා සබ්බං සත්ථු පඨමං දත්වා උභතො සඞ්ඝස්ස දාතබ්බං එවං බුද්ධපමුඛස්ස උභතො සඞ්ඝස්ස දානං දින්නං නාම හොති, තත්ථ යං සත්ථු දින්නං තං කිං කාතබ්බන්ති: යො සත්ථාරං පටිජග්ගති වත්තසම්පන්නො භික්ඛු තස්ස දාතබ්බං, පිතුසන්තකං හි පුත්තස්ස පාපුණාති, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස[15] දාතුම්පි වට්ටති, සප්පිතෙලානි පන ගහෙත්වා දීපා ජාලිතබ්බා,[16] සාටකං ගහෙත්වා පටාකා ආරොපෙතබ්බාති; භික්ඛුසඞ්ඝෙති අපරිච්ඡින්නකමහාභික්ඛු

1. වත්ත සම්පන්නස්ස තතො උත්තරිං S.
2. සමඞ්ගිනො S.
3. ආදාය ගාමං b, S.
4. සාලාය b, S.
5. පතිට්ඨපෙන්ති b, S
6. සොණ්ඩියං b, දෙණ්ඩිය S
7. උත්තරිතරවසෙන b.S.
8. බලමණ්ඩලමත්තෙන b, S
9. යාව S, පථවියා b, S.
10. පනිමාති S.
11. ගොතමී b.S.
12. චාති S.
13. එතම්පි දක්ඛිණං S.
14. දෙතුං 1.
15. දානං S.
16. පලිතබ්බා

සඞ්ඝෙ; භික්ඛුනි[1] සඞ්ඝෙපි එසෙව නයො; ගොත්‍රභුනොති ගොත්ත[2]
මත්තකමෙව අනුභවමානා නාමමත්තසමණාති අත්‍ථො; කාසාව
කණ්ඨාති කාසාවකණ්ඨා[3] නාමකා; තෙ කිර එකං කාසාවඛණ්ඩං[4]
හත්‍ථෙ වා ගීවාය වා බන්‍ධිත්‍වා විචරිස්සන්ති ඝරද්වාරං පන තෙසං[5] පුත්ත
භරියා කසිවණිජ්ජාදිකම්මානි ච[6] පාකතිකානෙව භවිස්සන්ති, තෙසු
දුස්සීලෙසු සඞ්ඝං උද්දිස්ස දානං දස්සන්තීති එත්‍ථ දුස්සීලසඞ්ඝන්ති[7]
න වුත්තං, සඞ්ඝො හි දුස්සීලො නාම නත්‍ථි දුස්සීලා[8] පන උපාසකා
තෙසු දුස්සීලෙසු[9] භික්ඛූ සඞ්ඝං උද්දිස්ස දෙමාති දානං දස්සන්ති,[10]
ඉති භගවතා බුද්ධපමුඛෙ[11] සඞ්ඝෙ දින්නදක්ඛිණාපි ගුණසඞ්ඛාය
අසඞ්ඛෙය්‍යාති[12] වුත්තා,[13] කාසාවකණ්ඨසඞ්ඝෙ දින්නදක්ඛිණාපි ගුණ
සඞ්ඛායෙව[14] අසඞ්ඛෙය්‍යාති[15] වුත්තා, සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා හි සඞ්ඝෙ චිත්ති
කාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස හොති, සඞ්ඝෙ පන චිත්තිකාරො දුක්ක
රො,[16] යො හි සඞ්ඝගතං දක්ඛිණං දස්සාමීති දෙය්‍යධම්මං පටියාදෙත්‍වා
විහාරං ගන්‍ත්‍වා භන්‍තෙ සඞ්ඝං[17] උද්දිස්ස එකං ථෙරං දෙථාති වදති අථ
සඞ්ඝතො වා[18] සාමණෙරං ලභිත්‍වා සාමණෙරො මෙ ලද්ධොති අඤ්ඤ
ථත්තං ආපජ්ජති තස්ස දක්ඛිණා සඞ්ඝගතා න හොති, මහාථෙරං
ලභිත්‍වා මහාථෙරො මෙ ලද්ධොති සොමනස්සං උප්පාදෙන්තස්සපි[19]
න හොති යෙව, යො පන සාමණෙරං වා උපසම්පන්නං වා දහරං වා
ථෙරං වා බාලං වා පණ්ඩිතං වා යංකිඤ්චි සඞ්ඝතො ලභිත්‍වා නිබ්බෙ
මතිකො හුත්‍වා සඞ්ඝස්ස දෙමීති සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං කාතුං සක්කොති
තස්ස දක්ඛිණා සඞ්ඝගතා නාම හොති, පරසමුද්දවාසිනො කිර එවං
කරොන්ති තත්‍ථ හි එකො විහාරසාමි[20] කුටුම්බිකො සඞ්ඝගතං දක්ඛිණං
දස්සාමීති සඞ්ඝතො උද්දිසිත්‍වා එකං භික්ඛුං දෙථාති යාචි, සො එකං
දුස්සීල[21] භික්ඛුං ලභිත්‍වා නිසීදනට්ඨානං[22] ඔපුඤ්ජාපෙත්‍වා ආසනං
පඤ්ඤාපෙත්‍වා[23] උපරි විතානං බන්‍ධිත්‍වා,[24] ගන්‍ධධූමපුප්ඵෙහි පූජෙත්‍වා[25]
පාදෙ ධොවිත්‍වා තෙලෙන මක්ඛෙත්‍වා[26] බුද්ධස්ස නිපච්චාකාරං[27]
කරොන්තො විය සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරෙන දෙය්‍යධම්මං අදාසි, සො භික්ඛු
පච්ඡාභත්තං විහාරජග්ගනත්‍ථාය කුද්දාලකං[28] දෙථාති ඝරද්වාරං
ආගතො, උපාසකො නිසින්නොව කුද්දාලං පාදෙන ඛිපිත්‍වා[29] ගණ්හාති
අදාසි, තමෙනං මනුස්සා ආහංසු: තුම්හෙහි පාතො[30] එතස්ස කත
සක්කාරො වත්තුං න සක්කා, ඉදානි උපචාරමත්තකම්පි නත්‍ථි, කින්නා
මෙතන්ති, උපාසකො සඞ්ඝස්ස සො අය්‍යා චිත්තීකාරො න එතස්සාති

---

1 භික්ඛුනී b.
2. ගොත්‍ර S.
3. කණ්ඨක 1.
4. එකb. කාසාවකඛණ්ඩං [S.
5. තෙසං b. S.
6. වාණිජ්ජාදි b. නිපි S.
7. දුස්සීලො සඞ්ඝන්ති b.
8. නාම b, S.
9. ලසු S. 10. නන්තිS.
11. පපමුඛෙ b. S.
12. අසඞ්ඛාති 1.
13. වුත්තං b.
14. ගුණා b.
15. අසංඛියාති b. අසඞ්ඛාති S
16. හොති b.
17. සඞ්ඝතො b.
18. තොb. S. 19. ස්සාපිb
20. සාමි S. 21. දුස්සීලං S.
22. නිළනනට්ඨානං b.
23. පඤ්ඤපෙත්‍වා S.
24. බන්‍ධිත්‍වා S.
25. පූජ්ත්‍වා S.
26. මක්ඛිත්‍වා S.
27. නිපච්චකාරං b. S.
28. කුද්දලකං b.
29. ඛිපෙත්‍වා b, I
30. පාතොව b. S.

ආහ, කාසාවකණ්ඨසඞ්ඝස්ස දින්නදක්ඛිණං පන කො සොධෙතීති: සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලානාදයො[1] අසීතිමහාථෙරා සොධෙන්ති,[2] අපිච ථෙරා චිරපරිනිබ්බුතා ථෙරෙ ආදිං කත්වා යාවජ්ජ ධරමානා ඛීණාසවා සොධෙන්තියෙව, න පෙවාහං ආනන්ද කෙනචි පරියායෙන සඞ්ඝගතාය දක්ඛිණායාති එත්ථ අපි බුද්ධපමුඛ[3] සඞ්ඝො අපි එතරහි සඞ්ඝො අපි අනාගතෙ කාසාවකණ්ඨසඞ්ඝො, බුද්ධපමුඛසඞ්ඝො එතරහි සඞ්ඝෙන සදිසං න උපනෙතබ්බො, එතරහි සඞ්ඝො අනාගතෙ කාසාවකණ්ඨසඞ්ඝෙන සදිසං න උපනෙතබ්බො, තෙන[4] තෙනෙව සමයෙන කථෙතබ්බං, සඞ්ඝතො උද්දිසිත්වා ගහිතසමණො පුථුජ්ජනො හි[5] පාටිපුග්ගලිකො සොතාපන්නො, සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස පුථුජ්ජනසමණෙ දින්නං මහප්ඵලතරං උද්දිසිත්වා ගහිතො සොතාපන්නො පාටිපුග්ගලිකො සකදාගාමීති ආදිසුපි එසෙව නයො; සඞ්ඝෙ චිත්තීකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස හි ඛීණාසවෙ දින්නදානතො උද්දිසිත්වා ගහිතෙ දුස්සීලෙපි දින්නං මහප්ඵලතරමෙව, යං පන වුත්තං සීලවතො ඛො මහාරාජ දින්නං මහප්ඵලං නො තථා දුස්සීලෙති තං ඉමං නයං පහාය චතස්සො ඛො ඉමා ආනන්ද[6] දක්ඛිණාවිසුද්ධියොති ඉමස්මිං චතුක්කෙ දට්ඨබ්බං, දායකතො විසුජ්ඣතීති මහප්ඵලභාවෙන විසුජ්ඣති මහප්ඵලා හොතීති අත්ථො; කල්‍යාණධම්මොති සුචිධම්මො; පාපධම්මොති ලාමකධම්මො; දායකතො විසුජ්ඣතීති එත්ථ[7] වෙස්සන්තරමහාරාජා කථෙතබ්බො, සො හි ජූජකබ්‍රාහ්මණස්ස දාරකෙ දත්වා පථවිං කම්පෙසි; පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣතීති එත්ථ කල්‍යාණනදීමුඛද්වාරවාසිකො[8] කෙවට්ටො කථෙතබ්බො, සො කිර දීඝසුමනත්ථෙරස්ස[9] තික්ඛත්තුං පිණ්ඩපාතං දත්වා මරණමඤ්චකෙ[10] නිපන්නො අය්‍යස්ස මං දීඝසුමනත්ථෙරස්ස දින්නපිණ්ඩපාතො උද්ධරතීති ආහ, නෙව දායකතොති එත්ථ වඩ්ඪමානවාසී ලුද්දකො කථෙතබ්බො, සො කිර පෙතදක්ඛිණං[11] දෙන්තො එකස්ස දුස්සීලස්සෙව තයො වාරෙ අදාසි, තතියවාරෙ අමනුස්සො දුස්සීලො මං විලුම්පතීති විරවි, එකස්ස සීලවතො[12] භික්ඛුනො දත්වා පාපිතකාලෙයෙවස්ස පාපුණි, දායකතො චෙව විසුජ්ඣතීති එත්ථ අසදිසදානං කථෙතබ්බං, සා දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣතීති එත්ථ යථා නාම ඡෙකො කස්සකො[13] නිස්සාරම්පි[14] ඛෙත්තං ලභිත්වා සමයෙ කසිත්වා පංසුං[15] අපනෙත්වා සාරබීජානි පතිට්ඨපෙත්වා රත්තින්දිවං ආරක්ඛෙ[16] පමාදං අනාපජ්ජන්තො අඤ්ඤස්ස සාරඛෙත්තතො[17] අධිකතරං ධඤ්ඤං ලභති, එවං සීලවා දුස්සීලස්ස දත්වාපි ඵලං මහන්තං අධිගච්ඡතීති, ඉමිනා

1. දයොපි b
2. න්තී b.
3. පපමුඛො b. S
4. නයෙන S.
5. සමණ S. පුථුජ්ජනො
6. ඉමානන්ද b. S. [b. 1.
7. චෙත්ථ b. S.
8. වාසි b වාසී S.
9. සොමත්ථෙරස්ස b. S.
10. මඤ්චෙ b. S.
11. මතදක්ඛිණං S. පෙතො දක්ඛිණං b
12. වතො b. වතස්ස S.
13. කස්සකො S.
14. අසාරං b.
15. පංසු S.
16. ආරක්ඛිත්වා S.
17. අසාරඛෙත්තතො S.

උපායෙන සබ්බපදෙසු සුජ්ඣනවිසුජ්ඣනං වෙදිතබ්බං,[1] වීතරාගො
වීතරාගෙසූති එත්ථ වීතරාගො නාම අනාගාමී, අරහා පන එකන්ත
වීතරාගොව, තස්මා අරහතො අරහතො දින්නදානමෙව[2] අග්ගං, කස්මා
භවාලයස්ස භවපත්ථනාය අභාවතො; නනු ච[3] ඛීණාසවො දානඵලං න
සද්දහතීති දානඵලං සද්දහන්තා ඛීණාසවසදිසාව[4] හොන්ති, ඛීණාස
වෙන කතකම්මං පන නිච්ඡන්දරාගත්තා කුසලං වා අකුසලං වා න
හොති කිරියට්ඨානෙ තිට්ඨති, තෙනෙවස්ස දානං අග්ගං හොතීති
වදන්ති, කිං පන සම්මාසම්බුද්ධෙන සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස දින්නං මහප්ඵලං
උදාහු සාරිපුත්තත්ථෙරෙන සම්මාසම්බුද්ධස්ස දින්නන්ති: සම්මාසම්බුද්ධෙන
සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස දින්නං මහප්ඵලන්ති වදන්ති, කස්මා සම්මාසම්බුද්ධං
හි ඨපෙත්වා අඤ්ඤො දානස්ස විපාකං ජානිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි,
දානං හි චතූහි සම්පදාහි දාතුං[5] සක්කොන්තස්ස තස්මිංයෙව[6] අත්ත
භාවෙ විපාකං දෙති, තත්‍රිමා සම්පදා: දෙය්‍යධම්මස්ස ධම්මෙන සමෙන
පරං අපීළෙත්වා උප්පන්නතා, පුබ්බචෙතනාදිවසෙන චෙ:නාය
මහන්තතා, ඛීණාසවභාවෙන ගුණාතිරෙකතා, තං දිවසං නිරොධතො
වුට්ඨිතභාවෙන වත්ථුසම්පන්නතාති.

දක්ඛිණා[7] විභඞ්ගසුත්තං[8] ද්වාදසමං.

විභඞ්ගවග්ගො නිට්ඨිතො චතුත්ථො[9]

2. 4. 23.

එවමෙම සුතන්ති අනාථපිණ්ඩිකොවාදසුත්තං; **තත්ථ බාළ්හගිලා
නොති** අධිමත්තගිලානො මරණසෙය්‍යං උපගතො; **ආමන්තෙසීති**
ගහපතිස්ස කිර යාව පාදා වහිංසු තාව දිවසෙ දිවසෙ සකිං වා
ද්වික්ඛත්තුං වා තික්ඛත්තුං වා බුද්ධුපට්ඨානං අඛණ්ඩං අකාසි, යත්ත
කාඤ්චස්ස[10] සත්ථු උපට්ඨානං අහොසි තත්තකංයෙව මහාථෙරානං,
සො අජ්ජ ගමනපාදස්ස[11] පච්ඡින්නත්තා අනුට්ඨානසෙය්‍යං උපගතො
සාසනං පෙසෙතුකාමො අඤ්ඤතරපුරිසං[12] ආමන්තෙසි; **තෙනුපසං
කමීති** භගවන්තං ආපුච්ඡිත්වා සුරියත්ථඞ්ගමනවෙලාය උපසඞ්කමි;
පටික්කමන්තීති ඔසක්කන්ති තනුකා භවන්ති; **අභික්කමන්තීති** අභි
වඩ්ඪන්ති ඔත්ථරන්ති බලවතියො හොන්ති; **අභික්කමොසානං පඤ්ඤා
යති නො පටික්කමොති** යස්මිං හි සමයෙ මාරණන්තිකා[13] වෙදනා
උප්පජ්ජති උපරිවාතෙ ජලිතග්ගි විය හොති යාව උස්මා න පරියාදියති
තාව මහතාපි උපක්කමෙන න සක්කා වූපසමෙතුං උස්මා පන පරියා
දින්නාය වූපසම්මති,[14] අථායස්මා සාරිපුත්තො චින්තෙසි: අයං මහා

1. දාන S. විසුජ්ඣනා වෙදිතබ්බා b S
2. දින්න. දාන මෙව S.
3. නනු b. S.
4. සදිසාව න S. සදිසාන
5. සාතුං S, [b
6. යෙව ච S.
7. දක්ඛිණ b
8. සුත්තවණ්ණනා S.
9. නිට්ඨිතො චතුත්ථො වග්ගො .
10. යත්තකඤ්චස්ස S.
11. අජ්ජාගමන පාදස්ස b.
12. තර. පුරිස. b S,
13. මරණන්තිකා S.
14. වූපසම්මති

සෙට්ඨිස්ස වෙදනා මාරණන්තිකා න සක්කා පටිබාහිතුං අවසෙසා කථා නිරත්ථකා ධම්මකථමස්ස[1] කථෙස්සාමීති අථ නං[2] කථෙන්තො තස්මාතිහාති ආදිමාහ, තත්ථ තස්මාති යස්මා චක්ඛුන්තීහි ගාහෙහි ගණ්හන්තො උප්පන්නං මාරණන්තිකවෙදනං[3] පටිබාහිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි තස්මා; න චක්ඛුං උපාදියිස්සාමීති චක්ඛුං[4] තීහි ගාහෙහි න ගණ්හිස්සාමි; න ච මෙ චක්ඛුනිස්සිතන්ති[5] විඤ්ඤාණඤ්චාපි[6] මෙ චක්ඛුනිස්සිතං න භවිස්සති; න රූපන්ති හෙට්ඨා ආගතරූපං කථිතං ඉමස්මිං ඨානෙ සබ්බම්පි කාමභවරූපං කථෙන්තො ඉදමාහ;[7] න ඉධ ලොකන්ති වසනට්ඨානං වා ඝාසච්ඡාදනං වා න උපාදියිස්සාමීති අත්ථො; ඉදං හි පච්චයෙසු අපරිතස්සනත්ථං කථිතං; න පරලොකන්ති එත්ථ පන මනුස්සලොකං ඨපෙත්වා අවසෙසා පරලොකා[8] නාම ඉදං අමුකදෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා[9] අමුකට්ඨානෙ වසිස්සාමි[10] ඉදං නාම ඛාදිස්සාමි භුඤ්ජිස්සාමි නිවාසෙස්සාමි පාරුපිස්සාමීති එවරූපාය පරිතස්සනාය පහානත්ථං වුත්තං; තම්පි න උපාදියිස්සාමි න ච මෙ තං නිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතීති එවං තීහි ගාහෙහි පරිමොචෙත්වා ථෙරො දෙසනං අරහත්තනිකූටෙන නිට්ඨපෙසි; ඔලීයසීති අත්තනො සම්පත්තිං දිස්වා ආරම්මණෙසු බජ්ඣසි[11] අල්ලීයසීති; ඉති ආයස්මා ආනන්දො අයම්පි[12] නාම ගහපති එවං සද්ධො පසන්නො මරණභයස්ස[13] භායති අඤ්ඤො කො න භායිස්සතීති මඤ්ඤමානො තස්ස ගාළ්හං කත්වා ඔවාදං දෙන්තො එවමාහ, න ච මෙ එවරූපී ධම්මී[14] කථා සුතපුබ්බාති අයං උපාසකො සත්ථු සන්තිකාපි මෙ එවරූපී ධම්මකථා[15] න සුතපුබ්බාති වදති; කිං සත්ථා එවරූපිං[16] සුඛුමං ගම්භීරකථං[17] න කථෙතීති; නො න කථෙති, එවං පන ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි ඡ බාහිරානි ඡ විඤ්ඤාණකායෙ ඡ ඵස්සකායෙ ඡ වෙදනාකායෙ ඡ ධාතුයො පඤ්චක්ඛන්ධෙ චත්තාරො අරූපෙ ඉධ ලොකඤ්ච පරලොකඤ්ච[18] දස්සෙත්වා දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතවසෙන අරහත්තෙ පක්ඛිපිත්වා[19] කථිතකථා එතෙන[20] න සුතපුබ්බා, තස්මා එවං වදති, අපිචායං උපාසකො දානාධිමුත්තො[21] දානාභිරතො බුද්ධානං සන්තිකං ගච්ඡන්තො තුච්ඡහත්ථො න ගතපුබ්බො පුරෙභත්තං ගච්ඡන්තො යාගුඛජ්ජකාදීනි ගාහාපෙත්වා ගච්ඡති, පච්ඡාභත්තං සප්පිමධුඵාණිතාදීනි, තස්මිං අසති වාලිකං ගාහාපෙත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ ඕකිරති,[22] දානං දත්වා[23] බොධිසත්තගතිකො කිරෙස උපාසකො තස්මා භගවා චතුවීසති සංවච්ඡරානි උපාසකස්ස යෙභුය්‍යෙන දානකථමෙව කථෙසි,

1. ධම්මකථාය l.
2. අථ නං තං b.
3. මාරණන්තිකං b. මරණන්තිකං S. වෙදනං තං b. S.
4. චක්ඛුන්ති S.
5. නිස්සිතං විඤ්ඤාණන්ති [S.
6. ඤ්චාපි S.
7. එවමාහ b. S.
8. ඨපෙත්වා සෙසො පරලොකො ඉ. සෙසා b.
9. නිබ්බත්තෙත්වා b S.
10. භවිස්සාමි b.
11. පජ්ජසි b.
12. අයං S
13. සද්ධාසම්පන්නො මරණ [භයං S.
14. ධම්ම S.
15. රූපී කථා b.
16. රූපං b. S.
17. ගම්භීරං කථං S.
18. ලොක පරලොකං S.
19. පක්ඛිපෙත්වා b, S.
20. කථා b.
21. උපාසකො [b. S.
22. ඔකිරාපෙති b. S.
23. දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා ගෙහං ගතො b, S.

උපාසක ඉදං දුක්ඛනාම බොධිසත්තානං ගතමග්ගො, මය්හං[1] ගත මග්ගො මයා සතසහස්සකප්පාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි දුක්ඛං දිට්ඨං, එවං මයා[2] ගතමග්ගමෙව අනුගච්ඡිසි, ධම්මසෙනාපතිආදයො මහාසාවකාපි අත්තනො[3] අත්තනො සත්තිකං ආගතකාලෙ දුක්ඛකට මෙවස්ස කරොන්ති, තෙනෙවාහ **න ඛො ගහපති ගිහීනං ඔදාතවස නානං එවරූපී ධම්මී[4] කථා පටිභාතීති** ඉදං වුත්තං හොති: ගහපති[5] ගිහීනං නාම ඛෙත්තවත්ථුහිරඤ්ඤසුවණ්ණදාසිදාසපුත්තභරි යාදිසු තිබ්බො ආලයො තිබ්බං[6] නිකන්තිපරියුට්ඨානං තෙසං එත්ථ ආලයො න කන්තබ්බො[7] නිකන්ති න කාතබ්බාති කථා න පටිභාති[8] න රුච්චති,[9] **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** තස්මා උපසඞ්කමි: තුසිතභව නෙ කිරස්ස නිබ්බත්තමත්තස්සෙව[10] තිගාවුතප්පමාණං සුවණ්ණක්ඛන්ධං විය විජ්ජොතමානං අත්තභාවං උය්‍යානවිමානාදිසම්පත්තිඤ්ච දිස්වා මහතී අයං මය්හං සම්පත්ති කිං නු ඛො මෙ මනුස්සපථෙ කම්මං කතන්ති ඔලොකෙන්තො තීසු රතනෙසු අධිකාරං දිස්වා චින්තෙසි: පමාදට්ඨානම්ඉදං දෙවත්තං නාම ඉමාය හි මෙ සම්පත්තියා මොද මානස්ස සතිසම්මොසොපි[11] සියා හන්දාහං[12] ගන්ත්වා මම ජෙතවනස්ස චෙව භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තථාගතස්ස ච අරියමග්ගස්ස සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ච වණ්ණංකථෙත්වා තතො ආගන්ත්වා සම්පත්තිං අනුභවිස්සාමීති සො තථා අකාසි, තං දස්සෙතුං **අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකොති** ආදි වුත්තං, තත්ථ **ඉසිසඞ්ඝනිසෙවිතන්ති** භික්ඛුසඞ්ඝනිසෙවිතං; එවං පඨමගාථාය ජෙතවනස්ස වණ්ණං කථෙත්වා ඉදානි අරියමග්ගස්ස වණ්ණං[13] කථෙන්තො **කම්මං විජ්ජා චාති** ආදිමාහ, තත්ථ **කම්මන්ති** මග්ගචෙතනා **විජ්ජාති** මග්ගපඤ්ඤා **ධම්මොති**[14] සමාධිපක්ඛිකො ධම්මො;[15] **සීලං ජීවිතමුත්තමන්ති** සීලෙ පතිට්ඨිතස්ස ජීවිතං උත්තමන්ති දස්සෙති; අථවා **විජ්ජාති** දිට්ඨිසඞ්කප්පා; **ධම්මොති** වායාම සති සමාධයො; **සීලන්ති** වාචාකම්මන්තාජීවා; **ජීවිතමුත්තමන්ති** එතස්මිං සීලෙ පතිට්ඨි තස්ස[16] ජීවිතං නාම උත්තමං; **එතෙන මච්චා සුජ්ඣන්තීති** එතෙන අට්ඨඞ්ගිකෙන මග්ගෙන සත්තා විසුජ්ඣන්ති; **තස්මාති** යස්මා මග්ගෙන විසුජ්ඣන්ති න ගොත්තධනෙහි තස්මා; **යොනිසො විචිනෙ ධම්මන්ති** උපායෙන සමාධිපක්ඛියං[17] ධම්මං විචිනෙය්‍ය; **එවං තත්ථ විසුජ්ඣතීති** එවං තස්මිං අරියමග්ගෙ විසුජ්ඣති: අථවා **යොනිසො විචිනෙ ධම්මන්ති** උපායෙන පඤ්චක්ඛන්ධධම්මං විචිනෙය්‍ය; **එවං තත්ථ විසුජ්ඣ තීති** එවං තෙසු චතුසු සච්චෙසු විසුජ්ඣති, ඉදානි සාරිපුත්තස්ස[18] ථෙරස්ස වණ්ණං කථෙන්තො **සාරිපුත්තො වාති** ආදිමාහ, තත්ථ

---

1. මය්හම්පි b.
2. මෙ S.
3. කාපි S.
4. ධම්ම S.
5. ගහාති S.
6. තිබ්බා 1.
7. කන්තබ්බා b. S.
8. නප්පටිභාති S
9. සං රුච්චතීති b.
10. මත්තකස්සෙව S.
11. සම්මොසො S
12. හන්දමාහං b.
13. මග්ගං 1.
14. ධම්මාති S.
15. පක්ඛිකා ධම්මා S.
16. සීලෙ ඨිතස්ස S.
17. පක්ඛං S.
18. පුත්ත b, S, ථෙර S.

සාරිපුත්තොවාති අවධාරණවචනං; එතෙහි පඤ්ඤාදීහි සාරිපුත්තොව සෙය්‍යොති වදති; උපසමෙනාති කිලෙසඋපසමෙන; පාරගතොති නිබ්බානගතො;[1] යො කොචි නිබ්බානං පත්තො භික්ඛු සො එතාව පරමො සියා න ථෙරෙන උත්තරිතරො නාම අත්ථීති වදති, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අනාථපිණ්ඩිකොවාදසුත්තං පඨමං.[2]

---

2. 4. 24.

එවමෙම සුතන්ති ඡන්නොවාදසුත්තං; තත්ථ ඡන්නොති එවං නාමකො ථෙරො; න අභිනික්ඛමනං නික්ඛන්තථෙරො; පටිසල්ලානාති ඵලසමාපත්තිතො; ගිලානපුච්ඡකාති ගිලානුපට්ඨානං[3] නාම බුද්ධපසත්ථං[4] බුද්ධවණ්ණිතං, තස්මා එවමාහ; සත්ථන්ති ජීවිතහාරකසත්ථං;[5] නාවකඞ්ඛාමීති න ඉච්ඡාමි; අනුපවජ්ජන්ති අනුප්පත්තිකං අප්පටිසන්ධිකං; එතං මමාති ආදීනි තණ්හාමානදිට්ඨිගාහවසෙන වුත්තානි; නිරොධං දිස්වාති වයං ඤත්වා; නෙතං මම නෙසො හමස්මි න මෙසො අත්තාති සමනුපස්සාමීති අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති සමනුපස්සාමි; තස්මාති යස්මා මාරණන්තිකවෙදනං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො සත්ථං ආහරාමීති[6] වදති, තස්මා; පුථුජ්ජනො ආයස්මා, තෙන ඉදම්පි[7] මනසිකරොහීති දීපෙති; නිච්චකප්පන්ති නිච්චකාලං; නිස්සිතස්සාති තණ්හාදිට්ඨීහි නිස්සිතස්ස; චලිතන්ති විප්ඵන්දිතං හොති; පස්සද්ධීති කායචිත්තපස්සද්ධි[8] කිලෙසපස්සද්ධි නාම හොතීති අත්ථො; නතීති තණ්හා;[9] නති අසතීති භවත්ථාය ආලයනිකන්තිපරියුට්ඨානෙ[10] අසති; ආගති ගති න හොතීති පටිසන්ධිවසෙන ආගති නාම[11] චුතිවසෙන ගමනං[12] නාම න හොති; චුතූපපාතොති චවනවසෙන චුති උපපජ්ජනවසෙන උපපාතො; නෙවිධ[13] න හුරං න උභයමන්තරෙනාති න ඉධ ලොකෙ න පරලොකෙ න උභයත්ථ හොති; එසෙවන්තො දුක්ඛස්සාති වට්ටදුක්ඛකිලෙසදුක්ඛස්ස අයමෙව අන්තො අයං පරිච්ඡෙදෙ පරිවටුමභාවො[14] හොතීති අයමෙව හි එත්ථ අත්ථො; යෙ පන උභයමන්තරෙනාති වචනං ගහෙත්වා අන්තරා භවං ඉච්ඡන්ති තෙසං උත්තරං හෙට්ඨා වුත්තමෙව; සත්ථං ආහරෙසීති ජීවිතහාරකසත්ථං ආහරි, කණ්ඨනාළිං ඡින්දි, අථස්ස තස්මිං ඛණෙ මරණභයං ඔක්කමි; ගතිනිමිත්තං උපට්ඨාසි, සො අත්තනො පුථුජ්ජනභාවං ඤත්වා සංවිග්ගො විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සඞ්ඛාරෙ පරිග්ගණ්හන්තො අරහත්තං පත්වා සමසීසී හුත්වා පරිනිබ්බායි, සම්මුඛායෙව අනුපවජ්ජතා ව්‍යාකතාති[15] කිඤ්චාපි ඉදං ථෙරස්ස පුථුජ්ජනකාලෙ ව්‍යාකරණං

---

1. පාරං - නිබ්බානං b.
2. සුත්තවණ්ණනා, නිට්ඨිතා S.
3. ගිලානුපට්ඨානං S.
4. නාම b. පසංසිතං b.
5. ජීවිතාහාර b. සත්ථං නාම S.
6. හරාමීති S.
7. ඉදං b.
8. කාය චිත්තස්ස පස්සද්ධි b
9. තණ්හාති b.
10. පරියුට්ඨානෙසු b.
11. නාම න හොති b.
12. ගති S.
13. විධ S.
14. පච්ඡෙදෙ පාරිමි වටුමභාවො S.
15. හොන්ති b.

හොති[1] එතෙන පන ව්‍යාකරණෙන අනන්තරායමස්ස පරිනිබ්බානං අහොසි, තස්මා භගවා තදෙව[2] ව්‍යාකරණං ගහෙත්වා කථෙසි; උපවජ්ජකුලානීති උපසඞ්කමිතබ්බකුලානි; ඉමිනා ථෙරෙ භන්තෙ එවං උපට්ඨාකෙසු[3] ච උපට්ඨායිකාසු ච විජ්ජමානාසු සො භික්ඛු තුම්හාකං සාසනෙ පරිනිබ්බායිස්සතීති පුච්ඡි,[4] අථස්ස භගවා කුලෙසු සංසග්ගාභාවං දීපෙන්තො හොන්ති හෙතෙ[5] සාරිපුත්තාති ආදිමාහ: ඉමස්මිං කිර ඨානෙ ථෙරස්ස කුලෙසු අසංසට්ඨභාවො පාකටො අහොසි. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ඡන්නොවාදසුත්තං දුතියං.

---

2. 4. 24.

එවමෙම සුත්තන්ති පුණ්ණොවාදං;[6] තත්ථ පටිසල්ලානාති එකීභාවා;[7] තඤ්චෙති තං චක්ඛුඤ්ච රූපඤ්ච; නන්දිසමුදයා දුක්ඛසමුදයොති නන්දියා තණ්හාය සමොධානෙන පඤ්චක්ඛන්ධදුක්ඛස්ස සමොධානං හොති; ඉති ඡසු ද්වාරෙසු දුක්ඛං සමුදයොති[8] ද්වින්නං සච්චානං වසෙන වට්ටං මත්ථකං[9] පාපෙත්වා දස්සෙසි, දුතියනයෙ නිරොධොමග්ගාති ද්වින්නං සච්චානං වසෙන විවට්ටං[10] මත්ථකං පාපෙත්වා දස්සෙසි, ඉමිනා ච ත්වං පුණ්ණාති පාටිඑක්කා;[11] අනුසන්ධි, එවං තාව වට්ටවිවට්ටවසෙන දෙසනං අරහත්තෙන පක්ඛිපිත්වා[12] ඉදානි පුණ්ණථෙරං[13] සත්තසු ඨානෙසු සීහනාදං නදාපෙතුං ඉමිනා ච ත්වන්ති ආදිමාහ; චණ්ඩාති දුට්ඨා කිබ්බිසා; ඵරුසාති කක්ඛළා; අක්කොසිස්සන්තීති දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසිස්සන්ති; පරිභාසිස්සන්තීති කිං සමණො නාම ත්වං ඉදඤ්ච (ත[14] කරිස්සාමීති තජ්ජෙස්සන්ති; එවමෙත්ථාති එවං මය්හං එත්ථ[15] භවිස්සති; දණ්ඩෙනාති චතුහත්ථදණ්ඩෙන[16] වා ඝටිකමුග්ගරෙන වා; සත්ථෙනාති එකතො ධාරාදිනා; සත්ථහාරකං පරියෙසන්තීති ජීවිතහාරකං සත්ථං පරියෙසන්ති; ඉදං ථෙරො තතියපාරාජිකවත්ථුස්මිං අසුභකථං සුත්වා අත්තභාවෙන ජිගුච්ඡන්තානං[17] සත්ථහාරකපරියෙසනං සන්ධායාහ; දමූපසමෙනාති එත්ථ දමොති[18] ඉන්ද්‍රියසංවරාදීනං එතං නාමං:-

"සච්චෙන දන්තො දමසා උපෙතො
වෙදන්තගූ වුසිත[19] බ්‍රහ්මචරියො" ති.

එත්ථ හි ඉන්ද්‍රිය සංවරො දමොති වුත්තො:-

"යදි සච්චා දමා[20] චාගා-
ඛන්ත්‍යාභියො න[21] විජ්ජති" ති.

---

1 හොතීති එතෙන පන ව්‍යාකරණං හොතීති 1.
2. තමෙව b. S.
3. උපට්ඨායකෙසු 1.
4. පුච්ඡති b. S.
5. පොංසන්ති b. සන්තානිS
6. චංදසුත්තං b. S.
7. එකීභාවා b.
8. දුක්ඛ සමුදයොති 1 S.
9. වට්ටමත්ථකං b. S.
10. විවට්ට S.
11. එකෙකාව S.
12. පක්ඛිපෙත්වා b. S.
13. ථෙරං b. S.
14. ඉදඤ්චb, S. 15. එත්ථ 1.
16. චතුහත්ථෙන දණ්ඩෙන [b. S
17. ජිගුච්ඡතං b. S.
18. දමෙනාති 1.
19. වුසිත b.
20. සච්චදමා b.
21. ඛන්ත්‍යා b. භියොධ S.

එත්ථ පඤ්ඤා දමොති වුත්තා,[1] "දානෙන දමෙන සංයමෙන[2] සච්චවජ්ජෙනා"ති එත්ථ උපොසථකම්මං දමොති වුත්තං, ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ඛන්ති දමොති වෙදිතබ්බා; උපසමොති[3] තස්සෙව වෙවචනං; අථඛො ආයස්මා පුණ්ණොති කො පනෙස පුණ්ණො කස්මා ච පනෙත්ථ ගන්තුකාමො අහොසීති: සුනාපරන්තවාසිකො එව එස[4] සාවත්ථියං පන අසප්පායවිහාරං සල්ලක්ඛෙත්වා තත්ථ ගන්තුකාමො අහොසීති;[5] තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා:[6] සුනාපරන්තරට්ඨෙ කිර එකස්මිං වාණිජකගාමෙ[7] එතෙ ද්වෙ භාතරො තෙසු කදාචි ජෙට්ඨො පඤ්චසකටසතානි ගහෙත්වා ජනපදං ගන්ත්වා භණ්ඩං ආහරති, කදාචි කනිට්ඨො; ඉමස්මිං පන සමයෙ කනිට්ඨං ඝරෙ ඨපෙත්වා ජෙට්ඨභාතිකො පඤ්චසකටසතානි ගහෙත්වා ජනපදචාරිකං චරන්තො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවනස්ස නාතිදූරෙ සකටසත්ථං[8] නිවාසෙත්වා භුත්තපාතරාසො පරිජනපරිවුතො ඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදි, තෙන ච සමයෙන සාවත්ථිවාසිනො භුත්තපාතරාසා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය සුද්ධුත්තරාසඞ්ගා ගන්ධපුප්ඵාදිහත්ථා යෙන බුද්ධො යෙන ධම්මො යෙන සඞ්ඝො තන්නින්නා තප්පොණා තප්පබ්භාරා හුත්වා දක්ඛිණද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා ජෙතවනං ගච්ඡන්ති, සො තෙ දිස්වා කහං ඉමෙ ගච්ඡන්තීති එකං[9] මනුස්සං පුච්ඡි, කිං ත්වං අය්‍යො[10] න ජානාසි ලොකෙ බුද්ධධම්මසඞ්ඝරතනානි නාම උප්පන්නානි, ඉච්චෙස මහාජනො සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මකථං[11] සොතුං ගච්ඡතීති, තස්ස බුද්ධොති වචනං[12] ඡවිචම්මාදීනි ඡින්දිත්වා අට්ඨිමිඤ්ජං ආහච්ච අට්ඨාසි, අථත්තනො[13] පරිජනපරිවුතො තාය පරිසාය සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු මධුරස්සරෙන[14] ධම්මං දෙසෙන්තස්ස පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා පබ්බජ්ජාය චිත්තං උප්පාදෙසි, අථ තථාගතෙන කාලං විදිත්වා පරිසාය උය්‍යොජිතාය සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා දුතියදිවසෙ මණ්ඩපං කාරෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා[15] බුද්ධප්පමුඛස්ස[16] සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා[17] භුත්තපාතරාසො උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය භණ්ඩාගාරිකං පක්කොසාපෙත්වා එත්තකං භණ්ඩං විස්සජ්ජිතං එත්තකං න විස්සජ්ජිතන්ති[18] සබ්බං ආචික්ඛිත්වා ඉමං සාපතෙය්‍යං මය්හං කනිට්ඨස්ස දෙහීති සබ්බං නිය්‍යාතෙත්වා[19] සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානපරායනො[20] අහොසි, අථස්ස කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තස්ස කම්මට්ඨානං න උපට්ඨාති, තතො චින්තෙසි: අයං ජනපදො මය්හං අසප්පායො යන්නූනාහං සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා

---

1. වුත්තො 1, b.
2. දමෙන .
3. වෙදිතබ්බො L. උපසමෙනාති b.
4. වාසිකො එසො b. S.
5. අහොසි b. S.
6. අනුපුබ්බී කථා b.
7. වාණිජගාමෙ S.
8. සකටසත්ථං S.
9. එක b
10. අය්‍ය S.
11. ධම්මිකථං b.
12. වචනං සුත්වා b.
13. අථ අත්තනො b. S.
14. මධුරස්සරෙන b.
15. පඤ්ඤපෙත්වා b. S
16. බුද්ධප්පමුඛස්ස b. S.
17. දත්වා [illegible] යාවතා [illegible] අනුමොදනං [illegible] S.
18. එත්තකං (ධනං) සබ්බං (විස්සජ්ජිතන්ති S) විස්සජ්ජ
19. නිය්‍යාතෙත්වා [illegible] b. S
20. පරායණො b. [1, S.

සත්ථරවණ්ණමෙව[1] ගවෙජ්ජන්ති අථ[2] පුබ්බණ්හසමයෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා සායණ්හෙ[3] පටිසල්ලාණා වුට්ඨහිත්වා භගවන්තං උපසඞ්කම්ම[4] කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සීහනාදං නදිත්වා පක්කාමි,[5] තෙන වුත්තං අථ ඛො ආයස්මා පුණ්ණො -පෙ- විහරතීති, කත්ථ පනායං විහාසීති, චතූසු ඨානෙසු විහාසි, සුනාපරන්තරට්ඨං තාව පවිසිත්වාච[6] අම්බහත්ථපබ්බතෙ[7] නාම වසිත්වා[8] වාණිජගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි, අථ නං කනිට්ඨභාතා සඤ්ජානිත්වා භික්ඛං දත්වා භන්තෙ අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා ඉධෙව වසථාති පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා තත්ථෙව වසාපෙසි, තතො සමුද්දගිරිවිහාරං නාම අගමාසි, තත්ථ අයකන්තපාසාණෙහි පරිච්ඡින්දිත්වා කතචඞ්කමො අත්ථි තං කොචි චඞ්කමෙතුං[9] සමත්ථො නාම නත්ථි, තත්ථ සමුද්දවීචියො[10] ආගන්ත්වා අයකන්තපාසාණෙසු පහරිත්වා මහාසද්දං කරොන්ති, ථෙරො කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තානං ඵාසු විහාරො හොතූති සමුද්දං නිස්සද්දං[11] කත්වා අධිට්ඨාසි, තතො මාතුලගිරිං නාම අගමාසි, තත්ථ සකුණසඞ්ඝො උස්සන්නො රත්තිං ච දිවා ච සද්දො එකාබද්ධොව[12] හොති, ථෙරො ඉමං[13] ඨානං අඵාසුකන්ති තතො මකුලකාරාමවිහාරං නාම ගතො, සො වාණිජගාමස්ස නාතිදූරෙ නාච්චාසන්නො[14] ගමනාගමනසම්පන්නො[15] විවිත්තො අප්පසද්දො; ථෙරො ඉමං[16] ඨානං ඵාසුකන්ති තත්ථ රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානචඞ්කමනාදීනි කාරෙත්වා වස්සං උපගඤ්ඡි,[17] එවං චතූසු ඨානෙසු විහාසි; අථෙකදිවසං තස්මිංයෙව[18] අන්තොවස්සෙ පඤ්චවාණිජකසතානි[19] පරසමුද්දං ගච්ඡාමාති නාවාය භණ්ඩං පක්ඛිපිංසු;[20] නාවාරොහණදිවසෙ ථෙරස්ස කනිට්ඨභාතා ථෙරං භොජෙත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාපදානි ගහෙත්වා වන්දිත්වා ගච්ඡන්තො භන්තෙ මහාසමුද්දො නාම අප්පමෙය්‍යො[21] අනෙකන්තරායො අම්හෙ ආවජ්ජෙය්‍යාථාති වත්වා නාවං ආරුහි,[22] නාවා උත්තමජවෙන ගච්ඡමානා අඤ්ඤතරං[23] දීපකං පාපුණි, මනුස්සා පාතරාසං කරිස්සාමාති දීපකෙ ඔතිණ්ණා,[24] තස්මිං පන දීපෙ[25] අඤ්ඤං කිඤ්චි නත්ථි චන්දනවනමෙව අහොසි, අථෙකො වාසියා රුක්ඛං ආකොටෙත්වා[26] ලොහිතචන්දනභාවං ඤත්වා ආහ: භො මයං ලාභත්ථාය පරසමුද්දං ගච්ඡාම ඉතො ච උත්තරිං[27] ලාභො නාම නත්ථි චතුරඞ්ගුලමත්තා ඝටිකා සතසහස්සං අග්ඝති හාරෙතබ්බයුත්තකං[28] භණ්ඩං හාරෙත්වා චන්දනස්ස පූරෙමාති තෙ තථා කරිංසු, චන්දනවනෙ අධිවත්ථා අමනුස්සා කුජ්ඣිත්වා ඉමෙහි

---

1. සකට්ඨානමෙව b.
2. අථඛො S.
3. සායන්හසමයෙ b. S.
4. කමිත්වා b.
5. පක්කමි b.
6. පවිසිත්වා b.
7. අජ්ජුහත්ථපබ්බතෙ b.
8. පවිසිත්වා b. S.
9. චඞ්කමිතුං b. S.
10. වීචියො b.
11. නිසද්දං q.
12. එකාබන්ධො b. එක
13. ඉදං S. [බන්ධො අහොසි S
14. නාතිදූරෙනාච්චාස
15. සම්පන්නොS [නොනා b.
16. ඉදං S.
17. උපගච්ඡි b. S.
18. තස්මිංයෙව b. S.
19. වාණිජසතානි b.
20. පක්ඛිපෙසුං b. [ගො S.
21. අප්පමෙය්‍ය b අප්පසිද්ධි
22. ආරුය්හි b S. අභිරුය්හි
23. අඤ්ඤතරං b. S (P2R,
24. උත්තිණ්ණා S.
25. තස්මිං දීපෙ b. දීපක
26. ආකොටෙත්වා S. [S
27. උත්තරිb [ලුත්තං b. S.
28. සං b. හාරෙතබ්බක

අම්හාකං චන්දනවනං නාසිතං නාසෙස්සාම නෙති චින්තෙත්වා උබ්භණ්ඩිතෙසු සබ්බං වනං එකං[1] කුණපං භවිස්සති සමුද්දමජ්ඣෙ නෙසං නාවං ඔසීදිස්සාමාති[2] ආහංසු, අථ තෙසං නාවං ආරුය්හ මුහුත්තං ගතකාලෙයෙව උප්පාදිකං උට්ඨපෙත්වා[3] සයම්පි තෙ අමනුස්සා භයානකානි රූපානි දස්සයිංසු, භීතා මනුස්සා) අත්තනො[4] අත්තනො දෙවතා නමස්සන්ති, ථෙරස්ස කනිට්ඨො චූළපුණ්ණො[5] කුටුම්බිකො මය්හං භාතා අවස්සයො හොතූති ථෙරස්ස නාමං සරමානො[6] අට්ඨාසි, ථෙරොපි කිර තස්මිං[7] ඛණෙ ආවජ්ජිත්වා තෙසං ව්‍යසනුප්පත්තිං ඤත්වා වෙහාසං උප්පතිත්වා අභිමුඛො[8] අට්ඨාසි, අමනුස්සා ථෙරං දිස්වා අය්‍යො පුණ්ණත්ථෙරො එතීති අපක්කමිංසු,[9] උප්පාදිකා සන්නිසීදි, ථෙරො මා භායථාති තෙ අස්සාසෙත්වා කහං ගන්තුකාමත්ථාති පුච්ඡි, භන්තෙ අම්හාකං සකට්ඨානමෙව ගච්ඡාමාති ආහංසු,[10] ථෙරො නාවං පණෙ[11] අක්කමිත්වා එතෙසං ඉච්ඡිතට්ඨානං ගච්ඡතූති අධිට්ඨාසි,[12] වාණිජා සකට්ඨානං ගන්ත්වා තං පවත්තිං සපුත්තක[13] දාරකස්ස ආරොචෙත්වා එථ ථෙරං සරණං ගච්ඡාමාති පඤ්චසතාපි[14] අත්තනො පඤ්චමාතුගාමසතෙහි සද්ධිං තීසු සරණෙසු පතිට්ඨාය උපාසකත්තං පටිවෙදෙසුං, තතො නාවාය භණ්ඩං ඔතාරෙත්වා ථෙරස්සෙකං කොට්ඨාසං කත්වා අයං භන්තෙ තුම්හාකං කොට්ඨාසොති ආහංසු, ථෙරො මය්හං විසුං කොට්ඨාසකිච්චං නත්ථි, සත්ථා පන තුම්හෙහි දිට්ඨපුබ්බොති, න දිට්ඨපුබ්බො භන්තෙති, තෙන හි ඉමිනා සත්ථු මණ්ඩලමාලං කරොථ එවං සත්ථාරං පස්සිස්සථාති, තෙ සාධු භන්තෙති තෙන ච කොට්ඨාසෙන අත්තනො ච කොට්ඨාසෙහි මණ්ඩලමාලං කාතුං ආරභිංසු, සත්ථාපි කිර[15] ආරද්ධකාලතො පට්ඨාය පරිභොගං අකාසි, ආරක්ඛමනුස්සා රත්තිං ඔභාසං දිස්වා මහෙසක්ඛා දෙවතා අත්ථීති සඤ්ඤං කරිංසු, උපාසකා මණ්ඩලමාලං ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච සෙනාසනානි නිට්ඨපෙත්වා දානසම්භාරං සජ්ජෙත්වා කතං භන්තෙ අම්හෙහි අත්තනො කිච්චං සත්ථාරං පක්කොසථාති ථෙරස්ස ආරොචෙසුං, ථෙරො සායන්හසමයෙ ඉද්ධියා සාවත්ථිං ගන්ත්වා[16] භන්තෙ වාණිජගාමවාසිනො තුම්හෙ දට්ඨුකාමා තෙසං අනුකම්පං කරොථාති භගවන්තං යාචි, භගවා අධිවාසෙසි ථෙරො භගවතො අධිවාසනං විදිත්වා සකට්ඨානමෙව පච්චාගතො, භගවාපි ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි, ආනන්ද සෙව[17] සුනාපරන්තෙ වාණිජගාමෙ පිණ්ඩාය චරිස්සාම, ත්වං එකූනපඤ්චසතානං භික්ඛූනං සලාකං දෙහීති, ථෙරො සාධු භන්තෙති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා නභචාරිකා[18] භික්ඛූ සලාකං ගණ්හන්තූති ආහ, තං දිවසං

---

1. සබ්බං එක S.
2. ඔසීදාපෙස්සාමාති S.
3. උපට්ඨපෙත්වා S.
4. මනුස්සා b S
5. චූළපුණ්ණො b.
6. ථෙරස්සනාමස්සමානො b.
7. තස්මිංයෙව b. S.
8. සම්මුඛෙ b. අභිමුඛෙS
9. පක්කමිංසු b.
10. ථෙරො b.
11. ථලෙ b නාවං ථලෙS
12. අධිට්ඨාසි b
13. පුත්ත b S.
15. කිරස්ස b.
14. සතා b.
16. පත්වා b. S
17. සෙවෙ S.
18. ආරොචෙත්වාන පිණ්ඩචාරිකා b. පිණ්ඩචාරිකාS

කුණ්ඩධානත්ථෙරො පඨමං සලාකං අග්ගහෙසි, වාණිජගාමවාසිනොපි සෙව[1] කිර සත්ථා ආගමිස්සතීති ගාමමජ්ඣෙ මණ්ඩපං කත්වා දානග්ගං සජ්ජයිංසු, භගවා පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසීදි, සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හමහොසි, සො කිං ඉදන්ති ආවජ්ජිත්වා[2] සත්ථු සුනාපරන්තගමනං දිස්වා විස්සකම්මං[3] ආමන්තෙසි, තාත අජ්ජ භගවා තිංසමත්තානි[4] යොජන සතානි පිණ්ඩචාරං ගමිස්සති[5] පඤ්ච කූටගාර සතානි මාපෙත්වා ජෙත වනද්වාරකොට්ඨකමත්ථකෙ[6] ගමනසජ්ජානි කත්වා ඨපෙහීති සො තථා අකාසි, භගවතො කූටාගාරං චතුමුඛං අහොසි, ද්වින්නං අග්ගසාවකානං ද්විමුඛානි, සෙසානි එකමුඛානි, සත්ථා ගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම පටිපාටියා ඨපිතකූටාගාරෙසු ධුර[7] කූටාගාරං පාවිසි, ද්වෙ අග්ගසාවකෙ ආදිං කත්වා එකූනපඤ්චභික්ඛුසතානිපි කූටාගාරගතානි[8] අහෙසුං, එකං තුච්ඡකූටාගාරං අහොසි, පඤ්චකූටාගාරසතානි ආකාසෙ උප්පතිංසු, සත්ථා සච්චබන්ධපබ්බතං නාම පත්වා කූටාගාරං ආකාසෙ ඨපෙත්වා[9] තස්මිං පබ්බතෙ සච්චබන්ධො නාම මිච්ඡාදිට්ඨිකතාපසො මහාජනං මිච්ඡාදිට්ඨිං උග්ගණ්හාපෙන්තො[10] ලාභග්ගයසග්ගපත්තො[11] හුත්වා වසති, අබ්භන්තරෙ චස්ස[12] අන්තොචාටියං පදීපො විය අරහත්තස්ස උපනිස්සයො ජලති, තං දිස්වා ධම්මමස්ස කථෙස්සාමීති ගන්ත්වා ධම්මං දෙසෙසි, තාපසො දෙසනාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි, මග්ගෙනෙවස්ස අභිඤ්ඤා ආගතා, එහිභික්ඛු හුත්වා ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරො[13] කූටාගාරං පාවිසි, භගවා කූටාගාරගතෙහි පඤ්චභික්ඛුසතෙහි සද්ධිං වාණිජගාමං ගන්ත්වා කූටාගාරානි අදිස්සමානකානි කත්වා වාණිජගාමං පාවිසි, වාණිජා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා සත්ථාරං මකුලකාරාමං නයිංසු, සත්ථා මණ්ඩලමාලං පාවිසි[14], මහාජනො යාව සත්ථා භත්තදරථං පටිප්පස්සම්භෙතීති[15] පාතරාසං කත්වා උපොසථඞ්ගානි සමාදාය බහුං ගන්ධං ච[16] පුප්ඵං ච ආදාය ධම්මසවනත්ථාය ආරාමං පච්චාගමාසි, සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි, මහාජනස්ස බන්ධනමොක්ඛො ජාතො, මහන්තං බුද්ධකොලාහලං අහොසි, සත්ථා මහාජනස්ස සඞ්ගහත්ථං කතිපාහං තත්ථෙව වසි, අරුණං පන මහාගන්ධකුටියංයෙව උට්ඨපෙසි, තත්ථ කතිපාහං වසිත්වා වාණිජගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ත්වං ඉධෙව වසාහීති පුණ්ණත්ථෙරං නිවත්තෙත්වා අන්තරෙ නම්මදානදී[17] නාම අත්ථි, තස්සා තීරං අගමාසි, නම්මදානාගරාජා[18] සත්ථු පච්චුග්ගමනං කත්වා නාගභවනං පවෙසෙත්වා[19] තිණ්ණං රතනානං සක්කාරං අකාසි,

1. වැසිනො b. සෙවව S
2. ආවජ්ජෙත්වා b. S.
3. විශ්වකම්මං b. විස්සුකම්ම S
4. තිංසමත්තානි b
5. පිණ්ඩචාරං චරිස්සති b
6. කොට්ඨම්මත්ථකෙ b
7. චර S
8. කූටාගාරං ගන්ත්වා නිසින්නා b, එකූනපඤ්චකූටාගාරසතානි S.
9. ඨපෙසි S
10. ගණ්හාපෙන්තො S.
11. ලාභග්ගප්පත්තො b. ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො
12. අබ්භන්තරෙපස්ස S.
13. ධරො හුත්වා b
14. සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි මහාජනස්ස මණ්ඩලමාලං
15. භත්තදරථං පටිපස්සම්භෙත්තීතිච b. S. [පාවිසි S.
16. ගන්ධ S [S
17. අන්තරෙන නිම්මදානදී
18. නිම්මි, S. [හුත්වාච S.
19. පවිසෙත්වා b.

සත්ථා තස්ස ධම්මං කථෙත්වා නාගභවනා නික්ඛමි, සො මග්ගං භන්තෙ පරිචරිතබ්බං දෙථාති යාචි, භගවා නම්මදානදීතීරෙ පදචෙතියං දස්සෙසි, තං වීචිසු[1] ආගතාසු පිධීයති ගතාසු විවරීයති[2] මහාසක්කාරප්පත්තං අහොසි, සත්ථා තතො නික්ඛම්ම සච්චබන්ධපබ්බතං ගන්ත්වා සච්චබන්ධං ආහ, තයා මහාජනො අපායමග්ගෙ ඔතාරිතො ත්වං ඉධෙව වසිත්වා එතෙසං ලද්ධිං විස්සජ්ජාපෙත්වා[3] නිබ්බානමග්ගෙ පතිට්ඨාපෙහීති සොපි පරිචරිතබ්බං යාචි, සත්ථා ඝනපිට්ඨිපාසාණෙ අල්ලමත්තිකා[4] පිණ්ඩම්හි ලඤ්ඡනං විය පදචෙතියං දස්සෙසි, තතො ජෙතවනමෙව ගතො, තමත්ථං[5] සන්ධාය තෙනෙවන්තරවස්සෙනාති ආදි වුත්තං, **පරිනිබ්බායීති** අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි; මහාජනො ථෙරස්ස සත්තදිවසානි සරීරපූජං කත්වා බහූනි ගන්ධකට්ඨානි සමොධානෙත්වා සරීරං ඣාපෙත්වා ධාතුයො ආදාය චෙතියං අකාසි, **සම්බහුලා භික්ඛූති** ථෙරස්ස ආළාහනෙ ඨිතභික්ඛූ; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පුණ්ණොවාදසුත්තං තතියං.

---

2. 4. 25.

එවම්මෙ සුතන්ති නන්දකොවාදං;[6] තත්ථ **තෙන ඛො පන සමයෙනාති** භගවා මහාපජාපතියා යාචිතො භික්ඛුනීසඞ්ඝං උය්යොජෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ථෙරා භික්ඛූ වාරෙන භික්ඛුනියො ඔවදන්තූති සඞ්ඝස්ස භාරං අකාසි, තං සන්ධායෙතං වුත්තං, තත්ථ **පරියායෙනාති** වාරෙන; **න ඉච්ඡතීති** අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ දූරං[7] ගාමං වා ගන්ත්වා සූචිකම්මාදීනි[8] වා ආරභිත්වා අයං නාම අස්ස පපඤ්චොති[9] වදාපෙති; ඉමං[10] පන පරියායෙන ඔවාදං[11] භගවා නන්දකත්ථෙරස්සෙව කාරණා[12] අකාසි, කස්මා ඉමාසං හි භික්ඛුනීනං ථෙරං දිස්වා චිත්තං එකග්ගං හොති පසීදති තෙන තා තස්ස[13] ඔවාදං පටිච්ඡිතුකාමා[14] (ධම්මකථං සොතුකාමා) තස්මා භගවා නන්දකො අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ ඔවාදං දස්සති[15] ධම්මකථං කථෙස්සතීති වාරෙන ඔවාදං අකාසි, ථෙරො පන අත්තනො වාරං න කරොති, තං[16] කස්මාති චෙ: තා කිර භික්ඛුනියො පුබ්බෙ ථෙරස්ස ජම්බුදීපෙ රජ්ජං කාරෙන්තස්ස ඔරොධා අහෙසුං, ථෙරො පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන තං කාරණං ඤත්වා චින්තෙසි: මං ඉමස්ස භික්ඛුනීසඞ්ඝස්ස මජ්ඣෙ නිසින්නං උපමායො ච කාරණානි ච ආහරිත්වා ධම්මං කථයමානං දිස්වා අඤ්ඤෙ[17] පුබ්බෙනිවාසඤාණලාභී භික්ඛූ ඉමං කාරණං ඔලොකෙත්වා ආයස්මා නන්දකො යාවජ්ජදිවසා[18] ඔරොධෙ න විස්සජ්ජෙති සොභතායස්මා[19] ඔරොධපරි

---

1. චිච්සු b. වීචිසු S.
2. ගතාසුචදිස්සති b.
3. විසජ්ජාපෙත්වා b. S.
4. මත්තිකා b. S.
5. එතමත්ථං b. S.
6. ...දසුත්තං b. S.
7. දූර b.
8. සූචිකම්මාදීනි b.
9. සම්පජ්ජතාති b.
10. ඉදං b.
11. ඔවදනං 1.
12. භාරං S.
13. තා ථෙරස්ස S.
14. සංපටිච්ඡිතුකාමා b.
15. ඔවාදෙ දස්සති b සම්පත්තෙව S.
16. සො රති b. S [දස්සෙති 1.
17. අඤ්ඤෙ b.
18. දිවසාපි S.
19. සොභතායස්මායස්මා b.

වුත්තොති වත්තබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යාති[1] එතමත්ථං සම්පස්සමානො ථෙරෙ අත්තනො වාරං න කරෙති, ඉමාසං ච කිර භික්ඛුනීනං ථෙරස්සෙව දෙසනා[2] සප්පායා භවිස්සතීති ඤත්වා අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දකං ආමන්තෙසි, තාසං පන[3] භික්ඛුනීනං පුබ්බෙ තස්ස ඔරොධභාවජාතත්තං ඉදං වත්ථුං:[4] පුබ්බෙ කිර බාරාණසියං පඤ්චදසසතානි පඤ්චදසිසතානි[5] වාති ජඞ්ඝසහස්සං එකතොව කම්මං කත්වා එකස්මිං ඨානෙ වසි, අයං නන්දත්ථෙරො[6] තස්මිං කාලෙ ජෙට්ඨකදාසො හොති, ගොතමී ජෙට්ඨකදාසී, සා ජෙට්ඨකදාසස්ස පාදපරිචාරිකා අහොසි පණ්ඩිතා ව්‍යත්තා, ජඞ්ඝසහස්සම්පි පුඤ්ඤකම්මං කරොන්තං එකතොව[7] කරෙති, අථ වස්සූපනායිකසමයෙ පඤ්ච පච්චෙකබුද්ධා නන්දමූලකපබ්භාරතො ඉසිපතනෙ ඔතරිත්වා නගරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ඉසිපතනමෙව ගන්ත්වා වස්සූපනායිකකුටියා අත්ථාය හත්ථකම්මං යාචිස්සාමාති චීවරං පාරුපිත්වා[8] සායණ්හසමයෙ නගරං පවිසිත්වා සෙට්ඨිස්ස ඝරද්වාරෙ අට්ඨංසු, ජෙට්ඨකදාසී කුටං ගහෙත්වා උදකතිත්ථං ගච්ඡන්තී පච්චෙකබුද්ධෙ නගරං පවිසන්තෙ අද්දස සෙට්ඨි[9] තෙසං ආගතකාලෙ[10] කාරණං සුත්වා අම්හාකං ඔකාසො නත්ථි ගච්ඡන්තූති ආහ, අථ තෙ නගරා නික්ඛමන්තෙ ජෙට්ඨකදාසී කුටං ගහෙත්වා පවිසන්තී දිස්වා කුටං ඔතාරෙත්වා වන්දිත්වා ඔණමිත්වා මුඛං පිධාය අය්‍යා නගරං පවිට්ඨමත්තාව නික්ඛන්තා නිනු ඛොති පුච්ඡි, වස්සූපනායිකකුටියා හත්ථකම්මං යාචිතුං ආගමිම්හාති, ලද්ධං භන්තෙති න ලද්ධං උපාසිකෙති, කිං පන සා[11] කුටි ඉස්සරෙහෙව කාතබ්බා දුග්ගතෙහිපි සක්කා කාතුන්ති, යෙන කෙනචි සක්කාති, සාධු භන්තෙ මයං කරිස්සාම ස්වෙ මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති නිමන්තෙත්වා උදකං නෙත්වා පුන කුටං ගහෙත්වා ආගම්ම තිත්ථමග්ගෙ ඨත්වා ආගතාගතා[12] අවසෙසදාසියො එත්ථෙව හොථාති වත්වා සබ්බාසං ආගතකාලෙ ආහ, අම්මා[13] කිං නිච්චමෙව පරස්ස දාසකම්මං කරිස්සථ උදාහු දාසභාවතො මුච්චිතුං ඉච්ඡථාති, අජ්ජෙව මුච්චිතුමිච්ඡාම අය්‍යෙති, යදි එවං මයා පඤ්චපච්චෙකබුද්ධා හත්ථකම්මං අලභන්තා ස්වාතනාය නිමන්තිතා තුම්හාකං සාමිකෙහි එකදිවසං හත්ථකම්මං දාපෙථාති, තා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා සායං අටවිතො ආගතකාලෙ සාමිකානං ආරොචෙසුං, තෙ සාධූති ජෙට්ඨකදාසස්ස ගෙහද්වාරෙ සන්නිපතිංසු, අථ තෙ ජෙට්ඨකදාසී ස්වෙ තාතා[14] පච්චෙකබුද්ධානං හත්ථකම්මං දෙථාති ආනිසංසං ආචික්ඛිත්වා යෙපි න කාතුකාමා තෙ ගාළ්හෙන ඔවාදෙන තජ්ජෙත්වා පටිච්ඡාපෙසි, සා පුනදිවසෙ පච්චෙකබුද්ධානං භත්තං දත්වා සබ්බෙසං දාසපුත්තානං[15] සඤ්ඤං අදාසි, තෙ තාවදෙව අරඤ්ඤං පවිසිත්වා දබ්බසම්භාරෙ සමොධානෙත්වා

---

1. මඤ්ඤෙය්‍යන්ති b.
2. ධම්මදෙසනා S.
3. තාසං b.
4. වත්ථු b. S.
5. ච පඤ්චදසීසතානි S
6. නන්දො b. S. ථෙරෙ S.
7. එකතො b. S.
8. පාරුපෙත්වා b.
9. සෙට්ඨී S.
10. ආගත b.S.
11. ජනෙ, b.
12. ආගතා b. S.
13. අම්ම b. P. 2.
14. දසී ස්වාතනාය b. S.
15. දාසපුත්තානං b.

සතං සතං හුත්වා එකෙකං[1] කුටිං සචඞ්කමනාදි[2] පරිවාරං කත්වා මඤ්චපීඨපානීයපරිභොජනීයභාජනාදීනි ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ තෙමාසං තත්ථ වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා වාරභික්ඛං පට්ඨපෙසුං යො අත්තනො වාරදිවසෙ න සක්කොති තස්ස ජෙට්ඨකදාසී සක ගෙහතො නීහරිත්වා[3] දෙති, එවං තෙමාසං ජග්ගිත්වා ජෙට්ඨකදාසී එකෙකං දාසං[4] එකෙකං සාටකං විස්සජ්ජාපෙසි, පඤ්චථූලසාටකසතානි[5] අහෙසුං, තානි පරිවත්තාපෙත්වා පඤ්චන්නං පච්චෙකබුද්ධානං තිචීවරානි කත්වා අදාසි, පච්චෙකබුද්ධා යථා ඵාසුකං අගමංසු, තම්පි ජඞ්ඝසහස්සං[6] එකතො කුසලං කත්වා කායස්ස භෙදා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති[7] තානි පඤ්චමාතුගාමසතානි කාලෙන කාලං තෙසං පඤ්චන්නං පුරිසසතානං ගෙහෙ හොන්ති, කාලෙන කාලං සබ්බාපි ජෙට්ඨකදාසපුත්තස්සෙව[8] ගෙහෙ හොන්ති අථෙකස්මිං කාලෙ ජෙට්ඨකදාසපුත්තො දෙවලොකා[9] චවිත්වා රාජකුලෙ නිබ්බත්තො, තාපි පඤ්චසතා දෙවකඤ්ඤා මහාභොග කුලෙසු නිබ්බත්තිත්වා[10] තස්ස රඤ්ඤො ඨිතස්ස ගෙහං අගමංසු, එතෙන නියාමෙන සංසරන්තියො අම්හාකං භගවතො කාලෙ කොලියනගරෙ[11] දෙවදහනගරෙ ච ඛත්තියකුලෙසු නිබ්බත්තා, නන්දකත්ථෙරො[12] පබ්බජිත්වා අරහත්තං පත්තො ජෙට්ඨකදාසිධීතා වයං ආගම්ම සුද්ධොදන මහාරාජස්ස අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ[13] ඨිතා, ඉතරාපි තෙසං තෙසං රාජ පුත්තානංයෙව ඝරං ගතා, තාසං සාමිකා පඤ්චසත[14] රාජකුමාරා උදකචුම්බටකලහෙ[15] සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පබ්බජිතා, රාජධීතරො තෙසං උක්කණ්ඨනත්ථං සාසනං පෙසෙසුං, තෙ උක්කණ්ඨිතෙ භගවා කුණාලදහං නෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨපෙත්වා මහාසමයදිවසෙ[16] අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි,[17] තාපි පඤ්චසතා රාජධීතරො නික්ඛමිත්වා මහාපජාපතියා සන්තිකෙ පබ්බජිංසු, අයමායස්මා නන්දකො එතාව[18] තා භික්ඛුනියොති එවමෙතං වත්ථුං වෙදිතබ්බං,[19] රාජකාරාමොති පසෙනදිනා කාරිතො නගරස්ස දක්ඛිණාතු[20] දිසාභාගෙ ථූපාරාමසදිසෙ ඨානෙ විහාරො; සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨන්ති හෙතුනා කාරණෙන විපස්සනාපඤ්ඤාය යථාවසරසතො දිට්ඨං; තජ්ජං තජ්ජන්ති තං සභාවං තංසභාවං; අත්ථතො පන තං තං පච්චයං පටිච්ච තා තා වෙදනා උප්පජ්ජන්තීති වුත්තං හොති; පගෙවස්ස ඡායාති මූලාදීනි නිස්සාය නිබ්බත්තා ඡායා පඨමතරංයෙව අනිච්චා; අනුපහච්චාති අනුපහනිත්වා,[21] තත්ථ මංසං පිණ්ඩං පිණ්ඩං කත්වා චම්මං අල්ලියාපෙන්තා මංසකායං උපහනන්ති[22] නාම, චම්මං වට්ටං කත්වා[23] මංසෙ අල්ලියාපෙන්තා චම්මං

---

1. එකෙක b.
2. එකෙකං චඞ්කමනාදි S. එකෙකචඞ්කමනානි b.
3. ආහරිත්වා b. S.
4. ජෙට්ඨකදාසි b. එකෙ [කං දාසිං S.
5. ථූලක b.
6. තෙපි ජඞ්ඝසහස්සා S
7. නිබ්බත්තිංසු b. S.
8. දාසපුත්තස්සෙව b.
9. ලොකතො b.
10. නෙත්වා b.
11. ච S.
12. ථෙරොපි b.
13. ට්ඨානෙ S.
14. පඤ්චසතා b. S.
15. චුම්බිතකලහෙ b. චුම්බට
16. මහාසමයදිවසෙ 1. [S.
17. පතිට්ඨාපෙසි පු.
18. එතාව S.
19. වත්ථු දීපෙතබ්බං b. S.
20. දක්ඛිණ b. S.
21. අනුපහරිත්වා b. S.
22. උපහනති b. S.
23. වට්ටං බන්ධං බද්ධං කත්වා b. බන්ධං බද්ධං S

කායං[1] උපගන්ති නාම එතං[2] අත්ථා; විලිමං නහාරු[3] බන්ධනන්ති සබ්බං චම්මෙම ලග්ගං[4] විලිමංසමෙව; අන්තර[5] කිලෙසසංයොජනං[6] බන්ධනන්ති සබ්බං අන්තරා[7] කිලෙසමෙව සන්ධාය වුත්තං; සත්ථා ඛො පනිමෙති තස්මා ආහ, යා හි[8] එසා පඤ්ඤා කිලෙසෙ සංඡින්දතීති[9] වුත්තා සා න එකිකාව අත්තනො ධම්මතාය සංඡින්දිතුං[10] සක්කොති යථා පන කුඨාරි[11] සක්කොති; යථා පන කුඨාරි[11] න අත්තනො ධම්මතාය ඡෙජ්ජං ඡින්දති පුරිසස්ස තජ්ජං වායාමං පටිච්ච[12] ඡින්දති එවං න විනා ඡහි බොජ්ඣඞ්ගෙහි පඤ්ඤා කිලෙසෙ ඡින්දිතුං සක්කොති තස්මා එවමාහ; තෙනායිති යෙන කාරණෙන තයා ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි ඡ බාහිරානි ඡ විඤ්ඤාණකායෙ දීපොපමං[13] රුක්ඛොපමං ගාවූපමඤ්ච දස්සෙත්වා සත්තහි බොජ්ඣඞ්ගෙහි ආසවක්ඛයෙන දෙසනා නිට්ඨාපිතා[14] තෙන කාරණෙන එවං සෙවරි තා භික්ඛුනියො තෙනෙව ඔවාදෙන ඔවදෙය්‍යාසීති; සා සොතාපන්නාති යා සා ගුණෙහි සබ්බපච්ඡිමිකා සා සොතාපන්නා; සෙසා පන සකදාගාමි[15] අනාගාමිනියො ච ඛීණාසවා ච, යදි එවං කථං පරිපුණ්ණසඞ්කප්පාති අජ්ඣාසයපාරිපූරියා යස්සා හි භික්ඛුනියා එවමහොසි: කදා නු ඛො අහං අය්‍යස්ස නන්දකස්ස ධම්මදෙසනං සුණන්තී[16] තස්මිඤ්ඤෙව ආසනෙ සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරෙය්‍යන්ති සා[17] සොතාපත්තිඵලං සච්ඡාකාසි, යස්සා අහොසි සකදාගාමිඵලං අරහත්තන්ති සා[18] අරහත්තං සච්ඡාකාසි; තෙනාහ භගවා අත්තමනාමෙව පරිපුණ්ණසඞ්කප්පා චාති.

නන්දකොවාදසුත්තං චතුත්ථං.

---

2. 4. 26.

එවමෙම සුතන්ති රාහුලොවාදසුත්තං; තත්ථ විමුත්තිපරිපාචනියාති[19] විමුත්තිං පරිපාචෙන්තීති විමුත්ති[20] පරිපාචනියා; ධම්මාති පන්නරසධම්මා;[21] තෙ සද්ධින්ද්‍රියාදීනං විසුද්ධිකාරණවසෙන[22] වෙදිතබ්බා; වුත්තං හෙතං: අස්සද්ධෙ[23] පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො සද්ධෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො පසාදනීයෙ සුත්තන්තෙ පච්චවෙක්ඛතොති[24] ඉමෙහි තීහාකාරෙහි සද්ධින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති; කුසීතෙ[25] පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො ආරද්ධවිරියෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො සම්මප්පධානෙ පච්චවෙක්ඛතොති[26] ඉමෙහි තීහාකාරෙහි විරියින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති, මුට්ඨස්සතිපුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො

---

1. මංසකායං b. චම්මකා
2. එවං S. [සං S
3. විලිමංසනහාරු b S.
4. සබ්බචම්ම ලග්ගං S [නහාරු S.
5. වලිම 1. විලිමංසමෙව, අන්තරං S. විලිපනමංසමෙව අන්තරා b.
6. සංයොජන b. S.
7. අන්තරං b S
8. ආහාති b
9. කිලෙසෙ ඡින්දතීති b.
10. ඡින්දිතුං b. S. න, b. 1, S.
11. කුඨාර් b.
12. පටිවෙච්ච b.
13. පදීපොපමං S
14. ඨපිතා b.
15. සකදාගාමිනී S.
16. සුණෙය්‍යන්ති b.
17. කරෙය්‍යන්ති b.
18. අනාගාමිඵලං b.
19. පරිපාචනියාති b. 1.
20. පරිපාචනියාති විමුත්තියා b.
21. පණ්ණරස S.
22. ඉන්ද්‍රියාදීනි විසුද්ධිකාරණ S.
23. අසද්ධෙ b. R.
24. වෙක්ඛතො b. S.
25. කුසීතෙ b.
26. වෙක්ඛතො b. S.

උපට්ඨිතසති[1] පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරූපාසතො සතිපට්ඨානෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහාකාරෙහි සතින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති; අසමාහිතෙ පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො සමාහිතෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරූපාසතො ඣානවිමොක්ඛෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහාකාරෙහි සමාධින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති දුප්පඤ්ඤෙ පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො පඤ්ඤවන්තෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරූපාසතො ගම්භීරං[2]ඤාණචරියං පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහාකාරෙහි පඤ්ඤින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති, ඉති පඤ්චපුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො පඤ්චපුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරූපාසතො පඤ්චසුත්තන්තක්ඛන්ධෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි පන්නරසහි[3] ආකාරෙහි ඉමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි විසුජ්ඣන්තීති, අපරෙපි පන්නරස ධම්මා විමුත්තිපරිපාචනීයා සද්ධාපඤ්චමානි[4]ඉන්ද්‍රියානි, අනිච්චසඤ්ඤා අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා පහානසඤ්ඤා විරාගසඤ්ඤාති ඉමා පඤ්ච නිබ්බෙධභාගියා සඤ්ඤා, මෙඝියත්ථෙරස්ස කථිතා කල්‍යාණමිත්තතාදයො පඤ්චධම්මාති, කාය පන වෙලාය භගවතො එතදහොසීති පච්චූසසමයෙ ලොකං වොලොකෙන්තස්ස; අනෙකානි දෙවතාසහස්සානීති[5] ආයස්මතා රාහුලෙන පදුමුත්තරස්ස භගවතො පාදමූලෙ පාලිතනාගරාජකාලෙ පත්ථනං ඨපෙන්තෙන[6] සද්ධිං පත්ථනං ඨපිතදෙවතායෙව තා; තාසු[7] පන කාචි භුම්මට්ඨකා[8] දෙවතා, කාචි අන්තලික්ඛට්ඨකා,[9] කාචි චාතුම්මහාරාජිකා,[10] කාචි දෙවලොකෙ කාචි බ්‍රහ්මලොකෙ,[11] නිබ්බත්තා, ඉමස්මිං පන දිවසෙ සබ්බා එකස්මිං ඨානෙ අන්ධවනස්මිංයෙව සන්නිපතිතා ධම්මචක්ඛුන්ති උපාලිඔවාදදීඝනඛසුත්තෙසු[12] පඨමමග්ගො ධම්මචක්ඛුන්ති වුත්තො, බ්‍රහ්මායුසුත්තෙ තීණි ඵලානි, ඉමස්මිං සුත්තෙ චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ච ඵලානි ධම්මචක්ඛුන්ති වෙදිතබ්බානි; තත්‍ර හි කාචි දෙවතා සොතාපන්නා අහෙසුං, කාචි සකදාගාමී අනාගාමී[13] ඛීණාසවා, තාසඤ්ච පන දෙවතානං එත්තිකාති[14] ගණනවසෙන පරිච්ඡෙදො නත්ථි, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

රාහුලොවාදසුත්තං පඤ්චමං.

---

2. 4. 27.

එවං මෙ සුතන්ති ඡ ඡක්කසුත්තං;[15] තත්ථ ආදිකල්‍යාණන්ති ආදිම්හි කල්‍යාණං භද්දකං නිද්දොසං කත්වා දෙසිස්සාමි;[16] මජ්ඣෙ[17] පරියොසානෙපි එසෙව නයො; ඉති භගවා අරියවංසං නවහි, මහාසතිපට්ඨානං සත්තහි, මහාඅස්සපුරං සත්තහියෙව පදෙහි ථොමෙසි, ඉමං

---

1. උපට්ඨානසති b. S.
2. ගම්භිර b. S.
3. පන්නරසහි S.
4. සද්ධාදීනි පඤ්චානි b. S.
5. අනෙකානං දෙවතාසහස්සානන්ති b.
6. පට්ඨපෙන්තෙන b.
7. පට්ඨපිතදෙවතායෙව දෙවතා තාසු b, සෙව තාසු S.
8. භුම්මට්ඨකා b.
9. අන්තලික්ඛකා b, අන්තලික්ඛට්ඨිත S
10. චාතුම්මහා b.
11. දෙවලොකා කාචි බ්‍රහ්මලොකා S.
12. සුත්තන්තෙසු ආසිවිසූපම සුත්තන්තෙසු b. (මජ්ඣිම b
13. සකදාගාමිනී අනාගාමිනී S.
14. එත්තකානි b, S.
15. ඡ ඡක්කසුත්තං b, S.
16. දෙසෙස්සාමි b, S
17. මජ්ඣෙ b.

පන සුත්තං නවහි පදෙහි ථොමෙසීති,[1] වෙදිතබ්බානීති සහ විපස්සනෙන මග්ගෙන ජානිතබ්බානි; මනායතනෙන තෙභූමකචිත්ත[2] මෙව කථිතං, ධම්මායතනෙන බහිද්ධා තෙභූමකධම්මා ච මනො විඤ්ඤාණෙන ඨපෙත්වා ද්වෙ[3] පඤ්චවිඤ්ඤාණානි සෙසං ද්වාවීසතිවිධං ලොකියවිපාකචිත්තං, ඵස්සවෙදනා[4] යථාවුත්තවිපාකවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තාව; තණ්හාති විපාකවෙදනාපච්චයා ජවනක්ඛණෙ උප්පන්නතණ්හා; චක්ඛුං[5] අත්තාති පාටියෙක්කො[6] අනුසන්ධි, හෙට්ඨා කථිතානං[7] හි ද්වින්නං සච්චානං අනත්තභාවදස්සනත්ථං අයං දෙසනා ආරද්ධා, තත්ථ න උපපජ්ජතීති[8] නයුජ්ජති වෙතීති[9] විගච්ඡති නිරුජ්ඣති; අයං ඛො පන භික්ඛවෙති අයම්පි පාටියෙක්කො අනුසන්ධි; අයං හි[10] දෙසනා තිණ්ණං ගාහානං වසෙන වට්ටං දස්සෙතුං ආරද්ධා; දුක්ඛං සමුදයොති[11] ද්වින්නං සච්චානං වසෙන වට්ටං දස්සෙතුන්තිපි වදන්තියෙව; එතං මමාති ආදිසු තණ්හාමානදිට්ඨිගාහාව[12] වෙදිතබ්බා; සමනුපස්සතීති ගාහත්තයවසෙන පස්සති එවං වට්ටං දස්සෙත්වා ඉදානි තිණ්ණං ගාහානං පටිපක්ඛවසෙන[13] නිරොධගාමිනීති ඉමෙසං වා ද්වින්නං සච්චානං වසෙන විවට්ටං දස්සෙතුං අයං ඛො පනාති ආදිමාහ, නෙතං මමාති ආදීනි තණ්හාදීනං පටිසෙධවචනානි; සමනුපස්සතීති අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති[14] පස්සති එවං විවට්ටං[15] දස්සෙත්වා ඉදානි තිණ්ණං අනුසයානං වසෙන පුන වට්ටං දස්සෙතුං චක්ඛුඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ, තත්ථ අභිනන්දතීති ආදීනි තණ්හාදිට්ඨිවසෙනෙව වුත්තානි, අනුසෙතීති අප්පහීනො හොති, දුක්ඛස්සාති වට්ටදුක්ඛකිලෙසදුක්ඛස්ස, එවං තිණ්ණං අනුසයානං වසෙන වට්ටං කථෙත්වා ඉදානි තෙසං පටිපක්ඛවසෙන[13] විවට්ටං දස්සෙන්තො පුන චක්ඛුඤ්චාති ආදිමාහ, අවිජ්ජං පහායාති වට්ටමූලකං[16] අවිජ්ජං ජහිත්වා,[17] විජ්ජන්ති අරහත්තමග්ගවිජ්ජං උප්පාදෙත්වා; ඨානමෙතං විජ්ජතීති එත්තකෙන[18] කථාමග්ගෙන වට්ටවිවට්ටවසෙන දෙසනං මත්ථකං පාපෙත්වා පුන තමෙව සම්පිණ්ඩෙත්වා[19] දස්සෙන්තො එවං පස්සං භික්ඛවෙති ආදිමාහ, සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනන්ති එත්ථ අච්ඡරියමෙතං යං සමයං තථාගතො[20] දෙසෙන්තො සට්ඨි භික්ඛූ[21] අරහත්තං පත්තා, ඉමං හි සුත්තං ධම්මසෙනාපතිම්හි කථෙන්තෙපි සට්ඨි භික්ඛූ අරහත්තං පත්තා, මහාමොග්ගල්ලානෙ කථෙන්තෙපි,[22] අසීතිමහාථෙරෙසු කථෙන්තෙපි පත්තා එව,[23] එතම්පි[24] අච්ඡරියං මහාභිඤ්ඤුප්පත්තා හි තෙ සාවකා, අපරභාගෙ පන තම්බපණ්ණිදීපෙ මලියදෙවත්ථෙරො[25] නාම හෙට්ඨා ලොහපාසාදෙ

1. ථොමෙසි b. S.
2. භූමික b. S
3. මනොවිඤ්ඤාණෙනව
4. වෙදනානං 1 ඨපෙත්වා S
5. චක්ඛු b S.
6. පාටිඑක්කො b. M, W2
7. කථිතානි b,
8. උපපජ්ජන්ති b. S.
9. වෙද්ති 1.
10. අයං S. අයම්පි b.
11. දුක්ඛ සමුදයොති S.
12. ගාහාව S.
13. පටිපක්ඛප
14. දුක්ඛ අනත්තානි S. [වසෙන S.
15. වට්ටවිවට්ටං 1.
16. මූලිකං b. S.
17. පජහිත්වා b.
18. එත්තකෙනෙව b. S.
19. තමෙව b, සම්පිණ්ඩෙත්වා b. S.
20. යස්මිං S. යංසමයමෙව b. තථා
21. සට්ඨිභික්ඛූ S. [ගතෙන 1.
22. පිති 1.
23. කථෙන්තෙසු
24. එවමෙතම්පි 1. [එවං b.
25. නාමිහ S. මාලෙය්ය දෙව

ඉමං[1] සුත්තං කථෙසි තදාපි සට්ඨිභික්ඛූ අරහත්තං පත්තා, යථා ච[2] ලොහපාසාදෙ එවං ථෙරො මහාමණ්ඩපෙපි[3] ඉමං සුත්තං කථෙසි, මහාවිහාරා නික්ඛමිත්වා[4] චෙතියපබ්බතං ගතො තත්ථාපි කථෙසි, තතො සාකියවංසවිහාරෙ[5] කුටාලිවිහාරෙ අන්තරසොබ්භෙ මුතිඞ්ගණෙ වාතකපබ්බතෙ[6] පාචීනඝරකෙ දීඝවාපියං ලොකන්දරෙ ගාමෙණ්ඩවාලෙ[7] කථෙසි, තෙසුපි ඨානෙසු සට්ඨි සට්ඨි භික්ඛූ අරහත්තං පත්තා, තතො නික්ඛමිත්වා පන ථෙරො චිත්තලපබ්බතං ගතො, තදා ච චිත්තල පබ්බතවිහාරෙ අතිරෙකසට්ඨිවස්සො මහාථෙරො මහාපොක්ඛරණියං කුරුවකතිත්ථං. නාම[8] පටිච්ඡන්නට්ඨානං අත්ථි තත්ථ ථෙරො නහායිස්සාමීති ඔතිණ්ණං දෙවත්ථෙරො තස්ස සන්තිකං[9] ගන්ත්වා නහාපෙමි භන්තෙති ආහ, ථෙරො පටිසන්ථාරෙනෙව මලියදෙවො නාම අත්ථීති වදන්ති සො අයං භවිස්සතීති ඤත්වා ත්වං දෙවොති ආහ, ආම භන්තෙති සට්ඨිසඞ්ඛාතං[10] මෙ ආවුසො කොචි සරීරං හත්ථෙන ඵුසිතුං නාම න ලභි[11] ත්වං පන නහාපෙහීති උත්තරිත්වා තීරෙ නිසීදි, ථෙරො සබ්බං හත්ථපාදාදිපරිකම්මං[12] කත්වා මහාථෙරං නහාපෙසි, තං දිවසඤ්ච ධම්ම සවනදිවසො හොති, අථ මහාථෙරො දෙව අම්හාකං ධම්මදානං දාතුං වට්ටතීති[13] ආහ, ථෙරො සාධු භන්තෙති සම්පටිච්ඡි, අත්ථඞ්ගතෙ සුරියෙ ධම්මසවනං ඝොසෙසුං, අතික්කන්තසට්ඨිවස්සාව[14] සට්ඨි මහාථෙරා ධම්මසවනත්ථං අගමංසු, දෙවත්ථෙරො සරණගාථාවසානෙ[15] ඉමං සුත්තං ආරභි, සුත්තන්තපරියොසානෙ සට්ඨි මහාථෙරා අරහත්තං පාපුණිංසු, තතො තිස්සමහාවිහාරං ගන්ත්වා කථෙසි, තස්මිම්පි සට්ඨි ථෙරා, තතො කල්‍යාණිං ගන්ත්වා[16] නාගමහාවිහාරෙ කාළකවජ්ජගාමෙ[17] කථෙසි, තස්මිම්පි සට්ඨි ථෙරා, තතො[18] තත්ථ චාතුද්දසෙ හෙට්ඨා පාසාදෙ කථෙසි, තස්මිම්පි සට්ඨි ථෙරා, උපොසථදිවසෙ උපරිපාසාදෙ කථෙසි තස්මිම්පි සට්ඨිථෙරාති, එවං දෙවත්ථෙරොයෙව ඉමං[19] සුත්තං කථෙන්තො සට්ඨිට්ඨානෙසු සට්ඨි[20] සට්ඨි ජනා අරහත්තං පත්තා, අම්බිලකාලවිහාරෙ[21] පන තිපිටක[22] චූළනාගත්ථෙරෙ ඉමං සුත්තං කථෙන්තෙ මනුස්සපරිසා ගාවුතං අහොසි දෙවපරිසා යොජනිකා සුත්තපරියො සානෙ සහස්සභික්ඛූ අරහත්තං පත්තා, දෙවෙසු පන තතො තතො, එකො කොව[23] පුථුජ්ජනො අහොසීති.

ඡ ඡක්කසුත්තං[24] ඡට්ඨං.

---

1. ඉදං b. 2. යථා S 3 මණ්ඩපෙ S ඉදං b. 4. නික්ඛමිත්වා පන ථෙරො S 5. සාකිය වංස S, වංස b. 6. මුත්තඞ්ගණෙ b S–හිතවත පබ්බතෙ b. පාකත S. 7 ලොකන්දකරෙ ගාමෙ මෙණ්ඩතාලෙ S-රෙතො මිණ්ඩලතාලෙ b. 8. ථෙරො පොක්ඛරණියං කුරුවක b. 9. සන්තිකෙ S. 10. සට්ඨිවස්සානි b.

11 ඵුසිතං නාම b. නලභං b. S 12. සබ්බම්පි b හත්ථපාද පරිකම්මං S. 13. භවට්ටානීති 1 1. ඉදං b 14. වස්සාව b. 15. ආගමිංසු පදහාණාවසානෙ 1. 16, තතො b S. 17. කාලගවජ්ජගාමෙ b. 18 තතො කල්‍යාණිං ගන්ත්වා b. S 20. තෙසුපි 21. අම්බිලක ලකවිහාරෙ S [අම්බිලකාලක b [තත්ථ චාතුද්දසියං S

22 තිපෙටකො 1. චූළ b 23 තතො S එකකොව b 24 ඡජ්ජකාචාරසුත්තං b

2. 4. 28.

එවම්මෙ සුතන්ති මහාසළායතනිකසුත්තං;[1] තත්ථ **මහාසළායතනිකන්ති** මහන්තානං ඡන්නං ආයතනානං ජෝතක[2]ධම්මපරියායං, **අජානන්ති** සහ[3] විපස්සනෙන මග්ගෙන අජානන්තො; **උපචයං ගච්ඡන්තීති** වඩ්ඪිං[4] ගච්ඡන්ති, වසීභාවං ගච්ඡන්තීති අත්ථො; **කායිකාති** පඤ්චද්වාරිකදරථාති;[5] **චෙතසිකාති** මනොද්වාරිකදරථා;[5] **සන්තාපා** දීසුපි එසෙව නයො; **කායසුඛන්ති**[6] පඤ්චද්වාරිකසුඛං; **චෙතොසුඛන්ති** මනොද්වාරිකසුඛං; එත්ථ ච පඤ්චද්වාරිකජවනෙන[7] සමාපජ්ජනං වා වුට්ඨානං වා නත්ථි උප්පන්නමත්තකමෙව හොති; මනොද්වාරිකෙන සබ්බං හොති; අයං ච මග්ගවුට්ඨානස්ස පච්චයභූතා බලවවිපස්සනා සා[8] මනොද්වාරිකෙනෙව හොති; **යථාභූතස්සාති** කුසලචිත්තසම්පයුත්ත චෙතො සුඛසමඞ්ගිභූතස්ස;[9] **පුබ්බෙව ඛො පනස්සාති** අස්ස භික්ඛුනො වාචාකම්මන්තාජීවා පුබ්බෙ[10]සුද්ධිකා නාම ආදිතො පට්ඨාය පරිසුද්ධාව හොන්ති, දිට්ඨි සඞ්කප්ප වායාම සති සමාධි සඞ්ඛාතානි පඤ්චඞ්ගානි සබ්බත්ථක[11] කාරාපකඞ්ගානි නාම, එවං ලොකුත්තරමග්ගො අට්ඨඞ්ගිකො වා සත්තඞ්ගිකො වා හොති, විතණ්ඩවාදී පන යථාභූතස්ස දිට්ඨීති ඉමමෙව සුත්තපදෙසං ගහෙත්වා ලොකුත්තරමග්ගො පඤ්චඞ්ගිකො වදති,[12] සො එවමස්සායං අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො භාවනා පාරිපූරිං ගච්ඡතීති ඉමිනා අනන්තරවචනෙනෙව[13] පටිසෙධෙතබ්බො[14] උත්තරි[15] එවං සඤ්ඤාපෙතබ්බො,[16] ලොකුත්තරමග්ගො පඤ්චඞ්ගිකො නාම නත්ථි ඉමානි පන පඤ්ච සබ්බත්ථකකාරාපකඞ්ගානි මග්ගක්ඛණෙ විරතිවසෙන පූරෙන්ති[17] යා චතුහි වචීදුච්චරිතෙහි ආරති විරතීති එවං වුත්තවිරතීසු හි මිච්ඡාවාචං පජහති සම්මාවාචං භාවෙති එවං[18] සම්මාවාචං භාවෙන්තස්ස ඉමානි පඤ්චඞ්ගානි[19] න විනා සහෙව විරතියා පූරෙන්ති[20] සම්මාකම්මන්තාජීවෙසුපි එසෙව නයො; ඉති වචීකම්මාදීනි ආදිතො පට්ඨාය පරිසුද්ධානෙව වට්ටන්ති, ඉති ඉමානි පන පඤ්ච සබ්බත්ථක කාරාපකඞ්ගානි විරතිවසෙන පරිපූරෙන්තීති[21] පඤ්චඞ්ගිකො මග්ගො නාම නත්ථීති,[22] සුභද්දසුත්තෙනාපි චෙතං වුත්තං "යස්මිං ඛො සුභද්ද ධම්මවිනයෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො"ති අඤ්ඤෙසු ච අනෙකෙසු සුත්තසතෙසු අට්ඨඞ්ගිකොව මග්ගො ආගච්ඡතීති, **චත්තාරොපි සතිපට්ඨානාති** මග්ගසම්පයුත්තාව චත්තාරො සතිපට්ඨානා; සම්මප්පධානාදීසුපි එසෙව නයො; **යුගනද්ධාති**[22] එකක්ඛණිකයුගනද්ධා; එතෙහි අඤ්ඤස්මිං ඛණෙ සමාපත්ති

1. යතනසුත්තං S
2. ජෝතකං b. S.
3. ස S. 4. වුඩ්ඪිං b. S
5. චාරිකා S.
6. කායිකසුඛන්ති b S.
7. ජවනවීථෙන S
8. සාපි b.
9. සමඞ්ගිභූතස්ස b. S.
10. පුබ්බ b S
11. සබ්බ 1.
12. පඤ්චඞ්ගිකො නාම නත්ථීති වදති S. වදන්ති b
13. අනන්තරෙ වචනෙනෙව S
14. පටිසෙධි b.
15. උත්තරිඤ්ච S. පිච b.
16. සො S. 22. යුගනද්ධා
17. පරිපූරෙන්ති S. [ති S.
18. එවරූපං S.
19. පඤ්චඞ්ගිකානි b.
20. එතෙන පන පූරෙන්ති
21. නත්ථි b. S. [නිති

අඤ්ඤස්මිං විපස්සනාති එවං නානාඛණිකාපි හොන්ති, අරියමග්ගෙ[1] පන එකක්ඛණිකා විජ්ජා ච විමුත්ති චාති අරහත්තමග්ගවිජ්ජා ච ඵලවිමුත්ති ච; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාසළායතනිකසුත්තං[2] සත්තමං.

---

2. 4. 29.

එවමෙම සුතන්ති නගරවින්දෙය්‍යං;[3] තත්ථ සමවිසමං චරන්තීති කාලෙන සමං චරන්ති කාලෙන විසමං; සමචරියම්පි හෙතන්ති සමචරියම්පි හි එතං; කෙ[4] ආකාරාති කානි[5] කාරණානි; කෙ අන්වයාති කා අනුබුද්ධියො; නත්ථි ඛො පන තන්ථාති කස්මා ආහ: තත්‍ර අරඤ්ඤෙ හරිතතිණචම්පකවනාදිවසෙන අතිමනුඤ්ඤරූපාදයො[6] පඤ්චකාම ගුණා අත්ථි: තෙ නත්ථි, න පනෙතං වත්ථුසභාවෙන කථිතං, ඉට්ඨරූපාදීනි පන සන්ධායෙතං කථිතං, තානි හි පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති යථාහ: "නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකරූපම්පි සමනුපස්සාමි යං එවං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති යථයිදං භික්ඛවෙ ඉත්ථිරූපං ඉත්ථිරූපං භික්ඛවෙ පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී"ති විත්ථාරෙතබ්බං, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

නගරවින්දෙය්‍යසුත්තං අට්ඨමං.

---

2. 4. 30.

එවමෙම සුතන්ති පිණ්ඩපාතපාරිසුද්ධිං;[7] තත්ථ පටිසල්ලානාති ඵලසමාපත්තිතො; විප්පසන්නානීති ඔකාසවසෙනෙතං වුත්තං ඵලසමාපත්තිතො හි වුට්ඨිතස්ස පඤ්චහි පසාදෙහි පතිට්ඨිතොකාසො[8] විප්පසන්නො හොති ඡවිවණ්ණො පරිසුද්ධො තස්මා එවමාහ; සුඤ්ඤතවිහාරෙනාති සුඤ්ඤතඵලසමාපත්තිවිහාරෙන; මහාපුරිසවිහාරොති බුද්ධපච්චෙකබුද්ධතථාගතමහාසාවකානං මහාපුරිසානං විහාරො; යෙන චාහං මග්ගෙනාති ආදීසු විහාරතො පට්ඨාය යාව ගාමස්ස ඉන්දඛීලා[9] එස පවිට්ඨො[10] මග්ගො නාම, අන්තොගාමං පවිසිත්වා[11] පටිපාටියා චරිත්වා යාව නගරද්වාරෙන නික්ඛමනා එස චරිතපදෙසො[12] නාම, බහි ඉන්දඛීලතො පට්ඨාය යාව විහාරා එස පටික්කන්තමග්ගො නාම; පටිඝං වාපි චෙතසොති චිත්තෙන පටිහඤ්ඤනකිලෙසජාතං[13] කිඤ්චි අත්ථි නත්ථීති; අහොරත්තානුසික්ඛිනාති දිවසඤ්ච රත්තිඤ්ච අනුසික්ඛන්තෙන; පහීනා නු ඛො මෙ පඤ්චකාමගුණාති ආදීසු එකභික්ඛුස්ස පච්චවෙක්ඛණා[14] නානා, නානා[15] භික්ඛූනං පච්චවෙක්ඛණා නානාති, කථං: එකො හි භික්ඛු පඨමං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො

---

1. මග්ගෙන 1.
2. යතනසුත්තං S.
3. විඳෙය්‍යසුත්තං b. b.
4. කෙ b.
5. කානි b.
6. අතිමනුඤ්ඤරූපාදයො b. S.
7. සුද්ධිසුත්තං b. S.
8. කාසො S කාසො b.
9. ඛීලෙ b.
10. පවිට්ඨ b.
11. ගෙහ b.
12. චරිතබ්බ පදෙසො b. පපදෙසො S.
13. පටිඝසඤ්ඤන 1.
14. වෙක්ඛණා b.
15. නානා 1.

පත්තවිවරං පටිසාමෙත්වා විවිත්තොකාසෙ[1] නිසින්නො පච්චවෙක්ඛති පහීනානු ඛො මෙ පඤ්චකාමගුණාති සො අප්පහීනාති ඤත්වා වීරියං පග්ගය්හ අනාගාමිමග්ගෙන පඤ්චකාමගුණිකරාගං[2] සමුග්ඝාතෙත්වා මග්ගානන්තරං ඵලං ඵලානන්තරං මග්ගං තතො වුට්ඨාය පච්චවෙක්ඛන්තො[3] පහීනාති පජානාති; නීවරණාදිසුපි එසෙව නයො; එතෙසං පන අරහත්තමග්ගෙන පහානාදීනි හොන්ති, එවං එකභික්ඛුස්ස නානාපච්චවෙක්ඛනා හොති එතාසු පන පච්චවෙක්ඛනාසු අසෙක්ඛ භික්ඛු එකං පච්චවෙක්ඛනං පච්චවෙක්ඛති අසෙක්ඛ එකන්ති එවං නානාභික්ඛූනං නානා පච්චවෙක්ඛනා හොති, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පිණ්ඩපාතපාරිසුද්ධිසුත්තං නවමං.

---

2. 4. 31.

එවම්මෙ සුතන්ති ඉන්ද්‍රියභාවනා;[4] තත්ථ කජඞ්ගලායන්ති[5] එවං නාමකෙ නිගමෙ; මුඛෙලුවනෙති මුඛෙලු නාම[6] එකා රුක්ඛජාති තෙහි සඤ්ඡන්නො මහාවනසණ්ඩො තත්ථ විහරති; චක්ඛුනා රූපං න පස්සති සොතෙන සද්දං න සුණාතීති චක්ඛුනා රූපං න පස්සිතබ්බං සොතෙන සද්දො න සොතබ්බොති[7] එවං දෙසෙසීති[8] අධිප්පායෙන වදති; අඤ්ඤදථා[9] අපිස්ස විනාසෙති ඉමිනා භගවා අත්තනො සාසනෙ අසදිසාය ඉන්ද්‍රියභාවනාය කථනත්ථං ආලයං අකාසි, අථායස්මා ආනන්දො සත්ථා ආලයං දස්සෙති[10] හන්දාහං ඉමිස්සං පරිසති[11] භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ඉන්ද්‍රියභාවනාකථං කාරෙමීති සත්ථාරං යාචන්තො[12] එතස්ස භගවාති ආදිමාහ, අථස්ස භගවා ඉන්ද්‍රියභාවනං කථෙන්තො තෙනහානන්දාති ආදිමාහ, තත්ථ ඉදං උපෙක්ඛාති සා එසා විපස්සනුපෙක්ඛා[13] නාම එසා සන්තා එසා පණීතා අතප්පිකාති[14] අත්ථො, ඉති අයං භික්ඛු චක්ඛුද්වාරෙ රූපාරම්මණම්පි ඉට්ඨෙ ආරම්මණෙ මනාපං අනිට්ඨෙ අමනාපං මජ්ඣත්තෙ මනාපාමනාපඤ්ච[15] චිත්තං තස්ස රජ්ජිතුං වා දුස්සිතුං වා මුය්හිතුං වා අදත්වාව පරිග්ගහෙත්වා විපස්සනං මජ්ඣත්තෙ[16] ඨපෙති; චක්ඛුමාති සම්පන්නචක්ඛුවිසුද්ධනෙත්තො; චක්ඛාබාධිකස්ස හි දන්ධං උම්මීලනනිම්මීලනං හොති[17] තස්මා සො න ගහිතො; ඊසකඵණන්ති[18] රජිසා විය උට්ඨහිත්වා ඨිතෙ; පටිකූලෙ අප්පටිකූලසඤ්ඤීති[19] ආදීසු පටිකූලෙ මෙත්තාඵරණෙන වා ධාතුතො උපසංහාරෙන වා අප්පටිකූලසඤ්ඤී විහරති, අප්පටිකූලෙ අසුභඵරණෙන වා අනිච්චතො උපසංහාරෙන වා පටිකූලසඤ්ඤී විහරති; සෙසපදෙ

---

1. පවිවිත්තොකාසෙ S.
2. ගුණිකාරාගං S.
3. ච S
4. භාවනා සුත්තං b. S.
5. ජඞ්ගලායනන්ති S. ගජඞ්ගලා නන්ති b. S.
6. සුවෙළුවනෙති සුවෙළුනාම b වෙළුවනෙති වෙළුනාම S.
7. සොතබ්බං b.
8. දෙසෙතීති b S
9. ච S
10. දස්සෙසි b.
11. ඉමාසං 1, පරිසති
12. යාචමානො 1.
13. උපෙක්ඛාති b, S. විපස්සනුපෙක්ඛා S. නුපෙක්ඛා b.
14. අතප්පිකාති b.
15. මනාපාමනාපං b.
16. විපස්සන මජ්ඣත්තො 1,
17. දන්ධං b. S. උම්මීලනිම්මීලං b උම්මීලනං නිම්මීලනං S. න හොති b. S.
18. ඊසකං පොණන්ති b. ඊසක පොණනිරජ කාචිය S.
19. පටිකූලෙ අප්පටිකූල සඤ්ඤීති b

සුපි[1] එසෙව නයො; තදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වාති[2] මජ්ඣත්තො හුත්වා[3] විහරිතුකාමො පන[4] කිං කරෙතීති ඉට්ඨානිට්ඨෙසු ආපාථගතෙසු[5] නෙව සොමනස්සිතො න දොමනස්සිතො හොති,[6] වුත්තං හෙතං: කථං පටික්කූලෙ අප්පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති අනිට්ඨස්මිං වත්ථුස්මිං මෙත්තාය වා ඵරති ධාතුතො වා උපසංහරති එවං පටික්කූලෙ අප්පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති කථං අප්පටික්කූලෙ පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති ඉට්ඨස්මිං වත්ථුස්මිං අසුභාය වා ඵරති අනිච්චතො වා උපසංහරති එවං අප්පටික්කූලෙ පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති, කථං පටික්කූලෙ ච අප්පටික්කූලෙ ච අප්පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති අනිට්ඨස්මිං ච වත්ථුස්මිං මෙත්තාය වා ඵරති ධාතුතො වා උපසංහරති එවං පටික්කූලෙ ච අප්පටික්කූලෙ ච අප්පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති, කථං අප්පටික්කූලෙ ච පටික්කූලෙ ච පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති ඉට්ඨස්මිං ච අනිට්ඨස්මිං ච වත්ථුස්මිං අසුභාය වා ඵරති අනිච්චතො වා උපසංහරති එවං අප්පටික්කූලෙ ච පටික්කූලෙ ච පටික්කූලසඤ්ඤී විහරති, කථං පටික්කූලඤ්ච අප්පටික්කූලඤ්ච තදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො ඉධ භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො -පෙ- මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො එවං පටික්කූලඤ්ච අප්පටික්කූලඤ්ච තදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානොති, ඉමෙසු ච තීසු නයෙසු පඨමනයෙ මනාපං අමනාපං මනාපාමනාපන්ති සඞ්කිලෙසං වට්ටති, නික්කිලෙසං වට්ටති, දුතියනයෙ සඞ්කිලෙසං, තතියනයෙ සඞ්කිලෙසං නික්කිලෙසං[7] වට්ටති, පුන වුත්තං පඨමං[8] සඞ්කිලෙසං වට්ටති, දුතියං සඞ්කිලෙසම්පි නික්කිලෙසම්පි, තතියං[9] නික්කිලෙසමෙව වට්ටති, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ඉන්ද්‍රියභාවනාසුත්තං දසමං.

සළායතනවග්ගො පඤ්චමො.

උපරිපණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.[10]

යො චායං සබ්බධම්මමූලපරියායං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමීති ආරද්ධත්තා ආදිකල්‍යාණො, මජ්ඣෙ සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලන්ති

---

1. සෙසෙසුපි b
2. අභිනිවිජ්ජෙත්වා b, S
3. මජ්ඣත්තො S.
4. කාමො b.
5. ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අපාථගතෙසු S, ආපාථං ගතෙසු b.
6. සිතො න දොමනස්සිතො හොති. b
7. සංකිලෙසං S.
8. පඨමම්පි S. b
9. තතියම්පි S.
10. පණ්ණාසකවණ්ණනා නිට්ඨිතා b. ඉති පපඤ්චසූදනියා මජ්ඣිමට්ඨකථාය උපරිපණ්ණාසක සුත්ත වණ්ණනා නිට්ඨිතා. S.

වචනතො මජ්ඣෙකල්‍යාණො, සන්නිට්ඨානෙ[1] අරියො භාවිතින්ද්‍රියො ච වචනතො පරියොසානකල්‍යාණොති තිවිධකල්‍යාණො මජ්ඣිමනිකායො මහාවිපස්සනා නාමායන්ති වුත්තත්තා, සො වණ්ණනාවසෙන සම්පත්තො හොති.

එත්තාවතා ච:-

1. ආයාචිතො සුමතිනා ථෙරෙන භදන්තබුද්ධමිත්තෙන[2]
පුබ්බෙ මයූරරූප පට්ටනම්හි[3] සද්ධිං වසන්තෙන.[4]
2. පරවාදවාදිවිද්ධංසනස්ස[5] මජ්ඣිමනිකායසෙට්ඨස්ස,
යමහං[6] පපඤ්චසූදනිමට්ඨකථං කාතුමාරද්ධො.[7]
3. සා හි මහා අට්ඨකථාය සාරමාදාය නිට්ඨිතා එසා,[8]
සත්තුත්තරසතමිතාය[9] පාළියා භාණවාරෙහි.
4. එකූනසට්ඨිමත්තො* විසුද්ධිමග්ගොපි භාණවාරෙහි,
අත්ථප්පකාසනත්ථාය ආගමානං කතො යස්මා.
5. තස්මා තෙන සහායං ගාථා ගණනාය අට්ඨකථා,
සමධිකඡසට්ඨිසතමිති[9] විඤ්ඤෙය්‍යා[10] භාණවාරානං.
6. සමධිකඡසට්ඨිකං සතං[11] පමාණමිති[12] භාණවාරතො එසා,[13]
සමයං පකාසයන්තී[14] මහාවිහාරාධිවාසීනං.[15]
7. මූලට්ඨකථාසාරං ආදාය මයා ඉමං කරොන්තෙන,
යං පුඤ්ඤමුපචිතං තෙන හොතු සබ්බො සුඛී ලොකොති.[16]

පරම විසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවිරියපටිමණ්ඩිතෙන සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදිගුණසමුදයසමුදිතෙන සකසමයසමයන්තරගහනජ්ඣොගාහනසමත්ථෙන පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්නාගතෙන තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤාණප්පභාවෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනලාවණ්ණයුත්තෙන[17] යුත්තමුත්තවාදිනා වාදිවරෙන මහාකවිනා පභින්නපටිසම්භිදාපරිවාරෙ[18] ඡළභිඤ්ඤාදිප්පභෙදගුණපටිමණ්ඩිතෙ උත්තරිමනුස්සධම්මෙ සුප්පතිට්ඨිතබුද්ධීනං[19] ථෙරවංසප්පදීපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා බුද්ධඝොසොති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යන පන[20] ථෙරෙන කතා අයං **පපඤ්චසූදනී නාම මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.**

තාව තිට්ඨතු ලොකස්මිං ලොකනිත්ථරණෙසිනං[21]
දස්සෙන්තී කුලපුත්තානං නයං දිට්ඨිවිසුද්ධියා.
යාව බුද්ධොති නාමම්පි සුද්ධචිත්තස්ස තාදිනො
ලොකම්හි ලොකජෙට්ඨස්ස පවත්තති මහෙසිනොති.

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා නිට්ඨිතා.

---

1. කල්‍යාණො, දෙසිතො S. 2 බුඩ්ඪපුත්තෙන b. 3. මයූරසුත්ත S මයූරදූත 4. නිවසන්තෙනb [විත්තමහි 5. පරවාද b S. විධංසනස්සb 6. එවාහං S සමහං b. 7. කාතුමාරභිං b.
8 එසාහි b. S. 9. මත්තාය b. S. 10. සතං b. S. විඤ්ඤෙය්‍යං S. යෙය 1 11 භාණවාරෙහි b. S. [වණ්ණයුත්තෙනb, යුත්තෙනS. 12. ට්ඨිසත b S. පපමාණ S 13. එවං b. S 14. පකාස 15. විහාරවාසිනං bS [යන්තී S 16. හොතු ලොකො සද සුඛිතොති b S.
17. මධුරොදත වචනතලා 18. පරිවාරෙනාඡළා b. 19 සුපතිට්ඨිත S. 20. ධෙය්‍යෙන b S. 21 නිස්සරණෙසිනං 1
* 'නිට්ඨිතො අට්ඨපඤ්ඤාස භාණවාරාය පාළියා' ඉති විසුද්ධිමග්ගෙ.

INDEX

පපඤ්චසූදනී නාම

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය තතියචතුත්ථභාගෙසු සංවණ්ණිත පදානං අනුක්කමණිකා.

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා | භාගො-පිට්ඨඞ්කා

ගාථා–පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

නා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

ගාථො-පිට්ඨකා

ගාථො-පිට්ඨකා

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

භාගො-පිට්ඨඞ්කා

යා

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

යු

යෙ

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

යො

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

ගාථා-පිට්ඨඞ්කා

(TRIPITAKA PUBLICATIONS)

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
1.	Petavatthu Aṭṭhakathā	Siri Dhammaramatissa Nayaka Thero & Acarya Pandit Mapalagama Candajoti Thero
	Second Edition	Welivitiye Pandit Sorata Thero
2.	Thera-Gāthaṭṭhakathā, 1st Part	Suriyagoda Sumangala Thero & Webods Sangharatana Thero
3.	Theri-Gāthaṭṭhakathā	Bihalpola Siri Dewarakkhita Nayaka Thero
4.	Digha Nikāyaṭṭhakathā, 1st Part	Heyyantuduwe Dhammakitti Siri Dewamitta Nayaka Maha Thero
5.	Dhammapadaṭṭhakathā, 1st Part	K. Siri Sumangala Ratanasara Nayaka Maha Thero
6.	Udānaṭṭhakathā	Bihalpola Siri Dewarakhita Nayaka Thero.
	Second Edition	Welivitiye Pandit Sorata Thero & Pandit Palannoruwe Vimaladhamma Thero
7.	Suttanipātaṭṭhakathā	Suriyagoda Sumangala Thero & Pandit Mapalagama Candajoti Thero
	Second Edition	Acharya Baddegama Siri Piyaratana Maha Thero
8.	Visuddhimaggaṭṭhakathā	Pamunuwe Buddhadatta Maha Thero
9.	Nettippakaranaṭṭhakathā	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
10	Mahāniddesaṭṭhakathā	Boruggamuwe Siri Rewata Maha Thero
11.	Khuddakapāṭhaṭṭhakathā	Acarya Pandit Welipitiye Dewananda Nayaka Thero
12.	Buddhawamsaṭṭhakathā	Pandit Yagirala Paññananda Nayaka Maha Thero
13	Dhammapadaṭṭhakathā, 2nd Part	K. Siri Sumangala Ratanasara Nayaka Maha Thero
14.	Cūlaniddesaṭṭhakathā	Boruggamuwe Siri Rewata Maha Thero
15.	Anguttara Nikāyaṭṭhakathā, 1st Part	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
16.	Samyuttanikāyaṭṭhakathā, 1st Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
17.	Vimānavatthu Aṭṭhakathā	M. Siri Siddhattha Nayaka Maha Thero & Acarya Morontuduwe Siri Dhammananda Nayaka Thero

(TRIPITAKA PUBLICATIONS)

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
18.	Thera-Gāthaṭṭhakathā, 2nd Part	Rerukane Ariyañana Thero
19	Digha Nikāyaṭṭhakathā, 2nd Part	Boruggamuwe Siri Rewata Maha Thero
20.	Jātakaṭṭhakathā, 1st Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
21.	Paṭisambhidā Maggaṭ ṭhakathā	M. Dhammakitti Siri Jinaratana Nayaka Maha Thero, M. Siri Anomadassi Nayaka Thero & Welivitiya Pandit Sorata Thero
22.	Saṃyutta Nikāyaṭṭhakathā, 2nd Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
23.	Itivuttakaṭṭhakathā	Acarya Morontuduwe Siri Dhammananda Nayaka Thero
24.	Jātakaṭṭhakathā, 2nd Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
25.	Sutta Sangahaṭṭhakathā	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Maha Thero
26.	Cariyāpiṭakaṭṭhakathā	Acarya Kukulnape Siri Dewarakkhita Thero
27.	Catubhānawāraṭṭhakathā	Pandit Doranegoda Nanasena Thero
28.	Samantapāsādikā Vinayaṭṭhakathā, 1st Part	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Thero & Welivitiye Pandit Sorata Thero
29.	Apadānaṭṭhakathā	Welivitiye Pandit Sorata Thero
30.	Mātikaṭṭhakathā	Siri Saddhammakilti Karandana Jinaratana Maha Thero
31.	Saṃyutta Nikāyaṭṭhakathā, 3rd Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
32.	Jātakaṭṭhakathā, 3rd Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
33.	Anguttara Nikāyaṭṭhakathā, 2nd Part	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
34.	Vibhangaṭṭhakathā	Pandit Yagirala Siri Paññananda Nayaka Maha Thero
35.	Majjhima Nikāyaṭṭhakathā, 1st Part	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
36.	Jātakaṭṭhakathā 4th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
37.	Jātakaṭṭhakathā; 5th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
38.	Pancappakaraṇaṭṭhakathā, 1st Part	Rerukane Ariyañana Thero

(TRIPITAKA PUBLICATIONS.)

Vol. No.	NAME OF BOOK	EDITED BY
39.	Jatakaṭṭhakathá, 6th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
40.	Pancappakaranaṭṭhakathá, 2nd Part	Acarya Rerukane Candavimala Thero
41.	Jatakaṭṭhakathá 7th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
42.	Dhammasanganippakaranaṭṭhakathá	Pandit Yagirala Paññananda Nayaka Maha Thero
43.	Apadánaṭṭhakathá, 2nd Part	Pandit Walagedara Somaloka Tissa Thero
44.	Majjhima Nikáyaṭṭhakathá, 2nd Part	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
45	Samantapásádiká Vinayaṭṭhakathá, 2ndPart	Weliwitiye Pemaratana Thero
46.	Samantapasádika Vinayaṭṭhakatha 3rd Part	Weliwitiye Sorata Nayaka Thero
47.	Majjhimanikayāṭṭha Kathā 3rd Part	Dhammakitti Siri Paññasara Nayaka Maha Thero
48.	Samantapásádika Vinayaṭṭhakatha 4th Par	Weliwitiye Sorata Nayaka Thero
49.	Majjhimanikayattha Kathā 4th Part	Dhammakitti Siri Pannasara Nayaka Maha Thero

(PALI SERIES)

1.	Cariyapitaka Páli	Acarya Wilegoda Dhammananda Maha Thero
2.	Pārājika Pāli	Pandit Palannoruwe Wimaladhamma Nayaka Thero